Notices of Sanskrit Manuscripts

Rājā Rājendralāla Mitra
MM. Haraprasāda Śāstrī

NOTICES
OF
SANSKRIT MANUSCRIPTS

NOTICES
OF
SANSKRIT MANUSCRIPTS

Vol. III

RAJA RAJENDRALALA MITRA
MM. HARAPRASADA SASTRI

Biographical Sketches
SATKARI MUKHOPADHYAYA

Sharada Prakashan
DELHI-110052

The Publication has been brought out with the financial assistance from Government of India, Ministry of Human Resource Development

If any defect is found in this book, please return the copy by V.V.P. to the publisher for exchange free of cost of postage.

It is a reproduction of 1874 edition of Notices of Sanskrit Manuscripts, Vol. III

Reprinted : 1991

Price: 3 Vols (I, II, & III) Rs. 109/-

Published by :
SHARADA PRAKASHAN
E-239, Shastri Nagar,
DELHI - 110052,

Printed at :
NEW GIAN OFFSET PRINTERS
495, D.D.A. Complex, Shahzada Bagh,
Inderlok, DELHI - 110035

PREFACE.

The Berlin Catalogue of Professor Weber and the Bodleian Catalogue of Dr. Aufrecht are by far the best specimens of descriptive catalogues of Sanskrit Manuscripts that have yet been presented to the public. Without pretending to give a complete summary of every book, like D'Herbelot's "*Bibliotheque Orientale*" or Taylor's "Examination and Analysis of the Mackenzie Manuscripts," they afford all the information about the codices noticed that can reasonably be expected from works of that description. In preparing the following pages, the author has adopted those works for his models, and followed them as closely as circumstances would admit of. Writing, in many instances, without an opportunity of seeing the texts, and depending in such cases solely on notes prepared by paṇḍits, who do not always enter into his ideas of what is wanted, owing also to the fact of the work being designed to serve only as an inventory—a help to others who may hereafter take up the task of analysis—he has not been able to supply quite as much information as his models do, and make his notices quite as full. It is expected, however, that in the majority of instances, the descriptions given will be found to be all that are needed for a correct understanding of the works enumerated, and in the case of the larger works, to supply a sufficient indication of their nature to help the future analyst in making his choice of what really require further examination. It would have

been a source of satisfaction to the writer if he could have added a few extracts with translations of important passages, but they would have been foreign to the scope of these "Notices," and would have involved the devotion of more time, labour and expense than he was in a position to afford.

The plan followed in collecting information for this work will be found explained in the Prefaces to volumes I and II; and also in the Appendix to this volume.

LIST OF PLATES.

NOTICES OF SANSKRIT MSS.

No. 1020. नरसिंहपुराणम् ।

Substance, country yellow paper, 15 × 4 inches. Folia, 95. Lines, 8 on a page. Extent, 3136 s'lokas. Character, old Bengali. Date, Sk, 1567. Place of deposit, Navadvípa. Vrajanátha Vidyáratna. Appearance, old. Verse. Correct.

Narasiñha Puráṇa alias *Nṛisiñha Puráṇa*. One of the Upapuráṇas. In extent it is one of the smallest, comprising only 3136 s'lokas; it is also of rare occurrence; but it was well known as a standard work four hundred years ago, in the time of Mádhava Achárya, who quotes from it in his commentary on the Parásara Smṛiti; Kamalákara Bhaṭṭa has also cited it in his Súdra-kamalákara. The MS. under notice, is 229 years old, and bears date 1567 S'aka. The general character of the work is very like that of the other Upapuráṇas. *Contents:* Chapters 1 to 5, Origin of creation. 6, Story of Vas'ishtha and Agastya. 7, Immortality of Márkaṇḍeya and Nṛisiñha. 8, 9, Praise of Vaishṇavas. 10, Márkaṇḍeya's devotions at Prayága, and meeting with Nṛisiñha. 11, Márkaṇḍeya's hymn to Vishṇu. 12, Nṛisiñha's blessings to Márkaṇḍeya. 13, Story of Yama and Yamí. 14, Story of Sávitrí, wife of Kásyapa. 15, Story illustrating the duty of a widow. 16, 17, Allegory of the world as a tree. 18, Praise of Vishṇu; mantra of eight syllables. 19, The race of Áditya. 20, Hymn to Vishṇu, comprising his 108 names. 21, The race of Váyu. 22, The Solar Race. 23, The Lunar Race. 24, Descriptions of the several Manvantaras. 25, 26, History of Ikshváku. 27, History of the Solar Race. 28, History of Sántanu. 29, History of the Lunar Race. 30, Description of the terrestrial sphere. 31, History of Sahasráníka. 32, Rules for performing pujá. 33, Rules for

offering a hundred thousand homas. 34-41, Incarnations of Vishṇu. 42-45, Abstract of the Rámáyaṇa. 46, Praises of sacred pools. 47, Incarnations of Ráma and Kṛishṇa. 48, Incarnation of Kalki. 49, Story of S'ukra's loss of sight and restoration thereof. 50, Rules for consecrating an image of Nṛisiñha. 51, Rules regarding what flowers should be offered in worship and what rejected. 52, 53, Duties of the several castes. 54, Duties of Brahmacháris. 55, Duties of house-holders. 56, Duties of Yatis. 57, Duties of persons in the fourth order of life. 58, Yoga. 59, Proper places for worship. 60, Rules of worship. 61-63, Various places in India sacred to Vishṇu.

Beginning. ॐ नमो नृसिंहाय। तप्तहाटककेशाग्रज्वलत्पावकलोचन।
वज्राधिकनखस्पर्शदिव्यसिंह नमोऽस्तु ते ॥
नखमुखविलिखितदितितनयोरःपरिपतदसृगरुणीकृतगात्रः।
हिमकरगिरिरिव गैरिकगात्रो नरहरिरहरहरवतु स ह्यस्मान् ॥
हिमवद्वासिनः सर्वे मुनयो वेदपारगाः।
त्रिकालज्ञा महात्मानो नैमिषारण्यवासिनः ॥
येऽर्वुदारण्यनिरताः पुष्करारण्यवासिनः।
महेन्द्राद्रिरता ये च ये च विन्ध्याद्रिवासिनः ॥
जम्बुमार्गरता ये च ये च सह्यनिवासिनः।
एते चान्ये च बहवः सशिष्या मुनयोऽमलाः ॥
माघमासे प्रयागन्तु स्नातुं तीर्थं समागताः।
तत्र स्नात्वा यथान्यायं कृत्वा कर्म जपादिकम् ॥
नत्वा च माधवं देवं कृत्वा च पितृतर्पणम्।
दृष्ट्वा तत्र भरद्वाजं पुण्यतीर्थनिवासिनम् ॥
तं पूजयित्वा विधिवत् तेन ते च सुपूजिताः।
आसनेषु विचित्रेषु वृष्यादिषु यथाक्रमम् ॥
भरद्वाजप्रदत्तेषु आसीनास्ते तपोधनाः।
कृष्णाश्रिताः कथाः पुण्याः परस्परमथाब्रुवन् ॥
कथान्ते तु ततस्तेषां मुनीनां भावितात्मनाम्।
आजगाम महातेजास्तत्र सूतो महामतिः ॥
व्यासशिष्यः पुराणज्ञो लोमहर्षणसञ्ज्ञकः।
तं प्रणम्य यथान्यायं स तैश्चापि प्रपूजितः ॥

उपविष्टो यथान्यायं भरद्वाजमतेन सः ।
व्यासशिष्यं सुखासीनं सूतं वै लोमहर्षणम् ॥
तं पप्रच्छ भरद्वाजो मुनीनामग्रतस्तदा ॥
भरद्वाज उवाच । शौनकस्य महासत्रे वाराहाख्या तु संहिता ।
त्वत्तः श्रुता पुरा सूत एभिरस्माभिरेव च ॥
साम्प्रतं नारसिंहाख्यां त्वत्तः पौराणसंहिताम् ।
श्रोतुमिच्छाम्यहं सूत श्रोतुकामा इमे स्थिताः ॥
अतस्त्वां परिपृच्छामि प्रश्नमेतं महामुने ।
ऋषीणामग्रतः सूत यता ह्येषां महात्मनाम् ॥
कुत एतत् समुत्पन्नं केन वा परिपाल्यते ।
कस्मिन् वा लयमभ्येति जगदेतच्चराचरम् ॥
किं प्रमाणञ्च वै भूमेर्नृसिंहः केन तुष्यति ।
कर्मणा तु महाभाग तन्मे ब्रूहि महामते ॥
कथञ्च सृष्टेरादिः स्यादवसानं कथं भवेत् ।
कथं युगस्य गणनं किं वा स्यात्तु चतुर्युगम् ॥
को वा विशेषस्तेष्वत्र का व्यवस्था कलौ युगे ।
कथमाराध्यते देवो नारसिंहोऽत्र मानुषैः ॥
क्षेत्राणि कानि पुण्यानि के च पुण्याः शिलोच्चयाः ।
नद्यश्च काः पराः पुण्या नृणां पापहराः शुभाः ॥
देवादीनां कथं सृष्टिर्मनोर्मन्वन्तरस्य च ।
तथा विद्याधरादीनां सृष्टिरादौ कथं भवेत् ॥
यज्वानः के च राजानः के च सिद्धिं परां गताः ।
एतत् सर्वं महाभाग कथयस्व यथाक्रमम् ॥
सूत उवाच । व्यासप्रसादाज्जानामि पुराणानि तपोधनाः ।
तं प्रणम्य प्रवक्ष्यामि पुराणं हरेरिदम् ॥
पाराशर्यं परमपुरुषं विश्वदेवैकयोनिम्,
विद्याधारं विपुलमतिदं वेदवेदाङ्गवेद्यम् ।
शश्वच्छान्तं शमितविषयं शुद्धतेजोविशालं
वेदव्यासं विततयशसं सर्वदा तं नमामि ॥
नमो भगवते तस्मै व्यासायामिततेजसे ।
यस्य प्रसादाद् वक्ष्यामि नारायणकथामिमाम् ॥

येन कालानलप्रख्यं रूपमास्थाय कोमलैः ।
नखैर्विदारितो दैत्यस्तन्नमामि नृकेशरिम् ॥
सुदुर्लभो महान् प्रश्नस्त्वयायं परिकीर्त्तितः ।
विष्णुप्रसादान्न विना केनापि वक्तुं शक्यते ॥
तथापि नरसिंहस्य प्रसादादेव तेऽधुना ।
प्रवक्ष्यामि महापुण्यम् भरद्वाज शृणुष्व मे ॥
शृण्वन्तु मुनयः सर्वे सशिष्यास्तत्र ये स्थिताः ।
पुराणं नरसिंहस्य प्रवक्ष्यामि यथातथम् ॥

End. नेत्रैर्मार्त्तण्डचण्डैस्त्रिभिरनलशिखान्युद्वहद्भिः प्रदीप्तः
पायाद्वो नारसिंहः करखरनखरैर्भिन्नदैत्यस्थिरघः ।
किं किं सिंहस्ततः किं नरसदृशवपुर्देवचित्रं गृहीता
नैवं धिक्कोऽन्वजीवेद् द्रुतमपनयतां सोऽपि सत्यं हरीशः ॥
चापं चापं नखाङ्कं झटिति दहदह कर्कशत्वं नखाना-
मित्येवं दैत्यनाथं निजनखकुलिशैर्जघ्निवान् यः सरोषात् ॥

Colophon. इति श्रीनरसिंहपुराणे आद्ये धर्मार्थकाममोक्षप्रदायिनि परब्रह्मस्वरूपिण इदमेकं सुनिष्पन्नं ध्येयो नारायणः सदा नरान्यदेवात्परमस्ति किञ्चित् । श्रीनरसिंहपुराणं समाप्तम् ॥ ६२ ॥०॥

विषयः । अत्र त्रिषष्टिरध्यायाः सन्ति । तत्र—१, २, ३, ४, ५, च सृष्टिकथनम् । ६, वशिष्ठस्य, अगस्त्यस्य च उपाख्यानम् । ७, मार्कण्डेयस्य नृसिंहस्य चिरजीवित्वम् । ८, ९, च वैष्णवमाहात्म्यम् । १०, मार्कण्डेयस्य प्रयागकृत्यादिवर्णनं नृसिंहसाक्षात्कारस्य । ११, मार्कण्डेयकृतविष्णुस्तुतिः । १२, वरदानम् । १३, यमयमीसंवादः । १४, काश्यपपत्न्याः सावित्र्याः पातिव्रत्योपाख्यानम् । १५, मृतभार्य्याचारोपाख्यानम् । १६, संसारस्य वृक्षरूपवर्णनम् । १७, संसारवृक्षारोहणादिवर्णनम् । १८, अष्टाक्षरमन्त्रमाहात्म्यम् । १९, आदित्यवंशवर्णनम् । २०, विश्वकर्मकृतं विष्णोरष्टोत्तरशतनामस्तोत्रम् । २१, मारुतवंशवर्णनम् । २२, सूर्यवंशवर्णनम् । २३, सोमवंशवर्णनम् । २४, स्वारोचिषादिमन्वन्तरवर्णनम् । २५, २६, इक्ष्वाकुचरितम् । २७, सूर्यवंशानुचरितम् । २८, सान्तनुचरितम् । २९, सोमवंशानुचरितम् । ३०, भूगोलवर्णनम् । ३१, सहस्रानीकचरितम् । ३२, पूजाविधिः । ३३, लक्षहोमविधिः । ३४, अवताराणां प्रादुर्भावः । ३५, मत्स्यावतारः । ३६, कूर्मावतारः । ३७, वराहावतारः । ३८, नृसिंहावतारः । ३९, वामनावतारः । ४०, परशुरामावतारः । ४१, रामा-

वतारः । ४२—४५, रामायणकथा । ४६, तीर्थप्रशंसा । ४७, रामकृष्णावतारः । ४८, कल्क्यवतारः । ४९, शुक्रनयनदानम् । ५०, नरसिंहप्रतिष्ठापद्धतिः । ५१, पुष्पादीनां पूजने विहिताविहितत्वकथनम् । ५२, वर्णधर्मकथनम् । ५३, वर्णाचारकथनम् । ५४, ब्रह्मचारिधर्मः । ५५, गृहस्थधर्मः । ५६, यतिधर्मः । ५७, तुरीयाश्रमधर्मः । ५८, योगाध्यायः । ५९, अर्चनस्थानादिनियमः । ६०, पूजनव्यवस्था । ६१—६२ विष्णुचेत्रकथनञ्चेति ।

No. 1021. बृहन्नारदीयपुराणम् ।

Substance, country paper, 14 × 3½ inches. Folia, 201. Lines, 6 on a page. Extent, 3467 s'lokas. Character, old Bengali. Date, Sk. 1620. Place of deposit, Navadvípa, Ajita Nyáyaratna. Another copy with Vrajanátha Vidyáratna of the some place. Appearance, old. Verse. Correct.

Bṛihannáradíya Purána. An Upapuráṇa like the last, entitled the greater (Bṛihat), to distinguish it from the Náradiya, one of the Mahá or great Puráṇas. Curiously enough, none of the Bṛihannáradíya P. hitherto met with by Wilson and others (Vishṇu Puráṇa, I, p. 41) contains more than 3500 s'lokas like the MS. now under notice, whereas the Náradiya is said to comprise twenty five thousand verses. *Contents :* 1, Merit of hearing the Puráṇas. 2, Object of the Puráṇa. 3, Vishṇu's attribute of pervading the universe. 4, Story of Mrikaṇḍu. 5, Praise of the worshippers of Vishṇu. 6, Merits of Tulasi leaf, Ganges, Benares &c. 7-9, Story of Sagara. 10, 11, Story of Bali and the Dwarf incarnation. 12, Persons to whom gifts should be made. 13, Ritual for worshipping S'iva and Vishṇu. 14, The different hells described. 15, Story of Bhagiratha's bringing down the Ganges on the earth. 16, 17, Various fasts enjoined. 18, Gift of flags, wells, tanks, &c. 19, Rules of the Purṇimá fast. 20, Fast on the 11th of the month in certain months of the year. 21, Story of the Bhadrasíla who observed that fast. 22, Duties of the four castes. 23, Duties of Brahmacháris. 24, Rules regarding marriage. 25, Etiquette appropriate for householders. 26, Rules regarding S'ráddhas. 27, Rules regarding ceremonies when two lunar dates conjoin in the same day. 28, Expiations. 29, The way to the region of Yama described. 30, Transmigration. 31, Knowledge

and Yoga necessary for salvation. 32, Dispassion, how produced. 33, 34, Story of Devamálí and his death at Benares. 35, Salvation of Kalika, a hunter, and great sinner, by the recitation of the name of Hari. 36, Hymn to Vishṇu by Uttaṅka. 37, Merit of devotion to Vishṇu. 38, Characteristics of the several Yugas: the name of Hari, the only means of salvation in the Kali age: merit of hearing the Puráṇa.

Beginning. ॐ नमो भगवते वासुदेवाय। वन्दे वृन्दावनासीनमिन्दिरानन्दमन्दिरम्।
उपेन्द्रं सान्द्रकारुण्यं परानन्दं विभुं परम्॥
ब्रह्मविष्णुमहेशाद्या यस्यांशा लोकसाधकाः।
तमादिदेवं चिद्रूपं विशुद्धं परमं भजे॥
सूत उवाच। शौनकाद्या महात्मानो ऋषयो ब्रह्मवादिनः।
नैमिषाख्ये महारण्ये तपस्तेपे मुमुक्षवः॥
जितेन्द्रिया जिताहाराः सन्तः सत्यपरायणाः।
यजन्तः परया भक्त्या विष्णुमाद्यं जगद्गुरुम्॥
मनीषी सर्वधर्मज्ञा लोकानुग्रहतत्पराः।
निर्म्ममा निरहङ्काराः परेशरतमानसाः॥
त्यक्तकामादिदृष्टजिना समाधिगुणसंयुताः।
कृष्णाजिनोत्तरीयास्ते जटिला ब्रह्मचारिणः॥
गृणन्तः परमं ब्रह्म जगच्चक्षुःसमौजसः।
सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञास्तस्मिन्नैमिषकानने॥
यज्ञैर्यज्ञपतिं केचित् ज्ञानैर्ज्ञानात्मकं परे।
केचिच्च परया भक्त्या नारायणमपूजयन्॥
एकदा ते महात्मानः समाजं चक्रुरुत्तमाः।
धर्मार्थकाममोक्षाणामुपायं ज्ञातुमिच्छवः॥
षड्विंशतिसहस्राणां मुनीनामूर्द्ध्वरेतसां।
तेषां शिष्यप्रशिष्याणां सङ्ख्या वक्तुं न शक्यते॥
मुनयो भावितात्मानो मिलितास्ते महौजसः।
लोकानुग्रहकर्त्तारो वीतरागा विमत्सराः॥
कानि क्षेत्राणि पुण्यानि कानि तीर्थानि भूतले।

कथं हरौ मनुष्याणां भक्तिरव्यभिचारिणी।
केन सिद्ध्येत च फलं कर्मणस्त्रिविधात्मनः॥
इत्येवं प्रष्टुमात्मानमुद्यतान् प्रेक्ष्य शौनकः।
कृताञ्जलिर्महावाक्यमाहेदं विनयान्वितः॥
शौनक उवाच। आस्ते सिद्धाश्रमे पुण्ये सूतः पौराणिकोत्तमः।
यजन्मखैर्बहुविधैर्विश्वरूपं जनार्द्दनम्॥
स एतदखिलं वेत्ति व्यासशिष्यो यतो मुनिः।
पुराणसंहितावक्ता शान्तो वै लोमहर्षणः॥
युगे युगे स्वल्पधर्मान् निरीक्ष्य मधुसूदनः।
व्यासशिष्यस्वरूपेण वेदभागं करोति वै॥
वेदव्यासमुनिः साक्षान्नारायण इति द्विजाः।
शुश्रमः सर्वशास्त्रेषु सूतस्तु व्यासशासितः॥
तेन संशासितः सूतो वेदव्यासेन धीमता।
पुराणानि स वेत्त्येव नान्यो लोके ततः परः॥
यः पुराणार्थविल्लोके स सर्वज्ञः स बुद्धिमान्।
स शान्तो मोक्षधर्मज्ञः कर्मभक्तिकलापवित्॥
वेदवेदाङ्गशास्त्राणां सारभूतं मुनीश्वराः।
जगद्धितार्थं तत् सर्वं (यः) पुरा सूक्तवान् मुनिः॥
ज्ञानार्णवो वै सूतस्तु सर्वतत्त्वार्थकोविदः।
तस्मात् तमेव पृच्छाम इत्यूचे शौनको मुनीन्॥
ततस्ते शौनकं सर्वे मुनयो वाग्विदां वरं।
समाश्लिष्य स्तुवन्तस्ते साधु साध्विति चाब्रुवन्॥
अथ ते मुनयो जग्मुः पुण्यं सिद्धाश्रमं वनम्।
मृगव्रजसमाकीर्णं मुनिभिः परिशोभितम्॥
मनोज्ञभूरुहलताफलपुष्पाभिभूषितम्।
आह्लादसरसां वृन्दसतिथ्यातिथ्यसङ्कुलम्॥
तत्र नारायणं देवमनन्तमपराजितम्।
यजन्तमग्निष्टोमेन ददृशू रोमहर्षणम्॥
यथार्हमर्चितास्तेन सूतेन प्रथितौजसः।
पृच्छन्तस्तदवभृथं तत्र तस्थुर्मखालये॥
अध्वरावभृथस्नातं मुनिं पौराणिकोत्तमम्।

पप्रच्छु (रहे) तथासीनं नैमिषारण्यवासिनः ॥
मुनय ऊचुः । वयञ्चातिथयः प्राप्ता आतिथेयोऽसि सुव्रत ।
ज्ञातस्तवोपचारेण पूजयास्मान् यथाविधि ॥
दिवौकसो हि जीवन्ति पीत्वा चन्द्रकलामृतम् ।
ज्ञानामृतन्तु वचनो मुने त्वन्मुखनिःसृतम् ॥
येनेदमखिलं जातं यदाधारं यदात्मकम् ।
यस्मिन् प्रतिष्ठितं तात यस्मिन् वा लयमेष्यति ॥
केन विष्णुः प्रसन्नः स्यात् स कथं पूज्यते नरैः ।
कथं वर्णाश्रमाचारस्यातिथेः पूजनं कथम् ॥
सफलं स्याद् यथा कर्म मोचोपायः कथं नृणां ।
भक्त्या किं प्राप्यते पुंभिस्तथा भक्तिश्च कीदृशी ॥
वद सूतमुनिश्रेष्ठ सर्वमेतदशेषतः ।
कथतो जायते तुष्टिः श्रोतुं त्वद्वदनामृतम् ॥
सूत उवाच । शृणुध्वमृषयः सर्वे यदिदं वो वदाम्यहम् ।
गीतं सनत्कुमाराय नारदेन महात्मना ॥
पुराणं नारदीयाख्यं बृहद् वेदार्थसम्मितम् ।
सर्वपापप्रशमनं दुष्टग्रहनिवारणम् ॥

End. अज्ञाद्वा यदि वा मोहाद् ये शृखन्तीदमुत्तमम् ।
ते सर्वे पापनिर्मुक्ता यास्यन्ति परमां गतिम् ॥

Colophon. इति श्रीबृहन्नारदीये पुराणेऽष्टत्रिंशोऽध्यायः ॥०॥ समाप्तञ्चैतदिति ॥०॥

विषयः । इह अष्टत्रिंशदध्यायाः सन्ति । तत्र——१मे, पुराणश्रवणादावभिरोचना । २ये, एतत्पुराणकथने प्रवृत्तिहेतुः स्थाननिर्देशश्च । ३ये, विष्णोः सर्वमयत्वकथनम् । ४र्थे, मृकण्डुचरितवर्णनम् । ५मे, भगवद्भक्तानां माहात्म्यवर्णनम् । ६ष्ठे, गङ्गादीनां तुलस्यादीनां वाराणस्यादीनां च माहात्म्यकथनम् । ७मे, ८मे, ९मे, सगरोपाख्यानम् । १०मे, बलिकर्तृकेन्द्रपराजयः, अदितेस्तपः, बलिरचितसेनादीनां दाहश्च । ११शे, वामनावतारादिकथनम् । १२शे, दानपात्रनिर्णयः । १३शे, शिवविष्ण्वादीनां पूजनप्रकारादिः । १४शे, यमभगीरथसंवादे यथायथं नरकादिवर्णनम् । १५शे, भगीरथकर्तृकगङ्गानयनम् । १६शे, १७शे, विविधव्रतकर्मणामुपदेशः । १८शे, ध्वज-वापि-तड़ागदानादीनामुपदेशः । १९शे, पूर्णिमाव्रतादेः प्रयोगविधानम् । २०शे, शयनैकादश्यादीनां प्रयोगः फलादिकथनञ्च । २१शे, एकादशीव्रतशील-भद्रशीलोपाख्यानम् ।

२२शे. सामान्यतश्चातुर्वर्ण्यधर्म्मकथनम्। २३शे, ब्रह्मचर्यधर्म्मकथनम्। २४शे, उद्वाहव्यवस्थादिः। २५शे, गृहिणां सदाचारकथनम्। २६शे, श्राद्धविधानम्। २७शे, उभयदिनप्राप्ततिथीनां कार्यविशेषे तिथिनिर्णयः। २८शे, प्रायश्चित्तकथनम्। २९शे, यममार्गपरिचयकथनम्। ३०शे, पुनर्जन्मवृत्तान्तम्। ३१शे, मोक्षसाधनं ज्ञानं तदुपायश्च योगसाधनमिति निर्णीतम्। ३२शे, वैराग्योदयप्रकारः। ३३शे, देवमालिन उपाख्यानं वाराणस्यां तस्य शरीरपतनान्मोक्षवर्णनञ्च। ३४शे, आचारभ्रष्टवेदमालिनो हरिनामतः सद्गतिः। ३५शे, दुरात्मनः कलिकनामकव्याधस्य हरिनामप्रसादादुद्धारः। ३६शे, उत्तङ्ककृतविष्णुस्तवः। ३७शे, विष्णुभक्तिफलवर्णनम्, विष्णुभक्तिप्रसादादेव इन्द्रादीनामिन्द्रत्वलाभादिवर्णनञ्च। ३८शे, युगधर्मः, कलिधर्मः, हरिनामैवैकः कलावुद्धारोपायः, बृहन्नारदेतिनामकारणम्, एतस्य पुराणस्य पाठश्रवणयोः फलकथनञ्चेति॥

No. 1022. अध्यात्मसारः।

Substance, country-made yellow paper, $11\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 10. Lines, 15 on a page. Extent, 487 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Adhyátmasára. A treatise on Vedántic theosophy, and salvation through the medium of knowledge or Jnána, including various rules for the observance of those who have acquired divine knowledge. By Tírtha Svámí. The work comprises twenty-one sections.

Beginning. नमामि गुरुमात्मानं त्वमहंशब्दगोचरम्।
त्वमहंशब्दनिर्मुक्तं यत्तत्पदविवर्जितम्॥ अस्यार्थः——

End. याज्ञवल्क्यः। क्षेत्रज्ञस्येश्वरज्ञानाद्विशुद्धिः परमा स्मृता।
यतिस्मृतौ। ब्रह्महा स्वर्णहर्त्ता च सुरापो गुरुतल्पगः।
उपपातकिनश्चैव मुच्यन्ते ज्ञानभिक्षुकाः॥

Colophon. इति तीर्थस्वामिकृतसङ्क्षेपाध्यात्मसारः। ऐक्यमतसङ्ख्या तु—सोम दिगम्बर-जैन-कापिलक बौद्ध-चार्वाक-मीमांसा-सात्वत-साङ्ख्य-पातञ्जल-भाट्ट-न्यायाः॥१२॥ गौणमतानि तु—योगाचार-षट्तीर्थिक-माध्यमिक-शिवा-कल्प-नियत-रामा-

गुज-माध्व-सनक-वाजसनेयि-माध्यन्दिना-ऽऽरुणि-वैशेषिक-तन्त्र-पुराणा-ऽऽयर्व-शास्त्र-गान्धर्व-दशप्राकृत-गौणपड्बौद्ध-म्लेच्छात्मकानि ॥ २४ ॥ ४६ ॥

विषयः । इहैकविंशतिपरिच्छेदाः सन्ति । तथा हि—१, ज्ञानिव्यवहारः । २, बद्धाभावः । ३, समाधिलक्षणम् । ४, समाध्यभावः, । ५, मायाभावः । ६, मानाभावः । ७, प्राप्तात्मत्वम् । ८, विधिनिषेधाभावः । ९, आचाराभावः । १०, बाह्यतीर्थनिन्दा । ११, बाह्यवेदनिन्दा । १२, पूजासन्ध्याध्यानानि । १३, गुरुतत्त्वकथनम् । १४, योगादितत्त्वम् । १५, कर्म्मनिन्दा । १६, १७, ज्ञानकर्म्मणोरसामञ्जस्यम् । १८, तर्कदोषः । १९, तथाकाशादेर्जन्यत्वम् । २०, २१, शान्तिवैराग्ये, ज्ञानमहिमा चेति ।

No. 1023. पदार्थतत्त्वम् ।

Substance, country-made yellow paper, 16 × 3 inches. Folia, 6. Lines, 5 on a page. Extent, 131 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1745. Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, new. Prose. Correct.

Padártha-tattva. A Nyáya dissertation on time, space, mind, matter, and other categories. By Siromaṇi Bhaṭṭáchárya.

Beginning. अथ पदार्थतत्त्वं निरूप्यते । तत्र—दिक्कालौ नेश्वरादतिरिच्येते । मानाभावात् ।

End. तस्मात् कार्यत्वं कारणत्वञ्च उभयमेवातिरिक्तमिति हृतं पल्लवितेन ।
अर्थानां युक्तिसिद्धानां महत्त्वानां प्रयत्नतः ।
सर्वदर्शनसिद्धान्तविरोधो नैव दूषणम् ॥
अर्थो + + क्ता सिद्धान्तविरोधेनापि पण्डिताः ।
विना विचारं न त्याज्या विचारयत यत्नतः ॥
सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञान् नत्वा नत्वा भवादृशान् ।
इदं याचे मदुक्तानि विचारयत सादरम् ॥
रीतिरेषा न दोषाय सेविता पूर्वसूरिभिः ।
यन्निर्युक्तिविचाराय याचन्ते विदुषोऽपरान् ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायशिरोमणिभट्टाचार्यविरचितं पदार्थतत्त्व समाप्तम् ॥

विषयः । नैयायिकसिद्धान्तितानां दिक्कालादीनां खण्डनम्, अन्यान्यदर्शनसिद्धानां स्वत्वादीनां कतिपयानां स्वीकरणञ्च। तथा हि——दिक्कालौ न। श्रोत्रं न। मनो न। परमाणुर्न। द्व्यणुको न। रूपादीनां इन्द्रियग्रहणायोग्यत्वं न। पृथक्त्वं न गुणान्तरम्। परत्वापरत्वे गुणान्तरे न। विशेषो पदार्थान्तरं न। चित्रं नातिरिक्तं रूपम्। स्पर्शोऽपि चाव्याप्यवृत्तिः। कर्मापि चाव्याप्यवृत्ति। अभावत्वानुगतप्रतीतिसिद्धोऽखण्डोपाधिः। गुणत्वं न जातिः।— स्वत्वं पदार्थान्तरमेव। शक्तिरप्यतिरिच्यते। सङ्ख्या च पदार्थान्तरं न तु गुणः। कार्यत्वं पदार्थान्तरम्। कारणत्वञ्च पदार्थान्तरम्। इति। (अस्यैव हि टीका २६५ सङ्ख्यान्विता।)

No. 1024. छान्दोग्यमन्त्रभाष्यम्।

Substance, country-made yellow paper, 18½ × 5½ inches. Folia, 24. Lines, 15 on a page. Extent, 2340 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1694. Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Another copy with Vrajanátha Vidyáratna. Appearance, old. Prose. Correct.

Chhándogya-mantra Bháshya. This is a better and complete codex of the work noticed under No. 491, (ante vol. I, p. 7.) The author of the commentary is Guṇavishṇu.

Beginning. शङ्कराय नमस्तस्मै भक्तानां यत्प्रसादतः।
सूक्ष्मान्तर्हितदूरस्था भावा भान्ति यथाश्रुताः॥
स्थाणुरिव भारहारः किलाभूदधीत्य वेदं न विजानाति योऽर्थम्——
ॐ क्रव्यादमग्निम्——यजुरिदम्——

End. ॐ अङ्गुष्ठमात्रः पुरुषः अङ्गुष्ठञ्च समाश्रितः।
ईशः सर्वस्य जगतः प्रभुः प्रीणातु विश्वभुक्॥
——प्रीणातु इत्याशंसावाक्यार्थः॥

Colophon. इति छान्दोग्यमन्त्रभाष्येऽष्टमः खण्डः॥ (अयञ्चाष्टमः खण्डः द्वितीयप्रपाठकीयो बोध्यः।)
तत्तद्धर्मप्रयोगार्थं पाठस्खलनभीरुणा।
गुणविष्णुना छान्दोग्यमन्त्रभाष्यं व्यधीयत॥

विषयः। छान्दोग्यानां अथवा सामवेदिनां विवाहादिसंस्कारेषूपयुक्तानां मन्त्राणां व्याख्यानम्॥

No. 1025. प्रागुद्धारसङ्ग्रहः ।

Substance, country-made yellow paper, 11½ × 4½ inches. Folia, 13. Lines, 15 on a page. Extent 509 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose and verse. Correct. Notes on the margin.

Práguddhára-sangraha. A dissertation on the non-dual theory as developed severally in the Vedánta, the Tantras, the Smritis and other works, and on salvation, and the best means of attaining it. By Tírtha Svámí. The work is divided into 37 chapters.

Beginning. सर्वशब्दः सर्ववस्तुरूपं तद्धीनमेव यत्।
तदहं नाहमेवापि न जाने जान एव च ॥

End. मनुस्वर्गखण्डयोर्मते शरीरधारणमात्मनः क्रीड़ा तेन जन्म सम्भवति ॥

Colophon. इति तीर्थस्वामिकृतप्रागुद्धारसङ्ग्रहः समाप्तः ।

विषयः । इह सप्तत्रिंशत्परिच्छेदाः । तथा हि——१, तान्त्रिकाद्वैतम्। २, श्रौताद्वैतम्। ३, स्मार्त्ताद्वैतम्। ४, पौराणिकाद्वैतम्। ५, आगस्त्याद्यद्वैतम्। ६, साङ्कलिताद्वैतम्। ७, ब्रह्मणि नानामतम्। ८, प्रशंसानिन्दे। ९, योगगणना। १०, तत्र ज्ञानयोगमतानि। ११, जीवन्मुक्तिवैविध्यम्। १२, उपासनालक्षणम्। १३, गुर्वादिचिन्तत्त्वम्। १४, तत्र गुरुपदशक्तिः। १५, योगध्यानसमाधयः। १६, अज्ञानान्यत्वम्। १७, वेदस्य ज्ञेयत्वम्। १८, देहतत्त्वम्। १९, इन्द्रियतत्त्वम्। २०, ऐश्वर्यतत्त्वम्। २१, आत्मविकारस्यात्मत्वम्। २२, द्वैतस्थापनम्। २३, सारयोगादिः। २४, सार्वात्म्यम्। २५, आत्मकोषः। २६, चिन्ताविकल्पः। २७, निरवयवधर्मगणना। २८, आत्मलक्षणम्। २९, चिन्तात्यागः। ३०, अद्वैततुच्छत्वम्। ३१, मुक्तिकारणविकल्पः। ३२, रागाद्वेषः। ३३, संसारत आत्मलाभः। ३४, तत्र महाभूततत्त्वम्। ३५, प्रणवतत्त्वं। ३६, शास्त्रगणना। ३७, गीतागूढार्थश्चेति।

No. 1026. तत्त्वसूत्रम्—तत्त्वसूत्रतत्त्वं ।

Substance, country-made yellow paper, 11½ × 4½ inches. Folium, 1. Lines, 30. Extent, 54 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nayáyaratna. Appearance, old. Prose. Correct. Notes on the margin.

Tattva-sútra with a commentary entitled *Tattva-sútra-ratna*. . A series of twenty-six aphorisms on the leading subjects of the Vedánta, viz. Intellect, Soul, Guru, mukti, Prakriti, the elements, &c., with a commentary. By Tírtha Svámí.

Beginning. मूलस्य——अथ चैतन्यम् ॥ १ ॥

टीकायाः——भाववाचिप्रत्ययान्तस्य बोधार्थकधातोरित्यादिः ।

End. मूलस्य——एतैः सर्वे उक्ताः सर्वं उक्ताः ॥ २६ ॥

Colophon. इति श्रीतीर्थस्वामिलब्धं तत्त्वसूत्रं समाप्तम् ।

टीकायाः——इत्याद्यगस्तीयशक्तिसङ्गमतन्त्रवाशिष्ठोक्तं चिन्त्यम् ।

इति श्रीतीर्थस्वामिकृतं तत्त्वसूत्ररत्नं समाप्तम् ॥

विषयः । इह षड्विंशतिसूत्राणि सन्ति । तत्राद्यैः पञ्चविंशतिसूत्रैः——
चैतन्य—आत्मा—ब्रह्म—गुरु—मुक्ति—प्रकृति—देवदेवी—आकाश—वायु—ज्योतिः—भाव—वेद—जीव—जल—अचला—मन्त्र—शास्त्र—अचर—प्राण—मनः—बुद्धि—अहं—त्वं—अभाव—माया—जगत्—अविद्या—इन्द्रिय—देहेत्यूनत्रिंशत्-पदार्थानां सङ्क्षेपतो लक्षणनिर्वचनम्; अन्त्येन तु सूत्रेणानुक्तमानानां लक्षणसङ्ग्रहश्चेति ॥

No. 1027. शाक्तसर्वस्वम् ।

Substance, country-made yellow paper, $11\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 6. Lines, 13—14 on a page. Extent, 342 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose and verse. Correct. Notes on the margin.

S'ákta-sarvasva. An attempt to reconcile the principles of the S'ákta cult with the Vedánta doctrine, or the metaphysics of the Tantra reduced to a philosophical system. By Tírtha Svámí. The work comprises eleven chapters.

Beginning. ॐ ॥ भक्तिः सिद्धेर्गरीयसीत्यत्र सिद्धेः सम्बन्धे भक्तिरेव गरीयसी न तु कर्मादिर्गरीयः ।

End. विचारदशायां किञ्चित् किञ्चिदन्यदनुमानाः ॥

Colophon. इति श्रीतीर्थस्वामिकृतं शाक्तसर्वस्वं समाप्तम् ॥

विषयः। इह एकादशपरिच्छेदाः। तथा हि—१, सात्वतीयशब्दार्थः। २, पूजकादीनां ज्ञेयवस्तु। ३, अंशांशिनोरभेदः। ४, अन्तकालीनस्मर्यम्। ५, कात्यायनीनिरूपणम्। ६, भक्तितत्त्वम्। ७, मायातत्त्वम्। ८, साक्षात्करणोपायः। ९, आगममान्यम्। १०, आत्मतत्त्वम्। ११, तीर्थत्रिकतत्त्वञ्चेति।

No. 1028. विचारार्कसङ्ग्रहः।

Substance, country-made yellow paper, $11\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 7. Lines, 14 on a page. Extent, 324 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose and verse. Correct. Notes on the margin.

Vichárárka-sangraha. Dissertations on various topics of theology and metaphysics, such as the purport of Víjamantras, the object of the Gitá, Tantras treating of the Vedántic doctrine, expiations, nature of salvation, the true meaning of nonduality, characteristics of transcendental meditation, the highest object of humanity, defects of the Sánkhya system, &c. By Rámánanda. The work is arranged under 27 sections.

Beginning. ध्यात्वा गुरुपदद्वन्द्वमालोक्यानेकपुस्तकम्।
रामानन्दोऽद्वन्द्वनामा विचारार्कं करोम्यहम्॥

End. रस इत्यास्तिकाः केचित् काम इत्यपरे जनाः।

Colophon. इति विचारार्कसङ्ग्रहः समाप्तः॥

विषयः। इह सप्तविंशतिपरिच्छेदाः। तथा हि—१, महावाक्यार्थः। २, गीतार्थः। ३, वेदान्तीयतन्त्राणि। ४, प्रायश्चित्तानि। ५, आत्ममुक्त्योरैक्यम्। ६, गानप्रशंसा। ७, कारणसूक्ष्मता। ८, अद्वैतव्युत्पत्तिः। ९, समाधिलक्षणम्। १०, परमतत्त्वम्। ११, विरोधाभासः। १२, साङ्ख्यदोषः। १३, सात्वतमीमांसा। १४, त्रिदेवैक्यम्। १५, शिवादिलिङ्गतत्त्वम्। १६, नखज्योतिस्तत्त्वम्। १७, अंशत्वमीमांसादि च। १८, कल्पितशास्त्रे दोषः। १९, कलिधर्मः। २०, जीवन्मुक्तिविभागः। २१, महाभूतगुणाः। २२, स्थितितत्त्वम्। २३, ध्यानतत्त्वम्। २४, अक्षरतत्त्वम्। २५, योगव्युत्पत्तिः। २६, आत्मतत्त्वम्। २७, रसविवरणञ्चेति।

No. 1029. सङ्ग्रहः ।

Substance, country-made yellow paper, 11½ × 4½ inches. Folia, 4. Lines, 14 on a page. Extent, 185 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose and verse. Correct. Notes on the margin.

Sañgraha. A collection of the leading passages on Metaphysics to be found in the Mahábhárata and other standard works. Anonymous.

Beginning. ओं । महाभारते युधिष्ठिरं प्रति भीमादयः ।
यदि सन्न्यासतः सिद्धिं राजन् कश्चिद्वाप्नुयात् ।
पर्वताश्च द्रुमाश्चैव चिप्रं सिद्धिमवाप्नुयुः ॥

End. एतत्सर्वं तितीर्षुभिर्भाव्यम् ॥०॥

विषयः । महाभारतादिध्यस्तत्त्वविषयकवचनानां सङ्ग्रहः ।

No. 1030. वाशिष्ठसारः ।

Substance, country-made yellow paper, 11½ × 4½ inches. Folia, 4. Lines, 14 on a page. Extent, 156 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose and verse. Correct. Notes on the margin.

Vás'ishṭha-sára. An abstract of the philosophical portion of the Yogavás'ishṭha Rámáyaṇa. By Tírtha Svámí.

Beginning. ओं । भरद्वाजं प्रति वाल्मीकिवाक्यम् ।
भ्रमस्य जागतस्यास्य जातस्याकाशवर्णवत् ।
अपुनः स्मरणं साधो मन्ये विस्मरणं वरम् ॥

End. दशप्रकरणेष्विशत्यां सार उद्धृतः ॥

Colophon. इति तीर्थस्वामिकृतवाशिष्ठसारे चतुर्थः पादः समाप्तः ॥

विषयः । सङ्गृहीतोऽयं ग्रन्थः । अत्र योगवासिष्ठात् सारवचनान्युद्धृत्य स्थापितानि, तेषु च चत्वारः पादा व्यवस्थिताः ।

No. 1031. वाशिष्ठीयगूढ़ार्थः ।

Substance, country-made yellow paper, 11½ × 4½ inches. Folia, 3. Lines, 14 on a page. Extent, 117 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose. Correct. Notes on the margin.

Vás'ishṭhíya-gúḍhártha. A commentary on the last named work, by its author Tírtha Svámí.

Beginning. हरिगुरुशिवशक्ती मन्त्ररूपोऽहमात्मा
मन इव तनुवच्च स्तोत्रमोचातिबोधः ।
सकलजगदशेषाकाररूपोऽहमेवा-
चिदपि तदपि भावाभावशिष्यप्रशिष्यः ॥
अथ वाशिष्ठीयगूढ़ार्थः । सर्वत्र सञ्ज्ञाशब्दा आख्यायिका दृष्टान्ताश्च प्रतीत्यभि-
प्रायिका इति चीरस्वामिनः ॥

End. उक्तव्याख्यानानां प्रमाणानि विष्णुसहस्रनाम-सातत्यचतुष्क-ब्रह्मविवर्त्त-रुद्राध्या-
यानां टीकासु लिखितानि । शब्दशास्त्रतत्त्वसादितत्त्वे लिखितम् ॥

Colophon. इति श्रीतीर्थस्वामिकृतसङ्क्षेपवाशिष्ठसारगूढ़ार्थः समाप्तः ॥

विषयः । स्वसङ्गृहीतवाशिष्ठसारस्य व्याख्यानम् ।

No. 1032. विष्णुसहस्रनामटीका ।

Substance, country-made yellow paper, 11½ × 4½ inches. Folia, 5. Lines, 11 on a page. Extent, 154 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose. Correct. Notes on the margin.

Vishṇu-sahasranáma Ṭíká. A gloss on S'añkara's commentary on the hymn to Vishṇu comprising his thousand names as given in the Bhágavata Puraṇa. By Tírtha Svámí.

Beginning. नत्वा श्रीशङ्कराचार्यं सहस्रनामदीपकं ।
तट्टीकामवलम्ब्यैतां नामव्याख्यां करोमि च ॥
पृषोदरादिसिद्धानि पदान्यत्र बहूनि च ।
उपेक्षणीयानि तानि साधनान्यल्पसङ्ग्रहे ॥

End. नाम-समाप्तत्वादिन्त्यनाम्नो द्विराहत्तिः । न क्रोधः अक्रोधादयो भवन्ति मात्सर्यञ्च न भवति । अनेन वर्त्मना श्रीरामश्रीशिवनाम्नाञ्च व्याख्या समर्था ॥

Colophon. इति श्रीतीर्थस्वामिकृतश्रीविष्णुसहस्रनामव्याख्या समाप्ता ॥

विषयः । विष्णुसहस्रनामव्याख्यानम् ।

No. 1033. भागवतसङ्ग्रहः ।

Substance, country-made yellow paper, 11½ × 4½ inches. Folia, 23. Lines, 13 on a page. Extent, 934 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose and verse. Correct. Notes on the margin.

Bhágavata-sangraha. An abstract of the philosophy of the Bhágavata Puráṇa. By Tírtha Svámí.

Beginning. श्रीमद्भागवते ग्रन्थे साचाद् ब्रह्ममतिर्मम ।
पुनश्च सङ्ग्रहं कुर्वे द्वितीयसङ्ग्रहात् परम् ॥
यं ब्रह्मेत्यादि वा । जन्माद्यीत्यादि । धर्म इत्यादि । निगमकल्पतरोरित्यादि ।
यं प्रव्रजन्तमित्यादि । यः स्वानुभावमित्यादयः । प्रसिद्धाः । मुनय ऊचुः ।
देवक्यां वसुदेवस्य जातो यस्य चिकीर्षया ।
भार्यायामिति । पञ्चम्यां षष्ठी वा । यथार्थस्य, तत्कथय ।

End. चुम्बुकेनापठज्ञेन (?) न श्रोतव्यं कदाचन ।

Colophon. इति तीर्थस्वामिकृतभागवतहृत्सङ्ग्रहः समाप्तः ।

विषयः । भागवतीयसारव्याख्यानां स्मरणाय सङ्ग्रहः ।

No. 1034. भावार्थदीपिकासङ्ग्रहः ।

Substance, country-made yellow paper, 11½ × 4½ inches. Folia, 6. Lines, 15 on a page. Extent, 337 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose and verse. Correct. Notes on the margin.

Bhávártha-dípiká-sangraha. Explanations of some of the leading passages of the *Bhávártha-dípiká*, a work on the purport of the Bhágavata Puráṇa. Anonymous: probably a work of Tírtha Svámí.

Beginning. भावार्थदीपिकामध्येऽन्येषां व्याख्या क्वचित् क्वचित् ।
तन्मतस्य विरुद्धास्ताः किञ्चित् किञ्चिदुपेक्षितम् ॥
सर्वंच लिखनं दृष्ट्वा बोद्धव्यं बुद्धिमत्तमैः ।
मया सङ्गृह्यते किञ्चिद् यद् यत् तस्य मतं दृढम् ॥
आभासेन श्लोक ऊह्योऽनन्विते ग्रेष उत्तमैः ।
ब्रह्मविद्यारूपमेतत् पुराणमिति दर्शितम् ॥
अत एवापरं भागवतं नाशङ्कनीयम् । क्वचित् पुराणान्तरमिति नाशङ्कनीयं ।
अहैतुकं तर्काद्यगोचरमौपनिषदमित्यर्थः । तत्तु भक्तिद्वारेण ॥ १।२।८ ॥
श्रुतेन वेदान्तादिश्रवणेन ॥ १।२।१२ ॥

End. भगवानैश्वर्यादिषड्गुणः ।

Colophon. इति भावार्थदीपिकासङ्ग्रहः ।

विषयः । भागवतीयमतानां सव्याख्यानानां सङ्ग्रहः ॥

No. 1035. भागवतमञ्जरी ।

Substance, country-made yellow paper, 11½ × 4½ inches. Folia, 4. Lines, 14 on a page. Extent, 210 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose and verse. Correct. Notes on the margin.

Bhágavata-mañjarí. A dissertation on the nature and contents of the Bhágavata Puráṇa. By Tírtha Svámí.

Beginning. श्रीभागवतस्य गायत्र्या समारम्भत्वाद् यं ब्रह्मेत्यादिश्लोकस्यामूलकत्वमायाति त-
थापि ग्रन्थवहिर्भूतत्वात् पाठे न दोषः, (?) ग्रहणपुरस्वरणे स्नानसङ्कल्पादिवत् ।

End. यद्यपि नारदीयपूर्त्त्यर्थं सप्तसहस्रमधिकं तथापि स्वामिनाष्टादशसहस्राणि गणितानि वाचनिकसङ्ख्यारक्षार्थम् ।

Colophon. इति श्रीतीर्थस्वामिकृता भागवतमञ्जरी समाप्ता ॥

विषयः । भागवतीयविचारसङ्क्षेपः ।

No. 1036. अद्वैतनिर्णयसङ्ग्रहः ।

Substance, country-made yellow paper, $11\frac{1}{3} \times 4\frac{1}{3}$ inches. Folia, 2. Lines, 10—14 on a page. Extent, 96. s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose and verse. Correct. Notes on the margin.

Advaita-nirṇaya-sañgraha. An attempt to identify Vishṇu, S'iva, &c. with the Supreme Bramha. By Tírtha Svámí.

Beginning. पाद्मीयविष्णुसहस्रनामटीकायां——देवदेवं जगद्गुरुमित्यत्र परशुरामाद्यवतारेण विष्णुना महादेवाराधनम् ।

End. भक्तिसाधनस्य बहुप्रमाणानि नात्र धृतानि ॥

Colophon. इति श्रीतीर्थस्वामिकृतौ सङ्ग्रहौ समाप्तौ ।

विषयः । शिवविष्ण्वादीनां ब्रह्मैक्यप्रमाणानि ।

No. 1037. दीपिकाप्रकरणक्रमसङ्ग्रहः ।

Substance, country-made yellow paper, $11\frac{1}{3} \times 4\frac{1}{3}$ inches. Folia, 3. Lines, 15 on a page. Extent, 18 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose and verse. Correct. Notes on the margin.

Dípiká-prakaraṇa-krama-sañgraha. An analytical index to the author's Bhábártha-dípiká-sañgraha on the principles of the Vedánta. By Tírtha Svámí.

Beginning. अथ भावार्थदीपिकासङ्ग्रहस्य प्रकरणविभागः । स्थूलनिर्णयसङ्केतः क्रमसङ्ग्रहे । तत्र वेदान्तस्य तात्त्विकत्वम् ।

End. शिवत्वेन नामकथने गुरुपदम् ॥

Colophon. इति श्रीतीर्थस्वामिकृतदीपिकादिसङ्ग्रहस्य प्रकरणं समाप्तम् ॥

विषयः । स्वकृतभावार्थदीपिकायाः सविचारसूचीविशेषः ।

No. 1038. सहस्रनाममालाकला ।

Substance, country-made yellow paper, 11½ × 4½ inches. Folia, 6. Lines, 14 on a page. Extent, 262 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose. Correct. Notes on the margin.

Sahasra-náma-málá-kalá. Explanations of the more important words in forty-three hymns, by the author, in praise of the thousand names of Bhuvanes'varí, Annapurṇá, Mahá-lakshmí, Durgá, Káli, Tárá, Tripurá, Bhairaví, Chhinnamastá, Mátangí, Sumukhí, Sítá, S'iva, Ráma, Krishṇa, and Vishṇu. By Tírtha Svamí.

Beginning. तत्र प्रायशस्तदर्थानि नामानि कानि तु स्वरूपाभासानि ।

End. हयशीर्षः । हयरूपो हयग्रीवः पन्था च उच्चैःश्रवाश्च । इति कृष्णः ।

Colophon. इति श्रीतीर्थस्वामिकृतसहस्रनाममालायामादृतनामकला समाप्ता ॥

विषयः । स्वकृतत्रिचत्वारिंशत्संख्याकेषु सहस्रनामस्तोत्रेषु यानि नामानि गूढार्थानि तान्येवेह व्याख्यातानि । तानि च सहस्रनामस्तोत्रान्तर्गतानि, यथा—भुवनेश्वर्याः १ । अन्नपूर्णायाः २ । महालक्ष्म्याः १ । दुर्गायाः ७ । काल्याः ४ । तारायाः ५ । त्रिपुरायाः ३ । भैरव्याः २ । छिन्नमस्तायाः १ । मातङ्ग्याः १ । सुमुख्याः १ । सीतायाः २ । शिवस्य ७ । रामस्य २ । कृष्णस्य २ । विष्णोः २ । इति ४२ ॥

No. 1039. कादिसहस्रनामकला ।

Substance, country-made yellow paper, 11½ × 4½ inches. Folia, 2. Lines, 42 on a page. Extent, 57 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose. Correct. Notes on the margin.

Kádi-sahasra-náma-kalá. A gloss on a hymn comprising one thousand names of Kálí. The hymn is an extract from the Mahá-kála-sañhitá. By Tírtha Svámí.

Beginning. शक्तिपातः, अष्टादशशक्तीनामशीतिशक्तीनां वा पतनं साधकवश्यता ।

End. सर्वेषां वीरादीनां सिद्धिः सर्ववीरादिसिद्धिः ॥

Colophon. इति कादिसहस्रनामकला समाप्ता ॥

विषयः। महाकालसंहितोक्ते ककारादिवर्णक्रमगते काल्याः सहस्रनामस्तोत्रे यानि गूढार्थानि पदानि तेषां व्याख्यानम्।

No. 1040. भागवततत्त्वसङ्ग्रहः।

Substance, country-made yellow paper, 11½ × 4½ inches. Folia, 5. Lines, 12 on a page. Extent, 232 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose. Correct. Notes on the margin.

Bhágavata-tattva-sañgraha. A dissertation, in seven chapters, on the philosophy of the Bhágavata Puráṇa. By Tírtha Svámí.

Beginning. अथ श्रीभागवतोक्तमायातत्त्वम्। मायया प्रभुश्शो लीलया।

End. विधिशिवमाहात्म्यतो हरेरधिकमाहात्म्यकथनञ्च ॥

Colophon. इति श्रीतीर्थस्वामिकृतभागवततत्त्वसङ्ग्रहः समाप्तः ॥

विषयः। श्रीभागवतात् तत्त्ववचनादीनि सङ्गृह्य गूढार्थव्याख्यानसहितानीह उक्तानि। अत्र हि सप्तपरिच्छेदाः। यथा——१, मायातत्त्वम्। २, दुर्गातत्त्वम्। ३, शिवतत्त्वम्। ४, निर्घण्टसङ्ग्रहः ५, आत्मादितत्त्वम्। ६, नामावल्याद्येतुः। ७, भागवततात्पर्य्यञ्चेति।

No. 1041. शान्तिसन्दर्भः।

Substance, country-made yellow paper, 11½ × 4½ inches. Folium, 1. Lines, 26. Extent, 48 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose. Correct. Notes on the margin.

S'ánti-sandarbha. An explanation of the purport of the poem called S'ánti-s'ataka. By Tírtha Svámí.

Beginning. शान्तिशतकव्याख्या प्राक्कृता पुनः किञ्चिल्लिख्यते । मिश्रो विरक्तस्तपस्वीज्ञान-
सन्न्यासी तत्कृतस्य मान्यत्वमेव ।

End. आर्याच्छन्दः सुच्छन्दो न कृतं विरक्तत्वात् ॥

Colophon. इति श्रीतीर्थस्वामिकृतशान्तिसन्दर्भः समाप्तः ॥
(अत्र शेषपङ्क्तिचतुष्टये भागवततात्पर्यं लिखितमस्ति)

विषयः । शान्तिशतकस्य गूढार्थव्याख्यानम् ।

No. 1042. शान्तिशतकसङ्ग्रहः ।

Substance, country-made yellow paper, $11\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folium, 1. Lines, 27. Extent, 54 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

S'ánti-s'ataka-sañgraha. An exposition of the main object of the S'ánti-s'ataka. By Tírtha Svámí.

Beginning. फलं कामायत्तं किममरगणैः किञ्च विधिना ।
विधेयं यत्तत्त्वं स्फुरति मम नाद्यापि हृदये ।
विधेयं स्वं स्वं रूपमपि न स्फुरति——

End. पूर्वं तावदित्यादिना यौवने धनसाधनं वार्द्धक्ये प्रत्याहार इति ज्ञापितम् ।

विषयः । शान्तिशतकस्य तात्पर्यवर्णनम् ।

No. 1043. नामसङ्ग्रहः ।

Substance, country-made yellow paper, $11\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 3. Lines, 13—14 on a page. Extent, 162 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Náma-sañgraha. Hymns comprising the leading names of Vishṇu, S'aktí, &c. By Tírtha Svámí.

Beginning. भुवनेशी । दृढचलरवासिनी । इन्द्राणी । इन्द्रकन्या च ।

End. तस्माद् वेश्या परा मता ।

Colophon. इति श्रीतीर्थस्वामिकृतनामसालासङ्ग्रहः ।

विषयः । अग्निविष्ण्वादीनां नामसङ्ग्रहः ।

No. 1044. वेदस्तुतिलघूपायः ।

Substance, country-made yellow paper, 11½ × 4½ inches. Folium, 1. Lines, 25. Extent, 40 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose and verse. Correct. Notes on the margin.

Vedastuti-laghúpáya. A summary of the contents of the Veda-stuti section of the Bhágavata Puráṇa. By Tírtha Svámí.

Beginning. श्रुतिस्तुतिटीका प्राक् कृता पुनः किञ्चिल्लिख्यते । ब्रह्मन्नित्यादि ।

End. व्याख्यातं दृढतत्सङ्ग्रहे च बहुस्थलेषु मीमांसा ॥

Colophon. इति तीर्थस्वामिकृतवेदस्तुतिलघूपायः ॥

विषयः । वेदस्तुतिव्याख्यापरिशिष्टम् ॥

No. 1045. चण्डीविवरणम् ।

Substance, country-made yellow paper, 11½ × 4½ inches. Folia, 3. Lines, 13 on a page. Extent, 141 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose. Correct. Notes on the margin.

Chaṇḍí-vivaraṇa. A summary of the contents of the chapters of the Márkaṇḍeya Puráṇa which describe the wars of the goddess Chaṇḍí with certain demons. By Tírtha Svámí. An English translation of the Chaṇḍí was published in Calcutta some fifty years ago by Cavelli Bentaka Boriah, an assistant of the late Colonel Mackenzie for some time Surveyor General of India, who made a large collection of MSS., and illustrations of oriental antiquarian objects. The Chaṇḍí is held in right veneration by the followers of the S'ákta creed, and is religiously read on ceremonial occasions.

Beginning. अर्गलया वक्तृनामर्थ्यदी न सर्वत्र लभ्यौ भूमिकाषट्श्लोकाः क्वचित् क्वचिद् दृश्यन्ते ते स्वतन्त्राः ।

End. वैश्वर्य । श्रेष्ठदानादानवाक्यं दातृयाचकयोर्वचः ॥ देवीमाहात्म्य समाप्तम् ॥

Colophon. इति चण्डीविवरणं समाप्तम् ॥

विषयः । अर्गलादिदेवीमाहात्म्यात्मकमार्कण्डेयपुराणान्तर्गतसप्तशतश्लोकेषु गूढार्थानां व्याख्यानम् ।

No. 1046. आनन्दकुसुमम् ।

Substance, country-made yellow paper, $11\frac{1}{2} \times 9\frac{1}{4}$ inches. Folia, 7. Lines, 13 on a page. Extent, 284 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose and verse. Correct. Notes on the margin.

Ánanda-kusuma. A Dissertation, in ten chapters, on some of the leading topics of the Vedánta Philosophy. By Tírtha Svámí.

Beginning. अथाद्यन्तमयध्वंसोपायं वक्ष्यामि सङ्ग्रहात् ।
निर्णीय निखिलाध्यात्मशास्त्राणि हि पुनः पुनः ॥

End. यदेवेह तदमुत्रेत्यादिस्वरूपभागस्तुरीयशास्त्रं तत्राहमाकारत्रह्माकारयोरभावः ॥

Colophon. इति श्रीतीर्थस्वामिकृतानन्दकुसुमं समाप्तम् ॥

विषयः । इह दशपरिच्छेदाः सन्ति । तथा च —— मायाभावोपायः १ । सुखोपायः २ । गुप्तकोलः ३ । सृतिमिथ्या ४ । तन्त्रसङ्ग्रहः ५ । व्याससमतम् ६ । पापाभावः ७ । शक्तिगणना ८ । ज्ञानसाधनम् ९ । शास्त्रभागश्चेति दश ॥

No. 1047. प्रेमभक्तिस्तोत्रम् । प्रेमभक्तिस्तोत्रव्याख्या च ।

Substance, country-made yellow paper, $11\frac{1}{2} \times 9\frac{1}{2}$ inches. Folium, 1. Lines, 44. Extent, 94 s'lokas. Character, Bengali. Date, Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

Prema-bhakti-stotra, with a commentary entitled *Prema-bhakti stotra-vyákhyá.* A hymn in praise of Chaitanya, the saint of Nadíyá, who is accepted by his followers as an incarnation of the Deity. By Rámánanda Tírtha. The commentary is by the author himself, and in it he adduces proofs from the S'ástra in support of the identification of Chaitanya with the Supreme Spirit. The author is the same who is generally known by the name of Tírtha Svámí.

Beginning. मू॰——नित्यानन्दाभिधानः सकलसुखकरः केवलानन्दरूपो
विष्णुस्वाद्वैतनामा निरवधि भजति प्रेमभावैकसारो ।
दृष्ट्वा गङ्गाम्भमाङ्गा क्षिपति शतदलं यस्य पादारविन्दं
तं चैतन्याख्यरूपं तदणरविदचिं प्रेमवीजं भजेऽहम् ॥ १ ॥
टी॰——नित्यानन्दः शक्तियुक्तेश्वरः ।

End. मू॰——य इदं पठति स्तोत्रं प्रेमभक्त्येककारणम् ।
प्रेमभक्तिर्भवेत् तस्य सत्यं सत्यं न संशयः ॥

Colophon. इति श्रीरामानन्दतीर्थस्वामिकृतप्रेमभक्तिस्तोत्रं समाप्तम् ।
टी॰——वासुदेवस्य द्वे मूर्त्ती चरश्चाचरमेव च ।
चरं सन्न्यासिनां प्रोक्तमित्यादि च चिन्त्यम् ।
इति श्रीरामानन्दतीर्थस्वामिकृतप्रेमभक्तिस्तोत्रव्याख्या समाप्ता ॥०॥

विषयः । नवद्वीपजन्मनो गौरविग्रहस्य चैतन्यदेवस्य माहात्म्यकथनं, पश्चान्तरे अध्यात्मविषयकथनम् ।

No. 1048. मन्त्रकौमुदी ।

Substance, country-made yellow paper, $18\frac{1}{2} \times 5\frac{1}{2}$ inches. Folia, 8. Lines, 15 on a page. Extent, 472 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1694. Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose. Correct.

Mantra-kaumudí. A collection of the Vedic mantras including the Gáyatrí required in the performance of modern religious rites, with their meanings, purport, and uses explained at length. By Rámakṛishṇa.

Beginning. नमस्कृत्याखिलैर्मन्त्रैर्बोध्यं श्रीपरमेश्वरम् ।
तन्यते रामकृष्णेन रम्येयं मन्त्रकौमुदी ॥
यद्गीतुं दुःशको भावो लोकोत्तरैरपि यद्यपि ।
यथोपस्थितिमन्त्राणां तथाप्यर्थः प्रकाश्यते ॥ यथाच भट्टः——

End. एवं परन्वेति वदन्ति ॥ ० ॥

Colophon. इति चतुर्द्दशान्तिमन्त्रव्याख्या । समाप्तश्चायं ग्रन्थः ।

E

विषयः । वैदिककर्म्मणि प्रयुक्तानां वैदिकमन्त्राणां छान्दोग्यभाष्येऽनभिज्ञतानां व्याख्यानम् । तत्र प्रथमं तावत् विधिवादः । ततो घटस्थापनादिमन्त्रव्याख्या, गणेशादि-पञ्चदेवमन्त्राणां व्याख्या, अधिवासमन्त्राणां व्याख्या, गायत्रीव्याख्यानपूर्वकं चतुर्दशशान्तिमन्त्रव्याख्यानञ्चेति ।

No. 1049. गुणविष्णुः ।

Substance, country-made yellow paper, 14 × 3½ inches. Folia, 79. Lines, 8 on a page. Extent, 1284 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1694. Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose. Correct. Notes on the margin.

Guṇavishṇu. A manual of Bráhmaṇic rites in two parts (Káṇḍas), the first comprising all the Vedic mantras used in the performance of the ten principal sacraments; and the second, the mantras used in daily worship. The mantras, in both parts, taken mostly from the Chhándogya Bráhmaṇa, are explained in detail. By Guṇavishṇu. This work is a standard authority among the Bráhmans of Bengal, and the sacraments are performed according to the rules given in it.

Beginning. प्रथमपत्रं नास्ति । द्वितीयपत्रारम्भे "ति असुगागमः । शृणुतेति शृणुत इत्यर्थं ।

End. शेषशुद्धमपायम् । तत्पूर्वशुद्धशेषे——ॐपितृकृतस्तेनसो अवयजनमसि । पितृकर्म्मणि अयाङ्ग (इतः परमेवान्तिमं शुद्धम्) ।

विषयः । अत्र काण्डद्वयम् । प्रथमे काण्डे, विवाहादिदशकर्म्मणि नियुक्तानां मन्त्राणां व्याख्यानम् । द्वितीये, प्रातःकृत्याद्याह्निकमन्त्रपाठनिर्णयपुरःसरं तेषामेव व्याख्यानम् । सर्वमेतत् सामवेदीयम् ॥

No. 1050. षट्कर्म्मव्याख्यानचिन्तामणिः ।

Substance, country-made yellow paper, 13 × 4 inches. Folia, 14. Lines, 7 on a page. Extent, 367 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Vrajanátha Vidyáratna. Appearance, fresh. Prose and verse. Incorrect. Notes on the margin.

Shaṭkarma-vyákhyána-chintámaṇi. A guide to the performance of the six principal sacraments, according to the Yajur Veda. By Nityánanda. This work is a sort of abridgment of the last preceding.

Beginning. हरितरसद्यतु यस्य प्रणवो मूलं प्रकाण्डदण्डः ।
ध्वनिरतिविततः शाखा वेदाश्छन्दांसि पत्राणि ॥
स जयति परममतिसहस्रं विधुरभिभविता सुतेजसा सहसा ।
अविकलसकलपदार्थः प्रसरति पुरतः प्रसादतो यस्य ॥
निर्घण्टं प्रसमीक्ष्य सारस्वव्याख्यान्वाय (?) ब्राह्मणं
व्याख्याब्धिं गुणविष्णुमर्थनिपुणान् मिश्रैकदीक्षागुरून् ।
हलान् वा समुपास्य सङ्ग्रहमिमं षट्कर्मणां ।
प्रीतये नित्यानन्द उदाजहार यजुषां व्याख्यानचिन्तामणिम् ॥
स्थाणुरिव तु भारहारः किलाभूदधीत्य वेदं न विजानाति योऽर्थम्——

End. अथ जपयज्ञविधिः————न जीर्णेन न नीलेन परिच्छिन्नेन वा जपेत् ।
यदि वाग्यमलोपः स्यात् जपादिषु (इतः खण्डितम्)

विषयः । यजुर्वेदिनां विवाहादिषट्कर्मसु गृह्येषु नियुक्ता ये मन्त्रास्तेषां व्यवस्थासहितं व्याख्यानम् ।

No. 1051. भक्तिदूती ।

Substance, English paper, 13½ × 4 inches. Folia, 4. Lines, 6 on a page. Extent, 69 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Vrajanátha Vidyáratna. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Bhaktidúti. A poem in praise of devotion to Kṛishṇa, and the means of attaining it. By Káliprasáda S'armá.

Beginning. नत्वा श्रीनाथपादाम्बुजमतिरुचिरं भोगमोक्षैकहेतुं
नित्यानन्दप्रबोधं सकलसुरनरैः सेवितं तत्त्वसारम् ।
श्रीमान् कालीप्रसादो द्विजकुलवरजो मुक्तिकान्ताभिलाषी
भक्तिं दूतीं हितज्ञां रचयति चतुरां चारुशीलां मनोज्ञाम् ॥ १ ॥

End. रमणिरपि परा भक्तिदूत्या समाप्ता ॥ ११ ॥

विषयः । भक्तिरसाश्रितं त्रयोविंशतिपद्यात्मकं काव्यं ।

No. 1052. अनुमानदीधितिः ।

Substance, country-made yellow paper, 18 × 3 inches. Folia, 134. Lines, 5—6 on a page. Extent, 3216 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1658. Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose. Correct.

Anumána-didhiti. An old complete and very correct text of S'iromaṇi's gloss on the Anumána-chintámaṇi of Gañges'a. Vide ante No. 495, Vol. I. p. 285.

Beginning. ॐ नमः सर्वभूतानि विष्टभ्य परितिष्ठते ।
अखण्डानन्दबोधाय पूर्णाय परमात्मने ॥
अध्ययनभावनाभ्यां सारं निर्णीय निखिलतन्त्राणाम् ।
दीधितिमधिचिन्तामणि तनुते तार्किकशिरोमणिः श्रीमान् ॥
परजुष्टनयाभिवर्त्तमाना मनसास्वादरसा विशुद्धबोधैः ।
रघुनाथकवेरपेतदोषा कृतिरेषा विदुषां तनोतु मोदम् ॥
न्यायमधीते सर्वस्तनुते कुतुकान्निबन्धमप्यत्र ।
अस्य तु किमपि रहस्यं केचन विज्ञातुमीशते सुधियः ॥
मान्यान् प्रणम्य विहिताञ्जलिरेष भूयो भूयो विधाय विनयं विनिवेदयामि ।
दूष्यं वचो मम परं निपुणं विभाव्य भावावबोधविहितो न दुनोति दोषः ॥
पूर्वापरग्रन्थैकवाक्यताप्रतिपत्तये शिष्याणामवधानाय च सङ्गतिं प्रदर्शयन्ननुमान-
निरूपणं प्रतिजानीते प्रत्यक्षेत्यादि ।

End. तथापि जन्यत्वशरीरजन्यत्वावच्छिन्नप्रतियोगिताकातिरिक्तावेवाभावाविति न
च भावसम्भव इत्यत्र तात्पर्यम् ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीमद्भट्टाचार्यात्मजशिरोमणिकृता अनुमानदीधितिः
समाप्ता ।

विषयः । महामहोपाध्यायगङ्गेशोपाध्यायकृतचिन्तामणिग्रन्थीयानुमानखण्डस्य व्याख्यानम् ।
७८१ सं० द्रष्टव्यम् ।

No. 1053. प्रत्यक्षचिन्तामणिदीधितिटिप्पनी ।

Substance, country-made yellow paper, 18½ × 3½ inches. Folia, 16. Lines, 7 on a page. Extent, 630 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Pratyakshachintámaṇi-dídhiti. S'iromaṇi's gloss on the Pratak-sha-chintámaṇi of Gaṅges'a. Vide ante, No. 495, Vol. I. p. 285.

Beginning. नत्वा नन्दतनूजसुन्दरपदं स्मृत्वा गुरोरादरा-
दुर्वीमण्डलमण्डलायितयशोराशेरशेषा गिरः ।
सङ्क्षिप्तोऽस्मि तदत्र दीधितिततः प्रत्यक्षचिन्तामणेः
व्याख्यां सङ्कुरुते गदाधरसुधीर्मोदाय विद्यावताम् ॥
गुरुकीर्त्तनरूपमङ्गलं कुर्वाण एव स्वीयग्रन्थे प्रेक्षावत्तात् प्रहत्त्यर्थं दर्शयति गिरमिति ।

End. अत्रे विशेष्यानुयोगिकविशेषणप्रतियोगिकालौकिकवैशिष्ट्यभानमवलम्ब्येदम् अ-न्यथा अमत्र (इतः खण्डितम्) ।

विषयः । प्रत्यक्षदीधितिव्याख्यानम् ।

No. 1054. बौद्धाधिकारदीधितिटिप्पनी ।

Substance, country-made yellow paper, 18½ × 3½ inches. Folia, 12. Lines, 7—8 on a page. Extent, 540 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose. Correct. Notes on the margin.

Bauddhádhikára-dídhiti-ṭippaní. A gloss on the commentary of Raghunátha S'iromaṇi on Udayana's refutation of the atheism of Buddhist philosophy, and defence of Deism against infidelity generally. By Gadádhara. *Vide* Hall's Contributions, pp. 81-82.

Beginning. श्रीकृष्णचरणद्वन्द्वमाराध्य श्रीगदाधरः ।
बौद्धाधिकारविवृतिं व्याकरोति शिरोमणेः ॥

End. शब्दत्वादिधर्मस्य मूलरूपस्यानुगमात् तथा च तैः (इतः खण्डितम्)

विषयः । बौद्धाधिकारदीधितिव्याख्यानम् ।

No. 1055. कुसुमाञ्जलिव्याख्या ।

Substance, country-made yellow paper, 18½ × 3½ inches. Folia, 27. Lines, 7—8 on a page. Extent, 1215 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose. Correct. Notes on the margin.

Kusumáñjali-káriká-vyákhyá alias *Kusumánjali-vyákhá.* A commentary on the Kusumáñjali of Udayana Ácharya. By Haridása Nyáyálaṅkára Bhaṭṭácharya. Two editions of this work have appeared in Calcutta, one bearing date 1769, and the other edited by Professor Cowell in his edition of the Kusumáñjali. Hall's Contributions, p. 83.

Beginning. ईषदीषदनधीतविद्यया तातमातृमुदमाविवर्द्धयन् ।
चेपणाय भवकर्मजन्मनां कोऽपि गोपतनयो नमस्यते ॥
इष्टदेवतासङ्कीर्त्तनं अच्छप्रतिपादकसच्छब्दप्रयोगात्मकञ्च मङ्गलं कुर्वन् ग्रन्थनामाह । सत्पचप्रसरः——

End. नावासयेत्ततः किमस्माकम् ॥०॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीहरिदासन्यायालङ्कारभट्टाचार्यविरचिता कुसुमाञ्जलिव्याख्या समाप्ता ॥

विषयः । कुसुमाञ्जलेर्व्याख्या ।

No. 1056. व्याख्याप्रकाशः ।

Substance, country-made yellow paper, 18½ × 3½ inches. Folia, 9. Lines, 9 on a page. Extent, 546 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Vyákhyá-prakás'a. A gloss on the last named work. Anonymous. This is reported by the paṇḍit who examined it to be distinct from the Kusumánjali-prakás'a of Vardhamána Upádhyáya. Hall's Contributions, p. 83.

Beginning. प्रारम्भपचं नास्ति । द्वितीयपचारम्भे "यक विषयतायां गृहहृत्तित्वप्रकारतानिरूपितदेवदत्तादिविषयताकप्रमात्वविरुद्धत्वे सति——

End. यस्मादित्यस्य प्रश्नष्टेन्वयः। शङ्का तु एष वेदप्रामाण्यसंशयोद्भेदेन कलङ्को येषां तैरपरै र्बौद्धादिभिः किं किमनिष्टमिति ॥

Colophon. इति चतुर्थस्तवकव्याख्याप्रकाशः ॥

विषयः। कुसुमाञ्जलेर्व्याख्यानाम्नीटीकाया व्याख्यानं।

No. 1057. सिद्धान्तमुक्तावलीव्याख्या।

Substance, country-made yellow paper, $18\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 50. Lines, 8 on a page. Extent, 2,700 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Siddhánta-muktávalí-vyákhyá alias *Siddhánta-muktávalí-prakás'a*, *Nyáya-muktavalí-prakás'a*, *Muktávalí-dípiká*, *Muktávalí-kiraṇa*. A gloss on the Siddhánta-muktávalí, which itself is a commentary on the Bháshá-parichchheda of Haridása. By Mahádeva, son of Válakṛishṇa. It is said that the father commenced this work under the last name, and the son completed it and gave it the 2nd name "which himself or others have expanded or exchanged as above." Hall's Contributions, p. 74. The work is common enough.

Beginning. लक्ष्मीपादयुगं प्रणम्य पितरं श्रीबालकृष्णाभिधं
भारद्वाजकुलाम्बुधौ विधुमिव श्रीगौरवक्ताम्बुजात्।
ज्ञात्वाशेषमतं मितेन वचसा सिद्धान्तमुक्तावलीं
गूढार्थां तनुते यथामति महादेवः परेषां कृते ॥

End. हेत्वाभासानिति।———हृदो वह्निमान् धूमादित्यादौ वह्न्यभावविशिष्ट-हृदादावव्याप्त्यापत्तेः। (इतोऽलिखितमित्यसम्पूर्णम्)।

विषयः। भाषापरिच्छेदस्य टीकायाः सिद्धान्तमुक्तावलीनाम्न्या व्याख्यानम्।

No. 1058. कलापसङ्ग्रहः।

Substance, country-made yellow paper, 12 × 5 inches. Folia, 33. Lines, 10 on a page. Extent, 742 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1652, Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Prose. Correct. Notes on the margin.

Kalápa-sañgraha. An abridgment of the Sanskrit Grammar called Kalápa. Anonymous.

Beginning. प्रणम्य परमात्मानं शब्दब्रह्मस्वरूपिणम्।
कलापसङ्ग्रहं कुर्वे बालानां हितकाम्यया ॥ आदिचान्तवर्णाः।

End. कृतसुच्छलं कृत्वातैव कात्यायनेनोक्तम् "ष्टचादिषट्मी रूढाः कृतिनाम कृता-कृतम् ॥ इत्युत्तरः पादः ॥

Colophon. इति कलापसङ्ग्रहः समाप्तः ॥ अत्रैव च शेषपङ्क्तिचतुष्टये व्याकरणशास्त्रीय-सञ्ज्ञादिपारिभाषिकशब्दानां नवानां नवलक्षणानि सन्ति। यथा—— १, सञ्ज्ञायते यया सा सञ्ज्ञा। २, सञ्ज्ञायते येन स सञ्ज्ञः। ३, पदयोः पदानां वा मेलनं सन्धिः। ४, वस्तुवाचकाः शब्दाः। ५, कर्त्रादि करोतीति कारकः। ६, समासः सन्धिवत्। ७, कियत्प्रत्ययान्तस्तेषु शब्देषु तेषां शब्दा-नां वा हितस्तद्धितः। ८, सम्यक् कथयतीत्याख्यातः। ९, धातुं शब्दं करो-तीति कृत्।

विषयः। कलापव्याकरणस्य विशेषप्रयोजनीयसूत्राणि सोदाहरणानि इह सङ्गृहीतानि।

No. 1059. कोमलकोषसङ्ग्रहः।

Substance, country-made yellow paper, 12 × 5 inches. Folia, 17. Lines, 10 on a page. Extent, 382 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1652. Place of deposit, Navadvípa, Purushottama Nyáyaratna. Appearance, old. Verse. Correct.

Komala-kosha-sañgraha. A Sanskrit vocabulary compiled from the works of Vopálita, Rantideva, author of the Ratna-kosha, Bháguri, Pola, Vararuchi, Rudra, Amara Datta, author of the Dvirúpakosha, Govardhana; authors of the Ratnamálá and of the Visvakosha, Halá-yudha, authors of the S'abdárnava, S'abdamálá, Anekártha-dhvani-mañjarí. Nánártha, and S'abdakosha, Hadda-chandra, Sas'vata, Subháñga, Rabhasa Siñha, Gangádhara, Ajaya, Vyáḍhí, Dharaṇi, and the author of Harakávalí. By Tírtha Svámí.

Beginning. नामानुशासनं वक्ष्येत्यल्पान्मूर्खत्वशान्तये।
लिङ्गभेदः क्वचित् ख्यातः समानार्था उपेक्ष्यते ॥

पुराणागमवेद्यस्य योगार्थवशगोऽपि च ।
प्रचरद्रूपशास्त्रेषु ये शब्दा अनुदाहृताः ॥
लिङ्गभेदो न घटतेऽप्येकद्विवचनादिकम् ।
लन्नाथादि न पूर्वेण लिङ्गमिश्रे त्रिषु द्वयोः ॥
क्वचित् कारणनामानि कार्ये कार्याणि कारणे ।
क्वचिदेकार्थके भेदो भेदे चाभेद दृश्यते ॥
बह्वर्थलाभाय बहुवचनं बहुसङ्गते ।
ब्रह्मब्रह्मः स्वः पुरुष आत्मा धर्मी च पूरुषः ॥

End. अ आ इ ई उ ऊ ऋ ए ओ औ ॐ स्वराव्ययम् ।
पश्चात् कं नकि पश्चाद्धि ह्नी ह्रो ह्री किमु किमु च ॥
एवमन्यत्रान्यत्राधिकवर्णाः क्वचित् क्वचित् ।
सर्वे शब्दाः सर्ववस्तुष्वन्ततो लिङ्गभेदतः ॥
पदान्यसाध्वाभासानि साधुत्रिलिङ्गकानि च ।
छतमानान्यादितत्त्वे शब्दपारो न विद्यते ॥
समालोक्यानेककोषानिदमेव विनिश्चितम ।
कोषा दोषाय विदुषां गुणाय गौणशालिनाम् ॥
सोपालितो रन्तिदेवो रत्नकोषस्य भागुरिः ।
पोलो वररुची रुद्रोऽमरदत्तो द्विरूपहृत् ॥
गोवर्द्धनो रत्नमाला विश्वकाशो हलायुधः ।
शब्दार्णवः शब्दमालाऽनेकार्थध्वनिमञ्जरी ॥
नानार्थशब्दकोषस्य हर्षचन्द्रस्य शाश्वतः ।
शुभाङ्को रभसः सिंहो नानार्थध्वनिमञ्जरी ॥
गङ्गाधरोऽजयो व्याड़ी धरणी हारकावली
ततः कोमलकोषस्तु जातो यतिविवेचितः ॥

Colophon. इति तीर्थस्वामिकृतकोमलकोषसङ्ग्रहः समाप्तः ॥

विषयः। विविधकोषेभ्यः प्रसिद्धशब्दा इह सङ्गृहीताः। (अत्र परिच्छेदादयः प्रायोऽमरकोषवत् ।)

No. 1060. श्राद्धकल्पः ।

Substance, country-made yellow paper, 19 × 3½ inches. Folia. 27. Lines 6 on a page. Extent, 1012 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Vrajanátha Vidyáratna. Appearance, old, Prose and verse. Correct.

S'ráddha-kalpa. Manual for the performance of S'ráddhas, according to the rules of the Sáma Veda. By S'rídatta.

Beginning. स्मृतिगृह्यपुराणादिभूपगोलकसम्मतम् ।
सतां वाक्यानि चालोक्य छन्दोगश्राद्धमुच्यते ॥

End. पितृमातृसपिण्डाद्यभावेऽग्र पतितायास्तस्या अप्यधिकार इति सर्वं समञ्जसम् ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीश्रीदत्तविरचितः श्राद्धकल्पः समाप्तः ॥

विषयः । सामवेदिनां पार्वणैकोद्दिष्टादिश्राद्धकर्मणो व्यवस्था ।

No. 1061. व्यवहारचिन्तामणिः ।

Substance, country-made yellow paper, 20 × 3½ inches. Folia, 54. Lines, 6 on a page. Extent, 1560 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Vrajanátha Vidyáratna. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Vyavahára-chintámani. A treatise on jurisprudence and judicature, in four chapters. By Váchaspati Mis'ra.

Beginning. आराध्य नन्दनन्दनमनुसन्धाय प्रयत्नतो ग्रन्थान् ।
श्रीवाचस्पतिविबुधो व्यवहृतिचिन्तामणिं तनुते ॥

End. पुत्रस्यानुमतौ पितुस्तद्वनादौ प्रभुत्वमननुमतौ त्वप्रभुत्वमिति समुदायः ॥
इति निर्णयः पादः ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीवाचस्पतिमिश्रविरचितो व्यवहारचिन्तामणिः समाप्तः ॥

विषयः । अर्थिप्रत्यर्थिभ्यां स्वविवादभञ्जनाय कथं यतितव्यम्, प्राड्विपाकैर्वा तत्र कथं कर्त्तव्यमित्यस्यैवोपदेशः । तद्‌च चत्वारः पादाः । प्रथमो भाषपादः पूर्वपक्ष-पादो वा, अत्रार्थिनो यत्नप्रकार आवेदनपत्रलिखनादिक्रम; द्वितीय उत्तर-पादः, अत्र प्रत्यर्थिन उत्तरदानप्रकारादिकम्; तृतीयः क्रियापादः, अत्र

प्राड्विपाकैः साक्षिग्रहणादिविचारप्रकारादिकम्; चतुर्थो निर्णयपादः, अत्र जयपराजययोरादेशविधानप्रकारादिकञ्चेति ।

No. 1062. विवादचिन्तामणिः ।

Substance, country-made yellow paper, 20 × 3½ inches. Folia, 18. Lines, 6 on a page. Extent, 519 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Vrajanátha Vidyáratna. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Viváda-chintámaṇi. The code of procedure in civil cases. By Váchaspati Mis'ra. The work comprises 18 chapters as follows: 1st, Debts; 2, Trusts; 3, Sales of property by other than rightful owners; 4, Coparcenary; 5, Repudiation of gifts; 6, Wages; 7, Contracts; 8, Sales and Purchases; 9, Disputes between landlords and tenants; 10, Boundary disputes; 11, Forgery; 12, Stolen property; 13, Trespass; 14, Disputes regarding religious ceremonies; 15, Disputes regarding sons begot on one's wife by another; 16, Ditto inheritance; 17, Ditto gambling; 18, Ditto giving evidence. The work was printed in Calcutta some fifty years ago. The author was the son of Kes'ava, and lived about three hundred and fifty years ago (S'aka 1423). Unlike the generality of paṇḍits of his country he devoted his attention both to law and philosophy at the same time, and acquired great distinction in both. He wrote several commentaries on standard works on the Nyáya, the Yoga, and the S'ankhya systems of philosophy, and a whole series of manuals on law under the title of Chintámaṇi, besides several independent treatises. "All his works," says Colebrooke, "are held in high and deserved estimation." His son, Lakshmidása, was also an author of some repute.

Beginning. क्षीराब्धेरुज्जिहानां त्रिदशपरिषदि प्रोल्लसद्भ्रूविभङ्गी-
भङ्गीः कुर्वन् कटाक्षैस्त्रिभुवनजननीं व्रीड़या नम्रमौलिः ।
देवः पायादपायात् कुसुमशरपरीरम्भसञ्जातभावः
सद्यः स्विद्यत्तुरेण स्मितकमलमुखीमाददानः करेण ॥ १ ॥
श्रीकृत्यकल्पद्रुमपारिजातरत्नाकरादीनवलोक्य यत्नात् ।
वाचस्पतिः श्रीपतिनम्रमौलिर्विवादचिन्तामणिमातनोति ॥ २ ॥

End. अथ ऋत्विजि ष्टते पश्चादन्यं वृणुयात् पूर्ववृतस्यैव दक्षिणां पश्चाद्वृतः किञ्चि-
ल्लभेत्———ऋत्विजोऽपतितस्य (इतः परं न लिखितं ततोऽसमाप्तम्) ॥

विषयः। उत्तमर्णाधमर्णादीनां विवादादिनिरूपणम्। अत्राष्टादश परिच्छेदाः। तथा हि—१मे, ऋणादानम्, ऋणग्रहणविषयको वादः। २ये, निक्षेपः स्थापितधनविषयको वादः। ३ये, अस्वामिविक्रयः, अन्यस्य द्रव्यम् अन्येन विक्रीतम् तद्घटितो वादः। ४र्थे, सम्भूयसमुत्थानम्, कतिपयधनिभिर्मिलित्वा-रब्धे वाणिज्ये यो वादः। ५मे, दत्तस्यानपकर्म, दानं कृत्वा ततोऽनङ्गीकारः। ६ष्ठे, वेतनादानम्, भृतिं कारयित्वा तन्मूल्यादीनामप्रदाननिबन्धनो वादः। ७मे, सम्विद्व्यतिक्रमः, प्रतिज्ञाभङ्गे वादः। ८मे, क्रयविक्रयनिबन्धनो वादः। ९मे, राज्ञा भूस्वामिना वा सह प्रजानां वादः। १०मे, ग्राम-क्षेत्र-भवनादीनां सीमावादः। ११शे, पारुष्यनिमित्तको वादः। १२शे, स्तेय-जातवादः। १३शे, साहसम्, बलपूर्वकं परद्रव्यहरणं तत्रोत्थितो वादः १४शे, पर्वघटितो वादः। १५शे, क्षेत्रजपुत्रादिविषयको वादः। १६शे, दायानां विभागे वादः। १७शे, द्यूतक्रीड़ाजनितवादः। १८शे, आक्रयः, साक्षिदाना-दिकार्ये आक्रयणीयानाक्रणीयविषयको वाद इति ॥

No. 1003. आत्मप्रबोधोपनिषत्।

Substance, country-made yellow paper, $18\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folium, 1. Lines, 14. Extent, 27 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Rámavilása S'armá. Appearance, old. Prose. Generally correct.

A'tmaprabodha Upanishad. An apocryphal Upanishad on the divinity of Krishna, and on the best mode of worshipping him: attríbuted to the Atharva Veda.

Beginning. प्रत्यगानन्दं ब्रह्म पुरुषं प्रणवस्वरूपं, अकार उकार मकार इति त्र्यक्षरं प्रणवं तदेतदोमिति यमिष्ट्वा मुच्यते योगी जन्मसंसारबन्धनात्।

End. आत्मप्रबोधोपनिषदं मुहूर्त्तमुपासित्वा न स पुनरावर्त्तते न स पुनरावर्त्तते।

Colophon. आत्मप्रबोधोपनिषत् समाप्ता ॥

विषयः। नारायणस्योपासना ब्रह्मधिया, अत्रोपासनायां लक्षितस्य नारायणस्य देवकी-पुत्रत्वेनापि भावना वर्त्तते।

No. 1064. श्राद्धविवेकविवृतिः ।

Substance, country-made yellow paper, 18½ × 3½ inches. Folia, 52. Lines, 7 on a page. Extent, 2070 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa Rámavilása S'armá. Appearance, old. Prose. Generally correct.

S'ráddha-viveka-vivṛiti. A commentary on Sullpáni's treatise on S'ráddhas, the *S'ráddha-viveka.* By S'ríkrishṇa S'armá.

Beginning. पादाम्बुजे द्वे भुवनावलम्बे प्रणम्य भूयो जगदम्बिकायाः ।
श्रीकृष्णविप्रो विवृतिं वितेने बुधादृते श्राद्धविवेकसङ्ग्रहे ॥
ग्रन्थारम्भे विघ्नविघाताय देवतानामकीर्त्तनरूपं मङ्गलमाचरन शिष्यप्रवृत्त्यर्थं ग्रन्थस्याभिधेयप्रयोजनसम्बन्धांश्च प्रदर्शयन शिष्यावधानाय प्रतिजानीते वि-लोक्येति ॥

End. तेनेति, न च कृष्णपक्षे दशम्यादौ वर्ज्जयित्वा चतुर्द्दशीमित्यादिवचनात् चतुर्द्दशीवर्ज्जनेन कथं पञ्चदशश्राद्धानामिति । सामान्यकृष्णपक्षश्राद्धाचतुर्द्दशी-वर्ज्जनस्योक्तत्वात् । (इतः खण्डितम्)

विषयः । शूलपाणिकृतश्राद्धविवेकसङ्ग्रहस्य व्याख्यानम् ॥

No. 1065. महिम्नस्तवटीका समूला ।

Substance, country-made yellow paper, 10 × 3½ inches. Folia, 21. Lines, 8—9—10 on a page. Extent, 500 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Rámavilása S'armá. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Mahimnastava Ṭíká. A commentary on the popular hymn to S'iva called Mahimnastava. By Bhagiratha Mitra.

Beginning. (द्वादशपत्राणि खण्डितानि ततश्लोकायाः प्रारम्भवाक्यं न लिखितं मूलस्यापि द्वादशश्लोकाः न सन्ति अतस्तस्यादिप्रारम्भवाक्योल्लेखो निष्प्रयोजनीय इति मन्तव्यम् ।)

End. विपाकः परिपूर्णता यस्यात्पबुद्धित्वात् ॥ २१ ॥
(एकत्रिंशश्लोकपर्य्यन्तस्यैव टीका दृश्यते, ततोऽन्तिमयोः परिचायकफलश्रुत्यात्म॰ कयोर्नास्ति ।)

Colophon. इति श्रीभगीरथमिश्रविरचितमहिम्नस्तवटीका समाप्ता ॥

विषयः। पुष्पदन्तप्रणीतमहादेवस्तुतिव्याख्यानं।

No. 1066. रथपद्धतिः।

Substance, country-made yellow paper, 13½ × 3½ inches. Folia, 3. Lines, 8 on a page. Extent, 78 s'lokas. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, Navadvípa, Rámavilása S'armá. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

Ratha-paddhati. Rules for the observance of the Car Festival. By Lakshmíkánta Nyáyabhushaṇa Bhaṭṭácharya. The work was compiled about fifty years ago under the auspices of Mahárájá Girís'achandra Ráya of Krishnanagar, in Nuddea. It opens with an account of a car festival for the goddess Durgá, and then gives the usual rules for the festival in connexion with Jagannátha.

Beginning. श्रीगोपालगिरीशवन्द्यशुभदश्यामाङ्घ्रिपङ्केरुहं,
नत्वा श्रीलगिरीशचन्द्रनृपतेः क्षौणीशचूड़ामणेः।
आदेशाद्रथपद्धतिं बुधमनोध्वान्तान्तिकां चन्द्रिकां,
लक्ष्मीकान्तसुधीस्तनोति कलयन् स्मृत्यादिशास्त्रं मुहुः॥

End. यात्रायाः नवदिनमाध्यत्वात् दशम्यां दक्षिणादिकं कुर्य्यात्।

Colophon. इति श्रीमहामहोपाध्यायश्रीयुतलक्ष्मीकान्तन्यायभूषणभट्टाचार्य्यैर्विरचिता पण्डितवर्गैः परिशोधिता रथपद्धतिः समाप्ता॥

विषयः। महादेवीमहोत्सवविधिः, ततो रथप्रतिष्ठायां विधिं दत्वा तस्या प्रयोगः। ततोऽङ्कुरार्पणे विधिः। अधिवासविधितत्प्रयोगौ। ततो द्वितीयावधिदशमीं यावत् नारायणपूजनादिकप्रयोगः।

No. 1067. कामाख्यातन्त्रम्।

Substance, country-made yellow paper, 15 × 3 inches. Folia, 21. Lines, 6 on a page. Extent, 401 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Rámavilása S'armá. Appearance fresh. Verse. Incorrect.

Kámákhyá Tantra. An original Tantra of the Kaula class, devoted to the worship of the female emblem with the usual adjuncts of wine, flesh-meat, women, &c. The work comprises nine chapters, the last of which treats of the different kinds of emancipation from the bondage of transmigration recognised by the Tantras.

Beginning. ॐ नमः परदेवतायै । श्रीदेव्युवाच ।
भगवन् सर्वधर्मज्ञ सर्वविद्याप्रियप्रभो ।
सर्वदानन्दहृदय सर्वागमप्रकाशक ॥
श्रुतानि सर्वतन्त्राणि साधनानि च भूरिशः ।
विद्यास्ताः सकला देवाः फलन्ति त्वत्प्रसादतः ॥
सारात्सारतरं तन्त्रं जानासि तद् वद प्रभो ।
श्रुतीवेदं रहस्यानां तेनाहं श्रवणोद्यता ॥
श्रीशिव उवाच । शृणु देवि महाभद्रे मदीयप्राणवल्लभे ।
योनिरूपा महाविद्या कामाख्या वरदायिनी ॥
वरदानन्ददा नित्या महाविभववर्द्धिनी ।
सर्वेषां जननी मापि सर्वेषां तारिणी मता ॥
रमणी चैव सर्वेषां स्थूला सूक्ष्मा सदा शुभा ।
तस्यास्तन्त्रं प्रवक्ष्यामि सावधानावधारय ॥

End. एतत्ते कथितं स्नेहान्न प्रकाश्यं कदाचन ।
गोपनीयं गोपनीयं गोपनीयं सदा प्रिये ॥
पशोरग्रे विशेषेण गोपनीयं विशेषतः ।
अष्टानां साधकानाञ्च सान्निध्ये न वदेदपि ॥
दाम्भिकाय न दातव्यं ऋभक्ताय विशेषतः ।
मूर्खाय भावहीनाय दरिद्राय ममाज्ञया ॥
दद्याच्छान्ताय शुद्धाय कौलिकाय महेश्वरि ।
कालीभक्ताय शैवाय वैष्णवाय शिवाज्ञया ॥
अद्वैतभावयुक्ताय महाकालप्रजापिने ।
सुराजीवन्धकायापि शिवाबलिप्रदाय च ॥

Colophon. इति कामाख्यातन्त्रे पार्वतीश्वरसंवादे नवमः पटलः ॥ (नवमपटलान्तमेवेदं)

विषयः । अस्य पटला नव सन्ति, तत्रादौ कामाख्यायाः महादेव्याः तन्मूलकस्यास्य तन्त्रस्य चोत्कृष्टताप्रकीर्त्तनम् । द्वितीये।—कामाख्यामहोद्गारः, कामाख्या-

पूजाप्रकारः, योनिपूजा। अथ तत्र देव्या अवस्थानात् तत्पूजया विना महादेव्याः किञ्चिन्नैव इत्युपक्रम्य तस्याः पूजावश्यकताप्रकथनं किञ्च सामान्ययोनीनां परस्त्रीयोनयः प्रशस्तास्तास्वपि वेश्यायोनेः पूजायां फलप्राशस्त्यकथनम्। तृतीये।—वरमन्त्रोद्धारः तस्य ध्यानं अष्टोत्तरशतयोनिसंचुम्बनपूर्वकं लिङ्गसंश्लिष्टयोनौ जपप्रकारादिश्च। चतुर्थे।—सद्गुरुलक्षणम्, ज्ञानं यत्र समाभाति स एव सद्गुरुरित्युपक्रम्य ज्ञानस्य विशेषतः प्रशंसनं, पशुगुरु(अधमगुरु)लक्षणं, तस्मान्मन्त्रादिग्रहणे निन्दा, मनुष्याणां दिव्यवीरपशुभेदेन त्रैविध्यकथनं तत्तल्लक्षणञ्च कृत्वा अन्तिमस्य (पशोर्नरस्य) निन्दापुरस्सरं वीरश्रेयत्वखाद्यत्वविधिः, कलियुगे सर्वे एव वीरा न तु पशुभावसम्भाव्या इति निरूपणम्। पञ्चमे।—मद्यमांसमत्स्यमुद्रामैथुनात्मकैः पञ्चतत्त्वैः पूजनावश्यकत्वे युक्तिकथनं, तैर्विना पूजाया असिद्धिस्तथा कलौ सर्वशाक्तानां मध्ये विशेषतः पञ्चतत्त्वविहीनानां ब्राह्मणानां निन्दाकथनम्। षष्ठे—मारणम्, उच्चाटनं, शुक्रशोणितमूत्राणां शुद्धत्वे शिववाक्यम्, ब्रह्मज्ञानब्रह्मज्ञानिनोः प्रशंसा, सवर, सदीक्ष, शुद्ध, वेदपारगब्राह्मणप्रशंसा। सप्तमे।—पूर्णाभिषेकः, पूर्णाभिषेचनकर्म्म कारयितुं गुरुविशेषस्याधिकारितानिरूपणम्, कौलिकब्राह्मणप्रशंसा, यत्र ते निवसन्ति तद्देशोऽपि श्रेयानित्युपक्रमे वाराणसीप्रशंसा, योनिगोपनोपमयाऽभिषेचनगोपनविधिश्च। अष्टमे—मुक्तिनिरूपणन्तत्रादौ—षड्दर्शनप्रतिपाद्यमुक्तिस्वरूपस्य निन्दा, ततः सालोक्यसारूप्यसायुज्यनिर्वाणात्ममुक्तिचतुष्कं प्रदर्श्य अन्तिममुक्तेः प्रश्ने, शिवस्य सालोक्यादिचतसृणामपि मुक्तीनां स्वरूपोक्तिः, निर्वाणमुक्तेर्मूर्त्तिविशेषपरिकल्पनेन देवीविशेषसंस्थापनम्, पञ्चतत्त्वैः तस्याश्च सविशेषप्रशंसादिः, कुलद्रव्येषु भक्तेर्मोक्षसाधनताकथनं, कुलज्ञानविधिः, एतन्मन्त्रलाभे प्रशंसा, सर्वशेषे आत्मयोनीन्द्रियमुपसीकृत्य गोप्तुमाज्ञा चेति। नवमे।—पार्वत्या कामाख्यामहादेव्याः स्वरूप-प्रश्ने कृते शिवेन कालीपरत्वेन ब्रह्मपरत्वेन च तदाख्यानं कृतं, ततोऽस्य तन्त्रस्य पठनपाठनश्रवणश्रावणादौ कामावाप्तिकथनं, एतदीयमन्त्रस्य सदृष्टान्तप्रशंसा, एतत्तन्त्राधिकृतदेशस्य रोगादिनाशनेन दस्युप्रभृतिबाह्यभीतिनाशनेन सप्तपुरुषं यावत्सम्पत्तिप्रभृतिप्राप्तिकीर्त्तनेन बहुतरप्रशंसा, सर्वान्ते एतद्रहस्यस्य भूरिशः गोपनविधिरधिकारिनिरूपणच्छलेन उपदेश्यानुपदेश्यविधिश्चेति॥

No. 1068. अङ्कुरार्पणविधिः ।

Substance, country-made yellow paper, 13½ × 3½ inches. Folia, 3. Lines, 8 on a page. Extent, 78 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Rámavilása S'armá. Appearance, new. Prose and verse. Incorrect.

Aṅkurárpaṇa-viddhi. Ritual for the ceremony of *Aṅkurárpaṇa,* or the placing of certain grains in a vessel for the purpose of germination: founded on the *S'áradátilaka.* Anonymous.

Beginning. अथाङ्कुरार्पणप्रयोगः । यत्र तत्रोत्सवमण्डपस्योत्तरे पूर्वापरायतां गूढां शालां निर्माय तन्मध्ये शुभमण्डलं कुर्य्यात् ।

End. उत्सवेषु च सम्पत्तौ विदध्यादङ्कुरार्पणं ।

Colophon. इति शारदातिलकोक्ताङ्कुरार्पणविधिः समाप्तः ।

विषयः । आदौ मण्डलविधिस्तत्प्रयोगश्च, ततः सूत्रेणावेष्टनपूर्वकं पालिकाचतुष्टयस्य पञ्चमुखीपात्रचतुष्टयस्य शरावचतुष्टयस्य च स्थापनम्, पालिकासु त्र्यंरैः पञ्च-मुखीघटिकासु अञ्जरणः शरावेषु भिन्नस्य पूजनं, करीषवालुकामृत्तिकाभि-र्यथाक्रमं पूरितेषु तत्त्रिविधपात्रेषु शालिश्यामाकाद्यबीजानां वपनविधिः, ततोऽभ्युक्षणाच्छादनौ ततो रात्रौ लाजातिलादिबलिः, अङ्कुरार्पणे शारदा-तिलकोक्तप्रमाणम् ।

No. 1069. कामदतन्त्रम् ।

Substance, country-made yellow paper, 13½ × 3½ inches. Folia, 6. Lines, 8 on a page. Extent, 216 s'lokas. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, Navadvípa, Rámavilása S'armá. Appearance, new. Verse. Incorrect.

Kámada Tantra. This MS. is a mere fragment, containing only four chapters from the sixth to the ninth, and wanting the first five, and some unknown number of chapters after the ninth. The sixth treats of the mode in which Kálí should be worshipped; the seventh points out the importance of that worship for salvation in the present age; the eighth illustrates the position assumed by the work by an anecdote in which a

Bráhmaṇa of Kánchipur, Bahuloma by name, obtained salvation by hearing the name of Kálí; and the ninth establishes the necessity of worshipping Kálí on the night of the new moon in the month of Kártika. .

Beginning. (प्रथमावधि पञ्च पटला न सन्ति। षष्ठस्य त्वादिवाक्यं तावदित्यम्,)

पार्वत्युवाच। इदानीं श्रोतुमिच्छामि येन काली प्रसीदति।
कलौ केनैव पुष्पेन केन वा बलिना शिव॥ श्रीशिव उवाच।

End. यो नार्चयति मोहेन तस्या तस्य महेश्वरी॥

Colophon. इति कामदतन्त्रे नवमः पटलः॥

विषयः। अत्र षष्ठावधिनवमपर्य्यन्ताः चत्वारः पटलाः सन्ति, तत्रादौ षष्ठे——कलौ काल्या एव सिद्धिदात्वं। तस्याः पूजार्थं शिखाहीनजवापुष्पादेर्विधानम्। ततोऽर्घ्यं-सितापराजितापुष्पादेस्तदनु कल्पद्रोणपुष्पादेश्च विधिः। तथा तस्या अर्च्चने पद्म-विल्वपत्रादेः प्राशस्त्यानुकीर्त्तनम्। विल्वदलं विना शिवयोरर्च्चनायां फलाभाव-कथनम्। एवं करवीर-धुस्तूर-कुन्द-मल्लिका-केतकी-धातकीप्रभृतीनां बहूनां पुष्पाणां पूजने प्रत्येकस्य फलोद्भावनं। सप्तमे—कलौ कार्य्यकरणाशक्तानां कलुषचेतसामलसानां जनानां तन्त्रपूजादिकं विना काऽन्या उद्धारे गतिरिति प्रश्ने कालीनाम्नः स्मृतिरेव तेषामद्वितीया गतिरिति प्रतिपादितं बाहुल्यात्। अष्टमे।—अत्यन्तपापासक्तकाञ्चीपुरनिवासिबहुलोमाख्यविप्रस्य मरणसमये केवलं कालीत्यक्षरद्वयस्य श्रवणं जातं तत्फलवर्णनम्। नवमे।—कार्त्तिके कालीपूजाया अत्यावश्यकताप्रतिपादनम्॥

No. 1070. शूद्रपद्धतिः।

Substance, palm leaves, 14 × 2½ inches. Folia, 110. Lines, 6 on a page. Extent, 3093 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk., 1440 Place of deposit, Navadvípa, Rámavilása Bhaṭṭáchárya. Appearance, decayed. Prose and verse. Generally correct.

S'údra-paddhati. A digest of the laws relating to the S'údras. Compiled by Api Pála. Contents, Duties of S'údras; special mantras for S'údras; duties to be attended to in the morning; ablutions; washing of the face; brushing of the teeth; early morning bath; midday bath; offering of water to the manes; worshipping of the gods;

washing of the images of the Deví; ordinary mode of worshipping the same; adoration of the sun; adoration of Vishṇu; adoration of Deví; repetition of the mystic mantra a stated number of times; adoration of the Vis'vedevás; daily s'ráddhas; characteristics of guests; rules for taking the midday meal; duties after the midday meal; articles to be selected or rejected as food; spirituous drinks defined; rules for sleeping; society of women; periodical s'ráddhas; impurity of the person caused by birth or death in one's family; satí; funerals; persons fit to offer oblations to the manes; perpetual impurity of the body. The work is founded on the plan of Kamalákara's digest of the laws relating to the S'údras, entitled the *S'údra-kamalákara*, and traverses very nearly the same ground, but it professes to have been compiled from a work on the subject by Soma Mis'ra. The MS. bears date S'áka 1440, and is 356 years old.

Beginning. ——————— बालशीतांशुधारी,
गौरीवक्षोजखेलन्मृगमयजनितोरस्थलीभूतवेद्यः ।
विभान्ता यस्य (विद्युद्)द्युतिकपिलजटामण्डले———
रचयत्यपिपालोऽसौ धर्मशीलो महामतिः ।
श्रीसोममिश्रमादाय प्रयत्नाच्छूद्रपद्धतिम् ॥

End. अशौचं सर्वकार्य्येषु गृहे भवति सर्वदा ।
दानं प्रतिग्रहः स्नानं सर्वन्तस्य वृथा भवेत् ॥

Colophon. इत्यपिपालकारिता शूद्रपद्धतिः समाप्ता ॥

विषयः । तत्रादौ शूद्रधर्म्मकथनम्, मन्त्रादिविधिनिषेधौ, ततो नित्याचारेषु शूद्राणां मूत्रपुरीषोत्सर्गविधिः, शौचविधिः, आचमनविधिः, दन्तधावनम्, प्रातःस्नानम्-स्नानविधिः, तर्पणविधिः, तर्पणोत्तरकर्म्म-सामान्यदेवतापूजा, देवीस्नानविधिः, सामान्यपूजा, सूर्य्यपूजा, विष्णुपूजा, शिवपूजा, देवीपूजा, जपविधिः, वैश्वदेवविधिः । नित्यश्राद्धम् । अतिथिस्वरूपम्, भोजनविधिः, तदुत्तरकर्म्म, भोज्याभोज्यनिर्णयः, मद्यस्वरूपम्, शयनविधिः, मैथुनविधिरित्येते प्रोक्ताः । ततस्तेषामेव कर्त्तव्यश्राद्धे तत्कालनिर्णयः, पार्वणादिविशेषश्राद्धस्य प्रयोगः । ततस्तेषामेवाशौचनिर्णयस्तत्र च जननाशौचादिविशेषेषु व्यवस्थाविशेषः, ततो निर्हरणाद्यनुमरणव्यवस्था, प्रवेशनादिः, प्रेतक्रियाधिकारिणः, उदकानर्हाः, यावज्जीवाशौचिनः ।

———

No. 1071. सर्व्वोल्लासतन्त्रम् ।

Substance, country-made yellow paper, 12½ × 4½ inches. Folia, 123. Lines, 8 on a page. Extent, 2214 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Haridás S'armá. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

Sarvollása Tantra. A Tantra digest of the S'ákta class; it treats of the usual S'ákta tenets and forms of worship, beginning with some definitions of S'ákta terms, and various systems of cosmogony. By Sarvánandanátha.

Beginning. नमः परदेवतायै ॥ प्रणम्य प्रकृतिं नित्यां जगदात्मस्वरूपिणीं ।
सर्वोल्लासं महोल्लासं महोल्ल से वदाम्यहम् ॥
निगमादागमाच्छास्त्राद् भावाचारं समुद्धृतं ।
श्रीसर्वानन्दनाथोक्तं श्रीदेव्याश्चरणाम्बुजे ॥

End. देहान्ते ब्रह्मभाग् भवत् ॥

Colophon. इति श्रीसर्वानन्दनाथविरचिते सर्वोल्लासे त्रिषष्ठ्युल्लासः । समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥

विषयः । प्रथमोल्लासे——प्रकृतिलक्षणं । निगमलक्षणं । आगमलक्षणं । आगमनिगमयोः प्रकाशकथनम् । यामलोत्पत्तिः । शास्त्रोत्पत्तिः । युगभेदे देशाचारः । देवतामूर्त्तिनिरूपणं । वेदोत्पत्तिकथनं । द्वितीये—तन्त्राख्याकथनं । तृतीये—सृष्ट्युत्पत्तिकथनं । चतुर्थे—प्रकारान्तरेण सृष्ट्युत्पत्तिकथनं । पञ्चमे—पुनरन्यप्रकारेण तदेव । षष्ठे—कृत्यप्रकरणम् । सप्तमे—भावप्रशंसा । अष्टमे—त्रिविधभावाचारलक्षणं । नवमे—तन्त्रान्तरीयभावाचारलक्षणं । दशमे—गुरुतन्त्रीयगुरुलक्षणम् । एकादशे—सद्गुरुलक्षणम् । द्वादशे—वैष्णवाचारः । त्रयोदशे—दृष्टभक्तिः । चतुर्दशे—बलिदानं । पञ्चदशे—शैवाचारः । षोड़शे—विभावपद्धलक्षणं । सप्तदशे—यन्त्रप्रमाणं । अष्टादशे—शाक्ताचारः । ऊनविंशोल्लासे—साधकलक्षणम् । विंशत्युल्लासे—श्रीचक्रस्य स्थान निबे.धनं एवं एकविंशत्याद्युल्लासे—श्रीचक्रजातिभेदक्रमेण निरूपणं ज्ञेयम् ।

No. 1072. पदार्थतत्त्वविवृतिः ।

Substance, country-made yellow paper, 17 × 3½ inches. Folia, 27. Lines, 2—9 on a page. Extent, 956 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Haridás S'armá. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Padártha-tattva-vivriti. A commentary on the *Padártha-tattva*, which comprises criticisms by Raghunátha S'iromaṇi on the Vais'eshika categories. By Mádhava Tarkasiddhánta.

Beginning. ओं विश्वे त्रिजगतः प्रणिधाय भारं
स्वाभीष्टया गिरिजया कुतुकी सदैव ।
देवं तमेव प्रणिपत्य पदार्थतत्त्वे
श्रीमाधवो वितनुते विवृतिं सुबोधां ॥

End. कार्य्यत्वञ्च कारणत्वञ्च प्रतियोगित्वादितो भिन्नमित्यर्थः ॥

Colophon. इति श्रीमाधवतर्कसिद्धान्तकृतपदार्थतत्त्वटीका समाप्ता ॥

विषयः । शिरोमणिकृतपदार्थतत्त्वस्य व्याख्यानम् ।

No. 1073. पदार्थतत्त्वनिरूपणम् ।

Substance, country-made yellow paper, 13 × 3½ inches. Folia, 5 Lines, 7—9 on a page. Extent, 135 s'lokas. Character, Bengali, Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Haridás S'armá. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Padártha-tattva, alias *Padártha-tattva-nirúpaṇa*, or *Padártha-tattva-vivechana*, or *Padártha-khaṇḍana*. Criticisms on the Vais'eshika categories, pointing out, from a Nyáya stand-point, which of them are tenable, and which are not. By Raghunátha S'iromaṇi. Hall's Contributions p. 80.

Beginning. अथ पदार्थतत्त्वं निरूप्यते । तत्र दिक्कालौ नेश्वरादतिरिच्येते ।

End. अर्थानां युक्तिसिद्धानां मदुक्तानां विशेषतः ।
सर्वदर्शनसिद्धान्तविरोधेनैव दूषणम् ॥

Colophon. इति पदार्थतत्त्वं समाप्तम् ॥
अर्था निरुक्ताः सिद्धान्तविरोधिना विपश्चिता ।
विना विचारं न त्याज्या विचारयत सादरम् ॥
सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञान् नत्वा नत्वा भवादृशान् ।
इदं याचे मदुक्तानि विचारयत सादरम् ॥
रीतिरेषा न दोषाय सेविता पूर्वसूरिभिः ।
यन्निजोक्तिविचाराय याचन्ते विदुषोऽपरान् ॥

विषयः । आन्विक्षिकीशास्त्रमतप्रविष्टस्य कस्यचित् २ खण्डनं कस्यचित् २ मण्डनं सयुक्तिकम ।

No. 1074. गुणकिरणावलीव्याख्या ।

Substance, country-made yellow paper, 18 × 3½ inches. Folia, 30. Lines, 7—9 on a page. Extent, 1680 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Haridás Bhaṭṭácharya, grandson of Mádhava Tarkasiddhánta. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Guṇakiraṇávalí-vyákhyá. A paraphrase of Vallabha Nyáyácharya's Guṇakiraṇávalí, a treatise on the leading topics of the Nyáya system By Raghunátha S'iromaṇi.

Beginning. कुञ्चिताधरपुटेन पूरयन् वंशिकां प्रचलदङ्गुलिपङ्क्तिः ।
मोहयन्नखिलवामलोचनाः पातु कोऽपि नवनीरदच्छविः ॥
श्रीमता मथुरानाथतर्कवागीशधीमता ।
विषदीकृत्य दर्श्यन्ते गुणग्रन्थस्य फक्किकाः ॥
आन्विक्षिकीपण्डितमण्डलीषु सत्ताण्डवैरध्ययनं विनापि ।
मदुक्तमेतत्परिचिन्त्य धीराः निःशङ्कमध्यापनमातनुध्वम् ॥

End. पूर्वसम्बन्धेति, अपेक्षाबुद्ध्युत्पादकद्रव्यचक्षुःसंयोगस्यैव द्वित्वत्वसामान्यज्ञानानि ।
(इतः खण्डितं)

विषयः । गुणकिरणावल्या व्याख्यानम् ।

No. 1075. न्यायलीलावती ।

Substance, country-made yellow paper, 19 × 3½ inches. Folia, 9 Lines, 6 on a page. Extent, 286 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Haridása Bhaṭṭácharya, grandson of Mádhaba Tarkasidhánta. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Nyáya-lílávatí alias *Lílávatí.* The elements of the Vais'eshíka system. By Vallabha Nyáyácharya. The MS. is incomplete. Hall's Contributions, p. 71.

Beginning. नाथः सृजत्यवति यो जगदेकपुत्रप्रीत्या ततः परमनिर्वृतिमादधाति ।
तस्मै नमः सहजदीर्घकृपानुबद्ध-लब्धचितस्वतनवे पुरुषोत्तमाय ॥
द्रव्यं नाकुलमुज्ज्वलो गुणगणः कर्म्माधिकं स्लाघ्यते
जातिर्विद्युतिमागता न च पुनः स्लाघ्या विशेषा स्थितिः ।
सम्बन्धः सहजो गुणादिभिरयं धत्तास्तु सत्प्रीतये
सान्वीचालयवेश्मकर्म्मकुशला श्रीन्यायलीलावती ॥

End. सामर्थ्यं तु धूमस्यापि जठरसाधारणत्वस्यानुमानेन व्याप्तिः स्यात् ।
(परिसमाप्तिसूचकं वाक्यं नास्ति ।)

विषयः । द्रव्यादिषट्कपदार्थानां निरूपणम्, विशेषत ईश्वरादिनिरूपणम् ।

No. 1076. न्यायलीलावतीदीधितिः ।

Substance, country-made yellow paper, 18½ × 3½ inches. Folia. 6- Lines, 9 on a page. Extent, 374 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Haridás S'armá. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Nyáya-lílávatí-prakás'a alias *Nyáya lílávatí-dídhiti.* A commentary on the last. By Vardhamána Upádhyáya. The MS. is incomplete, and contains but a fraction of the entire work which extends to over four thousand s'lokas. Hall's Contributions, p. 72.

Beginning. ॐ नमः सर्वभूतानि विष्टभ्य परितिष्ठते ।
अखण्डानन्दबोधाय पूर्णाय परमात्मने ॥
षड़ेव पदार्था इत्यवधारणस्य भाष्यादावभावादाक्षेपासङ्गतेराह, इहेति ।

End. अवयविमहत्त्वजननात् उत्कर्षा अनुविधानात्। इति०।

विषयः। न्यायलीलावत्या व्याख्यानम्।

No. 1077. न्यायलीलावतीव्याख्या।

Substance, country-made yellow paper, 19 × 3½ inches. Folia, 23. Lines, 7—9 on a page. Extent, 1288 s'lokas. Character, Bengali. Date. ? Place of deposit, Navadvípa, Haridás S'armá. Appearance, old. Prose. Generally correct

Nyáya-lílávatí-vyákhyá alias *Nyáya-lílávatí-prakás'a-dídhiti*. A gloss on Vardhamána's commentary (No. 1076) on the *Nyáya-lílávatí* of Vallabha. By Raghunátha S'iromaṇi.

Beginning. न्यायाम्बुधिकृतसेतुं हेतुं श्रीरा[illegible]खिलसम्पत्तेः।
तातं त्रिभुवनगीतं तर्कालङ्कारमादरान् नत्वा।
श्रीमता मथुरानाथतर्कवागीशधीमता॥
विविच्यते फक्किकार्थो लीलावत्या विशेषतः।
आन्विक्षिकीपण्डितमण्डलीषु सत्ताण्डवैरध्ययनं विनापि।
मदुक्तमेतत् परिचिन्त्य धीराः निःशङ्कमध्यापनमातनुध्वम्॥

End. न चात्र वैजात्यभेदोऽनुभवसिद्ध इति ध्येयम्। (इतः परं नास्ति)

विषयः। न्यायलीलावत्या व्याख्यानम्।

No. 1078. स्मृतिसारः।

Substance, palm leaves, 14 × 2 inches. Folia, 21. Lines, 4 on a page. Extent, 372 s'lokas. Character, Bengali. Date. ? Place of deposit, Navadvípa, Haridás S'armá. Appearance, old. Verse. Correct.

Smṛiti-sára. A digest of the rules regarding the impurity of the person resulting from a birth or death in one's family. By Mahes'a.

Beginning. मुकुन्दचरणं नत्वा स्मृतिसारः प्रयत्नतः।
क्रियते श्रीमहेशेन बालकानां हितैषिणा॥ १॥

विलोक्य स्मृतिशास्त्राणि व्यवहारोचितञ्च यत्।

अवश्यं तत् प्रकर्त्तव्यं विद्यतेऽन्यत्र विस्तरः ॥ २ ॥

तत्र शुचि तत्कालजीविना कर्म्म कर्त्तव्यमिति श्रुतेरशौचस्य यावद्वैदिककर्म्मप्रति-

बन्धकत्वात् तज्ज्ञानमेव प्रथमं कर्त्तुमिति तदेवाभिधीयते।

End. अशौचे संस्पृशेत् स्नेहात् तदाशुच्येन शुध्यति, "तदाशुच्येन" तदीयाशौचेन।

मनुः। असपिण्डं द्विजं प्रेतं विप्रो निर्हृत्य बन्धुवत्।

विशुध्यति त्रिरात्रेण मातुराप्तांश्च बान्धवान्॥

Colophon. इति समाप्तम्॥

विषयः। ग्रन्थभूमिका,——सपिण्डाद्यशौचव्यवस्था; ततो विदेशस्थाशौचस्य, मृत्युविशे-

षाशौचस्य, सद्यः शौचस्य, गर्भस्रावाशौचस्य, बालाद्यशौचस्य, स्त्र्यशौचस्य,

सहानुमरणस्य च व्यवस्था, सर्वान्ते अशौचसङ्कर-व्यवस्था।

No. 1079. आत्मतत्त्वविवेकटीका।

Substance, palm leaves, 12 × 2 inches. Folia, 53. Lines, 5 on a page. Extent, 1325 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Prasannachandra Tarkaratna. Appearance, old. Prose. Correct. Notes on the margin in some places.

A'tmatattva-viveka-ṭíká. A paraphrase of the A'tmatattva-viveka, a treatise on psychology. By Raghunátha S'iromaṇi, titularly called Tárkika S'iromaṇi or simply S'iromaṇi.

Beginning. ओं नमः सर्वभूतानि विष्टभ्य परितिष्ठते।

अखण्डानन्दबोधाय पूर्णाय परमात्मने ॥ १ ॥

निर्णीय सारं शास्त्राणां तार्किकानां शिरोमणिः।

आत्मतत्त्वविवेकस्य भावमुद्भावयत्यमुं ॥

End. तस्या निर्वाणं विनाशः स्वयं कालविशेषसद्धकतात्तत एवेत्यर्थ इत्यन्ये।

Colophon. इति श्रीमहामहोपाध्यायश्रीतार्किकशिरोमणिभट्टाचार्य्यकृतात्मतत्त्वविवेकटीका समाप्ता।

विषयः। आत्मतत्त्वविवेकस्य यो विषयः स एवास्या अपि, केवलं नानाश्रुतिप्रमाणोद्भावनेन

नानामतखण्डनाण्डनादिकमेव विशेषः।

No. 1080. गुणप्रकाशः ।

Substance, country-made yellow paper, 16 × 2 inches. Folia, 6. Lines, 5 on a page. Extent, 186 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Haridása Bhaṭṭácharya, grandson of Mádhava Tarkasiddhánta. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Guṇaprakás'a alias *Kiraṇávalí-prakás'a* or *Guṇa-kiraṇávalí.* A gloss on the *Kiraṇávalí*, which is a commentary, by Udayana Ácharya, on Pras'astapáda Ácharya's commentary on the Vais'eshika aphorisms. By Vardhamána Upádhyáya. Hall's Contributions, p. 65.

Beginning. एकत्र सन्निपतितासितकण्ठविम्बमन्यत्र चन्द्रकिरणाञ्चितशुभ्रभारं ।
सन्ध्या जलाञ्जलिमनङ्गरिपोर्नमामि हस्तप्रविष्टमिव पुण्यतमं प्रयागम् ॥
नतिवन्नतेरपि प्रारीप्सितविघ्नविघातकत्वात्तमादौ कृतां निबध्नाति तुष्टेरिति ।

End. यत्र गुणे गुणो नाङ्गीकार्यस्तत्र केवलं गुणत्वं वर्त्तते । (इतः परं नास्ति)

विषयः । गुणकिरणावलीव्याख्यानम् ।

No. 1081. . छन्दोगश्राद्धतत्त्वम् ।

Substance, country-made yellow paper, 15 × 2½ inches. Folia, 69. Lines, 6—5 on a page. Extent, 2044 s'lokas. Character, Bengali. Date. Sk. 1497. Place of deposit, Navadvípa, Vishṇuchandra Nyáyaratna. Appearance, decayed. Prose. Correct. Notes on the margin.

Chhandoga-s'ráddha-tattva. A digest of the rules regarding s'ráddhas according to the Sáma Veda. By Raghunandana. The author was born at Nadiyá early in the fifteenth century, and wrote his Jyotish Tattva some time after the Sáka year 1421, as he takes that year for a starting point for certain calculations of intercalary days; he was the son of Harihara, and a contemporary of the immediate successors of the great Vaishṇava reformer Chaitanya. In the Introduction to his Malamása Tattva he recorded his resolution to write, under the collective name of *Smriti Tattvas*, twenty-eight separate digests on different topics regarding the civil and canonical laws of the Hindus. They were to include, 1, *Malimhucha* or intercalary months, commonly called *Malamása* the month "stolen" or omitted as "dross" from calculation every 3 years to adjust the lunar with the solar calendar; 2, *Dáyabhága* or inheritance; 3, *Sañskára*,

sacramentary rights; 4, *Suddhi*, mourning; 5, *Práyas'chitta*, expiatory rites; 6, *Udváha*, marriage; 7, *Tithi*, lunar days for the observance of feasts and fasts; 8, *Janmáshṭamí*, the rites to be observed on the anniversary of the birthday of Krishṇa; 9, *Durgápujá*, the ceremony of the worship of Durgá in the month of A's'vina (September—October); 10, *Vyávahára*, judicature; 11, *Ekádas'í*, the fast on the eleventh day of the moon; 12, *Jalásayotsarga*, consecration of reservoirs of water; 13, *Rigvedi-vrishotsarga*, the consecration of bulls according to the Rigveda; 14, *Yajurvedivrishotsarga*, ditto according to the Yajur Veda; 15, *Chhandoga-vrishotsarga*, ditto according to the Sáma Veda; 16, *Vrata*, fasts and penances; 17, *Devapratishṭhá*, formation and consecration of images of gods; 18, *Pariksha*, nature of things; 19, *Jyotis*, civil astronomy; 20, *Vástuyága*, rites necessary to be observed when entering a new house; 21, *Diksha*, investiture of the Brahmanical thread; 22, *A'hnika*, daily prayers; 23, *Kritya*, periodical rites; 24, *Maṭhapratishṭhádi*, consecration of conventual establishments and temples; 25, *S'rípurushottama*, duties and rites to be observed when visiting the Temple of Jagannátha at Puri; 26, *Sámavedi-s'ráddha*, S'ráddha according to the Sáma Veda; 27, *Yajurvedi-s'ráddha*, ditto according to the Yajur Veda; 28, *Súdra-kritya*, duties of the S'údras. The order in which the books are named was not what the author followed when he compiled the different treatises, for it appears that he died before he completed the 13th in the list, and altogether there are only twenty-seven treatises extant. MSS. of these are common enough in Bengal; there is scarcely a Smriti Paṇdit in the country who has not at least some of them in his possession. Two editions of the works have also been published, one at Serampore in two volumes 8vo. (1835), the other at Calcutta in the puthi form on yellow arsnecised paper. The MS. under notice is, however, worthy of special note, as it is the oldest that has yet come under examination, dating from the S'aka year 1497 = A. D. 1575, or nearly three hundred years ago. The works are of standard authority in Bengal, and for liturgical purposes have almost superseded all others.

Beginning. प्रारम्भे सप्तपत्राणि न सन्ति इति प्रारम्भवाक्यं नास्ति ।

End. अन्त्येष्टिप्रमाणं दानप्रमाणञ्च शुद्धितत्त्वे सम्यगभिहितमिति तत्रैवानुसन्धेयम् ॥

Colophon. वन्द्यघटीयश्रीहरिहरभट्टाचार्यात्मजश्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितं छन्दोगश्राद्धतत्त्व समाप्तम् ॥

विषयः। श्राद्धस्वरूपप्रयोगादिनिरूपणम्।

No. 1082. त्रिपुष्करशान्तितत्त्वम्।

Substance, country-made yellow paper, 15½ × 2½ inches. Folia, 7. Lines, 5 on a page. Extent, 113 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Rámavilása S'armá. Appearance, fresh. Verse. Incorrect.

Tri-pushkara-s'ánti-tattva. Rules for the performance of certain funeral rites at a sacred pool called *Tripushkara.* By Raghunandana. This is probably not a separate treatise, but a part of the *Suddhi Tattva;* the exordium however would suggest the idea of its being a distinct work.

Beginning. नत्वा श्रीरामचरणं तापत्रयनिसूदनम्।
त्रिपुष्करे शान्तितत्त्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः॥ अथ त्रिपुष्करप्रयोगः॥

End. कर्म्मान्ते भोजयेद् द्विजानिति आदित्यपुराणाद् ब्राह्मणभोजनमप्यावश्यकमिति।

Colophon. इति श्रीरघुनन्दनभट्टाचार्य्यविरचितं त्रिपुष्करशान्तौ प्रमाणतत्त्वं समाप्तम्॥

विषयः। अत्रादौ त्रिपुष्करस्य लक्षणम्। ततस्तत्प्राप्तगृहस्थस्य तत्फलत्वेन पुत्रादिमरणानुकीर्त्तनम्। रिष्टिप्रवेशकालानुकीर्त्तनम्। तच्छान्त्यर्थं मृतदिवसावधिहोमप्रतिमादाहादिव्यवस्था।

No. 1083. मठप्रतिष्ठातत्त्वम्।

Substance, country-made yellow paper, 15 × 3½ inches. Folia, 16. Lines, 6 on a page. Extent, 371 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1498. Place of deposit, Navadvípa, Rámavilása Bhaṭṭácharya. Appearance, decayed. Prose and verse. Generally correct.

Maṭha-pratishṭhá-tattva. Rules for the consecrations of Maṭhas and the merits of dedicating them for the use of recluses. By Raghunandana. This MS. is nearly as old as No. 1081.

Beginning. चतुर्वर्गप्रदं विष्णुं नत्वा तत्प्रीतयेऽधुना।
तत्त्वं मठप्रतिष्ठादेर्वक्ति श्रीरघुनन्दनः॥

End. भोजयेच्च यथाशक्ति पञ्चाशद्वाथ विंशतिम्।

Colophon. इति श्रीहरिहरात्मजवन्द्यघटीयेत्यादिः ।

विषयः । मठप्रतिष्ठाफलं तत्प्रयोगश्च ।

No. 1084. गुणप्रकाशदीधितिः ।

Substance, country-made yellow paper, 18½ × 3½ inches. Folia, 2. Lines, 9 on a page. Extent, 108 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Haridása Bhaṭṭáchárya, grandson of Mádhava Tarkaratna. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Guṇaprakás'a-dídhiti. A commentary on Vallabha's Gunaprakás'a, a treatise on the principles of the Vais'eshika doctrine. The MS. is a mere fragment. Hall's Contributions, p.

Beginning. ॐ नमः सर्वभूतानीत्यादिः ।

End. न संयोगविभागपदयोर्विशेषपरत्वं । (इतः खण्डितम्)

विषयः । गुणप्रकाशव्याख्यानम् ।

No. 1085. मन्त्रकौमुदी ।

Substance, country-made yellow paper, 14½ × 4 inches. Folia, 112. Lines 7 on a page. Extent, 3479 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Haridása Tarkaratna. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

Mantra-kaumudí. A manual of mantras for the performance of the different rites, sacrifices, and sacraments necessary to be observed by good Hindus. By Rámakrishṇa. Most of the mantras are explained, and there is an introduction on the nature of the Hindu S'ástra. This is a better MS. of the work described under No. 1048.

Beginning. नमस्कृत्याखिलैर्मन्त्रैर्बोध्यं श्रीपरमेश्वरम् ।
तन्यते रामकृष्णेन रम्या श्रीमन्त्रकौमुदी ॥ १ ॥

End. सूर्य्यशब्देन सूर्य्याधिष्ठेयं नेत्रयुक्तं स्वर्णाकारः सूर्य्योऽयं यस्य स भवान् स्वाहा स्वकीयं न छिंधि ॥

Colophon. इति मायाभूरित्यादिस्वर्णसूर्य्यः स्वाहा इत्यन्ता मन्त्रव्याख्या समाप्ता ॥

विषयः । ग्रन्थावतरणिका, वेदस्य चातुर्विध्यम्, विधेश्च चातुर्विध्यम्, पञ्चदेवतानियमः,

आरम्भनियमः, मानसपूजानियमः, घटस्थापने द्रव्यनियमः, घटस्थापनमन्त्रव्याख्या, वेदीनियमः, पञ्चदेवतामन्त्रव्याख्या, अधिवासमन्त्रव्याख्या, तन्नियमश्च, चतुर्दशशान्तिसूचादौ गायत्रीमन्त्रव्याख्या, छान्दोग्यवृषोत्सर्गमन्त्रव्याख्या, यजुषां वृषोत्सर्गमन्त्रव्याख्या, तचादौ कुशण्डिका, शाट्यायनमन्त्रव्याख्या, नवग्रहहोममन्त्रव्याख्या, विवाहमन्त्रव्याख्या, चतुर्थीहोममन्त्रव्याख्या, गर्भाधानमन्त्राः, पुंसवनम्, सीमन्तोन्नयनम्, जातकर्म, निष्क्रामणम्, नामकरणम्, अन्नप्राशनम्, चूडाकरणम्, उपनयनम्, गायत्रीव्याख्या, समावर्त्तनम्, दन्तधावनम्, सन्ध्यामन्त्राः, पञ्चयज्ञमन्त्रजपः, पुरुषसूक्तव्याख्यानम्, श्राद्धादिमन्त्रव्याख्या, रुद्राध्यायमन्त्रव्याख्या, सहस्रशीर्षेत्यादिमन्त्रव्याख्या ।

No. 1086. सात्वततन्त्रम् ।

Substance, bark, 13 × 3 inches. Folia, 50. Lines, 5 on a page. Extent, 781 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Haridása Tarkaratna. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

Sátvata Tantra. A Vaishṇava Tantra on the divinity of Krishṇa.

Beginning. य एको भगवान् कृष्णः सृष्ट्यादौ बहुधेयते ।
तमहं शरणं यामि परमानन्दविग्रहम् ॥
कैलासशिखरासीनं शिवं शिवकरं परम् ।
नारदः परिपप्रच्छ सर्वभूतहिते रतः ॥
नारद उवाच । भगवन् श्रोतुमिच्छामि हरेरद्भुतकर्मणः ।
श्रीकृष्णस्याप्रमेयस्य नानालीलातनोर्विभोः ॥

End. महानुभावाय निरञ्जनाय नित्यात्मलाभाय नमो नमस्ते ॥

Colophon. इति श्रीसात्वततन्त्रे शिवनारदसंवादे शिवप्रोक्ते गणेशलिखिते सात्वतजनप्रियो नवमः पटलः समाप्तः ॥

विषयः । भगवतः श्रीकृष्णस्य विराड्रूपवर्णनम्, कोलाद्यवताराणाञ्च वर्णनम् । भक्तानां भक्तिभेदः, पृथग्विधं लक्षणञ्च, भगवतः सेवया युगानुरूपं मोक्षसाधनम्, भगवतो नामसहस्रं, नाममाहात्म्यवर्णनम्, भगवद्विष्णोर्नामग्रहणेन वैष्णवानां अपराधान्निष्कृतिः, तथा सर्वसाररहस्यं, तन्त्रोत्पत्तेः कारणञ्च, प्रश्नानुसारेण हिंसाविधिनिषेधस्य च निरूपणम् ।

No. 1037. हत्यापल्लवदीपिका ।

Substance, country-made yellow paper, 14½ × 3¼ inches. Folia, 32. Lines, 8 on a page. Extent, 992 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Barddhamána, Dhátrígráma, Brahmavrata Sámádhyáyí. Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct.

Hatyá-pallava-dípiká. A compendium of sorcery and witchcraft, or the rules and rites described in the Tantras for destroying, subjugating, paralysing, and deluding people and securing peace and robust health. By (?) Vídyávágís'a Bhaṭṭáchárya. The works principally quoted are Unmatta-bhairaví, Pheṭkárí, Ḍámara, Máliní, Kálottara, Siddha-yoges-vari, and Yogíní Tantras.

Beginning. हत्यां देवीं नमस्कृत्य तथा त्रिपुरसुन्दरीम् ।
भद्रकालीञ्च देवेशीं तथा षट्कर्मदेवताम् ॥
श्रीकृष्णविद्यावागीशभट्टाचार्येण धीमता ।
क्रियते विदुषां प्रीत्यै हत्यापल्लवदीपिका ॥

End. सर्वशान्तिमवाप्नोति सर्वरचाकृती भवेत् ॥ ० ॥

Colophon. इति श्रीकृष्णविद्यावागीशभट्टाचार्यविरचिता हत्यापल्लवदीपिका समाप्ता ॥
(एतदनन्तरमिहैव पत्रे कामधेनुतन्त्रोद्धृतं दृष्टिकरणं विद्यते)

विषयः । उन्मत्तभैरवी—फेत्कारिणी—डामर—मालिनी —कालोत्तर—सिद्धयोगेश्वरी—योगिनीप्रभृतितन्त्रेभ्यः शान्ति-पौष्टिक-मारण-वशीकरण-स्तम्भनोच्चाटनेतिषट्-कर्मप्रकरणानि समुद्धृत्येह स्पष्टतयाभिहितानि । इहैव पुस्तकमध्ये विस्तीर्णं यन्त्रमेको विद्यते ।

No. 1088. समयप्रदीपः ।

Substance, country-made yellow paper, 14½ × 3¼ inches. Folia, 31. Lines, 8 on a page. Extent, 961 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Barddhamána, Dhatrígráma, Brahmavrata Sámádhyáyí. Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct.

Samaya-pradípa. Appropriate astral conjunctions and times for the performance of rites and ceremonies. By Harihara Bhaṭṭácharya. the father of Raghunandana.

Beginning. अनायासेन कर्मणां समयं यो विविक्षति ।
तदर्थं ज्योतिषः श्लोकान् सञ्चिनोमि यथामति ॥
ज्योतिर्ग्रन्थकलापानां वचनान्याहृत्य बोधाय ।
समयप्रदीपमेव कुरुते श्रीहरिहराचार्यः ॥
नाधीत्य ये ज्योतिषः पुस्तकानि, विवित्सवः कर्मकलापकानाम् ।
पश्यन्तु ते मे समयप्रदीपं, भवेद् यतोऽज्ञानतमोनिरासः ॥
तत्रादौ चन्द्रशुद्धिः ।

End. तथाच । सङ्क्रान्त्याञ्च चयोदश्यां पञ्चाल्ले नवमीतिथौ ।
सप्तम्यां रविवारे च स्नानमामलकैस्त्यजेत् ॥
————॥ शाके महीमङ्गलवेदचन्द्रसङ्ख्यागते शिष्यगणानुरोधात् ।
प्रज्वालितो ज्योतिषपुस्तकानामाहृत्य सारं समयप्रदीपः ॥

Colophon. इति श्रीहरिहरभट्टाचार्यसङ्गृहीतः समयप्रदीपः समाप्तः ॥

विषयः । ज्योतिःशास्त्रीयसङ्ग्रहविशेषः । अत्र आर्यगणव्यवह्रीयमाणानां प्रायः समस्त-कार्याणां समयासमयौ बोधितौ ।

No. 1089. लीलावतीदीधितिरहस्यं ।

Substance, country-made yellow paper, $18\frac{1}{4} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 17. Lines, 8 on a page. Extent, 782 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1597. Place of deposit, Navadvípa, Haridása Bhaṭṭácharya, grandson of Mádhaba Tarkasidhánta: another copy at Sántipura, with Kálidása Vidyávágis'a. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Lílávatí-dídhiti-rahasya. A gloss on the commentary described under No. 495, Vo. I. By Mathuránátha Tarkavagís'a.

Beginning. कुञ्चिताधरपुटेन पूरयन् वंशिकां प्रचलदङ्गुलिपङ्क्तिः ।
मोहयन्नखिलवामलोचनाः पातु कोऽपि नवनीरदच्छविः ॥
श्रीमता मथुरानाथतर्कवागीशधीमता ।
भावः प्रकाश्यते चात्र लीलावत्याः शिरोमणेः ॥

End. आदिपदान्मैत्रकर्तृकभोजनकर्मादिपरिग्रहः । (इतः परं खण्डितमिति समाप्ति-सूचकं वाक्यं नास्ति)

विषयः । शिरोमणिकृतलीलावतीव्याख्यानम् ।

No. 1090. बौद्धाधिकारविवृतिः ।

Substance, country-made yellow paper, 19½ × 3½ inches. Folia, 5. Lines, 8 on a page. Extent, 240 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Haridása Bhaṭṭáchárya. Appearance, old. Prose. Generally correct. Notes on the margin.

Bauddhádhikára-vivṛiti. A commentary on the work noticed under No. 459, Vo. I. By Mathuránátha Tarkavágís'a.

Beginning. कुञ्चिताधरपुटेन पूरयन् वंशिकां प्रचलदङ्गुलिपङ्क्तिः ।
मोहयन्नखिलवामलोचनाः पातु कोऽपि नवनीरदच्छविः ॥
श्रीमता मथुरानाथ-तर्कवागीशधीमता ।
बौद्धाधिकारविवृतिर्विषदीकृत्य रच्यते ॥

End. अन्वयसहचारनिश्चयाभावेन व्याप्तनिश्चयादित्यर्थः ॥

Colophon. इति बौद्धाधिकारमूलमाथुरीटिप्पनी समाप्ता ॥

विषयः । उदयनाचार्यविरचितात्मतत्त्वविवेके यो बौद्धाधिकारस्तस्य व्याख्यानम् ।

No. 1091. विवादनिर्णयः ।

Substance, country-made yellow paper, 16 × 3½ inches. Folia, 51. Lines, 9 on a page. Extent, 2295 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1617. Place of deposit, Barddhamána, Dhátrígráma, Brahmavrata Sámádhyáyí. Appearance old. Prose. Generally correct.

Vívàda-nirṇaya. Procedure in civil cases regarding contracts. By Gopála Nyáyapañchánana Bhaṭṭáchárya.

Beginning. अथ विवादपदानि । तत्र मनुः—तेषामाद्यमृणादानं निःक्षेपः स्वामिविक्रयः ।

End. वाचिकी न तु सिद्धेत लेख्यस्योपरि या क्रिया । (इतः परं किञ्चित् खण्डितम्)

विषयः । ऋणादानादिव्यवहाराणामष्टादशानां विवादेषु प्राड्विवाकानां कर्त्तव्यनिर्णयः ।

No. 1092. सङ्क्रान्तिनिर्णयः ।

Substance, country paper, 17 × 3 inches. Folia, 7. Lines, 5 on a page. Extent, 147 s'lokas. Character, old Bengali. Date, Sk. 1641. Place of deposit, Barddhamána, Dhátrígráma, Brahmavrata Sámádhyáyí. Appearance, old and decayed. Verse. Correct. Notes on the margin.

Sañkránti-nirṇaya. Rules for calculating conjunctions of the signs of the zodiac. By Gopála Nyáya-pan̲chánana Bhaṭṭácházrya.

Beginning. श्रीकृष्णचरणाम्भोजमकरन्दमधुव्रतः ।

न्यायपञ्चाननो धीरः कुरुते सङ्क्रान्तिनिर्णयम् ॥

End. अन्यथा कालद्वयकल्पनापत्तिः स्यादिति ॥ ० ॥

Colophon. इति न्यायपञ्चाननभट्टाचार्यविरचितः सङ्क्रान्तिनिर्णयः सम्पूर्णः ॥

विषयः । अत्र प्रकरणत्रयम् । आद्ये, सङ्क्रान्तीनां निर्णयः । द्वितीये, राशिस्थ-निर्णयः । अन्ते, सङ्क्रान्तिकृत्यानां व्यवस्थानिर्णयश्चेति ।

No. 1093. नरपतिजयचर्य्या ।

Substance, country-made yellow paper, 14 × 3 inches. Folia, 57. Lines, 8 on a page. Extent, 1995 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Barddhamána, Dhátrígráma, Brahmavrata Sámádhyáyí. Appearance, fresh. Verse. Generally correct. Notes on the margin.

Narapati-jaya-charyá. Means, both supernatural and physical, for securing success in warfare. By Narapati. The MS. is incomplete.

Beginning. अव्यक्तमयं शान्तं नितान्तं योगिनां प्रियम् ।

सर्वानन्दस्वरूपं यत् तद्वन्दे ब्रह्म सर्वगम् ॥ १ ॥

मोहान्धकारमग्नानां जनानां ज्ञानरश्मिभिः ।

कृतमुद्धरणं येन तन्नौमि शिवभास्करम् ॥ २ ॥

विविधविबुधवन्द्यां भारतीं वन्द्यमानः

प्रचुरचतुरभावाद्दार्त्तकामो जनेभ्यः ।

नरपतिरिति लोके ख्याततनामाभिधाख्ये

नरपतिजयचर्य्या-नामकं शास्त्रमेतत् ॥ ३ ॥

End. इति चेचचक्रम्। बधबन्धनविषाग्रखच्छेदनोच्चाटनादिकम्।
—— काकहंसमयूराश्च एते वाहनमुच्यते (?)॥ (इतः खण्डितम्)॥
(ततश्चाचैव पचष्ठे भूकम्पफलगणना लिखिता)

विषयः। युद्धजयार्णवादिभ्यः शास्त्रेभ्यो विग्रहप्रकारादिकं समुद्धृत्य, तस्य तन्त्रसिद्धमन्त्रादिकञ्च सङ्गृह्य, ज्योतिःशास्त्रानुसारेण कालादिकञ्च विज्ञायेह स्फुटं समासेन च प्रकाशितम्। अत्र पुस्तकमध्ये बहुतरचक्रादीनि चित्रितानि, तान्यनेकानि चातिरिक्तपत्रेष्वपि षट्सु विद्यन्ते॥

No. 1094. प्रश्ननिर्वाचनम्।

Substance, country-made yellow paper, 14 × 3 inches. Folium, 1. Lines, 16. Extent, 35 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Barddhamána, Dhátrígráma, Brahmavrata Sámadhyáyí. Appearance, fresh. Verse. Generally correct. Notes on the margin.

Pras'na-nirváchana. Rules for foretelling and devising replies to questions regarding future events. Anonymous.

Beginning. प्रश्नाक्षरनिश्चयं ज्ञात्वा दशगुणं चयोदशसमन्वितम्।
तदङ्कवचनैर्हृत्वा वक्तव्यं च शुभाशुभम्॥

End. रवौ हानिः सुखं चन्द्रे कुजे व्याधिर्बुधे शुभं।
गुरौ भृगौ सुखोत्पत्तिर्हानिः शनैश्वरे सदा॥०॥

विषयः। प्रश्नस्य शुभाशुभफलगणना।

No. 1095. उद्वाहनिर्णयः।

Substance, country paper, 17 × 3 inches. Folia, 8. Lines, 5 on a page. Extent, 170 s'lokas. Character, old Bengali. Date, Sk. 1641. Place of deposit, Barddhamána, Dhátrígráma, Brahmavrata Sámádhyáyí. Appearance, decayed. Prose. Corrected.

Udváha-nirṇaya. A compendium of rules regarding marriages. By Gopála Nyáya-panchánana Bhaṭṭácharya.

Beginning. सम्बन्धश्च सपिण्डत्व-समानोदकत्व-सगोत्रत्व-समानप्रवरत्व-बान्धवत्व-भेदात् पञ्च-विधः ।

End. इत्येताः काश्यपेनोक्ता दहन्ति कुलमग्निवत् ।
हतकौतुकमङ्गला वद्धकङ्कणा ॥ ० ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीगोपालन्यायपञ्चाननविरचितश्चायमुद्वाहनिर्णयः समाप्तः ॥

विषयः । विवाहव्यवस्थाकथनम् ।

No. 1096. प्रश्नरत्नाङ्कुरः ।

Substance, country paper, 17 × 3 inches. Folia, 10. Lines, 5 on a page. Extent, 212 s'lokas. Character, old Bengali. Date, Sk. 1641. Place of deposit, Barddhamána, Dhátrígráma, Brahmavrata Sámádhyáyí. Appearance, decayed. Prose. Corrected.

Pras'na-ratnákara. A work similar to No. 1094. By Mathurá-nátha Chakravartí.

Beginning. प्रणम्य सम्यग् ज्ञानतमसोमापहं महः ।
कुरुते मथुरानाथः प्रश्नरत्नाङ्कुरं कृती ॥

End. प्रश्नकाले विवाहे वा मृत्युजन्मनि सङ्करे ।
अप्राङ्कस्य फलं श्रेष्ठं स्थूलवत् सर्वकर्मसु ॥
समासव्यासतः प्रोक्तं सर्वमालोक्य युक्तितः ।
गृह्णीयाद् ग्रन्थतः सारं रत्नमम्भोनिधेरिव ॥ इति वज्रप्रश्नदलम् ॥

Colophon. इति श्रीमथुरानाथचक्रवर्त्तिविनिर्मितः ।
प्रीतये विदुषामस्तु प्रश्नरत्नाङ्कुरो नवः ॥ इति समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥

विषयः । प्रश्नकरणप्रकारादिः, प्रश्नफलकथनञ्च ।

No. 1097. अधिकारिनिर्णयः ।

Substance, country paper, 17 × 3 inches. Folia, 9. Lines, 9 on a page. Extent, 196 s'lokas. Character, old Bengali. Date, Sk. 1641. Place of deposit, Barddhamána, Dhátrígráma, Brahmavrata Sámádhyáyí. Appearance, old, decayed. Prose. Correct.

Adhikári-nirṇaya. Persons qualified to perform S'ráddhas. By Gopála Nyáyapañchánana.

Beginning. अथ श्राद्धाधिकारिनिर्णयः । तत्र व्याघ्रः—
छतचूड़स्तु कुर्वीत उदकं पिण्डमेव च ।
End. चतुर्विंशतिप्रकारा अधिकारिणः । अग्निपिण्डयोस्त्वयं विशेषः, पुत्रासन्निधाने-ऽन्याचमामपि यः (?) ॥ ० ॥
Colophon. इति अधिकारिनिर्णयः परिपूर्णः ॥
विषयः । श्राद्धे कस्य कस्याधिकारित्वमित्यस्यैव विचारपूर्वको निर्णयः ।

No. 1098. शुद्धिनिर्णयः ।

Substance, country paper, 17 × 3 inches. Folia, 9. Lines, 5 on a page. Extent, 196 s'lokas. Character, old Bengali. Date, Sk. 1641. Place of deposit, Barddhamána, Dhátrigráma, Brahmavrata Sámádhyáyí. Appearance, decayed. Prose. Correct, having marks of revision in many places.

S'uddhi-nirṇaya. A compendium of rules regarding the impurity of the person resulting from a birth or death in one's family. By Gopála Nyáya-pañchánana Bhaṭṭáchárya.

Beginning. प्रणम्य करुणागारं कृष्णं गोपालशर्मणा ।
अशौचनिर्णयं कृत्वा क्रियते शुद्धिनिर्णयः ॥
End. यमः——ष्टष्ठतो गौर्गजः स्कन्धे सर्वतोऽश्वः शुचिस्तथेति ॥०॥
Colophon. इति गोपालन्यायपञ्चाननभट्टाचार्यविरचितः शुद्धिनिर्णयः सम्पूर्णः ॥
विषयः । अत्र जननमरणयोरशौचः तत्र शुद्धिः, द्रव्यादीनाञ्च शुद्धिश्च निर्णीता ।

No. 1099. तत्त्वचिन्तामणिः ।

Substance, country-made yellow paper, 13 × 4 inches. Folia, 7. Lines, 6 on a page. Extent, 131 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Harinátha Tarkaratna. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Tattva-chintámani. A dissertation on the Vedánta doctrine of salvation. By Púrṇánanda Paramahañsa. The MS. is incomplete, containing only the first chapter of the work.

Beginning. इशशतदलपद्मेऽशसत् पूर्णचन्द्रः प्रमुदितकुलपद्मद्योतकः कुन्दकान्तिः ।
अभयवरकराजो(?)योगघूर्णद्दिनेत्रः कुलजनजननाथः पातु मां देवदेवः ॥१॥
हृदयकमलमध्योज्ज्वलत्कर्णिकान्तः प्रमुदितशिवशक्त्या संस्थिता कापि मूर्त्तिः ।
सुरहरहरमौलिश्रेरमुक्ताप्रवालप्रविलसितपदाब्जा पातु मां मोहकूपात् ॥ २॥
इह खलु दुरन्तदुःसन्तरघोरतरसंसारसागरान्तर्द्दामशोकसन्तानप्रबलबाल-
ज्वालाजालकवलनविकलसकलजनवादार्थविज्ञानदत्तमनाः परमकारुणिको
भगवान् परमशिवः परदेवताराधनरहस्यप्रतिपादनपरानेकशतकोटिविस्तार-
तन्त्रसारमुपन्यस्तवान् तत्र च निरन्तरभावनावाह्यदुरवगाह्यविधितन्त्रस्वतन्त्र-
सिद्धान्तशुद्धिबोधमहाननसद्राजोद्वेगमसुद्धिग्नमनाः श्रीमत्परमहंसपरिव्राजक-
गुरुब्रह्मानन्दमुखारविन्दनिःस्यन्दमानपरमरहस्यनिगममकरन्दसन्दोहतुन्दिला-
नन्दश्रीपूर्णानन्दपरमहंसः श्रीतत्त्वचिन्तामणिं चतुर्द्दशशताधिकनवनवतिश-
काब्दे वितनोति । ननु किन्तावदात्मवस्तु ।

End. घटप्रत्यक्षसमये प्रकाशोऽभ्यञ्जको यथा ।
तस्माचां प्रकृतिं वच्मे दीक्षाविधिपुरःसरां ॥

Colophon. इति श्रीपूर्णानन्दपरमहंसविरचिते श्रीतत्त्वचिन्तामणौ तत्त्वज्ञानविवेचनप्रबोधो नाम प्रथमः प्रकाशः ॥ (इतः परं खण्डितम्)

विषयः। आत्मतत्त्ववस्तुनो निर्णयः ।

No. 1100. अङ्कसञ्ज्ञा ।

Substance, country-made yellow paper, 16 × 2½ inches. Folium, 1. Lines, 10. Extent, 17 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Harinátha Tarkaratna. Appearance, Fresh. Verse. Correct.

Añkasañjñá. Memorial verses containing the numerical values of different words used in writing monograms. By Rámánanda Tírtha.

Beginning. एके चन्द्राश्विनीभूमिर्द्वये पक्षाक्षिस्तयवः ।
त्रये रामवह्निगुणाः सिन्धुवेदौ युगं ततः ॥ १ ॥

End. कालशब्दद्युतौ रन्ध्र शब्दस्य शून्यवाचकः ॥
Colophon. इति श्रीरामानन्दतीर्थकृता अङ्कसञ्ज्ञा समाप्ता ॥
विषयः । एकादिसङ्ख्यानां सङ्केतेन बोधनम् ।

No. 1101. कवितावलिः ।

Substance, country-made yellow paper, 16 × 2½ inches. Folia, 14. Lines, 6—10 on a page. Extent, 378 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Harinátha Tarkaratna. Appearance, Fresh. Verse. Correct.

Kavitávali. A collection of short miscellaneous poetry, by different authors, generally quoted in the same way as proverbs.

Beginning. यः पूतनामारणलब्धकीर्त्तिः काकोदरो येन कृतो विदर्पः ।
यशोदयालङ्कृतमूर्त्तिरव्यान्नाथो यदूनामथवा रघूनाम् ॥ १ ॥
End. कर्मणा जायते जन्तुः कर्मणैव विलीयते ।
सुखं दुःखं भयं चेमं कर्मणैवोपपद्यते ॥०॥
विषयः । विविधरसाश्रितोद्भटकवितानां सङ्ग्रहः ।

No. 1102. वृन्दावनयमकटीका ।

Substance, country-made yellow paper, 16 × 2½ inches. Folia, 13 inches. Lines, 8 on a page. Extent, 377 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Harinátha Tarkaratna. Appearance, new. Prose. Correct.

Vrindávana-yamaka-ṭíká. A commentary on a poem called *Vrindávana-kávya alias Vrindávana-yamaka*, which is remarkable for a series of alliterations, every two feet being alike in sound though different in meaning. The subject of the work is the love of Krishna and Rádhá. By Ráma Chakravartí.

Beginning. ईश्वरं ज्ञानदं सर्वं प्रणम्य शशिशेखरम् ।
वृन्दावनाख्यकाव्यस्य क्रियते टिप्पनी मया ॥ १ ॥

End. आयतनेत्रः । आयते दीर्घे नेत्रे यस्य स तथोक्तः ॥ ० ॥

Colophon. इति श्रीरामचक्रवर्त्तिविरचिता वृन्दावनयमकस्य टीका समाप्ता ॥

विषयः । वृन्दावनयमककाव्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 1103. सरस्वतीस्तोत्रम् ।

Substance, country-made yellow paper, 17 × 3 inches. Folium, 1. Lines, 12. Extent, 22 s'lokas. Character, Bengali. Date, . Place of deposit, Navadvípa, Harinátha Tarkaratna. Appearance, new. Verse. Correct.

Sarasvatí-stotra. A hymn to Sarasvatí: it is different from the works noticed under Nos. 891 and 892. Anonymous.

Beginning. ह्रीं ह्रीं हृद्यैकबीजे शशिरुचिकमले कल्पविस्पष्टशोभे (इत्यादिः) ।

End. प्रयत्नेन पठेन्नित्यं सोऽमृतत्वञ्च गच्छति ॥०॥

Colophon. इति सरस्वत्याः स्तोत्रं समाप्तम् ॥०॥

विषयः । सरस्वतीदेव्याः स्तोत्रम् ।

No. 1104. व्यासकूटः ।

Substance, country-made yellow paper, 16 × $2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 5. Lines, 6 on a page. Extent, 60 s lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Harinátha Tarkaratna. Appearance, new. Verse. Correct. Notes on the margin.

Vyásakúṭa. A collection of stanzas on miscellaneous subjects; every stanza is remarkable for being a double entendre. Anonymous.

Beginning. मद्‌मत्तमयूरस्य गिरेर्माल्यवतस्तटे ।
सीताविरहिणं रामं मुहुर्मुहुरमोहयत् ॥

End. को भाति भाले वरवर्णिनीनां का रौति दीना मधुयामिनीषु ।
कस्मिन् विधत्ते शशिनं महेशः सिन्दूरविन्दुर्विधवाललाटे ॥०॥

Colophon. इति व्यासकूटः समाप्तः ॥

विषयः । कतिपयकूटार्थकश्लोकाः ।

No. 1105. शब्दरत्नावलिः ।

Substance, country-made yellow paper, 16 × 4 inches. Folia, 106. Lines, 10 on a page. Extent, 5631 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Harinátha Tarkasiddhánta. Appearance, old and decayed. Verse. Generally correct.

S'abdaratnávali. A Dictionary of the Sanskrit Language. By Mathures'a. The work was compiled under the auspices of Murchhá Khán. It follows the plan of the Amarakosha. The following is Professor Wilson's account of this work: "The *Sabda Ratnávali* is the compilation of Mathures'a, one of the commentators on the Amara Kosha, and follows that work in arrangement, and contents. It is chiefly useful for its introduction of various readings amongst the synonymes, but has made very little addition of any other kind. This work was composed, according to a date in the text, in S'aka 1588, or A. D. 1666, and under the patronage of a Musselman chief whose name, as written in the manuscripts, appears to be Múrchhá Khán. It should be more probably Músá Khán, a name common amongst the Musselman chiefs of the seventeenth century." Essays III, p. 107.

Beginning. वन्दे सदानन्दमयं समन्तात् ज्योतिः परं ब्रह्म भवादिसेव्यम् ।
ध्यानैकगम्यं जगदेकरम्यं यदिच्छया कारणकार्यभावः ॥
आसीत् क्ष्मातलमण्डले नृपकुलैः संसेवितः श्रीयुतै-
र्भूपालः श्रितमानखान इति यः कीर्त्तिप्रतापोज्ज्वलः ।
यद्दोर्द्दण्डप्रतापचण्डदहनैः कल्पान्तसूर्यप्रभैः
प्रत्यर्थिक्षितिपालका रणभुवि क्षोभाकुलाः शेरते ॥
तस्यैव जगदेकवीरतनुजः ख्यातो जगन्मण्डले
मूर्च्छाखानमहीपतिः स्थिरमतिर्वङ्गैकरङ्गोत्सवः ।
दीप्तैर्द्वादशभूमिपैस्थिरतरं तीक्ष्णांशुचण्डप्रभैः
श्रीधात्रप्रतिदेशपालनविधौ संसेव्यमानोऽभवत् ॥
एतस्मादजनि प्रतापमिहिरः सत्कीर्त्तिशीतद्युतिः
दीने + + + भूपतिः सुमहिमः श्रीरामदेवः स्वयं ।
मूर्च्छाखानमरानन्दच(?)नृपतिः श्रीमान् महीमण्डलम्
शास्ति द्वादशभूमिपैः पुनरिदं भूभङ्गमात्रैः क्षितौ ॥

तस्याज्ञावशतः सुधारसमयीं सत्काव्यसन्तोषिणीं
नानातन्त्रविचार+ +वणिजं ज्ञानप्रदानोज्ज्वलां ।
धीरः श्रीमथुरेश एष तनुते श्रीशब्दरत्नावलीं
सन्तः सन्तु विनोदिनो व्यपसमं सन्तोषयन्तोऽनया ॥
विलोक्य बहुतन्त्राणि शब्दरत्नावलीमिमां ।
वर्गैरेव निबध्नाति प्रायः पर्यायविन्नृतैः ॥
क्वापि च प्रतिसंस्कारेऽनुक्ते शिष्टप्रयोगतः ।
परपूर्वाभयावृत्तिः सदृशब्दानुशासनात् ॥
स्त्रीपुंनपुंसकं ज्ञेयं रूपभेदेन कुत्रचित् ।
तद्विशेषविधेः क्वापि साहचर्य्यात् क्वचिद् भवेत् ॥
अनुक्तेष्वेकलिङ्गेषु द्वन्द्वः किल भवेदिह ।
उक्तेषु भिन्नलिङ्गेषु तत्राप्येष न दोषभाक् ॥
लिङ्गत्रये निश्चितिः स्यात् स्त्रीपुंसयोर्द्वयोरिति ।
निषिद्धे शेषलिङ्गन्तु वाच्यलिङ्गन्तु कुत्रचित ॥
युष्मदस्मत्कतिष्णान्तसङ्ख्याव्ययमलिङ्गकम् ।
प्रायेण क्लीवमेव स्यात् क्रियाव्ययविशेषणम् ॥

End. पाशानां गणः स्यात् गणबन्दकम् । सदृक्षणान्तु सादृक्षं वर्मणां वार्माणं भवेत ।
(इतः [सङ्कीर्णवर्गत एव] खण्डितम्) ।

विषयः । शब्दानां लिङ्गानुशासनं ।

No. 1106. कल्पसूत्रं सटीकं ।

Substance, country paper, 10 × 4 inches. Folia, 292. Lines, 4 on a page. Extent, 2336 s'lokas. Character Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Sanskrita College. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Kalpa Sútra. A legendary life of the last Tírthaṅkara Mahávira. By Bhadraváhu, a native of Guzerat, who flourished during the reign of Dhruva Sena. "According to a date embodied in the work itself, it was composed 980 years after the demise of Mahávira, that is to say, A. D. 411." (Stevenson.) The extent of the work, according to native calculation, is 1209 s'lokas, but the different commentaries on them extend to upwards of seventy-six thousand verses. A translation of this work has been published by Dr. Stevenson of Bombay in the Orien-

tal Translation Fund Series, and two lithographed editions are also available. It forms a part of the sacred scriptures of the Jains, and to point out its exact position in the body of those records it is necessary to give an outline of the classification usually adopted by the Jains in describing them.

According to the *Siddhánta-dharma-sára* the Jain scriptures are comprised in fifty different works, collectively called the *Sútras*, and sometimes the *Siddhántas*, and classed, first, under the two heads of *Kalpa Sútra* and *A'gama*, five works coming under the former, and forty-five under the latter head; and secondly, under eight different heads *viz.* I, 11 Angas; II, 12 Upáñgas; III, 4 Múla Sútras; IV, 5 Kalpa Sútras; V, 6 Chheddas; VI, 10 Payannas; VII, Nandi Sútra; and VIII Anuyogadvára Sútra. Some of them have a four-fold commentary under the names of *Ṭíká*, *Niryukti*, *Chúrṇí* and *Bháshya*, and with the original constitutes the five-fold (*pancháñga*) Sútra. The names of these fifty works are :—

I. AÑGAS.

1. A'cháráñga Sútra.
2. Sugaḍáñga Sútra.
3. Bháṇáñga Sútra.
4. Samaváyáñga Sútra.
5. Bhagavatí Sútra.
6. Játádharmakáthá Sútra.
7. Upás'akadasá Sútra.
8. Antagaḍadasá Sútra.
9. Anuttarovaváï Sútra.
10. Vipáka Sútra.
11. Prasnavyákaraṇa Sútra.

II. UPÁÑGAS.

1. Upaváyi Sútra.
2. Ráyapaseni Sútra.
3. Jívábhigama Sútra.
4. Pannavaṇá Sútra.
5. Jambudvípapannatti Sútra.
6. Chandapannatti Sútra.
7. Súrapannatti Sútra.
8. Niriyávalí Sútra.
9. Kappiyá Sútra.
10. Kappavaḍiñsayá Sútra.
11. Puppiyá Sútra.
12. Puppachuliyá Sútra.

III. MÚLA SÚTRAS.

1. A'vasyaka Sútra.
2. Vís'eshávasyaka Sútra.
3. Dasávaikálika Sútra.
4. Pákshika Sútra.

IV. KALPA SÚTRAS.

1. Uttarádhyayna Sútra.
2. Nisítha Sútra.
3. Kalpa Sútra.
4. Vyavahára Sútra.
5. Jítakalpa Sútra.

V. Chhedas.

1. Mahánisítha-vrihadváchaná.
2. Mahánisítha-laghuváchaná.
3. Madhyama-váchaná.
4. Pinḍa-niryukti.
5. Augha-niryukti.
6. Paryushaṇá-kalpa.

VI. Payannas.

1. Chatuh-sarana S.
2. Pachchakhana S.
3. Bhakti-parijñána S.
4. Mahá-pratyákhyána S.
5. Tanḍula-vaitálika S.
6. Chandá-vijaya S.
7. Gaṇi-vijvá S.
8. Marana-samádhi S.
9. Devendra-stavana S.
10. Sañsthara S.

VII. Nandi Sútra.

VIII. Anuyogadvára Sútra.

The total extent of these fifty works together with their commentaries, according to Jaín belief, is six hundred thousand s'lokas. Although all the fifty are parts of the holy scriptures, they are not all held in the same high estimation. Some are much more prized than others, and the Kalpa Sútra enjoys the highest rank, and on all ceremonial occasions is publicly read and expounded for the benefit of the large multitudes who then assemble in the larger temples. During the Paryyushana fast, in the middle of the rainy season, eight days are devoted to public reading of the scriptures, and five days out of it are allotted to the Kalpa Sútra. MSS. of this work are frequently written in gold, and richly illuminated with gold, colours and illustrations. A specimen of the style of illustration usually adopted is shown in the annexed facsimile (Plate I), copied from a codex about three hundred years old; it is so injured by damp and the chemical effect of the dye stuffs used (mostly mineral) that the paper crumbles down into powder, even under careful handling. The MS. is now in the possession of Dr. Buhler of Bombay. The Doctor has also a MS. of the A'vasyaka Sútra, which bears date Samvat 1189 = A. D. 1132. Plate II. It is the oldest Sanskrit MS. that has come to notice.

Beginning. (मू॰) नमो अरिहन्ताणं नमो सिद्धाणं नमो आयरीयाणं नमो उवज्झायाणं ।
वीरे पञ्चहत्थुत्तरे होत्था तजहा हत्थुत्तराहिं चुइ चइत्तागब्भ वक्कं ते ॥

(टी॰) श्रीकल्पसूत्रनैघुरि मङ्गलीकभ इन्द्रे सेविततिणेच नमस्कार ऊवीए ह नमस्कार ऊवी उपाणी पत्र ५ ।

End. (मू॰) समणे भगवं महावीरे रायगिहे णयरे गुणसीले चेइए बहूं समणाणं बहूणं समणीणं बहूणं सावयाणं बहूणं सावयीणं बहूणं देवाणं बहूणं देवीणं मज्झगए

चेव एव माइस्कइभासइं पस्वेइ पन्नवेइ पद्योसवणा कप्पो नामं अवबभयणं सअवं सहेउं सकारणं ससुत्तं सअच्छं सउभयं सव्वागरणभुज्जो भुजोउवदंच इंमेत्ति वेमिपद्यो सवणा कप्पो दसासु अखं धस्स अवमबभयणं सम्मत्तंव एत लेकरीश्रीकल्पसिद्धान्तं वारे से नैसो मूलश्लोक सूत्रैअर्थे कां नैकाभमात उवो अधिको कह्यो ऊवे तेहनी श्रीसंघ ससुचे मिच्छामि दुक्कभं।

Colophon. श्रीकल्पसूत्रं सम्पूर्णं ।

(टी०) आजअलीया गलीया अलीया कीजै मिच्छामि दुक्कभ दीजै।

विषयः। शेषतीर्थङ्करस्य महावीरस्य जीवनचरितवर्णनं।

No. 1107. आदर्शः, वा भावार्थचिन्तामणी।

Substance, country paper, 17 × 3 inches. Folia, 182. Lines, 7 on a page. Extent, 6370 s lokas. Character, Bengali Date, S'k. 1618? Place of deposit, Navadvípa. Harinátha Tarkasiddhánta. Appearance, old. Decayed. Prose. Correct. Notes on the margin

A'dars'a alias *Bhávártha-chintámani*. A commentary on the *Kárya-prakás'a* of Mammaṭa Bhaṭṭa. By Mahes'vara Nyáyapañchánana Bhaṭṭa.

Beginning. मुखैश्चतुर्भिस्तुवते विधात्रे स्तोत्रे तथा वेदचतुष्टयाय ।
भुजैश्चतुर्भिश्चतुरो हि वर्गान्नमो ददानाय चतुर्भुजाय ॥ १ ॥
दुर्व्याख्याजनितप्रमोहशमनी वैषम्यविध्वंसिनी
वैशद्यादतिरोचनी रसखनी काव्यार्गलोद्घाटिनी ।
टीका निज्ञजनप्रमोदजननी भावार्थचिन्तामणी
भट्टाचार्यमहेश्वरेण रचिता काव्यप्रकाशोपरि ॥ २ ॥
काव्यप्रकाशाख्यविशुद्धकाञ्चने वैषम्यदोषार्पितकालिकाञ्जने ।
अस्वाद्यमानापि ममास्तु टीका माधुर्यधुर्यैकसुधाघटीका ॥ ३ ॥
दोषा विचारसुलभा यदि दूष्यतां तद्
दूष्ये न तत्र + + + शृणुतैकधीराः ।
ग्रन्थान् यथार्थमतिसंस्कृतमानसत्वाद्
व्याख्या मम प्रथममेव न दूषणीया ॥ ४ ॥

End. तदेतदिति । सम्पूर्णमिदं काव्यलक्षणमिति तद्दोषौ च शब्दार्थाविति यत् काव्यलक्षणं तद्विशेषाणां दोषगुणालङ्काराणां कथनात् सम्पूर्णमित्यर्थः ॥

Colophon. इति महेश्वरन्यायपञ्चाननविरचिते श्रीमम्मटभट्टकृतस्य काव्यप्रकाशाख्यग्रन्थस्य टीकारूपे आदर्शग्रन्थसमापकोऽर्थालङ्कारस्य दशमः प्रतिबिम्बः ॥

वसुवसुधासतर्कतन्त्रे शाके सहस्रमलेखि सुन्दरी ।

प्राप्ता काव्यप्रकाशटीका नत्वा शिवं शिवेश्वरेण ॥ १ ॥

विषयः । मम्मटभट्टविरचितस्य काव्यप्रकाशस्य व्याख्यानम् ।

No. 1108. खण्डनप्रकाशः ।

Substance, country paper, 9 × 1½ inches. Folia, 90. Lines, 6 on a page. Extent, 2497 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa. Harinátha Tarkasiddhánta. Appearance, old. Decayed. Prose. Correct. Notes on the margin.

Khaṇḍana-prakás'a alias *Prakás'a*. A commentary on the *Khaṇḍana-khaṇḍa-khádya* of S'ríharsha. By Vardhamána, son of Gaṅges'vara. The MS. is incomplete, but it is the only commentary on the Khandana I have met with. Mr. Hall has named three, the *S'aṅkarí*, the *Vidyábharaṇí*, and the *S'iromaṇi*, but he adds that he had seen none of them. Hall's *Contributions*, p. 206.

Beginning. यः प्रत्यक्षानुमानाभ्यां युक्तयुक्त्यागमगोचरः ।
तस्मै वेदान्तवेद्याय नमोऽस्तु परमात्मने ॥ १ ॥
मीमांसान्यायतत्त्वज्ञगङ्गेश्वरतनूद्भवः ।
वर्द्धमानः खण्डनस्य प्रकाशं कुरुते शमी ॥ २ ॥

End. प्रागिति अभावप्रमोत्पत्तिकालेऽभावासत्त्वेऽपि प्राङ्नाशादिदर्शिचेत्यभावप्रतीतेर्न्न तात्त्विकमभावसत्त्वं तत्रोपयुक्तमित्यर्थः——अथाश्रयाभावोपलक्षितत्वमेव विशेषणं विशेषः (इतः खण्डितम्) ।

विषयः । श्रीहर्षविरचितस्य खण्डनखण्डखाद्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 1109. षोड़शनित्यातन्त्रम् अथवा कादिमततन्त्रम् ।

Substance, bark, 18½ × 4 inches. Folia, 96. Lines, 9 on a page. Extent, 3212 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Harinátha Tarkasiddhánta. Appearance, old. Verse Correct.

Kádimata Tantra alias *Shoḍasá-nityá Tantra.* An original Tantra in thirty-six Paṭalas on various isoteric forms of worship of Sákta divinities. The MS. ends with the first verse of the thirty-sixth chapter. Contents: I, Manifestations of Tantras; II, a diagram called *Nátha-maṇḍala;* III, daily salvation; IV, V, worship of Lalitá; VI, occasional forms of worship; VII, description of Kámes'vari; VIII, do. of Bhaga-máliní; IX, do. of Nityachchhinná; and X, do. of Bheruṇḍá; XI, do. of Vahnívásiní; XII, do. of Rájes'varí; XIII, do. of Bhavadbhutí; XIV, do. of Duritá; XV, do. of Sundarí; XVI, do. of Nityá; XVII, do. of Nílapataká; XVIII, do. of Vijayá; XIX, do. of Sarvamaṅgalá; XX, do. of Jválámáliní; XXI, do. of Chhinná; XXII, do. of Kurukuntá; XXIII, do. of Várálí; XXIV, set formulas in which these goddesses are to be meditated upon; XXV, the Mátrikás or primary mothers; XXVI, mystic mantras of do.; XXVII, regulation of the breath during worship; XXVIII, description of Lokatá; XXIX, altars; XXX, offering of clarified butter on fire, with reference to S'ákta divinities; XXXI, XXXII, advantages of performing homas; XXXIII, various diagrams appropriate for S'ákta divinities; XXXIV, S'ákta sports and amusements; XXXV, various desires appropriate to S'áktas; XXXVI, knowledge of self.

Beginning. अनाद्यन्तोऽपराधीनः स्वाधीनभुवनत्रयः ।
जयत्यविरतो व्याप्तखदिक्कालो विनायकः ॥
भगवन् सर्वतन्त्राणि भवतोक्तानि मे पुरा ।
नित्यानां षोड़शानाञ्च न + + नि छत्स्नशः ॥
तेषामन्योन्यसापेक्षाज् जायते मतिविभ्रमः ।
तस्मात्तु निरपेक्षं मे तन्त्रं तासां वद प्रभो ॥
शृणु कादिमतं तन्त्रं पूर्णमस्यानपेक्षया ।
गोप्यं सर्वप्रयत्नेन गोपनं तत्र चोदितम् ॥
कथं कादिमतं नाम्ना तन्मे ब्रूहि महेश्वर ।
कादि कालीति शक्तीस्ताः पुरा तत्तन्मते मया ॥

Colophon. इति षोड़शनित्यातन्त्रे श्रीकादिमते पञ्चत्रिंशत् पटलम् ॥०॥
पापानां वर्जनं पुण्यकरणे कौतुकं सदा ।
परस्तवननिन्दासु विरतिः (इतः खण्डितम्)

विषयः । इह षट्त्रिंशतपटलाः सन्ति । तत्र १प्रथमे, तन्त्रावतारादिवर्णनम् । २ये,

नाथमण्डलवर्णनम् । ३ये, नित्योद्धारकथनम् । ४र्थे—५मे, च ललिताचेनम् । ६ष्ठे, नैमित्तिकाद्यर्चनविधिः । ७मे, कामेश्वरीवर्णनम् । ८मे, भगमालिनीवर्णनम् । ९मे, नित्यक्लिन्नावर्णनम् । १०मे, भेरुण्डावर्णनम् । ११शे, वह्निवासिनीवर्णनम् । १२शे, राजेश्वरीवर्णनम् । १३शे, भवद्भूतीवर्णनम् । १४शे, दुरितावर्णनम् । १५शे, सुन्दरीवर्णनम् । १६शे, नित्यावर्णनम् । १७शे, नीलपताकावर्णनम् । १८शे, विजयावर्णनम् । १९शे, सर्वमङ्गलावर्णनम् । २०शे, ज्वालामालिनीवर्णनम् । २१शे, च्छिन्नावर्णनम् । २२शे, कुरुकुल्लावर्णनम् । २३शे, वाराहीवर्णनम् । २४शे, ध्यानानि । २५शे, मातृकोक्ता । २६शे, मन्त्रवैभवाः । २७शे, श्वासरूपा । २८, लोकतावर्णनम् । २९शे, कुण्डलुप्तिः । ३०शे, होमकर्म । ३१शे—३२शे, च होमात् कामफलोद्यवर्णनम् । ३३शे, विविधयन्त्राणि । ३४शे, विविधनर्मवर्णनम् । ३५शे, विविधकामनावर्णनम् । ३६शे, आत्मज्ञानमिति ॥

No. 1110. तर्कभाषा ।

Substance, country paper, 17 × 3 inches. Folia, 39. Lines, 7 on a page. Extent, 1535 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Harinátha Tarkásiddhánta. Appearance,old and decayed. Prose and verse. Correct.

Tarkabháshá alias *Tarkaparibháshá*. Terminology of the Nyáya explained and illustrated with examples. By Kes'ava Mis'ra. Hall's *Contributions*, p. 22.

Beginning. बालोऽपि यो न्यायनये प्रवेशमल्पेन वाञ्छत्यलसः श्रुतेन ।
सङ्क्षिप्तयुक्त्यन्विततर्कभाषा प्रकाश्यते तस्य कृते मयैषा ॥

End. परपक्षे दूषिते स्वपक्षसाधनसंयोगावसानं जल्पः (इतः खण्डितम्) ।

विषयः । गोतमोक्तन्यायशास्त्रीयप्रमेयादिपदार्थानां सोदाहरणं बोधनम् ।

No. 1111. कृत्यरत्नावली ।

Substance, country-made yellow paper, 13 × 3½ inches. Folia, 104. Lines, 6—7—8 on a page. Extent, 2730 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa. Vrajanátha Vidyáratna. Appearance, old. Decayed. Prose and verse. Incorrect.

Kritya-ratnávalí. A calendar of feasts and fasts on particular days of the moon. By Rámachandra, son of Vitthvala Bhatta.

Beginning. नमस्कृत्य रमानाथं भट्टविट्ठलसूनुना ।

कृत्यरत्नावली रम्या रामचन्द्रेण रच्यते ॥

तत्र तिथिकृत्ये तु कृष्णादि व्रते शुक्लादि चैव चेति वचनात् चैत्रकृष्णप्रतिपद-

मारभ्य तिथिकृत्यान्युच्यन्ते ।

End. ततो मूर्त्तयोऽष्टौ शिवस्यैताः पूर्वादिक्रमतो गताः ।

चाग्नेय्यान्त्याः प्रपूज्यास्तु —————— ॥

प्राच्यैशान्यादिक्रमेणाग्नेयीपर्य्यन्तं वामावर्त्तेन कुर्य्यात् (इतः परं खण्डितम्) ।

विषयः । चैत्रकृष्णप्रतिपदमारभ्य तिथिकृत्यनिर्णयः ।

No. 1112. कारकाद्यर्थनिर्णयः ।

Substance, country-made yellow paper, 13½ × 4½ inches. Folia, 17. Lines, 7—8 on a page. Extent, 413 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Vrajanátha Vidyáratna. Appearance, old. Prose. Correct. Notes on the margin.

Kárakádyartha-nirnaya. The logical purport of the six grammatical cases explained from a Nyáya standpoint. By Bhavánanda Siddhántavágís'a.

Beginning. नत्वा श्रीकृष्णचरणं कारकाद्यर्थनिर्णयः ।

श्रीभवानन्दसिद्धान्तवागीशेन वितन्यते ॥

End. यस्य क्रियया क्रियान्तरं लक्ष्यते इति व्याख्यानन्तु शाब्दिकानां प्रायिकाभि-

प्रायिकमिति दिक् ॥

Colophon. इति श्रीमहामहोपाध्यायश्रीभवानन्दसिद्धान्तवागीशविरचितायां शाब्दबोध-

मञ्जर्य्यां षट्कारकविवरणं समाप्तम् ॥

विषयः । षट्कारकनिर्णयः ।

No. 1113. ज्योतिःसङ्ग्रहसारः ।

Substance, country-made yellow paper, 13 × 3 inches. Folia, 6. Lines, 6 on a page. Extent, 135 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Vrajanátha Vidyáratna. Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct.

Jyotiḥ-sañgraha-sára. Calculation of the prospects of one's life from the presiding zodiacal signs at his birth. By Nandikes'vara.

Beginning. दिननाथं प्रणम्यादौ नन्दिकेश्वरधीमता ।
ज्योतिःसङ्ग्रहसारोऽयं भाषया लिख्यते मया ॥

End. निदानं मार्गशीर्षस्य षष्ठदिने गते मङ्गलवासरे अर्द्धरात्रौ गतायां कर्कटलग्ने कृष्णपक्षे नवम्यां कृत्तिकानक्षत्रे शिरःशूलरोगेण मृत्युः ॥

Colophon. इति श्रीनन्दिकेश्वरविरचितो ज्योतिःसङ्ग्रहसारः समाप्तः ॥

विषयः । सङ्क्षेपेण मेषादिराशिमतां मनुजानां सामान्यतः यावदायुः फलाफलनिर्णयः ।

No. 1114. शकुनदीपकः ।

Substance, country-made yellow paper, 13 × $2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 95. Lines, 4 on a page. Extent, 926 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Vrajanátha Vidyáratna. Appearance, old. Verse. Generally correct.

S'akuna-dípaka. On divination of various kinds and the means of averting impending evils. By Gaṇes'a. The work is divided into eight chapters, thus: I, Anthropomancy in its widest sense, applying to appearances of persons of different ages, sexes, and conditions, and not, as among the Greeks and the Romans, to the appearance of the entrails of human sacrifice. II, Nomancy, Geloscopy, Gyroscopy, &c. referring to the voluntary actions of human beings. III, Divination from the involuntary actions of men and animals, such as, dreams (oneiromancy), sneezing, twitchings of muscles, &c. IV, Do. by jackals. V, Do. by quadrupeds (other than jackals,) and reptiles, including hares, horses, elephants, cats, dogs, camels, buffaloes, mice (myomancy) tigers, goats, sheep, rhinoceroses, musk-rats, civets, bulls, lizards, and serpents. VI, Ornithomancy. VII, Miscellaneous divination. VIII, acoustomancy.

Beginning. वाञ्छाकल्पतरुं नृणां संसाराम्भोधिपारदं ।
लम्बोदरपदाम्भोजद्वन्द्वं वन्दामहे वयम् ॥ १ ॥
अज्ञानतिमिरध्वंसकारकोऽदृष्टदर्शकः ।
तन्यते श्रीगणेशेन मुदा शकुनदीपकः ॥ २ ॥

ज्योतिर्ग्रन्थसमुद्रासिन्धुर्यथा मिताव्धदुस्तरः ।
तत्पारगमने शक्तः को भवेत् शङ्करं विना ॥ ३ ॥
अतो गणितहीनेषु सुगमेन हि वर्त्मना ।
अग्रजच्छाकुनं शास्त्रं सर्वज्ञः सदयः प्रभुः ॥ ४ ॥
तस्मादाकलनं कृत्वा शाकुनं कथ्यते मया ।
नृणां शुभाशुभज्ञानं तत्क्षणाद्येन जायते ॥ ५ ॥
शुभाशुभफलानाञ्च सूचनं येन जायते ।
तदेव शाकुनं प्रोक्तं विभुना शूलपाणिना ॥ ६ ॥

End. स्थानावसेय उक्तो जात्या चटिका च शूकरिका ।
एवं देशे देशे विद्वद्भ्यः समुपलभ्य नामानि ॥

Colophon. इति श्रीगणेशभट्टविरचिते शकुनदीपके विस्तृतशकुनाख्योऽष्टमोऽध्यायः ॥

विषयः । मनुष्यशकुनालोकनाभिधाने प्रथमाध्याये—शकुनशास्त्रप्रशंसा, मनुष्यशकुनम्, शान्तदिङ्निरूपणम्, मनुष्यशकुनशान्तिः, नक्षत्रवारविशेषशकुनफलम् ।
उपश्रुतिशकुनाख्ये द्वितीयाध्याये—उपश्रुतिशकुनम्, रोदनशुभाशुभम्, निद्रायुक्तपतनफलम्, क्षुतशकुनम्, क्षुतशकुनशान्तिः ।
स्पन्दनस्वप्नादिशकुनाभिधाने तृतीये—पशुक्षुतशकुनम्, पशुक्षुतशकुनशान्तिः, अङ्गस्पन्दनशकुनम्, मनुष्यशकुनपाकः, स्पन्दनशकुनशान्तिः, स्वप्नशकुनम्, दुःस्वप्नशकुनशान्तिः ।
शिवाशकुनाभिधाने चतुर्थे—शृगालशकुनम्, शृगालतोरणनिरूपणम्, शृगालरवशकुनम्, शृगालशकुनशान्तिः, शिवासाधनम् ।
शशादिशकुनाख्ये पञ्चमे—शशादिशकुनम्, अश्वशकुनम्, हस्तिशकुनम्, बिडालशकुनम्, बिडालशकुनशान्तिः, कुक्कुरशकुनम्, क्रमेलकशकुनम्, महिषशकुनम्, मूषिकशकुनम्, शार्दूलशकुनम्, छागशकुनम्, मेषशकुनम्, खड्गशकुनम्, चुचुशकुनम्, नकुलशकुनम्, वृषशकुनम्, वल्मीशकुनम्, सर्पशकुनम् ।
पतत्रिशकुनाख्ये षष्ठे—खञ्जनशकुनम्, कोकिलशकुनम्, मधुमक्षिकाचक्रशकुनम्, कपोतशकुनम्, उलूकशकुनम्, वायसशकुनम् ।
मिश्रशकुनाख्ये सप्तमे—मिश्रशकुनम् ।
विस्तृतशकुनाख्ये अष्टमे—विस्तृतशकुनम् ।

No. 1115. त्रिस्थलीसेतुः ।

Substance, country-made yellow paper. Folia, 42. Lines, 4—8 on a page. Extent, 1431 s/lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vaṭes'vara Vikrampura, Ḍháká, Gaṅgácharana Tarkaratna. Appearance old. Verse. Incorrect.

Tristhalísetu. This is the second part of the work noticed under No. 797 ; (II p. 202.) It treats at length of the merits of performing a pilgrimage to, and religious gifts, fasts, and feasts at, Prayága, or the confluence of the Ganges and the Yamuná, near Allahabad. By Madana Ráya, son of Rames'vara Puri.

Beginning. सुरमुनिदितिजेन्द्रैः सेव्यते येन तन्त्रै-
गुरुवरदुरितानां का कथा मानवानां ।
स च भुवि सुखकर्त्तुर्वाञ्छितायास्ति हेतु-
र्जयति विजितयागस्तीर्थराजः प्रयागः ॥

End. इमाः कथा यः शृणुयात् नरोत्तमो यः श्रावयेद् वापि विशुद्धचेताः ।
स तीर्थराजं वदरीवनञ्च गङ्गाफलं तत् समवाप्नुयाच्च ॥०॥

Colophon. इति श्रीमद्रामेश्वरपुरिसूनुना मदनरायणेन विरचिते त्रिस्थलीसेतौ प्रयाग-
प्रकरणे प्रयागकृत्यं समाप्तम् ॥०॥

विषयः । १, प्रयागमहिमा । २, प्रयागस्मरणमहिमा । ३, प्रयागवासफलम् । ४, वपनमहिमा । ५, वपनविचारः । ६, प्रयागे सामान्यस्नानं । ७, प्रयाग-शब्दः । ८, प्रयागे माघस्नानं । ९, एकाहस्नानं । १०, दिनविशेषफलम् । ११, माघस्नानारम्भः । १२, माघस्नानविधिः । ब्राह्मणभोजनादिप्रभृतयः ।

No. 1116. शाक्ताभिषेकः ।

Substance, English paper. Folia, 6. Lines, 3—6 on a page. Extent, 81 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Mándára-khaṇḍa, Vikrampura, Ḍháká, Vaikanthanátha Chakravartí. Appearance, new. Verse. Incorrect.

S'áktábhisheka. A manual of the rites and ceremonies to be performed when initiating a person into the S'ákta cult. Anonymous.

Beginning. स्वस्तिवाचनपूर्व्वकं सङ्कल्पं कुर्य्यात्। ॐ तत्सदद्येत्यादि।
End. गुरवे दक्षिणां दद्येत्॥
Colophon. इति शाक्ताभिषेकः समाप्तः॥०॥
विषयः। तन्त्रसङ्ग्रहः।

No. 1117. स्मरदीपिका।

Substance, country-made yellow paper. Folia, 5. Lines, 5—6 on a page. Extent, 120 s'lokas. Character, Bengali. Date, S'K. 1764. Place of deposit, Vaṭesvara, Vikrampura Ḍháká. Gaṅgácharaṇa Tarkaratṇa. Appearance, old. Verse. Not very correct.

Smaradípiká. A treatise on erotics. Anonymous.

Beginning. हरकोपानलेनैव भस्मीभूतः कृतः स्मरः।
अर्द्धं गौरीशरीरेण येन तस्मै नमो नमः॥
सम्यगाराधितः कामः सुगन्धिकुसुमादिभिः।
विदधातु वरस्त्रीणां मानग्रन्थिविमोचनं॥
अनेककामशास्त्राणां सारमाकृष्य यत्नतः।
कामव्युत्पत्तये स्त्रीणां चित्तसन्तोषणाय च॥
End. न चाभिरमते कामी कामिनीं कामिनीप्रियः।
स भवत्येव कामिन्याः कामसागरपारगः॥०॥
Colophon. इति कामशास्त्रे स्मरदीपिका समाप्ता॥
विषयः। स्त्रीपुरुषयोर्लक्षणादिः।

No. 1118. गोपालचरित्रं।

Substance, country-made yellow paper. Folia, 47. Lines, 2 on a page. Extent, 188 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Mándárakhaṇḍa, Vikrampura, Ḍhákā, Kálíkumára Bhaṭṭácharya. Appearance, old. Prose and verse. Very incorrect.

Gopála-charitra. Hymns in praise of certain incidents in the early life of Krishṇa, during his sojourn with the cowherds of Gokula, when he bore the name Gopála, or "the cowherd-protected." By Chaitanya the great Vaishṇavite reformer. This is the only work the author is known to have written.

Beginning. यं ब्रह्मा वरुणेन्द्ररुद्रमरुतः स्तुवन्ति दिव्यैस्तवै-
र्वेदैः साङ्गपदक्रमोपनिषद्गैर्गायन्ति यं सामगाः ।
ध्यानावस्थिततद्गतेन मनसा पश्यन्ति यं योगिनः
यस्यान्तं न विदुः सुरासुरगणा देवाय तस्मै नमः ॥

End. राधाजीवनसद्दोषधिर्भवानिति किमाजीवं विस्मरणीयमित्युक्ता सा जगाम ॥०॥

Colophon. इति श्रीचैतन्यदेवविरचितं गोपालचरित्रं पारखण्डं समाप्तम् ॥०॥

विषयः । गोपालचरित्रकथनं ।

No. 1119. दशरथव्रतम् ।

Substance, country-made yellow paper. Folia, 4. Lines, 3 on a page. Extent, 25 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit. Mándárakhaṇḍa, Vikrampura, Ḍháká, Kálíkumara Bhaṭṭáchárya. Old, corrupt and illegible. Verse. Incorrect.

Das'aratha-vrata. Rules for observing a fast in honour of Das'aratha, king of Ayodhyá and father of Ráma. Anonymous.

Beginning. ततः कथा । युधिष्ठिर उवाच । प्राप्तं मुनिवरं नाम लोमसं मुनिपुङ्गवं ।
विधिवत् पूजनं कृत्वा पप्रच्छ पार्थिवो मुनिं ॥

End. शेषेऽस्पष्टम् ।

विषयः । दशरथकृतव्रतविशेषकथनं ।

No. 1120. स्पन्दनचरित्रं ।

Substance, country-made yellow paper. Folia, 2. Lines, 1—6 on a page. Extent, 48 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit. Mahárájanagara, Vikrampura, Ḍháká, Kálíkṛishna Gaṅgopádhyáya. Appearance, old. Prose. Correct.

Spandana-charitra. Divination from the involuntary twitchings of the muscles of one's body, and the means of averting evils when so indicated. Anonymous.

Beginning. अथ स्पन्दनचरित्रं । शिरःस्पन्दनं योग्यमलङ्कारं कथयति । ललाटस्पन्दन-
मैश्वर्य्यं ।

End. उभयचरणस्पन्दनमरिष्टं कथयति ॥

Colophon. इति स्पन्दनचरित्रं समाप्तम् ॥०॥

विषयः । अङ्गस्पन्दनफलाफलं ।

No. 1121. स्वप्नचरित्रम् ।

Substance, country-made yellow paper. Folia, 3. Lines, 6 on a page. Extent, 72 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Mahárájnagara, Vikrampura, Ḍháká. Kálíkrishna Gaṅgopádhyaya. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Svapnacharitra. Oneiromancy or divination by dreams. Anonymous.

Beginning. वृहस्पतिरुवाच । स्वप्नाध्याय प्रवक्ष्यामि नानाशास्त्रसमुद्भवं ।
येन विज्ञानमात्रेण बुध्यते सम्पदापदं ॥

End. स्मरेच्च दुःखं प्रविनाशकाय ॥

Colophon. इति स्वप्नचरित्रं समाप्तम् ॥०॥

विषयः । स्वप्नशुभाशुभफलं ।

No. 1122. सारस्वताभिधानं ।

Substance, country-made yellow paper. Folia, 2. Lines, 7 on a page. Extent, 47 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Mándárakhaṇda, Vikrampura, Ḍháká, Kálikumar Bhaṭṭácharya. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Sárasvatábhidhána. An abridgment of a Sanskrit lexicon attributed to Savasvatí, the goddess of learning. Anonymous. Professor Wilson does not notice this work in the preface to the first edition of his Sanskrit Dictionary. The MS. is a mere fragment, and contains nothing worthy of note.

Beginning. सारस्वताभिधानञ्च प्रवक्ष्यामि समासतः ।
गोपालाय(?) करीन्द्राणामायुषोऽपि कलत्रतः ॥
रणे मतः षष्टिमतः मदट्टन्दो महाम्रगः ।
स्थूलपादो मत्तकीशः कुञ्जरो वारणः करी ॥

End. कवयो ये न जानन्ति तेषां मोहः सदा भवेत्।
जायते यद्यदयं मिथ्या सत्यं सत्यं पुनः पुनः॥

Colophon. इति सरस्वतीकृतं सारस्वताभिधानं समाप्तम्॥ ०॥

विषयः। नामलिङ्गानुशासनं।

No. 1123. नक्षत्राभिधानम्।

Substance, country-made yellow paper. Folia, 2. Lines, 6 on a page. Extent, 37 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vaṭes'vara, Vikrampura, Ḍháká, Gaṅgácharaṇa Tarkaratna. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Nakshatrábhidána. A vocabulary of the synonyms of the different names of the twenty-seven Nakshatras or lunar mansions. Anonymous.

Beginning. अश्विनी तुरगो वाजी तुरङ्गश्च तुरङ्गमः।
घोटकोऽश्वो हयो वाहो मयुः सप्तिर्निगद्यते॥ १॥

End. अन्त्यभं रेवती पौष्णा पूषा चेति भनामतः॥

Colophon. इति नक्षत्राभिधानं समाप्तम्॥०॥

विषयः। अश्विन्यादिनक्षत्राणां नामान्तराणि।

No. 1124. ग्रहाभिधानं।

Substance, country-made yellow paper. Folia, 2. Lines, 6 on a page. Extent, 37 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vates'vara, Vikrampura, Ḍháká, Gaṅgácharaṇ Tarkaratna. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Grahábhidána. A vocabulary of the synonyms of the names of the nine planets. Anonymous.

Beginning. आदित्यः सविता सूर्य्यो भास्करोऽर्को दिवाकरः।
तीक्ष्णांशुस्तपनो भानुः सहस्रांशुः प्रभाकरः॥

End. केतुर्ब्रह्मसुतो ज्ञेयः धूम्रवर्णः शिखी तथा॥

Colophon. इति ग्रहाभिधानं समाप्तम्॥

विषयः। सूर्य्यादिग्रहाणां नामान्तराणि।

No. 1125. कृष्णपदामृतं ।

Substance, country-made yellow paper. Folia, 29. Lines, 5—6 on a page. Extent, 2192 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Mahárájanagara, Vikrampura, Ḍháká, Kálikrishṇa Gañgopádhyáya. Appearance, old. Verse. Correct.

Kṛishṇa-padámṛita. A few Hymns in praise of Kṛishṇa. By S'ríkṛishṇa Sárvabhauma. The work was composed, according to a chronogram at the end, in the S'aka year 1633.

Beginning. माङ्गल्यानां प्रधानं यमभयशमनं शारदं सर्व्वरीशं
पीयूषाणां निधानं मुनिगणमनसामेकविश्रामधाम ।
संसाराब्धिं तितीर्षोस्तरणिमतिधनं नारदादेर्महर्षे-
र्लक्ष्मीवक्षोऽरविन्दं स्मर हरिचरणद्वन्द्वमानन्दकन्दम् ॥

End. शाके वह्निकृताशषड्विधुमिते श्रीकृष्णसर्व्वोपरि-
त्वानन्दप्रदनन्दनन्दनपदद्वन्द्वारविन्दं हृदि ।
चक्रे कृष्णपदामृतं त्रिभुवनत्राणाय दानादिभिः
ख्यातश्रीयुतरामजीवनमहाराजाधिराजाद्दृत ॥ २५२ ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीश्रीकृष्णसार्व्वभौमभट्टाचार्य्यविरचितं श्रीकृष्णपदामृतं समाप्तम् ॥०॥

विषयः । कतिपयश्रीकृष्णलीलावर्णनं ।

No. 1126. प्रश्नचूडामणिः ।

Substance, country-made yellow paper. Folia, 4. Lines, 7—8 on a page. Extent, 84 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Mandárkhaṇḍa, Vikrampura, Ḍháká, Kálíkumára Bhaṭṭácharya. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Pras'ṇa-chúḍámaṇi. Divination by dropping grains on a spot of ground having fifty squares drawn on it. Anonymous.

Beginning. पञ्चाशत् कोष्ठानां मध्ये यस्मिन् दुर्व्वा पतति तत् कोष्ठविहितश्लोकैः प्रश्नफला फलं ज्ञेयं । यथा
अकारे विजयं विद्याद् देवार्च्चनं तथैव च ।
सिद्धिर्भवति कार्य्याणां पुत्रवांश्च तथैव च ॥

End. ऋकारे सफलं कार्य्यं सर्व्वसिद्धिः सदा भवेत्।
सर्व्वत्र लभते सिद्धिं दिव्यवाक्यं न संशयः ॥

Colophon. इति प्रश्नचूड़ामणिः समाप्तः ॥०॥

विषयः। कोष्ठस्थकाद्यन्यतमवर्णस्पर्शने शुभाशुभफलोक्तिः।

No. 1127. कौतुकमञ्जरी।

Substance, country-made yellow paper. Folia, 7. Lines, 4—5 on a page. Extent, 109 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vaṭes'vara, Vikrampura, Ḍháká, Gaṅgácharaṇa Tarkaratna. Appearance, old. Prose and verse. Very Incorrect.

Kautuka-mañjarí. A work on erotics. Anonymous.

Beginning. प्रणम्य वाण्याश्चरणारविन्दं सुरासुराणामपि वन्दनीयं।
यूनां मुदे कामयतां मनोज्ञा प्रकाश्यते कौतुकमञ्जरीयं ॥
तावदुद्वाहानन्तरं कान्तालिङ्गनमसहमाना परेद्युर्मातर्य्याह "मातः केलिगृहं न यामि शयितुं कस्माच्च चन्द्रानने, जामाता तव निर्द्दयो निजभुजापाशेन मां पीड़ति।
छिन्नाग्रौ च कुचौ करोति करजैर्द्दन्तैः प्रपीड़ेन्मुखं,
नीवीबन्धविमोचणञ्च कुरुते निद्रापि नायाति मे ॥ १ ॥

End. ततो दूतीमुखात् वृत्तान्तं श्रुत्वा झटिति खगृहमायातुः समूर्द्धापि त्वां(?) नामालिङ्गितवान्। ततः परेद्युर्दूत्यागत्येदानीं भवति चन्द्रादिकं किम्भूतमनुभवति(?) ततः प्राह,
चन्द्रः पूर्व्वं दयितविरहे चण्डभानुर्ममासी-
न्मन्दोऽप्यासीन्मलयजरुजा मर्म्मभेदी च वज्रः।
कल्पप्राया रजनिरभवत् कान्तयोगादिदानीं
चन्द्रश्चन्द्रो मरुदिव मरुद् यामिनी यामिनीव ॥ ३३ ॥
इति समाप्ता ॥०॥

विषयः। नवीनाचरित्रकथनं।

No. 1128. ज्योतीरत्नम् ।

Substance, Palm leaf. Folia, 7. Lines, 3 on a page. Extent, 97 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Maṇḍarkhaṇḍa Vikrampura, Ḍháká, Vaikuṇṭhanátha Chakravartí. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Jyotíratna. Auspicious stellar conjunctions for marriages, &c. By Varáha Muni. The work professes to be an abridgment of the Jyotih-sára. The author, in his introduction, calls himself Varáha S'armá, which would indicate that he was not the same with Varáha Mihira, nor a very old author. The word *Muni* in the colophon is evidently erroneous.

Beginning. दुर्बोधानां हितार्थाय कृतं वराहशर्म्मणा ।
ज्योतिःसारस्य सङ्क्षेपाज् ज्योतीरत्नमिहोदितम् ॥
विवाहादिकमारभ्य यावद्दोषप्रभक्षणं ।
नानामुनिविनिर्द्दिष्टैः ज्ञायतां लग्ननिर्णयः ॥

End. यात्रा+गृहारम्भयोः प्राशने मुनिवाक्यतः ।
रेवती मृगो हस्ता च शुभान्येतानि कर्म्मणि ॥०॥

Colophon. इति वराहमुनिविरचितं ज्योतीरत्नं समाप्तम् ॥०॥

विषयः । विवाहादिकर्म्मसु शुभाशुभग्रहनक्षत्रादिविचारः ।

No. 1129. कातन्त्रवृत्तिप्रबोधः ।

Substance, Palm leaf. Folia, 74. Lines, 3—4 on a page. Extent, 1073 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1726. Place of deposit, Vaṭes'vara Vikrampura Ḍháká, Gañgácharaṇa Tarkaratna. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Kátantra-vritti-prabodha. A gloss on Ráma's commentary on the Kalápa grammar. By Rámanátha Chakravartí. The MS. comprises only the chapter on declensions, which has the special title of S'abda-ratnávalí.

Beginning. अथ शब्दाः । तत्राकारान्ताः । रामः रामौ रामाः । रामं रामौ रामान् ।

End. ——कल्पनादित्यत्रावर्णादेवेति टीकाकृतोक्तमप्यघुटस्वरविषयकमिति बोध्यम् ।

Colophon. इति रामनाथचक्रवर्त्तिविरचिते कातन्त्रवृत्तिप्रबोधे शब्दरत्नावली समाप्ता ॥०॥

विषयः । शब्दानां रूपाणि ।

No. 1130. योग्यतारहस्यम् ।

Substance, country-made yellow paper, 17½ × 4 inches. Folia, 15. Lines, 9—10 on a page. Extent, 522 s'lokas. Character Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Kríshnakánta S'iroratna. Appearance, old. Prose. Correct.

Yogyatá-rahasya. A part of Raghunátha's commentary on the Anumána-chintámaṇi of Gañges'a ; it treats of consistency in argument. Ante I, p. 295.

Beginning. आकाङ्क्षान्निरूप्य योग्यतान्निरूपयितुं पृच्छति—ननु केति ।

End. घटाभाववति भूतले योग्यानुपलब्ध्या यथा इह घटो नास्तीति निश्चयस्तथा इत्यर्थः ।

Colophon. इति योग्यताग्रन्थरहस्यम् ॥

विषयः । गङ्गेशोपाध्यायविरचितशब्दखण्डीययोग्यताग्रन्थस्य टिप्पनी ।

No. 1131. अपूर्ववादरहस्यम् ।

Substance, country-made yellow paper, 17½ × 4 inches. Folia, 15. Lines, 7—10 on a page. Extent, 669 s'lokas. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, Navadvípa, Kríshnakánta Siroratna. Appearance, old. Prose. Correct.

Apúrvaváda-rahasya. Another part of Ragunátha's commentary on the Anumána-chintámaṇi of Gañges'a ; it treats of fate or fruit of works in argument.

Beginning. लिङर्थः कार्य्यत्वं पाकादिरूपलौकिकक्रियायामेव प्रथमतोऽन्वेति न तु स्वर्गकामो यजेतेत्यादितः यागादितस्तदन्वयः किन्तु कार्य्यत्वेनैव वैदिकलिङ्वाच्येऽपूर्वे प्रथमतो विषयतया स्वयामाद्यन्वयः ॥

End. अपरा च प्रमाविशेष्यत्वावच्छिन्नाप्रतियोगिता (इतः खण्डितं)

विषयः । गङ्गेशोपाध्यायविरचितशब्दखण्डीयलिङर्थापूर्व्वविचारस्य टिप्पनी ।

No. 1132.] पदार्थखण्डनटीका ।

Substance, country-made yellow paper, 15½ × 3 inches. Folia, 18. Lines, 8 on a page. Extent, 972 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Bhuvanamohana Vidyáratna. Appearance, old. Prose. Incorrect. Another copy at the Sañskrita College, Calcutta.

Padártha-khaṇḍana Ṭíká. A commentary on Raghunátha S'iromaṇi's criticisms on the Vais'eshika categories. By Rámabhadra Sárvabhauma. Raghunátha's work is known under four different names, viz. *Padártha-khaṇḍana*, *Padártha-tattva*, *Padártha-tattva-vivechana, and Padártha-nirúpaṇa*, and the commentary is indicated by adding the term *ṭíká* to any of these names at option; the first, however, appears to be the name originally assigned to it by the author, as Raghudeva Nyáyálaṅkára Bhaṭṭácharya styles his commentary on the work, *Padártha-khaṇḍana-vyákhyá,* and it has no aliases. Rámabhadra Sárvabhauma was the son of Raghunátha, the author of the text. Hall's *Contributions*, p. 80.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।
तातस्य तर्कसरसीरुहकाननेषु चूडामणेर्द्दिनमणेस्तरणे प्रणम्य ।
श्रीरामभद्रकृती छात्रिनां हिताय लीलावशात् किमपि कौतुकमातनोति ॥
तत्र तेषु पदार्थेषु दिक्कालाविति ।

End. प्रायशः कारणतामभिप्रेते इति प्राञ्चः ।
कथञ्चिदपि संवरणे समर्थानर्थानधीत यदि दीधितिकृद्विवेकः ।
श्रीसार्वभौमविरचितार्थविशुद्धतत्त्वे छिद्रे च तर्हि सुधियः परिशीलयन्तु ॥

Colophon. इति श्रीमन्महामहोपाध्याय श्रीयुत रामभद्रसार्वभौमभट्टाचार्यविरचिता पदार्थखण्डनटीका समाप्ता ।

विषयः । रघुनाथशिरोमणिकृतपदार्थखण्डनस्य व्याख्यानं ।

No. 1133. पदार्थखण्डनव्याख्या ।

Substance, country-made yellow paper, 16 × 3½ inches. Folia, 36. Lines, 8 on a page. Extent, 1260 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1632. Place of deposit, Navadvípa, Bhuvanamohana Vidyáratna. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Padárthakhaṇḍana-vyákhyá. A commentary on Raghunátha's *Padárthakhaṇḍana*. By Govínda Bhaṭṭáchárya Chakravarttí. The name of this work is the same as that of Raghudeva Nyáyálaṅkára Bhaṭṭáchárya noticed by Mr. Hall in his *Contributions*, p. 80.

Beginning. ॐ नमो दुर्गायै । प्रणम्य जगतामीशं स्थितिप्रलयकारिणं ।
पदार्थखण्डनव्याख्यां गोविन्दः कुरुते सुधीः ॥
प्रणम्य च गुरून् सर्वान् विचार्य्य च गुरोर्वचः ।
यदुच्यते मया सम्यक् ग्राह्यं तदपि पण्डितैः ॥
पदार्थतत्त्वमिति ।

End. व्युत्पत्त्यन्तरकल्पनाया आवश्यकत्वात् व्युत्पत्तिसिद्ध इति भावः ।

Colophon. इति श्रीमन्महामहोपाध्याय श्रीयुत् श्रीगोविन्दभट्टाचार्य्यचक्रवर्त्तिविरचिता पदार्थखण्डनव्याख्या समाप्ता ॥

विषयः । प्रागुक्त एव ।

No. 1134. तत्त्वप्रदीपिका मानसनयनप्रसादिन्याख्यटीकासहिता ।

Substance, country-made yellow paper, 13½ × 5¼ inches. Folia, 459. Lines 12—16, on a page. Extent, 12565 s'lokas. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, Benares, Nadiyárchhattra, S'ivakrishṇa Vedánta-sarasvatí Bhaṭṭáchárya. Appearance, new. Text, Prose. Commentary, Verse. Generally, correct. Notes on the margin.

Mánasa-nayana-prasádiní-ṭíká alias *Tattva-pradípiká Ṭíká*. A gloss on Chitsukha Muni's confutation of the Nyáya system on the basis of the Vedánta Aphorisms of Vyása. By Pratyaksvarupa Bhagaván. Chitsukha's work is named by its author *Pratyak-tattva-dípiká*, but it is generally known under the names of *Tattva-pradípiká* and *Chitsukhí*. The author's original name was Mánottama, and he was a disciple of Gauḍes'vara A'chárya. The title of Chitsukha was adopted

by him on his becoming a hermit, to indicate his entire devotion to the contemplation of the Divine soul. The MS. includes both the text and the commentary, and both are held in very high estimation by Vedántists. The author of the text, in the course of his confutation, has explained the whole of the Vedánta aphorisms, so that his work serves as a commentary on the text of Vyása. Hall's *Contributions*, p. 154.

Beginning. ॐ गोपालाय नमः ।

मूलस्य——स्तम्भाभ्यन्तरगर्भभावनिगदव्याख्याततद्वैभवो
यः पञ्चाननपावजन्यवपुषा व्यादिष्ट विश्वात्मतः ।
प्रह्लादाभिहितार्थतत्त्वणमिलद्दृष्टप्रमाणं हरिः
सोऽव्याद्वः शरदिन्दुसुन्दरतनुः सिंहाद्रिचूड़ामणिः ॥ १ ॥
ज्योतिर्दक्षिणा मूर्त्तिर्व्यासशङ्करशब्दितम् ।
ज्ञानोत्तमाख्यं तद्वन्दे सत्यानन्दपदोदितम् ॥ २ ॥
विप्रतिपत्तिव्रातध्वान्तध्वंसप्रगल्भवाचाला ।
क्रियते चित्सुखमुनिना प्रत्यक् तत्त्वदीपिका विदुषम ॥ ३ ॥

टीकायाः——यन्नित्यं निरवग्रहस्वमहिमामेयस्वभावं महा-
मायावेशवशाद्विवर्त्तितवियद्वाय्वग्न्यबुर्वीमुखै- ।
र्भावैस्तत्तदनन्तविभ्रमसयैर्विध्वस्तभेदोद्भवं
निर्धूतावधिबोधमोदजलधिं वन्दे महीयो महः ॥ १ ॥
उन्निद्रशुभ्रसरसीरुहसन्निषण्णां
निर्गच्छदच्छरुचिनिर्जितचन्द्रकान्तिम् ।
हारोज्ज्वलां लिपितनुं स्फटिकाक्षकुम्भ-
मुद्राक्षपुस्तककरां प्रणमामि वाणीम् ॥ २ ॥
अविरलविगलितमदजलविलुलितमत्तालिमाल्यमनुलम्बः ।
विपुलकपोलोत्पुलको दलयतु लम्बोदरो दुरितम् ॥ ३ ॥
यद्विद्याधवलैर्बिभर्त्ति विबुधैः सर्वा दिवापीन्दुमुन्-
मीलत्कैरवकोरकाकुलरुचिं विश्वम्भरेयं भृता ।
घोराज्ञानदुरन्तपङ्कनिकरप्रोत्सारिविद्यानदी
मूलं नौमि मुनीन्द्रमन्वहमहं विद्यागिरिं तं गुरुम् ॥ ४ ॥
यत्पादपावनसरोजरजःपरागैरेते विनेयनिवहा विरजस्त्वमापुः ।
सत्यप्रकाशपरिशुद्धनिजानुभावं प्रत्यक्प्रकाशमभिनौमि गुरुं यतीन्द्रं ॥ ५ ॥
उद्यद्विद्यासुरसरिदियं निःसृता यत्सकाशात्

यत्पादाब्जं सकलविबुधोत्तंसलीलां बिभर्त्ति ।
हंसानां यद्विमलवदनवाग् जीवनं जीवनं तं
वन्दे विद्यागुरुमविरतं मानसं तीर्थमार्य्यम् ॥ ६ ॥
दोषत्वमुज्ज्वलगुणा अपि यान्ति येषु
तैरुन्नतैः किमथवेह तिरस्कृतैः किं ।
दोषोऽपि येषु गुणतामुपयाति भूयां-
स्तेभ्यो नमोऽस्तु सततं भुवि सज्जनेभ्यः ॥ ७ ॥
अविनश्वरस्वचितत्त्वदीपिकालोकनार्थिनां क्रियते ।
अज्ञानतिमिरभेत्री मानसनयनप्रसादिनी टीका ॥ ८ ॥

End. मूलस्य——तदेवं श्रुतिस्मृतिपुराणादि दृष्ट्वा जीवन्मुक्तिप्रद्वेषमात्रेण नापलपितुं शक्यते इति सिद्धं ।

Colophon. इति गौडेश्वराचार्यपरमहंसपरिव्राजकाचार्यज्ञानोत्तमपूज्यपादशिष्यश्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीचित्सुखमुनिविरचितायां तत्त्वप्रदीपिकायां चतुर्थः परिच्छेदः । इति तत्त्वदीपिका समाप्ता ॥

टीकायाः——फलितमाह,—तदेवमिति ।

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यप्रत्यक्प्रकाशपूज्यपादशिष्यस्य प्रत्यकस्वरूपभगवतः कृतौ तत्त्वप्रदीपिकाटीकायां मानसनयनप्रसादिन्यां चतुर्थः परिच्छेदः समाप्तः ॥

विषयः । वेदान्तप्रस्थानस्य प्रकरणग्रन्थोऽयं, अत्र तावत् चत्वारः परिच्छेदाः । तत्राद्ये——स्वप्रकाशशब्दार्थविचारपूर्वकं तस्य विज्ञानात्मसाधनम् । पुरुषस्य विज्ञानवपुष्ट्वसाधनम् । तमः पदार्थस्य भावरूपत्वसाधनम् । जगतो मिथ्यात्वस्थापनम् । तथा तस्याऽज्ञानाश्रयत्वस्थापनम् । अज्ञानस्यानादिभावत्वस्थापनम् । अध्यासस्य निर्णयः । शब्दस्य प्रामाण्यसिद्धिः । शब्दस्य अखण्डार्थबोधकत्वम् । ज्ञानस्य प्रमात्वसंस्थापनम् । शक्तिपदार्थस्य संस्थापनम् । शब्दस्य कार्य्यान्विते शक्तिः । वेदस्यापौरुषेयत्वसंस्थापनम् ।

द्वितीये——भेदस्य खण्डनम् । द्रव्यादिषट्पदार्थस्य खण्डनम् । क्षणिकवादखण्डनम् । षण्णां प्रमाणानां खण्डनम् । अभावानां खण्डनम् । भावानां खण्डनम् । परमाणुखण्डनम् । अवयवियुतसिद्धायुतसिद्धानां खण्डनम् । द्वित्वादिसङ्ख्यानां खण्डनम् । द्व्यणुकपरिमाणपिलुपाकपिठरपाककालभेदाभेदखण्डनम् ।

तृतीये——शब्दस्य साक्षात्कारकत्वस्थापनम् । ब्रह्मज्ञानस्य मुक्तिसाधनत्वम् । कर्मरहितब्रह्मज्ञानस्य मुक्तिसाधनत्वं ।

चतुर्थे——एकजीववादः । षड्विधतात्पर्यलिङ्गैर्वस्तुनिर्णयः । मुक्तिविचारश्च ॥

No. 1135. ब्रह्मविद्याभरणं ।

Substance, country-made yellow paper, 13 × 4½ inches. Folia, 260. Lines 15—21, on a page. Extent, 10,595 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Nadiyárchhatra, Benares, S'ivakrishṇa Vedánta-sarasvatí Bhaṭṭácháryа. Appearance, old. Prose. Generally correct. Notes on the margin.

Brahmavidyábharaṇa. A commentary on S'aṅkara Ácbárya's exegesis of the Vedánta Aphorisms. By Advaitánanda, pupil of Bhumánanda Sarasvatí. The MS. is incomplete, wanting the fourth or last book. The extent of the three books is limited to ten thousand five hundred verses, whereas the complete copy noticed by Mr. Hall (*Contributions*, p. 89,) comprised 24,000 s'lokas. From one of the verses quoted below, it will be seen that the author admits his work to be an abridgement of a more elaborate scholium by his tutor Rámánanda Tírtha.

Beginning. ॐ शङ्कराश्लेषविलसदानन्दामृतनिर्भराम् ।
विश्वेशसंश्रितपादाब्जां ब्रह्मविद्यां विभावयेत् ॥ १ ॥
वेदान्तनिकुरम्बेन तात्पर्य्येण प्रकाशितः ।
स्वात्मानन्दैकरम्येन कल्याणाय शिवोऽस्तु नः ॥ २ ॥
स्वानन्दाम्बुधिमग्नचित्तमनिशं निर्धूतमायामलं,
कारुण्यार्णवशान्तिगौरममुं देव्या गिरा सेवितम् ।
रामानन्दमुनिं मुनीन्द्रनिकरैरासेवितं सर्वदा,
विश्वेशं कलयामि वेदशिरसस्तत्त्वावबोधाप्तये ॥ ३ ॥
मुग्धं मामनुसृत्य यः करुणया तुर्य्याङ्कुतिप्रस्फुरद्
भाषां वेदवतीं विकल्पगलितां विद्यां ददौ चिन्मयीम् ।
भूमानन्दपदस्थितो गुरुरसौ पूज्याधिपूज्यः सदा,
चेतो मे कुरुतादलङ्कृतमतिस्वच्छैः स्वपादाम्बुजैः ॥ ४ ॥

End. तस्मिन् पक्षे ब्रह्मणा रक्षणीयत्वे वचनमुपपद्यते इति ।

Colophon. इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य्यश्रीमद्भूमानन्दसरस्वतीचरणानुग्रहलब्धसारस्वतपदस्य निरतिशयौदार्य्यादिगुणरत्नखचितयतिकुलोत्तंसश्रीमद्रामानन्दतीर्थमुखारविन्दनिर्गतशारीरकसूत्रार्थस्वर्धुनीप्रवाहनिमज्जनसुस्थितस्याद्वैतानन्दस्य कृतौ शारीरकभाष्यव्याख्यायां ब्रह्मविद्याभरणाभिधायां तृतीयस्याध्यायस्य तृतीयः पादः ॥ १ ॥ (चतुर्थाध्यायस्य व्याख्या न मिलतीत्युद्दोषः)

विषयः । शाङ्करशारीरकभाष्यस्य व्याख्यानं ।

No. 1136. सङ्क्षेपशारीरकं । सङ्क्षेपशारीरकसारसङ्ग्रहदीपिकाभिधटीकासहितम् ।

Substance, country-made yellow paper, 14 × 5 inches. Folia, 435. Lines, 11—18, on a page. Extent, 20,307 s'lokas. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, Nadiyárchhatra, Benares, S'ívakṛishṇa Vedántasarasvatí Bhaṭṭácharya. Appearance, new. Text, in verse ; Commentary in prose. Generally correct. Notes on the margin.

Sañkshepa-s'áríraka with its commentary entitled *Sañkshepa-sáríraka-sañgraha-dípiká.* A commentary on Sarvajñátma Mahámuni's metrical abridgement of S'añkara's exegesis of the Vedánta Aphorisms. By Madhusúdana Sarasvatí, pupil of Vís'vés'vara Sarasvatí. The commentary was written during the reign of a prince named Manukula Áditya, in the Samvat year 1569. Besides the work of Mudhusúdana, there are five commentaries on the text respectively by Nṛisiñha A's'rama, Rághavánanda Sarasvatí, Ráma Tírtha, and Purushottama Dikshita. Hall's *Contributions*, pp. 91-3203. Madhusúdana was a commentator and Vedántist of great repute, and several works of his are well-known, the most renowned being his commentaries on the Bhágavata and the Bhagavad Gítá.

Beginning. (मूलस्य)—यद्वतं जड़विरोधिरूपमन्तत्रयमलबन्धनदुःखिताविरुद्धं ।
मुरारेः परमं पदं प्रणयादभिष्टवीमि ॥ १ ॥
स्वाज्ञानकल्पितजगत्परमेश्वरत्वजीवत्वभेदकलुषीकृतभूमभावा ।
स्वाभाविकस्वमहिमः स्थितिरस्तमोहा प्रत्यक्चितिर्विजयते भुवनैकयोनिः ॥ २ ॥
प्रत्यक्प्रमाणकमसत्यपराक्प्रभेदं प्रक्षीणकारणविकारविभागमेकम् ।
चैतन्यमात्रपरमार्थनिजस्वभावं प्रत्यञ्चमच्युतमहं प्रणतोस्मि नित्यम् ॥ ३ ॥
औत्पत्तिकी शक्तिरशेषवस्तुप्रकाशने कार्यवशेन यस्याः ।
विज्ञायते विश्वविवर्त्तहेतोर्नमामि तां वाचमचिन्त्यशक्तिम् ॥ ५ ॥
प्रारब्धाः फलिनः प्रसन्नहृदयो यस्येत्तिरस्तामपि,
नो चेद्विश्वसृजोऽप्यलं विफलतामायान्त्युपायोद्यमाः ।

विश्वैश्वर्य्येमतो निरङ्कुशमभूद्यस्यैव विश्वप्रभोः,
सोऽयं विश्वहिते रतो विजयते विश्वेश्वरो विश्वकृत्॥ ५ ॥
वाग्विस्तरा यस्य बृहत्तरङ्गा, वेलातटं वस्तुनि तत्त्वबोधः।
रत्नानि तर्कप्रसवप्रकाराः, पुनात्वसौ व्यासपयोनिधिर्नः॥ ६ ॥
वक्त्रारमासाद्य यमेव नित्या, सरस्वती स्वार्थसमन्विताऽसीत्।
निरस्तदुस्तर्ककलङ्कपङ्का नमामि तं शंकरमर्चिताङ्घ्रिम्॥ ७ ॥
यदीयसम्पर्कमवाप्य केवलं वयं कृतार्था निरवद्यकीर्त्तयः।
जगत्सु ते तारितशिष्यपङ्क्तयो जयन्ति देवेश्वरपादरेणवः॥ ८ ॥
गुरुचरणसरोजसन्निधानादपि वयमस्य गुणैकलेशभाजः।
अपि महति जलार्णवे निमग्नाः सलिलमुपाददते मितं हि मीनाः॥ ९ ॥
शक्तो गुरोस्तरणयोर्निकटे निवासान्नारायणस्मरणतश्च निरन्तरायः।
शारीरकार्थविषयावगतिप्रधानं सङ्क्षेपतः प्रकरणं करवाणि हृष्यन्॥ १० ॥

(टीकायाः)—सत्यं ज्ञानमनन्तमद्वयसुखं यद्ब्रह्म गत्वा गुरुं
मत्वा लब्धसमाधिभिर्मुनिवरैर्मोक्षाय साक्षात्कृतं।
जातं नन्दतपोबलाद्यदखिलानन्दाय वृन्दावने
वेणुं वादयदिन्दुसुन्दरमुखं वन्देऽरविन्देक्षणम्॥ १ ॥
श्रीरामविश्वेश्वरमाधवानां प्रणम्य पादाम्बुजपुण्यपांसून्।
तेषां प्रभावादहमस्मि योग्यः शिलापि चैतन्यमलब्धमेभ्यः॥ २ ॥
पूर्वाचार्य्यवचो विचार्य्य निखिलं तत्सम्प्रदायाध्वना
हित्वोच्छृङ्खलमार्गमागमगिरां तात्पर्य्यपर्य्याप्तितः।
विच्छिद्यार्थविभागतः प्रकरणान्युद्दिश्य तत्त्वं रहः
कुर्वे सम्प्रति सारसङ्ग्रहमिमं सङ्क्षेपशारीरके॥ ३ ॥
हित्वा हेयमुपादेयमुपादाय विचारतः।
प्रायेण पूर्वटीकानामिहार्थः प्रकटीकृतः॥ ४ ॥
विशेषाद्विश्वदेवस्य प्रत्यग्विष्णोश्च हृद्वयोः।
व्याख्यानं श्रद्धयालेखि गुरूणां तौ हि नो गुरू॥ ५ ॥

End. (मूलस्य)—सङ्क्षेपशारीरकमेवमेतत्, कृतं परिव्राजकमुक्तिहेतुः।
गुरुप्रसादात्परिलभ्य तत्त्वं, त्रयीशिरस्तत्त्वनिवेदनाय॥
अविरलपदपङ्क्तिः पद्मनाभस्य पुण्या चरणकमलधूलिग्राहिणी भारतीयम्।
घनतरमुपघातं श्रेयसः श्रोतृसङ्घात् सुरसरिदिव सद्यो मार्ष्टु भाङ्गल्यहेतुः॥
श्रीदेवेश्वरपादपङ्कजरजः सम्पर्कपूताशयः,

सर्वज्ञात्मगिराङ्कितो मुनिवरः सङ्क्षेपशारीरकम्।
चक्रे सज्जनबुद्धिवर्द्धनमिदं राजन्यवंशे नृपे
श्रीमत्यक्षतशासने मनुकुलादित्ये भुवं शासति ॥
भुजङ्गमाङ्गशायिने विहङ्गमाङ्गगामिने।
तुरङ्गमाङ्गभेदिने नमो रथाङ्गधारिणे ॥

Colophon. इति श्रीसर्वज्ञात्ममहामुनिविरचिते सङ्क्षेपशारीरके फललक्षणं चतुर्थोऽध्यायः॥

(टीकायाः)—अन्तेऽपि भगवन्नमस्काररूपमङ्गमाचरति,—भुजङ्गमाङ्गेति ॥
इह योऽस्ति विमोहयन्मनः परमानन्दघनः सनातनः।
गुणदोषभृद्देष एव नस्तृणतुल्यो यदयं परो जनः ॥
इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीविश्वेश्वरसरस्वतीश्रीपादशिष्यमधुसूदन-सरस्वतीकृतायां सङ्क्षेपशारीरकटीकायां चतुर्थोऽध्यायः ॥

विषयः। शाङ्करशारीरकप्रस्थानवदिदमपि अद्वैतवादात्मकं विशेषस्त्वेतावत्——तत्र सगुणब्रह्मनिर्गुणब्रह्मणोरुभयोर्निरूपणमत्र तु केवलं निर्गुणब्रह्मणो निरूपणम्। अत एवैतत्प्रकरणस्य सङ्क्षेपेण कथनात् सङ्क्षेपशारीरकमिति नामेत्यपि ज्ञेयम्। अध्यायाश्चत्वारः। समन्वयाविरोधसाधनफलभेदात् आदौ समन्वयात्मके सर्वासां श्रुतीनां ब्रह्मपरत्वेन व्याख्यानं।
द्वितीये अविरोधाभिधे——वेदान्तातिरिक्तानां सकलशास्त्राणां अप्रामाण्योद्भावनेन तैरविरोधोद्भावनम्।
तृतीये साधनाभिधे——निर्गुणब्रह्मण उपासना जीवस्य च गत्यागतीत्यादिकम्।
तुरीये फलात्मके——यावदीयदर्शनप्रतिपाद्यानां मुक्तीनां खण्डनपुरःसरं अद्वैतवादप्रतिपाद्यमुक्तेः संस्थापनम्।

No. 1137. वैद्यमनोत्सवः।

Substance, country-made yellow paper, 12½ × 4 inches. Folia, 21. Lines, 8—11, on a page. Extent, 564 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Benares, Nadiyárchhatra, Sívakṛishṇa Vedánta-sarasvatí Bhaṭṭáchárya. Appearance, new. Prose. Incorrect. Notes on the margin.

Vaidyamanotsava. A treatise on the practice of medicine. By S'rídhara Mis'ra.

Beginning. ओं नमः शिवाय ॥

प्रणम्य नित्यं शिवमच्युतं च सिद्धिं ददातीति तथा निधिं यः ।
कुबुद्धिनाशं सुमतिं करोति मुदं तथा मङ्गलमेव कुर्य्यात् ॥ १ ॥
न कोऽपि सज्ज्ञानमजस्य पारमलच्यमूर्त्तेस्तु करोति यस्य ।
साराणि यो मे विदधाति देवो नतः पुनस्तं करसम्पुटेन ॥ २ ॥
आयुर्वेदस्य शास्त्राणि निरीक्ष्य च पुनः पुनः ।
सर्वेभ्यः सारमादाय कुर्वे वैद्यमनोत्सवम् ॥ ३ ॥
आदौ रोगपरीक्षार्थं वक्ष्ये नाड़ीपरीक्षणं ।
येन विज्ञायते सर्वरोगाणां सर्वकारणम् ॥ ४ ॥

End. कच्छूविचर्चिकादद्रूकृमिभिर्मुच्यते शिशुः ।

Colophon. इति श्रीमन्मिश्रश्रीधरविरचिते वैद्यमनोत्सवे प्रदरपुष्पोद्गमवन्ध्यागर्भपातनिवा-रणप्रसूतिका + भगसङ्कोचकुचदृढ़करणलिङ्गधातुपुष्टिकरणदुर्गन्धिनाशनबाल-रोगचिकित्सा नाम सप्तमः परिच्छेदः ॥ ७ ॥

विषयः । अस्य परिच्छेदाः सप्त सन्ति, ग्रन्थान्ते "सप्तमपरिच्छेदः" इति दर्शनात् परमादौ प्रथमपरिच्छेदसमाप्तिसूचकवाक्यं दृश्यते, तत एकदैव पञ्चमपरिच्छेदसमाप्ति-सूचकवाक्यस्य, ततः पुनरेकदैव सप्तमपरिच्छेदसमाप्तिसूचकवाक्यस्य च दर्श-नात् द्वितीयतृतीयतुरीयाणां षष्ठस्य च समाप्तिसूचकवाक्यानि लेखकप्रमादात् पतितानीति मन्यते सुतरां परिच्छेदानां सप्तत्वेऽपि चिलम्बमानेन तावद्वि-षयाः प्रदर्श्यन्ते ।

तथा चादौ——नाड़ीपरीक्षा । दूतलक्षणं । वैद्यदूतशकुनविचारः । वैद्यशकु-नविचारः । मुखपरीक्षा । पित्तकफवायुनिदानानि । तेषां शमतोपचारः ॥

द्वितीये = अर्थात् द्वितीयतृतीयतुरीयपञ्चमेषु——ज्वरदशायामुपद्रवकथनं । पित्तज्वरलक्षणानि । कफज्वरलक्षणानि । वायुज्वरलक्षणानि । मलज्वरलक्ष-णानि । अजीर्णज्वरलक्षणानि । खेदज्वरलक्षणानि । दृष्टिज्वरलक्षणानि । सन्निपातज्वरलक्षणं । ज्वरपाकमर्य्यादा । ज्वरमुक्तलक्षणम् । प्रथमज्वरचि-कित्सा । महाज्वराङ्कुशः । सिद्धज्वराङ्कुशः । ज्वरघ्नी गुटिका । पित्तज्वरघ्नचूर्णं । कफज्वरघ्नचूर्णं । कफज्वरनस्यं । वातज्वरघ्नचूर्णं । वातज्वरे क्वाथः । मलज्वरे आरग्वधादिक्वाथः । अजीर्णज्वरे चूर्णं । खेदज्वरचिकित्सा । दृष्टिज्वरचि-कित्सा । दोषत्रयचिकित्सा । शीतज्वरचिकित्सा । विषमज्वरचिकित्सा । सा-न्निपातिकचिकित्सा । अतिसारचिकित्सा । ग्रहणीचिकित्सा । मवेसीचिकित्सा । खूनीमवेसीचिकित्सा । भगन्दरचिकित्सा । गुल्मरोगचिकित्सा । प्लीहाचि-

कित्सा। आमवातचिकित्सा। क्रमिरोगचिकित्सा। शूलरोगचिकित्सा। पाण्डु-कामलचिकित्सा। क्षयरोगचिकित्सा। हिक्कारोगचिकित्सा। छर्दिरोग-चिकित्सा। श्वासरोगचिकित्सा। कासचिकित्सा। मन्दाग्निचिकित्सा। अथ विसूचिकारोगचिकित्सा। अण्डवृद्धिचिकित्सा। प्रमेहचिकित्सा। मूत्र-कृच्छ्रचिकित्सा। अश्मरीचिकित्सा। मूत्ररोगचिकित्सा। स्मृगिरोगचिकित्सा। स्मृग्युन्मादचिकित्सा। कुष्ठरोगचिकित्सा। विचर्चिकादिचिकित्सा। शस्त्रघात-चिकित्सा॥

तृतीये = अर्थात् षष्ठे सप्तमे च——वातरोगचिकित्सा। पित्तकोपचिकित्सा। कफकोपचिकित्सा। गण्डमालाचिकित्सा। मुखरोगचिकित्सा। नासारोग-चिकित्सा। पीनसरोगचिकित्सा। नेत्ररोगचिकित्सा। कर्णरोगचिकित्सा। शिरोरोगचिकित्सा। स्त्रीरोगप्रकारः। गर्भोत्पत्तिप्रकारः। गर्भपातनिवारणं। गर्भसङ्कोचकरणं। योनिदुर्गन्धनाशनः क्वाथः। कुचकाठिन्यकरणं। स्त्रीरोग-चिकित्सा। लिङ्गचिकित्सा। दुर्गन्धिहरणचिकित्सा। बालकरोगचि-कित्सा॥

No. 1138. भेदधिक्कृतिः।

Substance, country-made yellow paper, 12 × 5 inches. Folia, 12. Lines, 13—15, on a page. Extent, 441 s'lokas. Character, Bengali, Date ? Place of deposit, Benares, Nadiyárchhatra, Sívakṛishṇa Vedánta-sarasvatí Bhaṭṭáchárya. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

Bhedadhikkṛiti. A refutation of the Nyáya doctrine of the essential difference between the Supreme and the human souls, and the establishment of the modern Vedánta theory of adualism. By Nṛisiñha A's'rama, pupil of Jagannátha A's'rama. Mr. Hall notices two commentaries, respectively by Náráyaṇa A's'rama and Narasiñha Bhaṭṭa, on this work. The work of the latter is noted below. *Contributions*, p. 158.

Beginning. ओं—वेदान्तवनसञ्चारि लीलाचलगुहाशयम्।
ज्योतिर्विराजते ध्वस्तमायावरणवारणम्॥ १॥
किं न त्वं नरसिंह एव यदि वा नाहं न नो चेत्कथम्,
बन्धो मय्यखिलेश्वरे त्वयि विभो किं नास्ति मत्तः परः।

भूयादर्थवदात्मवन्धहर इत्याद्यं वचोऽपौरुषम्,
न त्वं ना तदहं त्वमेव च्हरे भूयासमात्मंस्त्वयि ॥ २ ॥
हृदयालयमालम्ब्य करुणारससुन्दरम् ।
गुरूणां चरणाम्भोजं कुर्वे भेदस्य धिक्कृतिम् ॥ ३ ॥

End. गुरुचरणसकाशाद+तं निर्गतं तद्
+विगुणमगुणं वा वीचतां तत्त्वमात्मा ।
अपि+सृजति कश्चित् काचमालावमत्या
शतमखमणिमालां शारदाकाशकल्पाम् ॥

Colophon. इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य्यश्रीमज्जगन्नाथाश्रमपूज्यपादशिष्यश्रीमद्वेदान्त-
सिद्धान्तसाराभिज्ञश्रीन्टसिंहाश्रमविरचितो भेदधिक्कारः सम्पूर्णः ॥

विषयः । अत्रादौ जीवानां परस्परमभेदसाधकमनुमानादिकम् । जीवानां जीवेश्वर-
योश्च भेदे प्रमाणतया उपात्तस्य सनसोऽप्रामाण्यानुमानमनेकविधं मानसस्य
भेदासङ्गित्वनिर्णयः । ईश्वरत्वपदार्थविचारः । अहम्पदार्थस्य अनात्मत्वानुमा-
नम् । भेदज्ञानस्यानर्थहेतुत्वसाधनम् । अद्वैतश्रुतेर्बलवत्तीत्वसाधनम् । भेदे
अर्थापत्तिप्रमाणस्याप्रामाण्यनिश्चयः जीवेश्वरयोरभेदसिद्धिः । पुनर्जीवानामपि
परस्परमभेदसाधनमनुमानादिकम् । भेदपदार्थविचारः । उपसंहारे परपचे
भेदप्रतीतेर्निर्विषयत्वसंस्थापनपूर्वकं स्वमते कथञ्चित्सविषयत्वस्योपन्यासः । चैत-
न्यात्मकसद्व्यतिरिक्तसत्तायाः खण्डनम् । स्वमते भेदप्रतीतिप्रकारः । तथा भेदस्य
साक्षिभास्यत्वं प्रतियोगिज्ञानानपेक्षत्वनिश्चयः । सर्वोपसंहारे परमतप्रसिद्धभेद-
प्रमाणस्यैवाद्वैतसाधकतयोपन्यास इति ॥

No. 1139. अद्वैतचन्द्रिका, भेदधिक्कृतिटीका ।

Substance, country-made yellow paper, 12 × 5 inches. Folia, 23. Lines, 25 on a page. Extent, 1795 s'lokas. Character, Bengali, Date, ? Place of deposit, Benares, Nadiyárchhatra, Sivakṛishṇa Vedántasarasvatí Bhaṭṭácharya. Appearance, new. Prose and verse. Correct.

Advaita-chandriká. A commentary on the work noticed under the last preceding number, by Narasiñha Bhaṭṭa, son of Raghunátha and Siñgámbá, of the family of Náges'vara and the sept of Chinajharí, or Nierilla according to Mr. Hall. The work was written under the

auspices of a prince named Jagannátha of the Kimmuro family. The MS. is incomplete.

Beginning. ओं—यस्याज्ञावशवर्त्तिनोऽनुदिवसं शक्रादिदिक्पालकाः
येन व्याप्तमिदं विभाति हितसद् भातं सुखाद्यात्मना ।
उद्भूतवियदादयो विकृतयो यस्मिन् विवर्त्तात्मना
कस्मैचित् सुखसत्यबोधवपुषे तस्मै सवित्रे नमः ॥ १ ॥
श्रीविद्यानिलयं देवं दक्षिणामूर्त्तिमव्ययम् ।
नमामि व्यासमुख्यांश्च ज्ञानशास्त्रप्रवर्त्तकान् ॥ २ ॥
श्रीरामचन्द्रार्पितभक्तिसान्द्रम् श्रीरामभद्राश्रमदेशिकेन्द्रम् ।
वेदान्तविज्ञाननिरस्ततन्द्रम् मुदान्तरङ्गं कलये मुनीन्द्रम् ॥ ३ ॥
क्षित्यम्बरिकुलोद्भूतनागेश्वरबुधोत्तमम् ।
तथा शेषा हि नामानं नमामि गुरुसत्तमौ ॥ ४ ॥
शिङ्गाम्बारघुनाथाख्यौ पितरौ शिवसन्निधौ ।
वन्देऽहं यन्नमस्कृत्य मूको वाचस्पतिर्भवेत् ॥ ५ ॥
नरेन्द्रस्य कुलोत्पन्नः नरसिंहाख्यसूरिणा ।
अद्वैतचन्द्रिका टीका क्रियते भेदधिक्कृतेः ॥ ६ ॥
कि+रिकुलसम्भूत-जगन्नाथनृपाज्ञया ।
दक्षिणामूर्त्तितोषाय कृतिरेषा प्रतन्यते ॥ ७ ॥
क्वाहं मन्दमतिः क्वेदं व्याख्यानं भेदधिक्कृतेः ।
तथापि गुरुविश्वासे किमसाध्यं भवेन्मम ॥ ८ ॥

End. वैपरीत्यं निरस्यति अनधिगतेति । भेदाभावस्य मानान्तराज्ञातत्वा
(इतः खण्डितं) ।

विषयः । श्रीनृसिंहाश्रमविरचितभेदधिक्कृतेः "नान्यतोऽस्ति द्रष्टा नान्यतोऽस्ति श्रोता" इत्यादिश्रुतिमुल्लिख्य भेदवारणनिरूपणप्रसङ्गपर्य्यन्तस्य व्याख्यानम् ।

No. 1140. नरेश्वरपरीक्षा, नरेश्वरपरीक्षाप्रकाशसहिता ।

Substance, country-made yellow paper, 14 × 5 inches. Folia, 57. Lines, 12 on a page. Extent, 2650 ślokas. Character, Bengali, Date, ? Place of deposit, Nadiyárchhatra, Benares, Śivakṛishṇa Vedántasarasvatí Bhaṭṭácharya. Appearance, new. Text in verse; Commentary in prose. Incorrect.

Nares'vara-pariksha with a commentary entitled *Nares'vara-pariksha-prakás'a.* The work comprises three books, the first of which, after pointing out the defects of the perfect man as portrayed in the Sáñkhya and other systems of philosophy, describes the particular attributes, the possession of which constitutes perfection ; the second treats of the attributes of the Divinity; and the third criticises the opinions of the different current systems of philosophy regarding the attributes of the Deity. By Rámakaṇṭha Bhaṭṭa, son of Náráyaṇakaṇṭha.

Beginning. (मूलस्य)—अथ मेयाखिरलस्य शङ्करस्यामितद्युतेः ।
परीक्षां लेशतो वच्मि पुम्परीक्षापुरःसरम् ॥ १ ॥
(टीकायाः) तं शक्तिं शक्तिमद्रूपं नत्वा नारीश्वरं परम् ।
नरेश्वरपरीक्षायामक्षरार्थः प्रकाश्यते ॥ १ ॥

End. (मूलस्य)—इत्थं शर्वपरीक्षान्तु पुम्परीक्षापुरःसरां ।
चकार मृदुबुद्धीनां हितायातिस्फुटामिमाम् ॥
सद्यो ज्योतिषमालेयं शिवेन गुरुसत्तमः ।
तपसैवानुजग्राह स्वयंज्योतिर्गुणाकरः ॥
(टीकायाः) एवञ्च पूर्वनयेनेश्वरपरीक्षाच्छिन्नैव नरपरीक्षेति तत्प्रयोजनेनैव सप्रयोजनेति सिद्धम् ॥ नरेश्वरपरीक्षणेति गहनत्वतो नैव यद्गतिर्जगति गम्यते विततबुद्धिवेगेष्वपि । इदं परहितेच्छया सुतनुरामकण्ठस्ततः कुतर्कतमसां नुदं विहितवान् प्रकाशात् स्फुटम् ॥

Colophon. इति श्रीनारायणकण्ठसूनुभट्टरामकण्ठकृतौ नरेश्वरपरीक्षाप्रकाशे परदर्शनप्रसिद्धेश्वरप्रतिक्षेपाख्यं तृतीयं काण्डम् । सम्पूर्णश्चायं नरेश्वरपरीक्षाप्रकाशः । शुभाय भवतु ॥०॥

विषयः । इदञ्च दर्शनं साङ्ख्यवेदान्तादिदर्शनादिवत् पृथगेवेति प्रतीमः ; अत्र खलु त्रीणि काण्डानि सन्ति ।
आद्ये—तावत्साङ्ख्यादिदर्शनलक्षणलक्षितपुरुषस्य खण्डनपुरःसरं तत्तद्विलक्षणलक्षणेन लक्षितं पुरुषं । तच्च नरपरीक्षाभिधम् ।
द्वितीये—स्वमतेनेश्वरलक्षणं श्रुत्यादिप्रमाणतः कृतं तच्चेश्वरपरीक्षानामकं काण्डम् ।
तृतीये तु—ईश्वरवादिन्यायवैशेषिकादितत्तद्दर्शनप्रसिद्धेश्वरस्वरूपप्रतिक्षेपः तच्च परदर्शनप्रसिद्धेश्वरप्रतिक्षेपाख्यं काण्डम् ॥

No. 1141. वेदान्तशिखामणिः ।

Substance, country-made yellow paper, 12¼ × 5 inches. Folia 69. Lines, 18—19, on a page. Extent, 5860 s'lokas. Character, Bengali, Date, ? Place of deposit, Benares, Nadiyárchhatra, Sívakṛishṇa Vedánta-sarasvatí Bhaṭṭácharya. Appearance new. Prose. Generally correct. Notes in some places.

Vedánta-s'ikhámaṇi. A commentary on the well-known epitome of the Vedánta system, the *Vedánta pari-bháshá.* By Rámakṛishṇa Adhvarindra, son of Dharmarája Adhvarindra, who is the author of the epitome in question : both the father and the son also bore the title of Dikshita.

Beginning. नैदाघभानुकिरणेष्विव वारिपूरः
सर्वो विभाति यदबोधवशात् प्रपञ्चः ।
मालाफणीव च निमीलति यत् प्रबोधात्
तद् ब्रह्म नौमि सुखमद्वयमात्मरूपम् ॥ १ ॥
आसेतोराहिमाद्रेरपि भुवि विदितान् धर्म्मराजाध्वरीन्द्रान्
वन्देऽहं तर्कचूडामणिभणिजननचीरधीसातपादान् ।
यत्कारुण्यान्मयाभूदधिगतमधिकं दुर्ग्रहं सूक्ष्मधीकै-
रप्यान्तं शास्त्रजातं जगति मखकृता रामकृष्णाङ्कयेन ॥ २ ॥
वेदान्तपरिभाषाख्यां सोऽहं तातविनिर्म्मिताम् ।
व्याकरोमि कृतिं सर्वश्रुत्यन्तार्थप्रकाशिकाम् ॥ ३ ॥

End. परिच्छेदप्रतिपाद्यमर्थं निगमयति तदेवमिति ॥
प्रमादर्लिखितं त्यक्तं प्रमादालस्यदोषतः ।
तत्क्षन्तव्यं बुधैः सद्भिः क्षमा हि विदुषां धनम् ॥ १ ॥
सुवर्णखचिताकारा कृतिरेषा मया कृता ।
विदुषामस्तु वेदान्तशिखामणिरलङ्कृता ॥ २ ॥
अनेन मत्प्रबन्धेन वेदान्तार्थावलम्बिना ।
गुरुकारुण्यलब्धेन तारकं ब्रह्म तुष्यतु ॥ ३ ॥
वन्देऽहं वन्दनीयानां वन्द्यां वाचमधीश्वरीम् ।
कामिताशेषकल्याणकलनाकल्पवल्लरीम् ॥ ४ ॥

Colophon. इति श्रीधर्म्मराजाध्वरीन्द्रात्मजरामकृष्णाध्वरीन्द्रविरचिते वेदान्तशिखामणौ प्रयोजनाख्योऽष्टमः परिच्छेदः समाप्तः ॥०॥ समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥०॥

विषयः । श्रीधर्मराजाध्वरीन्द्रविरचितवेदान्तपरिभाषायाः व्याख्यानम् ॥

No. 1142. गौतमीयतन्त्रम् ।

Substance, country-made yellow paper, 18½ × 3½ inches. Folia 76. Lines, 7 on a page. Extent, 2,028 s'lokas. Character Bengali. Date Sk. 1736. Place of deposit, Benares, Nadiyárchhatra, Sivakrishṇa Vedánta-sarasvatí Bhaṭṭácbárya. Appearance, new. Prose. Incorrect.

Gau'tamiya Tantra. A Vaishṇavite Tantra, comprising, in thirty-one chapters, a complete system of rituals for the guidance of Vaishṇavas, and the adoration of Kṛishṇa in a variety of forms. The work is designed with a view to apply the rituals of S'ákta worship with all its forms, mysteries and mummeries to the cult of Kṛishṇa, and is alway appealed to as a leading authority in all questions regarding rituals. It is held in high estimation by Vaishṇava householders, but ascetics and more devout and ardent followers of Chaitanya do not implicitly carry out its ordinances. *Contents;* 1, Ten-syllable mantra of Kṛishṇa; 2, Derivation of that mantra; identification of the mantra with the Deity; the mystic syllable of the mantra the source of the universe; the application of the eighteen-syllable mantra of Kṛishṇa; the object of the mystic particles in the mantras; regulation of the breath; 3, Mental assignment of the various parts of the body to different tutelary divinities; 4, Description of Vṛindávana; the mode of meditating on Kṛishṇa; 5, Characteristics of spiritual guides and neophytes, time meet for initiation; 6, Altars; 7, Initiation; daily prayers and adorations; 8, Twelve forms of purifications; 9, Purification and forms of worship, observances and rituals during worship; 10, Adoration of Kṛishṇa through the medium of ammonite stones; 11, Homa or worship through fire; 12, Offerings; 13, Imparting of mantras to disciples; 14, Attainment of mastery over mantras; 15, Occasional forms of worship, and rosaries; 16, Daily threefold worship; 17, Worship of Kṛishṇa in his infantile form; 18, Derivation and uses of various Vaishṇava mantras; 19, Means of causing dementation; mantras for female divinities; 20,

Differences in the forms of adoration, and advantages of adoring Krishṇa under different forms; 21, Various mantras of Krishṇa; 22, Attainment of superhuman powers, and various mantras; 23, Attainment of eloquence; mantra &c. of Ráma; 24—28, Various mantras &c.; 29, Characteristics of mastry over mantras; 30, Duties of persons accepting particular mantras; 31, Attainment of true knowledge; praise of the Tantra.

Beginning. ॐ बालगोपालाय नमः।

सिद्धाश्रमे वसन् श्रीमान् कदाचिद्गोतमो मुनिः।

तपःस्वाध्यायनिरतो भक्तिमान् पुरुषोत्तमे ॥ १ ॥

End. इत्येवं कथितं प्रश्नं मया ते मुनिसत्तम।

श्रद्धालोकनतश्चित्ते कृष्णात्मा सम्प्रसीदति ॥

Colophon. इति श्रीगौतमीये महातन्त्रे सर्वतन्त्रोत्तमे एकत्रिंशोऽध्यायः ॥

समाप्तश्चायं गौतमीयतन्त्राख्यो ग्रन्थः ॥०॥

विषयः। अत्रैकत्रिंशत्पटलाः सन्ति। १—कृष्णस्य दशाक्षरमन्त्रफलं। २—दशाक्षरमन्त्रोद्धारः। बीजानामीश्वरादिभावेनोपासना। क्लींकाराज्जगदुत्पत्तिक्रमः। मन्त्रस्य विनियोगादिकथनम्। अष्टादशाक्षरमन्त्रोद्धारः। बीजतत्त्वानां विन्यासः। प्राणायामाः। ३—काम्यन्यासाः। ४—वृन्दावनवर्णनम्। कृष्णध्यानम्। ५—गुरुलक्षणम्। शिष्यलक्षणम्। दीक्षाकालनिर्णयः। भूमिपरीक्षादयः। ६—यागमण्डपरचना। गेहकुण्डादिरचनाप्रकारः। ७—दीक्षाकथनम्। सन्ध्यात्रयकथनम्। पञ्चप्रकारार्चाकथनम्। स्नानद्वैविध्यम्। गङ्गावाचनादिकम्। विप्रपादोदकपानव्यवस्था। देवादितर्पणम्। कृष्णतर्पणप्रकारः। सूर्य्यपूजाप्रकारः। द्वादशविष्णुकथनम्। ८—वैष्णवानां द्वादशशुद्धिकथनम्। वृन्दावनध्यानम्। भूतशुद्धिप्रकारः। ९—पञ्चगव्येन देहादेः शोधनप्रकारः। पञ्चगव्यस्य मात्रानिर्वचनम्। अथ भूतशुद्धिः। मातृकान्यासादेर्विधानम्। अर्घ्यस्थापनप्रकारः। पीठपूजा। मन्त्रात्मदेवताध्यानम्। त्रिविधयजनक्रमः। विष्णोर्गन्धाष्टकम्। कलापूजनम्। कलाजपः। नवरत्नस्थापनम्। १०—कृष्णस्य पञ्चमुद्राभिरावाहनम्। प्राणप्रतिष्ठा। शालग्रामादिजड़पदार्थविशेषेषु कृष्णार्चायाः नित्यकर्त्तव्यत्वम्। शालग्रामलक्षणम्। यन्त्रसामान्यलक्षणम्। यन्त्रविशेषलक्षणम्। कृष्णप्रतिमागठनप्रकारः। प्रतिमाद्वैविध्यम्। आवाहनादिमन्त्राः। आवाहनादिक्रमेण कृष्णपूजाप्रकारः। मुद्रालक्षणम्। ११—कृष्णमन्त्रानुसारेणाग्निज्वालनादिकम्। नित्यहोमः। शिष्याय चरुसमर्पणम्। कम्बलादिशुद्धासने शिष्यस्य

प्रयमविधिः। १२—मन्त्रसिद्धिचिह्नानि। वलिविधिः। अर्ध्यार्पणम्। १३—आत्मनि कृष्णसंस्कारः। शिष्याय मन्त्रदानम्। गुरुदक्षिणानियमः। १४—पुरश्चर्य्यासमयनियमः। भूमिपरिग्रहः। भक्ष्याभक्ष्यनियमः। पुरश्चरणकृतः प्रात्यहिककर्त्तव्यक्रियोपदेशः। पुरश्चरणस्य स्थानविशेषे फलवैजात्यम्। षडङ्गविचारविधिः। नानाविधमालानिर्म्माणं तथा तत् शोधनादिकम्। जपादिनियमलक्षणम्। जपदशांशहोमस्तथा तद्दशांशतर्पणादिकम्। १५—नैमित्तिकानुष्ठानव्यवस्था। १६—कृष्णस्य त्रैकालिकार्च्चनविधिः। १७—बालकृष्णस्य मन्त्रपूजादिकम्। १८—कृष्णमन्त्रयोः प्रयोगः। कूर्च्चबीजोद्धारश्च। नृसिंहबीजोद्धारः। वशीकरणप्रकारश्चेति। १९—उच्चाटनप्रकारः। स्त्रीबीजम्। मन्मथगायत्र्यादिकञ्च। २०—कृष्णस्य मासविशेषे फलविशेषाय पूजाविशेषः। २१—कृष्णस्य नानाविधमन्त्राणामुद्धारस्तथा तत्तद्बीजादयश्च। २२—गङ्गावाहनमन्त्रः। तस्य बीजादयश्च। कुतिधरभवनप्रकारः। वाक्सिद्धिभवनप्रकारः। कृष्णमरामन्त्रोद्धारः। यन्त्रधारणप्रकारः। २३—वाग्मिभवनप्रकारः। कामगायत्र्यादिकम्। २४—रुक्मिणीवल्लभमन्त्रोद्धारादिकम्। कामनाविशेषे फलदाः मन्त्राः। अष्टराज्यागममन्त्राः। तथा नानाफलदले-नाभिहिता मन्त्राः। २६—अत्रापि फलविशेषप्रापकाः मन्त्रा एव। २७—अत्रापि तथैव। २८—अत्रापि तथैव। २९—मन्त्रसिद्धेर्लक्षणानि। ३०—मन्त्राचारनिर्द्देशनम्। ३१—कार्य्ययोगकथनम्। मन्त्रयोगकथनम्। समाधिकथनम्। ज्ञानमाहात्म्यम्। मन्त्रमाहात्म्यम्।

No. 1143. दायतत्त्वटिप्पनी।

Substance, country-made yellow paper, 18 × 3 inches. Folia, 14. Lines, 7 on a page. Extent, 477 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Prasannakumára Vidyáratna. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Dáyatattva-ṭippaní. Notes on the Dáyatattva of Raghunandana, a treatise on inheritance. By Kás'iráma Váchaspati.

Beginning. ओं नमो गणेशाय। नत्वं—स्वाम्यप्रतिपादकत्वसम्बन्धेन तादृशस्मृतिव्याप्तत्वासाधारणपरं दायभाक्त्वमिति यावत्॥

End. तत्र पितृतो भागकल्पनेत्याह।

Colophon. इति श्रीकाशीरामवाचस्पतिभट्टाचार्यविरचिता दायतत्त्वटिप्पनी समाप्ता ॥

विषयः। श्रीमद्रघुनन्दनभट्टाचार्यकृतदायतत्त्वस्य व्याख्यानम्।

No. 1144. उद्वाहतत्त्वटिप्पनी।

Substance, country-made yellow paper, 18 × 3 inches. Folia, 15. Lines, 7 on a page. Extent, 518 sl'okas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Prasannakumára Vidyáratna. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Udváha-tattva-ṭippaní. Notes on Raghunandana's summary of the laws regarding marriage. By Kás'iráma Váchaspati.

Beginning. ओं नमो गणेशाय। नत्वा गुरोश्चरणपद्मरजांसि मूर्द्ध्ना
श्रीकान्तकान्तचरणं प्रणिधाय चित्ते।
श्रीकाशिरामसुकृती कृतिनां हिताय
सम्बन्धतत्त्वविवृतिं वितनोति यत्नात्॥
स्मृतिशास्त्राम्बुधौ लीलाकृतसेतुं जगद्गुरुं।
विदितं त्रिषु लोकेषु नमामि रघुनन्दनम्॥

End. ननु श्रुवणीत्यादिवचनस्य छन्दोगपरिशिष्टीयत्वेन छन्दोगमात्रपरत्वमिति पाठः
क्काचित्कः (इतः खण्डितम्)

विषयः। रघुनन्दनकृतोद्वाहतत्त्वव्याख्या।

No. 1145. एकादशीतत्त्वटिप्पनी।

Substance, country-made yellow paper, 18½ × 3 inches. Folia, 47. Lines, 7—6 on a page. Extent, 1,299 s'lokas. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, Navadvípa, Prasannakumára Vidyáratna. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Ekádasítattva-ṭippaní. Notes on Raghunandana's summary of the laws regarding the fast on the eleventh day of the moon. By Kás'iráma Váchaspati.

Beginning. ओं नमो गणेशाय॥ अथैकादशीतत्त्वस्य टिप्पनी लिख्यते। तत्र यच्छ्रामीति।

End. एकादश्याम्तु शुक्लायां कार्त्तिके मासि केशवमित्यर्थः ॥ (समाप्तिवाक्यं नास्ति)

विषयः श्रीरघुनन्दनभट्टाचार्य्यविरचितैकादशीतत्त्वस्य व्याख्यानम् ।

No. 1146. मलमासतत्त्वटिप्पनी ।

Substance, country-made yellow paper, 18 × 3 inches. Folia, 249. Lines, 7—6 on a page. Extent, 249 s'lokas. Character, Bengali, Date, ? Place of deposit, Navadvípa. Prasannakumára Vidyáratna. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Malamásatattva-ṭippaní. Notes on Raghunandana's summary of the laws regarding intercallary months. By Kás'iráma Váchaspati.

Beginning. नत्वा गुरोश्चरणपद्मरजांसि मूर्द्ध्नि
श्रीकान्तकान्तचरणञ्च निधाय चित्ते ।
श्रीकाशिरामसुकृती कृतिनां हिताय
सम्यक् तनोति विवृतिं मलमासकस्य ॥
स्मृतिशास्त्राम्बुधौ कौलालकसेतुं जगद्गुरुम् ।
विदितं त्रिषु लोकेषु नमामि रघुनन्दनम् ॥
मीमांसादिनानाशास्त्रपारदृश्वा श्रीरघुनन्दनभट्टाचार्य्यैः प्राचीनविचक्षणगण-
नानाविधव्याख्याजनितसन्देहस्य स्मृतिशास्त्रस्य मुन्यन्तरवचनयुक्तिभ्यां तत्त्वं
निर्णीयेदानीन्तनानां सुखबोधाय निबन्धांश्चकार । अत्र च स्मृतिशास्त्रस्य स्व-
भावतो दुर्गमतया कानिचित्कठिनानि सन्ति अतस्तानि मया व्याख्यायन्ते ॥

End. यद्वा यद्यपि नाम असदेव तन्मासविहितकर्मणश्चर्त्वादित्याङः ।
यं प्रासूत समस्तशास्त्रनिपुणः श्रीरामकृष्णात्मजः
श्रीराधोत्तरवल्लभाख्यसुकृती सङ्गीतचूडामणिः ।
तेन श्री + + काशिरामकृतिना यत्नेन निष्पादिता
टीका नातिसुग्रन्थाप कृतिभिः सानुग्रहैर्दृश्यताम् ॥

Colophon. इति श्रीकाशीरामवाचस्पतिभट्टाचार्य्यविरचिता मलमासतत्त्वटिप्पनी समाप्ता ॥

विषयः । रघुनन्दनभट्टाचार्य्यकृतमलमासतत्त्वस्य व्याख्यानम् ।

No. 1147. याज्ञवल्क्यदीपकलिका ।

Substance, Europe paper, 18 × 3½ inches. Folia, 77. Lines 8 on a page. Extent, 3,071 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1793. Place of deposit, Navadvípa, S'rínátha S'iromaṇi. Appearance, new. Prose. Incorrect.

Yájñavalkya-dípakaliká. A commentary on the Institutes of Yájñavalkya. By S'úlapáṇi. The author lived during the reign of Lakshmaṇa Sena of Bengal, in the beginning of the twelfth century.

Beginning. ओं नमो गणपतये ॥ अशेषकलुषध्वंसि नत्वा विष्णोः पदाम्बुजम् ।
याज्ञवल्क्यस्मृतेष्टीकां शूलपाणिः समातनोत् ॥
अज्ञानतिमिरग्रस्तशास्त्रार्थप्रतिपत्तये ।
एतेयं दीपकलिका कलिकालमलापहा ॥ योगीश्वरमिति ॥

End. त्रयाणां देवानां समाहारस्त्रयी तस्यावर्त्तप्रकाशकमिति ॥

Colophon. इति साडड़ि(यानमहांमहो)पाध्यायश्रीशूलपाणिभट्टाचार्य्यविरचितायां याज्ञवल्क्यटीकायां दीपकलिकायां तृतीयोऽध्यायः समाप्तः ॥

विषयः । याज्ञवल्क्यमहर्षिकृतस्मृतेर्व्याख्यानम् ।

No. 1148. तीर्थचिन्तामणिः ।

Substance, palm leaf, 15 × 2 inches. Folia, 184. Lines, 5 on a page. Extent, 4,140 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Srínátha S'iromaṇi Bhaṭṭácharya. Appearance, decayed. Verse. Generally correct.

Tírtha-chintámaṇi. A summary of the duties to be observed at sacred places. The MS. is defective both at the beginning and at the end, and five chapters only are available. These treat successively of Prayága, Purushottama, Gañgá, Gáyá and Báṛánasí. Owing to the absence of the end, the author's name cannot be ascertained.

Beginning. (प्रारम्भे पत्रचतुष्टयं खण्डितं) सं घृतमुख्यद्रव्यकं, गच्छन् देशान्तरं यत्नु श्राद्धं कुर्य्यात्तु सर्पिषा । याचाद्यमिति तत्प्रोक्तं प्रवेशे च न संशय इति भविष्यपुराणवचनात् इदमाभ्युदयिकमिति तु केचित् ।

End. स्नानं कृत्वा तु गन्तव्यं गोप्रचे तु यशस्विनि ।
अद्यनि दोलिका देवि चर्चितव्या प्रय(त्नतः)॥ (इतः परं खण्डितम्)

विषयः । यद्यपि खण्डितत्वादत्र कति विभागाः सन्तीति निर्णेतुमशक्यन्तथापि यावन्तः समुपलभ्यन्ते तावतां खलु प्रयागप्रकाश—पुरुषोत्तमप्रकाश—गङ्गाप्रकाश—गया-प्रकाश—वाराणसीप्रकाशानामेषां यथानिर्द्दिष्टं तत्तद्विषयाः प्रदर्श्यन्ते,

तत्राद्ये प्रयागप्रकाशे—सामान्यतीर्थयात्राविधिक्रमः । प्रयागतीर्थयात्राविधिः । अथ तत्प्रयोगः ।

द्वितीये पुरुषोत्तमप्रकाशे—भारतवर्षप्रशंसा तत्परिचयश्च । तथा तदन्तर्गतोत्कल-प्रदेशप्रशंसा तत्परिचयश्च । सत्ययुगे प्रादुर्भूतेन्द्रद्युम्ननामधेयस्य, राज्ञ इतिहासः, पुरुषोत्तमयात्राप्रवृत्तिप्ररोचकः । द्वादशाक्षरमन्त्रेण कृष्णपूजनविधिः । कृष्ण-दर्शनमाहात्म्यं । सुभद्रापूजाविधिः । नरसिंहपूजाविधिः । प्रसङ्गात्तन्मन्त्रोपा-सनफलकीर्त्तनञ्च । मत्स्यमाधवार्चनम् । पञ्चतीर्थीविधिः । पुरुषोत्तमक्षेत्रे सा-गरस्नानपूर्वकपुरुषोत्तमार्चनविधिः । इन्द्रद्युम्नसरःस्नानपूर्वकपुरुषोत्तमार्चनप्र-कारः । महाज्यैष्ठ्यां पुरुषोत्तमयात्राविधिः । ततस्तत्प्रयोगः । सुभद्रारामसहित-मञ्चस्थपुरुषोत्तमदर्शनमाहात्म्यं । कृष्णाभिषिक्तजलेनात्माभिषेकफलम् । सुभद्रा-बलरामसहितमञ्चस्थपुरुषोत्तमदर्शनप्रयोगः । प्रतियात्राफलम् । दक्षिणोदधे-स्तटे वटराजसमीपे शयनकृष्णदर्शनविधिः, अथ तत्प्रयोगश्च । तत्र उत्कल-देशावस्थितकृत्तिवासःक्षेत्रपद्धतिः । तत्रादौ—क्षेत्रपरिचयः । कृत्तिवासोमहा-देवस्य पूजनविधिः । ततस्तत्पूजनदर्शनादिमाहात्म्यम् । कृत्तिवासोऽर्चनप्रयोगः । अथ कोणार्कविधिरत्रैव रामेश्वरविधिरपि । ततो विरजाक्षेत्रप्रयोगः ।

अथ तृतीये गङ्गाप्रकाशरहस्ये—गङ्गामाहात्म्यम् । गङ्गाजलमाहात्म्यम् । गङ्गा-सेवनफलम् । गङ्गाभक्तिफलम् । गङ्गातोयपानफलम् । गङ्गातोयपानप्रयोगः । गङ्गादर्शनफलम् । गङ्गादर्शनप्रयोगः । गङ्गास्मरणफलम् । गङ्गास्मरणप्रयोगः । गङ्गानामकीर्त्तनफलम् । गङ्गानामकीर्त्तनप्रयोगः । गङ्गास्पर्शनफलम् । गङ्गा-स्पर्शनप्रयोगः । गङ्गाभिलाषफलम् । गङ्गाभिलाषप्रयोगः । गङ्गास्नानफलम् । गङ्गास्नानप्रयोगः । कालविशेषे गङ्गास्नानफलम् । अथ तत्प्रयोगः । एवं देश-विशेषे गङ्गास्नानफलम् । अथ तत्प्रयोगः । गङ्गायामवगाहनफलम् । तथा तत्प्रयोगः । गङ्गाजलेन तर्पणफलम् । अथ तत्प्रयोगः । गङ्गातीरे शिवार्चन-फलम् । अथ तत्प्रयोगः । गङ्गापूजाविधिः, अथ तत्प्रयोगः । गङ्गातीरे घृत-धेन्वादिदानविधिः, अथ तत्तत्प्रयोगः। गङ्गायां व्रतफलमथ तत्प्रयोगः। गङ्गायां श्राद्धफलमथ तत्प्रयोगः । गङ्गान्तर्जलमरणफलम् । अथ तत्प्रयोगः । गङ्गा-

याममिश्रस्थितिफलम्। अथ तत्प्रक्षेपप्रकारः। गङ्गायास्तीरक्षेत्रादिनिर्णयः। गङ्गातीरस्थत्तिकाफलमिति।

अथ तुरीये गयाप्रकाशखण्डे—गयामाहात्म्यम्। ततस्तत्परिचयादिकम्। प्रेतशिलाकृत्यविधिः। अथ गयाकृत्ये फल्गुतीर्थस्नानतर्पणषोडशीप्रभृतिकृत्यादिकं प्रथमदिवसीयम्। ततो द्वितीयदिवसीयकृत्यं प्रेतशिलायां पिण्डदानादिकम्। अथ पञ्चतीर्थीकृत्यम्। पञ्चतीर्थीकर्मापेक्षया यद् द्वितीयदिनकृत्यं तत्कृत्यम्। पञ्चतीर्थीदिनोत्तरतृतीयदिनकृत्यम्। पञ्चतीर्थीदिनोत्तरचतुर्थदिनकृत्यम्। पञ्चतीर्थीदिनोत्तरपञ्चमदिनकृत्यम्।

पञ्चमे वाराणसीप्रकाशाभिधे—वाराणसीमाहात्म्यम्। वाराणसीक्षेत्रपरिचयादिकम्। वाराणसीक्षेत्रप्रवेशफलम्। वाराणसीवासफलम्। वाराणसीमरणफलम्। तत्रत्यदशाश्वमेधादितीर्थे स्नानदानादिफलम्। तत्रैव च देशविशेषावच्छेदेन च दानादिकार्यविशेषे फलविशेषकीर्त्तनम्। ततो वाराणसीयात्राकालनिर्णयः। यात्रायां विधिविहिततत्तत्कृत्यानि च। (एतत्प्रकाशस्य खण्डितत्वादितः परं किं किमस्तिकृत्यं तन्नोपलब्धम्)।

No. 1149. शुद्धितत्त्वटिप्पनी।

Substance, country-made yellow paper, $18\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 109. Lines, 7 on a page. Extent, 3,815 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa. Prasannakumára Vidyáratna. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

S'uddhitattva-ṭippaní. A gloss on the S'uddhitattva of Raghunandana—a treatise on purification. By Rádhámohana S'armá.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय॥ प्रणम्य परमानन्दं गोविन्दं मोहनद्विजः।
करोति शुद्धितत्त्वार्थतात्पर्य्यस्यावधारणं॥

End. तथा शूद्रायाः स्वप्रसवाशौचं सपिण्डमरणाशौ (इतः खण्डितं)

विषयः। रघुनन्दनभट्टाचार्य्यकृतशुद्धितत्त्वस्य व्याख्यानम्।

No. 1150. मलमासतत्त्वटिप्पनी ।

Substance, country-made yellow paper, 18½ × 3½ inches. Folia, 107. Lines, 7 on a page. Extent, 3,745 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa. Prasannakumára Vidyáratna. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Malamása-tattva-ṭippaní. A gloss on the Malamása-tattva of Raghunandana—a treatise on intercallary months. By Rádhámohana S'armá.

Beginning. श्रीगुरवे नमः । प्रणम्य राधानलिनीसुभृङ्गमङ्गं घनश्यामलमच्युतस्य ।
परं चिदानन्दमयं तनोति श्रीमोहनोऽर्थं मलमासतत्त्वे ॥

End. अन्यथा मलमासस्थले द्विवैवादिपदप्रयोगानुपपत्तेरिति ॥

Colophon. श्रीमदद्वैतवंशोद्भवश्रीराधामोहनभट्टाचार्यविरचिता मलमासतत्त्वटिप्पनी समाप्ता ।

विषयः । रघुनन्दनभट्टाचार्यकृतमलमासतत्त्वव्याख्या ।

No. 1151. दायतत्त्वटिप्पनी ।

Substance, country-made yellow paper, 18½ × 3½ inches. Folia, 42. Lines, 7 on a page. Extent, 1,470 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa. Prasannakumára Vidyáratna. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Dáya-tattva-ṭippaní. A gloss on the Dáya-tattva of Raghunandana—a treatise on the law of inheritance. By Rádhámohana S'armá.

Beginning. प्रणम्य राधिकाकान्तं कृष्णं संसारमोचनं ।
श्रीराधामोहनो दायतत्त्वव्याख्यां करोत्यसौ ॥

End. क्रमेण धनाधिकारे वानप्रस्थस्यापि यतीर्थाद्यभावे धनसम्बन्धी विवेच्य इति सङ्क्षेपः ।

Colophon. इति कलियुगपावनावतारश्रीमदद्वैतमहाप्रभुवंशप्रभवश्रीराधामोहनभट्टाचार्यविरचिता दायतत्त्वटिप्पनी समाप्ता ।

विषयः । श्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितदायतत्त्वस्य व्याख्यानम् ।

No. 1152. प्रायश्चित्ततत्त्वटिप्पनी ।

Substance, country-made yellow paper, 18½ × 3½ inches. Folia, 86. Lines, 6 on a page. Extent, 2,666 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa. Prasannakumára Vidyáratna. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Práyas'chitta-tattva-ṭippaní. A gloss on the Práyas'chitta-tattva of Raghunandana—a treatise on expiations. By Rádhámohana S'armá.

Beginning. ॐ नमः परदेवतायै ।

तड़िद्वीतोलीनाम्बुदरुचिरऋपस्तवतले
लसद्वंशीनादास्ततनिकरवर्षी प्रियसखि ।
नवीनोऽयं किं मे रचयति हृद्वीतीङ्गितकथा
मृदुस्यन्दा राधा जयति वकशत्रोर्हृदि गता ॥
स्फुटं प्रायश्चित्ततत्त्वव्याख्या मोहनशर्मणा ।
क्रियतेऽद्वैतवंश्येन गोविन्दरतिकाम्यया ॥

End. सुरापानस्य जातिमात्रनिषेधात्तदित (इतः खण्डितं)

विषयः । श्रीरघुनन्दनकृतप्रायश्चित्ततत्त्वस्य व्याख्यानम् ।

No. 1153. अनुमानचिन्तामणिटिप्पनी ।

Substance, country-made yellow paper, 18 × 3½ inches. Folia, 230. Lines, 8 on a page. Extent, 8,510 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa. Haramohana Chúḍámaṇi. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Anumánachintámani-ṭippaní. A commentary on the Anumána Khaṇḍa of Gañges'a. By Mathuránátha Tarkavágis'a. (See vol. I., p. 295.)

Beginning. ओं नमो गणेशाय ।

नवीननीरदश्याममञ्जुमञ्जुललोचनं ।
वल्लवीवल्लभं वन्दे वृन्दावनविहारिणं ॥
श्रीमता मथुरानाथतर्कवागीशधीमता ।
विशदीकृत्य दृश्यन्ते द्वितीयमणिफक्किका ॥

प्रत्यक्षं निरूपितमिदानीमनुमानं निरूपणीयं, अतः शिष्यावधानाय प्रतिजानीते प्रत्यक्षानन्तरमित्यादिना ।

End. यथाप्युद्भावने कथकसम्प्रदायविदप्रकारभेदोऽनेन दर्शित इति न काप्यनुपपत्तिरिति सङ्क्षेपः ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीमथुरानाथतर्कवागीशभट्टाचार्यविरचिता अनुमानटिप्पनी समाप्ता ॥

विषयः । गङ्गेशोपाध्यायविरचितानुमानखण्डस्य बाधान्तस्य व्याख्यानं ।

No. 1154. अभिधादिवादचिन्तामण्यालोकटिप्पनी ।

Substance, country-made yellow paper, 17½ × 4 inches. Folia, 6. Lines, 8 on a page. Extent, 260 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa. Haramohana Chúḍámaṇi. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Avidhádiváda Chintámanyáloka-ṭippaní. A commentary on a portion of the S'abdakhaṇḍa of Gaṅges'a. By Mathuránátha Tarkavágis'a. See vol. I., p. 295.

Beginning. अपि च सङ्कल्पादीनां समुचितानां प्रवर्त्तकत्वमेकस्यैव मतमिति अभिमितारूपाय मतभेदं स्चयति——अभिधेत्यादिना ।

End. विधित्वानुपपत्त्या च नोचितमिति सर्वत्र न हेतुद्वयान्वय इति यदुक्तं तद्दीक्षयमेवाह हेतुद्वयमित्यादिना ।

Colophon. इत्यभिधावादादिमिश्रव्याख्या सम्पूर्णा ॥

विषयः । अभिधावादचिन्तामण्यालोकव्याख्यानं ।

No. 1155 सन्निकर्षविचारः ।

Substance, country-made yellow paper, 15½ × 3½ inches. Folia, 13. Lines, 8 on a page. Extent, 565 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa. Bhuvanamohana Vidyáratna Bhaṭṭácharya. Appearance, decayed. Prose. Incorrect.

Sánnikarsha-vichára. A Nyáya dissertation on perceptible evidence. By Govinda.

Beginning. ओं नमो गणेशाय । प्रत्यक्षानुमित्युपमितिशाब्दभेदेन प्रमा चतुर्विधा, तत्रे-
न्द्रियसन्निकर्षजन्यं ज्ञानं प्रत्यक्षं ।

End. द्रव्यविषयतायां लौकिकलनिवेशादिति समासः ।

Colophon. इति सन्निकर्षविचारः ॥

विषयः । षड्विधप्रत्यक्षाणां कारणनिर्वचनम ।

No. 1156. आत्मतत्त्वविवेकटीका ।

Substance, country-made yellow paper, 16½ × 3½ inches. Folia, 18. Lines, 8 on a page. Extent, 819 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa. Bhuvanamohana Vidyáratna BhaṭṭácHárya. Appearance, decayed. Prose. Incorrect.

A'tmatattva-viveka-ṭíká. A commentary on the A'tmatattva-viveka of S'ankara A'chárya. By Govinda.

Beginning. ओं नमः परदेवतायै ।

नत्वा कृष्णपदद्वन्द्वं श्रीगोविन्देन धीमता ।

आत्मतत्त्वं प्रवक्तव्यं केवलं मोक्षहेतवे ॥

End. विशिष्टत्वप्रतियोगिसमानाधिकरणसम्बन्धेन तथाविधसंयोगनाशस्य तत्र खन्त-
(इतः खण्डितं)

विषयः । आत्मतत्त्वविवेकस्य कियदंशस्य व्याख्यानं ।

No. 1157. काव्यप्रकाशभावार्थः ।

Substance, country-made yellow paper, 17 × 2½ inches. Folia, 29. Lines, 7 on a page. Extent, 1,027 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Bhuvanamohana Vidyáratna BhaṭṭácHárya. Appearance, decayed. Prose. Incorrect.

Kávyaprakás'a-bhávártha. A commentary on the Kávyaprakása of Mammaṭha Bhaṭṭa—a treatise on Rhetoric. By Rámakṛishṇa.

Beginning. ओं नमः कृष्णाय ॥

सर्व्वैः काव्यैरुच्यमानं प्रणम्य मरमेश्वरं ।

काव्यप्रकाशभावार्थो रामकृष्णेन गीयते ॥

End. भावप्रत्ययरूपमभिहितार्थस्यैव विधेयतया भानेऽलक्ष्य (इतः खण्डितं)

विषयः। काव्यप्रकाशस्य व्याख्यानम्।

No. 1158. क्षणभङ्गुरवाददीधितिटिप्पनी।

Substance, country-made yellow paper, 15½ × 3 inches. Folia, 7. Lines, 8 on a page. Extent, 346 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa. Bhuvanamohana Vidyáratna Bhaṭṭácharya. Appearance, decayed. Prose. Incorrect.

Kshanabhangura-váda-dídhiti-ṭippaní. A gloss on the commentary of Raghunátha on the section on mutability of matter in the *Anumána-chintámaṇi* of Ganges'a.

Beginning (प्रारम्भे चतुर्विंशत्यधिकशततमपत्राणि न सन्ति) यतं, विभिन्नकालावच्छिन्नमेकधर्मिणि कार्य्यकारित्वाकारित्वसत्वं।

End. सङ्गत्यसङ्गत्त्वकभाव इति भावं सूचयति तथा चेति, ननु व्याप्य (इतः खण्डितं)

विषयः। क्षणभङ्गुरवाददीधितिव्याख्यानम।

No. 1159. प्रत्यक्षालोकरहस्यं।

Substance, country-made yellow paper, 17 × 3 inches. Folia, 49. Lines, 7 on a page. Extent, 3,738 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa. Haramohana Chuḍámaṇi. Appearance, decayed. Prose. Incorrect.

Pratyakshá loka-rahasya. A gloss on Jayadeva Mis'ra's commentary on the Pratyaksha Khaṇḍa of Gaṅges'a's Chintámaṇi. By Mathuránátha Tarkavágís'a.

Beginning. नमो गणेशाय।

श्रीमता मथुरानाथतर्कवागीशधीमता।

विशदीकृत्य दर्श्यन्ते प्रत्यक्षालोकफक्किकाः॥

निर्विघ्नं प्रारीप्सितग्रन्थसमाप्तिकामनया कृतं स्तुतिपूर्वकं भगवत्प्रार्थनरूपं मङ्गलं

शिष्यशिक्षायै आदौ निबध्नाति—मङ्गलेति॥

End. स्वप्रामाण्यग्राहकेति ॥ प्रकृतप्रामाण्याश्रये ज्ञाने प्रकृतप्रामाण्यविरोधिग्राहकेत्यर्थः

स (इतः खण्डितं)

विषयः। प्रत्यक्षालोकव्याख्यानं।

No. 1160. सामान्यलक्षणाव्याख्या ।

Substance, country-made yellow paper, 8¼ × 4½ inches. Folia, 26. Lines, 11—13 on a page. Extent, 482 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1785. Place of deposit, Navadvípa. Haramohana Chuḍámaṇi. Appearance, new. Prose. Incorrect.

Sámánya-lakshná-vyákhyá. A gloss on Jagadís'a's commentary on the commentary of Raghunátha on the section on the major term in the Anumána Chintámaṇi of Gaṅges'a. By Haramohana.

Beginning. श्रीरामो जयतु ॥

श्रीराममिव मत्तातं श्रीरामं पुरुषोत्तमं ।
शिरोमणितयाख्यातं वन्देहमतियत्नतः ॥
सामान्यलक्षणा व्याख्या जगदीशेन या कृता ।
तां टिप्पनीं श्रिया युक्तास्तनुते हरमोहनः ॥
नानाशास्त्रविचारणारणरटच्छङ्काद्दिसम्मर्द्दिन-
स्तच्छ्रीरामशिरोमणेः पितुरिदं पादाम्बुजं प्रार्थये ।
टीका श्रीहरमोहनेन बहुशो यत्नात्कृता साम्प्रत-
मन्तेवासिगणस्य तोषजननी भूयाद्विपश्चिन्मुदे ॥
न्यायादिशास्त्रनिपुणानतिधीरगणान्
विद्वान् प्रणत्य विततं परिवेदयामि ।
दूष्यं वचो यदि पुनः परिशोधनीयं
तस्मात्परोपकृतये च सतां हि यत्नः ॥

End. सैव प्रागभावव्यञ्जका इत्यपि वदन्ति ।
नत्वा रामपदारविन्दयुगलं प्रोत्फुल्लपङ्केरुहं,
रम्यं श्रीहरमोहनद्विज इहच्छात्रेच्छयैवेत्यहं ॥
शाके वाणवसूदधीन्दुविमितेऽब्दः पुस्तकं निर्ममे ॥

विषयः। सामान्यलक्षणाजागदीशीटिप्पनीव्याख्यानं।

No. 1161. कारककौमुदी ।

Substance, country-made yellow paper, 18 × 3 inches. Folia 12 Lines, 7 on a page. Extent, 467 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa. Krishṇakánta S'iroratna. Appearance, old. Prose. Correct.

Káraka-kaumudí. A commentary on the section on cases, in the Sanskrit grammar called Kátantra.

Beginning. अथापादानम् । तत्र यतोऽपैति तदपादानमिति कातन्त्रसूत्रम्,

End. एवं देवदत्तस्य स्वामीत्यत्र षष्ठ्या देवदत्तस्वकः स्वामीति गम्यते ।

Colophon. इति कारककौमुदी समाप्ता ।

विषयः ॥ कातन्त्रसूत्रमूलकः कारकार्थविचारः ।

No. 1162. क्रियायोगसारः, पद्मपुराणान्तर्गतः ।

Substance, country-made yellow paper. Folia, 226. Lines, 6—7 on a page. Extent, 3,411 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa. Krishnaka'nta S'iroratna. Appearance, decayed. Prose. Incorrect.

Kriyáyogasára. A part of the Padma Purána. It is reckoned to be the most authentic portion of the Purána in question. It has been twice printed in Calcutta, and MSS. are common.

Beginning. श्रीहरये नमः ।

नारायणं नमस्कृत्य नरञ्चैव नरोत्तमं ।
देवीं सरस्वतीञ्चैव ततो जयमुदीरयेत् ॥
लक्ष्मीनाथपदारविन्दयुगलं ब्रह्मेश्वराद्यामर-
श्रेणीनम्रशिरोमणिव्रजमलं वन्दामहे सन्ततम् ।
भक्त्या योगिमनस्तडागसुषमासन्दोहहृद्यं परं
गङ्गाम्भोमकरन्दबिन्दुनिकरं संसारदुःखापहम् ॥

यां मूर्त्तिं बहुधा विधाय भगवान् रचत्यशेषं जगत्
यत्पादार्चनतत्परा न हि पुनर्मज्जन्ति विश्वार्णवे ।
सर्वप्राणिहृदम्बुजेषु वसतिर्यस्य प्रभोः सन्ततं
सव्यक्रोड़धृतेन्दिराय हरये देवाय तस्मै नमः ॥
वेदेभ्य उद्धृत्य समस्तधर्म्मान् योऽयं पुराणेषु जगाद देवः ।
व्यासस्वरूपेण जगद्धिताय वन्दे तमेकं कमलासमेतम् ॥

End. इदमतिशयगुह्यं निर्गतं व्यासवक्त्रात्-
सरसतरपुराणं प्रीतिदं वैष्णवानां ।
चिरममरवरौघैर्वाञ्छिताङ्घ्रेर्मुरारेः
सकलभुवनकर्त्तुश्चक्रिणः प्रीतयेऽस्तु ॥

Colophon. इति श्रीपद्मपुराणे क्रियायोगसारे व्यासजैमिनिसंवादे युगधर्म्मनिरूपणं नाम पञ्चविंशोऽध्यायः ॥ समाप्तश्चायं क्रियायोगसारः ॥

विषयः । अत्र पञ्चविंशतिः अध्यायाः सन्ति, तत्र प्रथमे—सूतशौनकसंवादः । जैमिनिवाक्यम् । व्यासवाक्यम् । भगवत्कथाश्रवणफलम् ।

२—सृष्टिप्रक्रिया । सागरनामानि । भगवद्भक्तमाहात्म्यलक्षणे । मधुकैटभप्रसङ्गः । ब्रह्मकृतस्तुतिः । वैष्णवमाहात्म्यलक्षणे ।

३—क्रियायोगतत्त्वमाहात्म्य । गङ्गाया गुणः । विष्णुपूजाफलम्, दानादीनां फलं, एकादशीभक्तिः, धात्रीभक्तिः, तुलसीभक्तिः, अतिथिपूजनम्, एतेषां गुणसंवादः फलसंवादश्च ।

४—प्रयागमाहात्म्यम् । इतिहासः । गङ्गासागरसङ्गमः ।

५—माधवचरित्रम् । चन्द्रकलाप्रसङ्गः ।

६—गन्धिनीप्रसङ्गः । सुलोचनावाक्यम् । विद्याधरप्रसङ्गः । प्रचेष्टप्रसङ्गः ।

७—सुलोचनावाक्यम् । भीमनादवाक्यम् । धर्म्मबुद्धिराजप्रसङ्गः । गण्डकनिपातनम् ।

८—वीरवरवाक्यम् । माधववाक्यम् । महाविष्णोः प्रतिमा । माधवकृतस्तवः । माधवं प्रति भगवद्वाक्यं । पुनर्गङ्गामाहात्म्यम् ।

९—विष्णुपूजाफलम् । माघे तदाधिक्यं । पुष्पफलमाहात्म्य । यमदूताः । विष्णुदूताः । नारायणनाममाहात्म्य ।

१०—प्रातःकृत्यानि । तत्र नारायणस्मरणं, निद्राभञ्जनं, विष्णुगृहमार्ज्जनं, भगवत्पूजादिकञ्चेति । विष्णुपादोदकमाहात्म्य । नैवेद्यमाहात्म्य ।

११—फाल्गुनादिमासविशेषे द्रव्यविशेषदानफलानि । अश्वत्थसेचनादि-

फलम्। ब्राह्मणकृतस्तुतिः। भगवतो ब्राह्मणस्य वरलाभः। अश्वत्थमाहात्म्यम्॥

१२—ज्यैष्ठे विष्णुपूजनं। आषाढे तथा। श्रावणभाद्रयोरपि। वैष्णवजनस्य रात्रिभोजननिषेधः। एकवस्त्रपरिधानेन पूजननिषेधः। सर्वकार्य्येष्वेव तिलस्यावश्यकत्वं। माघद्वये शङ्खचक्रादेरङ्कनप्रशंसा। आश्विने कार्त्तिके च विशेषपूजादिकं। ब्राह्मणकृतशिवस्तुतिः। शिवकर्तृकं ब्राह्मणाख्यानवर्णनम्।

१३—अग्रहायणपौषयोः पूजाविशेषोपाख्यानम्। पूजासमये पाषण्डजनसम्भाषणनिषेधः। वैनतेयाङ्कितघण्टाप्रशंसा। वीणादिवाद्यविशेषाणां वादनप्रशंसा। मुखवाद्यफलम्। मासे मासे हरिपूजनप्रशंसा।

१४—नारायणमाहात्म्यम्। सर्वास्वेव क्रियासु विष्णोः स्मरणं। सत्ययुगीयसत्यवसुनामकस्य वैश्यस्य आख्यानम्। रामनाममाहात्म्यम्। विष्णुदूतयमदूतयोः कलहः। ततः परस्परयुद्धे यमदूतस्य पराभवः, पराजितस्य तस्य यमनिकटे अभियोगः, यमस्य मीमांसा। षड्क्षररामनन्त्रस्य प्रशंसा।

१५—महाविष्णुमाहात्म्यम्। चक्रिकोपाख्यानम्। तत्कृतस्तोत्रम्।

१६—पुनर्विष्णुमाहात्म्यम्। भद्रतनूपाख्यानम्। सुमध्यवाक्यम्। मार्कण्डेयवाक्यं। दान्तभद्रयोः परस्परालापः। अष्टोत्तरशतं नामानि। भद्रतनुरचितजगन्नाथस्तोत्रम्।

१७—पुरुषोत्तमतीर्थमाहात्म्यम्। अग्निसमुद्रयोर्माहात्म्यम्। बलभद्रसुभद्राश्रीकृष्णदर्शनं। फाल्गुनमासे गोविन्ददर्शनं। एवं चैत्रादिमासे जगन्नाथदर्शनफलम्। गुण्डिचामण्डपे श्रीकृष्णदर्शनफलम्। शयने उत्थाने च श्रीजगन्नाथदर्शनफलम्॥

१८—पुनः श्रीकृष्णमाहात्म्यम्। उर्व्वश्युपाख्यानम्। विष्णुनैवेद्यमाहात्म्यम्। खञ्जनोपाख्यानम्। स्वप्ने केशवदर्शनं। खञ्जनकृतस्तवः। ब्राह्मणवाक्यम्। भगवद्वाक्यम्।

१९—दानतपोमाहात्म्यम्। हरिशर्म्मोपाख्यानम्।

२०—पानार्चणाविवेचनम्। ब्राह्मणप्रशंसा। विष्णुबुद्ध्या ब्राह्मणे नमस्कारविधिरवस्थाविशेषे च निषेधव्यवस्था। विप्रपादसेचनमाहात्म्यप्रस्तावे हरिशर्म्मणः पूर्वजन्मवृत्तान्ताद्युपन्यासः।

२१—एकादशीमाहात्म्यं। दशमीकृत्यम्। विष्णुमन्दिरे शङ्खादिचित्रलेखनप्रशंसा। विष्णुपूजा।

२२—कोटिरथाख्यराजोपाख्यानम्। पुण्यात्मनां पापिनाञ्च पथिनिर्द्देशः। नरकवर्णना।

२३—तुलसीमाहात्म्यन्तथा धात्रीमाहात्म्यम्।

२४—अतिथिसत्कारमाहात्म्यम्।

२५—सत्यत्रेतादियुगानां माहात्म्यम्, पाठफलं श्रवणफलञ्चेति ॥

No. 1163. सत्काव्यकल्पद्रुमस्य प्रथमखण्डः।

Substance, country paper, 13½ × 5½ inches. Folia, 20. Lines, 9—10—11 on a page. Extent, 725 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1795. Place of deposit, Navadvípa. Krishṇakánta S'iroratna. Appearaance, new. Verse. Incorrect.

Satkárya-kalpadruma. Volume first of a collection of miscellaneous verses from standard authors interspersed with verses composed by the compiler. By Krishṇakánta Kavi.

Beginning. ध्यात्वा शङ्करपादपद्मयुगलं प्राचीनपद्यावलीं
सङ्गृह्य स्वकृतं तथा सुकवितावृन्दं सदानन्ददम् ॥
साहित्यार्णवरत्नराजिसदृशं श्रीकृष्णकान्तः कवि-
र्धीराभीष्टफलप्रदम्प्रतनुते सत्काव्यकल्पद्रुमम् ॥

End. संसारविषवृक्षस्य द्वे फले ह्यमृतोपमे।
काव्यामृतरसास्वादः सङ्गमः सुजनैः सह ॥

विषयः। अत्र महाकविरचितानामुद्भटप्रायाणामपि प्रसिद्धमहाकविप्रणीतग्रन्थेभ्यः सङ्गृहीतश्लोकानां स्वकृतानाञ्च सङ्ग्रहस्तत्र यत् स्वविरचितं पद्यं तत् स्वल्पीहश (*) चिह्नाङ्कितमिति। तत्रादौ आशीर्वादश्लोकाः। ततः शक्तिविषयकश्लोकाः। रामविषयकश्लोकाः। कृष्णविषयकश्लोकाः। काशीविषयकश्लोकाः। चैतन्यदेवविषयकश्लोकाः। ग्रीष्मकालवर्णना। वर्षाकालवर्णना। शीतकालवर्णना। वसन्तवर्णना। अथ शैत्यसौगन्ध्यमान्द्यत्रिविधगुणयुक्तवायुवर्णना। प्रभातकालवर्णना। अथ व्यवहारोपयोगिकनानातात्पर्य्यप्रकाशकनानाविधश्लोकास्तत्र सहायप्रशंसा। नारिकेलतरुविषयकश्लोकाः। दशो वर्णना। गुणप्रशंसा। कूटकविताः। संस्कृतवङ्गहिन्दिपारस्यभाषासङ्कलितश्लोकस्तथा संस्कृतवङ्गहिन्दीलण्डभाषामिश्रितश्लोकः। समस्यापूरणम्। ततः कतिचिदसाधारणश्लोकाः।

No. 1164. सत्काव्यकल्पद्रुमस्य द्वितीयखण्डः ।

Substance, S'rírámapura paper, 12⅓ × 4 inches. Folia, 9. Lines 9. on a page. Extent, 303 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1795. Place of deposit, Navadvípa. Krishṇakánta S'iroratna. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Satkávya-kalpadruma. Volume second of the collection described in the last preceding Number.

Beginning. अथादिरसश्लोकाः।

स्निग्धमालपसि रुक्षमेव वा त्वत्कथैव सखि मे रसायनम्।
शीतलं सलिलमुष्णमेव वा पावकं हि शमयेन्न संशयः ॥

End. इयं सुरतरङ्गिणी न पुनरत्र नौ सङ्गमोऽ-
भवत्तरणिमज्जनं पथिक नैव भीतिं भज ।
कुरुष्व गुरुसाहसं विपुलचारुकुम्भद्वयम्
दधद्घनघनागमे घनरसस्य पारं व्रज ॥
समाप्तोऽयं सत्काव्यकल्पद्रुमः ॥
सत्काव्यकल्पद्रुम एष धीराः सम्पन्न आसीत् भवतां सुहृन्मे ।
सर्वं गृहीत्वा फलमेतदीयं कुर्वन्तु दीनग्रहसार्थकत्वम् ॥

Colophon. श्रीकृष्णकान्तशर्म्मणा स्वसङ्गृहीतैः स्वकृतैश्च श्लोकैः सङ्कलितमिदं पुस्तकम् ॥

विषयः । प्रसिद्धकविविरचितग्रन्थेभ्यः सङ्गृहीतानां उद्भटानां श्लोकानां स्वरचितानां पद्यरत्नराजानामादिरसप्रोद्दीपकानां नानाविधानां समुच्चयः ।

No. 1165. मानवधर्म्मशास्त्रं ।

Subtance, Palm leaf. 13⅓ × 2 inches. Folia, 174. Lines, 4 on a page. Extent, 2,684 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1453. lace of deposit, Government of India. Appearance, very old and decayed. Verse. Scrupulously correct.

Mánava-dharma-s'ástra. This codex of the Institutes of Manu bears date S'aka 1453, and is 343 years old. It is written in a clear,

firm, practised hand, and is throughout most scrupulously correct ; but the letters are cramped, and most of them have an antique look (vide plate III). It differs in several places from the published texts, using in some places synonymous words, but in others new words which alter the sense of the passages in which they occur. The following is a list of the variations from the text of the Calcutta editions of 1832, and 1865, and of Sir Graves Chamney Haughton's London edition of 1825.

श्रीभवानीचरणवन्द्योपाध्यायकर्त्तृकमुद्रितमानवधर्म्मशास्त्रपाठात् प्राचीनमानवधर्म्मशास्त्रस्य पाठान्तरं ।

१—अ ४२—श्लोके मनुष्याश्च स्थाने मानुषाश्च ।

१—अ ४९—श्लोके स्थावराः स्थाने तरवः ।

२—अ ११—श्लोके ते मूले स्थाने ते तूभे ।

२—अ ७९—श्लोके त्वचेवाहिः स्थाने त्वचो वाऽहिः (१) ।

२—अ ९१—श्लोके पञ्चैषां स्थाने पञ्चैव ।

२—अ ९७—श्लोके त्यागश्च स्थाने त्यागाश्च ।

२—अ ९९—श्लोके पात्रादिवोदकं स्थाने पादादिवोदकं । *

२—अ १२१—श्लोके आयुर्विद्या स्थाने आयुः प्रज्ञा ।

२—अ १५६—श्लोके वृद्धः स्थाने स्थविरः ।

२—अ १६०—श्लोके वेदान्तोपगतं स्थाने वेदान्ताधिगतं ।

२—अ १९०—श्लोके विधीयते स्थाने प्रचक्ष्यते ।

२—अ २४५—श्लोके गुर्व्वर्थमाहरेत् स्थाने गुर्व्वर्थमाचरेत् ।

२—अ २४६—श्लोके छत्रोपानहमासनं स्थाने छत्रोपानहमन्ततः ।

३—अ १२—श्लोके क्रमशो वराः स्थाने क्रमशोऽवराः । †

३—अ २०—श्लोके प्रेत्यचेह स्थाने प्रेत्येह च ।

३—अ २२—श्लोके विद्याद्धर्म्मान्नराक्षसान् स्थाने विद्याद्धर्म्म्यानराक्षसान् ।

३—अ २४—श्लोके पैशाचश्चाष्टमोधमः स्थाने पैशाचः प्रथितोऽष्टमः ।

३—अ ४७—श्लोके शेषास्तु स्थाने शेषाः स्युः ।

---

(१) इवार्थे वाशब्दः ।

* Haughton gives the old reading.

† Haughton gives the mark of the elided a.

३—अ ५९—श्लोके सदा पूज्याः स्थाने सदाभ्यर्च्याः ।

३—अ ८१—श्लोके मानुगेभ्यः स्थाने सान्वयेभ्यः ।

३—अ ८८—श्लोके चिदिद्प्स्वद्धाः स्थाने हरेदप्स्वद्धाः ।

३—अ ९२—श्लोके तेजोमूर्त्ति स्थाने तेजोमूर्त्तिः । *

३—अ ९५—श्लोके गुरोः स्थाने गुरौ ।

३—अ १०६—श्लोके स्वर्ग्यञ्चातिथिपूजनं स्थाने स्वर्ग्यञ्चातिथिभोजनं ।

३—अ ११२—श्लोके सत्कृत्यान्नं स्थाने प्रकृत्यान्नं ।

३—अ १३३—श्लोके ग्रासान् स्थाने पिण्डान् ।

३—अ १६३—श्लोके भेदकोऽथच स्थाने भेदकश्चैव ।

३—अ १८७—श्लोके सम्यग् विप्रानथोदितान स्थाने सम्यग् विप्रान् यथोदितान । †

३—अ २०२—श्लोके राजतान्वितैः स्थाने रजतान्वितैः ।

३—अ २०७—श्लोके नदीतीरेषु स्थाने जलतीरेषु ।

३—अ २२३—श्लोके प्रयच्छेत स्थाने प्रयच्छतु ।

३—अ २२९—श्लोके नास्रमापातयेत स्थाने न चास्रं पातयेत ।

३—अ २४१—श्लोके अभिवीक्ष्यते स्थाने अभिवीक्षितं ।

३—अ २४०—श्लोके कर्म्मणि स्थाने हविषि । एवं यथातथं स्थाने यथायथं ।

३—अ २५३—श्लोके अनुज्ञातस्ततो द्विजैः स्थाने अनुज्ञातस्तु तैर्द्विजैः ।

३—अ २७७—श्लोके पितॄन् सर्व्वान् स्थाने पितॄनर्च्चन् ।

३—अ २८३—श्लोके कृत्स्नमाप्नोति स्थाने सर्व्वमाप्नोति ।

३—अ २८४—श्लोके सनातनी स्थाने पुरातनी ।

४—अ ३५—श्लोके शुक्लाम्बरः स्थाने शुद्धाम्बरः ।

४—अ ४४—श्लोके तेजस्कामः स्थाने यशस्कामः ।

४—अ ७०—श्लोके न स्तम्भाग्रञ्च गृह्णीयात् स्थाने न स्तम्भाग्रं विगृह्णीयात् ।

४—अ १४१—श्लोके रूपद्रव्यविहीनांश्च स्थाने रूपद्रविणहीनांश्च ।

४—अ १४७—श्लोके वेदमेवाभ्यसेन्नित्यं स्थाने वेदमेव जपेन्नित्यं ।

४—अ २०७—श्लोके पदास्पृष्टञ्च स्थाने पादस्पृष्टञ्च ।

५—अ ५२—श्लोके ततोऽन्यो नास्त्यपुण्यकृत स्थाने न ततोऽन्योऽस्त्यपुण्यकृत ।

---

* Haughton has the old reading.

† Bharatachandra S'iromani has given the old reading, but Haughton has adopted the new form.

५—अ ५९—श्लोके त्र्यहमेकाहमेव च स्थाने त्र्यहमेकाहमेव वा ।

५—अ १२२—श्लोके काष्ठञ्च स्थाने काष्ठानि ।

५—अ १२५—श्लोके घ्राणकर्णविट् स्थाने कर्णविन्नखाः । *

६—अ ६६—श्लोके रतः स्थाने वसन् ।

७—अ ४९—श्लोके तज्ज्ञावेतावुभौ स्थाने तज्ज्ञौ ह्येतावुभौ ।

७—अ ५५—श्लोके किन्तु राज्यं स्थाने किमु राज्यं । †

७—अ २१७—श्लोके अहार्य्यैः स्थाने अभेद्यैः ।

८—अ १४८—श्लोके तद्द्रव्यमर्हति स्थाने तद्धनमर्हति ।

८—अ २६८—श्लोके नाङ्गुलिच्छेदमाप्नुयात् स्थाने नाङ्गुलिच्छेदमर्हति ।

९—अ १४७—श्लोके वृथोत्पन्नं स्थाने मिथ्योत्पन्नं ।

९—अ २४२—श्लोके दोषेण स्थाने पापेन ।

१०—अ २०—श्लोके व्रात्यानिति विनिर्द्दिशेत् स्थाने व्रात्यानित्यभिनिर्द्दिशेत् ।

१०—अ ५०—श्लोके विज्ञानाः स्थाने विज्ञाताः ।

१०—अ १०५—श्लोके पापेन स्थाने दोषेण ।

१०—अ ११०—श्लोके शूद्रादप्यन्त्यजन्मनः स्थाने शूद्रस्याप्यन्त्यजन्मनः । ‡

११—अ २६—श्लोके लोभेनोपहिनस्ति स्थाने लोभेनापहरेत्तु ।

११—अ ५२—श्लोके निन्द्यैर्हि स्थाने निन्दितैः ।

११—अ ७२—श्लोके द्वादशसमाः स्थाने द्वादशाब्दानि ।

११—अ ७६—श्लोके सर्व्वस्वं वेदविदुषे स्थाने सर्व्वस्वं वा वेदविदे ।

११—अ ८०—श्लोके विमुच्यते स्थाने विशुद्ध्यति ।

११—अ १६७—श्लोके कणान्नता स्थाने कणान्नभुक् ।

११—अ १९७—श्लोके व्यपोहति स्थाने विशुद्ध्यति ।

११—अ २४२—श्लोके संवर्द्धयन्ति स्थाने सम्पादयन्ति ।

११—अ २४४—श्लोके पुण्यमुत्तमं स्थाने पुण्यमुद्भवं ।

१२—अ १०—श्लोके शत्रुषु स्थाने दस्युषु ।

१२—अ ९८—श्लोके प्रसूयन्ते स्थाने प्रसिध्यन्ति ।

---

* The old reading occurs in Haughton's edition.

† Haughton gives the old reading.

‡ Haughton gives the old reading.

No. 1166. विशिष्टवैशिष्ट्यविचारः ।

Substance, country-made yellow paper, 14½ × 3½ inches. Folia, 17. Lines, 10—12 on a page. Extent, 871 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Kríshṇakánta S'iroratna. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Vis'ishṭa-vais'ishṭya-vichára. A Nyáya dissertation on the relation of the attribute to the subject. The author's name is not given in the MS. Mr. Hall notices a treatise entitled *Vis'ishṭa-vais'ishṭya-bodha-vichára* as the work of Harirāma Tarkavágís'a Bhaṭṭáchárya, but its extent is limited to 400 s'lokas. He adds that Raghudeva Bhattáchárya is said to have composed a similar work with this identical title, but he does not give its extent, and I have no means of ascertaining whether the work under notice is the same or not.

Beginning. तद्धर्म्मनिर्विकल्पकानन्तरं तद्धर्म्मविशिष्टवैशिष्ट्यबोधानुदयात्तद्धर्म्मप्रकारकज्ञानं हेतुः ।

End. एकयुक्तयैवोभयहेतुतासिद्धिरित्यथालोचनीयं ।

Colophon. इति विशिष्टवैशिष्ट्यविचारः सम्पूर्णः ॥

विषयः । विशिष्टप्रतियोगिकवैशिष्ट्यबोधस्य विशिष्टानुयोगिकवैशिष्ट्यबोधस्य च निरूपणम् । विशिष्टवैशिष्ट्यावगाहिज्ञानं प्रति विशेषणतावच्छेदकप्रकारकज्ञानस्य कारणत्वे निर्णीते सति अधिकरणधर्म्मावच्छिन्नप्रतियोगिताकाभावबुद्धौ तद्व्यभिचारादिकप्रदर्शनेन गोन्द्डोपाध्यायमतपरित्यागस्तच्च दीधितिकृतप्रमाणप्रदर्शनमपि । अनाहार्य्यविशेषणतावच्छेदकप्रकारकज्ञानस्यैव विशिष्टवैशिष्ट्यप्रत्ययस्य हेतुत्वे युक्तिः ।

शशशृङ्गं नास्तीत्यत्र प्रतिबध्यप्रतिबन्धकभावविचारः । एवमन्य बहवो विचाराः सन्ति ।

No. 1167. योग्यानुपलब्धिविचारः ।

Substance, country-made yellow paper, 17½ × 3 inches. Folia, 7. Lines, 8 on a page. Extent, 647 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Kríshṇakánta S'iroratna. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Yogyánupalabdhi-vichára. A Nyáya dissertation on probability. Author not known.

Beginning. ॐ नमस्तस्मै ॥ विशेषणतासम्बन्धेन वृत्तिमत्तावादिनां प्रत्यक्षे विशेषणता प्रत्यासत्तेर्हेतुत्वम् ।
End. इत्यादिबाधाभावघटितात्मनिष्ठसामग्र्याः फलजननप्रसङ्गादिति दिक् ॥
Colophon. इति योग्यानुपलब्धिरहस्यं सम्पूर्णम् ।
विषयः । योग्यानुपलब्धिविचारस्तत्कार्य्यकारणविचारश्च ।

No. 1168. योग्यविशेषगुणविचारः ।

Substance, country-made yellow paper, 18 × 3¼ inches. Folia, 2. Lines, 8, on a page. Extent, 99 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Kríshṇakánta S'iroratna. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Yogya-vis'esha-guṇa-vichára. Special characteristics of probability. Author not known.

Beginning. योग्यविशेषगुणयोरात्मनि नैकदोत्पत्तिरिति प्राञ्चः ।
End. तथा च विशिष्टैव प्रतिबध्यप्रतिबन्धकभाव इत्यलमेतादृशप्रयासेनेति बोध्यम् ॥
विषयः योग्यविभुविशेषगुणानामयौगपद्ययुक्तिनिर्व्वचनं ।

No. 1169. विवाहादिपद्धतिः ।

Substance, country-made yellow paper, 13½ × 3½ inches. Folia, 80. Lines, 5 on a page. Extent, 1300 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1737. Place of deposit, Navadvípa. Rámadása Bhattáchárya, 6th in descent from Jagadís'a Tarkálaṅkára. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

Viváhádi-paddhati. A complete copy of the work noticed under No. 644 (vol. II. p. 74).

Beginning. सन्धिविग्रहमन्त्रीन्द्रदेवादित्यसमुद्भवः ।
भूमिपालशिरोरत्नरञ्जिताङ्घ्रिसरोरुहः ॥

सान्धिविग्रहिकश्रीमद्वीरेश्वरसहोदरः।
महामहत्तकः श्रीमान् विराजति गणेश्वरः॥
श्रीमता रामदत्तेन मन्त्रिणा तस्य सूनुना।
पद्धतिः क्रियते धर्म्म्या रम्या वाजसनेयिनां॥

End. ब्रह्मचारी ततः प्रभृति निरामिषाशित्वसन्ध्याचयोपासनवलिवैश्वदेवादिकञ्च समाचरेत्॥

Colophon. इति श्रीराजपण्डितरामदत्तविरचिता विवाहादिपद्धतिः समाप्ता॥

विषयः। अत्रादौ वाजसनेयिनां वाचस्पतिमिश्रसम्मताभ्युदयिकपद्धतिः। ततो विवाहपद्धतिः। गर्भाधानम्। पुंसवनम्। सीमन्तोन्नयनम्। शोष्यन्तीकर्म्म। जातकर्म्म। नामकरणम्। निष्क्रमणम्। अन्नप्राशनम्। चूडाकरणम्। कर्णवेधः। उपनयनम्। (भिक्षाचरणम्।) वेदारम्भः। समावर्त्तनम्। (कर्णयोरलङ्करणम्।)

No. 1170. राधामानतरङ्गिणी।

Substance, country-made yellow paper, 12¼ × 3 inches. Folia, 7. Lines 7—8 on a page. Extent, 144 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1766. Place of deposit, Navadvípa, Rámavilása Bhaṭṭáchárya. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Rádhámána-taraṅgiṇí. A poem on the love of Kṛishṇa for Rádhá. Kṛishṇa is described as suddenly going away from the grove of Rádhá to that of Chandrávalí, whereupon the former is grievously offended. Kṛishṇa returns soon after, is reproved by his lady-love, and pacifies her by swearing eternal submission. By Nandakumára Vidyábhushaṇa.

Beginning. जयति रसिकचन्द्रो मिश्रवंशाब्धिचन्द्रः
सुजनकुमुदचन्द्रः कीर्त्तिसम्पूर्णचन्द्रः।
दितिजकमलचन्द्रोऽज्ञानतामिस्रचन्द्रो
धरणिसुरभिचन्द्रः श्रीनवद्वीपचन्द्रः॥
भवजलनिधिपारस्तोषिताभीरदार-
स्त्रिभुवनपरिवारे वारितक्षोणिभारः।

अवतु सकलसारः प्रोम्नसन्नेत्रसारः
कनककलितहारः श्रीधरो निर्विकारः ॥
नखरविमलचन्द्रो व्रीडिताशेषचन्द्रः
खगणकुमुदचन्द्रः प्रोम्नसत्कीर्त्तिचन्द्रः ।
रदनविजितचन्द्रश्चन्द्रवंशाब्धिचन्द्रः
कुमतितिमिरचन्द्रः पातु नः कृष्णचन्द्रः ॥
नवीनघनसुन्दरः कटिनिबद्धपीताम्बरः,
सुरञ्जितकचावलीरचितचारुचूड़ाधरः ।
स्फुरन्मकरकुण्डलः कलितवेणुबिम्बाधरः,
करोतु मम मङ्गलं मधुरमूर्त्तिवंशीधरः ॥
भूभारावतरार्थमिन्द्रविधिना सम्प्रार्थितो लीलया
पूर्णब्रह्मसनातनोऽपि तनुधृक् श्रीरामचन्द्रो विभुः ।
ध्यात्वा तच्चरणारविन्दयुगलं श्रीनन्दनन्दप्रदा
राधामानतरङ्गिणी विलसिता श्रीनन्दविप्रेण सा ॥
गङ्गाधरपदद्वन्द्वं तच्छिष्याणां शिरोमणिं ।
नत्वा नन्दकुमारेण श्रीमता देवशर्म्मणा ॥
क्रियत बहुयत्नेन राधामानतरङ्गिणी ।
श्रीकृष्णप्रीतये सा तु सदानन्दप्रदायिनी ॥

End. तस्मिन्निकुञ्जभवने यमुनाप्रतीरे
श्रीराधया रसिकया रससिन्धुकृष्णः ।
लीलाश्चकार सखिभिः परद्वर्पयुक्त-
आनन्दसागरजलान्तरगावुभौ तौ ॥ ७२ ॥
शैलचन्द्ररसरसशके मानतरङ्गिणी ।
समाप्ता माघमासे सा श्रीनन्दानन्ददायिनी ॥

Colophon. श्रीनन्दकुमारशर्म्मणा विद्याभूषणोपाधिना राधामानतरङ्गिणी पुस्तकी कृता ॥

विषयः । कृष्णस्य राधिकाकुञ्जात् हठात् चन्द्रावल्याः निकटे गमनम् । ततो राधिकाया मानं । कृष्णस्य पुनश्च राधिकाकुञ्जे आगमनं । वृन्दया तस्य भर्त्सनादिक.मू कृष्णेन राधिकाया मानभङ्गश्च ।

No. 1171. तन्त्रदीपिका ।

Substance, country-made yellow paper, $21\frac{1}{2} \times 3\frac{3}{4}$ inches. Folia, 78. Lines, 8 on a page. Extent, 875 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Krishṇakánta S'íroratna. Appearance, fresh. Prose, and verse. Incorrect.

Tantra-dípiká. An epitome of the Tantras. By Mukanda S'armá. The MS. is incomplete. The colophon of the second chapter, where the MS. breaks off, describes the work under the name of *Uttara Tantra.* Contents, the same as of S'ákta Tantras generally.

Beginning. नत्वा गुरुपदद्वन्द्वं क्रियते तन्त्रदीपिका ।
मया तु स्वीयबोधाय श्रीमुकुन्देन शर्म्मणा ॥
तत्रादौ गुरुलक्षणम् ।

End. अभिषिक्तेन शाक्तेन पूर्णाः सन्तु मनोरथाः ।

Colophon. इत्युत्तरतन्त्रे उत्तरकल्पे देवीश्वरसंवादे द्वितीयः पटलः । (इत्यतो न लिखितं)

विषयः । गुरुलक्षणम् । मन्त्रत्यागनिन्दा । निन्द्यगुरुः । शिष्यलक्षणम् । दीक्षालक्षणम् । शूद्रस्य निषेधः । दीक्षाप्रशंसा । सिद्धविद्या । कुलाकुलचक्रं। एषां कोष्ठानि । राशिचक्रम् । नक्षत्रचक्रम् । अकथहचक्रम् । वैरिमन्त्रत्यागः । अकडमचक्रम् । ऋणिधनिचक्रम् । दीक्षाकालः । मालानिर्णयः । आसनभेदः । मालासंस्कारः । पुरश्चरणम् । भक्ष्यनियमः । पुरश्चरणप्रयोगः । ग्रहपुरश्चरणसङ्कल्पः । दीक्षाप्रयोगः । सामान्यार्घ्यम् । द्वारपूजा । आसनशुद्धिः । भूतशुद्धिः । मातृकान्यासादिः । पीठन्यासः । विशेषार्घ्यं । षोड़शोपचाराः । मन्त्रसंस्कारः । अभिषेकमन्त्रः । शिखाबन्धनम् । सङ्क्षेपदीक्षा । अन्यदीक्षा । स्नानादिविधिः । सन्ध्याविधिः । तर्पणम् । गायत्रीध्यानम् । गायत्री । प्राणायामः । सामान्यपूजा । पीठपूजा । दिङ्नियमः । सामान्यमन्त्रः । पञ्चोपचाराः । दशोपचाराः । पुष्पादिदानम् । धूपदीपौ । नैवेद्यदानं । दाने वाक्यम् । जपसमर्पणम् । अष्टाङ्गप्राणायामः । पञ्चाङ्गप्राणायामः । प्रदक्षिणम् । अनिवेदितभक्षणे निन्दा । भुवनेश्वरीमन्त्राः । सर्वसमर्पणम् । अन्नपूर्णामन्त्राः । श्यामामन्त्राः । छागादिबलिः । प्राणप्रतिष्ठा । दुर्गामन्त्राः । तारामन्त्राः । ताराप्राणायामः । श्रीराममन्त्राः । वैष्णवाचमनम् । केशवकीर्त्त्यादिन्यासः । तत्त्वन्यासः । पूर्त्तिपञ्जरन्यासः । व्यापकन्यासः । नैवेद्यदानम् । कृष्णमन्त्राः । प्राणायामः । गोपालमन्त्राः । सङ्क्षेपसर्वदेवपूजा । सङ्क्षेप-

होमः । नित्यहोमः । भुवनेश्वरीकवचम् । अन्नपूर्णाकवचम् । दुर्गाकवचम् । श्यामाकवचम् । ताराकवचम् । कालीशतनामानि । सेतुनिरूपणम् । स्तकद्वयम् । मन्त्रचैतन्यम् । भूतलिपिः । दुर्गानाममाहात्म्यम् । श्रीरामकवचम् । अहयकवचम् । वंशकवचम् । वटुकस्तोत्रम् । नीलकण्ठस्तवादिकम् । पशुभावलक्षणम् । अन्नपूर्णाध्यानम् । नितान्ततन्त्रोक्तपुरश्चरणम् । अभिषेकप्रकरणम् । अन्तेऽनङ्कितपत्रे भुवनेश्वर्य्यादियन्त्राणां प्रतिकृतिरप्यस्ति इति ।

No. 1172. व्यवस्थासारसञ्चयः ।

Substance, country-made yellow paper, $16\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 34. Lines, 7 on a page. Extent, 100 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Kṛishṇakánta S'iroratna. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Vyavasthá-sárá-sañchaya. This is the same work which has been noticed under No. 402, (vol. I., p. 226) under the name of *Vyavasthá-sára.* It is recited here for the detailed account of its contents, which was then omitted.

Beginning. नत्वा कृष्णपदद्वन्द्वं श्रीनारायणशर्म्मणा ।
क्रियतेऽतिप्रयत्नेन व्यवस्थासारसञ्चयः ॥
अथ सामान्यतः सर्वतिथिव्यवस्था ।

End. अपुत्रार्थे विमाने तु ग्रासाच्छादनमिति (इत्यतः खण्डितम्)

विषयः । अथादौ तिथिव्यवस्था । ततः—शुक्रादिव्यवस्था । अर्द्धोदययोगः । ग्रहणव्यवस्था । जन्मतिथिव्यवस्था । युगाद्याव्यवस्था । मन्वन्तराव्यवस्था । पुण्याहव्यवस्था । सङ्क्रान्तिव्यवस्था । श्राद्धसामान्यकालः । अमावस्याश्राद्धकालः । अथैकोद्दिष्ट-श्राद्धकालव्यवस्था । मृततिथ्यज्ञाने श्राद्धकालव्यवस्था । विप्लपतितमृताद्यनिमित्तकश्राद्धकालः । प्रतिमासपार्वणाशक्तश्राद्धसङ्क्षेपः । अश्वयुक्कृष्णपक्षश्राद्धसङ्क्षेपः । मघात्रयोदशीश्राद्धसङ्क्षेपः । अष्टकाश्राद्धसङ्क्षेपः । अथ नवान्नश्राद्धसङ्क्षेपः । आभ्युदयिकश्राद्धसङ्क्षेपः । एकोद्दिष्टश्राद्धव्यवस्थासङ्क्षेपः । सपिण्डीकरणश्राद्धव्यवस्थासङ्क्षेपः । सांवत्सरिकश्राद्धव्यवस्थासङ्क्षेपः । अशौचं प्रति कन्यायास्त्रिपुरुषं सापिण्ड्यम् । अङ्गास्पृश्यत्वाशौचसङ्क्षेपः । गर्भस्रावाशौचसङ्क्षेपः । स्थूलशौचसङ्क्षेपः । विदेशस्थाशौचसङ्क्षेपः । अथासगोत्राशौच-

सङ्क्षेपः। मृत्युविशेषाशौचसङ्क्षेपः। सहमरणानुमरणाशौचसङ्क्षेपः। शवानुगमनाद्यशौचसङ्क्षेपः। रजःस्वलाशौचसङ्क्षेपः। व्रताशौचम्। यावज्जीवाशौचम्। अशौचसङ्करसङ्क्षेपः। अथ सम्बन्धव्यवस्थासङ्क्षेपः। साक्षाद्गोबधप्रायश्चित्तसङ्क्षेपः। एकवर्षीयादिगोबधप्रायश्चित्तसङ्क्षेपः। गर्भिण्यादिगोबधप्रायश्चित्तसङ्क्षेपः। अतिदृष्टादिगोबधप्रायश्चित्तसङ्क्षेपः। एकप्रयत्ननिष्पन्नबहुगोबधप्रायश्चित्तसङ्क्षेपः। बहुभिरज्ञानत एकगोहननप्रायश्चित्तसङ्क्षेपः। बाधादिनिमित्तगोबधप्रायश्चित्तसङ्क्षेपः। शृङ्गादिभङ्गप्रायश्चित्तसङ्क्षेपः। अपालननिमित्तगोबधप्रायश्चित्तसङ्क्षेपः। अपालननिमित्तगोबधप्रायश्चित्तानुष्ठानम्। अथ गोबधापवादः। चाण्डालाद्यन्नभक्षणप्रायश्चित्तसङ्क्षेपः। शौण्डिकाद्यन्नभक्षणप्रायश्चित्तसङ्क्षेपः। चाण्डालादिस्त्रीगमनप्रायश्चित्तसङ्क्षेपः। शौण्डिकादिस्त्रीगमनप्रायश्चित्तसङ्क्षेपः। गोमांसभक्षणप्रायश्चित्तसङ्क्षेपः। व्रात्यप्रायश्चित्तसङ्क्षेपः॥ उपवीतच्छेदनप्रायश्चित्तसङ्क्षेपः। अथ मृतधनाधिकारिव्यवस्थासङ्क्षेपः। स्त्रीधनम्। स्त्रीधनाधिकारिव्यवस्थासङ्क्षेपः। विभागानधिकारिव्यवस्थासङ्क्षेपः। विभाज्याविभज्यव्यवस्थासङ्क्षेपः। अविभक्तानां कर्त्तव्यव्यवस्थासङ्क्षेपः। पितृकृतविभागव्यवस्थासङ्क्षेपः। पितृकृतपुत्रार्ज्जितधनविभागव्यवस्थासङ्क्षेपः। जीवत्पितृकपितामहधनविभागव्यवस्थासङ्क्षेपः। सर्व्वांशस्य द्व्यंशादिव्यवस्थासङ्क्षेपः। ज्यैष्ठोद्धारव्यवस्थासङ्क्षेपः। मृतपितृकभ्रातृविभागव्यवस्थासङ्क्षेपोऽसम्पूर्णः खण्डितत्वात्।

No. 1173. अनुमानदीधितिरहस्यं।

Substance, country-made yellow paper, 13½ × 2 inches. Folia, 119. Lines, 6 on a page. Extent, 3837 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Krishnakánta S'iroratna. Appearance, old and decayed. Prose. Generally correct.

Anumána-didhiti-rahasya. Gloss on Raghunátha's commentary on the *Anumána khanda* of Gañges'a. By Mathuránátha. (Vide vol. I., p. 285.)

Beginning. कुञ्चिताधरपुटेन पूरयन् वंशिकां प्रचलदङ्गुलीदलः।
मोहयन्नखिलवामलोचनाः पातु कोऽपि नवनीरदच्छविः॥
जगद्गुरोः श्रीरामस्य चरणौ मूर्द्ध्नि धारयन्।
तनुते मथुराना + + + + स्फुटयत्यमुं॥

निर्विघ्नं प्रारिप्सितग्रन्थसमाप्तिकामनया कृतं भगवन्नमस्काररूपं मङ्गलं शिष्य-शिक्षायै आदौ निबध्नाति श्रोसितिं ।

End. तादृशान्यतरत्वस्य प्रत्येकपरिसमाप्तस्य पर्य्याप्त्यधिकरणे साध्यतावच्छेदकं (इतः खण्डितं)

विषयः । अनुमित्यादिव्यधिकरणधर्म्मावच्छिन्नाभावीयकूटघटितलक्षणपर्य्यन्ताया अनुमान-दीधितेर्व्याख्यानम् ।

No. 1174. नञ्वाददीधितिटिप्पनी ।

Substance, country-made yellow paper, 18 × 3½ inches. Folia, 14. Lines, 9 on a page. Extent, 267 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Krishṇakánta S'iroratna; also at Sántipur, with Kálidása Vidyávagís'a. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Nañváda-didhiti-ṭippaní. Gloss on Raghunátha's commentary on the chapter on Negation in the S'abda-khaṇḍa of Gaṅges'a. By Gadádhara. (Vide vol. I., p. 285.)

Beginning. राधामुखाब्जमधुमत्तमधुव्रतश्री-कृष्णस्य पादयुगलं शिरसा प्रणम्य ।
नञ्वादसङ्गतशिरोमणिगूढभावं श्रीमान् गदाधरसुधीः प्रकटीकरोतु ॥
यद्यपि सादृश्यादयः षड़ेव नञर्थाः—
"तत्सादृश्यमभावश्च तदन्यत्वं तदल्पता ।
अप्राशस्त्यं विरोधश्च नञर्थाः षट् प्रकीर्त्तिताः" ॥
तथापि लक्षणयैव सादृश्याद्यर्थे शक्तिकल्पनमयुक्तं, अपि त्वभावान्यत्वरूपार्थद्वय एव सादृश्यत्वाद्यपेक्षयाऽभावत्वभेदत्वयोर्लघुतया तयोः प्रवृत्तिनिमित्तत्वे विनि-गमकसत्त्वादित्याशयेनाह—संसर्गाभाव इति ॥

End. प्रथमाविभक्त्या सङ्ख्याद्यतिरिक्तार्थाबोधेन तस्या असाधुतापत्तेरिति ।

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीगदाधरभट्टाचार्य्यविरचिता नञर्थवादटिप्पनी समाप्ता ॥

विषयः । रघुनाथशिरोमणिकृतनञर्थवादस्य व्याख्या ।

No. 1175. कारकाद्यर्थनिर्णयटीका ।

Substance, country-made yellow paper, 17 × 3 inches. Folia, 26. Lines, 7 on a page. Extent, 798 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Krishnakánta S'iroratna. Appearance, fresh. Prose. Incorrect.

Kárakádyartha-nirṇaya-ṭíká. A commentary on Bhavánanda Siddhántavágís'a's treatise on the logical relation of the Sanskṛit cases. The MS. is incomplete, and the author's name is not apparent.

Beginning. क्रियानिमित्तमिति ।

End. निरूपकत्वञ्चाधेयत्वनिरूपकस्याधिकरणत्वेनान्योन्याश्रयादिति आधेयत्वं निरूपकत्वं भूतलनिष्ठा (इत्यतः खण्डितं)

विषयः । भवानन्दसिद्धान्तवागीशकृतकारकाद्यर्थनिर्णयस्य अधिकरणलक्षणान्तस्य व्याख्यानं ।

No. 1176. सारमञ्जरी ।

Substance, country-made yellow paper, 13½ × 3 inches. Folia, 16. Lines, 7 on a page. Extent, 385 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Krishnakánta S'iroratna. Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Notes on the margin.

Sára-mañjarí. A logical dissertation on the different cases, tenses, and particles of the Sanskṛit Grammar. By Jayakṛishṇa. The MS. is incomplete.

Beginning. हेरम्बचरणद्वन्द्वं विघ्ननाशकरं परम् ।
प्रणम्य जयकृष्णेन क्रियते सारमञ्जरी ॥

End. अथवा जिधातोः प्रकृष्टजये शक्तिः सा च (इत्यतः खण्डितम्)

विषयः । अत्रादौ कालत्रयलक्षणम्, ततो लकारादेः शक्तिनिरूपणम्, तत आख्यातविशेषार्थकथनम्, शाब्दबोधप्रकारः, ततः कारकविचारः, तत्रापि विशेषतः कर्तृलक्षणम, क्रियालक्षणम्, कर्मलक्षणम, करणलक्षणम्, सम्प्रदानलक्षणम्, अपादानलक्षणम्, अधिकरणलक्षणम, ततः समासवादः, एवमत्रापि विशेषतस्तत्पुरुषादेरपि लक्षणं कृतम्, तत एवकारविचारः, सर्वनामशक्तिविचारः, इवशब्दविचारः, उद्देश्यविधेयबोधस्तत उपसर्गविचारस्य कियन्मात्रम् ।

No. 1178. कृत्यतत्त्वम् ।

Substance, country-made yellow paper, 16 × 3½ inches. Folia, 154. Lines, 6—7 on a page. Extent, 4,312 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Navadvípa, Krishṇakánta S'iroratna. Appearance, old. Verse. Correct.

Kritya-tattva. A calendar of feasts, fasts and religious duties to be observed on the different days of the lunar year. By Raghunandana. The MS. is defective both at the beginning and at the end, but apparently it is very old.

Beginning. (प्रथमपत्रं नास्ति) दिवासन्ध्ययोरुदङ्मुखो रात्रौ दक्षिणामुख आसीनो मूत्रपुरीषोत्सर्गं कुर्य्यात् ।

End. मध्याह्ने रात्रिसन्ध्येतरकाले वा कुर्य्यात् । अथ स (इतः खण्डितं)

विषयः । अशौचविधिः । आचमनम् । प्रातःस्नानविधिः । स्नानम् । तर्प्पणम् । ब्रह्मयज्ञः । वैदिकपूजा । वैश्वदेवबलिकर्म्मणी । काम्यबलिः । गोग्रासः । भोजनविधिः । रात्रिकृत्यम् । शयनविधिः । वैशाखकृत्यम् । रविसङ्क्रमणपुण्यकालः । गौरीदानम् । अक्षयतृतीयाकृत्यम् । मन्वन्तरा । यवश्राद्धम् । एकादशी । पिपीतकीद्वादशी । ज्यैष्ठकृत्यम् । आरण्यषष्ठी । दशहरा । महाज्यैष्ठी । ग्रहणं । आषाढकृत्यम् । चातुर्मास्यव्रतम् । हरिशयनादिः । आषाढी । भाद्रकृत्यम् । सिंहार्कचतुर्थ्यां चन्द्रदर्शने प्रायश्चित्तम् । कुकुटीव्रतव्यवस्था । दूर्वाष्टमीव्रतव्यवस्था । आश्विनकृत्यम् । कोजागरकृत्यम् । कार्त्तिककृत्यम् । तुलसीदानविधिः । हविष्यान्नविधिः । हविष्यद्रव्याणि च । मत्स्यत्यागः । भूतचतुर्दशी । दीपान्विता । उल्कादानं । द्यूतप्रतिपत् । भ्रातृद्वितीया । मार्गशीर्षकृत्यम । पौषकृत्यम् । माघकृत्यम् । श्रीपञ्चमी । माघसप्तमी । आरोग्यसप्तमी । भीष्माष्टमी । सूर्य्यव्रतम् । फाल्गुनकृत्यम् । गोविन्दद्वादशी । शिवरात्रिकृत्यम् । दोलयात्रा । चैत्रकृत्यम् । शीतलास्तोत्रम् । वारुण्यादिः । अशोकाष्टमी । श्रीरामनवमी । मदनत्रयोदशी । मङ्गलचण्डिकापूजा । रोगशान्तिः । जन्मतिथिकृत्यम् । गृहारम्भकृत्यम् । गृहप्रवेशविधिः । कृषिकर्म्म । वीजवपनम् । धान्यच्छेदनम् । धान्यस्थापनम् । अद्भुतशान्तिः । तिथिव्यवस्था । अर्द्धोदययोगः । युगाद्या । मन्वन्तरा । अक्षया । श्राद्धकालः । अमावास्याश्राद्धकालः । मृततिथ्यायज्ञाने श्राद्धकालः । विघ्नपतितश्राद्धकालः । श्राद्धकालप्रमाणम् । अमावास्याश्राद्धकालप्रमाणम् । विघ्नपतितश्राद्ध-

कालप्रमाणम्। पितृदयितोक्तपार्व्वणश्राद्धक्रमस्य वचनम्। पार्व्वणश्राद्धप्रयोगः। षोड़शीपिण्डदानम्। नान्दीमुखश्राद्धप्रयोगः। अशौचान्तद्वितीयदिनकृत्यम्। एकोद्दिष्टविधिः। सपिण्डीकरणम्। विकृतपार्व्वणानुष्ठानविधिः। एकोद्दिष्टविधिकसांवत्सरिकश्राद्धप्रयोगः। अन्त्येष्टिपद्धतिः। दाहादिपूरकपिण्डदानम्। नीरक्षीरदानम्। सहमरणाद्यनुष्ठानम्। गङ्गायामस्थिप्रक्षेपप्रयोगः। अस्थ्यलाभे पर्णनरदाहः। मरणदिनावध्यशौचान्तदिनकृत्यम्। अशौचान्तद्वितीयदिनकृत्यम्। चतुर्थाशान्तिः। षोड़शदानप्रयोगः। विलक्षणशय्यादानं। ततः स्वगृह्योक्तविधिना वृषोत्सर्गविधिः। ततोऽश्वदानम्।

No. 1178. अर्थसङ्ग्रहः।

Substance, country-made yellow paper, 16 × 4 inches. Folia, 24. Lines, 6 on a page. Extent, 456 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Rámayádava Chúḍámaṇi. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Arthasangraha. An epitome of the Purva-mimánsá of Jaimini, or a philosophical exposition of the principles on which rites and sacrifies are performed, and their true purport. By Laugákshibháskara. The work is generally held in high estimation, and extensively quoted, but MSS. of it are rare.

Beginning. वासुदेवं रमाकान्तं नत्वा लौगाक्षिभास्करः।
कुरुते जैमिनिनये प्रवेशायार्थसङ्ग्रहं॥
अथ परमकारुणिको भगवान् जैमिनिः धर्म्मविवेकाय द्वादशलक्षणीं प्रणिनाय।
तत्रादौ धर्म्मजिज्ञासां सूचयामास। अथातो धर्म्मजिज्ञासा इति। इत्यादि।

End. भगवद्गीतास्मृतेरेव प्रमाणत्वात् स्मृतिचरणे तत्प्रामाण्यस्य श्रुतिमूलकत्वेन व्यवस्थापनादिति शिवं।
बालानां सुखबोधाय भास्करेण सुमेधसा।
रचितोऽयं समासेन जैमिनीयार्थसङ्ग्रहः॥

Colophon. इति महोपाध्यायश्रीलौगाक्षिभास्करविरचितं पूर्व्वमीमांसार्थसङ्ग्रहनामप्रकरणं समाप्तं। समाप्तोऽयं ग्रन्थः।

विषयः । धर्म्मस्वरूपकीर्त्तनं । शाब्दी भावना । आर्थी भावना । वेदलक्षणं । विधिविचारः । उत्पत्तिनियोगाधिकारप्रयोगभेदेन विधेश्चातुर्विध्यकथनं । श्रुतिलिङ्ग-वाक्य-प्रकरणादीनां स्वरूपवर्णनं । मन्त्रलक्षणं । नियमलक्षणं । परिसङ्ख्याविचारः । उद्भिदादीनां यागनामधेयत्वकथनं । निषेधमीमांसा । अर्थवादनिरूपणञ्च ॥

No. 1179. प्रियदर्शना ।

Substance, country paper, 14 × 4 inches. Folia, 49. Lines, 5—6 on a page. Extent, 637 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'ántipura. Kálidás'a Vidyávágís'a. Appearance, old. Prose, and verse. Correct.

Priyadars'aná. A drama in four acts on the love of Vatsarája for Priyadars'aná. The incidents of the play are similar to those described in the romance of Vásavadattá, and the play was first acted in the court of Harshadeva on the occasion of the vernal festival. The author's name is not apparent.

Beginning. धूमव्याकुलदृष्टिरिन्दुकिरणैराह्लादिताक्षी पुनः
पश्यन्तीव समुत्सुका नतमुखी भूयो ह्रिया ब्रह्मणः ।
सेर्ष्यापादनखेन्दुदर्पणगते गङ्गां दधाने हरे
स्पर्शादुत्पुलका करग्रहविधौ गौरी चिरं पातु वः ॥

अपि च । कैलाशाद्द्राग्रुदस्ते परिचलति गणेषूल्लसत्कौतुकेषु
क्रोड़ं मातुः कुमारे विशति विषमुचि प्रेक्ष्यमाणे सरोषं ।
पादावष्टम्भसीदद्वपुषि दशमुखे याति पातालमूलं
क्रुद्धोऽप्याश्लिष्टमूर्त्ति+ + + + +मया पातु हृष्टः शिवो नः ॥

अद्याहं वसन्तोत्सवे सबहुमानमाहूय नानादिग्देशागतेन राज्ञः श्रीहर्षदेवस्य पादपद्मोपजीविना राजसमूहेनोक्तः यथा अस्मत्स्वामिना अपूर्व्ववस्तुरचनालङ्कृता प्रियदर्शना नाम नाटिका कृतेति——इत्यादि ।

End. तथापीदमस्तु भरतवाक्यं——

उर्व्वीमुद्दामसस्यां जनयतु विसृजन् वासवो वृष्टिमिष्टा-
मिष्टैस्त्रैविष्टपानां विदधतु विधिवत् प्रीणनं विप्रमुख्याः ।
आकल्पान्तञ्च भूयात् स्थिरसमुचिता सङ्गतिः सज्जनानां
निःशेषं यान्तु शान्तिं पिशुनजनगिरो दुःसहा वज्रलेपाः ॥

इति निष्क्रान्ताः सर्व्वे । इति चतुर्थोऽङ्कः ।

Colophon. इति प्रियदर्शिका नाम नाटिका समाप्ता ॥

विषयः । वत्सराजेन सह प्रियदर्शिकायाः समागमवर्णनम् ।

१ अ० । कञ्चुकिप्रवेशेन बन्धनात् परिभ्रष्टः प्रद्योततनयामपहृत्य वत्सराजः कौशाम्बीमागत इति सूचना । विदूषकसमीपे राजकर्तृकप्रद्योततनयासौन्दर्य्य-वर्णनम् । विन्ध्यकेतुं पराजित्य तत्तनया समानीतेति राजानं प्रति विजयसेन-समन्वितोरुरक्तिः । वासवदत्तासमीपे तस्या अवस्थाननिर्द्देशः । मध्याह्नवर्णनञ्च ॥

२ अ० । विदूषकेन सह राज्ञो धाराधरोद्यानप्रवेशः । शरद्वर्णनम् । इन्दी-वरिकया सह आरण्यिकायाः तत्र प्रवेशः । परस्परकथोपकथनञ्च । गुल्मान्तरि-तयो राजविदूषकयोः तद्दर्शनं श्रवणञ्च । आरण्यिका विन्ध्यराजदुहितेति वत्स-राजस्यावगतिः । आरण्यिकाया भ्रमरबाधनम् । राजकर्तृकतन्निवारणम् । इन्दीवरिकाभ्रमेण आरण्यिकाकर्तृकतदवलम्बनम्, तयोरन्योन्यदर्शनञ्च । वि-दूषकेन सह राज्ञः कदलीगृहप्रवेशः । सन्ध्यावर्णनञ्च ॥

३ अ० । आरण्यिकायाः पूर्व्वरागवर्णनम् । आरण्यिकायै वासवदत्तायाः आभरणप्रदानम् । वत्सराजभूमिकापरिग्रहार्थं मनोरमां प्रति समादेशश्च । साङ्कृत्यायन्या सह वासवदत्तायाः प्रेक्षागृहप्रवेशः । उदयनचरिताभिधान-नाटकाभिनयार्थं काञ्चनमालया सह वासवदत्तावेशेन आरण्यिकायाः तत्र प्रवेशः । मनोरमाविदूषकयोः शनैः चित्रशालागमनम् । वत्सराजस्य रङ्ग-भूमिप्रवेशः । राजकर्तृकारण्यिकाकरग्रहणम् । विदूषकारण्यिकयोः बन्धनञ्च ॥

४ अ० । वासवदत्ताया उत्कण्ठावर्णनम् । विजयसेनेन सह कञ्चुकिनो राज-समीपगमनम् । दृढवर्म्मतनयायाः प्रियदर्शिकाया विन्ध्यकेतुगृहावस्थितिकथ-नम् । विषमूर्च्छिताया आरण्यिकायाः सञ्ज्ञाप्राप्तिः । आरण्यिकैव प्रियदर्शिका इति सर्व्वेषां प्रत्यभिज्ञा । वासवदत्ता मातृस्वसेयीं प्रियदर्शिकां वत्सराजकरे समर्पयामासेति वर्णनञ्च ॥ इति चतुर्थोऽङ्कः ।

No. 1180. सदुक्तिकर्णामृतम् ।

Substance, country paper, 17 × 3 inches. Folia, 299. Lines, 7—6—5 on a page. Extent, 8185 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1500. Place of deposit, S'ántipura, Kálidása Vidyávágís'a. Appearance, very old. Verse. Correct.

Saduktikarnámrita. A collection of miscellaneous verses by different authors and on various subjects, five verses being devoted to each subject. By S'rídhara Dása son of Vaṭu Dása. The author's father was a confidential friend of, and a general under, Lakshmaṇa Sena, king of Bengal. The author held the rank of a *mahámaṇḍalika* or chief over several districts, and completed the work in the month of Phálguṇa in the S'aka year 1127.=A. D. 1205,—just one hundred and twenty-six years from the date of Lakshmana's accession. The number of poets named amounts to 446. Although the poetry collected is not of much value, it is of great use in identifying the poets whose names are of the highest importance as affording a limit on one side regarding their ages. For convenience of reference, I annex the names of the poets in alphabetical order. Some of the names are in the feminine gender, and are evidently intended for females; others are of Buddhist monks.

Ábandhya-krishṇa,
Abhimanyu,
Abhinanda,
Achala,
Achalasiñha,
Ajayavardhana of Kás'míra,
Ajjoka,
Ámakaṇṭha,
Amara Siñha,
Amaru,
Amoghadeva,
Amṛita-datta,
Ánandavardhana,
Anañga,
Añs'udhara,
Anurágadeva,
Aparájita-rakshita,
Ápavis'ves'vara,
Aravinda,
Áryavilása,
Avantikajanhu,
Avantivarmá,
Báhbhaṭa,
Balabhadra,
Baladeva,
Bhadanta-dinnága,
Bhagavadgovinda,
Bhagirathadatta,
Bhámaka,
Bhámátra,
Bhañgura,
Bháravi,

Bhartrihari,
Bhartrimeḍhra,
Bháru,
Bhása,
Bhashana,
Bháskaradeva,
Bhásoka,
Bhaṭṭa,
Bhaṭṭa-chunitaka,
Bhaṭṭanáráyaṇa,
Bhavabhútí,
Bhávadeví (fem.)
Bhavánanda,
Bhavya,
Bheribhramaka,
Bhikshu,
Bhojadeva,
Bhramaradeva,
Bhriṅgasvámí,
Brahmahari,
Brahmanága,
Chakrapáṇi,
Chaṇḍálachandra,
Chaṇḍálavidyá, (fem.)
Chandrajyoti,
Chandra Yogi,
Chandrasvámi,
Chapaladeva,
Chirantana s'araṇa,
Chittapa,
Chúḍámaṇi,
Daksha,
Dákshiṇátya,
Daṇḍi,
Daṅka,
Daṅka of Ámabáḍi,
Dánoka,
Das'aratha, bháshyakára,
Datta,
Devabodha,
Dhananjaya,
Dhanapála,
Dhanapati,
Dhanurdhara,
Dharaṇidhara,
Dharmákára,
Dharmakírti,
Dharmapála,
Dharmás'okadatta,
Dharmayoges'vara,
Dhayika,
Dhurjaṭirája,
Dimbaka,
Divákaradatta,
Divákara, of Gotithi,
Divákara, Yuvarája (heir-apparent),
Droya of Avanti,
Durgata,
Durloka,
Dvaipáyana,
Gadádhara,
Gadádharanátha,
Gadádhara, Vaidya,
Gaṇádhyaksha,
Gaṇapati,
Gangádhara,
Gangádharanátha,
Gaṇoka,
Gangoka, of Taipáṭi,
Ghotaka,
Gopaka,
Gopika Áchárya,
Gopíchandra,

Gos'oka,
Gosaraṇa,
Govardhana,
Góvinda,
Govindasvámí,
Grahes'vara,
Guṇákarabhadra,
Guru,
Haláyudha,
Hanumán,
Hari,
Harichandra,
Haridatta,
Harivaṅs'a,
Hivoka,
Hrishikes'a,
Indradeva,
Indrajyoti,
Indras'iva,
Is'varabhadra,
Janaka,
Janachandra,
Janhu of Avanti,
Jayadeva,
Jayáditya,
Jayakaṇṭha, author of Yuvati-sambhoga,
Jayamádhava,
Jayanandí,
Jhaṅghánila,
Jívadása, Vaidya,
Jñána s'iva,
Jñánáṅkura,
Kakkola,
Kálidása,
Kálidása Nandi,
Kalpadatta,
Kámadeva,
Kamalagupta,
Kamaláyudha,
Kaṅkana,
Kapáles'vara,
Kápálika,
Karañja-dhanañjaya,
Karañja-mahádeva,
Kárañja-yoges'vara,
Karkarája,
Karmajña S'armá, of Kásmira,
Karṇáṭadeva,
Kavichakravartí,
Kavikusuma,
Kavirája,
Kavirájasoma, or Soma the poet,
Kaviratna,
Kás'mira-kásyámala, or Kásyámala of Kás'mira,
Kásmiranáráyaṇa,
Kendraníla-náráyana,
Kerattapa-pípa,
Kes'ava,
Kes'avasena Deva,
Kes'aṭácharya,
Koka,
Koláhala,
Koṅka,
Kṛishṇa,
Kṛishṇa Mis'ra.
Kshemes'vara,
Kshitís'a,
Kshiyaka,
Kuladeva,
Kulas'ekhara,
Kumáradása,
Kuñja,

Kunjarája,
Laḍahachandra,
Lakshmaṇa Sena,
Lakshmidhara,
Lakshmidhara, of Bálikúta,
Lalitaka,
Mádhava,
Mádhava Sena,
Madhu,
Madhukaṇṭha,
Madhukúṭa,
Madhuras'íla,
Mágha,
Mahánidhi,
Mahánidhikumára,
Mahádeva,
Mahákavi,
Mahás'akti,
Mahávrata,
Mahidhara,
Mahimna,
Matirája,
Mahodadhi,
Makaranda,
Malayarája,
Malayapa,
Máloka,
Mandoka,
Mañgala,
Mañgalárjuna.
Manoka,
Manovinoda,
Márjára,
Marva,
Maukhika,
Mayúra,
Mitra,
Mrigarája,
Muñja,
Murárí,
Nagna,
Nákoka,
Nala,
Nányadeva,
Narasiñha,
Narakara,
Náráyaṇa,
Náráyaṇa-datta,
Naṭagañgaka,
Nartaka, of Kes'arakoṇá,
Níla,
Niláñga,
Nílámbara,
Nilapaṭṭa,
Níloka,
Páduka,
Pajoka,
Pálita,
Pampaka,
Pañchákshara,
Panditas'as'i,
Páṇini,
Pápáka,
Parames'vara,
Paras'uráma,
Parimala,
Pas'upativara,
Paṭuka,
Páyika,
Pitámbara, of Bhaṭṭasála,
Prabhákaradatta,
Prachaladása,
Prajña-bhútanátha,
Prajápati,

Pras'sta,
Pratinanda,
Pravarasena,
Prachalasiñha,
Prachaṇḍamádhava, of Ka'smíra,
Pradyumna,
Priyáka,
Priyamvada,
Puṇḍarika,
Puṇḍraka, of Ratnasálí,
Puṇḍrika,
Purasena,
Puroka,
Puns'oka,
Purushottamadeva,
Rajakasarasvati,
Rájas'ekhara,
Rájoka,
Rákshasa,
Rámadása,
Rantideva,
Ratháñga,
Ratnákára,
Ravigupta,
Ratoka,
Ravinága,
Rudránandi,
Rudraṭa,
Rudra, the chief justice,—dharmákhikaraṇa,
Rúpadeva,
S'abdárnava Váchaspati,
Saḍuka,
Ságara,
Ságaradhara,
Sáhasáksha,
Sájoka,
Sakoka,
Sákyarakshita,
Sálaváha,
Sálikanátha,
Sáluka,
Sáluka, of Akásapála,
Samantabhadra,
Sámpika,
Sañchádhara,
Sandhas'rí,
Sáṇḍilya,
Sañgadatta,
Sañghas'vámika,
Sañghamitra,
Sáñghanandí,
Sañgrámachandra,
Sáñkara,
Sañkaradeva,
Sañkaradhara,
Sañkhadhara,
Sanmoka,
Sántyákara,
Sántyákara Gupta,
Sáraṇa,
Saraṇadatta,
Sarasíruha,
Sarva,
Sarves'vara, of Tirabhu,
Satánanda,
Satyabodha,
Saṭhoká, (fem.)
Savara, of Sakaṭi,
S'elasarvajña,
Senduda,
Siddhoka,
S'ilábhaṭṭáriká, (fem.)
Silhana,

Sihlana, of Kás'mira,
Sis'oka,
Síttipa,
S iva Svámí,
Sobháka,
Sodhagovinda,
Sohláka,
Solloka,
Soshṭasarvajña,
S'rídharanandí,
S'ríharsha,
S'ríharsha Kavipaṇḍita,
Sriharshadeva,
S'ríkaṇṭha,
S'ríkara,
S'rímitra,
S'rínáráyaṇa Kavirája,
Sríṅgára,
S'rínívas'a Bhaṭṭa,
Srípati,
Subandhu,
Subhaṅkara,
Subháṅga,
Subhaṭa,
Sudhákara,
S'úlapání,
Sungoka,
Surabhi,
Súra,
Surati,
Súri,
S'uryadhara,
Suvarṇarekha, author of Lopá-mudrá,
Suvara,
Suvibhoka,
Suvratadatta,
Svastika,
Svaramula, of Kás'mira,
Taraṇí,
Tarani-nandí,
Tathágatadása,
Tavasví,
Tilachandra,
Tittoka,
Tribhuvana-sarasvati,
Tripuráripála,
Trivikrama, Vaidya,
Tungoka,
Tutátika,
Udayáditya,
Udbhata,
Umápati,
Umápatidhara,
Utpalarája,
Váchaspati,
Vachchhoka,
Vádyoka, of Bhavagráma,
Vágura,
Vágvína,
Váhlika,
Vaidyadhana,
Vainateya,
Vákkáṭa,
Vákpatirája,
Vallábasena,
Vallabhadeva,
Vallana,
Vámadeva,
Vamadeva Bhaṭṭa,
Váṇa,
Vanamáli,
Vapanandana,
Vapika,

Varáha,
Varáhamihira,
Vararuchi,
Vardhamána,
Vasantadeva,
Vasudeva Jyoti,
Vasukalpa,
Vásukalpa,
Vasuratha,
Vasusena,
Vasudhara,
Vátoka,
Vidyá (fem.)
Vis'oka,
Vitála,
Viṭala Bhaṭṭa,
Vibhákara,
Víbhákara S'armá,
Vibhoka,
Vidukha,
Vidyápati,
Vijaka,
Vijayá, (fem.)
Vijñánátmá,
Vikaṭanitambá, (fem.)
Vikramáditya,
Vimána,
Vimboka,
Vinayadeva,
Vira,
Virasarasvati,
Viriñchi,
Víryamitra,
Viryamitra, author of Vártika,
Visákhadatta,
Vishṇuhari,
Vishṇu S'ármá,
Vittapála,
Vittoka,
Vyása, the Kaviràja,
Vyásapádá, (fem.)
Yajñaghosa,
Yasovarmá,
Yoges'vara,
Yogaka,
Yuvasena,
Yuvarája, probably the same with Divákara.

Beginning. प्रज्ञां कामपि सम्पदञ्च कुरुते यत्पादसम्वाह्निके
नित्यं श्राम्यति विश्वगन्धतमसं यच्चुरुन्मीलनात्।
यत्पादार्घ्यपयो विधूय दुरितं निश्रेयसं यच्छति
स्वान्ते नः स वसत्वनारतमनाख्येयस्वरूपो हरिः॥
शौर्य्याणीव तपांसि बिभ्रति भवं यस्मिन्न यस्यावधि-
र्ज्ञाने दान इव द्विषामिव जयो येनेन्द्रियाणां हतः।
सम्राजामिव योगिनामपि गुरुर्यस्य क्षमा मण्डले
स श्रीलक्ष्मणसेन एव नृपतिर्मुक्तस्य जीवन्नभूत्॥
तस्यासीत् प्रतिराजडम्बृतमहासामन्तचूडामणि-
र्नाम्ना श्रीवटुदास इत्यनुपमप्रेमैकपात्रं सखा।

त पं सन्तमसं हरन्नहरहः कीर्त्तिं दधत् कौमुदीं
साक्षाद्दक्षयसून्दतामृतमयः पूर्णः कलानां निधिः ॥
श्रीमान् श्रीधरदास इत्यधिगुणाधारः स तस्मादभू-
दाकौमारमपारपौरुषपराधीनस्य तस्यानिशम् ।
लक्ष्मीर्वेदविदां गृहेषु गुणिता गोष्ठीषु विद्यावतां
भक्तिः श्रीपतिपादपल्लवनखज्योत्स्नासु विश्राम्यति ॥
प्रत्येकं विषयेषु पञ्चकमितैः श्लोकैः कवीनामिदं
तेनाकारणबान्धवेन विदधे श्रीसूक्तिकर्णामृतं ।
प्रीतिं पल्लवयन्तु कर्णकलशीमापूरयन्तश्चिरं
मज्जन्तः परिशीलयन्तु रसिकाः पञ्चप्रवाहानिव ॥
अमराः शृङ्गारचाटू अपदेशोच्चावचे क्रमशः ।
इति पञ्चभिः प्रवाहैः सदुक्तिकर्णामृतं क्रियते ॥
अथ धाता रविरीश-प्रणति-महादेव-शिव-हरक्रीडाः ।
प्रश्नोत्तराद्दहासावमुष्य मूर्द्धोत्तमाङ्गगङ्गा च ॥ इत्यादि ॥

End. श्रीधरदासविनिर्म्मितसदुक्तिकर्णामृतप्रवाहोऽयम् ।
पञ्चम उच्चावचाख्यो विविधप्रमोदं तनोतु रसिकानाम् ॥

Colophon. इति माण्डलिकश्रीश्रीधरदासकृतौ सदुक्तिकर्णामृते उच्चावचप्रवाहो नाम पञ्चमः प्रवाहः । अत्र वीचिः ७६ । तेन श्लोकाः ३८० । अनेन ग्रन्थः ९९० ।
श्रीधरदासविनिर्म्मिते सदुक्तिकर्णामृते प्रवाहानां ।
पञ्चस्विह षट्सप्तत्यधिकशतचतुष्टयी वीचिः ॥
श्लोकानाञ्च शतत्रयमशीत्युपेतं सहस्रयोर्द्वितयम् ।
ग्रन्थस्य षष्टिसहितः सप्तशताधिकसहस्रपञ्चकः ॥
शाके सप्तविंशत्यधिकशतोपेतदशशते शरदां ।
श्रीमल्लक्ष्मणसेनक्षितिपस्य रसैकविंशे ॥
सवितुर्गत्या फाल्गुनविंशेषु परार्थहेतावकुतुकात् ।
श्रीधरदासेनेदं सूक्तिकर्णामृतं चक्रे ॥
भवतु नृपो धर्म्मपरः परमसमृद्धा च भवतु वसुधेयं ।
धेयात् सुखानि लोके केशवचरणाम्बुजद्वितयम् ॥
इति महामाण्डलिकश्रीश्रीधरदासविनिर्म्मितसूक्तिकर्णामृताख्यः श्लोकसमुच्चयः समाप्तः । अथानुप्रवाहवीचयः, ४७६ । प्रतिवीचिपञ्चश्लोकनियमेन श्लोकाः, २३८० । अनेन ग्रन्थः ५७६० ॥ हरिः ॥ शकाब्दाः १५०० ॥

विषयः। कोषकाव्यरूपं तत्र।—१मे, देवप्रवाहे,——ब्रह्मवीचिः। सूर्य्यः। ईशप्रणतिः। महादेवः। शिवः। तच्छृङ्गारः। हरदुर्गाप्रश्नोत्तरं। हरहास्यं। तन्मूर्द्ध्नि गङ्गा। तन्मूर्द्ध्नि चन्द्रः। तज्जटा। तत्कपालं। तन्नयनं। त्रिपुरदाहारम्भः। हरवाणः। अष्टमूर्त्तिः। भैरवः। हरनृत्यारम्भः। तन्नृत्यं तत्प्रसादनम्। गौरी। विवाहसमये गौरी। तच्छृङ्गारः। दुर्गा। काली। अर्द्धनारीशः। शृङ्गारात्मकार्द्धनारीश्वरः। गणेशः। कार्त्तिकेयः। भृङ्गी। गणोच्चावचं। हरिहरौ। गङ्गा। तत्प्रशंसा। मत्स्यावतारः। कूर्म्मः। वराहः। नृसिंहः। तन्नखाः। शृङ्गारि-नृसिंहः। वामनः। त्रिविक्रमः। परशुरामः। श्रीरामः। विरहिश्रीरामः। हलधरः। बुद्धः। कल्की। कृष्णशैशवं। तत्कौमारं। तत्स्वप्नायितं। तद्यौवनं। तत्क्रीड़ा। तत्प्रश्नोत्तरं। वेणुनादः। गीतं। तद्भुजः। गोवर्द्धनोद्धारः। उत्कण्ठा। कृष्णगोपीसन्देशः। सामान्यहरिः। हरिभक्तिः। समुद्रमन्थनहरिः। लक्ष्मीस्वयम्वरः। तच्छृङ्गारः। लक्ष्मी। तदुपारम्भः। सरस्वती। प्रशस्तिचन्द्रः। चन्द्रकला। तद्विम्बः। प्रौढ़चन्द्रः। सकिरणचन्द्रः। तद्रश्मिः। ज्योत्स्ना। कलङ्कः। तमश्चन्द्रः। सतारकचन्द्रः। हरदग्धतचन्द्रः। तद्भासः। मिश्रकचन्द्रः। बहुरूपकचन्द्रः। अस्तमयः। उच्चावचचन्द्रः। गन्धवहः। दक्षिणावातः। नदीवातः। समुद्रवातः। प्रभातवातः। मदनः। तच्चौर्य्यं। उच्चावचं॥

२ये, शृङ्गारप्रवाहे,——वयःसन्धिवीचिः। किञ्चिदुपोढ़यौवना। युवती। नायिकाद्भुतं। मुग्धा। मध्या। प्रौढ़ा। नवोढ़ा। विश्रब्धनवोढ़ा। गर्भिणी। कुलस्त्री। असती। कुलटोपदेशः। गुप्तासती। विदग्धासती। लक्षितासती। वेश्या। दाक्षिणात्यस्त्री। पाश्चात्यस्त्री। उदीच्यप्राच्ये। ग्राम्या। स्त्रीमात्रं। खण्डिता। रतिचिह्नदुःखिता। ललितविरहिणी। विरहिणी। तद्वचनं। रुदितं। दूतीवचनं। दयिते प्रियसम्बोधनं। परुषाभिधानं। विरहिणीचेष्टा। सन्तापः। तनुता। उद्वेगः। निशावस्था। वासकसज्जा। स्वाधीनपतिका। विप्रलब्धा। कलहान्तरिता। तद्वाक्यं। तत्सखीवचनं। गोत्रस्खलितं। मानिनी। उदात्तमानिनी। अनुरक्तमानिनी। मानिनीवचनं। तस्याः सखीप्रबोधः। अनुनयः। मानभङ्गः। प्रवसद्भर्तृका। यन्त्राक्षेपः। प्रोषितभर्तृका। तद्वचनं। सखीं प्रति तद्वचनं। तत्प्रियसंवादः। तदवस्था। प्रियवर्त्मावलोकनं। काकः। प्रियसम्भेदः। अभिसारारम्भः। अभिसारिका। दिवाभिसारिका। तिमिराभिसारिका। ज्योत्स्नाभिसारिका। दुर्द्दिनाभिसारिका। कुलटाप्रलापः। स्त्रीरूपं। भ्रूः। नयनं। कर्णः। अधरः। वदनं। दशनं। बाहुः। स्तनः। रोमावली। मध्यं। नायिकाक्रीड़ितं। अनुकूलनायकः। दक्षिणः। शठः। धृष्टः। ग्राम्यः। मानी।

प्रोषितः। पथिकः। वर्षापथिकः। प्रोषितप्रियास्मरणं। विलोकनं। चित्रं। स्वप्नः। नायकाभिलाषः। नायिकाभिलाषः। तनुता। गुणकथनम्। उद्वेगः। विलापः। चन्द्रोपालम्भः। कर्णोपालम्भः। मेघोपालम्भः। उन्मादः। स्मरलेखः। वनविहारः। जलक्रीडा। वेशः। दूतीसंवादः। स्त्रीविलोभनं। पुंविलोभनं। दूत्युपालम्भः। नायिकागमनं। नायकागमनं। वाद्यं। नृत्यं। गीतं। द्यूतं। दृष्टिः। कटाक्षः। नायिकाचाटुः। मधुपानं। शयनाधिरोहणं। आलिङ्गनं। चुम्बनं। अधरदंशनं। नखक्षतं। कण्ठकूजनं। वस्त्राकर्षणं। नवोढासम्भोगः। रतारम्भः। सुरतं। विपरीतरतं। तदाख्यानं। रतान्तः। उषसि प्रियादर्शनं। नायिकानिष्क्रमणं। रतश्लाघा। सखीनां मिथःकथा। शुकोक्तिक्रीडा। प्रत्यूषः। सूर्य्योदयः। मध्याह्नः। सन्ध्या। तमः। दीपः। चन्द्रोदयः। रजनी। वसन्तारम्भः। वसन्तः। वसन्तवासरं। तत्तरवः। कोकिलः। भृङ्गः। ग्रीष्मः। तद्देशः। शृङ्गारात्मकग्रीष्मः। दावानलः। वर्षारम्भः। वर्षा। तन्मेघः। तन्नदी। तद्दिवसाः। तद्रात्रिः। शरदारम्भः। शरत्। तन्नदी। तत्खञ्जनः। हेमन्तः। तद्रात्रिः। तद्वालिकः। तत्पथिकः। शिशिरः। तद्ग्रामः। तच्छस्यानि। तत्र सुखं। उच्चावचं॥ (प्रवाहेऽस्मिन् क्वचित् श्लोकाभावो दृश्यते)॥

३ये, चाटुप्रवाहे।——सामान्यचाटुवीचिः। सम्मुखचाटुः। विद्या। गुणः। धर्म्मः। रूपं। दृष्टिः। करः। चरणः। प्रियाख्यानं। अत्युक्तिः। चित्रोक्तिः। कार्य्ये गतिः। देशाश्रयः। दानं। दरिद्रभरणं। अतिदानं। विक्रमः। शौर्य्यं। प्रतापः। तेजः। हस्ती। अश्वः। नौका। सैन्यं। असिः। आश्चर्य्यखड्गः। रुधिरखड्गः। चापः। प्रयाणं। भेरीबलो। तूर्य्यध्वनिः। सैन्यधूलिः। अश्वधूलिः। युद्धधूलिः। युद्धं। तत्स्थली। दिग्विजयः। रिपुः। तन्नगरी। तत्सम्भ्रमः। तद्वधूः। तद्वधूवाष्पः। तत्पुरं। तद्गृहं। यशः। सर्वोर्ययशः। प्रशस्तियशः। कीर्त्तिः। सर्वोर्य्यकीर्त्तिः। कीर्त्तिगानं। उच्चावचचाटुः॥

४र्थे, अपदेशप्रवाहे।——विष्णुवीचिः। शिवः। गणः। सूर्य्यः। चन्द्रः। चन्द्रसूर्य्यौ। समुद्रः। तदुत्कर्षः। अगस्त्यहस्ते समुद्रः। अस्योपालम्भः। अस्य निन्दा। सवाडवसमुद्रः। अगस्त्यः। जलं। शङ्खः। मणिः। मरकतः। नानारत्नं। स्वर्णं। नदनद्यौ। सरः। शुष्कसरः। पूर्णसरः। मीनः। सर्पः। भेकः। पद्मं। भ्रमरः। स्वर्गभ्रमरः। पद्मभ्रमरः। चूतमधुपः। केतकीमधुपः। गिरिः। मलयः। शरभः। सिंहः। तच्छावकः। जरत्सिंहः। गजः। वन्यगजः। मत्तगजः। बद्धगजः। हरिणः। व्याधापहृतमृगः। दावानलभीतमृगः। मृगी। नानापशवः। तरुः। कल्पतरुः। चन्दनतरुः। अश्वत्थः। चूड़ः। अशोकः। शाल्मलिः। मार्गतरुः। नानातरवः।

मरुः । मेघः । तत्प्रशंसा । तन्निन्दा । चातकः । दैवहतचातकः । अनन्यगतिकचातकः । मनस्विचातकः । हंसः । राजहंसः । कोकिलः । शुकः । नानाविहगाः । उच्चावचं ॥

५।से, उच्चावचप्रवाहे ।——मनुष्यवीचिः । अश्वः । गौः । नानापशवः । पारावतः । वकः । नानापक्षिणः । गिरयः । अटवी । नदी । विशेषनदी । पद्माकरः । प्रशस्तसरसी । चक्रवाकः । चक्रवाकी । दिशः । देशः । वीरः । धनुर्भङ्गः । हनूमदादिशौर्य्यं । वारणः । तच्छिरश्छेदः । दूतः । संवादानुवादः । कविः । नानाकवयः । प्रत्येककविः । मनस्विकविः । कविदानं । गुणिगर्व्वः । वाणी । काव्यं । काव्यमात्सर्य्यं । काव्यचौरः । सज्जनः । दुर्ज्जनः । सज्जनदुर्ज्जनौ । धन्यः । उदात्तः । मानी । कृपणः । सेवकः । मानिसेवकः । दुरीश्वरसेवकः । क्षुद्रोदयदुःखितः । दारिद्र्यं । पश्चाद्दारिद्र्यं । दरिद्रगृहिणी । तद्गृहिणी । तद्गृहं । राजा । वृद्धः । अनुशयः । निर्व्वेदः । विचारः । विचिकित्सा । शमविघ्नः । अर्द्धशमः । कारुणिकः । शान्त्याशंसा । कृतार्द्धशान्तिः । शान्तः । निष्कामः । निस्पृहः । वनगमनोत्कण्ठः । तपोवनं । तपस्वी । बहुविधशान्तिः । ज्ञानी । भवितव्यता । दैवं । कालः । श्मशानं । समस्या । उच्चावचं । प्रतिराजस्तुतिः ॥

अत्रोल्लिखितकविनामधेयानि यथा,——पालितः । भट्टश्रीनिवासः । वसन्तदेवः । वीजकः । वराहमिहिरः । श्रीकण्ठः । विद्या । हरिः । विभाकरः । वाणः । वल्लनः । भोजदेवः । वसुकल्पः । जङ्कुः । कविपण्डितश्रीहर्षः । जयदेवः । वैद्यगदाधरः । कालिदासः । चित्तपः । शिल्हनः । योगेश्वरः । चक्रपाणिः । कक्कोलः । उमापतिधरः । रुद्रटः । विशाखदत्तः । सङ्घमित्रः । वाचस्पतिः । शतानन्दः । वीर्य्यमित्रः । जनचन्द्रः । नटगङ्गोकः । राजशेखरः । वामनः । वररुचिः । रविनागः । दण्डी । भवभूतिः । दक्षः । नरसिंहः । वामदेवः । अंशुधरः । श्रीहर्षः । मयूरः । मुरारिः । भट्टनारायणः । अमरुः । मङ्गलः । हनूमान् । सुधाकरः । शितिपः । धनपालः । द्वैपायनः । वाक्कोकः । सागरधरः । ब्रह्महरिः । सन्ध्याधरः । भगीरथदत्तः । भासः । श्रीहर्षदेवः । लक्ष्मीधरः । भगवद्गोविन्दः । आचार्य्यगोपीकः । भामोकः । माघः । शङ्करदेवः । गदाधरः । वासुकल्पः । पापाकः । बलभद्रः । हलायुधः । तुङ्गोकः । नीलाङ्कः । भवानन्दः । अभिनन्दः । महानिधिः । भारविः । त्रिपुरारिपालः । कोलाहलः । ग्रहेश्वरः । विरिञ्चिः । सेन्दुड़ः । पादुकः । गोपीचन्द्रः । केरट्टपपीपः । आवन्ध्यलक्ष्मणः । वपुनन्दनः । केशटाचार्य्यः । वसुसेनः । सूरिः । धरणीधरः । नग्नः । केशवः । वाक्पतिराजः । व्यासपादः । दक्षः । वराहः । धूर्ज्जटिराजः । प्रजापतिः । गणाध्यक्षः । विक्रमादित्यः । सुरतिः ।

विषयः। श्रीमित्रः। वासुदेवज्योतिः। वसुरथः। शोभाकः। कोकः। पुरुषोत्तमदेवः। माधवः। सङ्घश्रीः। श्रीधरनन्दी। कुलदेवः। महीधरः। दिवाकरदत्तः। वनमाली। शुभङ्करः। भट्टशालीयपीताम्बरः। वर्द्धमानः। केशवसेनदेवः। रूपदेवः। लक्ष्मणसेनः। केशवकोणीयनायकः। उद्भटः। सोनोकः। शङ्करः। शरणः। नीलः। पुंशोकः। समन्तभद्रः। वीरसरस्वती। भानुः। तिलचन्द्रः। कुलशेखरः। त्रिभुवनसरस्वती। सागरः। महादेवः। क्षेमेश्वरः। पुण्डरीकः। गणपतिः। दाक्षिणात्यः। शालूकः। भवग्रामीणवाचोकः। वलदेवः। आपविश्वेश्वरः। सोल्लाकः। इन्द्रज्योतिः। अपराजितरक्षितः। गङ्गाधरः। शान्त्याकरः। भृङ्गस्वामी। सुरभिः। कापालिकः। परमेश्वरः। चण्डालविद्या। प्रतिनन्दः। शर्वः। वैद्यजीवदासः। हरिदत्तः। धर्म्मकीर्त्तिः। पाणिनिः। जनकः। गदाधरनाथः। विनयदेवः। श्रीपतिः। अचलः। राक्षसः। अमरसिंहः। धर्म्मपालः। सरसिरुहः। रत्नाकरः। मुञ्जः। ललितोकः। नीलपट्टः। ब्रह्मनागः। गोसोकः। धर्म्माशोकदत्तः। भिक्षुः। विधूकः। राजोकः। वाग्मीणः। रेतोकः। रथाङ्गः। देवबोधः। नरसिंहः। प्रवरसेनः। योगोकः। चन्द्रस्वामी। गोवर्द्धनः। कालिदासनन्दी। प्रियोकः। अमरदेवः। कर्णाटदेवः। पशुपतिवरः। चण्डालचन्द्रः। डिम्बोकः। मधुः। गोविन्दस्वामी। पातुकः। भट्टः। नीलोकः। कृष्णमिश्रः। भर्त्तृमेठः। अमृतदत्तः। विभोकः। मनोविनोदः। आर्य्यविलासः। धर्म्मयोगेश्वरः। शठोकः। बाकटः। लड्कः। दानोकः। शृङ्गारः। प्रचलसिंहः। योयीकः। कुञ्जराजः। युवराजदिवाकरः। वाक्कूटः। तैलपाटीयगङ्गोकः। सूर्य्यधरः। विम्बोकः। वैद्यधनः। काश्मीरनारायणः। भावदेवी। मनोकः। भेरीभ्रमकः। वीरः। भदन्तधीरनागः। महोदधिः। इन्द्रशिवः। अभिमन्युः। तुतातिकः। विजया। लड्हचन्द्रः। सिद्धोकः। अरविन्दः। नालः। मित्रः। चूड़ामणिः। सुभटः। पायीकः। आवन्तिकजङ्कुः। चन्द्रज्योतिः। करञ्जमहादेवः। यज्ञघोषः। नान्यदेवः। पीताम्बरः। गोपोकः। धर्माशोकदेवः। शब्दार्णवः। विष्णुशर्म्मा। कुमारदासः। डुलोकः। कविकुसुमः। काश्मीरकश्यामलः। आसहड़ीयदङ्कः। कुञ्जः। सत्यबोधः। शुभाङ्कः। कविचक्रवर्त्ती। वाल्मीकः। तरणिनन्दी। मृगराजः। अवन्तिवर्म्मा। गोतिथीयदिवाकः। भर्त्तुः। वीर्य्यमित्रः (वार्त्तिककारः)। प्रद्युम्नः। प्रभाकरदत्तः। भासोकः। यशोवर्म्मा। शान्त्याकरगुप्तः। गोशरणः। जयमाधवः। शुङ्गोकः। वज्रभदेवः। शाण्डिल्यः। शीलाभट्टारिका। सुविभोकः। तिक्तोकः। प्रियम्वदः। काश्मीरकाजयवर्द्धनः। शङ्करधरः। भङ्गुरः। काश्मीरप्रचण्डमाधवः। विभाकरशर्म्मा। नारायणः। शिवस्वामी। जयकण्ठः। (युवतीसम्भोगकारः)। केन्द्रनीलनारायणः। काश्मीरशिल्हनः।

विषयः। महाकविः। कोङ्कः। श्रीकरः। रुद्रनन्दी भट्टचुण्तिकः। विकटनितम्बा। प्रचलदासः। मार्ज्जारः। कामदेवः। विष्णुहरिः। मलयराजः। उत्पलराजः। दत्तः। काश्मीरकखरमूलः। सङ्ग्रामिकः। युवराजः। वापीकः। भञ्झानिलः। अनङ्गः। साम्पीकः। प्राज्ञभूतनाथः। नवकरः। मधुरशीलः। कमलायुधः। मङ्गलार्ज्जुनः। वातोकः। ॐकण्ठः। लोष्टसर्व्वज्ञः। रन्तिदेवः। वागुरः। काश्मीरकभोगकर्म्मा। सन्नोकः। सुवर्णः। सुव्रतदत्तः। भूषणः। तथागतदासः। लङ्कदत्तः। शरणदत्तः। भट्टवामदेवः। विद्यापतिः। जयादित्यः। प्रशस्तः। महिम्नः। राजोकः। करञ्जयोगेश्वरः। करञ्जधनञ्जयः। महानिधिकुमारः। आकाशपालीयशालूकः। हरिवंशः। साह्वाधरः। जयोकः। हीरोकः। पजोकः। उदयादित्यः। कर्कराजः। नारायणदत्तः। धनपतिः। धनञ्जयः। कल्पदत्तः। कविराजसोमः। परिमलः। वेतालः। महाशक्तिः। पञ्चाचरः। शाक्यरक्षितः। हरिचन्द्रः। चियाकः। चिरन्तनशरणः। शैलसर्व्वज्ञः। अमोघदेवः। आनन्दवर्द्धनः। रविगुप्तः। रामदासः। वल्लालसेनः। मधुकूटः। दशरथः (भाष्यकारः)। धीतोकः। सुवर्णरेखः (लोपामुद्राकारः)। इन्द्रदेवः। कमलगुप्तः। कपालेश्वरः। वालीकूटीयलक्ष्मीधरः। शब्दार्णववाचस्पतिः। कविरत्नः। अनुरागदेवः। धर्म्माधिकरणकरुद्रः। शकटीयशवरः। भव्यः। क्षितीशः। भास्करदेवः। नाकोकः। जयनन्दी। अज्जोकः। पुण्ड्रोकः। स्वस्तिकः। भट्टवेतालः। मकरन्दः। वसुन्धरः। सङ्ग्रामचन्द्रः। गुरुः। पाम्पकः। कङ्कणः। रत्नशालीयपुण्ड्रोकः। मन्दोकः चपलदेवः। माधवसेनः। साजोकः। गोविन्दः। अचलसिंहः। साञ्झनन्दी। भामहः। मलयजः। ईश्वरभद्रः। शालिकनाथः। वैद्यत्रिविक्रमः। कविराजश्रीनारायणः। पुरुसेनः। वित्तोकः। सोढगोविन्दः। भर्तृहरिः। आवन्तिकद्रव्यः। मौक्तिकः। तीरभुक्तीयसर्व्वेश्वरः। सुबन्धुः। मतिराजः। मधुकण्ठः। शिशोकः। युवसेनः। रजकसरस्वती। साहसाङ्कः। तपस्वी। साकोकः। धञ्जोकः। हृषीकेशः। व्याडिः। जितारिः। गोभटः। विन्दुशर्म्मा। माङ्कड़ः। मेधारुद्रः। वटेश्वरः। कविराजः। शङ्खधरः। पण्डितशशी। धर्म्माकरः। दुर्गतः। वित्तपालः। दामोदरः। वैनतेयः। तरणिः। वेशोकः। शूलपाणिः। पुरोकः। मालोकः। परशुरामः। कृष्णः। ज्ञानाङ्कुरः। महाव्रतः। ज्ञानशिवः। विज्ञातात्मा। शालवाहः। गणाकरभद्रः। चन्द्रयोगी। शूरः। नीलाम्बरः। गङ्गाधरनाथः। कविराजव्यासः॥ ० ॥

इति कवयः॥

No. 1181. सत्पद्यरत्नाकरः ।

Substance, country paper, 18 × 5 inches. Folia, 121, Lines, 8 on a page. Extent, 3,146 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1697. Place of deposit, S'ántipura, Rámayádava Chúḍámaṇi. Appearance, old. Verse. Correct.

Satpadya-ratnákara. A collection of miscellaneous verses on various subjects. By Govindadása, styled Mahámahopádhyáya.

Beginning. यं साङ्ख्याः प्रकृतिं जगुर्यमपरे पातञ्जलाः पूरुषं
कार्णादाश्च यमीशमाचचरण यं कर्म्म मीमांसकाः ।
यं ब्रह्माद्वयमेकमागमविदः शैवाः शिवं वैष्णवा
यं कृष्णं भगवन्तमच निगमाः तस्मै परस्मै नमः ॥
प्रणम्य गोविन्दपदारविन्दं गोविन्ददासो विदुषां नियोगात् ।
नानाकवीनामनवद्यपद्यैः सत्पद्यरत्नाकरमातनोति ॥

End. गयागङ्गाकाशीप्रभृतिगुरुतीर्थानि सततं
त्वदङ्के वर्त्तन्ते भवजलधिनिस्तारतरणिः ।
सपर्य्या सर्व्वेषामपि दिविषदां तेन विहिता
मुखाग्रे यस्यास्ते जननि ! तव नाम क्षणमपि ॥
जनन्या गर्भस्थो नियमितमनाः पादकमलं
तवाहं सेविष्ये सुकृतमिति चित्ते कृतमभूत् ।
ततोऽहं भूमिष्ठो विषयमृगतृष्णाकुलतया
न जाने किम्भूता त्वमसि करुणा ते मयि कृशा ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायगोविन्ददासविरचितः सत्पद्यरत्नाकरः समाप्तः ।
समाप्तोऽयं ग्रन्थः । शकाब्दाः १६९७ ।

विषयः । दशावतारवर्णनं । श्रीरामः । रामं दृष्ट्वा जनकवाक्यं । विश्वामित्रं प्रति तद्वाक्यं । रामं दृष्ट्वा सीता । जनकं प्रति विश्वामित्रः । रामं प्रति परशुरामः । तं प्रति रामः । रामवनगमने दशरथः । कौशल्या च । केकयीं प्रति रामः । लक्ष्मणं प्रति सुमित्रा । रामं प्रति च । सीतां केकयीञ्च प्रति कौशल्या । केकयीभरतयोरुक्तिप्रत्युक्ती । श्रीरामभरतयोः कथापकथनं । सीतां प्रति रामः । रामस्य खेदः । अगस्त्यवाक्यं । कौशल्यादीनां चिन्ता° । रावणमारीचयोः संवादः । मायामृगचरित्रं । जटायुखेदः । सीतान्वेषणं । बालिवधः । श्रीरामशबर्य्योः संवादः । लक्ष्मणखेदः । रामं प्रति हनुमद्वाक्यं । लङ्काम् आ-

विषयः। आक्रम्य हनुमान्। रावणं प्रति निकषा। अङ्गदरावणयोरुक्तिप्रत्युक्ती। समुद्रतीरस्थितो रामः। चन्द्रोदये रामचेष्टा। सेतुबन्धारम्भः। रावणं प्रति शुकसारणौ। सीतायाः खेदः। लक्ष्मणशक्तिशेले रामस्य खेदः। रावणे हते मन्दोदरीचेष्टा। विभीषणस्य राज्याभिषेकः। हनूमन्तं प्रति भरतः। रामं प्रति पौरजनवाक्यं। कस्यचिद् भक्तस्य। श्रीकृष्णः। गोवर्द्धनधारणं। वस्त्रहरणं। गोपीषु कृष्णस्य भावः। रासलीला। खेचराणामुक्तिः। यशोदावैकल्यं। कृष्णस्य मथुरागमनं। मथुरामाहात्म्यं। गजेन्द्रमोचणे हरेश्चेष्टा। उद्धवं प्रति गोप्यः। तं प्रति कृष्णः। भजनमाहात्म्यं। जगन्नाथदेवः। बलरामः। मदनः। सरस्वती। लक्ष्मीः। गङ्गा। काशी। शिवः। अर्द्धनारीश्वरः। हरिहरौ। कार्त्तिकेयः। गणेशः। भृङ्गी। वृषः। चन्द्रः। सूर्य्यः। भ्रमरः। पद्मं। पद्माकरः। मत्स्यः। हंसः। चक्रवाकः। खञ्जनः। शुकः। कोकिलः। काकः। मत्स्यरङ्गः। क्षेमङ्करी। पञ्चिमारः। चम्पकवृक्षः। पलाशः। रसालः। नारिकेलः। गुवाकः। हिन्तालः। तालः। श्रीफलः। शाल्मली। मन्दारवृक्षः। दूर्व्वा। अर्कवृक्षः। महावृक्षः। कल्पवृक्षः। चन्दनतरुः। गुरुः। पर्व्वतः। शरभः। सिंहः। हस्ती। अश्वः। हरिणः। कुक्कुरः। मेघचातकौ। समुद्रः। शङ्खः। भेकः। सर्पः। मणिः। स्वर्णं। गुञ्जा। सज्जनः। खलः। सुजनदुर्ज्जनौ। मूर्खः। पण्डितः। विद्याप्रशंसा। दरिद्रः। धनी। धनप्रशंसा। कृपणः। दाता। प्रेम। गृहं। प्रदीपः। चामरं। कूपः। कलियुगं। वृद्धः। कर्म्म। भवितव्यं। आशा। भावाशुद्धिः। कुज्झटिका। खद्योतः। गर्द्दभः। तन्तुवायः। नवरत्नादिः। प्रातःकालः। सायङ्कालः। हेमन्तः। शिशिरः। वसन्तः। ग्रीष्मः। वर्षा। शरत्। वायुः। राजप्रयाणं। रणभूमिः। खड्गः। धनुः। प्रतापः। यशः। राजस्तुतिः। आदिरसः। नवोढा। अभिसारिका। मानिनी। प्रवत्स्यत्पतिका। प्रोषितभर्तृका। सखीप्रबोधः। प्रोषितनायकं प्रति सखीवाक्यं। विरहः। स्वयं दूती। प्रवासादागतः पतिः। स्मरान्धा। नायिकानिष्क्रमणं। विप्रलब्धा। खण्डिता। कलहान्तरिता। केशः। मुखं। नेत्रं। अधरः। दन्तः। बाहुः। रोमावली। त्रिवली। मध्यदेशः। स्तनः। वेश्या। तच्चरित्रं। सखीनीतिशिक्षा। द्यूतः। भूषणं। सहायः। भाग्यं। स्त्री। पुत्रः। मिश्रश्लोकाः। विरहिणी॥

विषयानेतान् अवलम्ब्य कोषकाव्यरूपतया विरचितोऽयं ग्रन्थः॥ इति समाप्तिः॥

Postscript. Since writing the above, I have had an opportunity of examining the MS. myself. I find the verse in which the date of Lakshmaṇa Sena is given is defective. It is in the A'ryá metre, which

requires twelve instants in the first foot, eighteen in the second, twelve in the third, and fifteen in the fourth; but as the verse stands in the MS. and also in another codex belonging to the Serampore College, the second foot is short by one instant, and the last by two instants. The words which give the date are *rasa* = 6, *eka* = 1, and *vins'a* = 20; if we add these figures they would give 27 years; if we read them from the right we get 0216, which is intolerable in Sanskrit; transferring the figures intellectually the product is 2016, or reading *eka* and *vinsa* together for twenty-one, and intellectually reading from the right, the result is 216, or reading them after writing them down we have 126. None of these figures correspond with history. Leaving out of consideration the two larger figures which are obviously inadmissible, if we accept 216, Lakshmaṇa Sena would be too far removed from 1205, the year in which the work was written, to admit of the author's father serving in the army of that king. Even 126 is too long a period, and can be tolerated only by the supposition that the father of the author came to the command at a very early period of life at about the end of Lakshmaṇa's reign, that he got his son late in life, and that the son wrote the work at a very advanced age. If we accept the lowest figure (27) and believe the Lakshmaṇa of the author to be the last king of the Sena dynasty, the same whom Muhammadan writers call Lákhmaniya, the period of the reign would be too short, for the author of the *Tabkát i Náçiri* assigns him a reign of eighty years. It is useless, however to argue on the subject until the right reading of the verse is obtained. The last foot probably contained another figure.

No. 1182. ब्रह्मपुराण ।

Substance, country-made yellow paper, 19 × 4½ inches. Folia, 248. Lines, 8 on a page. Extent, 9,424 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Kálidása Vidyávágís'a. Appearance, old. Verse. Correct.

Brahma Puráṇa. One of the great Puráṇas attributed to Vyása. The work comprises one hundred and twenty-three chapters. *Contents:* 1, Cosmogony. 2, Origin and descendants of Manus. 3, Rise of the Devas and Asuras. 4, Birth of Ṛithví, and derivation of the

word Mediní (name of the earth). 5, Cycles of Manus. 6, Creation of the sun, of shadow, of Saturn, and of As'visníkumára. 7, Solar race; story of Ilá; character of Yuvanás'va and other kings; destruction of Dhuṇḍa; story of Satyavrata and the deluge. 8, Story of Tris'anka; of Harischandra; of Sagara; destruction of Haihayas; descendants of Sagara and of the Nishádhas. 9, Creation of the moon and herbs; Rájasúya sacrifice performed by Soma, the moon; creation of Budha. 10, Story of Pururavas; marriage of Jahna with Káverí, origin of Vis'vámítra; of the river Kausikí; descendants of the Rishis. 11, Story of Ayu and others; story of Divodása; praise of Váráṇasí. 12—13. Story of Yayáti and of his descendants; ditto of Kártaviryárjuna. 14, Descendants of Kroshṭu; birth of Kṛishṇa. 15—16, Descendants of Vrishṇi; story of Samantyaka. 17, Continents and islands. 18, Extents of land and of water. 19, Nether regions. 20, Hell. 21, Spheres of the sun, moon, and stars. 22, Polar star. 23, Sacred places. 24, Story of certain sages and Bráhmaṇs. 25, Land fit for sacrifice. 26, Praise of the sacred pool of Koṇáditya. 27—31, Adoration of the sun, marriage of the sun, his hundred and eight names. 32—36, Birth and marriage of Párvati. 37—38, Daksha's feast. 39, Description of Ekámra-tírtha, or Bhuvanes'vara. 40, Description of Utkala, Vaitarini and Purus'ottama. 41, Ditto of Avantipura. 42—43, Ancient history of Purus'ottama. 44—49, Story of Indradyumna and his establishment of the Temple of Jagannátha. 50 to 54, Story of Márkaṇḍeya, and his devotion to Jagannátha. 55, Praise of the Márkaṇḍeya Tank. 56, Praise of Narasiñha: 57, Ditto of Svetamádhava. 58—60, Directions for and praise of bathing in the sea near Puri. 61, Praise of Panchatírtha. 62—63, The feast of Mahájyais'hṭhí, or the bathing festival. 64, Jagannátha's journey to Guṇḍíchá. 65, The twelve annual festivals. 66, The regions of Vishṇu. 67, Special merits of the Kshetra. 68, Praise of Ananta-Vásudeva. 69, The merit of dying at this kshetra. 70, The story of Kaṇḍu. 71 and 72, The various forms of Vishṇu described. 73, Birth of Krishṇa. 74—78, Krishṇa's early deeds. 79, Amours of Kṛishṇa and the Gopís. 80, The journey of Akrura to Gokula with the news of Kṛishṇa. 81, Departure of Baladeva and Kṛishṇa to Mathurá. 82—83, Kṛishṇa's feats of valour at Mathurá and destruction of Kañsa. 84, Destruction of Panchajana and the

recovery of a conch-shell from him. 85, Attack of Mathurá by Jarásandha. 86, Encounter of Kṛishṇa with Muchukunda. 87, Baladeva's return to Gokula. 88, He indulges in spirituous drinks. 89, Marries Rukminí. 90, Destruction of Sambạra. 91, The wives of Krishṇa; marriage of Aniṛuddha with the grand-daughter of Rukmin; Gambling of Baladeva and Rukmin; destruction of Rukmiṇ. 92, Destruction of Tárakásura. 93, The loot of Párijata flower. 94, Kṛishṇa's assumption of sixteen thousand and one hundred forms for the gratification of his numerous wives. 95—96, Marriage of Aniruddha with Ushá. 97, Vásudeva kills Pauṇḍra. 98, Rape of the daughter of Duryodhana by Sámba and the battle with Baladeva. 99, Ḍestruction of Dvivida. 100, The fall of the Yádavas. 101, Funeral of Baladeva and Kṛishṇa; Arjuna's discourse with Ashṭávakra and return to Hastinápur; the Páṇḍava's retirement to a wilderness. 102, The ten incarnations of Vishṇu. 103, The regions of Yama described. 104, Sins and their appropriate punishments. 105, Vicious actions; s'ráddhas. 106, Good behaviour, treatment of vicious men in the regions of Yama. 107, Causes which lead to the transmigration of human souls into animal forms. 108, The course of creation. 109, The regions of the Pitris; s'ráddha described in detail. 110, Daily and occasional s'ráddhas and articles fit to be offered on those occasions. 111 and 112, Duties of the different orders of society. 113, Acts which reduce Bráhmaṇs to the condition of S'údras. 114 and 115, Means of translation to heaven. 116, Reflection of Hari the only means of severing the bonds of the earth. 117, The after-life of Vaishṇavas. 118, Praise of keeping up the night on the 11th of the moon; story of a Chaṇḍála; ditto of a Bráhmaṇa and a Rákshasa; ditto of Urvasí and a Bráhmaṇa. 119, The illusion of Vishṇu. 120 and 121, Duties to be observed in the present Kali age. 122, Periodical destruction of the earth. 123, Substantial destruction of the earth; Sáṅkhyayoga; praise of the Puráṇa. Wilson's Vishṇu Puráṇa I p. XXVII.

Beginning. यस्मात् सर्व्वमिदं प्रपञ्चर(?च)चितं माया जगज्जायते
यस्मिंस्तिष्ठति याति चान्तसमये कल्पाच्च कल्पं पुनः ।
यं ध्यात्वा मुनयः प्रपञ्चरहितं विन्दन्ति मोक्षं ध्रुवं
तं वन्दे पुरुषोत्तमाख्यमखिलं नित्यं विभुं निश्चलं ॥

यं ध्यायन्ति बुधाः समाधिसमये शुद्धं वियत् सन्निभं
नित्यानन्दपदं प्रसन्नममलं सर्व्वेश्वरं सर्व्वगं ।
व्यक्ताव्यक्तपरं प्रपञ्चरहितं ध्यानैकगम्यं विभुं
तं संसारविनाशहेतुमजरं नित्यं हरिं धीमहि ॥
सुपुण्ये नैमिषारण्ये विचित्रे सुमनोहरे ।
नानामुनिजनाकीर्णे नानापुष्पोपशोभिते ॥

End. व्यक्तं स एव चाव्यक्तं स एव पुरुषोऽव्ययः ।
परमात्मा स विश्वात्मा विश्वरूपधरो हरिः ॥
व्यक्ताव्यक्तात्मिका तस्मिन् प्रकृतिः सम्प्रलीयते ।
पुरुषश्चापि भो विप्रा व्यापिन्यव्याहतात्मनि ॥
द्विपरार्द्धात्मनः कालः कथितो यो मया द्विजाः ।
तदहस्तस्य विप्रेन्द्रा विष्णोरीशस्य कथ्यते ॥
व्यक्ते च प्रकृतौ लीने प्रकृत्यां पुरुषे तथा ।
तत्र स्थिता निशा चान्या तत्प्रमाणं तपोधनाः ॥
नैवाहस्तस्य न निशा नित्यस्य परमात्मनः ।
उपचारस्तथाप्येष तस्य शस्यत्तु कथ्यते ॥
इत्येव मुनिशार्दूलाः कथितः प्राकृतो लयः ।
इत्यादिब्रह्मपुराणं समाप्तं ॥ शुभमस्तु ॥

विषयः । अत्र त्रयोविंशत्यधिकशताध्यायाः, श्लोकाश्च दशसहस्रसङ्ख्यकाः ।
१ अध्याये, सङ्क्षेपेण सृष्टिवर्णनं । २ अ, मन्वादिवंशकथनं । ३ अ, देवासुराणामुत्पत्तिवर्णनं । ४ अ, पृथोरुत्पत्तिचरित्रकीर्त्तनं, भूमेर्मेदिनीतिसञ्ज्ञाव्युत्पत्तिकथनञ्च । ५ अ, मन्वन्तरानुकीर्त्तनं । ६ अ, आदित्योत्पत्तिः, सञ्ज्ञापरिचयः, मार्त्तण्डनामव्युत्पत्तिः, छायाजननं, शनैश्चरस्य जन्म, अश्विनीकुमारयोरुत्पत्तिवर्णनञ्च । ७ अ, सूर्य्यवंशवर्णनं, इलोपाख्यानं, युवनाश्वादीनां चरित्रकीर्त्तनं, धुन्धुवधः, सत्यव्रतोपाख्यानकथनञ्च । ८ अ, त्रिशङ्कूपाख्यानं, हरिश्चन्द्रादीनामुत्पत्तिः, सगरनामव्युत्पत्तिः, हैहयादीनां निधनकथनं, सगरवंशवर्णनं, निषधवंशकीर्त्तनञ्च । ९ अ, चन्द्रौषधीनां जन्मकथनं, चन्द्रकृतराजसूययज्ञकीर्त्तनं, बुधस्य जन्मविवरणञ्च । १० अ, पुरूरवआदीनामुपाख्यानं, कावेर्य्या सह जह्नोर्विवाहः, तद्वंशे विश्वामित्रादीनामुत्पत्तिः, कौशिकीनदीविवरणं, क्षत्त्रादीनां वंशकीर्त्तनञ्च । ११ अ, आयुरादीनामाख्यानं, दिवोदासप्रसङ्गेन वाराणसीवर्णनञ्च । १२ अ, ययातिचरितकीर्त्तनं । १३ अ,

विषयः। ययातिवंशकीर्त्तनं, कार्त्तवीर्य्यार्ज्जुनचरित्रवर्णनञ्च। १४ अ, क्रोष्टुवंशकीर्त्तनं, श्रीकृष्णजन्मकथनञ्च। १५। १६ अ, वृष्णिवंशकथनं, स्यमन्तकोपाख्यानवर्णनञ्च। १७ अ, द्वीपानां वर्षाणाञ्च वर्णनं। १८ अ, भूमिसागरद्वीपानां परिमाणादि-कीर्त्तनं। १९ अ, पातालविवरणं। २० अ, नरकवर्णनं। २१ अ, चन्द्र-सूर्य्यनक्षत्रमण्डलादीनां संस्थानकथनं। २२ अ, ध्रुवसंस्थितिकीर्त्तनं। २३ अ, तीर्थवर्णनं, तन्माहात्म्यकीर्त्तनञ्च। २४ अ, ऋषिभिः सह ब्रह्मणः संवाद-कथनं। २५ अ, कर्म्मभूमिप्रशंसा, भारतवर्षपरिमाणादिकीर्त्तनञ्च। २६ अ, कोणादित्यतीर्थतन्माहात्म्यकथनं। २७। २८। २९ अ, सूर्य्यपूजा, द्वादशा-दित्यकीर्त्तनं, सूर्य्यमाहात्म्यवर्णनं, ऋतुभेदेन सूर्य्यस्य वर्णभेदकथनं स्तवराज-कीर्त्तनञ्च। ३०। ३१ अ, सूर्य्योत्पत्तिपरिणयादिकीर्त्तनं, तदष्टोत्तरशतनाम कथनञ्च। ३२। ३३ अ, पार्व्वतीजन्मतपस्या-तद्ग्राहसंवादादीनां कीर्त्तनं। ३४ अ, पार्व्वतीस्वयम्बरे ब्रह्मादीनामागमनं, पार्व्वत्युत्सङ्गवर्त्तिपञ्चमुखशिशुकर्त्तृकं शक्रादीनां बाहुस्तम्भनं, देवानां शिवस्तुतिः, उद्वाहतत्स्थानवर्णनञ्च। ३५। ३६ अ, देवानां शिवस्तुतिकरणं, गौरीकर्त्तृकहिमालयपरित्यागवर्णनञ्च। ३७। ३८ अ, दक्षयज्ञभङ्गविवरणं, भद्रकालीवीरभद्रयोरुत्पत्तिः, दक्षकर्त्तृक-महादेवस्तुतिकीर्त्तनञ्च। ३९ अ, एकाम्रक्षेत्रवर्णनं, तत्र विन्दुसरोनामतीर्थ-कीर्त्तनञ्च। ४० अ, उत्कलदेशवर्णनं, तत्र वैतरणीनदीकीर्त्तनं, पुरुषोत्तम-माहात्म्यकथनञ्च। ४१ अ, अवन्तीपुरवर्णनं। ४२। ४३ अ, क्षेत्रवर्णनं, पुरुषोत्तमपूर्व्ववृत्तान्तकथनञ्च। ४४। ४५ अ, क्षेत्रवर्णनं, इन्द्रद्युम्नस्य अश्वमेध-यज्ञः, भगवत्प्रासादनिर्म्माणवर्णनञ्च। ४६ अ, इन्द्रद्युम्नस्य भगवत्प्रतिमानि र्म्माणचिन्तावर्णनं। ४७ अ, तत्कृतपुरुषोत्तमकारुण्यस्तुतिकीर्त्तनं। ४८ अ, इन्द्रद्युम्नस्य स्वप्ने वासुदेवसन्दर्शनं, वृक्षच्छेदनकाले ब्राह्मणवेशेन हरिविश्व-कर्म्मणोः तत्समीपागमनं, भगवत्प्रतिमानिर्म्माणकथनञ्च। ४९ अ, इन्द्रद्युम्नं प्रति साक्षाद् भगवता वरदानं, ब्रह्मकर्त्तृकपुरुषोत्तमदर्शनकाल-तन्माहात्म्य-कीर्त्तनञ्च। ५०। ५१ अ, मार्कण्डेयस्य वटमूलाश्रयणं, प्रलयदर्शनकथनञ्च। ५२। ५३। ५४ अ, मार्कण्डेयस्य भगवत्कुक्षिपरिभ्रमणं, भगवतः स्तुतिः, भगव-द्दर्शनलाभकीर्त्तनञ्च। ५५ अ, मार्कण्डेयह्रदमाहात्म्यवर्णनं, श्रीकृष्णमाहात्म्य-कीर्त्तनञ्च। ५६ अ, नरसिंहमाहात्म्यवर्णनं। ५७ अ, श्वेतमाधवमाहात्म्य-कीर्त्तनं। ५८ अ, समुद्रस्नानविधानं। ५९ अ, श्रीकृष्णपूजाविधिः। ६० अ, समुद्रस्नानमाहात्म्यकथनं। ६१ अ, पञ्चतीर्थमाहात्म्यकीर्त्तनं। ६२ अ, महा-ज्यैष्ठीप्रशंसा। ६३ अ, श्रीकृष्णस्य स्नानमाहात्म्यकीर्त्तनं। ६४ अ, गुण्डिचा-

विषयः। यात्रामाहात्म्यकथनं। ६५ अ, द्वादशयात्राफलकीर्त्तनं। ६६ अ, विष्णुलोकानुकीर्त्तनं। ६७ अ, चैत्रस्य विशेषमाहात्म्यकथनं। ६८ अ, अनन्त-वासुदेवस्य माहात्म्यकथनं। ६९ अ, क्षेत्रे देहत्यागफलकथनं। ७० अ, कण्डूपाख्यानं। ७१।७२ अ, विष्णोर्नानाविधमूर्त्तिवर्णनं। ७३ अ, अंशावतारकथनं। ७४ अ, श्रीकृष्णजन्मविवरणं। ७५ अ, पूतनावध-शकटासुरहनन-यमलार्ज्जुनमोचनादीनां कीर्त्तनं। ७६ अ, कालीयनागदमनं। ७७ अ, धेनुकासुर-प्रलम्बासुरयोर्वधः, गोवर्द्धनगिरिपूजनकीर्त्तनञ्च। ७८ अ, गोवर्द्धनधारण-कृष्णेन्द्रसंवादादीनां वर्णनं। ७९ अ, गोपीकृष्णयोः सङ्गीतकीर्त्तनं। ८० अ, अक्रूरस्य वृन्दावनयात्रा, केशिवधकथनञ्च। ८१ अ, रामकृष्णयोर्मथुराप्रयाणं, अक्रूरस्य जलमध्ये रामकृष्णसन्दर्शनवर्णनञ्च। ८२ अ, कंसरजकवधः, रामकृष्णयोर्मालाकारेण सह संवादवर्णनञ्च। ८३ अ, कुब्जादर्शनं, धनुर्भङ्गः, कुवलयापीड़हननं, देवक्यादीनां रामकृष्णसन्दर्शनं, मुष्टिकचाणूरयोर्निपातनं, कंसवधवर्णनञ्च। ८४ अ, पञ्चजनाभिधदैत्यहननं, कृष्णस्य पाञ्चजन्यशङ्खप्राप्तिविवरणं, गुरुदक्षिणादानकीर्त्तनञ्च। ८५ अ, जरासन्धकर्त्तृकमथुरारोधवर्णनं। ८६ अ, मुचुकुन्दकर्त्तृकश्रीकृष्णस्तुतिकीर्त्तनं। ८७ अ, बलदेवस्य गोकुले प्रत्यागमनवर्णनं। ८८ अ, बलदेवस्य वारुणीलाभः, तत्क्रीड़ावर्णनञ्च। ८९ अ, रुक्मिणीहरणवर्णनं। ९० अ, शम्बरवधपूर्व्वकं प्रद्युम्नागमनवर्णनं। ९१ अ, कृष्णमहिषीणां वर्णनं, रुक्मिणः पौत्र्या सह अनिरुद्धस्य विवाहः, बलरामरुक्मिणोः द्यूतक्रीड़ा, रुक्मिवधकीर्त्तनञ्च। ९२ अ, नरकासुरवधवर्णनं। ९३ अ, पारिजातहरणं। ९४ अ, कृष्णस्य शताधिकषोड़शसहस्रदेहपरिग्रहकथनं। ९५ अ, उषायाः स्वप्ने अनिरुद्धदर्शनं। ९६ अ, उषानिरुद्धयोर्विलासवर्णनं। ९७ अ. पौण्ड्रकाभिधवासुदेववधकीर्त्तनं। ९८ अ, शाम्बकर्त्तृकदुर्य्योधनकन्याहरणं, बलदेवेन सह कौरवाणां युद्धकीर्त्तनञ्च। ९९ अ, द्विविदनामकवानरवधवर्णनं। १०० अ, शाम्बस्य उदरात् मुषलोत्पत्तिः, उद्धवस्य बदरिकाश्रमगमनं, यादवानां निधनं. रामकृष्णयोः स्वधामगमनवर्णनञ्च। १०१ अ, रामकृष्णादीनामौर्द्ध्वदेहिकक्रियासम्पादनं, दस्यूनां समीपे अर्ज्जुनस्य पराजयः, अर्ज्जुनस्य व्यासमीपगमनं, अष्टावक्रेण सह अप्सरसां संवादकथनं, पाण्डवानां वनप्रवेशकथनञ्च। १०२ अ, ब्रह्मकर्त्तृकहिरण्यकशिपुवरदानकथनं, विष्णोर्दशावतारवर्णनञ्च। १०३ अ, यमलोकवर्णनं। १०४ अ, पापकर्म्मणां पृथक् पृथक् यातनाकथनं। १०५ अ, पुण्यजनककर्म्मकीर्त्तनं, श्राद्धविधिकथनञ्च। १०६ अ, सदाचारकथनं,

विषयः। धार्म्मिकानां यमलोकगमनवर्णनञ्च। १०७। १०८ अ, येन येन कर्म्मणा तिर्य्यग्योनित्वं भवति तद्विस्तारकथनं, संसारचक्रवर्णनञ्च। १०९ अ, पितृलोकोपाख्यानं, विस्तरेण श्राद्धविधिकथनञ्च। ११० अ, नित्यनैमित्तिकादिश्राद्धविधानं, श्राद्धे विहिताविहितद्रव्यकथनञ्च। १११। ११२ अ, विस्तरेण वर्णाश्रमाचारधर्म्मनिरूपणं। ११३ अ, केन केन कर्म्मणा द्विजः शूद्रत्वमाप्नोतीति कीर्त्तनं। ११४। ११५ अ, स्वर्गगमनोपायादिकीर्त्तनं। ११६ अ, हरिस्मरणमेव संसारबन्धनमोचनमित्याख्यानं। ११७ अ, वैष्णवादीनां गतिकथनं ११८ अ, हरिवासरमाहात्म्यं, गीतमाहात्म्यकथनप्रसङ्गेन चण्डालोपाख्यानकीर्त्तनं ब्रह्मराक्षसस्य चोत्पत्तिविवरणकथनं, उर्व्वशीब्राह्मणसंवादकीर्त्तनञ्च। ११९ अ, विष्णुमायाकथनं, विविधोपाख्यानवर्णनञ्च। १२०। १२१ अ, कलियुगधर्म्मकथनं। १२२ अ, नैमित्तिकप्रलयकीर्त्तनं। १२३ अ, प्राकृतप्रलयकथनं, साङ्ख्यकथनं, ब्रह्मवादकीर्त्तनञ्च॥

No. 1183. कृष्णतत्त्वामृतं।

Substance, country-made yellow paper, 14 × 5 inches. Folia, 24. Lines, 8 on a page. Extent, 484 s'lokas. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, S'ántipura, Kálidása Vidyávágís'a. Appearance, new. Prose and verse. Correct.

Kṛishṇa-tattvámṛita. A dissertation on the divinity of Kṛishṇa; the means of attaining salvation through him; and the dualistic philosophy of the Vaishṇavas. By Rádhámohana Gosvámi.

Beginning. श्रीकृष्णं परमानन्दलक्षणं पीतवाससं।
प्रणम्य तत्तत्त्वमयममृतं भावभावितं॥
संसारानलतापार्त्तिहारि भूरिसुखोदयं।
समुद्भावयति श्रीलमोहनो निगमार्णवात्॥
तत्र ब्रह्मसंहितायां।
"ईश्वरः परमः कृष्णः सच्चिदानन्दविग्रहः।
अनादिरादिर्गोविन्दः सर्व्वकारणकारणं॥"
अत्र कृष्णपदं कृष्णशरीरोपलक्षितपरतत्त्वपरं, यशोदास्तनन्धये नवतमालश्यामच्छविपि कृष्णशब्दो रूढ इति भगवत्सन्दर्भवाक्यात् कृष्णवर्णत्वात् पापकर्षणाच्च यौगिकरूढमपीत्यादि।

End. "तस्मात् केनाप्युपायेन मनः कृष्णे निवेशयेदिति" सप्तमीयात् "कृष्ण एव परो देवस्तं ध्यायेदिति" गोपालतापनीवचनात् "असारे खलु संसारे सारं कृष्णपदार्चनमिति" गौतमीयात् "ईश्वरः परमः कृष्णः" इत्यादिवचनात्, अन्यनिरपेक्षो निरन्तरं श्रीकृष्णं भजेदिति शं।

Colophon. इति कलियुगपावनावतारश्रीमदद्वैतवंशसम्भवश्रीराधामोहनगोस्वामिभट्टाचार्य्यविरचितं श्रीकृष्णतत्त्वामृतं समाप्तं ॥

विषयः। श्रीकृष्ण एव नित्यनिरतिशयज्ञानानन्दाश्रयः परमेश्वर इति निरूपणं। आत्मनो ज्ञानाश्रयत्वकथनं। ज्ञानस्वरूपत्वकीर्त्तनं। प्रकृतितत्त्वनिरूपणं। मायास्वरूपकीर्त्तनं। प्रसङ्गाद् भ्रमकथनं। परमात्मजीवात्मनोर्भेदः। आत्मज्ञानस्यैव मोक्षहेतुत्वं। श्रीकृष्णस्य गुणभेदेन ब्रह्मपरमात्म-भगवन्नामधेयत्वनिरूपणं। भगवच्छरीरकथनं। गुणावताराः। प्रकृतेरुपादानकारणत्वकथनं। परमाणुवादखण्डनं। ब्रह्मोपादानवादिमतनिरासः। साङ्ख्यमतखण्डनं। वृन्दावनलीलातिमधुरं श्रीकृष्णरूपमेव सर्व्वतो मनोहरमिति वर्णनं। भक्तिरेव तत्प्राप्त्युपाय इति कथनं। रूपादीनामप्राकृतत्वादिना शास्त्रे तस्यारूपादिविशेषणदानमिति कथनं। विष्णुपुराणाद्युक्तकेशावतारकथादीनां मीमांसा। भगवद्भक्तिनिरूपणं, तद्विभागादिकञ्च। इति समाप्तिः॥

No. 1184. कविकान्ता।

Substance, country paper, 16 × 2¾ inches. Folia, 95. Lines, 6 on a page. Extent, 3,548 s'lokas. Character. Bengali. Date, Sk., 1599, Place of deposit, S'ántipura, Kálidása Vidyávágís'a. Appearance, old and decayed. Prose. Generally Correct.

Kavikántá. A commentary on the Raghuvaṅs'a of Kálidása. By A'chárjya Gopínátha Kavirája.

Beginning. अव्याज+ +व निजकृतोपि——————

अर्द्धार्द्धसम्भानकृतैकदेहौ गौरीगिरीशौ शिवमावहेतां॥

विश्वं यशोभिरवदाय तु कालिदासो वाचा वि+ + +नवः पुरुषावतारः।

पुंसां प्रसादयति यस्य गिरां प्रपञ्चो वाणै+ + + + +क+ इवाम्बु सद्यः॥

कविराजगोपीनाथ+ + +रघुवंशकाव्यस्य।

व्यञ्जितरसभाशेषं कविकान्ता रच्यते टीका॥

श्रीकालिदासस्तुकवेर्वचसि प्रसङ्गाद्बोधितीरजलदाम्बुवचो मदीयं ।
स्वादीयतां सुकृतिभिः कुसुमस्य योगात् रक्षागुण+ + + +बहवो वहन्ति ॥
मनुमहाराजकुलजमहीपतीनां चरितानि विवर्णयिष्यन् सकलकविसार्थवाहः
श्रीकालिदासः परदेवतानमस्कारणमैहिकामुष्मिकफलप्रदमिति चाशीर्व्वाद-
वस्तुनिर्द्देशावुद्दिश्य देवतानमस्काररूपं महाकाव्यमुखमाह । वागर्थाविति ।

End. रघुवृषभो रघुश्रेष्ठः सैनिकैः सह ++++ समीयिवान् सङ्गतः सन् स्वमन्दिरं
न्यवर्त्तयत ॥ श्रीः ॥

Colophon. इति श्रीमदाचार्य्यगोपीनाथ+ +कविराजकृतौ कविकान्तौख्यायां रघुवंशटी-
कायां नवमः सर्गः ॥ श्रीः ॥
पूर्व्वसर्गान्ते दशरथस्य पुत्रो + + + + + + तपुत्रोदयो भण्यते इति सर्गयोः
सुसन्धित्वं ॥
नवनवशरचन्द्रे टिप्पनीं वै रघोस्तु,
समलिखदिति शाके सम्मिते सौम्यवारे ।
शशधरपरिपूर्णे श्रावणस्य तृतीये,
मिहिर + + + + + + + + कृष्णशर्म्मा ॥ (अतः परं खण्डितं)

विषयः । रघुवंशव्याख्यानं नवमसर्गान्तं ॥

No. 1185. बालरामायणं ।

Substance, country paper, 17 × 4 inches. Folia, 178. Lines, 5—6 on a page. Extent, 3,783 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'ántipura. Rámadhana Vidyávágis'a. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Bálarámáyaṇa. A drama founded on the incidents described in the Rámáyaṇa and the life of Ráma. By Rájasekhara Kaviràja. The work is held in high estimation as a dramatic composition of great merit, and a very good edition of it has lately been published by Paṇḍit Bála S'ástrí of the Benares Sanskrit College.

Beginning. प्रसन्नेर्यः पात्रं तिलकयति यं सूक्तिरचना
य आद्यः स्वादूनां श्रुतिचुलुकलेह्येन मधुना ।
यदात्मानो विद्याः परिणमति यथार्थवपुषा
स गुम्फो वाणीनां कविवृषनिषेव्यो विजयते ॥

नान्द्यन्ते सूत्रधारः। ससंरम्भं परिक्रम्य। पुरोऽवलोक्य च सप्रश्रयमञ्जलिं बद्ध्वा, भो भो भुजस्तम्भालानितलक्ष्मीकरेणुना रघुकुलैकतिलकेन महेन्द्रपालदेवेन अधिकृताः सभासदः सर्व्वानेष वो गुणनिधिर्विज्ञापयति, विदितमेवैतद् भवतां। ++++++++++++++++++++++++

End. वशिष्ठः। रामं प्रति, किन्ते भूयः प्रियमुपकरोमि।

रामः। अतः परमपि प्रियमस्ति।

भग्नश्चाजगवं न चापि कुपितो भर्गः सुरग्रामणीः
सेतुश्च ग्रथितः प्रसन्नमधुरो दृष्टश्च वारांनिधिः।
पौलस्त्यस्य हतः स्थितश्च भगवान् प्रीतः श्रुतीनां कविः॥
प्राप्तं यानमिदञ्च याचितवते दत्तं कुवेराय च॥

तथापीदमस्तु। सम्यक् संसारविद्याविषदमुपनिषद् भूतमर्थाद्भुतानां
ग्रथ्नन्तु ग्रन्थिबन्धं वचनमनुपतत् सूक्तिमुक्ताः सुयुक्ताः।
सन्तः सन्तर्पितान्तःकरणमनुगुणं ब्रह्मणः काव्यमूर्त्ते-
स्तत्त्वं सात्त्विकैस्य प्रथमपिशुनितं भावयन्तोऽर्च्चयन्तु॥

इति निष्क्रान्ताः सर्व्वे।

इति राघवानन्दो नाम दशमोऽङ्कः॥

Colophon. इति श्रीकविराजराजशेखरविरचितं बालरामायणं नाम महानाटकं समाप्तं।

विषयः। आपाणिग्रहणाद् राजपदप्राप्तिपर्य्यन्तं रामचरित्रमवलम्ब्य दशभिरङ्कैः विरचितमिदं महानाटकं। तत्र शुनःशेफप्रवेशमुखेन प्रभातवर्णनं। तापसच्छद्मना प्रविष्टस्य राक्षसस्य तेन सह संलापः। प्रहस्तकेन सह रावणस्य जनकालयगमनं। तत्र सीतां पश्यतस्तस्य औत्सुक्यं, अकृतार्थता च धनुर्भङ्गाय कृतोद्यमस्य सत्यन्योन्यमसरोद्योगे जनकरावणयोः, माध्यन्दिनीं सन्ध्यामनुष्ठातुं निश्चक्राम रावणः। इति प्रतिज्ञापौलस्त्यो नाम प्रथमोऽङ्कः।

शिवस्य चात्मनोऽवस्थां वर्णयतो भृङ्गिरिटेः स्वप्रकृतिमनुचिन्तयता नारदेन सह परशुरामरावणयोः वीर्य्यविषयकं कथोपकथनं। सीतामनुसन्धाय रावणस्य मदनचेष्टितं। याचितपरशुना परशुरामेण यदभिहितं, रावणसमीपे मायामयस्य तत्कथनं। भार्गवदशमुखयोर्युद्धं। इति परशुरामरावणीयो नाम द्वितीयोऽङ्कः।

स्टभमिथुनसंवादप्रसङ्गेन ताड़कानिधनपूर्व्वकं रामचन्द्रेण मारीचो निरस्तीत इति सूचना। रावणसमीपे 'सीतास्वयम्वराभिधान'नाटकस्य अभिनयः। तत्र, विश्वामित्रेण सह रामलक्ष्मणयोः स्वयम्वरसभाधिष्ठानं। रामस्य सीता

विषयः । सौन्दर्य्यपक्षपातः । तत्त्वेन सीतामनुसन्धाय रावणस्य उन्मादः । हेमप्रभया समं सीतायाः समागतराजदर्शनं । तत्र नरकासुरपाण्ड्यराजादीनां प्रशस्तिवर्णनोन्मुखायां सत्यां प्रतिहार्य्यां तत्त्वबुद्ध्या तद्वधार्थं रावणेन गृहीते चन्द्रहासे प्रहस्तकर्तृकं तन्निवारणं। पुनः, चेदिपति-सिंहलेश्वर-मथुरानाथावन्तिनाथ-क्रथकैशिकाधिपति-काञ्चीपुरेश्वर-लाटेश्वरप्रभृतीनां प्रशस्तिवर्णनं । धनुर्भङ्गे राजकुलस्य अक्षतार्थता तद्भङ्गाय दशमुखस्य उत्थानेच्छा । रामेण कृतेऽपि धनुर्भङ्गे प्रथमतो नाटकधिया तस्य अविश्वासः । जनकेन समर्पितायां जानक्यां रामचन्द्रकरे तस्य च पुनः संरम्भः । सन्ध्यावर्णनं । इति विलक्षलङ्केश्वरो नाम तृतीयोऽङ्कः ।

रामचन्द्रं प्रति श्रुतभार्गवसमरसंरम्भेण शक्रेण दशरथः सत्वरं सुरलोकात् तत्र प्रहित इति उपाध्यायवटुसंवादेन सूचितं । पुरन्दरस्यन्दनस्य चतुर्दिशं मत्तवारणीयफलकेषु परशुरामचित्रं लिखितमस्तीति वाचमाकर्ण्य मातलेः, सौदामिन्या सह हरकृतास्त्रोपदेश-रेणुकाशिरश्छेदनादिभार्गवचरित्रचित्रं पश्यतो दशरथस्य विमानाद् विदेहराजमन्दिरावतरणं । सीतां प्रति जनकशतानन्दयोः सुनयोपदेशः । जनकदशरथयोरन्योन्यमाप्यायनं । भार्गवसमीपे रामस्य विनयः । भार्गवनिग्रहाय जनकस्य धनुर्ग्रहणं। विश्वामित्रस्य तन्निवारणं। राममुद्दिश्य भार्गवस्य वैष्णवधनुरर्पणं। लक्ष्मणकर्तृकं तत्र ज्यारोपणं। उर्म्मिलादिभिः सह लक्ष्मणादीनां विवाहः । इति भार्गवभङ्गो नाम चतुर्थोऽङ्कः ।

माल्यवतो मिथिलानिवासिना स्पर्शेन प्रहितस्य लेखस्य वाचनं । विरचिता सीताप्रतिकृतिः रावणोपच्छन्दार्थं यन्त्रकारेण विशारदनामकेनेति मायामयवचनमाकर्ण्य, मयापि सीताधात्रेयिका कारिता सिन्दूरिका नाम, किन्तु, तत्प्रदर्शनेन दशाननः प्रलोभनीयस्त्वयेति तत्प्रति माल्यवत आदेशः । सीतासन्दर्शनाभिलाषिणो रावणस्य मायामयवाक्यश्रवणात् सीतानयनाय प्रहस्तं प्रति समादेशः । सीतां पश्यतः तस्य पूर्व्वरागः । तत्र सिन्दूरिकायाः सीतापूर्व्वरागवर्णनञ्च । सीतां प्रति तस्य स्वागतप्रश्नः । सीताया अनुरागव्यञ्जनं । तत्करस्पर्शेन सारिकाधिष्ठितं सीताप्रतिकृतियन्त्रमिति रावणस्य निश्चयः । तस्य चित्तविनोदनार्थं लीलोद्यानप्रवेशः । ऋतूनां वर्णनं । तत्र तस्य वैधुर्य्यवर्णनञ्च । रावणकृतमदनोपालम्भः । मन्दरकामिनी-हिमगिरिसुन्दरीप्रभृतीनां तत्सेवनार्थमागतानां 'पर्व्वतकलत्राङ्गसङ्गो नितरां तापायेति' तासां विसर्ज्जनं । रम्भामेनकादीनामप्सरसां ताम्रपर्णीमुरलाप्रभृतीनां नदीनाञ्च

विषयः।

तदुपचारः। वारुणीलक्ष्मीसरस्वतीनां तत्कृततिरस्कृतिः। इन्दीवराकर-चन्द्रबिम्बमवलोक्य 'पुरन्दरोऽयं सीतामालिङ्गतीति' बुद्ध्या तस्य पुनः चन्द्रहाससमरणं। अत्रान्तरे छिन्ननासायाः शूर्पणखाया रावणसमीपे स्वावस्थाप्रदर्शनं। रावणकर्त्तृकतत्समाश्वासनञ्च। इति उन्मत्तदशाननो नाम पञ्चमोऽङ्कः।

शूर्पणखामायामययोर्माल्यवता सह संवादः। अथैकदा कैकेय्या समसुरानीक-विजयाय दशरथे पुरुहूतं समुपस्थितवति तद्रूपधारिणी रामचन्द्रं सपदि छलयितुमयोध्यां शूर्पणखा अहश्च प्रापतुः। ततश्च मन्थरारूपधारिण्या शूर्पणखया 'महाराज! अद्य कैकेयी त्वया प्रतिपन्नं वरद्वयं याचते' इत्युक्तेन मया निर्व्वासितो राजपुत्रः प्रवृत्तश्च गन्तुं वनायेति माल्यवत्समीपे मायामयस्य कथनं। अत्रान्तरे कैकेय्या सह दशरथस्य अयोध्याप्रवेशः। वामदेवप्रमुखाद् रामस्य निर्व्वासनं श्रुत्वा तयोर्मूर्च्छा। लब्धसञ्ज्ञयोस्तयोर्विलापादि च। सुमित्राया वामदेवप्रदत्तपत्रिकावाचनं। तत्र समागतस्य सुमन्त्रस्य सर्व्वेषां समीपे नर्म्मदा-परपारगमनपर्य्यन्तं रामवनवासवृत्तान्तकथनं। अनन्तरमागतस्य जटायुर्दूतस्य रत्नशिखण्डस्य तेषां पुरतः, 'रामकृतमायामृगानुसरण-सीताहरण-जटायुःपत-नादि'वृत्तान्तकीर्त्तनं। इति निर्दोषदशरथो नाम षष्ठोऽङ्कः।

वैतालिकयुगलप्रवेशमुखेन रामकृतखरदूषणवध-वालिनिग्रहादीनां हनूमत्कृत-समुद्रोल्लङ्घनाशोकवनदलनादीनाञ्च कीर्त्तनं। समुद्रकूलोपविष्टस्य रामस्य चेष्टावर्णनं। रामेण परित्यक्ते आग्नेयास्त्रे गङ्गायमुनाभ्यां सह समुद्रस्य तत्पुरतो विनयः। सेतुबन्धनं। तत्र राक्षसैः सह वानराणां युद्धं। रामलक्ष्मणादीनां पुरतो दशमुखस्य सीताशिरश्छेदनं। रामस्य विलापः। निर्ज्जनादपि ... तत् समुल्लासमाकर्ण्य तेषां विस्मयः। सिंहनादेन सह रामस्य युद्धं। इति असम-पराक्रमो नाम सप्तमोऽङ्कः।

सुमुखदुर्मुखाभिधानराक्षसयोः संवादकथनव्याजेन सिंहनादवध-लक्ष्मणशक्ति-शेलादीनां कथनं। रामरावणादीनां पुरतः तुलाद्यूते ताराकुमारेण कुमारो राक्षसपतेर्निहत इति वर्णनं। करङ्ककङ्कालाभ्यां सह रावणस्य लक्ष्मणमेघना-दयोरन्योन्यं सम्प्रहारदर्शनं। कुम्भकर्णप्रबोधः। वानरैः सार्द्धं तस्य युद्धं। कुम्भक-र्णादीनां निधनं दृष्ट्वा रावणस्य मूर्च्छा। इति वीरविलासो नामाष्टमोऽङ्कः।

पुरुहूतसमीपे चित्रगुप्तस्य लङ्कालेख्यकवाचनं। रामरावणयोर्युद्धदर्शनाय चा-रणमिथुनाभ्यां समं देवराजदशरथयोस्तत्र प्रवेशः। तयोर्घोरसमरवर्णनं। संवृत्ते रावणवधे रामलक्ष्मणयोरुपरि पुष्पवृष्टिः। इति रावणवधो नाम नव-मोऽङ्कः।

विषयः । अलकया सह समेतायां लङ्कायाः प्रवेशमुखेन सीताया वह्निशुद्धिः, भरतस्य पार्श्वं हनूमान् प्रेषितश्चेति सूचना । विमानमार्गेण रामलक्ष्मणादीनाम् अयोध्यायात्रा । तत्र सीतामुद्दिश्य रामस्य युद्धस्थलीप्रदर्शनं । पुरन्दरप्रेरितस्य विद्याधरस्य तेषां पुरतो रामदिव्यचरितकीर्त्तनं । सीतामुद्दिश्य तस्य हिमालयकैलासमानससरोवरादीनां वर्णनं । तत्र सुग्रीवादीनां समुद्रवर्णना । सिंहलस्य । समुद्रकूलस्य । माल्यवतः । मलयस्य । ताम्रपर्णीनद्याः । अगस्त्याश्रमस्य । तत्र रामलक्ष्मणप्रभृतीनामगस्त्येन समं साक्षात्कारः । द्रविड़देशस्य वर्णनं । सप्तगोदावरीतीरे परशुरामस्य । कावेर्य्याः । महाराष्ट्रदेशस्य । नर्म्मदायाः । लाटदेशस्य । उज्जयिनीस्थमहाकालनाथस्य । मालवदेशस्य । यमुनायाः । पञ्चालदेशस्य । महोदयनामकनगरस्य । कान्यकुब्जस्य । प्रयागस्य । वाराणस्याः । मिथिलायाश्च वर्णनं । अयोध्याप्राप्तिः । भरत-शत्रुघ्नपुरःसरेण वशिष्ठेन सह सर्व्वेषां सम्भाषणादिः । इति राघवानन्दो नाम दशमोऽङ्कः ।

समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

No. 1186. शब्दखण्डः ।

Substance, country paper, 22 × 5 inches. Folia, 154. Lines, 9—12, on a page. Extent, 7,535 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Gosvámi Bhaṭṭácharya. Appearance, very old. Decayed. Prose. Correct.

S'abdakhaṇḍa—Being the last part of Gañges'a's *Tattva-chintámaṇi.* The work treats from a logical standpoint the value of Testimony as a proof. In the course of his dissertation, the author reviews at length the opinions of his predecessors. The MS. is a very old and remarkably correct one. Vide ante I. p. 295.

Beginning. अथ शब्दो निरूप्यते । प्रयोगहेतुभूतार्थतत्त्वज्ञानजन्यः शब्दः प्रमाणं । ननु शब्दो न प्रमाणं । तथा हि, करणविशेषः प्रमाणं, करणञ्च तद् यस्मिन् सति क्रिया भवत्येव । न च शब्दे सति प्रमाणं भवत्येवेति नायं शब्दः प्रमाणं । इत्यादि ।

End. येतिह्यञ्च आप्तोक्तत्वेन शब्द एव अन्तर्भवति । अर्थापत्त्यनुपलब्ध्योऽस्तु यथायथमन्तर्भावः प्रागेव चिन्तितः । अतः सिद्धं चत्वारि प्रमाणानीत्युपरम्यते ।

धीराः कुशाग्रमतयो भवतः प्रणम्य
मौलौ निधाय करवारिरुहे समीहे ।
वाणीयमर्थरहितापि विशृङ्खलापि
सानुग्रहेण हृदयेन विलोकनीया ॥ शिवं ।

Colophon. इति महामहोपाध्यायगङ्गेश्वरविरचिते तत्त्वचिन्तामणौ शब्दखण्डस्तुरीयः परिच्छेदः समाप्तः ॥०॥

विषयः । शब्दलक्षणं । तत्प्रामाण्ये सौगतमतं । वैशेषिकमतं । स्वीयमतं । जरन्मीमांसकमतं । प्राभाकरमतञ्च । आकाङ्क्षानिरूपणं । तत्र नव्यमतं । योग्यतानिरूपणं । आसत्तिनिरूपणं । तात्पर्य्याधीनं शब्दप्रामाण्यमिति कथनं । अत्र मीमांसकमतं । वेदस्य पौरुषेयत्वकथनं । वेदलक्षणं । पौरुषेयत्वलक्षणं । शब्दानित्यत्वकथनं । उच्छिन्नत्वेन अभिमतो वेदो नित्यानुमेय इति निर्णयः । वाक्यलक्षणं । स्मृत्याचारयोर्वेदमूलत्वमिति कथनं । प्रलयस्थापनं । प्रवर्त्तकज्ञाननिरूपणं । तत्र नव्यमतं । हिंसानिरूपणं । विधिविचारः । तत्र नव्यमतं । आचार्य्यमतं । गुरुमतं । विषयनिरुक्तिः । अपूर्ब्ववादः । शक्तिवादे । कार्य्यान्विते । अन्विते । स्वर्गलक्षणं । देवतालक्षणं । पदार्थनिरूपणं । तत्र प्रभाकरमतं । जातौ शक्तिरिति । जातिविशिष्टव्यक्तावेव शक्तिरिति कथनञ्च । योगरूढविचारः । अत्र मीमांसकमतं । शब्दसाधुत्वविचारः । लक्षणा । तत्र नव्यमतं । समासविचारः । अत्र नव्यादीनां मतं । आख्यातविचारः । अत्र भट्टमतं । मण्डनाचार्य्यमतं । उपसर्गद्योतकताविचारः ।

No. 1187. श्रीकृष्णस्तोत्रं, क्वचित् २ व्याख्यायुक्तं ।

Substance, country paper, 13 × 3 inches. Folia, 16. Lines, 4 on a page. Extent, 168 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Kálidása Vidyávágís'a. Appearance, old. Verse. Correct.

S'ríkṛishṇa-stotra. A hymn in praise of the perfection of Krishṇa's person. By S'aṅkara Áchárya. There is no reason to believe that the great S'ivite Sannyási who commented on the Vedánta Sútras of Vyása wrote this hymn, and it is therefore to be inferred that either the work is a forgery, or the author is a homonymous person of a different and much later age.

Beginning. लक्ष्मीभर्तुर्भुजाग्रे कृतवसति सितं यस्य रूपं विशालं
नीलाद्रेस्तुङ्गशृङ्गस्थितमिव रजनीनाथबिम्बं विभाति ।
पायाद् वः पाञ्चजन्यः स सकलदितिजत्रासनैः पूरयन् खै-
र्निध्वानैर्नीरदौघध्वनिपरिभवदैरम्बरं कम्बुराजः ॥ १ ॥

End. मोदात् पादादिकेशस्तुतिमिति रचितां कीर्त्तयित्वा विधात्रः
पादाब्जद्वन्द्वसेवासमयकृतमतिर्मस्तकेनानमेद् यः ।
उन्मुच्यैवात्मने नो निचयकवचतां पञ्चतामेत्य भानो-
र्बिम्बान्तर्गोचरं स प्रविशति परमानन्दमात्मस्वरूपं ॥ ५- ॥

Colophon. इति श्रीमच्छङ्कराचार्य्यविरचितं श्रीकृष्णस्तोत्रं समाप्तं ।

विषयः । श्रीकृष्णस्तोत्रव्याजेन तद्रूपमाहात्म्यवर्णनं ।

No. 1188. अद्वैतरहस्यं ।

Substance, country paper, 12 × 3 inches. Folia, 4. Lines, 4 on a page. Extent, 44 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kálidása Vidyávágís'a. Appearance, Fresh. Prose and verse. Correct.

Advaita-rahasya. A dissertation in support of the non-dual theory of the Vedánta. By Rámánanda Tírtha. The author was one of the foremost professors of this school of philosophy.

Beginning. इह किल प्रातीतिकभ्रमत्यागार्थमात्मज्ञानरहस्यं चातुर्य्याक्षेपमुद्रया नमस्कार-
व्याजेन दर्शयति ।
निराभासाय शान्ताय ज्ञानातीताय ते नमः ।
मद्यमज्ञेयरूपाय नित्यमुक्तचिदात्मने ॥ इत्यादि ।

End. शृणुष्व तात । शृणुष्व निशामय निशामय ।
येनैव निर्वृतिः स्यात्तु तेनैव विहरानघ । ॥
अथ वा यासि सङ्कोचं लोकदृष्ट्या तु मूढधीः ।
तदा नैव सुखं यासि लोकभ्रान्त्योऽसि रे सुत । ॥

Colophon. इति श्रीरामानन्दतीर्थकृताद्वैतरहस्यं समाप्तं ॥

विषयः । ब्रह्मणो लक्षणादिकथनपुरःसरमद्वैतवादसंस्थापनं ।

No. 1189. अवधूतषट्कं ।

Substance, country-made yellow paper, 11 × 4 inches. Folium, 1. Lines, 8. Extent, 19 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, S'ántipura. Kálidása Vidyávágís'a. Appearance, old. Verse. Correct.

Avadhúta-shaṭka. A hymn in six stanzas in praise of Avadhútas, a class of houseless hermits, to which its author S'añkara A'chárya belonged.

Beginning. न योगी न भोगी न वा मोक्षकाङ्क्षी
न वीरो न धीरो न वा साधकेन्द्रः ।
न शैवो न शाक्तो न वा वैष्णवो वाऽ-
वधूतश्चिदानन्दरूपोऽहमात्मा ॥ १ ॥

End. विभूतिं त्रिशूलं तथा रक्तवासो
दधानः कपालं गले नागहारं ।
प्रसन्नान्तरात्मा सदा हृष्टचेता
विरेजेऽवधूतो द्वितीयो महेशः ॥ ६ ॥

Colophon. इति शङ्कराचार्य्यविरचितमवधूतषट्कं समाप्तम् ।

विषयः । अवधूतप्रकृतिवर्णनं ।

No. 1190. आलोकः ।

Substance, Palm-leaf, 14 × 2 inches. Folia, 92. Lines, 6 on a page. Extent, 3,956 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Kálidása Vidyávágís'a. Appearance, old and decayed. Prose. Correct.

A'loka. A commentary on the Tattva-chintámaṇi of Gañges'a. By Gadádhara. The MS. comprises the first three books only, but it is very old and correct. (Vide ante I p. 295, and Hall's Contributions, p.)

Beginning. वक्त्राणि पञ्च कुचयोः प्रतिबिम्बितानि
दृष्ट्वा दशाननसमागमनभ्रमेण ।

भूयोऽपि शैलपरिहृत्तिभयेन गाढ-
मालिङ्गितो गिरिजया गिरिशः पुनातु ॥
अधीत्य जयदेवेन हरिमिश्रात् पितृव्यतः ।
तत्त्वचिन्तामणेरित्यमालोकोऽयं प्रकाश्यते ॥
प्रसङ्गान्मङ्गलस्य समाप्तिहेतुतां स्थापयितुं भूमिकामाचरति, इहेति । इह खलु
वाक्यालङ्कारे एकवाक्यता अविप्रतिपत्तिस्तेन श्रमसूलकता निराकृतेत्यादि ।

End. अदण्डव्यावृत्तधीकरणतावच्छेदको दण्ड इति शब्दादकामेऽपि तद्वृत्त्यदण्ड-
व्यावृत्त्यप्रतीतेः सर्व्वसिद्धत्वादिन्द्रियासन्निकर्षादिना प्रत्यक्षसामग्र्यभावात्, तस्माद्
यथोक्तं विशेषणपदप्रवृत्तिनिमित्तं विशिष्टधीविषयस्तु विशेषण इत्यतः खण्डित-
त्वात् शेषवाक्यं नास्ति ।

विषयः । चिन्तामणेः व्याख्यानं ।

No. 1191. आलोकरहस्यं ।

Substance, country paper, 17 × 4 inches. Folia, 26. Lines, 8 on a page. Extent, 1,518 s'lokas. Character, Bengali. Date, Place of deposit, S'ántipura, Kálidása Vidyávagís'a. Appearance, old. Prose, Correct.

A'loka-rahasya. A gloss on the last named work. By Mathurá-nátha Tarkavágís'a. The codex comprises only the third book.

Beginning. न्यायाम्बुधिकृतसेतुं हेतुं श्रीराममखिलसम्पत्तेः ।
तातं त्रिभुवनगीतं तर्कालङ्कारमादरान्नत्वा ॥
श्रीमता मथुरानाथतर्कवागीशधीमता ।
विशदीकृत्य दर्श्यन्ते प्रत्यक्षालोकफक्किकाः ॥
निर्व्विघ्नं प्रारिप्सितग्रन्थसमाप्तिकामनया कृतं स्तुतिपूर्व्वकभगवत्प्रार्थनारूपं मङ्गलं
शिष्यशिक्षायै आदौ निबध्नाति, वक्त्राणीति । गिरिशो महादेवः पुनातु
पवित्रं करोतु प्रारिप्सितग्रन्थसमाप्तिप्रतिबन्धकं पापं नाशयतु इत्यादि ।

End. सामानाधिकरण्यविरहव्यभिचारादिनिश्चयात्मकघटादिव्यतिरेकज्ञानप्रतिवध्या-
यां घटादिनिश्चयेति अतः खण्डितत्वात् परिसमाप्तिवाक्यं नास्ति ।

विषयः । जयदेवकृतप्रत्यक्षालोकस्य व्याख्यानं ।

No. 1192. कृष्णभक्तिरसोदयः ।

Substance, country-made yellow paper, 12 × 4 inches. Folia, 12. Lines, 5 on a page. Extent, 180 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Rádhikánátha Gos'vamí. Appearance, new. Prose and verse. Correct.

Krishna-bhaktirasodaya. A treatise on the Bhakti system of the Vaishnavas. By Rádhámohana S'armá. The MS. is incomplete.

Beginning. गोपीनयनचकोरी—स्वादितसुरसाम्रतामिताङ्गरुचिः ।
कोऽपि व्रजेन्द्रतनयो नीरदनीलो विधुर्जयति ॥
श्रीमदद्वैतवंशेन राधामोहनशर्म्मणा ।
क्रियते परमामोदः कृष्णभक्तिरसोदयः ॥
श्रीमद्रसामृताम्भोधिर्गोस्वामिभिरुदाहृतः ।
तस्मादुद्धृत्य यत्किञ्चिदन्यंतस्य निवेद्यते ॥
क्षन्तव्यं मम चापल्यं तद्गन्धेरितचेतसः ।
वैष्णवैः कृष्णसम्बन्धगुणमात्रपरिग्रहैः ॥ तत्र भक्तिलक्षणमित्यादि ।

End. आनुगत्यञ्च शास्त्रादिप्रसिद्धास्तु रागात्मिकाङ्गश्रवणकीर्त्तनस्मरणपादसेवनवन्दनात्मनिवेदनप्रायतनपरिपाटीषु प्रष्टव्या सहशीकरणमित्यतः खण्डितत्वात् परिशेषवाक्यं नास्ति ।

विषयः । भक्तिलक्षणं । अनुशीलनस्वरूपप्रदर्शनं । उपवासस्य भजनाङ्गत्वकथनं । भक्तिलक्षणपरिष्क्रिया । भक्तिप्रयोजननिर्द्देशः । तद्विवरणकथनञ्च । रुचिलक्षणं । केवलयुक्तेरप्रतिष्ठता । साधनसाध्यभेदेन भक्तेर्द्वैविध्यकीर्त्तनं । साधनभक्तिलक्षणं । वैधीलक्षणं । रागलक्षणं । चतुःषष्टिसङ्ख्यकानि भक्त्यङ्गानि । सन्ध्योपासनादीनां कर्त्तव्यताकथनादिः । भक्त्यनुकूलवैराग्यलक्षणं । तत्प्रतिकूलवैराग्यलक्षणञ्च । रागानुगालक्षणं । अतः परं खण्डितं ।

No. 1193. तत्त्वचिन्तामणिप्रत्यक्षखण्डः ।

Substance, country paper, 17 × 4 inches. Folia, 49. Lines, 5—8 on a page. Extent, 1,650 s'lokas. Character. Bengali. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Gosvámi Bhaṭṭácharya. Appearance, old. Prose. Correct.

Pratyaksha Khaṇḍa. The third book of Gaṅges'a's Tattva-chintamaṇi. This, like No. 1186, is a remarkably old and correct codex.

Beginning. गुणातीतोऽपीशस्त्रिगुणसचिवस्त्र्यक्षरमय-
स्त्रिमूर्त्तिर्यः सर्गस्थितिविलयकर्म्माणि तनुते ।
कृपापारावारः परमगतिरेकस्त्रिजगतां
नमस्तस्मै कस्मैचिदमितमहिम्ने पुरभिदे ॥
आन्वीक्ष्यानयमाकलय्य गुरुभिर्ज्ञात्वा गुरूणां मतं
चिन्तादिव्यविलोचनेन च तयोः सारं विलोक्याखिलं ।
तन्त्रे दोषगणेन दुर्गमतरे सिद्धान्तदीक्षागुरु-
र्गङ्गेशस्तनुते मितेन वचसा श्रीतत्त्वचिन्तामणिं ॥
यतो मणेः पण्डितमण्डनक्रिया प्रचण्डपाषण्डमतस्तिरस्क्रिया ।
विपक्षपक्षे न विचारचातुरी न च स्वसिद्धान्तवचो दरिद्रता ॥
इह खलु सकलशिष्टैकवाक्यतया अभिमतकर्म्मारम्भसमये तत्समाप्तिकामा
मङ्गलमाचरन्ति । इत्यादि—

End. सविकल्पकज्ञानानां जात्यादियोजनया हीनानां इन्द्रियजानां प्रत्यक्षत्वापाकरणादितः परं खण्डितत्वात् शेषवाक्यं नास्ति ।

विषयः । मङ्गलवादः । प्रामाण्यवादः । तत्र प्रामाण्यं स्वतो ग्राह्यमिति पूर्व्वपक्षः । प्रामाण्यं परतो ग्राह्यमिति सिद्धान्तः । प्राभाकरमतनिरासः । प्रामाण्यस्वरूपविचारः । अन्यथा-ख्यातिकथनं । प्रत्यक्षलक्षणं । तत्र सन्निकर्षविशेषस्य कारणतासंस्थापनं । विषयालोकसंयोगस्य विषयोद्भूतरूपस्य महत्त्वस्य च प्रत्यक्षकारणत्वकथनं वायुर्न प्रत्यक्षं मनोजन्य इति कथनं । सुवर्णं प्रत्यक्षं तैजसञ्चेति कीर्त्तनं । मन इन्द्रियमणु चेति निर्द्देशः । ज्ञानं मानसमिति कथनादि । सविकल्पकनिर्विकल्पकभेदेन प्रत्यक्षस्य च द्वैविध्यकथनञ्च इत्यतः खण्डितं ॥

No. 1194. प्रत्यक्षमणिफक्किका वा प्रत्यक्षखण्डटीका ।

Substance, country paper, 18 × 3½ inches. Folia, 28. Lines, 8 on a page. Extent, 1,710 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Gosvámi Bhaṭṭáchárya. Appearance, old and decayed. Prose. Correct.

Pratyaksha-maṇi-phakkiká. A commentary on the last named work. By Mathuránátha Tarkavagís'a. *Vide ante* I, p. 295.

Beginning. न्यायाम्बुधिबद्धसेतुं हेतुं श्रीराममखिलसम्पत्तेः ।
तातं त्रिभुवनगीतं तर्कालङ्कारमादरान्नत्वा ॥
श्रीमता मथुरानाथतर्कवागीशधीमता ।
विशदीकृत्य दर्श्यन्ते प्रत्यक्षमणिफक्किकाः ॥
निर्व्विघ्नं प्रारिप्सिततत्त्वचिन्तामणिनामग्रन्थसमाप्तिकामनया कृतं महादेवनमस्कारकरूपं मङ्गलं शिष्यशिक्षार्थमादौ निबध्नाति, गुणातीत इतीत्यादि ।

End. मङ्गलस्य सफलत्वं व्यवस्थाप्य मोक्षसाधनीभूततत्त्वज्ञानचिकीर्षावतां स्वीयग्रन्थोपादानप्रवृत्तये मोक्षसाधनीभूतफलवदान्वीक्षिकीप्रतिपादितप्रतिपादकत्वेन हेतुना मोक्षसाधनीभूततत्त्वज्ञानजनकतां स्वीयग्रन्थस्य प्रतिपादयितुं तादृशहेतुमत्त्वं स्वीयग्रन्थस्य दर्शयति अथेत्यादिना विविच्यते इत्यन्तेन । अथ मङ्गलस्य समाप्तिहेतुतानिरूपणानन्तरमित्यतः खण्डितत्वात् शेषवाक्यं नास्ति ।

विषयः । प्रत्यक्षचिन्तामणिव्याख्यानं ।

No. 1195. नारदस्मृतिः ।

Substance, country-made, yellow paper, 22 × 4 inches. Folia, 30. Lines, 7 on a page. Extent, 997 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Bharatachandra S'iromaṇi. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

Nárada Smṛiti. The Institutes of Hindu Law. By Nárada. In the preface, the work is described to comprise four thousand stanzas, but the codex contains only one thousand stanzas, and still professes to be complete. Contents: Chapter 1; Courts of law defined; 2, Jurisprudence; 3, Debts; 4, Documents; 5, Witnesses; 6, Fire ordeal; 7, Ordeal by drinks; 8, Ordeal by poisons; 9, Money; 10, Loans; 11, Rules of guilds and trades; 12, Gifts; 13 and 14, Wages; 15, Sales of property by persons whose right to it is questioned; 16, Payment of value of purchases; 17, Duties of purchasers; 18, Oaths; 19, Boundaries; 20, Connexion of the sexes; 21, Inheritance; 22 and 23, Punishments of various kinds, reprimands, &c.; 24, Venial offences.

Beginning. इति ह स्माह भगवान् मनुः प्रजापतिः सर्व्वभूतानुग्रहार्थमाचारस्थितिहेतुभूतं शास्त्रं चकार यत्रादौ लोकवृष्टिभूतप्रविभागस्तद्देशप्रमाणपरिषद्लक्षणं वेद-

वेदाङ्गयज्ञविधानमाचारो व्यवहारः कण्टकशोधनं राजधर्म्मं वर्णधर्म्माश्रमप्रविभागो विवाहन्यायस्त्रीपुंसविकल्पो दायादनुक्रमः। श्राद्धविधावशौचकल्पो भक्ष्याभक्ष्यलक्षणं विक्रेयाविक्रेयमीमांसा। पातकभेदैः स्वर्गनरकानुदर्शनप्रायश्चित्ताव्युपपदो रहस्यानीत्येवं चतुर्विंशतिप्रकरणानि तदेतत् श्लोकशतसहस्रमासीत् तेनाध्यायसहस्रेण मनुः प्रजापतिरुपनिबध्य देवर्षये नारदाय प्रायच्छत्। स च तस्मादधीत्य महत्त्वात् नायं ग्रन्थः सुकरो मनुष्याणां शक्यो धारयितुं इति द्वादशभिः सहस्रैः संचिक्षेप। तच्च सुमतये भार्गवाय प्रायच्छत्। स च तस्मादधीत्य तथैवायुर्ह्रासादल्पीयसी मनुष्याणां शक्तिरिति ज्ञात्वा चतुर्भिः सहस्रैः संचिक्षेप। तदेतत् सुमतिकृतं मनुष्या अधीयन्ते।

End. हिरण्यं सर्पिरादित्य आपो राजा तथाष्टमः।
एतानि सततं पश्येन्नमस्येदर्च्चयेत् स्वयं।
प्रदक्षिणञ्च कुर्वीत यथास्यायुः प्रवर्द्धते॥

Colophon. इति नारदीये धर्म्मशास्त्रे प्रकीर्णकं नाम व्यवहारपदमष्टादशं समाप्तम्॥

विषयः। अत्र १ अध्याये, परिषल्लक्षणं। २, व्यवहारलक्षणं। ३, ऋणशोधनं। ४, धनस्वामिसंशयोच्छेदकलिखनसाक्षिभोगरूपत्रिविधप्रमाणान्तर्गतलिखनप्रमाणकथनं। ५, साक्षिप्रमाणकथनं। ६, पापिपरीक्षार्थमग्निसंस्कारकथनं। ७, पापिपरीक्षार्थं पानीयविधिकथनं। ८, विषपानरूपपापिपरीक्षाकथनं। ९, परीक्षाविषये कोषविधिकथनं। १०, ऋणदानस्य विशेषनामकथनं। ११, वणिक्प्रभृतयः सम्भूय यत् कर्म्म कुर्व्वन्ति तत् सम्भूय समुत्थानं नाम तस्य विवरणं। १२, दत्ताप्रदानकथनं। १३, भृत्यानां वेतनदानादानविधिकथनं। १४, वेतनस्यानपाकर्म्मकथनं। १५, अस्वामिकृतविक्रयस्य सिद्धत्वासिद्धत्वकथनं। १६, विक्रेयपण्यस्यासम्प्रदानकथनं। १७, क्रयकर्त्तुरनुवादकथनं। १८, समयस्यानपाकर्म्मकथनं। १९, सेतुकेदारसीमाकथनं। २०, स्त्रीपुंयोगकथनं। २१, दायभागकथनं। २२, साहसकथनं। २३, वाक्पारुष्यदण्डपारुष्यकथनं। २४, द्यूतसमाह्वयकथनं। प्रकीर्णककथनं॥०॥

ग्रन्थादौ चतुर्भिः सहस्रैः संचिक्षेप एतस्य उक्तत्वात् एतद्ग्रन्थस्य चतुःसहस्रश्लोकात्मकत्वं सूचितं, अस्मिन् ग्रन्थे किञ्चिदधिकसहस्रसङ्ख्यकश्लोकानां प्राप्तत्वेनास्य सखण्डत्वमनुमितं। समाप्तमित्यनेन यत् समाप्तिसूचकं वाक्यं तद्भ्रमपतितं॥

No. 1196. शब्दालोकः ।

Substance, country paper, 18 × 3 inches. Folia, 18. Lines, 6—7 on a page. Extent, 3,650 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Nṛis'iñhaprasáda Gos'vámí. Appearance, old. Prose. Correct.

S'abdáloka. A commentary on the last book of Gañges'a's *Tattva-chintámaṇi.* By Jayadeva. (*Vide ante* I, p. 295.)

Beginning. न जाने श्रीजाने विरचितमिह ग्रन्थगहने
समर्था नैवार्थानधिगमयितुं निर्म्मितिरपि ।
तथाप्येतावत्यामपि किल विगत्यामहमिह
प्रवृत्तो यत्तस्मिंस्तव चरणसेवैव शरणं ॥
अधीत्य जयदेवेन हरिमिश्रात् पितृव्यतः ।
शब्दचिन्तामणेरित्यमालोकोऽयं प्रकाश्यते ॥
अथेति । इहाथशब्दस्य आनन्तर्य्यवचनत्वेन उपस्थितस्य उपमाननिरूपणस्यैव प्राप्तत्वात तस्येत्यादि ।

End. अन्वयव्यभिचारवारणाय योग्यतादीति लक्ष्ये व्यभिचारवारणाय अनुपपत्तीत्यर्थः । अन्ययेति । अन्यलभ्येऽपि शक्तौ विशेषणद्वयं त्यक्ता पदात् । इत्यतः खण्डितम् ।

विषयः । गङ्गेशकृततत्त्वचिन्तामण्यन्तर्गतशब्दखण्डव्याख्यानं ।

No. 1197. शब्दखण्डटीका ।

Substance, country paper, 17 × 3½ inches. Folia, 9. Lines, 8 on a page. Extent, 400 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Nṛisiñhaprasáda Gos'vámí. Appearance, old. Prose. Correct.

S'abdakhanda ṭiká. A commentary on the last book of Gañges'a's Tattva-chintámaṇi. By Mathuránátha Tarkavágís'a.

Beginning. न्यायाम्बुधिव्रतसेतुं हेतुं श्रीराममखिलसम्पत्तेः ।
तातं त्रिभुवनगीतं तर्कालङ्कारमादरात्नत्वा ॥

श्रीमता मथुरानाथतर्कवागीशधीमता ।
विपदीकृत्य दर्श्यन्ते तुरीयमणिफक्किकाः ॥
आन्वीक्षिकीपण्डितमण्डलीषु सत्ताण्डवैरध्यनं विनापि ।
मदुक्तमेतत् परिचिन्त्य धीरा निःशङ्कमध्यापनमातनुध्वं ॥
प्रत्यक्षादिप्रमाणत्रयं निरूपितमिदानीं चरमप्रमाणं शब्दो निरूपणीयोऽतः शिष्यावधानाय प्रतिजानीते, अथेत्यादिनेत्यादि ।

End. विशेषणविशेष्यभावेति । परस्य विशेष्यविशेषणत्वेन स्वार्थतावच्छेदकावाच्छिन्नानुभवजनितत्यतः खण्डितत्वात् परिसमाप्तिवाक्यं नास्ति ।

विषयः । गङ्गेशकृततत्त्वचिन्तामण्यन्तर्गतशब्दखण्डव्याख्यानं ।

No. 1198. विल्वमङ्गलं ।

Substance, country paper, $11\frac{1}{2} \times 3$ inches. Folia, 15. Lines, 6 on a page. Extent, 281 s'lokas. Character, Bengali. Date, SK., 1616. Place of deposit, S'ántipura, Rádhikánátha Gosvámí. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Vilvamaṅgala. A hymn in praise of Krishṇa. By Vilvamaṅgala.

Beginning. यं वेदविदपि प्रियमिन्दिराया यन्नाभिनीरदगर्भभटहो न धाता ।
गोपालबाललना वनमालिनन्तं गोधूलिधूसरशरीरमरीरमंस्ताः ॥ इत्यादि ।

End. ददातु वः शं किल व्रजेशः पीताम्बरोऽसौ वृन्दावनेशः ।
मन्दारमाली वर्हावतंसी, सतां हृदिस्थोऽसुरारिध्वंसी ॥
यात्यतो वेदबध्योऽसि चरणन्विदमुत्थित ।
अनेन मूलं खड्गेन पतितं वेत्स्यसि चितौ ॥

Colophon. इति विल्वमङ्गलं समाप्तं ।
ऋतुविधुरसपृथ्वी शाकके शुभ्रपक्षे
वृषगकमलबन्धौ पञ्चदश्यां पराह्णे ।
नगवरधर ते श्रीरामदेवः प्रणम्य
अलिखदघहविल्वमङ्गलं नाम काव्यं ॥

विषयः । श्रीकृष्णस्तवनं ।

No. 1199. भारतभावदीपः ।

Substance, country-made yellow paper, 12 × 4½ inches. Folia, 170. Lines, 10 on a page. Extent, 4,887 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Kálidása Vidyávágís'a. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Bhárata-bhávadípa. A perpetual gloss on the Mahábhárata. By Nílakaṇṭha Súri. The codex examined is very imperfect, containing only the commentary on the Gítá portion of the work. A complete and very correct MS. of the entire work exists in the Library of the late Rájá Pitámbar Mitra, Surá; copies more or less perfect also exist in the Libraries of the late Rájá Sir Rádhákanta Deva, of Rájá Komalkrishṇa Bahádur, of the Asiatic Society of Calcutta, and of the Sanskrit Colleges of Calcutta and Benares.

Beginning. ॐ नमो ब्रह्मवादिभ्यो ब्रह्मविद्यासम्प्रदायकर्त्तृभ्यो वंशर्षिभ्यो नमो गुरुभ्यः ।

प्रणम्य भगवत्पादान् श्रीधरादींश्च सद्गुरून् ।
सम्प्रदायानुसारेण गीताव्याख्यां समारभे ॥
भारते सर्व्ववेदार्थो भारतार्थश्च कृत्स्नशः ।
गीतायां सन्ति तेनेयं सर्व्वशास्त्रमयी मता ॥
कर्म्मोपास्तिज्ञानभेदैः शास्त्रं काण्डत्रयात्मकं ।
अन्ये तूपासनाकाण्डस्तृतीयो नातिरिच्यते ॥
तदेव ब्रह्म विद्धि त्वं नेदं यत्तदुपासते ।
इति श्रुत्यैव वेद्यस्य ह्युपास्यादन्यतेरिता ॥
इयमष्टादशाध्यायी क्रमात् षट्कत्रिकेण हि ।
कर्म्मोपास्तिज्ञानकाण्डत्रितयात्मा निगद्यते ॥
तत्र युद्धोद्यमं श्रुत्वा भीष्मवधादग्रिमं वृत्तान्तं बुभुत्सुः धृतराष्ट्र उवाच । धर्म्मक्षेत्रेति ।

End. भूतिरैश्वर्य्यं सर्व्वनियन्तृत्वं, नीतिर्नयश्च, एतत् सर्व्वं तत्र तस्मिन् पक्षे ध्रुवमिति मम मतिः । अतः पाण्डवैः सह सन्धिरेव कर्त्तव्य इति भावः ॥

Colophon. इति श्रीमत्पदवाक्यप्रमाणज्ञमर्य्यादाधुरन्धरवंशावतंसश्रीगोविन्दसूनोः श्रीनीलकण्ठसूरिवर्य्यस्य कृतौ भारतभावदीपे भीष्मपर्व्वणि गीतार्थव्याख्यानेऽष्टादशोऽध्यायः ॥

विषयः । भगवद्गीताव्याख्यानं ॥

No. 1200. लीलावतीप्रकाशः ।

Substance, country paper, 18½ × 3½ inches, Folia, 7. Lines 6 on a page. Extent, 212 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Kálidása Vidyávagís'a. Appearance, old. Prose. Correct.

Lílávatí-prakás'a. A commentary on the Lílávatí of Vallabha Ácharya. By Vardhamána. The Lílávatí is an abridgment of the principal doctrines enunciated in the Chintámaṇí of Gaṅges'a. The work is of considerable repute, but rare in Bengal. Mr. Hall does not notice it in his *Contributions.*

Beginning. एकच शूलमपरच विषप्रसून-मन्यच कीर्त्तिरपच च पीतवासः ।
तत्पातु वर्श्म शशलच्मकलाकिरीट-निस्पिष्टकैटभहृदोर्मम वाञ्छितानि ॥
न्यायाम्भोजपतङ्गाय मीमांसापारदृश्वने ।
गङ्गेश्वराय गुरवे पित्रेऽत्र भवते नमः ॥
विशिष्टशिष्टाचारानुमितकर्त्तव्यताकं विघ्नविघातकं मङ्गलं निबध्नाति,
नाथ इति ।

End. किञ्च । प्रतियोग्यधिकरणवद्योगव्यवच्छेदस्य न विचारसहत्वमित्याह, अपि चेति । अतः खण्डितम् ।

विषयः । न्यायलीलावतीव्याख्यानं ।

No. 1201. लीलावतीप्रकाशरहस्यं ।

Substance, country paper, 17½ × 4 inches. Folia, 12. Lines, 19 on a page. Extent, 507 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Kálidásá Vidyávagís'a. Appearance, old. Prose. Correct.

Lílávatí-prakás'a-rahasya. A commentary on the last named work. By Mathuránátha Tarkavágís'a.

Beginning. निर्व्विघ्नं प्रारिप्सितग्रन्थसमाप्तिकामनया कृतं हरिहरात्मकभगवत्प्रार्थनरूप मङ्गलं शिष्यशिक्षायै आदौ निबध्नाति एकचेत्यादि ।

End. जातिमत्येव अत्रेत्यादौ अन्यस्मिन् लक्षणाव्यवच्छेदस्य अशक्तिबललभ्य इत्याऊरिति सङ्क्षेपः । विस्तरस्त्वस्मत्कृतदीधितिरहस्येऽनुसन्धेयः ॥

Colophon. इत्यन्तं प्रघरन्ती माथुरी समाप्ता ।

विषयः । वर्द्धमानोपाध्यायकृतलीलावतीटीकाया व्याख्यानं ।

No. 1202. लीलावतीरहस्यं ।

Substance, country paper, $17\frac{1}{2} \times 4$ inches. Folia, 21. Lines, 8 on a page. Extent 924 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Kálidása Vidyávagís'a. Appearance, old. Prose. Correct.

Lílávatí-chintámaṇi-rahasya. A commentary on the *Lílávatí* of Vallabha Acharya. By Mathuránátha Tarkavágís'a. This is a commentary on the original text of Vallabha, whereas No. 1201 is a gloss on the commentary of Vardhamána.

Beginning. श्रीमता मथुरानाथतर्कवागीशधीमता ।
विविच्यते फक्किकार्थो लीलावत्या विशेषतः ॥
निर्विघ्नं प्रारिप्सितग्रन्थसमाप्तिकामनया कृतं श्रीकृष्णनमस्काररूपं मङ्गलं शिष्य-शिक्षायै आदौ निबध्नाति नाथ इति ।

End. द्रव्यत्वगुणत्वादीनां षण्णां यद्विच्छेदषट्कं तेन निवर्ज्जिता । अतःपरं खण्डितं ॥

विषयः । मूललीलावतीव्याख्यानं ।

No. 1203. लीलावतीदीधितिटिप्पनी ।

Substance, country paper, $17\frac{1}{2} \times 4$ inches. Folia, 27. Lines, 8 on a page. Extent, 1039 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Kálidása Vidyávágis'a. Appearance, old. Prose. Correct.

Lílávatí-didhiti-ṭippaní. A gloss on Raghunátha S'iromaṇi's commentary on the Lílávatí of Vallabha. By Jagadís'a Tarkálaṅkára.

Beginning. कर्पूरकुन्दकुमुदकैलासोदरसोदरं ।
विघ्नविध्वंसकं धाम नमामः शैवदैवतं ॥
कणभक्षमुनेः पक्षरक्षाविन्यस्तवासनाः ।
वचांसि जगदीशस्य चिन्तयन्तु विचक्षणाः ॥ इत्येत्यादि ।

End. यन्नद्वतीयबाल्यदेहः तज्जन्यत्वस्यैव, यूनि यन्नद्वत्वे सत्वात् तद्व्यवच्छेदासम्भवः ॥
इत्यतः खण्डितं ।

विषयः । शिरोमणिकृतलीलावतीटीकाया व्याख्यानं ।

No. 1204. अभिधारहस्यं ।

Substance, country paper, 17⅓ × 4 inches. Folia, 11. Lines, 7 on a page. Extent, 352 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Kálidásá Vidyávagís'a. Appearance, old. Prose. Correct.

Abhidhá-rahasya. A gloss on Jayadeva's Abhidhá-vichára, or a commentary on the *Abhidhá* section of the last book of the Tattva-chintámaṇi. By Mathuránátha Tarkavágís'a.

Beginning. ननु वेदः साचादेव प्रवर्त्तयतु किं द्वारेण भवतु वा द्वारं, अन्यदेव हि किंचि द्वविष्यति यदि चेच्छां विना न प्रवृत्तिः, विधिज्ञानानन्तरमिच्छा अनुभूयते । इत्यादि ।

End. यदुक्तं तद्वीजद्वयं स्वयमेवाह चेतुद्वयेत्यादिना ।

Colophon. इति अभिधारहस्यं समाप्तं ॥

विषयः । जयदेवमिश्रकृताभिधाविचारस्य टीका ।

No. 1205. नैषधटीका ।

Substance, country paper, 19⅓ × 3½ inches. Folia, 38. Lines, 7 on a page. Extent, 1,380 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Gosvámi Bhaṭṭácharya. Appearance, old. Prose Incorrect.

Naishadha-ṭíká. A commentary on the well-known poem, the Naishadha. By Vaṅs'ivadana S'armá. The MS. is incomplete.

Beginning. श्रीरामचरणौ नत्वा वंशीवदनशर्म्मणा ।
नैषधीयप्रबन्धेऽस्मिन्नतिसङ्क्षिप्य लिख्यते ॥
अत्र द्वाविंशतिः सर्गाः श्रीहर्षकविना कृताः ।
नलभैम्यभिधाप्राप्तशिवदुर्गागुणैः प्रियाः ॥
प्रथमे भीमजारूपश्रवणाद् विरही मिषात् ।
गत्वा वनं सरस्तीरे धृत्वा हंसं नलोऽत्यजत् ॥ इत्यादि ।

End. सौरभातिशयमविन्दत लेभे । किन्तु,—इत्यतः खण्डितम् ।

विषयः । श्रीहर्षकृतनैषधचरितस्य व्याख्यानं ।

No. 1206. कुसुमाञ्जलिप्रकाशः ।

Substance, palm leaf, 13½ × 2¼ inches. Folia, 214. Lines, 6 on a page. Extent, 30,816 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Kálidása Vidyávágísá. Appearance, very old. Prose. Correct.

Kusumáñjalí-prakás'a. A commentary on the *Kusumáñjalí* of Udayanácharya. By Vardhamána. MSS. of this work are exceedingly scarce.

Beginning. (प्रथमपत्रं नास्ति) उपकारलुब्धं असदुःखिनमुपकर्त्तुं व्याप्रियमाणमित्यर्थः । तथापि भूयसो धूमादिविषयकस्य स्वीयस्य सत्त्वात् किमनेन इत्यत आह ईशस्य पदयुगेति । इत्यादि ।

End. तत्र न्यायकुसुमाञ्जलेर्यत् समर्पणं तेन भवान् प्रीतोऽस्तु ॥
यस्तर्कतन्त्रशतपत्रसहस्ररश्मिर्गङ्गेश्वरः सुकविकैरवकाननेन्दुः ।
तस्यात्मजोऽतिविषमं कुसुमाञ्जलिं तं प्राकाशयत् कृतिमुदे बुधवर्द्धमानः ॥

Colophon. इति महोपाध्यायश्रीवर्द्धमानविरचितो न्यायकुसुमाञ्जलिप्रकाशः सम्पूर्णः ॥

विषयः । उदयनाचार्य्यकृतकुसुमाञ्जलेर्व्याख्यानं ॥

No. 1207. राजभूषणी ।

Substance, country-made yellow paper, 9½ × 5 inches. Folia, 28. Lines, 13 on a page. Extent, 773 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Kálidása Vidyávágís'a. Appearance, old. Verse. Correct.

Rájabhushaṇí. A treatise on civil polity. By Rámánanda Tírtha. Contents: the uses of kings; the importance of government; punishment; the attributes proper for ministers; do. of clerks; do. of priests; do. of Bráhmaṇas; do. of kings; do. of ambassadors; royal robes; rules of warfare, treatise &c.; military expeditions; diurnal duties of kings; rules of government; law of inheritance; witnesses; swearing in court; punishment of perjury; division of time; intercallation; punishment of priests who fail to perform their duties; fees to priests; wages; punishment for venial offences; punishment for mischief; do. for theft; do. for adultery; do. for gambling; do. for boundary disputes; inauguration of kings.

Beginning. राजलक्ष्म्यै च धर्म्माय राजदण्डाय ते नमः।
दिक्पालाः साक्षिणः सर्व्वे विजयध्वं सभागृहे॥
राजा जयतु सद्धर्म्मैर्मन्त्रिणस्तु वसुन्धरा।
ब्राह्मणाः सत्प्रजागारः कुर्व्वेऽहं राजभूषणीं॥
ग्रन्थेऽनुक्ते मनुर्ग्रन्थष्टीका कुल्लूकसम्मता।
अन्ये ग्रन्थाः प्रवक्तव्या मया सन्देहभित्कृता॥ इत्यादि॥

End. गोदावरी भीमरथी तुङ्गभद्रा प्रणी तथा।
चन्द्रभागा शिवा गौरी अभिषिञ्चन्तु पान्तु वः॥

Colophon. इति श्रीरामानन्दतीर्थकृता राजभूषणी समाप्ता॥

विषयः। राजप्रशंसा। राजदण्डप्रभावः। दण्डध्यानवर्णनं। मन्त्रिलक्षणं। लेखकलक्षणं। पुरोहितलक्षणं। ब्राह्मणमहिमा। राजलक्षणं। दूतलक्षणं। राजवासप्रकारकथनं। युद्धक्रमः। तत्र सन्धिविग्रहादिप्रयोगकथनादिः। युद्धयात्रा। राजनित्यकृत्यं। राज्यपालनक्रमः। दायभागः। साक्षिलक्षणतद्भेदकथनादिः। शपथक्रमः। मिथ्यासाक्षिदण्डक्रमः। पत्रादिलक्षणं। वृद्धिव्यवहारक्रमः। फलिकादित्यागदण्डकथनं। दक्षिणा। वेतनव्यवस्था। निग्राहकादिदण्डक्रमः। द्रव्यहिंसादण्डः। चौरदण्डप्रकारकथनं। परदारभोगदण्डः। द्यूतशासनं। सीमाशासनं। राजाभिषेकप्रकारकथनञ्च। इति समाप्तिः।

No. 1208. लिङ्गानुशासनटीका।

Substance, country paper, 14 × 3 inches. Folia, 14. Lines, 8, on a page. Extent, 679 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1617. Place of deposit, S'ántipura, Rádhikánátha Gos'vámí. Appearance, old, decayed. Prose. Correct..

Lingánus'ásana-ṭíká. A commentary on the Vocabulary of Amara Sinha. By Mukunda S'armá. The author says he has followed the opinion of the learned Vopadeva, but a commentary by Vopadeva on the Amarakosha is not known. Perhaps he means that his commentary is based on the grammatical system of Vopadeva.

Beginning. नत्वा कृष्णपदद्वन्द्वं वोपदेवकवेर्मतं।
ज्ञात्वा टीका विरचिता श्रिया मुकुन्दशर्म्मणा॥

सलिङ्गशास्त्रैः पाणिनिवररुचिसर्व्ववर्म्मादिप्रणीतैर्वक्ष्यमाणलक्षणसूत्रविषयसुवि-
नैरित्यादि ।

End. क्यप्प्रत्ययेऽपि ब्रह्महत्यादेः स्त्रीत्वं ।

Colophon. इति मुकुन्दविरचिता लिङ्गानुशासनवर्गटीका समाप्ता ।
लिङ्गादिसङ्ग्रहस्यापि श्रीमुकुन्देन धीमता ।
विरचिता टिप्पनीयं लिखितास्वष्टेन यत्नतः ॥ शकाब्दाः १६१७ ॥

विषयः । अमरसिंहकृतनामलिङ्गानुशासनीय-लिङ्गानुशासनवर्गव्याख्यानं ।

No. 1209. मुग्धबोधटीका ।

Substance, country paper, 14 × 3 inches. Folia, 203. Lines, 8 on a page. Extent, 8,740 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Rathatalá, Gopála Bhaṭṭácharya. Appearance, old, decayed. Prose. Correct.

Mugdhabodha-ṭíká. A commentary on the *Mugdhabodha* grammar. By Kás'is'vara or Kás'ís'a. Colebrooke mentions a *Mugdhabodha paris'ishṭa* (a supplement to the Mugdhabodha) by the same author. Essays. II. 46. First Ed.

Beginning. ब्रह्मेशाद्यैर्नुतपदयुगं सच्चिदानन्दमीशं
संसाराब्धेस्तरणिमजरं रामचन्द्रं प्रणम्य ।
श्रीकाशीशः परहितमना मुग्धबोधस्य टीकां
चक्रे मोदं वहतु विदुषां श्रीप्रदाप्यस्तु सेयं ॥
आदौ समस्तविघ्ननाशकत्वेन सकलशिष्टाचारप्राप्तमभीष्टदेवं नमस्कुर्व्वन्निति ।

End. पर्व्वभिरित्यादि तु प्रातिशाख्ये प्रसिद्धमिति शं ।

Colophon. इति महोपाध्यायश्रीकाशीश्वरविरचिता मुग्धबोधटिप्पनी समाप्ता ॥

विषयः । वोपदेवकृतमुग्धबोधस्य व्याख्यानं ॥

No. 1210. न्यायदर्शनटीका ।

Substance, country paper, 16½ × 3 inches. Folia, 38. Lines, 6 on a page. Extent, 997 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Kálidása Vidyávágís'a. Appearance, old, decayed. Prose. Correct.

Nyáya-dars'ana-ṭiká. A commentary on the Nyáya Sútras of Gotama. Author's name not ascertained. As far as I can see, it is neither the Bháshya of Vátsyáyana nor the Vritti of Vís'vanátha.

Beginning. प्रमाणप्रमेयसंशयप्रयोजनदृष्टान्तसिद्धान्तावयवतर्कनिर्णयवादजल्पवितण्डाहेत्वाभासच्छलजातिनिग्रहस्थानानां तत्त्वज्ञानान्निःश्रेयसाधिगमः।
अत्र प्रमाणानि च प्रमेयञ्च संशयश्च प्रयोजनं च दृष्टान्तो च सिद्धान्तश्च अवयवाश्च तर्कश्च निर्णयश्च वादश्च जल्पश्च वितण्डाश्च हेत्वाभासाश्च छलानि च जातयश्च निग्रहस्थानानि च तेषामिति द्वन्द्वसमासार्थकथनवाक्यं, निर्देशे यथावचनं विग्रह इति वदता भाष्यकारेण न्यवेदि, इत्यादि।

End. यत्किञ्चिद्वितण्डाव्यक्तिमादाय तद्वृत्तिकथाविभाजकोपाधिमत्त्वं वितण्डात्वमित्यपि वदन्ति॥ खण्डितं।

विषयः। गोतमसूत्रव्याख्यानं।

No. 1211. नञ्वादः।

Substance, country paper, 17 × 3 inches. Folia, 3. Lines, 5 on a page. Extent, 83 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit S'ántipura, Kálidása Vidyávágís'a. Appearance, old. Prose. Correct.

Nañ-váda, alias *Nañ-artha-váda* or *Nañ-váda didhiti.* A commentary on the Chapter on Negation in the S'abda Khaṇḍa of Gaṅges'a. By Raghunátha S'iromaṇi. Vide *ante.*, Vol. III. p. 128.

Beginning. संसर्गाभावोऽन्योन्याभावश्च नञोऽर्थः, तत्र अन्वयितावच्छेदकावच्छिन्नप्रतियोगिताकत्वं व्युत्पत्तिबललभ्यमित्यादि।

End. तेन न पचति न राज्ञ इत्यादौ घटत्यादेरन्योन्याभावो भूतलं न घट इत्यादौ घटादेः संसर्गाभावो न प्रतीयते—इत्याहुरिति दिक्।

Colophon. इति तार्किकशिरोमणिविरचितो नञ्वादः सम्पूर्णः॥

विषयः। नञर्थनिरूपणं।

No. 1212. सर्व्वानुक्रमणिका ।

Substance, country paper, 8 × 4 inches. Folia, 253. Lines, 7 on a page. Extent, 7,612 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Benares, Bábu Haris'chandra. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

Sarvánukramaṇiká. A complete index to the S'ákala S'ákhá of the Rig Veda Sañhitá. By Kátyáyana. See Max Müller's Ancient Sanskrit Literature, 2nd Ed. p. 215.

Beginning. अथ ऋग्वेदाम्नाये शाकलके सूक्तप्रतीक ऋरं सङ्ख्य ऋत्य इति दीर्घाभावपक्षे गुणाभावः ।

End. आग्नेयं सूक्तं काकुभप्रमाथं च । काकुभप्रगाथेन ॥ खण्डितं ॥

विषयः । ऋग्वेदाम्नाये शाकलकसूक्तानां ऋषिदैवतच्छन्दसां निरूपणं ॥

No. 1213. शुकसप्ततिका ।

Substance, country paper, 13¼ × 8¼ inches. Folia, 61. Lines, 27—28 on a page. Extent, 1440 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

S'uka-saptatiká. Seventy tales by a parrot. There are several works current under this name. According to the text under notice;—in the city of Chandrapura, during the reign of Vikramasena, there lived one Haridatta whose wife S'ringára-sundarí bore him a son Madana-vinoda, who was married to Prabhávatí. Madana-vinoda heeded not the words of his father, and turned out a debauchee. This gave great pain to his parents. At last a friend of Haridatta, a Bráhman, Trivikrama by name, presented him with a wise parrot with its spouse a *S'ariká.* These were made over by Haridatta to his son, who hung them up in his bed-room, and profiting by the seventy moral tales which the parrot recited, gave up his evil ways, became obedient to his father and passed the rest of his life happily with Prabhávatí. A MS. noticed by Wilson (Works, I. p. 157. II. p. 108.) is of this character. Taylor, in Vol. II. p. 453, of his Catalogue Raisonée, gives the following description of a codex he had seen: "Seventy tales

of a parrot (supposed to be a translation). *Dinácápanica* daily tales. *Suca* a parrot told the same to a king named *Vanni Bhupati.* Some refer to the *Rámáyanam* and other great works, for incidents. It is not known whether this, or the Persian work, is original." Another codex, which like the former, is said to consist of *slocas*, is thus described :—(p. 455.) "Dinálápanica 1—70 daily tales. Told by a *rishi* in the form of a parrot, to *Váni Bhupati*, a chief, to amuse him." A third codex, (Telugu translation) incomplete, containing up to a part of the fourteenth tale, is thus described :—(p. 642.) "*Vicramárca* for some cause assumed the form of a bird. It went to a town named *éca dwipa chacram*, and was kept in the house of *Retnacara*, a merchant. There lived in that town the king and his son named *Nandirája.* The merchant had occasion to go to sea in a ship. After *Nandirája* became King, in a public procession he saw the merchant's wife, and she saw him. Both became enamoured. She was preparing at night to go to the king; when the bird interposed, with a tale—occupying her attention till morning—and the like for successive nights—as far as 13 here."

A Canarese imitation (the copy contains only 30 tales) is noticed at p. 817, and two other copies of the same are noticed at pp. 828-829. The Persian *Túti-námeh* and its Hindi version *Totá-kahání* are well known; they were evidently formed on the mode of one of the latter Sanskrit originals.

Beginning. प्रणम्य शारदां देवीं दिव्यविज्ञानशालिनीं ।
वक्ष्ये चेतो विनोदार्थमुदारं कीरसंमतं ।
अस्ति चन्द्रपुरं नाम नगरं तत्र विक्रमसेनो नाम राजा बभूव। तस्मिन्नगरे हरिदत्तनामा बभूव ॥

End. तस्मिन् महोत्सवे दिव्यमाला पतिता। तद्दर्शने शुकसारिका त्रिविक्रमानां शापमोदोत्खर्यमनं (?) बभूव। मदनोपि प्रियया प्रभावत्या सह सुखानि भुङ्क्ते ॥

Colophon. इति श्रीशुकसप्ततिका समाप्ता ॥

विषयः। अस्ति चन्द्रपुरं नाम नगरं। तत्र विक्रमसेनो राजा बभूव। तत्र नगरे हरिदत्त-नामा एको बभूव। तस्य भार्य्या शृङ्गारसुन्दरी, तत्पुत्रो मदनविनोदनामा बभूव। तस्य पत्नी प्रभावती। मदनविनोदस्तु अतीवविषयासक्तः पितुः कुपुत्रः उपदेशं न शृणोति। तस्य द्यूतमृगयावेश्यामद्यादिषु अतीव आसक्तिः। तं पुत्रं दृष्ट्वा तत्पिता हरिदत्तः सपत्नीकः अतिशयदुःखितोऽभवत्। तं दुःखितं दृष्ट्वा तस्य

सखा त्रिविक्रमनामा द्विजः निजगृहात् नीतिदक्षं सारिकापत्नीसहितं शुकं नीत्वा तस्मै ददौ। स तं निजपुत्राय मदनविनोदाय दत्तवान्। स तं सपत्नीकं शुकं नीत्वा शयनगृहे संस्थापितवान्। ततः क्रमेण मदनविनोदः शुकस्य सप्ततिसङ्ख्याकाभिरुपदेशरूपाभिर्वाग्भिर्नीतिं प्राप्य पित्रनुगतो भूत्वा पत्न्या प्रभावत्या सह सुखेन निजगृहे प्रतिवसतिस्म॥ इति सङ्क्षेपः॥

No. 1214. स्वात्मानन्दप्रकाशिका।

Substance, country paper, 8¼ × 5 inches. Folia, 15. Lines, 9 on a page. Extent, 228 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sk. 1743. Place of deposit, Benares. Vámana A'chárya. Appearance, old. Verse. Correct.

Svátmánanda-prakás'iká. A treatise on self-knowledge from the Vedántic point of view. By S'ankarácharya.

Beginning. श्रीगुरुचरणद्वन्द्वं वन्देऽहं मथितदुःसहद्वन्द्वं।
शान्तिप्रद्योपशान्तिं पांशुमयं यस्य अमितमातनुते॥

End. अज्ञानान्धनिहन्ता विरचितविज्ञानपङ्कजोल्लासः।
मानसगगनतलं मे भासयति श्रीनिवासगुरुभानुः॥

Colophon. इति श्रीमत्शङ्कराचार्य्यविरचिता स्वात्मानन्दप्रकाशिका समाप्ता।

विषयः। अत्र अन्नप्राणमनोमयविज्ञानानन्दरूपपञ्चविधकोशविवेकादात्मतत्त्वविवेचनं।

No. 1215. मानसोल्लासः।

Substance, country paper, 9½ × 3½ inches. Folia, 31. Lines, 12 on a page. Extent, 914 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Benares, Paṇḍit Vámana A'chárya. Appearance, old. Verse. Correct.

Mánasollása. A treatise on Architecture and allied subjects. The latter part is taken up with a description of royal pleasures. In two chapters. By the Chalukya King Somesvara. The subjects are treated of in this order: The proper instant to commence the building of a dwelling. The sixteen sorts of buildings. Palaces. Worship of the presiding genius of the house. Entree into a new building. Paint and picture in a house. *Vajralepa*, hard cement. Pencils (?). Enjoyment of *pán* or dressed betel-leaf. Of unguents.

Of clothes. Of garlands. Of ornaments. Of seats. Of children. Of food. Of drinks. Of collyrium. Of vehicles. Of umbrellas. Of beds. Of incense. Of women. This work is not to be confounded with that of the same name in Taylor's Catalogue Raisonèe. Vol. I. p. 1, and its commentary, *Mánasollása-vrittánta-prakás'a* in Weber's Berlin Catalogue, p. 179.

Beginning. अथ मन्दिरारम्भमुहूर्त्तनिर्णयो लिख्यते ।——
उपभोगाः प्रवक्ष्यन्ते विस्तरेण महात्मना ।
नाम्ना ये पूर्व्वमुद्दिष्टा विंशतिस्तु यथाक्रमं ॥

End. राज्ञः सम्राड्पूर्णस्य निःशेषीकृतवैरिणः ।
विंशतिं प्राह भोगानां श्रीमत्सोमेश्वरो नृपः ॥
कन्दर्पोत्सवहेतुरद्भुतरसप्रोल्लाससलीलास्पृश-
द्विद्वन्मानसरञ्जनीजननतया सत्कीर्त्तिता प्रत्यहं ।
साश्चर्य्यामुपभोगविंशतिमिमां सोमेश्वरो भूपति-
र्वाग्देवीकुलनन्दनः कथितवान् प्रत्यर्थिभूतान्तकः ॥

Colophon. इति श्रीमहाराजाधिराजसत्याश्रयकुलतिलकबालुक्याभरणश्रीमद्भूलोकमल्लश्रीसोमेश्वरविरचिते मानसोल्लासे राजोपभोगकथनं द्वितीयोऽध्यायः ।

विषयः । अत्र प्रथमं मन्दिरारम्भमुहूर्त्तकथनं, षोड़शप्रकारगृहलक्षणं, राजगृहलक्षणं, वास्तुदेवपूजाविधिः, गृहप्रवेशकथनं, गृहवर्णनं, गृहचित्रवर्णलक्षणं, वज्रलेपलक्षणं, लेखनीलक्षणं, ताम्बूलभोगकथनं, विलेपनोपभोगकथनं, वस्त्रोपभोगकथनं, माल्यभोगकथनं, भूषाभोगकथनं, आसनभोगकथनं, पुत्रादिभोगकथनं, अन्नभोगकथनं, पानीयभोगकथनं, अभ्यङ्गभोगकथनं, यानभोगकथनं, छत्रभोगकथनं, शय्याभोगकथनं, धूपभोगकथनं, स्त्रीभोगकथनं ।

No. 1216. स्वधर्माध्वबोधः ।

Substance, country paper, 14 × 6 inches. Folia, 47. Lines, 18—20 on a page. Extent, 4,761 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1717. Place of deposit, S'ántipura, Rádhikánátha Gos'vamí. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

Svadharmádhvabódha. An elaborate exposition of the Vaishṇava doctrines. By Nimbárka or Nimbáditya, the disciple of Nárada. His

followers are called Sanakadi Sampradáyís or Nimáwats, and they have been noticed in Wilson's Essay on the Religions Sects of the Hindus (Asiatic Researches, XVI. 108-8). He mentions previous preceptors named *Krishna*, *Hamsa* and *Aniruddha*. The four *Sampradáyas* named after *S'rí*, *Brahmá*, *Rudra* and *Sanaka* are also mentioned. The mention of the first three would make him posterior to Rámánuja, who lived about the middle of the twelfth century, to Mádhvácharya who lived in the beginning of the fourteenth century and to Vallábhácharya who lived in the beginning of the sixteenth century. Dr. Hall (Contributions, pref. XXVI.) classes Nimbárka among "the more recent Indian schismatics." It might be probable that the work under notice has been manipulated towards the introduction and the prelude by devout disciples, for in the former he is described as an *avatára*, and the latter contains a salutation to himself. This MS. was written in the mouth of Chaitra, Sk. 1717 by Rámachandra Chaṭṭopádhyáya for his own use.

Beginning. आश्रित्य कृष्णाङ्घ्रिसरोजमात्मनो धर्म्माध्वबोधं विदधे नियोजितः ।
दुर्व्वादसन्दिग्धजनभ्रमापहं सत्सम्प्रदायादिविविक्तये भुवं ॥
येनानिरुद्धादिभिरादि नात्मनोऽनुक्रम्य रूपैस्तनुपञ्चपञ्चकं ।
प्रद्युम्नमुख्यैरिव तत्त्वसंहतेः षड्विंशकं कृष्णमये प्रवर्त्तितं ॥
यैः कृष्णशिष्यैरनुशिक्षितेन तु सन्दिष्टमादाय हि पञ्चपञ्चकं ।
पर्य्येमि तांस्तञ्च गुरून् सशिष्यकान् वन्दे कुमारान् स्वगुरुञ्च नारदं ॥ इत्यादि ।

End. हंस्यादिरतिपर्य्यन्तामुपदिशत्यनुक्रमात् ।
अन्तर्वहिःस्तु साक्षाद्वै भक्तिं गुरुस्वरूपतः ।
भक्त्याप्यते स्वयं कृष्ण इति राद्धान्ततः क्रमः ॥
नमः कृष्णाय हंसाय निम्बार्कायानिरुद्धतः ।
आचार्य्याय चतुर्व्यूहपरम्पराप्रवर्त्तिने ॥

Colophon. इति स्वधर्म्माध्वबोधे श्रीभगवन्निम्बादित्यविनिर्म्मिते मूलग्रन्थनिबन्धे श्रीकृष्णाश्रि-
प्रवृत्तिनिर्द्देशो नाम पञ्चमोऽध्यायः ।
शाके बाणार्कसप्तक्षितिपरिगणिते मासि चैत्रे प्रणम्य
श्रीकृष्णं रामचन्द्रो द्विजवरतनयश्चट्टवंशप्रसूतः ।
व्यालेखीदात्मबोधाय हि परभगवन्निम्बसूर्य्यप्रणीतं
ग्रन्थं धर्म्माध्वबोधं हरिपदयुगलप्राप्तिहेतुं सुरम्यं ॥ शक १७१७ ॥

निवृत्तिः। रङ्गदेवीध्यानं। द्राविड़देशीयनिम्बग्रामकथनं। हरिः श्रीनिवासादिरूपेण कलौ कृष्णकीर्त्तनरूपं भक्तियोगमुपदिशतीति कथनं। न्यासद्वयकथनं। गुणातीतलक्षणं। सखीभावः। भगवत्तनुः। षष्ठादशदैहिकदोषकथनं। नैर्गुण्यत्रैगुण्यभेदेन चतुर्व्विधगतिकथनं। ब्रह्मणः सविशेषनिर्व्विशेषोभयरूपत्वकीर्त्तनं। सविशेषभगवद्रूपानङ्गीकारे दोषः। बद्धमुक्तभेदात् जीवद्वैविध्यं। जीवेश्वरयोर्भेदः। तयोरभेदकथनञ्च। केवलभेदवादिनां केवलाभेदवादिनाञ्च निम्बार्कमतैकदेशित्वं। जीवः कृष्णांशः। मुक्तिस्वरूपं। भगवच्छक्तिः। जीवेश्वरयोश्चिद्रूपत्वं। जगतः सत्यासत्यत्वं। भक्तिः। प्रत्यक्षादिप्रमाणचतुष्टयं। द्वैताद्वैतयोः साध्यसाधनतया द्वैतमेव मुख्यमिति कथनं। संवेद्यासंवेद्यभेदेन अद्वैतस्य द्विविधत्वं। पुनश्च भावाद्वैतं। क्रियाद्वैतं। द्रव्याद्वैतं। द्वैतस्य त्रैविध्यं,——भेदाद्वैतं। गुणद्वैतं। विग्रहद्वैतञ्च। मुक्तिकाले अविद्यैव विद्या भवतीति निरूपणं। सारूप्यमुक्तिः। सायुज्यमुक्तिः। ज्ञानभक्त्योस्तारतम्यं। भक्तेः श्रेष्ठत्वं। मुक्तौ भक्तानां स्पृहा नेति कथनं। द्विविधसालोक्यकथनं। भक्तिं विना मुक्तिर्नेति कीर्त्तनं। विष्णुसेवैव मोक्षः। ज्ञानभक्त्योः समफलं। भक्तानुग्रहार्थं ईश्वरस्याकारग्रहणं। तस्य दुस्तर्क्यमहिमा। अद्वैतविवक्षया जीवस्यैकत्वव्यवस्थापनं। द्वैतविवक्षया पुनर्जीवानन्त्यं। कृष्णो जीवो मायेति तत्त्वत्रयं। श्रुतीनां परोक्षापरोक्षार्थता। परोक्षार्थप्रशंसा। वर्णाश्रमधर्म्मादिः। ब्राह्मणः। वैष्णवः। क्षत्रियः। वैश्यः। शूद्रः। सावित्रप्राजापत्यादिभेदेन चतुर्व्विधब्रह्मचर्य्यकथनादिः। गृहाश्रमचातुर्व्विध्यं। वनाश्रमचातुर्व्विध्यं। न्यासाश्रमचातुर्व्विध्यञ्च। भिक्षुधर्म्मकथनादिः। साधारणेन वर्णाश्रमधर्म्माः। प्रतिलोमजातिलक्षणं। अनुलोमजातिः। अत्र सर्पयुधिष्ठिरसंवादकथनं। विष्णुभक्तस्य श्वपचस्यापि द्विजाद्यपेक्षया श्रेष्ठत्वं। विष्णुभक्तिहीनानां ब्राह्मणादीनां शूद्रत्वकथनं। वैष्णवे न जातिविचारः। महावैष्णवलक्षणं। दण्डपरित्यागोपदेशः। ब्रह्मसूत्रधारणावश्यकता। भगवद्भक्तस्य वर्णाश्रमाचाराभिमानपरित्यागकथनं। शरणापत्तिः। परमहंसधर्म्मः। तेषां कर्म्मत्यागे न दोषः। भक्त्यैव पुरुषार्थसिद्धिः। जन्मोत्तमादिश्च। श्रुतेर्दुर्ज्ञेयत्वं। वैष्णवो न पापैर्लिप्यते इति कथनं। तस्य न पुनः कर्म्मबन्धनं, यमाद्भीतिश्च। अवैष्णवाद्दीक्षाग्रहणनिषेधः। प्रमादादिना ततो दीक्षाग्रहणे पुनर्दीक्षावश्यकताकथनं। श्रीकृष्णवाक्यानुसारेण सम्प्रदायमतं संस्थापितमिति कीर्त्तनं! निम्बार्कसम्प्रदायप्रणालीकथनञ्च। इति परम्पराप्रवृत्तिनिर्द्देशो नाम द्वितीयोऽध्यायः॥

श्रीकृष्णलीलावनारादिकथनं। कलौ कृष्णकीर्त्तनमेव श्रेयः। इति लीलाप्रवृत्तिनिर्द्देशो नाम तृतीयोऽध्यायः॥

तुलसीसम्भवकथनं। तन्मालाधारणकर्त्तव्यता। भक्तिरेव तुलसीरूपधारि-णीति कथनं। एकैव निर्गुणा भक्तिर्जीवप्रकृतिगुणभेदेन नानेव भातीति कथनं। कृष्ण एव भक्तिदातेति कथनञ्च। इति प्रवृत्तिनिर्द्देशो नाम चतुर्थोऽध्यायः॥

श्रीकृष्णकृपाप्रवृत्त्युपायकथनं। सन्तोषमिश्रितं दैन्यमेव तन्निदानमिति निर्द्देशः। तत्कृपाफलानि। कृष्णरतिकामेन गुरूपसदनं कर्त्तव्यमिति कीर्त्तनं सद्गुरुलक्षणं। भक्तिरेव कृष्णाप्तिकारणमिति कथनञ्च। इति कृष्णाप्तिप्रवृत्ति-निर्द्देशो नाम पञ्चमोऽध्यायः॥

P. S.—The North West Provinces' Catalogue, Vedánta, 21, makes Nimbárka author of *Mádhva-mukha-marddana,* an adverse criticism of Mádhva's doctrines.

No. 1217. माण्डूक्योपनिषद्भाष्यम्।

Substance, country paper, 9½ × 3½ inches. Folia, 7. Lines, 9 on a page. Extent, 241 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Benares, Vámana Ácharya. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

Máṇḍukyópanishad-bháshya. An explanation of the Máṇḍukya Upanishad from a Vaishṇava standpoint. By Ánanda Tírtha.

Beginning. पूर्णानन्दज्ञानशक्तिस्वरूपं नित्यमव्ययं।
चतुर्द्धा सर्व्वभोक्तारं वन्दे विष्णुं परं पदं॥

End. एकोऽपि निर्व्विशेषोऽपि चतुर्द्धा व्यवहारभाक्।
यस्तं वन्दे चिदानन्दं विष्णुं विष्वादिरूपिणम्॥

Colophon. इति मदानन्दतीर्थभगवत्पादाचार्य्यविरचितं माण्डूक्योपनिषद्भाष्यं समाप्तम्॥

विषयः॥ मण्डूकरूपिवरुणकृतविष्णुमहिमस्तुतिः। माण्डूक्योपनिषदाभासरूपं।

No. 1218. तलवकारोपनिषद्भाष्यम्।

Substance, country paper, 8½ × 3 inches. Folia 4. Lines, 8—7 on a page. Extent, 56 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Benares, Vámana Ácharya. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Talavakáropanishad-bháshya. An interpretation of the Talavakára Upanishad from a Vaishṇava standpoint. By Ánanda Tírtha.

Beginning. अनन्तगुणपूर्णत्वादगम्यो यः सुरैरपि ।
सर्व्वैरुद्राचे देवानां नमो नारायणाय ते ॥

End. सच्चिदानन्दः सच्छक्तिः सम्पूर्णो भगवान् परः ।
नमोऽस्तु विष्णवे तस्मै प्रेष्ठाय प्रेयसाञ्च मे ॥

Colophon. इति श्रीमदानन्दतीर्थभगवत्पादाचार्य्यविरचितं श्रीतलवकारोपनिद्भाष्यं समाप्तम् ।

विषयः । तलवकारोपनिषदाभाष्यरूपं ।

No. 1219. अनुवाकानुक्रमणिका ।

Substance, country paper, 7¾ × 4 inches. Folia, 5. Lines, 10 on a page. Extent, 78 s'lokas. Character, Nágara. Date, 18— ? Place of deposit, Benares, Bábu Harís'chandra. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

Anuvákánukramaṇiká. An Index to the Anuvákas of the Rig Veda Sañhitá. By Saunaka. Max Müller's A. S. Literature, p. 217. The MS. is dated in the eighteenth century of the Samvat era. The last two numerals cannot be decyphered.

Beginning. पितृदेवर्षिसाध्येभ्यो ब्राह्मणेभ्यश्च सर्व्वशः ।
आचार्य्येभ्यो गुरुभ्यश्च प्रणम्य प्रयतः शुचिः ॥
मधुच्छन्दः प्रभृतिभिर्ऋषिभिर्द्दि तपोबलात् ।
दृष्टानामनुवाकानामृजु वक्ष्याम्यतन्द्रितः ॥ इत्यादि ।

End. चत्वारि शतसहस्राणि द्वात्रिंशच्चाचरसहस्राणि द्वात्रिंशच्चाचरसहस्राणि ॥ ४० ॥

Colophon. इत्यनुवाकानुक्रमणिका समाप्ता ॥ संवत् १७ ++ वर्षे ।

विषयः । ऋग्वेदशाकलशाखीयशैशवीयसंहितानामृक्तानां सङ्ख्यादिनिरूपणम् ।

No. 1220. आपस्तम्बसूत्रभाष्यम् ।

Substance, country paper, 9½ × 4 inches. Folia, 69. Lines 6—9 on a page. Extent, 740 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sk. 1634. Place of deposit, Benares, Bábu Haris'chandra. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Apastamba-sutra-bháshya alias *Kapardi-bháshya.* A commentary on the Sútras of A'pastamba. By Kapardi-svámí. The MS. is incomplete, and comprises only the Paribháshá chapter. Bühler's Gujerat Catalogue, I. D. 92. A Kapardi-Káriká and a Kapardi-bháshya appear in Dr. Kielhorn's Catalogue under the class Dharma.

Beginning. आदिपत्रं खण्डितं ।

End. यथा दक्षिणाग्नेर्दर्शपूर्णमासार्थे होमे शास्त्रते ॥

Colophon. इति कपर्द्दिस्वामिनो भाष्ये परिभाषापटलं समाप्तम् । शकाब्दाः १६२४ ।

विषयः । आपस्तम्बसूत्रव्याख्यानं ।

No. 1221. प्राकृतसप्तशती, सटीका ।

Substance, country paper, 11 × 3¾ inches. Folia, 18. Lines, 15 on a page. Extent, 798 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Benares, Bábu Haris'chandra. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Prákṛita-Saptas'atí, saṭíká. Seven hundred s'lokas in the Prákrita language on amatory subjects. By S'áliváhana (?). With a Sanskrit commentary styled *Saptas'atakabhávales'a-prakás'iká* by Gañgádhara Bhaṭṭa.

Beginning. मू०। पसुवइणो रोसारुण-पडिमा-संकंत-गोरि-मुहचंदं ।
गहिअ अग्घपंकअं विअ संझासलिलं जलिं णमह ॥
टीका । नत्वा ढुण्ढिपदाब्जं गङ्गाधरभट्टनिर्म्मिता टीका ।
सप्तशतकभावलेशा प्रकाशिका शोध्यतां विज्ञैः ॥

End. शेषे खण्डिता ।

विषयः । प्राकृतभाषया शृङ्गाररसवर्णनम् ।

No. 1222. राजवाहकौस्तुभः ।

Substance, country paper, 11½ × 5 inches. Folia, 8. Lines, 12 on a page. Extent, 282 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Benares, Bábu Haris'chandra. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Rájaváha-kaustubha. A treatise on civil polity, compiled under the patronage and orders of King Rájaváha. The author's name is

wanting, the copy being incomplete and imperfect. A *Rája-kaustubha* is noticed in Bühler, III. E. 281, where too the author's name is not given. A Telugu *Rájaváhana-Vijayam* by Ádityasurya Kavi is described in Taylor's Catalogue, II. p. 703.

Beginning. दृष्ट्वा पूरितमात्मसूद्धिकलशं छला व्रजन्तीं व्रजे,
काचिद् गोपकुमारिकां क्व नु गतिर्मुक्तेति + + + + ।
हृष्टा श्रीमुरलीधरः स्मितमुत भ्रूयुग्मभङ्ग्या यया,
तस्यै सूचितवान् + + + समुचितां पायात् तया वो मतिं ॥ ———
राजवाहनृपतेरनुज्ञया + + + ———।
श्रीराजवाहस्य तु कौस्तुभेऽस्मिन्——इत्यादिः ॥

End. ग्रन्थे खण्डिता ।

विषयः । राज्याभिषेकविधानम् । तत्र राज्याधिकारिनिर्णयः । राज्याभिषेककालनिरूपणम् । अभिषेकात् पूर्व्वं कर्त्तव्यम् । अद्भुतशान्तिः । राजलक्षणं । पट्टमहिषीलक्षणम् । मन्त्रिलक्षणम् । पुरोहितलक्षणम् । ज्योतिर्व्विल्लक्षणम् ।

No. 1223. वृषभानुजा नाटिका ।

Substance, country-made yellow paper, 12 × 5½ inches. Folia, 26 Lines, 9 on a page. Extent, 658 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1910. Place of deposit, Benares, Bábu Haris'chandra. Appearance, new. Prose and verse. Very incorrect.

Vṛishabhánujá-náṭiká. A play in four Acts, on the loves of Rádhá and Kṛishṇa. By Mathurádása, a Káyastha by caste, and an inhabitant of the city of Suvarṇas'ekhara in the Madhyades'a. Rádhá is called Vṛishabhánujá from the name of her father Vrishabhánu. (Padma and Brahma Vaivartta Puránas, in Wilson's Works. I. 70. 109) This work is new to Wilson's list of Hindu Plays.

Beginning. कपोले पत्राली पुलकिनि विधातुं व्यवसितः
स्वयं श्रीराधायाः करकलितवर्त्तिर्मधुरिपुः ।
अभूद् वक्रोन्दो यन्निहृतनयनः कम्पितभुज-
स्तदेतत् सामर्थ्यं तदभिनवरूपस्य जयति ॥
सूत्रधारोक्तिः ।———अस्मत्प्रियसुहृदा अतिप्रबलया भगवद्भक्त्या कायस्थकुलावतंसेन जह्नुकन्या-कालिन्दीतीरावलग्नमध्यदेशशिरःशेखरीभूते सुवर्ण-

शेखरनाम्नि नगरे समवाप्तपरार्द्धजन्मना श्रीमथुरादासेन विरचिता विदग्ध-जनहृदयकुमुदानन्दैककौमुदी वृषभानुजा नाम अपूर्व्वनाटिका——

End. चम्पकलता । अथ्यं प्रति संस्कृतेन । नागर! यदि प्रसन्नो भवान्, तर्हि किमतः परमस्ति । तथाप्येतदस्तु——

सदा गच्छत्वेवं रतिरिव मनोजेन सुमुखी
सखी नः संयोगप्रकृतिरमणीयेन भवता ।
भवत्वस्माकञ्चाव्यवहिततया लोचनसुखं
विलोक्यान्योन्यस्य व्यतिकरमतिश्लाघ्यमनघं ॥ इति निष्क्रान्ताः सर्व्वे ।

Colophon. इति श्रीमथुरादासेन विरचितायां श्रीवृषभानुजा-नाम-नाटिकायां चतुर्थोऽङ्कः। इति वृषभानुजा नाम नाटिका समाप्ता । संवत् १९९० ॥

विषयः । तत्र १ अङ्के ।—वनरचिकासमीपे वृन्दायाः राधाकृष्णयोः परस्परसंयोगोपाय-कथनम् । प्रियालापेन सह श्रीकृष्णस्य वनप्रवेशः । तत्रैव राधासमीपे चम्पक-लतायाः स्वीयस्वप्नवृत्तान्तकथनम् । श्रीकृष्णस्य राधासन्दर्शनञ्च ।
२ अ० ।—मदनार्चनसमये राधासमीपे श्रीकृष्णस्य हठादुपस्थितिः । परस्परं प्रणयानुकूलं सन्दर्शनञ्च । ३ अ० ।—राधाकृष्णयोः पूर्व्वरागवर्णनं ।
४ अ० ।—मिलितयो राधाकृष्णयोर्विलासवर्णनम् ।

No. 1224. शाण्डिल्यशतसूत्रं, भाष्यसहितं ।

Substance, country paper, $12\frac{3}{4} \times 5$ inches. Folia, 38. Lines, 9 on a page. Extent, 812 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Benares, Bábu Haris'chandra. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

S'andilyas'ata-sútra, Bháshya sahita. The Bhakti S'útras of S'ándilya, with a commentary by Svapnes'vara. The work has been edited in the Bibliotheca Indica. Kielhorn's catalogue, XXI. 4-19, notices two other commentaries entitled *Bhakti-chandriká* by Naráyaṇatírtha, and *S'andilya-sutrábhinava-bháshyam* by Bhavadeva Mis'ra. There is nothing to shew that No. 8 of the same Catalogue is a separate treatise.

Beginning. मूलग्रा० । अथातो भक्तिजिज्ञासा ।
भाष्यग्रा० । प्रपद्य परमं देवं श्रीस्वप्नेश्वरसूरिणा ।
शाण्डिल्यशतसूत्रीयं भाष्यमाभाष्यतेऽधुना ॥

End. मूलशे०। ?

भाष्यशे०। अभ्यासोऽध्यायसमाप्तिद्योतकः। इति शब्दः शास्त्रसमाप्तौ।

Colophon. इति श्रीस्वप्नेश्वराचार्य्यविरचिते शाण्डिल्यशतसूत्रीयभाष्ये तृतीयस्य द्वितीयमाह्निकं। समाप्तश्चायमध्यायः। समाप्ता चेयं विलक्षणा भक्तिमीमांसा।

विषयः। शाण्डिल्यसूत्राणां व्याख्यानं शाण्डिल्यसूत्रेषु तु भक्तिपदार्थनिरूपणम्।

No. 1225. उषारागोदया नाटिका।

Substance, country-made yellow paper, 6¾ × 4⅔ inches. Folia, 19. Lines, 9 on a page. Extent, 726 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1914. Place of deposit, Dháká, Pandit Ramesvara Chakravartí. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

Ushá-rágodayá-Nāṭiká. A play in four Acts, on the loves of Ushá and Aniruddha. By Rudra-chandra Deva. The story is to be found in the Vishṇu Puráṇa, Book V. Chapters 32, 33. This work is not included in the list of Hindu Plays which Wilson has appended to the Introduction to his Hindu Theatre (Vol. I. p. lxx.). Of Rudra Deva the author of the Yajáti-Charitra, Wilson makes the following remarks—"He is not likely to be the same as Rudra Bhaṭṭa, the author of the *S'riṅgára Tilaka*, who is amongst the writers mentioned in the *S'árṅgadhara Paddhati.* A prince, named Rudra Deva, is highly praised for his liberality in some of the examples quoted by Áppáya Díkshita, in his *Kuvalayánanda.* Áppáya flourished in the reign of Krishṇa Deva of Vijayanagar, about A. D. 1526, and the prince alluded to may possibly be Pratápa Rudra Deva, sovereign of Telingáná in the beginning of the fourteenth century. We have also a Rudra, the author, real or supposed, of a vocabulary, whose date appears to be about the same, the thirteenth or fourteenth century." (Hindu Theatre, II. 388.). The occurrence of the word *Pratápa* in the adjective-phrase prefixed to the name of the author in this MS. lends colour to Wilson's conjecture that Rudra Deva is the same as Pratápa Rudra Deva, but a Prataparudra Deva of Orissa was a devoted pupil of Chaitanya and greatly attached to the mystic faith of Bhaktí, and it is not at all unlikely that he should be the author of such a work. Kielhorn's C. P. Catalogue VI. 9. N. W. P. Catalogue, Sáhitya. 69 is a commentary on this play by an unknown writer. The treatise under notice is the same as the Uparágodayá Náṭiká noticed before. Ante, Vol. I. p. 64.

Beginning. प्रणयकलहकोपात्पाटलिम्नि प्रजाते
मुखशशिनि परार्द्धे पाण्डुरत्वे च सद्यः ।
प्रकटितनिजदेहद्वन्द्वसीमाविभेदं
वपुरथ शिवयोस्तद्भूतये शश्वदास्तां ॥

नान्द्यन्ते सूत्रधारः । अलमतिप्रसृतेन । नेपथ्याभिमुखमवलोक्य । आर्य्ये इत-स्तावत्। उपसृत्य । नटी । इयम्हि आणवेदु अज्जउत्तो ।

End. इति निष्क्रान्ताः सर्वे । चतुर्थोऽङ्कः समाप्तः ॥

Colophon. इति श्रीकूर्म्मगिरिवरेश्वरश्रीमत्प्रतापचारितारितमो (?) भास्करश्रीमद्रुद्रचन्द्र-देवविरचितोषारागोदय●नाम नाटिका परिपूर्णतामगमत् ।

विषयः । नाटिकायामस्यां शृङ्गाररसः प्रधानः । नायकः कुमारश्रीमदनिरुद्धः । नायिका च नवानुरागवती उषानाम्नी वाणकन्या । अन्ये च पात्रा बहवः ।

चतुरङ्किकेयं, तत्र प्रथमाङ्के ।—नटी-सूत्रधारयोः कथोद्घातरूपा प्रस्तावना । उद्धवनामपात्रप्रवेशानन्तरं विष्कम्भकः । कुमारस्य प्रवेशः । वैतालिकयोः प्रवेशः । विदूषकोत्तेजितेन उषानुरागवता कुमारेण रत्नाशोकमण्डपं प्रविश्य उषानुध्यायिता । तत्र——कुमारस्य प्रथमभार्य्यासहचरीरूपलेखायाः प्रवेशः । तया देव्यनुसरणाय कुमारो ज्ञापितः । ततो मणिवेदिकायां यथानिर्द्दिष्टायां देव्याः प्रवेशः । देवीयुवराजयोर्दोलाधिरोहणं । दोलनञ्च । परिवारवनिताभिः स्वस्वकृत्यस्य नाटनं । कुमारेण दोलनावस्थावर्णनं । देव्यागमनप्रार्थना । कुमारेण वर्षावर्णनपूर्वकं तन्निवारणं सर्वेषां निष्क्रमणं ।

द्वितीयाङ्के ।—रूपलेखाविदूषकयोः कौतुकं । उषारागरञ्जितकुमारस्य प्रवेशः । वसन्तोत्सवदर्शनाय विदूषकेन सह कुमारस्य क्रीड़ापर्वतारोहणं। तद्वर्णनञ्च । रूपलेखया विज्ञापितस्य कुमारस्य देवीसन्निधाने गमनं। तत्र सङ्गीतादिश्रवणं। देव्या पटवासकुङ्कुमादिना कुमारस्यार्चनं । परस्परयोश्चन्दनादिभिः सिञ्चनं। सपरिवारदेव्याः निष्क्रामणं । प्रतिहारिणः द्वारकेस प्रवेशः । तेन च वाणविध्वंसानन्तरं जयलाभोत्साहिनो भगवतः कृष्णस्य लोहितपुरात् स्वपुरप्रत्यागमन-कथनं, युद्धविवरणकथनञ्च ।

३ अङ्के ।—मुनिकुमारयोः प्रवेशः । ताभ्यां उषा वर्णिता पर्वतनारदर्षेः प्रवेशः । उषाऽनिरुद्धसम्बन्धघटनाय तेषां] कथोपकथनं । नारदमहर्षये तन्निवेदनार्थं निष्क्रामणं । चित्रलेखाहस्तार्पित-करकिशलयायाः उषायाः प्रमोदोद्यानप्रवेशः । तत्र सङ्केतकतरुतले गमनं। चित्रफलकदर्शनं । चित्रफलकस्थकुमारानिरुद्ध-समीपे गाथालेखनं । नलिनीपत्रे शयननाटनं, तत्रोपवेशनञ्च । मूर्छानाटनं ।

तत्र कुमारस्यागमनं ज्ञात्वा उषया लुक्कायितं। कुमारेण बहुविलापपूर्वकं उषायाः रूपलावण्यं वर्णितं। ततो लज्जां नाटयित्वा चित्रलेखाकरावलम्बिन्या उषाया उपस्थितिः। ततो विदूषकचित्रलेखयोर्निष्क्रामणं। कुमारस्य सरागाभिनिवेशपूर्वकं नायिकावलोकनं, संस्पर्शप्रार्थनञ्च। मालतिकया सह कञ्चुकिनः प्रवेशः। तेन च गृहीतनारदाज्ञायाः वाणदुहितृपरिणयव्यग्रायाः कुमारस्य पुरगमनादेशकथनं। नारदवचनेन युवराजानुरोधेन च वाणदुहितुः भगिनीत्वेन सम्भावनीयता देव्या स्वीकृता इत्यादिज्ञापनं। कुमारस्य चित्रलेखया सह उषायाः पुरगमनादेशः। सर्वेषां निष्क्रामणं।

४ अङ्के।—कुमारस्य पुरगमनं। परिजनसहितदेव्या ससम्भ्रमनाटनं। नारदस्य प्रवेशः। तेन देवीं प्रति विवाहो प्रस्तावितः। देव्या आदिष्टाभिः रूपलेखादिभिरुषा तत्रानीता। देवी सविनया उषाकरं स्वभर्तृकरे समर्पयति। विदूषकेन दम्पत्योरञ्चलग्रन्थिबन्धनं। देव्याः स्मितनाटनं। सुवर्णकलसार्पणञ्च। सर्वेषां निष्क्रामणं।

चतुरङ्किकेयं नाटिका। नायकः कुमारश्रीमदनिरुद्धः। नायिका च उषानाम्नी वाणकन्या। सा चानिरुद्धेन सह नवानुरागवती। तत्र १। २ अङ्के। वाणावरोधपरिमुक्तस्य उषा-विरह-विधुर-कुमारस्य देव्या सह वसन्तोत्सवादयः। वाणनिधनश्रवणं। ३ अङ्के।—प्रमदोद्याने उषया सह कुमारस्य पुनः सन्दर्शनं। विवाहसूचना। '४ अङ्के।—उषायाः कुमारस्य च पुरगमनं। गृहीतनारदाज्ञया देव्या स्वभर्त्रा उषापाणिग्रहणं सम्पादितञ्च॥

No. 1226. आपस्तम्बसूत्रं।

Substance, country paper, 9 × 4 inches. Folia, 161. Lines, 8-9-10 on a page. Extent, 2,898 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Government of India. (No. 643.) Appearance, old. Prose. Correct.

Ápastamba Sútra. The rituals of the Rig Veda and canons regarding domestic rites and ceremonies. By Ápastamba. According to a MS. in the possession of a Brahman at Tanjore (the only complete one known to exist, and noticed by Dr. A. C. Burnell in the *Indian Antiquary*, I, p. 5), the work comprises thirty chapters or *Prasnas*, some of which are subdivided into several sections or *paṭalas.* The first three chapters (I to III) treat of the Darsa and the Paurṇamása sacrifices: the next five (IV to VIII) the Ágnádheya and the other Havir-yajñas;

the 9th prescribes the expiations *Práyaschittas;* the next eight (X to XVII), the Soma sacrifices; the next (XVIII) the Vájapeya and the Rájasuya; the next (XIX) the Sautrámaṇí, the Káṭhaka-chitti, and the Kámyeshṭi; the next (XX) the As'vamedha and the Purushamedha; the next (XXI) the Dvádas'áha and the Maliávrata; the next (XXII) the Utsarginám-ayana; the next (XXIII) the S'attráyana; the next (XXIV) comprises the Paribhusútra, the Pravara-khaṇḍa and the Hautraka; the next two (XXV, XXVI) contain the canons for Grihya rites; the next (XXVII) is called the Grihya-tantra; the next two (XXVIII, XXIX) the Sámayá-chárika-dharma Sútras. on domestic duties, and the last (XXX) the Shulva sútras or rules for making altars. Mr. Burnell is of opinion that the Pitrimedha-sutra and the Bharodvaja Sutra are in addition to these. Of these the MS. under notice, No. 643 of the Government Collection, contains chapters I to IX; No. 490, chapters X and XI, the last defective; No. 648, chapters X to XV; No. 634, chapter XV; Nos. 635 and 644, chapter XX; Nos. 633, 646, chapter XXI; No. 645, chapter XXIII. The Asiatic Society's Library contains chapters XXVIII and XXIX. (Ante II, p. 144) and an edition of it has been published by Dr. Buhler. Max Muller has published in the German Oriental Society's Journal, IX a translation of the first section of the XXIV, and I have a MS. of the Pitrimedha Sutra. Thus only chapters XVI, XVII, XVIII, XIX, XXII, XXIV, XXV, XXVI, XXVII and XXX remain to render the entire work accessible to Europeans. Of commentaries on this work Mr. Burnell notices five, of which that of Rudradatta is the oldest; but he says that this author did not comment on more than the first fifteen chapters. Kapardí Svámí and Durva Svámí, he continues, have commented on the first twenty-four, and the last has been annotated upon by Kásikaráma. The Durva Svámí is, I believe, the same with the Dhúrta Svámí of the Government MSS. Nos. 643 and 646 which extend to 17 chapters. Government MS. No. 652 of Káusikaráma on this Dhúrta Svámí breaks off at the 8th chapter. It is, I believe, the same with the Kásikaráma of Mr. Burnell. Max Muller notices a comment by Gurudeva Svámí, and Mr. Burnell has seen a comment on the first three chapters by Chauṇḍáppá, and refers to comments on parts of the text by Ahobala, Haradatta Mis'ra, Darsanárya or Sudarsanárya, Karavinda Svámí, Kapardi Svámí and Sundararája,— The last three on chapter XXX —— of all which he has copies.

Beginning. (प्रथमपत्रावधिपञ्चपत्राणि न सन्ति ।)

End. यस्य व्रत्येऽहन् श्रुतिलक्षणं प्रायश्चित्तं श्रुतिलक्षणं तदग्निहोत्रीयस्याहवनीयेऽनुद्राते यस्याव्यमनुपूतस्तन्ना पश्च ।

Colophon. इत्यापस्तम्बसूत्रे नवमः प्रश्नः ॥

विषयः । अत्र प्रथमावधिनवमप्रश्नपर्य्यन्तं वर्त्तते । तत्र प्रथमादित्रयेषु दर्शपौर्णमासयागविवरणं । ४-र्थे, याजमानव्याख्यानं । ५-मे, अग्न्याधानकर्म्मविवरणं । ६ष्ठे अग्निहोत्रकर्म्मविवरणं । ७-मे, पशुबन्धयागविवरणं । ८-मे, चातुर्मास्ययागविवरणं । ९-मे, विध्यपराधनिमित्तकप्रायश्चित्तकथनं ।

No. 1227. आपस्तम्बसूत्रं ।

Substance, country paper, 10½ × 6½ inches. Folia, 58. Lines, 13-14 on a page. Extent, 2,415 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Government of India. (No. 648.) Appearance, old. Prose. Corrected.

Ápastamba Sútra. Chapters 10 to 15 of the work described in the last preceding number. There is a second MS. in the Government Collection, No. 490, which comprises Chapters VII to X and a part of XI and a third No. 634 which has Chapter XV only.

Beginning. सोमेन यक्ष्यमाणो ब्राह्मणोऽनार्षेयान्ट्विजो वृणीते ॥

End. संवत्सरमग्निं नरो यदि सोमो यदि सत्राय यदि कलशे यदि सदो दश ॥

Colophon. इत्यापस्तम्बसूत्रे पञ्चदशः प्रश्नः ॥

विषयः । अत्र दशमप्रश्नावधि पञ्चदशप्रश्नपर्य्यन्तं वर्त्तते । सर्व्वेषु तेषु सोमयागविवरणं ।

No. 1228. आपस्तम्बसूत्रं ।

Substance, country paper, 10 × 2¼ inches. Folia, 7. Lines, 12-13-14, on a page. Extent, 250 s'lokas. Character, Nágara, Date, ? Place of deposit, Government of India. (No. 635.) Appearance, old. Prose. Corrected.

Ápastamba Sútra. Chapter XX of the work described under No. 1226. There is a second MS. of this Chapter in the Government Collection, No. 644.

Beginning. राजा सार्व्वभौमोऽश्वमेधेन यजेताथ सार्व्वभौमस्त्रिचानचत्रं पुण्यनामदेवयजन-मध्यवस्यति । यचापः पुरस्तात् सुखाः स्रूपायगाहा अनपसराश्चैत्र्यां पौर्णमास्यां साङ्ग्रहण्येष्ट्या यजते ॥

End. यद् ब्राह्मणानां दिचु वित्तं तत्सभूमि सपुरुषं ददाति यथाश्वमेधे यथाश्वमेधे ॥

विषयः । अश्वमेधपुरुषमेधयागविषयकविंशतिप्रश्ननिर्देशः ।

No. 1229. आपस्तम्बसूत्रं ।

Substance, country paper, 9½ × 4 inches. Folia, 9. Lines 11-12 on a page. Extent, 357 s'lokas. Character, Nágara, Date, Sm. 1904. Place of deposit, Government of India. (No. 633.) Appearance, old. Prose. Corrected.

A'pastamba Sútra. Chapter XXI of the work described under No. 1226. There is a second MS. of this Chapter in the Government Collection, No. 646.

Beginning. द्वादशाहेन प्रैव जायतेभि स्वर्गं लोकं जयत्येषु लोकेषु प्रतितिष्ठति चाग्नि-चित्यो भवति ॥

End. द्वादशाहेन श्वोभूते ततो दशमसहः प्रायणीयवद्गवामयनेनोपाह्वते व्याख्यात उदयनीय उत्सर्गिणमयनमष्टौ ।

Colophon. इत्यापस्तम्बसूत्रे द्वादशाहप्रश्नः समाप्तः ॥

विषयः । द्वादशमहाव्रतविषयक एकविंशतिप्रश्ननिर्देशः ।

No. 1230. आपस्तम्बसूत्रं ।

Substance, country paper, 10 × 4½ inches. Folia, 7. Lines, 10 on a page. Extent, 144 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1804. Place of deposit, Government of India. (No. 645.) Appearance, old. Prose. Correct.

A'pastamba Sútra. Chapter XXIII of the work described under No. 1226.

Beginning. चतुर्व्विंशतिपरमाः सत्रमासीत् तेषां द्वादशाहेन सत्रभूतेन कल्पो व्याख्यातो यानि पुरस्तात् संवत्सराद् गवामयनेनेतरेषामुभयेषामुभयतोऽतिरात्राणि भवन्ति ॥

End. ब्रह्मणः सायुज्यं सलोकतां यन्ति य एतदुपयन्त्यतदुपयन्ति ।

Colophon. इत्यापस्तम्बसूत्रे त्रयोविंशतिः प्रश्नः ॥

विषयः । सत्रायणविवरणं ।

No. 1231. आपस्तम्बसूत्रभाष्यम् ।

Substance, country paper, 9½ × 4¼ inches. Folia, 212. Lines, 10 on a page. Extent, 4,240 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

A'pastamba-sútra-bháshya. A' commentary on the aphorisms of A'pastamba, by Dhúrta Svámí, it is incomplete, and extends only to the close of Chapter XI.

Beginning. अथातो दर्शपूर्णमासौ व्याख्यास्यामः । अथोपोद्घातयज्ञं व्याख्यास्याम इति । परिभाषायां यज्ञजातिशब्देनैकविंशतिसंस्थस्य यज्ञस्य व्याख्या प्रतिज्ञाता ।

End. द्वादशपद्यां यद् द्वादशषोड़शपद्यां षोड़श उष्णीषं दीर्घसारिकं तेन । दशम-प्रश्नीयकतिपयपर्य्यन्तं ।

विषयः । आपस्तम्बसूत्रीयैकादशविधनवमप्रश्नपर्य्यन्तव्याख्यानं ।

No. 1232. आपस्तम्बसूत्रभाष्यम् ।

Substance, country paper, 14 × 5¼ inches. Folia, 160. Lines, 10 on a page. Extent, 4,300 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Government of India. Appearance, new. Prose. Incorrect.

A'pastamba-sútra-bháshya. Continuation of the work noticed under the last preceding No. It extends from the middle of Chapter X to the close of Chapter XVI.

Beginning. अग्निहोत्रहोमार्थो धेनुरग्निहोत्री उपसृष्टा सङ्गता वत्सेन स्तनपानार्थेन सापदि वा श्येनशब्दं कुर्य्यात् । इत्यादीनि दशमप्रश्नान्तर्गतानि ।

End. प्रहिरण्यमिति चतस्रो वरिष्यन्तो बज्रं प्रीथि सर्व्वे रसमन्त्रमे वाधिक्रियते तज्-ज्ञानेतरे । अष्टमः पटलः ॥

विषयः । आपस्तम्बसूत्रीयदशमप्रश्नीयमध्यावधिमत्तदशप्रश्नपर्य्यन्तस्य व्याख्यानं ॥

No. 1233. धूर्त्तस्वामिभाष्यटीका ।

Substance, country paper, 12 × 5, 14 × $5\frac{1}{2}$ inches. Folia, 211. Lines, 9 on a page. Extent, 4,510 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1866, Place of deposit, Government of India. (No. 652.) Appearance, old. Prose. Incorrect.

Dhúrta-svámí-bháshya-tíká. A gloss on Dhúrta Svámí's commentary on the Aphorisms of Ápastamba. By Kausikaráma. The MS. is a mere fragment, and contains only the first four chapters.

Beginning. आदौ तावत् परिभाषायामेकविंशतिर्यज्ञा व्याख्येयतया प्रतिख्याताः। तेषु पाकयज्ञाः सप्त गृह्ये व्याख्याताः। शेषेषु हविर्यज्ञाः सप्त कर्म्माणि। अथातो दर्शपूर्णमासौ व्याख्यास्याम इत्यारभ्य यथान्वारम्भणीयेत्येवमन्तेनोक्तानि दर्शपूर्णमासादीनि पिण्डपितृयज्ञाधानाग्निहोत्राग्रयणपशुबन्धचातुर्मास्यानि नित्यानि अकरणे प्रत्यवायात् भवन्ति ॥

End. सायमग्निहोत्रमिति वक्तव्यं, सन्तिष्ठत इत्यस्य न्यायप्राप्तानुवादत्वात् न तन्निर्देशक्रमो विवक्षित इति ॥ सप्तमः पटलः ॥ समाप्तः प्रश्नः ॥

विषयः । आपस्तम्बीयचतुर्थप्रश्नपर्य्यन्तधूर्त्तभाष्यस्य व्याख्यानं ॥

No. 1234. जटापटलं, व्याख्यासहितं ऋग्वेदीयं ।

Substance, English paper, $7\frac{3}{4}$ × $4\frac{1}{4}$ inches. Folia, 9. Lines, 5-7 on a page. Extent 110 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit Government of India. Appearance, New. Prose and verse. Incorrect.

Jaṭápaṭala. Directions for reciting and reading the Rig Veda Sanhitá in different arbitrary ways so as to prevent interpolation. By Hayagriva. No ancient nation took more precautions to prevent interpolations in the text of their scriptures than the Hindus, and if such precautions, in the absence of printing, could secure absolute authenticity, the Sanhitá of the Rig Veda might be pronounced to be the most authentic ancient text extant. From a period of remote antiquity all its hymns, verses and half verses, were duly numbered; they were grouped into collections of fixed numbers, and the initial and terminal words of every group separately written down and committed to memory along with the text, and every Bráhman was required to repeat a portion of that text regularly every morning as a religious duty.

This practice has been kept up even to this day by the more strict among the Bráhmans in different parts of India. In addition to this the text has been preserved by repeating it in various arbitrary and different ways, so that not a single letter may by any possibility, be erroneously or incorrectly pronounced. These ways are respectively called *Pada*, *Sañhita*, *Krama*, *Jaṭá* and *Ghana*. The following is Professor Ráma-kṛishṇa Gopál Bhandárkar's account of these arbitrary ways of reading. "*Padas* are the different words of a *mantra* repeated separately. *Saṇhitá* consists in putting them together according to the Sandhi rules and using the Sandhi accents. In *Krama* the first word is repeated along with the second, the second with the third, the third with the fourth and so on. The last word of a *mantra* or half of a Rîk verse is simply repeated with the word *iti* placed between. This repetition is called *veshṭana*. In the *Jaṭá* arrangement, the first word and the second, the second and the first, and the first and the second again, are repeated together, joined by the Sandhi rules and having Sandhi accents. In the same manner, the second and the third, the third and the second, and the second and the third are put together, and thus it goes on, each word in succession beginning a new *jaṭá* arrangement, up to the end of a half Rîk or of a mantra, when the last word is simply repeated, as in the *Krama*. In the *Ghana* there is first a Jaṭâ arrangement of two successive words, and then the third is added on, then the three are put together in the reverse order, and again in the converse. A *Ghana* is thus composed of the first and the second ; the second and the first ; the first and the second again, then the third ; the third, the second, and the first ; and the first, the second, and the third. The second word begins the next *Ghana*, and we have the second, third ; third, second ; second, third, fourth ; fourth, third, second ; second, third, and fourth, put together. In this manner it goes on to the last word, which cannot begin a new *Ghana*, and is therefore simply repeated, as in the other cases. Whenever there is a compound, there is, in addition, what is called an *avagraha*, i. e. a dissolution of it into its parts, in all these schemes, as in the cases of *samúlham* in the above." *Indian Antiquary*, vol. III, p. 134.

To illustrate these peculiarities by examples, let us take the first four words of the verse: *Idam vishṇurvichavkrame*, &c. As here written down it is called the *Sañhitá páṭha*, because the words *vishṇuh*, *vi* and *chakrame* are joined according to the rules of Sandhi. In the

Pada form, the sandhis are dropped, and each word stands by itself, separated from its neighbour by an upright stroke or *daṇḍi*, thus: *Idam* | *vishṇuh* | *vi* | *chakrame* | . To convert these into the *Krama* form, the first two words are first pronounced, and then the second with

1 2 2 3 3 4 4 5

the third thus:—*Idam vishṇuh* | *vishṇurvi* | *vi chakrame* | *chakrame tre-dhá*. In the *Jaṭá* each word after the first is repeated six times thus:

1 2 2 1 1 2 2 3 3 2 2

Idám vishṇur-vishṇur-idam-idam vishṇuh | *vishṇur-vi vi vishṇur-vishṇur-*

3 3 4 4 3 3 4 4 5 5

vi | *vi chakrame chakrame vi vi chakrame* | *chakrame tredhá tredhá*

4 4 5

chakrame chakrame tredhá | In the *Ghana* the repetitions occur

1 2 2 1 1 2 3 3

several times, thus: *Idam vishṇur-vishṇur-idam-idam vishṇur-vi vi*

2 1 1 2 3 2 3 3 2 2 3 4

vishṇur-idam-idam vishṇur-vi | *vishṇur-vi vi vishṇur-vishṇur-vi chakrame*

4 3 2 2 3 4 3 4 4 3 3

chakrame vi vishṇur-vishṇur-vi chakrame | *vi chakrame chakrame vi vi*

4 5 5 4 3 3 4 3 3 4 5

chakrame tredhá tredhá chakrame vi vi chakrame vi vi chakrame tredhá |

4 5 5 4 4 5 6 6 5 4

chakrame tredhá tredhá chakrame chakrame tredhá ni ni tredhá chakrame

4 5 6

chakrame tredhá ni | .

In recitation the stops and accents are indicated both by the modulation of the voice and by particular movements of the right hand. It is doubtful whether these forms were adopted solely to preserve the authenticity of the text, or with some mystic motive to give a cabalistic character to the text—probably both objects were held in view; any how they have unquestionably preserved the text in the most authentic form possible. Unfortunately no MSS. are extant of the text written in all these several forms, and the labour of reducing the text from the recitation of the chanter of the Vedas would be so immense that none can venture to undertake it. The first two are the forms in which the Rig Veda is generally met with, and, though the *Pada* text is well calculated to check the errors of the *Sañhitá* text, still there is room for doubt, and occasionally, though rarely, the true reading of particular passages may be open to question. I have heard of MSS. of the *Krama* and *Jaṭá* forms, but as yet I have met with none. From the directions given in the MS. under notice it would seem that the

Ghana form was also at one time written, but no pandit can assure me that he has seen any. These five forms of recitation are limited to the Sañhitás of the Rig and the Yajur Vedas, but never extended to their Bráhmaṇas. The Sáma Veda is recited in the first three forms, but MSS. exist of only the first two forms, the *Krama* being read from the *Pada* text. Only one verse (Aranyagána III. 6. 1.) is ordinarily called a *Jaṭá*, and recited in a manner closely like a *Jaṭá*, but it is not a regular *Jaṭá*. There is no *Ghana* in the Sáma Veda, nor are these different forms at all wanted for it, as the texts are all, or nearly all, taken from the Rig Veda, and the *Jaṭá* and the *Ghana* of the latter serve for the former.

Beginning. क्रमे यथोक्ते पदजातमेव द्विरभ्यसेदुत्तममेव सर्वम् ।
अभ्यस्य पूर्वञ्च तथोत्तरे पदेऽवसानमेवं हि जटाभिधीयते ॥ १ ॥

End. नरा च शंसं दैव्यं, दैव्यञ्च नराशंसं, नराशंसं दैव्यं, नराशंसमिति नराशंसं ।
चेति च । अयं प्रकार उत्तमः ।

Colophon. इति सर्वेषामाचार्याणां हयग्रीवप्रोक्तं जटापटलं सम्पूर्णम् ।

विषयः । जटापाठप्रकारकथनं ।

No. 1235. स्वराङ्कुशः, वा जटापटलः, ऋग्वेदीयः ।

Substance, English paper, 8¼ × 4½ inches. Folia, 3. Lines, 8 on a page. Extent, 42, s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Svaráñkus'a alias *Jaṭápaṭala*. On the vowel accents of the Rig Veda. By Jayantasvámí.

Beginning. हेरम्बं चण्डिकां नत्वा शम्भुं सूर्यं हरिं गुरुम् ।
सरस्वतीं कविवरान् वक्ष्येऽहं स्वरनिर्णयम् ॥ १ ॥

End. जयन्तस्वामिना प्रोक्ता श्लोकानामेकविंशतिः ।
स्वराङ्कुशेति विज्ञेयो बह्वृचां स्वरसिद्धये ॥ २५

Colophon. इति स्वराङ्कुशः समाप्तः ।

विषयः । उदात्तादिस्वरविचारः ।

No. 1236. पाराशरी शिक्षा, यजुर्वेदीया ।

Substance, country paper, 11⅓ × 4⅓ inches. Folia, 10. Lines, 3-7 on a page. Extent, 161, s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, new. Verse. Incorrect.

Parásarí S'ikshá. Phonetics of the Yajur Veda according to the school of Parás'ara, by an unknown author. Nine works of this class, besides a commentary on one of them, have already been met with. Of these, three, viz. the Amoghánandiní S'ikshá of the Yajur Veda, the Kaus'ika S'ikshá of the Rig Veda, the Manḍuka S'ikshá of the Atharva Veda, the Náradíya S'ikshá of the Yajur Veda, the Lomashí S'ikshá of the Sáma Veda, and the S'ikshá-vivaraṇa have already been noticed, (ante Nos. 132, 133, 134, 135 and 136). None of these is accompanied with a commentary, and MSS. are more or less corrupt.

Beginning. अथ शिक्षां प्रवक्ष्यामि पाराशरमतं यथा ।
यथा वेदेषु विश्वात्मा यथा तीर्थेषु पुष्करम् ॥ १ ॥
तथा पाराशरी शिक्षा सर्वशास्त्रेषु गीयते ।

End. अरञ्जपश्च अर्द्ध+ + +मा का भवन्ति ।
एषा सिद्धो यत्तवत्त्वैव अज्ञनाश्च प्रकीर्त्तिताः ॥ १५० ॥

Colophon. इति पाराशरी शिक्षा समाप्ता ।

विषयः । यजुर्वेदीयकण्डिकाचरसङ्ख्यादिः । ह्रस्वदीर्घवर्णकथनादिः । यमघोषाघोषाद्यक्षरकथनं । वकारभेदः । वाक्यलक्षणादिः । ब्रह्मज्ञानप्रशंसा ।

No. 1237. पाणिनीयशिक्षा, यजुर्वेदीया ।

Substance, country paper, 11⅓ × 4⅓ inches. Folia, 5. Lines, 7 on a page. Extent, 73 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, new. Verse. Correct.

Paṇiniya S'ikshá. Phonetics of the Yajur Veda according to the School of Páṇini. Anonymous.

Beginning. अथ शिक्षां प्रवक्ष्यामि पाणिनीयं मतं यथा ।
शास्त्रानुपूर्वं तद्विद्याद्यथोक्तं लोकवेदयोः ॥ १ ॥

प्रसिद्धमपि शब्दार्थमविज्ञातमबुद्धिभिः ।
पुनर्व्यक्तीकरिष्यामि वाच उच्चारणे विधिम् ॥ २ ॥

End. विनयनमभिमुखविनिःसृतामिमां य इत्थं पठेत प्रयतश्च सदा द्विजः ।
स भवति धनधान्यबहुपुत्रकीर्त्तिमानतुलञ्च सुखं समश्नुते दिवीति दिवीति॥५८॥

Colophon. इति शिक्षा समाप्ता ।

विषयः। वर्णसङ्ख्या । वर्णोत्पत्तिः । वर्णोच्चारणस्थानानि । संवृतघोषाघोषादिवर्ण-
कथनं। वर्णोच्चारणप्रकारः। अङ्गुलिद्वारा उदात्तादिस्वरज्ञानादिः । स्वस्व-
स्वरक्षतवेदपाठप्रसंशादिः ।

No. 1238. केशवी शिक्षा, यजुर्वेदीया ।

Substance, country paper, $11\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 5. Lines, 7 on a page. Extent, 75 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, new. Prose, and verse. Incorrect.

Kes'aví S'ikshá. Phonetics of the Yajur Veda. By Kes'ava.

Beginning. नत्वा गणपतिं वेदपरिभाषाङ्गसूत्रकं ।
उच्यते केशवेनेदं वेदाध्यायिसुखाप्तये ॥ १ ॥

End. ह्रस्वतायुतस्योरेकारस्य ॥ ७ ॥ ह्रस्वं किञ्चिद्दीर्घं ह्रस्वतायुताकारे ह्रस्वविसर्ग-
युतवर्णे च न संहितायां ॥ ९ ॥

Colophon. इति कात्यायनाचार्यकृतनवसूत्राणि समाप्तानि ॥

विषयः। व्यञ्जनविशेषस्य द्वित्वविधिः । र-ष-वर्णव्यत्ययसाधनादिः । अनुस्वारस्य ँ
आदेशविधिः । ह्रस्वदीर्घादिसञ्ज्ञा । पञ्चवर्गीयवर्णविशेषाणां द्वित्वविधिः।
वर्णोच्चारणविधिः। (अत्र ४ पत्रस्याभावात् द्वित्वात्परविषयो न प्राप्तः ।)

No. 1239. कात्यायनी शिक्षा, यजुर्वेदीया ।

Substance, English paper, $8\frac{1}{2} \times 5\frac{1}{2}$ inches. Folia, 14. Lines, 10 on a page. Extent, 288 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

Kátyáyaní S'ikshá. Phonetics of the Yajur Veda. According to its name the work should belong to the School of Kátyáyana, but it opens with the name of Yájñavalkya. The MS. being incomplete I have not been able to determine who is the real author.

Beginning. याज्ञवल्क्य उवाच। अथातस्त्रैस्वर्यलक्षणं व्याख्यास्यामः।
उदात्तस्यानुदात्तस्य स्वरितस्य तथैव तत्।
लक्षणं वर्णयिष्यामि दैवतं स्थानमेव च॥ १॥

End. (खण्डितं)

विषयः। उदात्तादिलक्षणं। वेदाध्ययनविधिः। अष्टविधस्वरलक्षणं। स्वरस्पर्शादि-वर्णानां शुक्लपीतादिवर्णकथनं। स्वराणां ब्राह्मणादिजातिः। सन्धिकथनं। स्वरभक्तिकथनं। उदात्तादिव्यवस्था। स्थलविशेषे वर्णविशेषप्रयोगाप्रयोगव्यवस्था। ह्रस्वदीर्घादिव्यवस्था। वर्णविशेषभेदकथनं। विद्यालाभोपायकथनं। वर्णोच्चारणप्रकारकथनादिः। पाठकलक्षणं। सप्तविधसंयोगपिण्डकथनादिः। वर्णोच्चारणस्थानप्रयत्नादिकथनं। (खण्डितत्वादस्य सर्वविषयो न प्राप्तः।)

No. 1240. सर्व्वसारः।

Substance, country-made yellow paper, 15 × 8 inches. Folia, 953. Lines, 26 on page. Extent 52,672 slokas. Character Bengali. Date ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct.

Sarvasára. A Tántric miscellany, containing extracts from various Tantras and Puráṇas on the worship of the different S'ákta and S'aiva divinities, hymns in their praise, stories regarding them, their origin and manifestations, interspersed with dissertations on various subjects of literature, art, domestic duties, minerals, precious stones, &c. some of which are designed to reconcile the differences of the Vaishṇava and the S'ákta cults. The work is Vaishṇava in its tendency, and intended to uphold the modern forms of worship and religious duties. By Vishṇu-chandra. The MS. is incomplete.

Beginning. प्रणम्य परमं गुह्यं नानातन्त्रादिदीक्षितं।
परमानन्दसन्दोहं तत्त्वज्ञानप्रदं गुरुं॥
नत्वा शैलसुतां त्रिलोकजननीं लम्बोदरं श्रीगुरुं
दृष्ट्वा वेदपुराणतन्त्रसकलान् श्रीविष्णुचन्द्रः प्रभुः।
ग्रन्थं नाम तनोति संसदि हितं श्रीसर्व्वसारं मुदा
सभ्यैर्धीरगणैर्धरामरवरैः श्रीवैद्यरत्नेन च॥
अथ रुद्रयामले। आनन्दभैरव्युवाच।
कथयामि महाकाल परमाद्भुतसाधनं। इत्यादिः।

End. परमं कारणं कृष्णं गोविन्दाख्यं महत्पदं ।
वृन्दावनेश्वरं नित्यं निर्गुणस्यैककारणं ॥
तद्रहस्यस्य माहात्म्यं किमाश्चर्य्यञ्च सुन्दरं ।
तद् ब्रूहि देवदेवेश श्रोतुमिच्छाम्यहं प्रभो ॥ (इतः खण्डितं ॥)

विषयः । पुराणतन्त्रादिभ्यः प्रमाणानि सङ्गृह्य निर्म्मितोऽयं ग्रन्थः । तत्र.—राक्मिणी-सङ्गमनाथाभिधेयं रुक्मिणीकृष्णयोरष्टोत्तरसहस्रनामयुगलस्तोत्रकीर्त्तनं । सरस्वतीस्तोत्रं । पञ्चवक्त्रशिवस्तोत्रं । सामान्यतः स्ववलक्षणकथनं । वगलामुखीशतनामस्तोत्रं । रुद्रचण्डीकथनं । यात्रादौ योगिनीस्थित्यादिनिरूपणं । यात्राकाले बाधादिकथनं । तीर्थयात्राप्रकारादिकथनं । प्रतिमालक्षणकथनं । तत्र आकारपरिमाणादिनिरूपणं । नृत्येश्वररूपवर्णनं । अर्द्धनारीश्वररूपवर्णनं । उमामहेश्वररूपवर्णनं । शिवनारायणरूपवर्णनं । नरसिंहरूपवर्णनं । त्रिविक्रमरूपवर्णनं । ब्रह्मरूपवर्णनं । कार्त्तिकेयरूपवर्णनं । गणेशरूपवर्णनं । दशभुजारूपवर्णनं । इन्द्ररूपवर्णनं । प्रभाकररूपवर्णनं । वह्निरूपवर्णनं । यमरूपवर्णनं । वरुणरूपवर्णनं । वायुरूपवर्णनं । कुवेररूपवर्णनं । धवलेश्वररूपवर्णनं । ब्राह्म्यादिमातृकाणां रूपवर्णनं । लक्ष्मीरूपवर्णनं । क्षेत्रपालरूपवर्णनं । कन्दर्परूपवर्णनं । पीठिकालक्षणादिकथनं । लिङ्गलक्षणादिनिरूपणं । सामान्यतो देवप्रतिष्ठाविधिकथनं । आचार्य्यलक्षणकथनं । अधिवासनविधानं । प्रतिष्ठाप्रकारकीर्त्तनं । स्नपनविधिः । देवमुद्दिश्य अन्नपानीयादिदानपरिमाणादिकथनं । वसनासनादिलक्षणं । पूजायां दिङ्निरूपणं । दक्षिणानिरूपणं । वाचकलक्षणं । कुलीनलक्षणं । पारायणप्रकारः । पुष्पादिदानविशेषकथनं । पर्य्युषितादिलक्षणं । ध्वजारोपणविधिः । राजधर्म्मप्रकरणं । सेनापतिलक्षणं । प्रतिहारलक्षणं । दूतलक्षणं । राजाङ्गरक्षक-(गार्ड्) लक्षणं । सारथिलक्षणं । पाचकाध्यक्षलक्षणं । धर्म्माधिकारिलक्षणं । लेखकलक्षणं । धनाध्यक्षलक्षणं । चिकित्सकलक्षणं । गजाध्यक्षलक्षणं । अश्वाध्यक्षलक्षणं । दुर्गाध्यक्षलक्षणं । स्थपतिलक्षणं । अन्तःपुराध्यक्षलक्षणं । राजकार्य्याणि । प्रजारञ्जनोपायः । राजकीयजनकर्त्तव्यता । दुर्गनिर्म्माणयोग्यस्थानादिकथनं । तत्र राजगृहादिस्थाननिरूपणं । अश्वशालादौ कुक्कुट-वराह-मर्कटादिस्थापनावश्यकता । दुर्गे सञ्चययोग्यद्रव्याणि । विषनाशनद्रव्यनिरूपणं । अगदोपायकीर्त्तनं । वस्त्रालङ्कारभोज्यादिपरीक्षाकथनं । राजधर्म्मानुशासनं । मृगयापानाक्षादिवर्ज्जनं । सप्ताङ्गराज्यकथनं । दैवपुरुषकारयोः पौरुषस्यैव श्रेष्ठत्वकथनं । साम-भेद-दान-दण्ड-उपेक्षा-माया-इन्द्रजालरूपसप्तविधप्रयोगकथनं । सामविधिः । भेदविधिः । दानप्रकारः । दण्डप्रशंसा । चौरदण्डकथनं । मूल्यमादाय द्रव्यस्य अदाने दण्ड-

निरूपणं। प्रतिश्रुत्य अदाने दण्डकथनं। एवं गृहारामहरणादौ सर्व्वत्र दण्ड-निरूपणं। चौर्य्यादिपापापहव्रतादिकथनं। परदारगमनादिषु दण्डनिरूपणं। दुर्गराजपुरयोः परिमाणादिनिरूपणं। मानपरिभाषा। औदक-पर्व्वतादिचतु-र्व्विधदुर्गकथनं। दुर्गरचणोपायादिचिन्तनं। गोपुरप्रमाणादिकथनं। अथोदुर्ग-निवेशननिरूपणं। प्रासादनिर्म्माणप्रक्रिया। तत्र वास्तुपूजादिनिरूपणं। मेरु-मन्दर-कैलास-कुम्भ-सिंह-मृग-विमानच्छन्दक-चतुरस्र-अष्टास्र-षोड़शास्र-वर्त्तुल-सर्व्व-भद्रक-सिंहास्य-नन्दन-नन्दिवर्द्धन-हंस-समुद्गकप्रभृतिप्रासादभेदकथनं। एषां लचण-कथनञ्च। पुष्पक-पुष्पभद्रप्रभृतिसप्तविंशतिविधमण्डपलचणकीर्त्तनं। वास्तुशास्त्रका-राणां नामकथनं। वास्तुसम्भववृत्तान्तकीर्त्तनं। गृहारम्भकालादिनिरूपणं। भवन-चतुःशालादिनिर्म्माणप्रकारकथनं। स्तम्भपरिमाणादिकथनं। शल्योद्धारः। दृष्टा-न्तरणं। यमलोकमार्गस्वरूपवर्णनादिकं। नरकादिवर्णनं। प्रेत्यभावादिकथनं। संसारचक्रवर्णनं। अद्भुतशान्तिकथनं। अग्नेः उत्पत्तिकथनं। अर्घाधिकारनिरू-पणं। स्वप्नाध्यायकथनं। रथयात्राविधिः। अपामार्ज्जनकीर्त्तनं। नैवेद्ययोग्यद्रव्या-दिनिरूपणं। शिवस्य त्रिकालपुष्पदाननियमः। युगमाहात्म्यकीर्त्तनं। विशेषतः कलियुगमहिमा। तिथ्यादिनिरूपणं। अथ मन्वन्तरादिकथनं। प्रायश्चित्तनिरू-पणं। ग्रहयज्ञकथनं। रत्नपरीचादिकथनं। अष्टविधमुक्ताकथनं। आसां लच-णादिकथनं। वारणगङ्गाया उत्पत्तिकथनं। पद्मरागादीनामुत्पत्तिस्थानादिक-थनं। मरकतस्य उत्पत्तिः, तत्स्थानादिकथनञ्च। इन्द्रनीलमणेरुत्पत्तिस्थानादि-कथनं। वैदूर्य्यस्य उत्पत्तिस्थानादिकथनं। पुष्परागस्य उत्पत्तितद्भेदकथनं। कर्के-तनपरीचादिकथनं। पुलकपरीचा। रुधिराचपरीचणं। स्फटिकरत्नपरीचा। शलाकाविधिः। अष्टादशमहापुराणनिर्व्वचनं। शिवगृहनिर्म्माणादिफलश्रुतिः। विष्णुमायाकथनं। मासि मासि शिवमुद्दिश्य पुष्पविशेषदाने फलकथनं। वाणलि-ङ्गप्रमाणादिकीर्त्तनं। महादेवस्य रथयात्राविधिः। कालचक्रनिरूपणं। लिङ्गादि-लचणकथनं। व्यक्ताव्यक्तलिङ्गलचणं। बलिदानक्रमकीर्त्तनं। मुद्रानियमपरि-सङ्ख्यादिकथनं। षोड़शोपचारमुद्राकथनञ्च। कौमारव्याकरणस्वरूपकथनं। आत्मशरीरादीनां स्वरूपकथनं। सन्तानोत्पत्तिप्रकारः। शारीरविद्या। नामकर-णान्नप्राशनादिसंस्कारकथनं। स्त्रीलचणं। स्त्रीणां सद्वृत्तादिकथनं। गृहस्थकर्त्त-व्यानि। स्त्रीदुर्वृत्तकथनं। गृहधर्म्मकथनं। स्त्रीधर्म्मकथनं। स्त्रीपुरुषलचणं। देहावयवलचणं। तत्र शुभाशुभकथनञ्च। पापभेदकथनं। कर्म्मविपाककीर्त्तनं। विष्णुभक्तिमाहात्म्य। सर्पदष्टस्य गतिकथनं। नागपञ्चम्यादिविधानकीर्त्तनं। स-र्पाणां रूपविषवेगादिकथनं। तेषां आयुःकालनिरूपणं। तेषां दन्तादिकथनञ्च।

विषयः। विषलक्षणकथनं। कालदष्टलक्षणं। विषप्रसारप्रकारकथनं। लग्नतादिविषपरीक्षा। औषधकथनं। सर्पादिदष्टलक्षणं। सर्पाणां ब्राह्मणक्षत्रियादिजातिकथनं। शकुनादिनियमः। (शकुनविद्या)। छिक्कालक्षणं। स्पन्दनलक्षणं। यात्राप्रवेशादौ शुभाशुभलक्षणं। सारस-कौशिक-कपोत-चटक-खञ्जनादीनां चरित्रकथनं। विशेषेण काकचरित्रकीर्त्तनं। कुक्कुरचरित्रं। गृहगोधिकाचरित्रं। शिवारुतकथनं। पुनः स्वप्नाध्यायकथनं। सूर्य्यस्य रथयात्राविधिः। राजाभिषेकविधानकथनं। रुद्राक्षभेदतन्माहात्म्यादिकथनं। जम्बूद्वीपादिवर्णनं। भुवनकोषवर्णनं। ज्योतिःशास्त्रसारकथनं। युद्धजयोपायादिकीर्त्तनं। तत्र नक्षत्रनिरूपणं। कोटचक्रकथनं। मण्डलकथनं। ताराचक्रकथनं। नानावर्णकथनं। सङ्ग्रामविजयविद्याकथनं। महामारीकथनं। पुटकज्ञानकथनं। शनिचक्रादिकथनं। कुब्जिकापूजाविधिकीर्त्तनञ्च। वर्णाश्रमाचारविधिकथनं। सदाचारकथनं। धर्म्माधर्म्मकथनं। संवत्सरमण्डलनिरूपणं। भगवत्या वार्षिकी पूजा। विष्णोर्वार्षिकी पूजा। गङ्गामाहात्म्यकथनं। चम्पकपुष्पमाहात्म्यकथनं। हरिपूजाविधानकीर्त्तनं। अश्वत्थमाहात्म्यकथनं। पद्मपुष्पमाहात्म्यकथनं। दानानि। तेषां फलादिकथनञ्च। महापीठनिरूपणं। वेदादिशास्त्रलिपिकरणप्रकारकीर्त्तनं। ब्राह्मणक्षत्रियादीनां धर्म्मकथनं। द्विजानां शूद्रसंसर्गराहित्यकथनं। शूद्रप्रतिष्ठितदेवतादिप्रणामप्रतिषेधः। पत्रलिखनप्रमाणादिकथनं। चौरमन्त्रादिकथनं। ब्रह्मचर्य्यन्तजातकर्म्मादिकथनं। वानप्रस्थधर्म्मकीर्त्तनं। यतिधर्म्मकथनं। योगाभ्यासमारभ्य भोजनादिनियमकथनं। आसनादिनिरूपणं। साधनप्रक्रिया। धूपादिनिरूपणं। षोढान्यासादिकथनं। गङ्गापूजादिविधानं। शय्याशोधनादिकथनं। जपक्रमकथनं। अजपाराधनप्रकारः। दुर्गानामजपफलकथनं। यवनानां मन्त्रकथनादिकं। मङ्गलचण्डिकामन्त्रः। खुञ्जनालोहनाप्रमाणकथनं। वीररात्रिकालरात्र्यादिनिरूपणं। देवीसूक्तकथनं। त्रिपुण्ड्रादिविधिः। तुम्बरभैरवशान्तिप्रयोगविधिः। यज्ञोपवीतादिनियमकथनं। तत्र वर्णब्राह्मणभट्टयोः विशेषकथनं। जननमरणाशौचादौ वैदिकसन्ध्यायास्त्याज्यत्वं तान्त्रिकसन्ध्यायास्तु अत्याज्यत्वकथनं। लिङ्गपूजादिनिरूपणं। नित्यहोमकथनं। मृत्युपरीक्षाकालनियमः। तत्र स्वप्नादिनिरूपणञ्च। षट्कर्म्मोपयोगिमुद्राकथनं। राधायाः श्रीकृष्णार्द्धाङ्गत्वकथनं। तयोर्माधुर्य्यवर्णनं। सुदर्शनावतारस्य कार्त्तवीर्य्यार्ज्जुनस्य मन्त्रादिनिरूपणं। ब्रह्महत्यादिपापानां तन्त्रोक्तप्रायश्चित्तकथनं। पुष्पविचारः। मदनारोपणविधिकीर्त्तनं। तत्र मदनस्य ध्यानादिकथनञ्च। पवित्रारोपणविधानं। ज्ञानदूतीनिरूपणं। त्रिकूटसाधनं। वश्याकर्षणादौ अर्घ्यरोचनिमयः। कुलोच्छेदनादौ कार्य्यपात्र-

প্রাশস্ত্যকথনং। মহামণ্ডলনিরূপণং। চেটীসাধনং ভূতিনীসাধনং। অপ্সরআদি সাধনং। রাধিকাসাধনং। দক্ষিণাচারবিধিকীর্ত্তনং। কলৌ বামাচারপ্রতিষেধঃ। ব্রাহ্মণেতরেণ তদনুষ্ঠানে মদ্যবর্জ্জননিয়মঃ। মদ্যপ্রতিনিধিকথনং। সময়াচারলক্ষণং। পশুভাবকথনং। বীরভাবকথনং। ষড়াম্নায়বিবেচনং। আগমোৎকর্ষকথনং। ছায়াপুরুষলক্ষণং। ধর্ম্মরাজমন্ত্রকথনং। স্ত্রীবশীকরণপ্রকারঃ। আকর্ষণমোহনাদিপ্রকারঃ। তত্র তত্র যন্ত্রাদিকথনঞ্চ। স্তম্ভনাদিকথনং। নিদ্রামোক্ষোপায়ঃ। অদৃশ্যবিধিঃ। স্তনোত্থাপনাদিবিধিঃ। রক্তস্রাবাদিকথনং। সুখপ্রসবোপায়ঃ। মুখবাসাদিকথনং। কামিনিনিষিদ্ধদ্রব্যাণি। বৃশ্চিকাদিবিষনাশনং। সঙ্গীতাগমকথনং। রাগাদিনিরূপণং। রাগিণ্যাদিবিভাগঃ। কালনিয়মঃ। রাগিণ্যাদীনাং ধ্যানাদিকথনং। স্বরভেদনিরূপণং। গমকাদিনিরূপণং। মূর্চ্ছনাদিকথনং। ধ্রুবকাদীনাং লক্ষণং। গানযোগকথনং। স্বরপ্রস্তারঃ। তালনিরূপণং। তালঘাতপ্রকারঃ। বাদ্যকথনং। বংশভেদকথনং। বীণাভেদকথনং। মৃদঙ্গাদিলক্ষণং। মার্দ্দঙ্গিকলক্ষণং। যতিমানপাদখণ্ডাদিকথনং। প্রস্তরচ্ছন্দনাদিকথনং। নৃত্যভেদকথনং। বর্ণসঙ্করজাতিনিরূপণং। নবচণ্ডীবিধানং। সহস্রাদিচণ্ডীপাঠবিধিঃ। বৃন্দাবনগোকুলয়োঃ প্রমাণং। বৃন্দাবনবর্ণনং।
(অতঃ খণ্ডিতং।)

No. 1241. বারুণোপনিষদ্দীপিকা।

Substance, country-made yellow paper, 11 × 6 inches. Folia, 30. Lines, 26 on a page. Extent, 560 s'lokas. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, fresh. Prose. Incorrect.

Várunopanishad Dípiká. A commentary on the Taittiriya *alias* Váruṇa Upanishad of the Black Yajur Veda. By S'ríráma S'armá. The commentator attempts to reconcile the teachings of the Upanishad with the modern system of Vaishṇava worship.

Beginning. সাধনং ব্রহ্মবিদ্যায়াঃ সঞ্চি + + সীরিতং স্ফুটং।
বারুণ্যুপনিষদ্যেতদ্ ব্রহ্মতত্ত্বং বিবিচ্যতে ॥
তত্রাদৌ শিষ্যাচার্য্যয়োরানুকূল্যসিদ্ধয়ে শিষ্যেণ জপ্যং মন্ত্রং পঠতি, সহনাব + + ত্বিত্যাদিনা।

End. এষা উপনিষৎ সমাপ্তা ইতি বাক্যশেষঃ।
বিদ্যারণ্যকৃতা ব্যাখ্যা দুগ্ধাভিপাতুমত্তমাঃ।

एतस्या उद्धृतं सारं द्विज++ पिवन्त्वसुं ॥
रविवंशार्णवोद्भूतश्रीरामाभिधसन्मणिः ।
कृत्यानया प्रसन्नः सन् हार्दं हरतु मे तमः ॥

Colophon. इति श्रीवारुणोपनिषद्दीपिकायां भृगुवल्ल्याख्यतृतीयोऽनुवाकः ।
इति सम्पूर्णं ।

विषयः । तैत्तिरीयोपनिषदित्यपराभिधानाया वारुण्युपनिषदो न्यायादिप्रदर्शनपुरःसरं व्याख्यानं ।

No. 1242. विद्वन्मनोरमा ।

Substance, country-made yellow paper, 16 × 3 inches. Folia 108. Lines, 9 on a page. Extent, 3,766 s'lokas. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance old. Prose. Correct.

Vidvanmanoramá. A commentary on the *Chaṇḍí* or *Saptas'atí* portion of the Márkaṇḍeya Puráṇa. By Gaurívara S'armá.

Beginning. पातु नो चण्डिकाचण्डकोदण्डखण्डनिस्वनाः ।
दुरितौघतमस्काण्डखण्डनैकान्तपण्डिताः ॥
सङ्क्षिप्तसारविदुषा श्रीगौरीवरशर्म्मणा ।
कृता सप्तशतीटीका नाम्ना विद्वन्मनोरमा ॥
सेयं श्रीलरामचन्द्रवाचस्पतिमनीषिणा ।
पूर्य्यते सर्व्वटीकास्थसारमादाय यत्नतः ॥
श्रीकृष्णद्वैपायनाभिधान-वेदव्यासप्रोक्त-जयाख्य-मार्कण्डेयपुराणान्तर्गत-सावर्णिक-मन्वन्तरीय—'सावर्णिः सूर्य्यतनयः' इत्यादि-'सावर्णिर्भविता मनुः' इत्यन्तस्य ग्रन्थस्य देवीमाहात्म्यप्रकाशकस्य यथाशक्तिव्याख्यानमाचक्षे । इत्यादिः ।

End. इत्यमिति । इत्यमनेन प्रकारेण यदा यदा दानवोत्था बाधा भविष्यति, तदा तदा अवतीर्य्य अवतारं कृत्वा अहं घोरं सङ्क्षयं शत्रुविनाशं करिष्यामि ।

Colophon. इति सप्तशतीटीकायां एकादशमाहात्म्यं । नमस्ते गोपीजनवल्लभाय ।——

विषयः । देवीमाहात्म्यव्याख्यानं ।

No. 1243. ध्यानवल्लरी ।

Substance, country-made yellow paper, 10 × 7 inches. . Folia, 51. Lines, 23 on a page. Extent, 1906 s'lokas. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, Srírámpur College. Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct.

Dhyána-vallarí. An essay on the philosophy and rituals of the Vaishṇava forms of worship. By Gaṅgádhara, son of Sadás'iva Bhaṭṭa, and grandson of Vires'vara Bhaṭṭa Agnihotri. The work is divided into three parts—*guchchhas* or 'bundles:' the 1st treating of the mundane duties of Vaishṇavas, the 2nd of the form of Vishṇu, and the 3rd of intellectual refinement and meditation.

Beginning. नमस्कृत्य शिवानाथं पद्माकारं गुरोः पदं ।
भवानीं ढुण्ढिराजञ्च दण्डपाणिञ्च भैरवं ॥
सदाशिवतनूजन्मा वत्सर्षिकुलसम्भवः ।
गङ्गाधर इति ख्यातो भगवद्भक्तकिङ्करः ॥
शास्त्रसारं समालोच्य मनोनिग्रहसिद्धये ।
वेदवाक्यपलाशाढ्यं भक्तिपुष्पां सुहृत्प्रियां ॥
अपवर्गफलां रम्यां हरिपादपलम्पटां ।
उक्तियुक्तिविशेषेण कुर्व्वेऽहं ध्यानवल्लरीं ॥ इत्यादिः ।

End. प्रसन्ने भगवति सर्व्वक्लेशनिवृत्तिः परमानन्दप्राप्तिश्च इहैव सम्भवतीति ।
सर्व्वं शिवम् ।
वेदवाक्यपलाशा च भक्तिपुष्पा सुहृत्प्रिया ।
अपवर्गफला रम्या हरिपादपलम्पटा ॥
चित्तालवालसम्भूता विवेकोदकसेचनैः ।
सतां तुष्ट्यै सदा भूयान्मम तु ध्यानवल्लरी ॥
यदत्र भाषितं किञ्चिन्मया चाज्ञेन भक्तितः ।
तेन प्रीणातु गोविन्दो माधवो भक्तवत्सलः ॥

Colophon. श्रीमन्महाउकरोपनामकवीरेश्वरभट्टाग्निहोत्रिसूरिसूनुसदाशिवभट्टात्मजभगवद्भक्तकिङ्करगङ्गाधरविरचितायां मनोहरायां ध्यानवल्लर्य्यां तृतीयो गुच्छः समाप्तः।
समाप्ता चेयं ध्यानवल्लरी ।

विषयः । प्रथमे गुच्छे,—शास्त्रलक्षणं। ध्यानलक्षणं। भगवद्भक्तस्य स्वाश्रमोचितकर्म्माणि कर्त्तव्यानि किं न वेत्यत्र समाधानं। भगवद्भक्तजने श्रद्धाया आवश्यकता। आसुर्य्यादिप्रवृत्तिकीर्त्तनं। सर्व्वेषामपि भगवद्ध्यानात् तत्प्रसादलब्धज्ञानेन अज्ञाननिवृत्त्या मोक्ष इति कथनं। अशुद्धान्तःकरणस्य मुमुक्षोर्मोक्षसाधनज्ञानोत्पत्तिप्रतिबन्धकनिवृत्तये तावत्फलाभिसन्धिपरित्यागेन भगवदर्पणबुद्ध्या स्वाश्रमवर्णोचितकर्म्मानुष्ठानं, ततश्च शुद्धान्तःकरणस्य शमदमादिगुणसम्पन्नस्य विविदिषोत्पत्तौ ज्ञानसाधनवेदान्तविचाराय ब्राह्मणस्यैव फलसहितसर्व्वकर्म्मत्यागलक्षणः सन्न्यासो वेदोक्तविधिना नान्येषामिति निरूपणं। जीवन्मुक्तिः। विदेहमुक्तिः। क्षत्रियवैश्यशूद्राणां मोक्षोपायकथनं। कृष्णशब्दनिर्व्वचनं। शैव-पाशुपत-साङ्ख्य-पातञ्जलादिभिरभिधानमात्रभेदेन भगवानुपास्यते इति कथनं। भक्तो रसत्वसंस्थापनं। श्रवणकीर्त्तनादिभक्त्युपायकीर्त्तनं।

द्वितीये गुच्छे,—भगवन्मूर्त्तिध्यानप्रकारकथनं। विष्णुनामनिरुक्तिः। श्रीकृष्णस्य रूपादिवर्णनं। हरिपुरुषोत्तमादिनामनिरुक्तिः। परात्मनः प्रत्यगभिन्नतया सुखरूपत्वं प्रेमास्पदत्वञ्चेति निरूपणं। जगतो मिथ्यात्वकथनं।

तृतीये गुच्छे,—मनसः संसारकारणत्वकथनं। तन्नाशार्थं वेदान्तपातञ्जलनयाभ्यां साधनद्वयनिरूपणं। तत्त्वज्ञानस्वरूपकथनं। जीवन्मुक्तिलक्षणं। तदुपायादिकीर्त्तनं। अष्टाङ्गयोगनिरूपणं। आसनादिभेदप्रपञ्चनं। ब्रह्मचर्य्यादिलक्षणं। शुष्कतर्कस्य अप्रतिष्ठानत्वकथनं। ब्रह्मस्वरूपकीर्त्तनं। अद्वैतवादसंस्थापनं। भगवद्भजनावश्यकता। तत्फलकीर्त्तनञ्च। इति ॥

No. 1244. लिङ्गपुराणं।

Substance, country-made yellow paper, 19 × 8 inches. Folia, 214. Lines, 20 on a page. Extent, 4280 s'lokas. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, Srírámpur College. Appearance, new. Verse. Incorrect.

Linga Purána. The eleventh of the eighteen great Puránas attributed to Vyása. In it S'iva "explains the objects of life, virtue, wealth, pleasure and final liberation," laying especial stress on the importance of the Lingam and S'aiva rituals as the means of salvation. As a matter of course it looks to Yoga as the best form of worship. In its entirety the work extends to eleven thousand s'lokas, of which the MS. under notice contains under five thousand. The following is Professor Wilson's account of this work :—

"The Liñga Puráṇa conforms, accurately enough, to this description. The Kalpa is said to be the I's'ána : but this is the only difference. It consists of eleven thousand stanzas. It is said to have been originally composed by Brahmá; and the primitive Liñga is a pillar of radiance, in which Mahes'wara is present. The work is, therefore, the same as that referred to by the Matsya.

"A short account is given, in the beginning, of elemental and secondary creation, and of the patriarchal families; in which, however, S'iva takes the place of Vishṇu, as the indescribable cause of all things. Brief accounts of S'iva's incarnations and proceedings in different Kalpas next occur, offering no interest, except as characteristic of sectarial notions. The appearance of the great fiery Liñga takes place, in the interval of a creation, to separate Vishṇu and Brahmá, who not only dispute the palm of supremacy, but fight for it; when the Liñga suddenly springs up, and puts them both to shame; as, after travelling upwards and downwards for a thousand years in each direction, neither can approach to its termination. Upon the Liñga the sacred monosyllable Om is visible; and the Vedas proceed from it, by which Brahmá and Vishṇu become enlightened, and acknowledge and eulogize the superior might and glory of S'iva.

"A notice of the creation in the Padma Kalpa then follows; and this leads to praises of S'iva by Vishṇu and Brahmá. S'iva repeats the story of his incarnations, twenty-eight in number; intended as a counterpart, no doubt, to the twenty-four Avatáras of Vishṇu, as described in the Bhágavata; and both being amplifications of the original ten Avatáras, and of much less merit as fictions. Another instance of rivalry occurs in the legend of Dadhíchi, a Muni, and worshipper of S'iva. In the Bhágavata, there is a story of Ambarísha being defended against Durvásas by the discus of Vishṇu, against which that S'aiva sage is helpless. Here, Vishṇu hurls his discus at Dadhíchi: but it falls, blunted, to the ground; and a conflict ensues, in which Vishṇu and his partisans are all overthrown by the Muni.

"A description of the universe, and of the regal dynasties of the Vaivaswata Manwantara to the time of Krishṇa, runs through a number of chapters, in substance, and, very commonly, in words, the same as in other Puráṇas; after which the work resumes its proper character, narrating legends, and enjoining rites, and reciting prayers, intending to do honour to S'iva under various forms. Although,

however, the Liñga holds a prominent place amongst them, the spirit of the worship is as little influenced by the character of the type as can well be imagined. There is nothing like the phallic orgies of antiquity: it is all mystical and spiritual. The Liñga is twofold, external and internal. The ignorant, who need a visible sign, worship S'iva through a 'mark' or 'type'—which is the proper meaning of the word 'Liñga'—of wood, or stone; but the wise look upon this outward emblem as nothing, and contemplate, in their minds, the invisible, inscrutable type, which is S'iva himself. Whatever may have been the origin of this form of worship in India, the notions upon which it was founded, according to the impure fancies of European writers, are not to be traced in even the Sa'iva Puráṇas." (Vishṇu Puráṇa, pp. lxvii. et. scq.)

Contents. Chapters 1 to 5. Suta's narration of the Puráṇá to the sages at Naimisháraṇya. Contents of the Puráṇa. S'iva's form represented by the Liñgam. Creation of the universe. Cycles of time. Creation of living beings. Birth of the sages and their race. Birth of Mená.

Chapters 6 to 10. Praises of S'iva, expounders of Puráṇas. Yoga, its details.

Chapters 11 to 20. Brahmá's visit to S'iva on his birth. Origin of Víváha, Vis'oka and others. Ditto of the Rudras. Birth of Sarasvatí. Anecdote of S'iva and Brahmá. Birth of Satí. Avatáras of S'iva. Origin of the Liñgam. Vishṇu's adoration of S'iva. S'iva, the source of the universe.

Chapters 21 to 27. Náráyaṇa's praise of S'iva. S'iva's blessings to Vishṇu and Brahmá. Description of the several ages of the cycles called S'vetakalpa, Lohitakalpa, &c. Vyásas, or arrangers of the Vedas in the different ages. Twenty-eight Yugas or cycles. Ritual for worshipping the Liñgam.

Chapters 28 to 34. The twenty-six categories. Anecdote of S'iva's roaming about in a nude state in a Devadáru forest. Story of a Bráhmaṇ named Sudarsana. Ditto of a sage named S'veta. Corporeality of Brahmá, Vishṇu and S'iva. Directions for forming Lingams with different materials. Hymn in praise of S'iva. Merits of worshipping S'iva. Advantages of smearing oneself with ashes.

Chapters 35 to 41. Story of Dadhíchi and Vishṇu. Origin of Thánes'vara as a place of pilgrimage. Sakrá's blessings to Siládáya.

Kalpa called Megha váhana. Story of Vishṇu becoming a cloud to serve as a vehicle for S'akra. The characteristics of the four ages—especially those of the Kali age.

Chapters 42 to 47. Origin of the androgynous form of S'iva. Cause of S'iva's having the name Nílalohita. Praise of S'iva by Bráhmá. The eight forms of S'iva. Origin of evil spirits from the tears of certain Bráhmaṇs. Cause of death of those Bráhmaṇas. Origin of Vishṇu. Ditto of Umá. Creation of Lakshmí and others by Umá. Ditto of Nandí. The mundane egg. Description of the seven dvípas, and of the grand divisions of Jambudvípa. Birth of Bharata.

Chapters 48 to 53. Zoology of Bháratavarsha. The sacred groves of Bháratavarsha, noticing particularly Ámravana, Nimbavana, Kiñsuka-vana, &c. The regions of the Saptarshis, the Basus, &c. Mahádeva's abode in Hemakúṭa. The abode of Kuvera. Aereal or heavenly rivers (meaning evidently the milky way). Descriptions of Chandra dvípa and S'akra dvípa. Appearance of the sun and the moon in Ilávrita varsha. Abodes of Gandharvas, Nágas, &c. The mountains, rivers and countries of the seven Dvípas. The regions called Loka and Áloka. The air and its different varieties.

Chapters 54 to 58. The location of the fourteen Bhuvanas. The heavenly bodies. Origin of the clouds from smoke and vapour,—their names. Attraction of water by the rays of the sun. The different chariots of the sun in the different months of the year. Names of Nágas, Gandharvas, Kinnaras. The chariot of the moon. The phases of the moon caused by the sun. The drinking of the moon by the Devas. The axis, motions, paths, distances, ascentions &c., of the sun, moon and planets. Consecration of the images of the sun, moon, Varuṇa, Vishṇu, &c.

Chapters 59 to 63. Three kinds of fire. Rain regulated by the number of rays of the sun. The different names of the sun in different months. The number and colour of the sun's rays. The fireness of the sun and the moon. The Planets. The polar star. Origin of the Devas, Dánavas, Angas, &c.

Chapters 64 to 68. Account of Saktrí devoured by a Rákshasa. Birth of Parás'ara, who burnt some Rákshasas. The solar race. Birth of As'vinikumára, in the womb of a mare. The thousand names of Rudra strung in a hymn. The Lunar Race, especially the branches thereof forming the Purus, the Kurus, the Yadus, &c. The incarnations

of Krishṇa. Krishṇa performs a Pásupata Yoga to get a son; the lot of his wives on his retirement to Goloka.

Chapters 69 and 70. Categories of the Theistic Sánkhya system. Birth of Sanatkumára. Ditto of Rákshasas, &c. Satarúpá, her birth and marriage. Birth of Lakshmí. Hymn to Bhadrakálí. The sons of Táraká blessed by a Brahmána. Account of Vishṇu and other Deva's visit to S'iva, from whom they learn the object of the *Sanmohana* or 'delusive doctrine' of the *S'áktas* which would prevail in the Kali age.

Chapters 71 to 74. The chariot of S'iva prepared at the time of the invasion of Tripura, by him. The bestial character of the gods—Pásubháva. The Merits of the Pásupata Yoga. Destruction of Tripura. Praise of S'iva by the Devas. The construction of Lingas by Visvakarmá with various kinds of materials. Persons fit to worship Lingas made of iron, &c. Varieties of Lingams.

Beginning. नमो रुद्राय हरये ब्रह्मणे परमात्मने ।
प्रधानपुरुषेशाय सर्गस्थित्यन्तकारिणे ॥
नारदोऽभ्यर्च्य शैलेशे शङ्करं सङ्गमेश्वरे ।
हिरण्यगर्भे स्वर्लीने ह्यविमुक्ते महालये ॥
रौद्रे गोप्रेक्षके चैव ज्येष्ठे पाशुपते शुभे ।
व्याघ्रेश्वरे च केदारे तथा गोमायुकेश्वरे ॥
शुक्रेश्वरे यथा न्यायं नैमिषं प्रययौ मुनिः ।
नैमिषीयास्तथा दृष्ट्वा नारदं हृष्टमानसाः ॥
समभ्यर्च्य ++ तस्मै तद्योग्यं समकल्पयन् ।
सोऽपि हृष्टो मुनिवरैर्दत्तं भेजे तदासनं ॥
सम्पूज्यमानो मुनिभिः सुखासीनो वरासने ।
चक्रे कथां विचित्रार्थां लिङ्गमाहात्म्यसंश्रितां ।
एतस्मिन्नेव काले तु सूतः पौराणिकः स्वयं ।
जगाम नैमिषं धीमान् प्रणामार्थं तपस्विनां ॥
तस्मै साम च पूजाञ्च यथावच्चक्रिरे तथा ।
नैमिषीयास्तु शिष्याय कृष्णद्वैपायनस्य तु ॥
अथ तेषां पुराणस्य शुश्रूषा समपद्यत ।
दृष्ट्वा तमभिविश्वस्तं विद्वांसं रोमहर्षणं ॥

अपृच्छंस्त ततः सूतमृषिं सर्व्वे तपोधनाः ।
पुराणसंहितां पुण्यां लिङ्गमाहात्म्यसंयुतां ॥

नैमिषीया ऊचुः ।

त्वया सूत महाबुद्धे कृष्णद्वैपायनो मुनिः ।
उपासितः पुराणार्थं लब्धा तस्माच्च संहिता ॥
तस्माद् भवन्तं पृच्छामः सूत पौराणिक+ + ।
पुराणसंहितां पुण्यां लिङ्गमाहात्म्यसंयुतां ॥
नारदोऽप्यस्य देवस्य रुद्रस्य परमात्मनः ।
क्षेत्राण्यासाद्य चाभ्यर्च्य लिङ्गानि मुनिपुङ्गवः ॥
इह सन्निहितः श्रीमान् नारदो ब्रह्मणः सुतः ।
भवभक्तो भवांश्चैव वयं वै नारदस्तथा ॥
अस्याग्रतो मुनेः पुण्यं पुराणं वक्तुमर्हसि ।
सफलं साधितं सर्व्वं भवताप्यायितं भवेत् ॥
एवमुक्तः स हृष्टात्मा सूतः पौराणिकोत्तमः ।
अभिवन्द्याग्रतो धीमान् नारदं ब्रह्मणः सुतं ॥
नैमिषीयांश्च पुण्यात्मा पुराणं व्याजहार सः ।

रोमहर्षण उवाच ।

नमस्कृत्य महादेवं ब्रह्माणञ्च जनार्द्दनं ।
मुनीश्वरं तथा व्यासं वक्तुं लिङ्गं स्मराम्यहं ॥

End. भक्त्याथ योगेन शुभेन युक्ता विप्राः सदा धर्म्मरता विशिष्टाः ।
वदन्ति योगेशमजेशमीशं षड़स्रमध्ये भगवन्तमेव ॥
ये तत्र पश्यन्ति शिवं + +ग्निं त्रितत्त्वमध्ये त्रिगुणे च व्यक्तं ।
प्रयान्ति शैवं न च योगिनोऽन्ये तथा च देव्याः पुरुषं पुराणं ॥

Colophon. इत्यादिमहापुराणे श्रीलैङ्गे चतुःसप्ततितमोऽध्यायः । समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥

विषयः । १, २, ३, ४, ५ अध्याये,—सूतेन सह ऋषीणां संवादः । लिङ्गपुराणश्लोकसङ्ख्यादि कीर्त्तनं । अनुक्रमणिका । शिवस्य लिङ्गालिङ्गमूर्त्तिकथनं । शैवीप्रकृतिः । सृष्टि-प्रक्रिया । कालपरिमाणं । मन्वन्तरादिसङ्ख्या । तिर्य्यक्स्रोत-ऊर्द्धस्रोत-आदिसृष्टि-कथनं । मरीच्यादिब्रह्मपुत्रकथनं । दक्षादीनां वंशविस्तारकीर्त्तनं । धर्म्मपत्न्यादि-कथनं । मेनाया जन्मादिकथनं ।

६, ७, ८, ९, १० अ०,—शिवमाहात्म्यं । प्रतिकल्पं व्याससमूहनामकथनं । चतु-

वषियः। ईशमन्वन्तरकथनं। सिद्धपाशुपतानां नामकीर्त्तनं। योगस्थानकथनं। योगल-
क्षणं। यमनियमादियोगकीर्त्तनं। एषां मूलकथनं। सत्यादिलक्षणं। सदाचार-
निरूपणं। ब्रह्मचर्य्यस्वरूपं। अन्तःशौचादिनिरूपणं। विशेषेण प्रत्याहारादिलक्षण-
कीर्त्तनं। प्राणायामशब्दव्युत्पत्तिकथनं। तद्भेदनिरूपणं। प्राणापाननागकूर्म्मादि-
वायूनामन्वर्थताकथनं। प्राणायामादिफलश्रुतिः। योगानुष्ठानप्रक्रिया। योग-
व्याघातनिरूपणं। प्रतिभादिसिद्धिकथनं। धर्म्मादिनिरूपणं। त्रिविधदानकथनं।
सन्न्यासव्युत्पत्तिः।

११, १२, १३, १४, १५, १६, १७, १८, १९, २० अ०,—सद्योजातस्य महादेवस्य
ब्रह्मकृतप्रथमदर्शनविवरणं। विवाङ्क-विशोकप्रभृतीनामुत्पत्त्यादिकथनं। पीत-
वाससः उत्पत्त्यादिकथनं। रुद्राणां उत्पत्तिः। कृष्णपिङ्गलादीनामुत्पत्तिः। रुद्र-
गायत्रीमाहात्म्यं। विश्वरूपायाः सरस्वत्या आविर्भावादिकथनं। शिवब्रह्मसंवादः।
सत्यादीनामुत्पत्तिः। ब्रह्मकृतवैष्णवयोगनिद्रापनयनविवरणं। हंसावतारकथनं।
वराहावतारकथनं। लिङ्गोत्पत्तिकथनं। प्रणवव्युत्पत्त्यादिकथनं। विष्णुकृतमहा-
देवस्तोत्रं। विष्ण्वादिभ्यो महादेवस्य वरदानं। लिङ्गार्च्चाप्रारम्भः। ब्राह्मपाद्मादि-
कल्पविवरणं। विष्णोर्नाभिपद्माद् ब्रह्मण आविर्भावकथनं। ब्रह्मणो विष्णूदराभ्य-
न्तरभ्रमणविवरणं। शिवस्य जगद्बीजत्वकथनं।

२१, २२, २३, २४, २५, २६, २७ अ०,—नारायणकृतशिवस्तवनादिकं। ब्रह्म-
विष्णुभ्यां शिवस्य वरदानं। रुद्राणामुत्पत्तिकथनं। श्वेतकल्पविवरणं। सद्योजात-
नामकारणं। लोहितकल्पादिविवरणकीर्त्तनं। धर्म्मपादादिकीर्त्तनं। प्रथम-
द्वितीयादिषु द्वापरेषु व्यासकथनं। तत्र तत्र महादेवावतारश्वेतमुन्यादीनामुपा-
ख्यानं। प्रतिकल्पीयद्वापरयुगे व्यासभेदादिकथनं। कलौ महादेवावतारादिकथ-
नं। मन्वादिकृष्णपर्य्यन्तं अष्टाविंशयुगविवरणं। त्रिविधस्नानविधानकीर्त्तनं।
अभिषेकादिविधिः। लिङ्गार्चनविधिः।

२८, २९, ३०, ३१, ३२, ३३, ३४ अ०,—षड्विंशतत्त्वध्यानादिकथनं। दिगम्ब-
रस्य विकृतवेशेन देवदारुवनप्रवेशवृत्तान्तकीर्त्तनं। सुदर्शनद्विजोपाख्यानं। श्वेत-
मुनेरुपाख्यानं। ब्रह्मविष्णोः शिवमूर्त्तिकीर्त्तनं। लिङ्गनिर्म्माणप्रकारादिकथनं।
मुनिगणकृतशिवस्तोत्रं। शिवमाहात्म्यं। भस्ममाहात्म्यं।

३५, ३६, ३७, ३८, ३९, ४०, ४१ अ०,—क्षुपदधीचयोरुपाख्यानं। महादेवप्रसा-
दाद् दधीचस्य वज्रास्थित्वप्राप्तिकथनं। विष्णुना सह क्षुपस्य संवादः। विष्णुना
सार्द्धं दधीचस्य समरसंरम्भकीर्त्तनं। स्थानेश्वरनामकतीर्थोत्पत्तिमाहात्म्यादिकी-
र्त्तनं। शिलादाश्रमकस्य वरदानवृत्तान्तकथनं। मेघवाहननामककल्पकथनं

विषयः। विष्णोर्मेघरूपेण शक्रवाहनत्वकथनं। सत्यत्रेतादियुगधर्म्मकीर्त्तनं। विशेषेण कलिधर्म्मकथनं।

४१, ४२, ४४, ४५, ४६, ४७ अ०,—अर्द्धनारीश्वराविर्भावकथनं। नीललोहितनामकारणकीर्तनं। ब्रह्मकृतशिवस्तुतिः। शिवस्य अष्टौ मूर्त्तयः। ब्रह्मणोऽश्रुविन्दुभ्यो भूतप्रेतादीनामुत्पत्तिः। ब्रह्मणः प्राणत्यागादिविवरणं। विष्णोरुत्पत्तिः। उमाया उत्पत्तिः। उमाया लक्ष्म्यादिसृष्टिः। ब्रह्मणः पुनर्जीवनप्राप्तिः। नन्दिजन्मादिकथनं। पञ्चनदनामकतीर्थस्य उत्पत्त्यादिकथनं। ब्रह्माण्डस्वरूपकथनं। सप्तद्वीपवर्णनं। जम्बूद्वीपस्थवर्षादिवर्णनं। भरतजन्मादिकथनं।

४८, ४९, ५०, ५१, ५२, ५३ अ०,—भारतवर्षस्थपर्वतादिस्थाननिर्देशः। तत्र तत्र च आम्रवन-निम्बवन-किंशुकवनाम्रकेश्वरप्रभृतितीर्थकीर्तनं। सप्तर्षिवसुप्रभृतीनां वासस्थानकथनं। हेमकूटस्थभूतवने महादेवावस्थानादिकथनं। कुवेरादीनां वासस्थानकथनं। सोमनामकादाकाशसागरादाकाशगामिन्या नद्या उत्पत्तिकथनं। तस्य ज्योतिर्गणनिषेवितत्वकथनञ्च। (अनुमीयते, (छायापथस्यैव नदीत्वेन निरूपणमिति)। चन्द्रद्वीप-शक्रद्वीपादिविवरणं। इलावृतवर्षे चन्द्रसूर्य्यादीनामप्रकाशकीर्तनं। गन्धर्व्वनागप्रभृतीनां वासस्थाननिरूपणं। सङ्क्षेपतः सप्तद्वीपस्थवर्षकुलपर्वतादिकथनं। लोकालोकादिस्थानकथनं। आवह-प्रवहादिसप्तवायुस्कन्धकथनं।

५४, ५५, ५६, ५७, ५८ अ०,—चतुर्द्दशभुवनसंस्थानकीर्तनं। ज्योतिर्गणप्रचारादिनिरूपणं। मेघानां धूमोच्छ्रासादिजन्यत्वकथनं। मेघानां नामनिरुक्तिः। सूर्य्यकिरणेन जलाकर्षणकथनं। संवत्सरावयवैः सूर्य्यरथवर्णनं। नागगन्धर्व्वाप्सरःप्रभृतीनां नामकथनं। चन्द्ररथवर्णनं। निशाकरचयहद्धोः सूर्य्यनिमित्तत्वकथनं। देवादिकर्त्तृकचन्द्रपानकीर्तनं। जीव-शुक्रप्रभृतीनां रथादिवर्णनं। सूर्य्यादीनां विष्कम्भादिकथनं। पृथ्वीच्छायायाः स्वर्भानुमण्डलत्वकथनं। सर्व्वेषां ग्रहनक्षत्रादीनां ध्रुवकीलकत्वकथनं। उदयास्तमयनिरूपणं। ग्रहाणां दूरत्वनिरूपणादिकं। तेषामुच्चनीचत्वकथनं। ग्रहौषधिजलादित्य-वसुप्रभृतीनामाधिपत्ये रवि-सोम वरुणविष्णुप्रभृतीनामभिषेककीर्तनं।

५९, ६०, ६१, ६२, ६३ अ०,—त्रिविधाग्न्युत्पत्तिकथनं। सूर्य्यरश्मीनां सङ्ख्याभेदेन वृष्ट्यादिजनकत्वकथनं। मासभेदेन सूर्य्यनामभेदकथनं। तत्र तत्र च रश्मिसङ्ख्याकीर्तनं वर्णनिरूपणञ्च। सूर्य्याचन्द्रयोः क्रमेण आग्नेयत्वौदकत्वकथन। सूर्य्यस्य प्रधानसप्तरश्मिनामादिकथनं। नक्षत्रनामनिरुक्तिः। तारकाविमानादिनामनिर्वचनं। सोमार्कग्रहादिषु तत्तदभिमानिदेवताकथनं। स्थानिनीनां

विषयः। देवतानां तत्र तत्र स्थानकथनं। मासर्तुप्रभृतिषु माघशीतादीनामाधिक्यकथनं। ध्रुवस्य जन्मादिविवरणं। देवदानवनागादीनामुत्पत्तिकथनं।

६४, ६५, ६६, ६७, ६८ अ०,—राक्षसकृतशक्तिभक्षणविवरणं। पराशरस्य उत्पत्तिकथनादिकं। तत्कृतरक्षोदाहनादिविवरणं। सूर्य्यवंशवर्णनं। वड़वागर्भे अश्विनीकुमारयोर्जन्मकथनं। रुद्रसहस्रनामस्तोत्रं। श्रुताम्बरपर्य्यन्तं सूर्य्यवंशशेषकथनं। चन्द्रवंशवर्णनं। तत्र विशेषेण पुरु-कुरु-यदुप्रभृतीनां सन्ततिकीर्त्तनं। कृष्णावतारकथनं। पुत्रकाम्यया श्रीकृष्णस्य पाशुपतयोगानुष्ठानादिकथनं। तस्य स्वस्थानगमनानन्तरं तन्महिष्यादीनामवस्थावर्णनं।

६९, ७० अ०,—(सेश्वरसांख्यमतेन) आदिसृष्टिकीर्त्तनं। ख्याति-चिति-स्मृति-मतिप्रभृतीनां व्युत्पत्तिकथनं। ब्रह्मादीनामुत्पत्तिकथनं। विष्णुभगवत्प्रभृतिशिवनामनिर्व्वचनं। प्रलयोत्तरसृष्टिकथनं। सनत्कुमारादीनामुत्पत्तिकथनं। राक्षस-व्याल-पन्नगादिनामनिर्व्वचनं। शतरूपाया उत्पत्तिपरिणयादिविवरणं। लक्ष्म्यादीनामुत्पत्तिकथनं। भद्रकालीस्तोत्रं। विद्युन्मालि-तारकाक्षप्रभृतिभ्यः तारकासुरपुत्रेभ्यो ब्रह्मणो वरदानकथनं। विष्णुशक्रप्रभृतीनां शिवसान्निध्यगमनविवरणं। विष्णुसृष्टपुरुषस्य मोहशास्त्रप्रणयनादिकथनं। तत्प्रसङ्गेन सङ्क्षेपात् भाविकलिधर्म्मकीर्त्तनं।

७१, ७२, ७३, ७४ अ०,—त्रिपुरविजयकाले शिवस्य रथनिर्म्माणप्रकारकथनं। देवानां पशुभावकथनं। पाशुपतयोगमाहात्म्यकीर्त्तनं। त्रिपुरदाहनकथनं। देवगणकृतत्रिपुरारिस्तोत्रं। विश्वकर्म्मकृतस्फाटिकमौक्तिकादिलिङ्गनिर्म्माणकथनं। अधिकारिविशेषे आयसादिलिङ्गपूजाविधानं। षड्विधलिङ्गकथनं। विद्याप्रशंसा। पुनः, बाह्याभ्यन्तरभेदेन द्विविधलिङ्गकीर्त्तनादिकं। इति॥

(अत्र अध्यायसङ्ख्यावैषम्यं दृश्यते)।

No. 1245. स्कन्दपुराणं।

Substance, country-made yellow paper, 13 × 8 inches. Folia, 346. Lines, 32—34—38—40 on a page. Extent, 6920 slokas. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, Srírámpur College. Appearance, new. Verse. Incorrect.

Skanda Purána.—The thirteenth of the eighteen great Puránas by Vyása. According to the Nárada Purána, the work in its entirety should comprise eighty-one thousand verses divided into seven parts or

khaṇḍas, viz. 1st, Máhes'vara khaṇḍa; 2nd, Vaishṇava khaṇḍa; 3rd, Brahma khaṇḍa; 4th, K'ás'í khaṇḍa; 5th, Avantí khaṇḍa; 6th, Nágara khaṇḍa; 7th, Prabhása khaṇḍa. Of these the MS. under notice includes only a portion of the first part. Both the Skanda and the Nárada have been named and their extent in verses given by Chánd in the Prithviráya Rayasá of the 12th century, and both have been quoted by Vallála Sena in his *Dánaságara.* The seven parts together would not make up more than 81,000 verses, and the bulk of these may be accepted to be considerably older than the 11th century. In the time of Professor Wilson, these facts were not known; he was therefore induced to take the Skanda Puráṇa or its different khaṇḍas to be much more modern. The following is his account of this work.

"The Skánda Puráṇa is that in which the six-faced deity (Skanda) has related the events of the Tatpurusha Kalpa, enlarged with many tales, and subservient to the duties taught by Maheswara. It is said to contain eighty-one thousand one hundred stanzas: so it is asserted amongst mankind.

"It is uniformly agreed that the Skanda Puráṇa, in a collective form, has no existence; and the fragments, in the shape of Samhitás, Khaṇḍas, and Máhátmyas, which are affirmed, in various parts of India, to be portions of the Puráṇa, present a much more formidable mass of stanzas than even the immense number of which it is said to consist. The most celebrated of these portions, in Hindustán, is the Kás'í Khaṇḍa, a very minute description of the temples of S'iva in or adjacent to Benares, mixed with directions for worshipping Mahes'wara, and a great variety of legends explanatory of its merits and of the holiness of Kás'í. Many of them are puerile and uninteresting; but some are of a higher character. The story of Agastya records, probably, in a legendary style, the propagation of Hinduism in the south of India; and, in the history of Divodása, king of Kás'í, we have an embellished tradition of the temporary depression of the worship of S'iva, even in its metropolis, before the ascendancy of the followers of Buddha. There is every reason to believe the greater part of the contents of the Kás'í Khaṇḍa anterior to the first attack upon Benares by Mahmud of Ghizni. The Kás'í Khaṇḍa alone contains fifteen thousand stanzas.

"Another considerable work ascribed, in Upper India, to the Skanda Puráṇa, is the Utkala Khaṇḍa, giving an account of the holiness

of Orissa, and Kshetra of Purushottama or Jagannátha. The same vicinage is the site of temples, once of great magnificence and extent, dedicated to S'iva, as Bhuvaneswara, which forms an excuse for attaching an account of a Vaishnava Tirtha to an eminently S'aiva Puráṇa. There can be little doubt, however, that the Utkala Khaṇḍa is unwarrantably included amongst the progeny of the parent work. Besides these, there is a Brahmottara Khaṇḍa, a Revá Khaṇḍa, a Siva Rahasya Khaṇḍa, a Himavat Khaṇḍa, and others. Of the Samhitás the chief are the Súta Samhitá, Sanatkumára Samhitá, Saura Samhitá, and Kapila Samhitá: there are several other works denominated Samhitás. The Máhátmyas are more numerous still. According to the Súta Samhitá, as quoted by Colonel Vans Kennedy, the Skanda Puráṇa contains six Samhitás, five hundred Khaṇḍas, and five hundred thousand stanzas; more than is even attributed to all the Puráṇas. He thinks, judging from internal evidence, that all the Khaṇḍas and Samhitás may be admitted to be genuine, though the Máhátmyas have rather a questionable appearance. Now, one kind of internal evidence is the quantity; and, as no more than eighty-one thousand one hundred stanzas have ever been claimed for it, all in excess above that amount must be questionable. But many of the Khaṇḍas, the Kás'í Khaṇḍa, for instance, are quite as local as the Máhátmyas; being legendary stories relating to the erection and sanctity of certain temples, or groups of temples, and to certain Lingas; the interested origin of which renders them, very reasonably, objects of suspicion. In the present state of our acquaintance with the reputed portions of the Skanda Puráṇa, my own views of their authenticity are so opposed to those entertained by Colonel Vans Kennedy, that, instead of admitting all the Samhitás and Khaṇḍas to be genuine, I doubt if any one of them was ever a part of the Skanda Puráṇa," (Vishṇu Puráṇa, Vol. I, p. lxxii.).

Beginning. श्रीकृष्णाय नमः। व्यास उवाच।

अस्तेऽप्युद्धृते तस्मिन् विष्णुनात्मस्वरूपिणा।
दैत्याश्च दानवाश्चैव किमकुर्वदनन्तरं॥
सनत्कुमार उवाच।
ते क्रोधाद्दग्धिताः सर्व्वे दुद्रार्थं विसृमूचिरे।
विफलं धिकृते शौर्य्यं चक्रं धिक् ते पराक्रमं॥

विरूज्य घातितो नित्यं पापचारस्य ते सदा।
निहत्यैव त्वया पूर्व्वं हिरण्यकशिपुर्हतः॥
हिरण्याख्यस्य दैत्येन्द्रो ह्यहतं चेद+++।
न तवास्ति बलं युद्धे निहत्या हि बली भवान्॥
युद्धे स्थितो भवानस्तु न मे मोचमवाप्स्यसि॥
सनत्कुमार उवाच।
ततः स दैत्यराट् क्रुद्धः+++++++++।
रथेनाम्बुदनादेन विष्णुमेवाभिदुद्रुवे॥
विप्रचित्तस्तु दैत्येन्द्रो गजेन सज्जितस्तथा।
समाक्रयत् सहस्राचं स गजो वज्रपाणिनं॥
विरोचनस्तु संक्रुद्धं धनदं राचसाधिपं।
स गजेनाभिदुद्राव जलदो भास्करं यथा॥
बलेर्वैरोचनिश्चापि यमं पितृगणाधिपं।
रथेनैवाभिदुद्राव विघ्नो विघ्नमिवापरं॥
अनुह्रादस्य दैत्येन्द्रो हिरण्यकशिपोः सुतः।
वरुणं प्रति दुद्राव नदीवेगो यथार्णवं॥ इत्यादिः।

End. वर्णत्रयस्य शुश्रूषां शुचिः शूद्रः करोति यः।
स धर्म्मद इति ज्ञात्वा तस्य गृह्णाम्यहं बलिं॥
विप्रस्य तु सदैवाहं शुचेरप्यशुचेरपि।
गृह्णन् बलिं न तृप्यामि प्रियाणामिव दर्शनात्॥
वत्स++++श्चैव ब्राह्मणस्य वरानने।
चतुष्टयं समं पुण्यं पवित्रं परमं मम॥

Colophon. इति स्कन्दपुराणेऽध्यायः। समाप्तश्चायं ग्रन्थः॥

विषयः। (अत्र अध्यायाङ्कादिकं नास्ति।) समुद्रमन्थनानन्तरं दैत्यादिभिः सह देवानां युद्धवर्णनं। आढिवकयुद्धवर्णनं। बलेस्त्रैलोक्यराज्याभिषेककथनं। तेन सह नारदस्य संवादः। अश्वतर्य्या उपाख्यानं। वामनप्रादुर्भावः। बलिनिग्रहणं। सुपर्णेतिविख्यातायाः पुष्करिण्या विवरणं। शुष्कवृचकोटरस्थशुकेन सह इन्द्रादीनां कथोपकथनं। वृचगुल्मादीनां चेतनत्वकथनं। वामनस्य तीर्थयात्रा। गौतमीपुत्रस्य कृष्णसर्पदंशनकथनं। तृणविन्दोरुपाख्यानं। ऋचस्य उपाख्यानं। मृतपुत्रमङ्के निधाय श्मशाने विलपन्तं ब्राह्मणं प्रति गृध्रस्य उपदेशवाक्यानि। गौरीगिरिशयोरनुग्रहेण तज्जीवनप्राप्तिकथनं। आसुर्य्या उत्पत्तिकथनं। सैंहिकेय-

विषयः। बधकथनं। कालनेमिवधकथनं। नरनारायणयोरुपाख्यानं। देवगणकृतत्र्य-म्बकवाहनस्तोत्रं। शिवस्य जामदग्न्याय धनुर्व्वेददानविवरणं। अप्सरोलोभेन दैत्यानां परस्परं निधनकीर्त्तनं। मन्दरपर्व्वतवर्णनं। निवातकवचवधवर्णनं। जम्भादिदैत्यनिधनं। भार्गवस्य शिवकुक्षौ परिभ्रमणकथनं। शुक्ररूपेण निःसरणात् शुक्रनामकीर्त्तनं। अन्धकासुरादिदमनकथनं। अन्धककृतशिवस्तोत्रं। ब्रह्मकृतशम्भुस्तोत्रं। श्राद्धकाले अन्धकासुरवधवृत्तान्तपाठे फलश्रुतिः। अन्धककृत-भगवतीस्तुतिः। दशभ्यः कोष्ठजपुत्रेभ्यः पञ्चभूमिरुहाणां श्रेष्ठत्वकीर्त्तनं। दक्षशापेन तरूणां करणादिहीनत्वकथनं। तैः सार्द्धं ब्रह्मणः संवादः। पार्व्वत्याः पुत्रत्वेन अशोकतरुप्रतिष्ठावृत्तान्तवर्णनं। नियमप्रशंसा। काशीस्थस्य धावकाभिधानस्य विप्रस्य उपाख्यानं। महादेवस्य चन्द्रकलाधारणविवरणं। चन्द्रार्द्धोत्पत्तिकथनं। शिवस्य भस्मरजोविलेपनधारणवृत्तान्तकीर्त्तनं। भस्मस्नानमाहात्म्यकीर्त्तनं। शिवस्य रुद्रादिनामकारणकथनं। तस्य पुनः श्मशानवासनिमित्तकीर्त्तनं। पञ्चगव्येन शिवस्नानानुष्ठाने फलकीर्त्तनं। विश्वामित्रजन्मकथनं। तस्य वसिष्ठकामधेनुहरणोद्यमादिकथनं। विप्रत्वलाभाय तस्य च तपस्यादिवर्णनं। त्रिशङ्कूपाख्यानं। शिवायतन-निर्म्माणमाहात्म्यकीर्त्तनं। भैरवीभैरवयोः उत्पत्तिकथनादिकं। शिवमानसाद्देव गजाननोत्पत्तिकथनं। कार्त्तिकेयोत्पत्तिकथनं। स्कन्दविशाखादिनामनिर्व्वचनं। इन्द्रकृतदितिगर्भभेदनकथनं। स्कन्देन सह इन्द्रस्य युद्धवर्णनं। विशाखनामोत्पत्तिः। नैगमेयशाखयोराविर्भावादिकथनं। स्कन्देन सह शक्रस्य सम्प्रीतिकथनं। देव-सेना-दैत्यसेनयोरुत्पत्त्यादिकथनं। केशिनामधेयेन दानवेन सार्द्धं शक्रस्य युद्ध-वर्णनं। देवसेनया समं स्कन्दस्य विवाहादिवर्णनं। तस्य अभिषेककाले देवादि-प्रदत्तोपहारविवरणं। वृहस्पतिकृतषड़ाननस्तोत्रं। स्कन्दाभिषेचने विनायकस्य वैरकथनं। तारकासुरस्य जन्मादिकथनं। तेन विप्रकृतानां देवानां ब्रह्मसमीप-गमनादिवृत्तान्तकीर्त्तनं। अनलान्वेषणार्थं देवानां पातालगमनकथनं। मण्डूकान् प्रति वह्नेः शापदानं। पुनस्तान् प्रति देवानां वरदानं। अग्निशापेन गजाना-मूर्द्ध्वजिह्वत्वकथनं। देवानां पुरतः वह्नेः शमीगर्भगतत्वकथनं। अग्निशापेन शुकानां वाक्यहीनत्वकीर्त्तनं। विशेषेण कार्त्तिकेयोत्पत्तिकथनं। तारकासुरवध-कथनं। स्कन्दकृतमहिषासुरवधकीर्त्तनं। रुद्र-भवाज-हर-महादेव-महेश-पशुपति-प्रभृतिनामनिर्व्वचनं। श्वेतवृषेत्पत्त्यादिकथनं। श्वेतकृतशिवस्तोत्रं। मृत्युञ्जय-मृत्योः समरवर्णनं। कालञ्जरक्षेत्रोत्पत्तिकथनं। महाकालस्य उत्पत्त्यादिकथनं। शिवकोपाग्निना यमदाहनकथनं। ब्रह्मकृतशङ्करस्तोत्रं। यमस्य पुनर्जीवनला-भादिकथनं। चन्द्रप्रभादिलिङ्गकथनं। हिमालयशिखरस्थ-गौरीशिखर-पुत्रकुण्ड-

विषयः। श्रीगिरिशिखरप्रभृतितीर्थकीर्तनं। भगीरथेन गङ्गानयनवृत्तान्तकीर्तनं। जप्येश्वरादिलिङ्गकथनं। महाभैरवरूपवर्णनं। दिगम्बरस्य देवदारुवनप्रवेशविवरणं। शिवलिङ्गोत्पत्तिकथनं। बाणमहादेवमाहात्म्यकीर्तनं। वाराणसीश्मशानस्य अविमुक्तसञ्ज्ञाकीर्तनं। अविमुक्तेश्वरमाहात्म्यकीर्तनं। स्थानेश्वर-तक्षकेश्वरप्रभृतिलिङ्गकथनं। नन्दीश्वरस्य वानराननत्वकथनं। आघातकेश्वरस्य चन्द्रिकाभिरतत्वकथनं। शिवचेष्टादिकथनं। रावणप्रतिष्ठितगोकर्णाभिधानशिवलिङ्गमाहात्म्यादिकीर्तनं। पुण्यायतनकीर्त्तनादिमाहात्म्यकथनं। मयस्य विधिसान्निध्याद् वरलाभकथनं। त्रिपुरनिर्म्माणकथनं। ब्रह्मादीनां शिवसमीपे दानवदौर्ज्जन्यकीर्त्तनादिकं। विशेषेण त्रिपुरदाहवृत्तान्तकीर्त्तनं। समरसंरम्भवर्णनञ्च॥ त्रिपुरकामिनीनां विलापादिवर्णनं। तारकाक्षविद्युन्माल्यादीनां निधनकथनं। क्रौञ्चगिरिप्रदक्षिणकाले षड़ाननसहस्राक्षयोर्विरोधवर्णनं। कुमारकृतक्रौञ्चगिरिवेधनकथनं। शिला-धारा-पाशा-कुञ्जरी-मदनाप्रभृतीनां क्रौञ्चकामिनीनां विलापादिवर्णनं। मैनाकपुत्रस्य क्रौञ्चस्य निधनं निशम्य हिमालयादीनां तत्र गमनादिविवरणं। क्रौञ्चसञ्जीवनकथनं। देवानां स्त्रीभावप्राप्तिकथनं। ब्राह्म्यादिमातृणामुद्भवकथनं। शिवस्य तन्त्रशास्त्ररचनप्रतिज्ञाकथनं। शूलदण्डतीर्थोत्पत्तिकथनं। नरनारायणाभ्यां सार्द्धं प्रह्लादादीनां युद्धवर्णनं। हिमालयप्रह्लादयोः संवादः। सुमेरु-निषध-पारिपात्रप्रभृतीनां पर्व्वतानां हिमालयसमीपागमनवृत्तान्तकीर्त्तनं। प्रह्लादादेशेन गिरीणामितस्तत उड्डयनकथनं। इन्द्रकृतपर्व्वतपक्षच्छेदवृत्तान्तकीर्तनं। पुष्करावर्त्तकादिमेघानामुत्पत्तिकथनं। चतुर्थवायुस्कन्धे तेषामवस्थितिकीर्त्तनञ्च। पुनः प्रह्लादादिभिः सार्द्धं नरनारायणयोः युद्धवर्णनं। विमोहितयोः नरनारायणयोः शक्रादीनां प्रह्लादिभिः समं समरसंरम्भवर्णनं। प्रह्लादस्य तपश्चरणकथनं। इन्द्रनारदयोः संवादः। हिमालयादिभिः सार्द्धं शक्रस्य युद्धवर्णनं। मैनाकस्य समुद्रप्रवेशकथनं। नारदप्रह्लादयोः संवादः। नारदस्य ब्रह्मलोकगमनवृत्तान्तकीर्त्तनं। क्षुधासृष्टिकथनं। तया अर्द्दितानां दानवानां विष्णुसमीपात् पराजयकथनं। स्कन्देन पृथिव्यां शक्तिनिखातवृत्तान्तकथनं। कुमारेन्द्रयोरन्योन्यं सन्धिकथनं। गणेशकार्त्तिकेययोः मन्दरपर्व्वतगमनवृत्तान्तकीर्तनं। द्विजमाहात्म्यकीर्तनं। श्राद्धप्रशंसादिकथनं। याज्ञवल्क्यधर्म्मकथनं। अथ रुचिनामकस्य ब्राह्मणस्य उपाख्यानं। भृगूपाख्यानं। पुष्पकाभिधानविमानोत्पत्तिकीर्तनं। अन्धकसुतप्रयाणकथनं। अर्चाविधिः। उमारूपपरिग्रहेण अन्धकसुतस्य शिवालयप्रवेशवृत्तान्तकीर्तनं। शिवसन्तोषसाधनकथनञ्च। इति।

No. 1246. शिक्षापञ्चकं ।

Substance, country paper, 10 × 6 inches. Folium, 1. Lines 16. Extent, 13 s'lokas. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, Srírámpur College. Appearance, new. Verse. Incorrect.

S'iksha-panchaka.—A brief summary of the duties of Vedántins. By S'ankara A'chárya.

Beginning. वेदो नित्यमधीयतां तदुदितं कर्म्म स्वनुष्ठीयतां
तेनेशस्य विधीयतामुपचितिः कामे मतिस्त्यज्यतां ।
पापौघः परिधूयतां भवसुखे दोषोऽनुसन्धीयता-
मात्मेच्छा व्यवसीयतां निजगृहात्तूर्णं विनिर्गम्यतां ॥ इत्यादिः ।

End. एकान्ते सुखमास्यतां परतरे चेतः समाधीयतां
पूर्णात्मा सुसमीक्ष्यतां जगदिदं तद्बाधितं दृश्यतां ।
प्राक्कर्म्म प्रविलाप्यतां + + + + + + + + श्लिष्यतां
प्रारब्धन्त्विह भुज्यतामथ परात्मन्येव सुस्थीयतां ॥

Colophon. इति श्रीशङ्कराचार्य्यविरचितं शिक्षापञ्चकं समाप्तम् ॥

विषयः । तत्त्वज्ञानोपदेशः ।

No. 1247. वाक्यसुधाप्रकरणं, सटीकं ।

Substance, country-paper, 10 × 6 inches. Folia, 20. Lines, 26 on a page. Extent, 487 s'lokas. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, Srírámpur College. Appearance, new. Text, in verse, Commentary in prose. Incorrect.

Vákya-sudhá-prakarana.—A summary of the elements, of the Vedánta Philosophy. By S'ankara A'chárya. Hall's *Contributions, p.*

Beginning. मूलस्य,—रूपं दृश्यं लोचनं दृक् तद्दृश्यं दृक्तु मानसं ।
दृश्याधिवृत्तयः साक्षी दृगेव न तु दृश्यते ॥ इत्यादिः ।

टीकायाः,—नमो रामाय देवाय सच्चिदानन्दमूर्त्तये ।
लभ्याय गुरवे व्यासशङ्कराचार्य्यमूर्त्तये ॥
नामरूपात्मविश्वाख्यं + + + लग्नमीक्ष्यते ।
तद्वाक्यसुधयाशाब्य निष्पङ्कं तत्त्वमीक्ष्यतां ॥ इत्यादिः ।

End. मूलस्य,—प्रातिभासिकजीवस्य लये त्वधुर्व्यवहारिके ।
तल्लये सच्चिदानन्दाः पर्य्यवस्यन्ति साक्षिणि ॥
टीकायाः,—साक्षिशब्दनिर्दिष्टे प्रत्यग्ब्रह्मणि पर्य्यवस्यन्ति शैत्यादय इव फेणतरङ्ग-
गतास्तयोर्लये समुद्रे + + + + सन्तीत्यर्थः ।

Colophon. इति श्रीमच्छङ्कराचार्य्यविरचितं वाक्यसुधाप्रकरणं सटीकं सम्पूर्णं ॥

विषयः । त्वंपदार्थव्युत्पादनं । चक्षुरादीनामन्यदृश्यत्वसाधनं । अन्वयव्यतिरेकाभ्यामा-
त्मनोऽसङ्गकूटस्थत्वादिप्रतिपादनं । तत्पदार्थशोधनं । मायाशक्त्यादिनिरूपणं ।
सृष्टिविषये विवर्तवादकीर्तनं । संसारिस्वरूपं निरूप्य संसारस्य मायामयत्व-
कथनं । तत्त्वंपदार्थयोरैक्यप्रतिपादनं । समाधिनिरूपणं । जीवात्मस्वरूप-
विचारः । अपवर्गादिकीर्तनञ्च ।

No. 1248. ब्रह्मवैवर्त्तीयप्रकृतिखण्डः ।

Substance, country-made yellow paper, 13 × 7 inches. Folia 258. Lines, 20 on a page. Extent, 5160 s'lokas. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, Srírámpur College. Appearance, fresh. Verse. Incorrect.

Prakṛiti Khaṇḍa. The Brahma Vaivarta Puráṇa, of which the work under notice forms the second part, is the tenth of the eighteen Great Puráṇas of Vyása, and is that " which was related by Sávarṇi to Nárada, and contains the account of the greatness of Kṛishṇa, with the occurrences of the Rathantara Kalpa, where, also the story of Brahmavaráha is repeatedly told." (Wilson's *Vishṇu Puráṇa*, I. p. lxv.) The Nárada Puráṇa assigns to it eighteen thousand verses, and in Chand's time this was well known; the work may, therefore, be accepted as considerably older than the 12th century, though some of its Máhátmyas and episodes may be of doubtful authenticity. It is divided into four parts, *viz.*, the Brahma Khaṇḍa treating of Brahmá; 2nd, the Prakṛiti Khaṇḍa, treating of the female energy of the Deity; 3rd, Gaṇes'a Khaṇḍa, treating of Gaṇes'a; and 4th, Krishṇajanma Khaṇḍa, treating of Krishṇa. The work has been noticed by Weber in his Berlin Catalogue, by Aufrecht in the Bodleyan Catalogue, and by Wilson in the Journal of the Asiatic Society of Bengal for 1831. Though ostensibly devoted to the different manifestations of the female energy of the

Godhead, the main object of the second part is to establish the preeminence of Rádhá, and to assign to her a position similar to what the Tantras have assigned to Durgá, and this is done by narrating a great number of stories and anecdotes, some of which occur in other Puráṇas in an abbreviated or modified form, but most are quite new.

Beginning. नारायणं नमस्कृत्य नरञ्चैव नरोत्तमं ।
देवीं सरस्वतीञ्चैव ततो जयमुदीरयेत् ॥
श्रीनारद उवाच । गणेशजननी दुर्गा राधा लक्ष्मी सरस्वती ।
सावित्री च सृष्टिविधौ प्रकृतिः पञ्चधा स्मृता ॥
आविर्बभूव सा केन सा वा का + + + वरा ।
किं वा तल्लक्षणं सा च बभूव पञ्चधा कथं ॥
सर्व्वासां चरितं पूजा विधानं गुणमीप्सितं ।
अवतारं कुतस्तस्यास्तन्मां व्याख्यातुमर्हसि ॥
श्रीनारायण उवाच । प्रकृतेर्लक्षणं वत्स को वा वक्तुं क्षमो भवेत् ।
किञ्चित्तथा प्रवक्ष्यामि यच्छ्रुतं धर्म्मवक्त्रतः ॥ इत्यादिः ।

End. न तस्य मृत्युर्भवति जले वह्नौ विले ध्रुवं ।
जीवन्मुक्तो भवेत् सोऽपि सर्व्वसिद्धेश्वरो भवेत् ॥
यदि स्यात् सिद्धकवचो विष्णुतुल्यो भवेद् ध्रुवं ।
कथितं प्रकृतेः खण्डः सुधाखण्डात् परं मुने ॥
या एव मूलप्रकृतिर्यस्याः पुत्रो गणेश्वरः ।
कृत्वा कृष्णव्रतं या च लेभे गणपतिं सुतं ॥
स्वांशेन कृष्णो भगवान् बभूव च गणेश्वरः ।

Colophon. इति श्रीब्रह्मवैवर्त्ते महापुराणे प्रकृतिखण्डे नारायणनारदसंवादे त्रिषष्टितमोऽध्यायः ।
श्रुत्वा च प्रकृतेः खण्डं शुश्रूषोश्च सुधोपमं ।
भोजयित्वा च दध्यन्नं तस्मै दद्याच्च काञ्चनं ॥
सवत्सां सुरभिं रम्यां ददाति भक्तिपूर्व्वकं । इति प्रकृतिखण्डः समाप्तः ॥

विषयः । १, २, अध्याये ।—पञ्चधाप्रकृतिकथनं । प्रकृतिसञ्ज्ञानिरुक्तिः । तत्स्वरूपादिकथनं । राधैव प्रकृतिरितिकथनं । देवानां पत्नीनिरूपणादिकं । सर्व्वासां राधाकलारूपत्वकथन । प्रकृतिचरित्रकथनं । गोलोकादीनां नित्यत्वकथनं । कृष्णस्य साकारत्वेऽपि निराकारत्वकथनं । श्रीकृष्णस्य स्वेद-निश्वासादिभ्यो जलपवनादी-

नामुत्पत्त्यादिकथनं। अण्डोत्पत्तिवृत्तान्तकथनं। अनपत्या भवेति राधां प्रति श्रीकृष्णस्य शापदानकथनं। सरस्वत्यादीनामुत्पत्तिः। देवादीनामुत्पत्तिः।

३, ४, ५, अ०।—असङ्ख्यब्रह्मविष्णुशिवकथनं। ब्रह्माण्डसंस्थानादिकथनं। विराज-उत्पत्त्यादिकथनं। विघ्ननिर्णयवर्णनं। सरस्वत्याः पूजाविधानं। सरस्वती-कवचं। सरस्वतीस्तोत्रं। नदीरूपायाः सरस्वत्या माहात्म्यकथनं। गङ्गासरस्वत्यो-र्विरोधवर्णनं। वृक्षरूपा नदीरूपा च भवेति पद्मां प्रति सरस्वत्याः शापदानविव-रणं। गङ्गासरस्वत्योरन्योन्यशापेन नदीभावप्राप्तिकथनं। स्त्रीजितस्य पुरुषस्य निन्दा। एकभार्य्यस्य सुखित्वकथनं। कलेः पञ्चसहस्रे वर्षे गते सति पद्मागङ्गासर-स्वतीनां पुनर्विष्णुलोकगमनं भावीति कथनं। तासां माहात्म्यकथनं।

६, ७ अ०।—कलेर्दशसहस्रवर्षपर्य्यन्तं शालग्राम-जगन्नाथयोः पृथिव्यामवस्थिति-कथनं। तावत्कालं वेदपुराणश्राद्धतर्पणादीनामवस्थानकथनं। अतः परं कलि-धर्म्मकीर्त्तनं। तत्र सन्ध्या-यज्ञसूत्रादीनां विलोपकथनं। वृक्षाणां हस्तपरिमाणत्व-कथनं। नराणाञ्च अङ्गुष्ठप्रमाणकथनादिकं। कल्क्यवतारकथा। प्रलयकथनञ्च। विशेषेण राधाया माहात्म्यकथनं। मेदिन्या उत्पत्तिकथनं। मेदिनीनिरुक्तिः। वराहकृतपृथिव्युद्धारकथनं। तत्पूजाविधानं। मङ्गलस्य उत्पत्तिः। पृथिव्या ध्यानादिकथनं। पृथिवीस्तोत्रादिकथनं। भूमिदानादिमाहात्म्य। भूमौ दीप-शङ्खादिस्थापने दोषकथनं।

८, ९ अ०।—सगरवंशवर्णनं। भगीरथकृतगङ्गानयनविवरणं। तिथ्यादिविशेषे गङ्गास्नानमाहात्म्यकथनं। गङ्गाया ध्यानादिकथनं। गङ्गास्तोत्रं। कार्त्तिकपूर्णिमायां श्रीकृष्णस्य रासोत्सवकथनं। तत्र ब्रह्मादीनां तत्पूजनादिवृत्तान्तकथनं। तुलस्या रूपवर्णनं। कलौ पृथ्वीत्यागानन्तरं गङ्गायां श्रीकृष्णसान्निध्यगमनविवरणं। शुष्क-कण्ठोष्ठानां ब्रह्मविष्णुशिवादीनां श्रीकृष्णेन सह संवादकीर्त्तनं। पुनः श्रीकृष्ण-पदाङ्गुष्ठाद् गङ्गाया आविर्भावकथनं।

१०, ११, १२ अ०।—हरिणा सार्द्धं गङ्गाया विवाहकथनं। वृषध्वजभक्तस्य वृषध्वजाभिधानन्नृपतेरुपाख्यानं। भगवता सह महादेवस्य संवादः। धर्म्मध्वज-कुशध्वजयोरुपाख्यानं। वेदवत्या जन्मादिविवरणं। तस्यास्तपस्यादिवर्णनं। तां कामयमानस्य रावणस्य वृत्तान्तकीर्त्तनं। दशमुखं प्रति तस्याः शापदानं। जनका-त्मजारूपेण तस्याः पुनर्जन्मग्रहणादिविवरणं। परीक्षासमये पुनस्तुभ्यं जानकीं दास्यामीति रामं प्रति वह्निवचनं। रावणकृतच्छायासीताहरणकथनं। रावण-वधानन्तरं पुष्करतीर्थे तपश्चरन्त्याश्छायासीतायाः लक्ष्मीत्वप्राप्तिकथनं। पुनस्तस्या द्रौपदीरूपेण जन्मवृत्तान्तकथनं। महादेवान्तिके पतिं देहीति पञ्चवारं सीताया

विषयः। प्रार्थनया रसिकचूड़ामणेर्गौरीमन्त्र पञ्च ते प्रिया भविष्यन्तीति वरदानं, तेन च द्वौपद्याः पञ्चपतिपत्नीत्वकथनं।

१३, १४, १५, १६, १७, १८, १९ अ०।—धर्म्मध्वजपत्न्या माधव्या गर्भे तुलस्या जन्मादिविवरणं। तुलस्यै ब्रह्मणो वरदानवृत्तान्तकथनं। शङ्खचूडेन सह तस्याः संवादः। स्त्रीचरित्रकीर्त्तनं। तयोर्विवाहकथनं। वैकुण्ठधामवर्णनं। तुलसीशङ्खचूड़योर्विलासवर्णनं। महादेवेन सह शङ्खचूड़स्य संवादः। दम्भदानवस्य उपाख्यानं। दानवैः सह देवानां युद्धवर्णनं। नारायणस्य शङ्खचूड़रूपमास्थाय तुलसीसमीपगमनवृत्तान्तकथनं। पाषाणमयो भवेति कृष्णं प्रति तुलस्याः शापदानं। गण्डकीनद्या उत्पत्तिः। तुलसीशिलाचक्रयोर्माहात्म्यकीर्त्तनं। श्रीधर-दामोदरादिशिलाचक्रलक्षणं। तुलसीनामाष्टकादिकथनं।

२०, २१, २२, २३, २४, २५, २६, २७, २८, २९, ३०, ३१ अ०।—मद्रदेशाधिपतेरश्वपतेरुपाख्यानं। गायत्रीजपप्रकार-माहात्म्यादिकथनं। सावित्रीध्यानस्तोत्रादिकथनं। सावित्र्या जन्मकथनं। सत्यवतः काष्ठाहरणादिवृत्तान्तकथनं। यमेन सह सावित्र्याः संवादः। कर्म्मफलप्रदर्शनं। कर्म्मविपाककथनं। येन येन कर्म्मणा स्वर्गादिलाभो भवति तत्कीर्त्तनं। यमाष्टककीर्त्तनं। नरककुण्डवर्णनं। नरा येन येन कर्म्मणा यादृशं नरकं प्राप्नुवन्ति तत्कथनं। अवश्यकर्त्तव्याकर्त्तव्यनिरूपणं। पापनिरूपणं। तत्त्वज्ञानकथनं। लौहकुण्डादिलक्षणकीर्त्तनं। श्रीकृष्णमाहात्म्यादिकीर्त्तनं।

३२, ३३, ३४, ३५, ३६ अ०।—महालक्ष्म्या राधायाश्च उत्पत्तिकथनं। तयोः परिणयकथनं। स्वर्गमर्त्यादिषु महालक्ष्म्या नामभेदादिकथनं। भाद्रशुक्लाष्टम्यादिषु तस्याः पूजाविधानं। इन्द्रं प्रति दुर्व्वाससः शापदानविवरणं। पद्मायाः समुद्रकन्यात्वकथनं। शूद्रश्राद्धान्नादिभोजनप्रतिषेधः। वैष्णवमन्त्रग्रहणफलकीर्त्तनं। सन्न्यासिनां ग्राम्यधर्म्मादिनिषेधकथनं। पुत्रकन्याजननादिकारणकीर्त्तनं। कालधर्म्मकथनं। ब्रह्मगीष्पतिसंवादः। लक्ष्मीचरित्रकीर्त्तनं। लक्ष्मीपूजाविधिः। तत्र ध्यानस्तोत्रादिकीर्त्तनं।

३७, ३८, ३९, ४०, ४१, ४२, ४३ अ०।—स्वाहाया उत्पत्तिकथनं रूपवर्णनञ्च। तस्यास्तपस्या, वह्निपत्नीत्वकथनञ्च। तद्गर्भे दक्षिणाग्न्यादीनां जन्मकथनं। स्वाहामन्त्रादिकथनं। स्वधाया जन्म, रूपवर्णनञ्च। स्वधापूजामन्त्रादिकथनं। दक्षिणाया उत्पत्तिः, रूपवर्णनञ्च। भर्त्तृप्रशंसा। भर्त्तृ-पतिप्रभृतिनामनिर्व्वचनं। दक्षिणया सह यज्ञस्य विवाहः। तद्गर्भे फलस्य जन्म। अदक्षिणस्य कर्म्मणो निन्दादिकीर्त्तनं। दक्षिणाया ध्यानादिकथनं। षष्ठीनामनिरुक्तिः। तस्याः कार्त्तिकपत्नीत्व-

कथनं। प्रियव्रतोपाख्यानं। षष्ठ्या सार्द्धं श्रीड़ीक्रतस्य तत्पुत्रस्य तस्य संवादकीर्त्तनं। पुत्रजनने एकविंशतिदिने वटमूलादौ षष्ठीपूजावश्यकताकीर्त्तनं। षष्ठीध्यान-स्तोत्रादिकथनं। मङ्गलचण्डीनामनिरुक्तिः। तस्या आविर्भाव-पूजनादिकथनं। मनसानामनिरुक्तिः, तस्याः पूजादिकथनं।

४४, ४५, ४६ अ०।—जरत्कारुणा सह तस्या विवाहादिवृत्तान्तकीर्त्तनं। राधया सह विहरमाणस्य श्रीकृष्णस्य वामपार्श्वतो गवामधिष्ठात्र्याः सुरभ्या उत्पत्त्यादि-कथनं। (अत्र च पाठान्तरे राधाया वामपार्श्वतः सुरभ्या उत्पत्तिरवधेया)। तस्या ध्यानस्तोत्रादिकथनं। राधिकाया उत्पत्तिकथनं। द्विधारूपस्य भगवतो दक्षिणा-र्द्धात् श्रीकृष्णस्य वामार्द्धाच्च राधिकाया आविर्भावादिकथनं। राधानामनिरुक्तिः। राधालोमकूपेभ्यो गोपीनामुत्पत्त्यादिकथनं। राधाया वामभागात् महालक्ष्म्या उत्पत्तिकथनं। तया सार्द्धं वैकुण्ठाधिपतेश्चतुर्भुजस्य दाम्पत्यकथनं। राजलक्ष्म्या-दीनामुत्पत्त्यादिकथनं। ब्रह्मादिस्तम्बपर्य्यन्तं जगतो मिथ्यात्वकथनं। विरजाया नदीभावप्राप्तिविवरणं। राधायाः शापेन श्रीदाम्नः शङ्खचूड़दैत्यरूपेण जन्मादि-कथनं। "गोपकन्या भव किन्तु शतं समास्ते कृष्णविच्छेदो भविष्यतीति" राधां प्रति श्रीदाम्नः शापदानं। वृषभानुगृहे अयोनिजायाः राधाया जन्मवृत्तान्तकी-र्त्तनं। श्रीकृष्णस्य अवतारकथनं। कलावत्यादीनामुत्पत्तिकथनं।

४७, ४८, ४९, ५०, ५१ अ०।—राज्ञ उत्कलस्य ब्रह्मकृतसुयज्ञेतिनामकरणं। सुयज्ञं प्रति 'कुष्ठी भवेति' कस्यचिद् ब्राह्मणस्य शापदानवृत्तान्तः। अतिथिं ब्रा-ह्मणं दृष्ट्वा अभ्युत्थानाद्यकरणे प्रत्यवायादिकथनं। कर्म्मविपाककथनं। सुतपासु-यज्ञसंवादः। सुतपसो जन्मादिविवरणं। नारायणादीनामाश्रयकथनं। काल-परिमाणकीर्त्तनं। युगादिपरिमाणकथनं। स्वायम्भुवमनुकृतयज्ञसङ्ख्यादिकथनं। चतुर्द्दशमनुविवरणं।

५२, ५३, ५४, ५५ अ०।—श्रीकृष्णस्य योगनिद्राकथनं। शिवस्य मृत्युञ्जयनाम-कारणकथनं। राधाया गर्भधारणादिकथनं। महाविराज उत्पत्तिकथनं। राधायाः श्रीकृष्णप्राणाधिष्ठातृत्वकथनं। राधासेवनमाहात्म्यं। विप्रपादोदकमाहात्म्यं। राधातन्त्रदानकथनं। राधाया ध्यानादिमन्त्रकथनं। राधिकास्तोत्रकीर्त्तनं। रा-धिकाकवचकथनं। शिवकृष्णयोरभेदकीर्त्तनं। शिवनामनिरुक्तिः। एवं महादेवादि-नाम्नामपि। दुर्गानारायणीशानाप्रभृतिषोड़शनामधेयानामर्थादिकथनं। सर्व्वादौ केन दुर्गा पूजितेति कथनं। सुरथवैश्ययोः कथनं।

५६, ५७ अ०।—चन्द्रकृतताराहरणवृत्तान्तकीर्त्तनं। चन्द्रस्य कलङ्कोत्पत्तिकथनं। शत्रोरपि गुरुः वन्द्यः इत्यादिकथनं। शुक्रकृतचन्द्रपापापनयनविवरणं। चन्द्र-

वाप्यां भूमिखननादिषु पापकथनं। एवं कन्याविक्रय-एकादशीभोजन-मातापितृपा-लनदैवपैत्रिकनिधुवन-परस्त्रीमुखस्तन-श्रोणीप्रभृतिदर्शन-नरघातनादिपापकीर्त्तनं। बृहस्पतेर्विलापवर्णनादिकं। ब्रह्मेन्द्रादीनां संवादः। सम्वर्त्तकृतोतथ्यपत्नीहरण-कथनं। अङ्गिरसो भार्य्यायाः पुंसवनव्रतानुष्ठानवृत्तान्तकीर्त्तनं। बृहस्पतेरुत्पत्ति-कथनं। शिवेन सह तस्य संवादः। वैष्णवमाहात्म्यं। भक्तानां श्रीकृष्णे भक्तिं विना मोक्षाभिलाषो नास्तीतिकथनं। श्वेतद्वीपाद् विष्णोरागमनादिकथनं।

५८, ५९ अ०—शुक्रालयवर्णनं। तत्र ब्रह्मादीनां गमनविवरणं। ताराभिक्षा-कथनं। बलात्कारेण स्त्रीणां सतीत्वहानिर्न जायते, वस्तुतः प्रायश्चित्तानुष्ठानेन शुद्धिर्भवतीति कथनं। बुधस्य जन्मकथनं। तेन सह चित्रायाः पाणिग्रहणकथनं। अधिरथादीनां जन्मादिकथनं। सुरथस्य शरत्कालीनमहापूजाद्यनुष्ठानादि-कथनं। भुवगोत्रस्य नन्देः सुरथराजधानी-कोलारोधविवरणं।

६०, ६१, ६२, ६३ अ०।—सुरथवैश्ययोः प्रकृतिसन्दर्शनकथनं। नवधाभक्तिल-क्षणकीर्त्तनं। मूलप्रकृतिध्यानादिकथनं। षोड़शोपचारमन्त्रादिकथनं। बलि-दानयोग्यछागादिलक्षणकथनं। बोधनादिकालकथनं। ज्ञानकथनं। मधुमा-सादौ श्रीकृष्णकृतदुर्गापूजाकथनं। दुर्गास्तोत्रकथनं। ब्रह्माण्डमोहनाभिधान-दुर्गाकवचकीर्त्तनं। प्रकृतिखण्डफलश्रुतिः। समाप्तिः।

No. 1249. धातुदीपिका।

Substance, country-made yellow paper, 11 × 6 inches. Folia 102. Lines 24 on a page. Extent, 2,907 s'lokas. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, fresh. Prose. Incorrect.

Dhátu-dípiká. A commentary on the Kavikalpadruma, of Vopadeva. By Durgádása. The Kavikalpadruma is a list of Sanskrit roots arranged under the ten heads of Sanskrit conjugation. The work of course belongs to the school of Vopadeva, and differs from others in having its own peculiar symbols and technical terms.

Beginning. नत्वा शङ्करचरणसरोजं श्रीदुर्गादासेन धीमता।

विदधे धातुदीपिका नाम टीका कविकल्पशाखिनः॥

कति कति सन्ति ये सन्तः सन्तोषं नो + + +इतरगुणे।

ये परगुणमनुलुब्धा दुर्गादासप्रमो भवेत्तेभ्यः॥

सुखाय च्छात्रवर्गाणामचेति परिभाष्यते ।
अन्तस्थाः स्युर्यवरला आद्या इत्यादयः स्वराः ॥
जयमसञ्ज्ञाः शषसहा अन्त्यात् प्रागुपधा भवेत् । श्रीवोपदेवो धातुपाठं चिकीर्षितप्रारिप्सितसमाप्तये शिष्टाचारप्राप्तं मङ्गलमाचरति,—शब्दाकरकरग्राममर्थमित्यादिः ।

End: सर्व्वेषां + + + + + + मन्येषां हेमराशिवत् ।
कविकल्पद्रुमस्य प्रदीप्यते धातुदीपिका ॥

Colophon. इति श्रीदुर्गादासविरचिता + ———— कविकल्पद्रुमटीका समाप्ता ।

विषयः । वोपदेवविरचितकविकल्पद्रुमाभिधेयधातुपाठस्य व्याख्यानं ॥

No. 1250. माध्यन्दिनशतपथब्राह्मणभाष्यं ।

Substance, country-made yellow paper, 14 × 8 inches. Folia, 487. Lines, 24—25—26—27—28 on a page. Extent, 18,201 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, fresh. Prose. Incorrect.

S'aṭapatha-bráhmaṇa-bháshya. A commentary on the S'atapatha Bráhmaṇa of the White Yajur Veda. By Mahídhara. Large extracts from this work have already been printed in Dr. Weber's edition of the Bráhmaṇa. See also Weber's Catalogue of the Berlin Collection, and Max Müller's *Ancient Sañskṛit Literature.*

Beginning. वागीशाद्याः सुमनसः सर्व्वार्थानामुपक्रमे ।
यं नत्वा कृतकृत्याः स्युस्तं नमामि गजाननं ॥
यस्य निश्वसितं वेदा यो वेदेभ्योऽखिलं जगत् ।
निर्म्ममे तमहं वन्दे विद्यातीर्थमहेश्वरं ॥
तत्कटाक्षेण तद्रूपं दधता बुक्कभूपतेः ।
कृते चेतर+क्षीरसागरादिव चन्द्रमाः ॥
विजेता राजते जातो वीरः श्रीरक्षमा+शः ।
धर्म्मब्राह्मणयान्यः समादिशन् सायणाचार्य्यः ॥
ऋग्यजुःसामशाखानामेकैका व्याकृता त्वया ।
तावता तत्समानार्थं ज्ञातुं शक्या + + परः ॥
वासना + + + + + मन्त्रार्थानामशेषतः ।

प्रायेणाध्वर्य्यवं कर्म्म पू+ ++न्तरैर्विना ॥
करतलामलक+ परं तत्त्वं प्रकाशितं ।
सका+सदृशी शाखा लया व्याख्यायतामिति ॥
सर्व्वतः सायणाचार्य्यो विस्तरेणोदीरिता+ + ।
माध्यन्दिने शतपथे ++ व्याख्यां करोति+ ॥
सञ्चारः पदवाक्यार्थन्यायानां दर्शितः पुरा ।
वेदानामर्थवत्त्वादि यच्चान्यदुपयुज्यते ॥
सर्व्वशाखासु यत्नेन विज्ञेयं तदिहाखिलं ।
यत्र सन्दिग्धमज्ञातमत्र तद्विचरिष्यते ॥
सम्मत्या कल्पसूत्राणां ब्राह्मणानाञ्च सङ्ग्रहात् ।
इह हि चरमे चतुर्द्दशे काण्डिके करतलामलकवत् परं तत्त्वं प्रकाशितं । ततः प्राकृतैश्च + + + + + +काण्डैः त्रेताग्निसाधर्म्म्यप्राधान्येन । इत्यादिः ।

End. यदा मलिम्लुचो भवति, तदा त्रयोदश, अतोऽस्या द्वद्वादशकपालसंस्कृत-हविर्युक्तत्वात् संवत्सरसम्मितत्वं । अतः संवत्सररूपाया इष्टेर्द्वादश त्रयोदश वा दक्षिणा युक्ता इत्यर्थः । इति पञ्चमं ब्राह्मणं ।
वेदार्थस्य प्रकाशेन तमो हार्द्दं निवारयन् ।
पुमर्थांश्चतुरो देयाद्विद्यातीर्थमहेश्वरः ॥

Colophon. इति श्रीमद्राजाधिराजपरमेश्वरवैदिकमार्गप्रवर्त्तकश्रीबुक्कभूपालसाम्राज्यधुरन्धर-सायणाचार्य्यविरचिते माधवीये वेदार्थप्रकाशे माध्यन्दिनशतपथब्राह्मणे पञ्चम-काण्डे पञ्चमोऽध्यायः । समाप्तश्च पञ्चमकाण्डं ।

विषयः । शुक्लयजुर्व्वेदीयमाध्यन्दिनशतपथब्राह्मणस्य व्याख्यानं ।

No. 1251. गङ्गावाक्यावली ।

Substance, country-made yellow paper, 13 × 7 inches. Folia, 137. Lines, 25 on a page. Extent, 3,211 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct.

Gañgá-vákyávalí. A treatise on the religious merits of the River Ganges, including directions for visiting, saluting, and worshipping the river, for bathing in it on different auspicious occasions, consecrating gifts, performing s'ráddhas, special merits of Gañgáságara and Prayága,

&c., &c. By Vidyápati. The author was a distinguished poet, and, according to tradition current in Tirhoot, lived during the reign of Rájá S'iva Siñha of Tirhoot, who granted him a patent conveying a small plot of land in the year two hundred and ninety-three of Lakshmaṇa Sena's era, which would be equal to the Christian era 1400. The Sadukti-karṇámrita (*ante* No. 1180) however, quotes from the works of a Vídyá-pati, and the Sadukti itself was completed in the year 1205, A. C., or nearly two hundred years before S'iva Siñha. Thus we have two Vidyápatis, and it is doubtful who wrote the work under notice. Tirhoot tradition assigns it to the second.

Beginning. स्वस्त्यस्तु वस्तुहिनरश्मिभृतः प्रसादादेकं वपुः श्रितवता हरिणा समेत्य ।
तन्नाभिपङ्कजसहोत्थमृणाललीलामाविष्करोति हृदि यस्य भुजङ्गराजः ॥
यावद्गङ्गा विभाति त्रिपुरहरजटामण्डलं मण्डयन्ती
मल्लीमाला सुमेरोः शिरसि सितमहावैजयन्ती जयन्ती ।
याता पातालमूलं स्फुरदमलरुचिः शेषनिर्म्मोकवल्ली
तावद्विश्वासदेव्या जगति विजयतां गाङ्गवाक्यावलीयं
अथ भक्तिश्रद्धापुरःसरमेव सर्व्वकर्म्मविशेषमाह । अतो भक्तिश्रद्धे अवश्यमेव कर्त्तव्ये, तथा च यमः ।——
श्रद्धा भक्तिश्च काम्यानां वृद्धिक्षेमकरे हि ते । इत्यादिः ।

End. गङ्गातीरं परित्यज्य येऽन्यतीर्थाभिलाषिणः ।
तोयान्तरे रतिर्येषां ते वै रौरवगामिनः ॥
यावत् स्वर्गतरङ्गिणी हरजटाभ्रष्टान्तरा लभ्यते
यावद्विश्वविशालविसृतकरः सूर्य्योऽयमुज्जृम्भते ।
यावन्मण्डलमैन्दवं वितनुते शम्भोः शिरोमण्डलं
तावत् कल्पलतेयमस्तु सफला देव्याः सतां श्रेयसि ॥
कियन्निबन्धमालोक्य श्रीविद्यापतिसूरिणा ।
गङ्गावाक्यावली देव्याः प्रमाणैर्विमलीकृता

Colophon. इति श्रीविद्यापतिविरचिता गङ्गावाक्यावली समाप्ता ।

विषयः । गङ्गानामस्मरणप्रकरणं । तत्र भक्तिश्रद्धादिलक्षणं । स्मरणप्रयोगः । (एवं परत्रापि प्रयोगो बोद्धव्यः) । नामसङ्कीर्त्तनादिमाहात्म्यकथनं । यात्राप्रकरणं । गङ्गावासमाहात्म्यं । यात्रापूर्व्वदिने केशवपनादिकर्त्तव्यता । श्राद्धविधानं । श्रवणमाहात्म्यादिकथनं । गमनप्रकरणं । वीक्षणप्रकरणं । नमस्कारप्रकरणं । स्पर्शनकरणं । सामान्यतः सर्व्वतीर्थप्राप्तिश्राद्धप्रकरणं । मुण्डनादिकथनं ।

श्राद्धोत्तरकर्म्मकथनं। गङ्गाभक्त्यादिमाहात्म्यकथनं। अभयप्रकरणं। शौचप्रकरणं। अवगाहनादिप्रकरणं। स्नानप्रकरणं। सामान्यकालस्नानादिविधानं। आच-मनादिकथनं। गङ्गावाहनध्यानादिमन्त्रकथनं। पुण्यकालस्नानप्रकरणं। तत्र तिथिस्नानं। विशेषेण माघसप्तमीस्नानकीर्त्तनं। नन्दास्नानं। युगाद्यास्नानं। दिनत्रयस्नानं। नक्षत्रस्नानं। एवं योग-दशहरा-सङ्क्रान्तिस्नानकथनं। सङ्क्रा-न्तिनिरूपणं। माघ-ग्रहण-मध्याह्न-वारुण्यादि-महाज्यैष्ठी-शिवसन्निहित-पश्चिम-वाहिन्यादिगङ्गास्नानकथनं। तर्पणप्रकरणं। नीलीरक्तादिवस्त्रपरिधानेन तर्प-णाद्यनुष्ठाननिषेधः। मृत्तिकाप्रकरणं। जपप्रकरणं। पूजाप्रकरणं। मृत्तिका-निर्म्मितशिवलिङ्गपूजनादिविधानं। पितृलोकानुद्दिश्य देवस्नानादिविधानं। दानप्रकरणं। तत्र दानादिस्वरूपकथनं। द्रव्यदैवतनिरूपणं। प्रतिषिद्धदानं। सामान्यदानं। घृतधेनु-सुवर्णधेनु-भूमिप्रभृतिदानविधानं। तत्र भूमिदाने परिमाणादिकथनं। व्रतफलादिकथनं। गङ्गास्तोत्रकीर्त्तनं। दशहरागङ्गा-पूजाविधिः। श्राद्धे विहिताविहितद्रव्याणि। जलप्रकरणं। तत्पानप्रकरणं। आश्रयप्रकरणं। मृत्युप्रकरणं। प्रायश्चित्तप्रकरणं। अस्थिस्थितिप्रकरणं। गङ्गा-सागरसङ्गमादिप्रकरणं। प्रयागमाहात्म्यादिप्रकरणं। तत्र मुण्डनमरणादि-प्रकरणं। विघ्नप्रकरणं। प्रतिषिद्धप्रकरणं। गङ्गामाहात्म्यकीर्त्तनं। इति।

No. 1252. ब्रह्मवैवर्त्तीयब्रह्मखण्डः।

Substance, country-made yellow paper, 13 × 7 inches. Folia, 94. Lines, 22 on a page. Extent 2,068 s'lokas. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Brahma-khaṇḍa. The first part of the Brahma-vaivarta Puráṇa, being the tenth of the eighteen great Puráṇas attributed to Vyása (Vide ante p. 227). It is thoroughly sectarial in character, and treats of the preeminence of Kṛishṇa as the supreme Deity. Nárâyaṇa is assumed to be a part manifestation of Kṛishṇa, and legends are over and over introduced to illustrate the subordinate character of S'iva, Durgá, and the other gods and goddesses. The seat elect of Kṛishṇa is described to be Goloka, the highest heaven of the Vaishṇavas. The MS. comprises thirty chapters, and professes to be complete.

Beginning. गणेशब्रह्मेशसुरेशशेषाः सुराश्च सर्व्वे मुनयो मुनीन्द्राः ।
सरस्वती श्रीगिरिजादिकाश्च (यं) नमन्ति देवाः प्रणमामि तं विभुं ॥
स्थूलात् स्थूलतमां तनूं विदधतं विराजं विश्वानि लोमविवरेषु महान्तमाद्यं ।
सृष्ट्युन्मुखः स्वकलयापि ससर्ज्ज सूक्ष्मां नित्यां समेत्य हृदये तमजं भजामि ॥
ध्यायन्ते ध्याननिष्ठाः सुरनरमनवो योगिनो योगरूढाः
सन्तः स्वप्नेऽपि सन्तं कतिकतिजनिभिर्यं नमस्यन्ति नम्राः ।
ध्याये स्वेच्छामयं तं त्रिगुणपरमहो निर्व्विकारं निरीहं
भक्तध्यानैकहेतोर्निरुपममचिरं श्यामरूपं दधानं ॥
वन्दे कृष्णं गुणातीतं परं ब्रह्माच्युतं यतः ।
आविर्ब्बभूवुः प्रकृतिब्रह्मविष्णुशिवादयः ॥
ॐ नारायणं नमस्कृत्य नरञ्चैव नरोत्तमं ।
देवीं सरस्वतीञ्चैव ततो जयमुदीरयेत् ॥
ॐ नमः सर्व्वविघ्नविनाशकाय ।
अमृतपरमपूर्व्वं भारतीकामधेन्वाः श्रुतिगणकृतवत्सो व्यासदेवो दुदोह ।
अतिरुचिरपुराणं ब्रह्मवैवर्त्तमेतत् पिवत पिवत मुग्धा दुग्धमक्षय्यमिष्टं ॥
भारते नैमिषारण्ये ऋषयः शौनकादयः ।
नित्यां नैमित्तिकीं कृत्वा क्रियामूषुः कुशासने ॥
एतस्मिन्नन्तरे सौतिमागच्छन्तं यदृच्छया ।
प्रणतं सुविनीतं तं विलोक्य ददुरासनं ॥
तं सम्पूज्यातिथिं भक्त्या शौनको मुनिपुङ्गवः ।
संपृच्छत् कुशलं शान्तः शान्तं पौराणिकं मुदा ॥
वर्त्मायामविनिर्मुक्तं वसन्तं सुस्थिरासने ।
सस्मितं सर्व्वतत्त्वज्ञं पुराणानां पुराणवित् ॥
परं कृष्णकथोपेतं पुराणं श्रुतिसुन्दरं ।
मङ्गलं मङ्गलार्हञ्च मङ्गल्यं मङ्गलालयं ॥
सर्व्वमङ्गलवीजञ्च सर्व्वदा मङ्गलप्रदं ।
सर्व्वामङ्गलविघ्नघ्नं सर्व्वसम्पत्करं परं ॥
हरिभक्तिप्रदं शश्वत् सुखदं मोक्षदं भवेत् ।
तत्त्वज्ञानप्रदं दारापुत्रपौत्रविवर्द्धनं ॥
पप्रच्छ सुविनीतञ्च विनीतो मुनिसंसदि ।
यथाकाशे तारकाणां द्विजराजो विराजते ॥

शौनक उवाच ।

प्रस्थानं भवतः कुत्र कुत आयासि ते शुभं ।
किमस्माकं पुण्यदिनमद्य त्वद्दर्शनेन च ॥
वयमेव कलौ भीता विशिष्टज्ञानवर्ज्जिताः । इत्यादिः ।———

End. दिव्या स्त्रीपूजिता येन पतिपुत्रवती सती ।
प्रकृतिः पूजिता तेन सर्व्वमङ्गलदायिनी ॥
मूलप्रकृतिरेका सा पूर्णब्रह्मस्वरूपिणी ।
सृष्टौ पञ्चविधा सा च विष्णुमाया सनातनी ॥
प्राणाधिष्ठात्री देवी या श्रीकृष्णस्य परात्मनः ।
सर्व्वासां प्रेयसी कान्ता सा राधा परिकीर्त्तिता ॥
नारायणप्रिया लक्ष्मी सर्व्वसम्पत्स्वरूपिणी ।
रागाधिष्ठात्री देवी या सा च पूज्या सरस्वती ॥
सावित्री वेदमाता च पञ्चरूपा विधेः प्रिया ।
शङ्करस्य प्रिया दुर्गा तस्याः पुत्रो गणेश्वरः ॥

Colophon. इति ब्रह्मवैवर्त्ते महापुराणे ब्रह्मखण्डे नारायणनारदसंवादे त्रिंशत्तमोऽध्यायः ।
समाप्तश्चायं ब्रह्मखण्डः ।

विषयः । १, २, ३ अध्याये ।—सूतेन सह ऋषीणां संवादः । गोलोकादिवर्णनं । परब्रह्मनिरूपणं । महदादिसृष्टिकथनं । नारायणाविर्भावकथनं । नारायणकृतश्रीकृष्णस्तोत्रं । शम्भोराविर्भावकथनं । तत्कृतश्रीकृष्णस्तोत्रं । विधातुराविर्भावकथनं । तत्कृतश्रीकृष्णस्तवनं । धर्म्मस्य प्रादुर्भावः । तत्कृतश्रीकृष्णस्तुतिः । भारत्या आविर्भावः । तत्कृतश्रीकृष्णस्तोत्रं । महालक्ष्म्या आविर्भावः । तत्कृतश्रीकृष्णस्तोत्रं । एवं दुर्गादीनामाविर्भावादिकथनं ।

४, ५, अ० ।—सावित्र्या आविर्भावादिकथनं । रतिमदनादीनामाविर्भावादिकथनं । सङ्क्षेपेण ब्राह्म वाराह-पाद्मकल्पविवरणकीर्त्तनं । अनान्तरे भगवतो रासमण्डलवर्णनं । राधिकाया आविर्भावकथनादिकं । तस्या लोमकूपेभ्यः गोपाङ्गनानामुद्भवकथनं । श्रीकृष्णस्य लोमविवरेभ्यः गोपानामाविर्भावकथनं । कामधेनूनामाविर्भावादिकथनं ।

६ अ० ।—श्रीकृष्णस्य अङ्गविशेषेण सृष्टिप्रक्रियाकथनं । तस्य नारायणादिभ्यो लक्ष्म्यादिदानदत्तात्मकथनं । तत्समीपे शिवस्य दास्यप्रार्थना । सालोक्यादिचतुर्विधमुक्तिकथनं । श्रीकृष्णार्चनमहिमा । शिवनामोच्चारणमाहात्म्य । शिवेन

प्रत्याख्यातायाः शिरवाहिन्या गोलोके अवस्थानादिकथनं। शिवसम्भवात्मजं एष्यिष्यतीति कथनं।

७, ८, ९ अ०।—ब्रह्मकृतसृष्टिविवरणं। शिवस्य तामसत्वं नास्तीतिकथनं। ब्रह्म-नामकथनादिकं। नारदं प्रति ब्रह्मणः शापदानकथनं। असुरादीनामुत्पत्ति-कथनं। भूमिगर्भे मङ्गलस्य जन्मवृत्तान्तकीर्त्तनं। कद्रुवंशादिकथनं। दनुवंशादि-कथनं। अश्विन्यादीनां चन्द्रपत्नीत्वकथनं। चन्द्रस्य क्षयरोगोत्पत्तिविवरणं। हरिहरयोः संवादः।

१०, ११ अ०।—कुवेरादीनां जन्मादिकथनं। सप्तद्वीपकथनं। वर्णसंकरकथनं। घृताचीविश्वकर्म्मणोः संवादः। मातृपित्रादीनां गुरुतरागुरुतरत्वादिकथनं। मातृ-सम्बोधनेनैव मातृतुल्यता भवतीति कथनं। कामार्त्तस्य तस्य शापेन घृतायाः शूद्रगृहे जन्मादिकथनं। तस्याः शापेन विश्वकर्म्मणोऽपि कारुरूपेण जन्मग्रहण-कथनं। प्रयागक्षेत्रे मिलितयोः जातिस्मरयोस्तयोः संलापादिकथनं। तद्गर्भे कुम्भकारादीनामुत्पत्तिकथनादिकं। सङ्कराणामुत्पत्तिकथनं। गोदावर्य्या उत्पत्ति-कथनं। गणकदैवज्ञादीनामुत्पत्तिकथनं। सम्बन्धनिरूपणं। कल्याणमित्रस्य मुने-रुत्पत्तिः। तन्नामस्मरणेन वज्रभीतिर्नास्तीति कथनं। सूर्य्यकृतविप्रस्तोत्रं। विप्र-पादोदकमाहात्म्यं। वैष्णवब्राह्मणप्रशंसा।

१२, १३, १४ अ०।—नारदशापेन ब्रह्मणोऽपूज्यताकथनं। गन्धर्वराजस्य शिवा-राधनावृत्तान्तः। तत्पुत्रत्वेन नारदस्य जन्मादिकथनं। षट्चक्रकथनं। इडा-पिङ्गलादिषोडशनाड़ीकथनं। नारदस्य पुनः शूद्रगृहे जन्मादिकथनं। उपवर्ह-णनामकेन नारदेन विना कृताया मालावत्या विलापादिवर्णनं। तत्समीपे ब्रा-ह्मणरूपेण श्रीकृष्णस्य आगमनं। कृष्णभक्तिमाहात्म्यं।

१५, १६, १७, १८ अ०।—मालावतीसमीपे स्वामिना सह मृत्युकन्याया आगम-नादिविवरणं। कालादीनां रूपवर्णनं। मालावतीकालपुरुषसंवादः। आयु-र्वेदागमविवरणं। धन्वन्तरि-दिवोदासादीनां ग्रन्थकथनं। ज्वरादिलक्षणचिकि-त्सादिकथनं। विष्णुना सह असुराणां संवादः। मालावतीकृतश्रीकृष्णस्तोत्रं। उपवर्हणस्य शरीरे श्रीकृष्णस्य अधिष्ठानकथनं।

१९, २०, २१ अ०।—महापुरुषब्रह्माण्डपावननामककवचकथनं। शङ्करकवच-कथनं। शङ्करस्तवराजकथनं। कान्यकुब्जदेशे नारदस्य जन्मवृत्तान्तकथनं। द्रुमिलस्य उपाख्यानं। मातुर्मरणे अप्राप्तप्रागल्भ्यस्य नारदस्य श्रीकृष्णमन्त्रप्राप्तिविव-रणं। नारदशापमोचनवृत्तान्तकीर्त्तनं।

२२, २३, २४, २५ अ०।—नारदनामनिरुक्तिः। एवं प्रचेतोदक्ष-कर्द्दम-मरीचि-

प्रभृतीनां नामनिर्व्वचनं । ब्रह्मनारदसंवादेन वेदसारकथनं । कृष्णभक्तिमाहात्म्यं । गार्हस्थ्याश्रमप्रवेशे नियमादिकीर्त्तनं । दारपरिग्रहप्रकारः । संसारस्य अनित्यताकथनादिकं । नारदस्य शिवसान्निध्यगमनविवरणं ।

२६. २७ अ०।—शिवस्य नारदाय कृष्णमन्त्रादिदानपूर्व्वकं द्विजानामाह्निकाचारकथनं । गुरुमाहात्म्यकथनं तिलकावश्यकता । शालग्रामादौ हरेरर्चनविधानं । शिलाचक्रमाहात्म्यं । श्रीकृष्णार्चनप्रकारकथनं । गृहि-द्विज-यति-वैष्णवादीनां भक्ष्याभक्ष्यकथनं । विष्णोरनिवेदितान्नजलादीनां विष्ठामूत्रसादृश्यादिकथनं । मांसादिभोजननियमकथनं ।

२८, २९, ३० अ०।—तत्त्वज्ञानकथनं । जीवस्य ब्रह्मप्रतिविम्बत्वकथनं । ब्रह्मणो निर्गुणत्वादिकथनं । प्रकृतिलक्षणादिकथनं । वैष्णवमते ब्रह्मस्वरूपकथनं । तत्र गोलोकधामवर्णनं । गोपीकदम्बवेष्टितस्य श्रीकृष्णस्य राधया आलिङ्गितस्य परब्रह्मत्वकथनं । कृष्णनामनिर्व्वचनं । नारायणऋषेराश्रमवर्णनं । नारायणनारदसंवादः । भगवत्तत्त्वकथनं । राधायाः पूजने श्रीकृष्णस्य प्रीत्याधिक्यकथनं । इति ।

No. 1253. ब्रह्मवैवर्त्तीयगणपतिखण्डः ।

Substance, country-made yellow paper, 12 × 7 inches. Folia 134. Lines, 20 on a page. Extent, 2,680 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Gaṇapati Khaṇḍa alias *Gaṇes'a Khaṇḍa.* The third part of the Brahma-vaivarta Puráṇa. According to the Nárada Puráṇa it should comprise s'lokas; the MS. under notice contains 2680 s'lokas, divided into forty-six chapters, and professes to be complete. The work is devoted to the birth, attibutes, and worship of Gaṇes'a, and forms the scriptures of the followers of that god. It is to be noted, however, that, though the praise of the elephocephalic divinity is its main object, the Vaishṇavite character of the Puráṇa is nowhere lost sight of, and ever and anon the preeminence of Kṛishṇa is prominently brought forward.

Beginning. नारायणं नमस्कृत्य नरञ्चैव नरोत्तमं ।
देवीं सरस्वतीञ्चैव ततो जयमुदीरयेत् ॥

श्रुतं प्रकृतिखण्डं तदमृतार्णवमुत्तमं ।
सर्व्वोत्कृष्टमीप्सितञ्च मूढानां ज्ञानवर्द्धनं ॥
अधुना श्रोतुमिच्छामि गणेशखण्डमीश्वर ।
तज्जन्मचरितं नृणां सर्व्वमङ्गलमङ्गलं ॥
कथं जज्ञे सुरश्रेष्ठः पार्व्वत्या उदरे शुभे ।
देवी केन प्रकारेण लेभे तादृशं सुतं ॥
स चांशः कस्य देवस्य कथं जन्म ललाभ सः ।
अयोनिसम्भवः किंवा किंवाऽसौ योनिसम्भवः ॥
किंवा तद्ब्रह्मतेजो वा कियानेव पराक्रमः ।
का तपस्या च किं ज्ञानं किमु+विमलं यशः ॥
अथ तस्य पुरः पूजा विश्वेषु निखिलेषु च ।
स्थिते नारायणे शम्भौ जगदीशे च ब्रह्मणि ॥ इत्यादिः ।

End. कार्त्स्न्यंश्च ब्रह्मवैवर्त्तं श्रुत्वा यल्लभते फलं ।
तत्फलं लभते मर्त्यः श्रुत्वेदं खण्डमुत्तमं ॥
वाञ्छां कृत्वा तु मनसि शृणोति परमास्तिकः ।
तस्मै ददाति सर्व्वेष्टं सुरश्रेष्ठो गणेश्वरः ॥

Colophon. इति ब्रह्मवैवर्त्ते महापुराणे नारायणनारदसंवादे गणपतिखण्डे षट्चत्वारिंश-त्तमोऽध्यायः । इति गणपतिखण्डः समाप्तः ॥

विषयः । १ प्रथमाध्याये ।—पार्व्वत्या सह स्मरहरस्य विलासमविरामं निर्व्वर्ण्य ब्रह्मादीनां नारायणसमीपगमनादिविवरणं । निधुवनप्रवृत्तस्य पुरारेः पुरद्वारस्थितानामिन्द्र चन्द्रप्रभृतिदेवानां शिवस्तवनं । भूमौ शिववीर्य्यपातकथनं । नारायणनारद-संवादः ।

२, ३ अ०।—पलायितान् देवान् उद्दिश्य पार्व्वत्याः शापदानकथनं । शिवकृत-पार्व्वतीस्तोत्रं । कामिनीनां दुःखवर्णनं । साध्वीलक्षणादिकथनं । पुण्यकाभिधान-व्रतप्रशंसा ।

४, ५, ६, ७ अ०।—पुण्यकविधानं । पुण्यकव्रतकथा । पार्व्वत्या व्रतानुष्ठानमहो-त्सववर्णनं । हरकृतहरिस्तुतिः । गणेश-लम्बोदर-गजाननप्रभृतिनामधेयानां कारणकथनं । सर्व्वाग्रे गणेशादिपञ्चदेवतापूजाविधानं । दक्षिणादानावश्यकता । तत्र पार्व्वत्या सह ब्रह्मादीनां वादानुवादकीर्त्तनं । पार्व्वतीकृतश्रीकृष्णस्तोत्रं ।

८, ९ अ०।—गिरिजागिरिशयोः पुरतः वृद्धरूपेण श्रीकृष्णस्य गमनवृत्तान्तकथनं । पञ्चविधपितृकथनं । नानाविधमातृकथनं । पञ्चविधपुत्रकथनं । हरिभक्तप्रशंसा ।

गणेशजन्मकथनं। शिवयोः समीपे आकाशवाणीविवरणं। तयोः पुत्रमुखदर्शन-वृत्तान्तकीर्त्तनञ्च।

१०, ११, १२ अ०।—गणेशाय ब्रह्मविष्णुकुवेरादीनां यौतुकदानादिकथनं। मङ्गलमहोत्सववर्णनं। मुद्रितनयनेन शनैश्चरेण सह पार्व्वत्याः संवादः। शनैश्चरस्य स्ववृत्तान्तवर्णनं। तद्दृष्टिपातेन गणेशस्य शिरोरहितत्वकथनं। गजशिरश्छेदनविवरणं। गणेशस्य मस्तकहीनदेहे गजशिरःसंयोजनं। दुर्गायाः शनैश्चराय वरदानं।

१३, १४, १५, १६ अ०।—गणेशनामाष्टककथनं। गणेशपूजास्तवकवचादिकथनं। भूपतितशैववीर्य्यनिक्षवविवरणं। कार्त्तिकप्रवृत्तिप्राप्तिकथनं। कार्त्तिकानयनार्थं वीरभद्रादिप्रेरणकथनं। तैः सार्द्धं कार्त्तिकस्य संवादः। स्तनदात्र्यादिषोड़शमातृकथनं। पार्व्वतीप्रेरितरथेन कार्त्तिकस्य कैलासागमनकथनं। पुरीप्रवेशकाले तस्य पूर्णकुम्भवेश्यादिरूपमङ्गलचिह्नसन्दर्शनं। आनन्दोत्सववर्णनञ्च।

१७, १८, १९, २० अ०।—कुमाराभिषेकमहोत्सववर्णनं। विघ्नेशस्य शिरोनाश-रूपविघ्नकारणकथनं। शङ्करप्रभाकरयोर्व्विरोधकीर्त्तनं। शङ्करं प्रति कश्यपस्य शापदानकथनं। मालि-सुमालिनोः कथा। व्याधिनाशनसूर्य्यकवचादिकथनं। गणेशस्य गजास्ययोजने विशेषकारणकथनं। पुष्पभद्रानदीतीरे रम्भया सह कामिनः शक्रस्य संवादकथनं। तयोर्ज्जलक्रीड़ादिवर्णनं। तत्र दुर्व्वासस आगमनादि-विवरणं।

२१, २२, २३, २४, २५ अ०।—इन्द्रस्य पुनः लक्ष्मीप्राप्तिविवरण। लक्ष्मीस्तवकवच-पूजादिविधानं। शक्र-सनक-सनन्द-सनातनप्रभृतीनां क्षीरसागरगमनपूर्व्वकं महा-लक्ष्मीसन्दर्शनवृत्तान्तकथनं। लक्ष्मीचरित्रकीर्त्तनं। गजाननस्य एकदन्तधारण-कारणकथनं। जमदग्निसमीपे कार्त्तवीर्य्यार्ज्जुनस्य आतिथ्यग्रहणवृत्तान्तकीर्त्तनं। कामधेनुशरीरात् सैन्योत्पत्तिकथनं। जमदग्निकार्त्तवीर्य्यार्ज्जुनयोर्युद्धवर्णनं।

२६, २७, २८, २९, ३० अ०।—तयोर्व्विधातृकृतसन्धिसंस्थापनकथनं। पुनस्तयो-र्युद्धवर्णनं। जमदग्निनिधनकथनादिकं। अग्निदगरदाद्येकादशविधवधार्हकथनं। रेणुकाभृगुसंवादः। सहमरणकथनं। ब्रह्मोपदेशात् भृगोः शिवलोकगमनादि-वृत्तान्तकथनं। तत्कृतशिवस्तोत्रं। तस्य महादेवात् दिव्यास्त्रादिलाभकथनं।

३१, ३२, ३३, ३४ अ०।—त्रैलोक्यविजयश्रीकृष्णकवचकथनं। श्रीकृष्णपूजादि-विधानं। श्रीकृष्णस्तोत्रकीर्त्तनं। परशुरामस्य प्रयाणकाले मङ्गललक्षणसन्दर्शन-विवरणं। तस्य स्वप्नदर्शनविवरणं। कार्त्तवीर्य्यार्ज्जुन-रामदूतयोः संवादः। मनोरमासमीपे कार्त्तवीर्य्यार्ज्जुनस्य निजदुःस्वप्नवृत्तान्तकथनं।

३५, ३६, ३७, ३८, ३९ अ०।—कार्त्तवीर्य्यस्य दैववाणीश्रवणविवरणं। याचाकाल अनिष्टसूचकचिह्नकथनं। ब्राह्मणलक्षणं। मुनिलक्षणं। योगिलक्षणं। हरिभक्त-लक्षणं। रामार्ज्जुनयोः सङ्ग्रामवर्णनं। शिवकवचकथनं। रामकृतकालीस्तोत्रं। दशाक्षरमहाविद्याकवचकथनं। रामस्य क्षत्त्रियकुलनाशनप्रतिज्ञादिकथनं। तस्य वृद्धब्राह्मणेन सह संवादः। महालक्ष्मीकवचादिकीर्त्तनं।

४०, ४१, ४२ अ०।—रामकृत-पद्माक्ष-पुष्कराक्षनाशनकथनं। परशुरामस्य मूर्च्छादिकथनं। अर्ज्जुननिपातनं। राधा-लक्ष्मी-सावित्रीप्रभृतीनां श्रीकृष्णशक्ति-विशेषत्वकथनं। परशुरामं प्रति ब्रह्मणो जनकादिषु पूज्यतरपूज्यतमादिनिर्द्देशेन वन्दनाकरणोपदेशः। रामस्य शिवसमीपगमनादिविवरणं। कैलासवर्णनं। गणेश-रामयोः संवादः। शौनस्वरूपनिरूपणं।

४३, ४४, ४५, ४६ अ०।—गणेशदन्तभङ्गादिविवरणं। दुर्गायाः खेदवर्णनं। रामं प्रति तस्याः कोपादिकथनं। गणेशस्य परमस्वरूपवर्णनं। पुत्रनामाष्टकस्तुतिः। विष्णूपदेशेन रामकृतदुर्गास्तोत्रं। गणेशस्य कृष्णरूपत्वेऽपि तुलस्या पूजननिषेधः। तुलसीगणेशयोः संवादकीर्त्तनं। एतत्पाठादिफलश्रुतिः॥ इति।

No. 1254. अमृतसागरी, वा लीलावतीविवृतिः।

Substance, country-made yellow paper, 10 × 6 inches. Folia, 68. Lines, 23 on a page. Extent, 1,607 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, new. Prose. Incorrect.

Amrita-ságarí alias *Lílávatí-vivriti*. A commentary on the *Lílávatí* section of the *Siddhánta S'iromani*. By Gangádhara, son of Govardhana, and grandson of Divákara, of the Vastu race, an inhabitant of the town of Jambusara, which had been established by the renowned sage Yájnavalkya. The *Siddhánta S'iromani* was written by Bháskara Acharya, son of Mahes'vara.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय। श्रीसूर्य्याय नमः।

आदित्यं जगदुद्भवस्थितिविभुं + + + + + +
ध्येयं ब्रह्म षडूर्म्मिदोषरहितं पश्यन्ति ये सूक्ष्मं।
भक्तानाञ्च मनोरथार्थफलदं क्लेशान्वयच्छेदकं
गीतं सश्रुतिभिः सदोदयमहं वन्दे जगद्भास्करं॥

गुरोरङ्घ्रिपद्मद्वयञ्च प्रणम्य प्रसीदन्मुखं सिन्धुरास्यं गणेशं ।
जगद्बोधरूपां मतिं विश्वमायां गिरां चेश्वरीं ब्रह्मपुत्रीं प्रसन्नां ॥
महेश्वरोऽभूच्च महेश्वरस्य प्रसादलब्धोदयबुद्धिदृष्टिः ।
तस्यात्मजो भास्करलब्धबोधः श्रीभास्कराचार्य्य इति प्रसिद्धः ॥
वेदोपवेदवेदाङ्गवेत्ता विश्वैककोविदः ।
गणितज्ञो गुणाग्रीयो गणनायां द्विजोत्तमः ॥
ब्रह्मादिर्जगदादिकालकलना पञ्चप्रकारागणैः
खेटानाञ्च सवासनाञ्च दिवि यद् गोलप्रपञ्चस्थितिः ।
यन्त्राणि द्विविधञ्च यन्त्रगणितं तेन क्रमाद्विस्तृतं
तत्सिद्धान्तशिरोमणौ तु कविना श्रीभास्करेण स्फुटं ॥
विष्णुस्वरूपं गणितं रहस्यं व्यक्तमिति द्विधा यतः+++ ।
गुरुप्रसादाभ्यसनैर्विदित्वा +++श्रीमान् महतोऽपि मोहात् ॥
अव्यक्तबीजभूतत्वाद् गणितं वीजसञ्ज्ञितं ।
व्यक्तञ्च पाटीगणितं प्राहुर्गणितवित्तमाः ॥
तत्र लीलावती नाम गणकोत्तमपाटिका ।
रचिता भास्करेणान्यपाटिकोक्तस्वरूपिणी ॥
श्रीयाज्ञवल्क्यमुनिवर्य्यकृतप्रतिष्ठं जम्बूसरो नगरमस्ति सुतीर्थरम्यं ।
धीमांस्तु वत्सकुलजोऽत्र दिवाकर+ज्ञानाद्दिवाकर इति प्रथितो द्विजोऽभूत् ॥
श्रीगोवर्द्धनपादपद्मस्मरणेनान्तःपवित्रात्मवान्
सद्वृत्तः सुयशाः परोपकृतिकृद्दीने दयालुः कृती ।
श्रीगोवर्द्धनसञ्ज्ञितो द्विजवरः ख्यातोऽस्ति भूमण्डले-
+ + + + + + + + + + ॥
तत् सूनोरनुजो++ धीमान् लक्ष्मीधरोऽद्भुतात् ।
गङ्गाधरकृपालब्धो दयागङ्गाधराह्वयः ॥
तेन ख्यातदिवाकरात्तसुधिया विद्वत्सुखप्रीतिदा
सन्देहार्त्तिविनाशिनी गणकधीवृद्धिप्रदारभ्यते ।
श्रीगोवर्द्धननन्दनेन विमला लीलावतीपाटिका-
टीका चामृतसागरीति सरला गङ्गाधरेण स्फुटं ॥
श्रीभास्कराचार्य्य इष्टदेवताप्रणामपूर्व्वकमित्यादिः ।

End. लब्धं दीपोच्चमुभयतोऽपि तुल्यमेव १५६ हस्ताः १२, एवं पञ्चसप्तराशिकाद्यखिलं
त्रैराशिकेन सिद्धं, छात्रार्थं स्वयमेव निगदितं तथा तन्नोक्तमिति ।

Colophon. श्रीगणकगङ्गाधरकृता लीलावतीविवृतिः समाप्ता ।

विषयः । भास्कराचार्य्यकृतसिद्धान्तशिरोमण्यन्तर्गत-लीलावत्या व्याख्यानं ।

No. 1255. नाममाला ।

Substance, country-made yellow paper, 12 × 7 inches. Folia, 32. Lines, 25 on a page. Extent, 900 s'lokas. Character, Bengali. Date, . ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct.

Námamálá. A dissertation on the merits of repeating the names of Hari, Hara, &c. as a means of salvation. Author's name not known.

Beginning. यन्नामकीर्त्तनादेव सद्यः पापक्षयो भवेत् ।
तमहं संस्मरामीशं शिवं कृष्णं विमुक्तये ॥
ननु नामकीर्त्तनात् सद्यः पापक्षयप्रतिपादकमन्त्रार्थवादेतिहासपुराणोपपुराण-संहितागमादीनां कर्म्मानुष्ठानादिपराणां स्वार्थेऽपि प्रामाण्यं नास्तीति चेत् । इत्यादिः ।

End. तत्र अतिशयाधानं पूर्ब्बत्वेनैव निराकृतं । माला-करणं धारयति निरञ्जन इति निर्म्मलः ॥

Colophon. इति नाममाला ।

विषयः । हरिहरादिनामकीर्त्तनात् पापक्षयप्रतिपादकवाक्यानामपि मानान्तरसंवादविसंवादयोरभावात् स्वार्थेऽपि प्रामाण्यमस्तीति मतसंस्थापनादिकं । अर्थवादविचारः । नामकीर्त्तनमाहात्म्यकथनं । हरिहरनाम्नां मोक्षसाधनज्ञानसाधनत्वप्रदर्शनं । तेषां चतुर्व्वर्णसाधनत्वकथनञ्च । नामविशेषकीर्त्तने फलविशेषकथनं । नाममाहात्म्यश्लोककथनादिकं ।

No. 1256. मन्त्रमहोदधिः ।

Substance, country-made yellow paper, 12 × 7 inches. Folia, 122. Lines, 26 on a page. Extent 3,766 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, fresh. Some parts have been destroyed by worms. Prose and verse. Generally correct.

Mantra-mahodadhi. A compendium of the various mystic formulas and mantras used in worshipping Hindu divinities, and the routine of worship. By Mahidhara, the commentator of the White Yajur Veda. The mantras are all taken from the Tantras, the ritual is throughout Tántric, and the writer evinces a leaning for the S'ákta cult, but the mantras of Vishṇu, Gaṇes'a, Gopála, &c. are all included in the work.

Beginning. प्रणम्य लक्ष्मीनृहरिं महागणपतिं गुरुं ।
तन्त्राण्यनेकान्यालोक्य वक्ष्ये मन्त्रमहोदधिं ॥
प्रातरुत्थाय शिरसि ध्यात्वा गुरुपदाम्बुजं ।
आवश्यकं विनिर्व्वित्य स्नातुं यायात् सरित्तटे ॥
श्रौतेन विधिना स्नात्वा मन्त्रस्नानं समाचरेत् ।
स्मार्त्तसन्ध्यां मन्त्रसन्ध्यां कृत्वा देवं विचिन्तयेत् ।
गृहद्वारमथागत्य द्वारपूजां समारभेत् ।
द्वारमस्त्राम्बुना प्रोक्ष्य गणेशं चोर्द्धतो यजेत् ॥
महालक्ष्मीं दक्षभागे वामभागे सरस्वतीं ।
पुनर्दक्षे यजेद्विघ्नं गङ्गाञ्च यमुनामपि ॥
पुनर्वामे क्षेत्रपालं सुसिन्धुयमुने अपि ।
पुनर्दक्षे तु धातारं विधातारन्तु वामतः ॥ इत्यादिः ॥

End. प्रयोगानपि तत्प्रोक्तान् प्रकुर्य्यादिष्टसिद्धये ।
एवं यो भजते नित्यं श्रीमद्गोपालसुन्दरीं ।
सर्व्वान् कामानवाप्यान्ते सायुज्यं ब्रह्मणो व्रजेत् ॥

Colophon. इति श्रीमहीधरविरचिते मन्त्रमहोदधौ द्वाविंशस्तरङ्गः ॥ २२ ॥ हरये नमः ।

विषयः । प्रथमतरङ्गे ।—प्रातःकृत्यादिकथनपूर्व्वकं सामान्यतो भूतशुद्ध्यादिनिरूपणं । २ तरङ्गे ।—गणेशमन्त्रनिरूपणादिकं । ३ तरङ्गे ।—कालीसुमुखीमन्त्रादि-कथनं । ४ तरङ्गे ।—तारामन्त्रादिनिरूपणं । ५ तरङ्गे ।—तारामन्त्रभेद-कथनं । ६ तरङ्गे ।—छिन्नमस्तामन्त्रादिकथनं । ७ तरङ्गे ।—यक्षिण्यादिमन्त्र-प्रजादिनिरूपणं । ८ तरङ्गे ।—बालालघुश्यामामन्त्रादिनिरूपणं । ९ तरङ्गे ।—अन्नपूर्णामन्त्रादिकथनं । १० तरङ्गे ।—वगलामुखीमन्त्रादिनिरूपणं । शकटा-भिधमहाविद्याकथनं । फलादिनिरूपणञ्च । ११ तरङ्गे ।—श्रीविद्यादिनिरू-पणं । १२ तरङ्गे ।—श्रीविद्यायाः परिवारपूजनादिप्रकारकथनं । १३ तरङ्गे ।—हनूमन्मन्त्रादिकथनं । १४ तरङ्गे ।—विष्णुमन्त्रादिनिरूपणं । १५ तरङ्गे ।—सूर्य्यादिमन्त्रादिनिरूपणं । १६ तरङ्गे ।—शिवादिमन्त्रनिरूपणादिकं । १७

तरङ्गे ।—कार्त्तवीर्य्यमन्त्रादिकथनं । १८ तरङ्गे ।—कालरात्रि-चण्डिकादि-मन्त्रकथनं । १९ तरङ्गे ।—ताम्रचूडादिमन्त्रकथनं । २० तरङ्गे ।—यन्त्रनिरूपणं । २१ तरङ्गे ।—नित्यपूजाप्रकारादिकथनं । २२ तरङ्गे ।—गोपालसुन्दर्य्यादिपूजादिनिरूपणं । (अत्र तरङ्गसङ्ख्यावैषम्यं दृश्यते) ।

No. 1257. पद्मपुराणीयसृष्टिखण्डः ।

Substance, country-made yellow paper, 13 × 7 inches. Folia, 295. Lines, 20 on a page. Extent 7,006 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1725. Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, fresh. Verse. Very incorrect.

Padma Purána, Srishṭi Khanḍa. The Padma is the second of the eighteen great Puráṇas; it comprises 55,000 s'lokas, divided, according to its own statement, into five khanḍas or parts, each of which may be looked upon as a separate work. A sixth part, the *Kriyáyogasára* is usually added, and it is, perhaps, the most popular of all, being met with more frequently than the others (*ante* p. 113), but as it is not included in the abstracts of the different Puráṇas given in the Nárada Puráṇa, it is obvious that it originally formed no part of the Padma Puráṇa, and can only be looked upon as an apocryphal work; in fact according to native opinion this and the Brahma-vaivarta are the least trustworthy of Puráṇas. Professor Wilson has published a detailed account of the whole of the Padma Puráṇa (*Journal R. A. S.*, V. pp. 280 *et seq. Miscellaneous Essays*, I, pp. 21 *et seq.* Preface to the Vishṇu Puráṇa, pp. xxix *et seq)*; and the following is his remark on the character of the part (the first) under notice:—

"The Paushkara, or *Sr'ish'ti Khanḍa* consists of forty-six chapters and about 8500 stanzas. Lomaharshaṇa, the disciple of Vyása, sends his son Ugras'ravas the Súta to Naimisháran'ya, to relate the Puráṇas to S'aunaka and other R'ishis assembled at that place. At S'aunaka's request he communicates to them that Puráṇa, which, from its containing an account of the lotus (Padma), whence Brahmá appeared in order to create the world, is termed the Pádma Puráṇa. Súta, in replying, proclaims also his right by birth and profession to narrate the Puráṇas, which were in the present Kalpa imparted by Vishṇu in

the Matsya avatára to Brahmá, and by him to the gods in the first instance, and in the second to Lomaharshaṇa, by Vyása, who was a form of Brahmá. We have here also the assertion that the Puráṇas consisted originally of 100 kot'ís, a thousand million of stanzas, of which 400,000 were thought sufficient for the instruction of man—the rest being preserved by the gods. Súta then recapitulates all that he purposes to narrate to the R'ishis, the whole of which he says was formerly imparted by Brahmá to his will-begotten son, the patriarch Pulastya, by whom it was related at Gaṅgádwára to Prince Bhíshma; in fact, therefore, Pulastya is the person to whom this portion of the Pádma Puráṇa is properly to be ascribed."

It may be noted here that, for reasons already referred to in different parts of these "Notices," I do not subscribe to the date assigned to the different Puráṇas by the learned Professor. The fact of the extent of the whole work, 55,000 verses, being noticed by Chand in the 12th century, is of itself enough to show that the work existed long before that poet. Quotations from the work are frequently met with in works of the 9th, 10th and 11th centuries. I should add, however, that the work has been very carelessly preserved, and there are unmistakable interpolations in different parts of it.

Beginning. स्वस्थं चन्द्रावदातं करिकरमकरक्षोभसञ्जातफेनं
ब्रह्मोद्भूतं प्रसक्तैर्व्रतनियमपरैः सेवितं विप्रमुख्यैः ।
ॐकारालङ्कृतेन त्रिभुवनगुरुणा ब्रह्मणा दृष्टिपूतं
सम्भोगाभोगरम्यं जलमशुभहरं पौष्करं वः पुनातु ॥

सूतमेकान्तमासीनं व्यासशिष्यं महामतिं ।
लोमहर्षणनामा वै उग्रश्रवमभाषत ॥
ऋषीणामाश्रमांस्तात गत्वा धर्म्मान् समासतः ।
पृच्छतां विस्तराद् ब्रूहि यस्मात्तः श्रुतवानसि ॥ इत्यादिः ॥

End. ततस्तु दानवा भीष्मा ऊचुः सर्व्वगुरुं वचः ।
दीचास्तु च महाभाग भूतः कालापतःस्थितान् ॥
तथात्मलोमना + च समता + पुरोहितः ।
प्रमाणं वान्यदेवेषु कर्त्तव्यं न कदाचन ॥
एकस्य चैव + भक्तं भोक्तव्यं कर + पुष्टैः ।

Colophon. इत्यादिमहापुराणे पाद्मे सृष्टिखण्डः समाप्तः ।

विषयः। सदयुग्मागेन्दुशाके वृषराशौ महीसुते।
सम्पूर्णं स्यात् पूर्व्वभाद्रपदे कृष्णतृतीयके॥

१ प्रथमाध्याये,—सूतेन सह ऋषीणां संवादः। सूतस्य जन्मादिविवरणं। पुराणावतारविवरणञ्च।

२ अ०,—प्रतिसञ्चारादिकथनप्रश्नः। अष्टाङ्गार्घ्यकथनं। ब्रह्मपुलस्त्यसंवादः। पुलस्त्यभीष्मयोः संवादः। महत्तत्त्वादिसृष्टिप्रकारकीर्त्तनं।

३ अ०,—कालपरिमाणादिकथनं। पृथ्वीकृतवराहस्तुतिः। चतुर्व्विधसृष्टिकीर्त्तनं। विशेषेण ब्राह्मणक्षत्रियादीनामुत्पत्तिकथनं। तेषामाचारादिकथनं। ब्रह्मणो भृगुपुलस्त्यप्रभृतिनवसङ्ख्यकमानसपुत्रसर्ज्जनादिकथनं। पुष्टितुष्टिमेधादीनां पुत्रादिकथनं। शिवस्य अष्टमूर्त्तिस्थानादिकथनं।

४, ५ अ०,—ख्यातिगर्भजाताया लक्ष्म्याः समुद्रकन्यात्वप्राप्तिविवरणं। दुर्व्वाससः इन्द्रं प्रति शापदानादिवृत्तान्तः। समुद्रमन्थनविवरणं। नारदकृतविष्णुस्तोत्रं। सतीकृतदक्षयज्ञवर्णनं। सतीपुरतो दक्षस्य शिवनिन्दादिकरणं। सतीदेहत्यागः। दक्षकृतशिवस्तुतिः।

६, ७ अ०,—दक्षप्रजापतेर्वंशकथनं। वस्वादीनामुत्पत्तिकथनं। काश्यपानामुत्पत्तिकीर्त्तनादिकं। ज्येष्ठपूर्णिमाव्रतविधानादिकथनं। गर्भिण्या नियमादिकथनं। ऊनपञ्चाशन्मारुतानामुत्पत्तिः। मन्वन्तरवर्णनं।

८, ९ अ०,—पृथिवीनामनिर्व्वचनं। पृथोरुपाख्यानं। सावर्णिकमनोरुत्पत्तिकथनादिकं। यमयमुनयोरुत्पत्तिकथनं। यमस्य तपस्यादिवर्णनं। मनुवंशकीर्त्तनं। इलोपाख्यानं। सूर्य्यवंशकथनं। पितृवंशकथनं। नर्म्मदाया उत्पत्तिकथनं। श्राद्धे वर्ज्यावर्ज्यकथनं। श्राद्धविधानं। मन्वन्तरकथनं। साधारणादिश्राद्धभेदकथनं।

१०, ११ अ०,—एकोद्दिष्टश्राद्धविधिः। मृताहे पार्व्वणनिषेधः। विश्वामित्रपुत्राणामुपाख्यानं। योगिनां चक्रवाकत्वप्राप्तिकथनादिकं। पिपीलिकोपाख्यानं। निधिघर्म्मविन्दुजातपुरुषभयात् शिवस्य विष्णुभवनपलायनादिविवरणं। अर्ज्जुनस्य त्रिपुरुषजातत्वविवरणकीर्त्तनं। नरनारायणसम्भवकथनादिकं। वालिसुग्रीवप्रभृतीनां जन्मकारणादिकीर्त्तनं। गार्हपत्यादिवह्निविवरणं। ब्रह्ममुखाद् वेदप्रवृत्तिकथनं। ब्रह्मशिरश्छेदनादिकथनं।

१२ अ०,—ब्रह्मणो यज्ञानुष्ठानविवरणं। तेन सह तरूणां संवादः। पुष्करतीर्थोत्पत्तिविवरणं। ब्राह्मी दीक्षा। म्लेच्छादीनामपि पुष्करतीर्थे मरणे ब्रह्मलोकावाप्त्यादिकथनं। आश्रमधर्म्मकथनं। गोपकुमारीवेशधारिण्या कयाचित् कामिन्या सह इन्द्रस्य संवादः। गायत्रीतिसमाख्यया तया सह ब्रह्मणो विवाहकथनं।

विषयः। १३ अ०,—ब्रह्मयज्ञानुष्ठानकाले (युष्माकं कुले अवतरिष्याम्यहं) इति गोपान् प्रति विष्णोर्वरदानविवरणं। तत्र कपर्द्दिना सह ब्राह्मणानां संलापः। सावित्री-म्टहे लक्ष्मीसतीप्रभृतीनामागमनविवरणकथनं। इन्द्रोपेन्द्रादीन् प्रति सावित्र्याः शापदानकथनं। लक्ष्मीसत्यादिकमुद्दिश्य तथा तस्याः शापदानञ्च। विष्णुकृत-दुर्गाशतनामस्तोत्रकीर्त्तनं। कार्त्तिकपौर्णमास्यां ब्रह्मपूजनादिफलकथनं।

१४, १५, १६, १७ अ०,—सरस्वतीमाहात्म्यं। उत्तर-पश्चिमवाहिन्योर्गङ्गासर-स्वत्योर्विशेषेण माहात्म्यकीर्त्तनं। ज्येष्ठकुण्डमाहात्म्यादिकथनं। सरस्वत्या नन्देति-नामकारणकथनं। राज्ञा सह हरिण्याः संवादः। तत्प्रति तस्याः शापदानं। व्याघ्ररूपेण तेन सह नन्दायाः सवत्सायाः संवादः।

१८ अ०,—पुष्करतीर्थस्य परिमाणादिकथनं। कालेयेतिनामधेयदानवद्वन्द्व-विप्रहतानां देवादीनां चेष्टादिवर्णनं। अगस्त्यविन्ध्ययोरुपाख्यानं। अगस्त्यस्य समुद्रपानविवरणं। तत्र स्थितैः कालेयसञ्ज्ञकैः दानवैः सार्द्धं देवानां युद्धवर्णनं। अगस्त्यकुण्डमाहात्म्यकथनं। सप्तर्षीणामाश्रमकथनं। दानदमादिप्रशंसा। अनृत-क्रोधादिनिन्दनं। कात्यायनजमदग्निप्रभृतीनां विषस्तोत्यकथनं।

१९, २० अ०,—लावण्यवतीपुष्पप्रवाहयोरुपाख्यानं। तालव्रत-प्रीतिव्रत-गौरीव्रत-सरस्वतीव्रतप्रभृतिनानाविधव्रतविधानं। धर्म्मनित्यमहिष्या भानुमत्याः पुरतः वशिष्ठस्य लक्ष्मीलाभोपायकथनादिकं। लीलावतीतिनामधेयाया वेश्याया उपा-ख्यानं। विशोकद्वादशीव्रतविधानं। गुड़धेनुक्षीरधेनुसुवर्णधेनुदानप्रभृतिव्रत-कथनं। लवणाचल-धान्याचलादिदानविधानं। सौरव्रतविधानं। सकलसप्तमी-संसारसप्तमीप्रभृतिव्रतविधानञ्च।

२१, २२ अ०,—अगस्त्यस्य जन्मादिविवरणं। अनन्तफलदतृतीयाव्रतविधानं। गौरीव्रतादिविधानं। द्वारकायाः कुशस्थलीतिपूर्व्वनामकथनं। भगवतो द्वैपायन-रौहिणेय-कृष्णेति त्रिविधावतारप्रयोजनादिकीर्त्तनं। भीमद्वादशीविवरणं। ना-रायणमेव पतित्वेन लब्धुं नारीणां तपस्यादिवर्णनं। मन्मथव्रतविधानं। भार्गव-विरोचनसंवादकीर्त्तनं। अङ्गारकचतुर्थीव्रतविधिः।

२३, २४, २५ अ०,—आदित्यशयनकथनं। तड़ागारामकूपादिप्रतिष्ठादौ वेद्या-दिनिर्म्माणविधिः। रोहिणीचन्द्रशयनव्रतविधानं। तड़ागादिप्रतिष्ठाविधिः। अश्वत्थादिवृक्षरोपणादिविधिः। सौभाग्यशयनव्रतविधिः। वसन्तशुक्लतृतीयायां शिवाशिवयोर्विवाहोत्सवविधिकीर्त्तनं।

२६, २७ अ०,—भगवतो वामनलीलादिवर्णनं। विष्णुपदोत्पत्तिविवरणं। नाग-तीर्थकथनं। ब्रह्मनागगणसंवादः। सर्पभयनिराकरणोपायकथनं। रुरुनामक-

दैत्येन सह देवानां युद्धवर्णनं। शिवदूत्या आविर्भावादिविवरणं। केन कर्म्मणा प्रेतत्वमुपजायते तत्कथनादिकं।

२८ अ०,—मार्कण्डेयोत्पत्तिविवरणं। अत्रिणा सह राघवस्य समागमवृत्तान्तादिकथनं। रामचन्द्रस्य स्वप्नविवरणं। स्वप्ने दृष्टस्य मृतस्य श्राद्धकर्त्तव्यता। ब्राह्मणभोजनकाले सीताया अपमानवृत्तान्तकीर्त्तनं। रामचन्द्रादीनां पुष्करतीर्थगमनकथनं। श्रीरामकृतशङ्करस्तोत्रं। मार्कण्डेयाश्रमवर्णनं।

२९, ३० अ०,—यज्ञानुष्ठानकाले ब्रह्मणा प्रेरितस्य विष्णोः सावित्रीसमीपगमनवृत्तान्तकथनं। सावित्र्या सह गौर्य्यादीनां कथोपकथनं। विष्णुकृतब्रह्मस्तुतिः। क्षेमङ्कर्य्या उत्पत्तिकथनादिकं। पञ्चपातकनाशनादिकथनं। वशिष्ठश्वेतराजसंवादः। विनीताश्वराजोपाख्यानं। ब्रह्माण्डदानविधानं। दैत्यसैन्यवर्णनं।

३१, ३२, ३३ अ०,—दानवैः सह देवानां युद्धवर्णनं। श्चोर्व्वस्य जननादिविवरणं। वज्राङ्गकृतशत्रुबन्धनकथनं। तारकासुरजन्मकीर्त्तनं। सुरतारकयोः सङ्ग्रामवर्णनं। देववृन्दकृतब्रह्मस्तोत्रं। विभावरीब्रह्मसंवादः। पार्व्वत्या उत्पत्तिकथनादिकं। नारदहिमालयसंवादः। पिनाकपाणेः समाधिभङ्गाय कुसुमशरस्य प्रयाणादिवर्णनं। रतिकृताशुतोषस्तवनादिकं। पार्व्वत्यास्तपस्यादिवर्णनं। गौरीविवाहकथनं। पार्व्वतीगात्रमलात् गणानामुत्पत्तिकथनं।

३४, ३५, ३६ अ०,—कुमारसम्भवकथनं। पितृमाहात्म्यकथनं। केदार-गङ्गासागर-ब्रह्मसरः-कुरुक्षेत्र-रामेश्वरप्रभृतितीर्थकथनं। श्राद्धकालनिरूपणादिकं। सोमोत्पत्तिकथनं। ताराहरणविवरणं। राजपुत्रापराभिधेयस्य बुधस्य जन्मादिकथनं। यदुवंशकथनं।

३७ अ०,—क्रोष्टुवंशवर्णनं। मायामोहकर्तृकदैत्यमोहनवृत्तान्तकीर्त्तनं। मणिहरणोपाख्यानं। चार्व्वाकमतसूत्रपातः। कृष्णादीनां जन्मकथनादिकं। सङ्क्षेपेण दशावतारप्रयोजनकीर्त्तनं। शुक्रस्य तपस्यादिकथनं। इति समाप्तिः।

No. 1228. कथासरित्सागरसारः।

Substance, country-made paper, 14 × 6 inches. Folia, 914. Lines 30 on a page. Extent, 27,420 s'lokas. Character, Bengali. Date, Samvat 1682. Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, new. Verse. Incorrect.

Kathásaritságara alias *Vrihatkathá-ságara*, or *Vrihatkathá*. "The Watery Ocean of Stories," a large collection of entertaining stories.

By Bhaṭṭa Somadeva. The character of this work is already well known to European scholars through the notices published by Wilson and others; and the whole of the text has been brought out, partly in Sanskrit and partly in Roman type, by the learned Professor Weber (*Abhandlungen* II to IV.); it is not necessary therefore to enter at length into its history. The headings of the stories are given below in Sanskrit. The MS. is dated Samvat 1682, and is nearly two hundred and fifty years old.

Beginning. श्रियं दिशतु वः शम्भोः श्यामः कण्ठो मनोभुवा ।
अङ्कस्थपार्वतीदृष्टिपाशेनेव विचेष्टितः ॥
सन्ध्यानृत्योत्सवे धारा +++डूय विघ्नजित् ।
शीत्कारशीकरै रत्याः सत्पयन्निव पातु वः ॥
प्रणम्य वाचं निःशेषपदार्थद्योतदीपिकां ।
बृहत्कथासागरस्य सङ्ग्रहं रचयाम्यहं ॥
आद्यमत्र कथापीठं कथामुखमतः परं ।
ततो लावणको नाम तृतीयो लम्बको भवेत् ॥
नरवाहनदत्तस्य जननञ्च ततः परं ।
स्याच्चतुर्दारिका चाथ ततो मदनमञ्चुका ॥
ततो रत्नप्रभा नाम लम्बकः सप्तमो भवेत् ।
सूर्य्यप्रभाभिधानश्च लम्बकश्चाष्टमो भवेत् ॥
अलङ्कारवती नाम ततः शक्तियशा भवे ।
वेलालम्बकसञ्ज्ञश्च भवेदेकादशस्ततः ॥
शशाङ्कवत्यपि ततस्ततश्च मदिरावती ।
महाभिषकनामा च ततः स्यात् पञ्चलम्बकः ॥
ततः सुरतमञ्जर्य्यप्यथ पद्मावती भवेत् ।
ततो विषमशीलाख्यो लम्बकोऽष्टादशो भवेत् ॥
यथा मूलं तथैवैतन्न मनागप्यतिक्रमः ।
ग्रन्थविस्तरसङ्क्षेपमात्रं भाषा च विद्यते ॥
औचित्यान्वयरक्षा च यथाशक्त्या विधीयते ।
यथा रसाभिघातेन काव्यांशस्य च योजना ॥
वैदग्ध्यख्यातिलोभाय मम नैवायमुद्यमः ।
किन्तु नानाकथाजालस्मृतिसौकार्य्यसिद्धये ॥ इत्यादिः ।

End. एवं मद्वचनोद्गतां पठति यो यो वा शृणोत्यादराद्
यश्चैतां + कथां बिभर्त्ति न चिरात् सोऽध्वस्तपापः कृतः।
सद्विद्याधरतामवाप्य नियतं लोकं मम प्राप्नुयाद्-
इत्यस्याश्च वरं तदा गिरिसुता कान्तः कथा + ददौ ॥

Colophon. इति श्रीभट्टसोमदेवविरचिते कथासरित्सागरे विषमशीललम्बके पञ्चमस्तरङ्गः ॥
आदितश्चतुर्विंश + रशतं, समाप्तश्चायं वृहत्कथासागरसङ्ग्रहः ॥
इदं गुरुगिरीन्द्रजाप्रणयमन्दरान्दोलनात्
पुरा किल कथामृतं हरमुखाम्बुधेरुद्गतं।
प्रसह्य रसयन्ति ये विगतविघ्नलब्ध+ यो
धुरन्दधति वैबुधीं भुवि भवप्रसादेन ते ॥०॥
श्रीसातवाहनकुलाम्बुधिपारिजातः सङ्ग्रामराज इति भूमिपतिर्बभूव।
येनावतीर्य्य विविधैर्विबुधैः श्रितेन काश्मीरमण्डलमनीयत नन्दनत्वं ॥०॥
तस्यात्मजो + + शेषमहीशमौलिमाणिक्यरत्ननिकषीकृतपादपीठः।
श्रीमाननन्त इति तत् + + + + + + शौर्य्यैकराशिरुदपद्यत चक्रवर्त्ती ॥०॥
द्वाराग्रसीमनि च यस्य विक्षतकण्ठः चिप्तोदरं नरपतर्लुठति स्म मूर्द्धा।
सेवागतो जितमहाहरिचक्रचारु—कीर्त्तिः शरेण परितोषमिवैत्य राज्ञः ॥
सोऽथ त्रिगर्त्ताधिपतेस्तनूजां राजेन्दु + + वहति स्म देवीं।
तमोपहां सूर्य्यव + प्रजानां विभातसन्ध्यामिव विश्ववन्द्यां ॥
(आम्नायैरिव नानादेशसमुद्भूतविप्रशतसेव्यैः,
श + भिरिव रत्नष्ट + + + ति भृतां भूभृतामपि शरण्यैः।
कल्पद्रु + रिवान्वाहमाश्रयगतार्त्तिहारिभिरुदारैः,
देव्या यया विरचितैः काश्मीरमण्डितमठप्रवरैः।)
यत्रि + सितान्यमलतोयहृदद्वितस्ता विस्तीर्णतीरभुवि सौधसुधासितानि।
व्योमापगा परिगतान्तहिमाद्रिशृङ्ग + + + + + + सुतरां सुरमन्दिराणि ॥०॥
द + रसह्यमणिहेममहार्घहार—कृष्णाजिनद्रविणपर्वतगोमहस्वः।
विश्वम्भरा रचना + पिट + + + विश्वं सदा भगवती किल या विभर्त्ति ॥
ग्रामण्डलैकतिलकोऽप्यनली + + ग्र—यस्याननामृतमपो गुणि + + + + ।
+ + शिवोऽपि शिदावतारः श्रीमान् सुतः कलसदेव इति चितीशः ॥
उर्व्वीभृतो नमयितुं निखिलानुदग्रान् या + चमस्वजलधीनपि सप्त धीरः।
हृष्टः सुरैरभिनवः कलसोद्भवो यः श्रीहर्षदेव इति नप्तृवरः स यस्याः ॥
तस्याः सदैव गिरिशार्चनहोमकर्म—यानप्रधानविधिबद्धसमुद्यमायाः।

शाखेषु नित्यविहितश्रवणश्रमाया देव्याः क्षणं कमपि चित्तविनोदहेतोः ॥
नानाकथामृतमयस्य बृहत्कथायाः सारस्य सज्जनमनोऽम्बुधिपूर्णचन्द्रः ।
सोमेन विप्रवरभूरिगुणाभिरामरामात्मजेन विहितः खलु सङ्ग्रहोऽयं ॥
(प्रविततनरभङ्गिकथासरित्सारा + ✕ + विरचितोऽयं ।)
सोमेनामलरुचिना हृदयानन्दाय भवतु सताम् ॥

संवत् ॥ १६८२ ॥ भाद्र २४ ॥

विषयः । १ पीठलम्बकस्य प्रथमतरङ्गे,—अनुक्रमणिका । कैलासगिरिवर्णनादिप्रस्तावः । २ त०,—वररुचिभूतपुष्पदन्तस्य काणभूतिप्राप्तिविवरणं । वर्षाचार्य्यकथा च । ३ त०,—काणभूतिं प्रति वररुचिवाक्यं । ४ त०,—वररुचेरात्मपत्नीत्राणाद्विवरणं । ५ त०,—योगानन्दशकटारयोरुपाख्यानादिकं । ६ त०,—गुणाढ्यस्य विन्ध्यवासिनीस्थानगमनादिवृत्तान्तः । ७ त०,—सर्व्ववर्म्माणं प्रति कार्त्तिकेयप्रसादकथनं । व्याकरणोत्पत्त्यादिप्रश्नः । ८ त०,—गुणाढ्यस्य काणभूतिप्रमुखात् कथाश्रवणपुरःसरं पैशाचभाषया ग्रन्थशतरचनादिप्रस्तावः । इति पीठलम्बकः समाप्तः ॥ १ ॥

२ कथामुखलम्बकस्य प्रथमतरङ्गे,—ग्रन्थप्रशंसानन्तरं विद्याधरकथाप्रकाशानुक्रमणिकादिवर्णनं । २ त०,—सहस्रानीकस्य मृगावत्यन्वेषणार्थं गमनादिप्रस्तावना । ३ त०,—तस्य पुनः उदयनाभिधेयपुत्रराज्याभिषेकविवरणं । ४ त०,—वासवदत्ताविवाहार्थं वत्सराजानयनाय महागजप्रेरणादिविवरणं । ५ त०,—वत्सराजस्य बन्धनं । तं प्रति वासवदत्ताया अनुरागादिवर्णनञ्च । ६ त०,—तया सह वत्सेशस्य विवाहादिवर्णनादिकं । इति कथामुखलम्बकः समाप्तः ॥ २ ॥

३ लावणकलम्बकस्य प्रथमतरङ्गे,—मगधेशदुहित्रा पद्मावत्या सह वत्सराजस्य विवाहार्थं यौगन्धरायणरुमण्वतोर्वासवदत्ताछिन्नदाहमन्त्रणादिकीर्त्तनं । २ त०,—पद्मावतीं भर्त्तुर्वेङ्कमतां निर्व्वर्ण्य वासवदत्तायाः प्रच्छन्नाग्निप्रवेशकरणनिश्चयादिविवरणं । ३ त०,—उर्व्वश्या सह पुरूरवसः सङ्गमनविवरणं । विहितसेनस्य राज्ञ उपाख्यानं । पाटलिपुत्रस्यधर्म्मगुप्तादीनामुपाख्यानं । ४ त०,—वत्सराजस्य कौशाम्बीप्रवेशविवरणं । गोपालकसंवादः । आदित्यसेनादीनामुपाख्यानं । विदूषकस्य विवाहः । ५ त०,—देवदासादीनामुपाख्यानं । वत्सराजदिग्विजयवर्णनं । ६ त०,—अग्निदत्तपुत्त्रादीनामुपाख्यानं । कार्त्तिकेयजन्मविवरणं । सुन्दरकोपाख्यानं । इति लावणकलम्बकः समाप्तः ॥ ३ ॥

४ नरवाहनदत्तजननलम्बकस्य प्रथमतरङ्गे,—वत्सराजस्य चक्रवर्त्तित्वेन पृथिव्युपभोगवर्णनादिकं । तेन सह नारदस्य संवादः । २ त०,—जीमूतवाहनस्य उपा-

विषयः। ख्यानं। वासवदत्ताया गर्भवृत्तान्तः। ३ त०,—वासवदत्तायाः स्वप्नवृत्तान्तः। विक्रमचण्डाख्यकाशीराजस्य उपाख्यानं। नरवाहनस्य जन्मादिविवरणं। इति नरवाहनदत्तजननलम्बकः समाप्तः।

५ चतुर्दारिकालम्बकस्य प्रथमतरङ्गे,—कनकरेखाया उपाख्यानं। बालकभचकस्य उपाख्यानं। २ त०,—राजकन्यालाभार्थं वर्द्धमानपुरात् कनकपुरीं प्रति प्रस्थितस्य सत्यव्रतस्य उपाख्यानं। गोविन्दस्वामिन उपाख्यानं। नूपुरानयनार्थमशोकदत्तस्य श्मशानगमनादिविवरणं। ३ त०,—अर्णवमार्गेण गच्छतोः सत्यव्रतशक्तिदेवयोरावर्त्तमध्ये प्रवहणनिमज्जनाद् वृत्तमेकमन्वासाद्य लब्धजीवितयोः पक्षिसाहाय्येन अभीष्टस्थानगमनादिवृत्तान्तकथनं। इति चतुर्दारिकालम्बकः समाप्तः।

६ मदनकञ्चुकालम्बकस्य प्रथमतरङ्गे,—नरवाहनदत्तस्य विद्याभ्यासादिकथनं। तक्षशिलाधिपस्य कलिङ्गदत्तस्य उपाख्यानं। २ त०,—चित्रकूटाधिपतेः सुषेणस्य उपाख्यानं। कलिङ्गसेनाया उपाख्यानं। ३ त०,—कलिङ्गसेनासमीपे सोमप्रभाया निजपूर्व्वजन्मवृत्तान्तकीर्त्तनं। ४ त०,—कलिसेनां पश्यतो मदनवेगाख्यविद्याधरकिशोरस्य चेष्टावर्णनादिकं। स्वभर्त्तुः प्रवयस्तया दुःखितायाः सोमप्रभायाः प्रमुखात् वत्सराजगुणान् आकर्ण्य कलिङ्गसेनायास्तं प्रति अनुरागादिकीर्त्तनं। विक्रमादित्योपाख्यानं। ५ त०,—पित्रा अन्यस्मै प्रदेयामात्मानं निश्चित्य तस्याः सोमप्रभया सह कौशाम्बीगमनोपायादिचिन्तनं। उषानिरुद्धयोरुपाख्यानं। ६ त०,—यौगन्धरायणोद्योगेन तया सह वत्सराजस्य विवाहप्रस्तावादिकथनं। ७ त०,—वासवदत्तापद्मावत्यादीनां वत्सराजेन समं संलापः। गोकर्णाधिपस्य श्रुतसेनस्य उपाख्यानं। ८ त०,—निशीथसमये कलिङ्गसेनासमीपे उपस्थितस्य वत्सेशस्य तया सार्द्धं कथोपकथनादिकं। इन्द्रदत्तस्य उपाख्यानं। नरवाहनदत्तस्य यौवराज्याभिषेकः। मदनकञ्चुकाया रूपं निरीक्ष्य तस्य चेष्टादिवर्णनं। तया सह तस्य परिणयवर्णनञ्च। इति मदनकञ्चुकालम्बकः समाप्तः॥

७ रत्नप्रभालम्बकस्य प्रथमतरङ्गे,—एकदा उपवनं गतस्य नरवाहनस्य समीपे अशोकपादपमूलस्थिताया अदृष्टचरायाः कामिन्या निजपरिचयदानविवरणं। हेमप्रभनामकविद्याधरस्य उपाख्यानं। विक्रमतुङ्गराजस्य उपाख्यानं। रत्नप्रभया सह नरवाहनस्य विवाहः। २ त०,—रत्नकूटद्वीपाधिपतेरुपाख्यानं। ३ त०,—उज्जयिनीस्थवणिक्कुमारस्य उपाख्यानं। ४ त०,—पाटलिपुत्रस्थविक्रमादित्यस्य उपाख्यानादिकं। ५ त०,—वर्द्धमानपुरस्थवीरभुजन्टपस्य उपाख्यानादिकथनं। ६ त०,—यौगन्धरायणपुत्रेण मरुभूतिना सह गोमुखनामधेयस्य वत्सराजमन्त्रिणो वाक्कलहवर्णनं। प्रतिष्ठानपुरस्थस्य तपोदत्तनामकद्विजस्य उपाख्यानादिकथनं।

विषयः। ७ त०,—चिरायुरिति नामकस्य राज्ञ उपाख्यानादिकीर्त्तनं। ८ त०,—मृगयार्थं वनप्रविष्टेन नरवाहनदत्तेन सह तापस्याः संवादः। कर्पूरिकाया उपाख्यानं। ९ त०,—गोमुखसमीपे नरवाहनदत्तस्य स्वप्नवृत्तान्तकथनं। स्वप्नदृष्टदेशमुद्दिश्य चलितस्य गोमुखमात्रसहायस्य तस्य पुरतः पथिककर्त्तृकं काञ्चीपुरस्थबाहुबलनामकभूपालस्य उपाख्यानादिकीर्त्तनं। कर्पूरिकापरिणयानन्तरं पुनस्तस्य स्वदेशागमनविवरणं। इति रत्नप्रभालम्बकः समाप्तः॥

८ सूर्य्यप्रभालम्बकस्य प्रथमतरङ्गे,—वज्रप्रभनामकविद्याधरस्य उपाख्यानादिकथनं। चीनदेशाधिपतिपौरवनामकनृपतेः कन्याया वीरभटादिराजकुमारीणाञ्च उपाख्यानं। २ त०,—चन्द्रप्रभस्य राज्ञः पुरतो भूमिं विदार्य्य मयासुरस्य उद्गमनविवरणं। सूर्य्यप्रभ-सुनीथप्रभृतीनामुपाख्यानं। ३ त०,—सूर्य्यप्रभाय प्रह्लादस्य यामिनीनामिकाकन्यादानविवरणं। ४ त०,—श्रुतशर्म्माणमभियोधयितुं मयेन सह सूर्य्यप्रभस्य प्रयाणवर्णनं। ५ त०,—तयोर्युद्धविवरणं। ६ त०,—उज्जयनीस्थमहासेनस्य राज्ञ उपाख्यानादिकीर्त्तनं। ७ त०,—महादेवाज्ञया तयोः सन्धिकरणपुरःसरं सूर्य्यप्रभश्रुतशर्म्मणोः स्वस्थानगमनादिविवरणं। सूर्य्यप्रभस्य कामचूड़ामणितनयापाणिग्रहणादिवृत्तान्तकथनं। इति सूर्य्यप्रभालम्बकः समाप्तः॥

९ अलङ्कारवतीलम्बकस्य प्रथमतरङ्गे,—महारण्यमध्ये नरवाहनदत्तस्य दिव्यवीणारवोन्मिश्रसङ्गीतश्रवणविवरणं। श्रीसुन्दरपुरवासिनोऽलङ्कारशीलनामकविद्याधरस्य उपाख्यानं। अलङ्कारवत्या सह नरवाहनस्य विवाहः। २ त०,—पितुरनुज्ञया वसन्तकेन समस्तालङ्कारवत्या तस्य श्वशुरालयगमनादिविवरणं। ३ त०,—लक्षपुरस्थस्य लक्षदत्तनामकस्य नृपस्य उपाख्यानं। विक्रमपुरस्थविक्रमतुङ्गनरपतेरुपाख्यानादिकथनं। ४ त०,—नारिकेलद्वीपवासिनां रूपसिद्धिप्रमाणसिद्धिप्रभृतीनामुपाख्यानं। ५ त०,—कनकपुराधिपतेरुपाख्यानादिकं। ६ त०,—कमलपुराधिवासिचन्द्रस्वामिद्विजस्य उपाख्यानं। सुरपुराधिनायस्य शूरसेनस्य उपाख्यानादिकथनं। इति अलङ्कारवतीलम्बकः समाप्तः॥

१० शक्तियशोलम्बकस्य प्रथमतरङ्गे,—उदयनराजनामाङ्कितरत्नकटकापहारवृत्तान्तकथनं। पाटलिपुत्रस्थप्रभुदत्तनामकवाहकस्य उपाख्यानं। चित्रकूटनगरस्थरत्नवर्म्मनामकधनपतेरुपाख्यानं। २ त०,—प्रतिष्ठाननगराधिपतेः विक्रमसिंहस्य उपाख्यानं। बलवर्म्मण उपाख्यानादिकीर्त्तनं। ३ त०,—नरवाहनस्य अकस्माद् विद्याधरीगणदर्शनविवरणं। काञ्चनपुरीमहीन्द्रस्य सुमनस उपाख्यानादिकथनं। ४ त०,—शूरवर्म्मण उपाख्यानं। पिङ्गलनामकसिंहस्य उपाख्यानादिकथनं। ५ त०,—वाणिजकपुत्रस्य मुग्धबुद्धेरुपाख्यानं। लघुपातीतिनामककाकस्य उपा-

विषयः। ख्यानं। अजागरस्य उपाख्यानादिकथनञ्च। ६ त०,—काकराजस्य मन्त्रिणाम् उड्डि-व्याड्डिप्रभृतीनामुपाख्यानं। ७ त०,—यशोधरलक्ष्मीधरनामकयोः यम-जयोः सहोदरयोरुपाख्यानं। ८ त०,—देवशर्म्मण उपाख्यानं। घट-कर्पटनाम-कयोश्चौरयोरुपाख्यानादिकं। ९ त०,—पित्रा निराकृतस्य सभार्य्यस्य कस्यचिद् वणिज उपाख्यानं। वज्रवेगाभिधानविद्याधरस्य उपाख्यानादिकथनं। १०त०,—काश्मीरीयविजयक्षेत्रस्थस्य परिव्राजकस्य उपाख्यानं। दक्षिणापथस्थस्य पृथ्वीपते-रुपाख्यानं। हेमप्रभाप्रव्राजिकयोरुपाख्यानं। इति शक्तियशोलम्बकः समाप्तः॥

११ वेलालम्बकस्य प्रथमतरङ्गे,—रुचिरदेव-पोतकयोरुपाख्यानं। चन्द्रसारस्य उपा-ख्यानं। इति वेलालम्बकः समाप्तः॥

१२ शशाङ्कवतीलम्बकस्य प्रथमतरङ्गे,—नरवाहनदत्तस्य अद्भुतस्वप्नदर्शनवृत्तान्तक-थनं। कान्यकुब्जस्थशूरदत्तनामकद्विजतनयस्य उपाख्यानं। ललितलोचनया सह नरवाहनस्य विवाहः। २ त०,—अयोध्याधिपस्य मृगाङ्कदत्तस्य उपाख्यानं। ३ त०,—विसूचिकारोगाक्रान्तस्य अमरदत्तस्य पुत्रकृतोऽयमभिचार इति मन्यमा-नस्य निजतनयमृगाङ्कदत्तनिर्व्वासनादिविवरणं। निर्व्वासितस्य मृगाङ्कदत्तस्य शशाङ्कवतीं प्रति अनुरागादिवर्णनञ्च। ४ त०,—शशाङ्कदत्तस्य जलमानुषहृत-शावरभूपालोद्धरणं। तत्समीपे मयूररूपस्य भीमपराक्रमाभिधानस्य मन्त्रिणो निज-वृत्तान्तकीर्त्तनं। कनकमञ्जर्य्या उपाख्यानादिकथनं। ५ त०,—तत्पुरतो गुणा-करस्य निजवृत्तान्तकथनं। विन्ध्यपर्व्वतस्थवराहस्य उपाख्यानादिकं। पाञ्चाल-देशस्थितस्य देवभूतिद्विजस्य उपाख्यानं। केदारगिरिस्थस्य शुभनयमुनेरुपाख्याना-दिकञ्च। ६ त०,—त्रिगर्त्तनगरीस्थस्य द्विजकिशोरस्य उपाख्यानं। भूनन्दस्य भूपतेरुपाख्यानं। पद्मिष्ठाया उपाख्यानं। वेतालसाधकस्य उपाख्यानं। श्रीदर्शनस्य अनङ्गमञ्जरीपरिणयादिविवरणं। ७ त०,—मृगाङ्कदत्तस्य स्वभृत्येन गजरूपधारिणा शक्तिना सह साक्षात्कारादिविवरणं। अयोध्यापतेः श्रुतधरस्य उपाख्यानं। भीम-भटेन सह मृगाङ्कस्य मित्रत्वादिकथनं। ८ त०,—तत्समीपे विक्रमकेशरिणो निजवृत्तान्तवर्णनं। गोदावरीतीरस्थदेशाधिपतेः विक्रमसेनस्य शान्तशीलाख्य-भिक्षूपदेशेन वेतालानयनादिविवरणं। अत्र, १ प्रथमवेताले,—वाराणसीराज-तनयस्य वज्रमुकुटस्य उपाख्यानं। ९ त०, २ वेताले,—मन्दारवत्या उपाख्यानं। १० त०, ३ वेताले,—पाटलिपुत्त्रस्थविक्रमकेशरिण उपाख्यानं। ११ त०, ४ वेताले,—शूद्रकनृपतेरुपाख्यानं। १२ त०, ५ वेताले,—सोमप्रभाया उपाख्यानं। १३ त०, ६ वेताले,—मदनसुन्दर्य्या उपाख्यानं। १४ त०, ७ वेताले,—सत्त्व-शीलस्य उपाख्यानं। १५ त०, ८ वेताले,—विष्णुस्वामिपुत्राणामुपाख्यानं। १६

विषयः। त०, ९ वेताले,—वीरदेवनृपतेरुपाख्यानं। १७ त०, १० वेताले,—मदनसेनाया उपाख्यानं। १८ त०, ११ वेताले,—धर्म्मध्वजभूपालस्य उपाख्यानं। १९ त०, १२ वेताले,—अङ्गदेशाधिपस्य यशःकेतोरुपाख्यानं। २० त०, १३ वेताले,—विद्याधरकर्त्तृकहरिस्वामिकामिनीहरणोपाख्यानं। २१ त०, १४ वेताले,—रत्नदत्तसुताया रत्नावल्या उपाख्यानं। २२ त०, १५ वेताले,—यशःकेतुतनयायाः शशिप्रभाया उपाख्यानं। २३ त०, १६ वेताले,—जीमूतवाहनस्य उपाख्यानं। २४ त०, १७ वेताले,—उन्मादिन्या उपाख्यानं। २५ त०, १८ वेताले,—चन्द्रस्वामिन उपाख्यानं। २६ त०, १९ वेताले,—धनवत्या उपाख्यानं। २७ त०, २० वेताले,—चित्रकूटाधिपस्य चन्द्रलोकस्य उपाख्यानं। २८ त०, २१ वेताले,—अनङ्गमञ्जर्य्या उपाख्यानं। २९ त०, २२ वेताले,—कुसुमपुरस्थविष्णुस्वामिकुमाराणामुपाख्यानं। ३० त०, २३ वेताले,—शोभावतीनगरीस्थयज्ञसोमकुमारस्य वेदसोमस्य उपाख्यानं। ३१ त०, २४ वेताले,—चन्द्रवतीलावण्यवत्योरुपाख्यानं। ३२ त०, २५ वेताले,—विक्रमसेनस्य शव्यासिशिरश्छेदनादिविवरणं। ३३ त०,—मृगाङ्कदत्तेन सह श्रुतशीलद्विजस्य कथोपकथनादिकं। गणाधिपप्रसादेन निद्रासमये मृगाङ्कस्य शशाङ्कवतीलाभोपायादिपरिज्ञानविवरणं। ३४ त०,—तत्समीपे व्याघ्रसेनस्य निजवृत्तान्तकथनादिकं। ३५ त०,—मृगाङ्कस्य उज्जयिनीप्रवेशविवरणं। उज्जयिनीपतेः कर्म्मसेनस्य समीपे तत्प्रतदूतप्रेरणादिकञ्च। ३६ त०,—शशाङ्कवतीपरिणयादिविवरणं। इति शशाङ्कवतीलम्बकः समाप्तः॥

१३ मदिरावतीलम्बकस्य प्रथमतरङ्गे,—मदनकञ्चुकाभिलाषव्याकुलस्य नरवाहनदत्तस्य मलयाचलपरिभ्रमणादिविवरणं। तत्र ब्राह्मणकुमारयोरुपाख्यानं।
इति मदिरावतीलम्बकः समाप्तः॥

१४ पञ्चलम्बकस्य प्रथमतरङ्गे,—अङ्गिरस उपाख्यानादिकं। नरवाहनस्य गन्धर्व्वनगरप्रयाणादिकथनं। २ त०,—वीणादत्ताभिधानगन्धर्व्वकर्त्तृकं कूपपतितनरवाहनदत्तोद्धरणं। गन्धर्व्वदत्ताया उपाख्यानं। तया सह नरवाहनस्य विवाहादिवर्णनं। ३ त०,—ऋष्यमूकगिरिस्थितस्य नरवाहनस्य समीपे प्रभावत्या आगमनादिविवरणं। तत्र विद्याधरसुन्दर्य्योरागमनवृत्तान्तकथनं। नरवाहनस्य विद्याप्राप्तिः। सुलोचनापरिणयानन्तरं तस्य पुनः चक्रवर्त्तित्वलाभविवरणं। ४ त०,—नागस्वामिन उपाख्यानादिकथनं। इति पञ्चलम्बकः समाप्तः॥

१५ महाभिषेकलम्बकस्य प्रथमतरङ्गे,—विद्याधरमानसहायस्य नरवाहनस्य वामदेवमुनेराश्रमगमनादिविवरणं। २ त०,—नरवाहनस्य कनकवत्यादिपाणिग्रहणविवरणं। ऋषभपर्व्वते तस्य महाभिषेकविवरणं। वासवदत्ता-वत्सेश-यौगन्धरायणप्रभृ-

विषयः। तीनां तत्र गमनादिवृत्तान्तकथनं। इति महाभिषेकलम्बकः समाप्तः॥

१६ सुरतमञ्जरीलम्बकस्य प्रथमतरङ्गे,—वसन्तकाले नरवाहनस्य मन्दाकिनीतीर-परिभ्रमणविवरणं। शूरसेनराजपत्न्याः सुषेणाया उपाख्यानं। २ त०.—सुरत-मञ्जर्य्या उपाख्यानादिकथनं। ३ त०,—नरवाहनं प्रति कश्यपमुनेरुपदेशदानं। चन्द्रालोक्यनामकस्य शिवराजस्य उपाख्यानं। इति सुरतमञ्जरीलम्बकः समाप्तः॥

१७ पद्मावतीलम्बकस्य प्रथमतरङ्गे,—सार्द्धं स्त्रीभिः कश्यपाश्रममधिवसतो नरवाहनस्य मदनकञ्चुकाविरहखिन्नस्य पुरतो मुनीनां विविधोपन्यासकथनादिकं। बुधदत्तस्य वाराणशीपतेरुपाख्यानं। २ त०,—विद्युत्प्रभनामकस्य दैत्येन्द्रस्य उपाख्यानादि-कथनं। ३ त०,—विद्युद्ध्वजेन सह देवानां युद्धवृत्तान्तकथनं। गन्धर्व्वराजकुमार्य्याः पद्मावत्या उपाख्यानकथनादिकं। ४ त०,—पद्मावत्या विरहवर्णनादिकं। सख्या सह तस्याश्चन्द्रपुरगमनादिविवरणं। पद्मावत्याः स्वप्नदर्शनादिवृत्तान्तकथनं। ५ त०,—शिवमर्चयन्त्यास्तस्या दैववाणीश्रवणादिविवरणं। मेरुध्वजपुत्रयोः मुक्ता-फलध्वजमलयध्वजयोरुपाख्यानं। ६ त०,—तयोः पद्मावतीस्वयम्प्रभाभ्यां सह विवाहवर्णनं। इति पद्मावतीलम्बकः समाप्तः॥

१८ विषमशीललम्बकस्य प्रथमतरङ्गे,—अवन्तिदेशाधिपस्य महेन्द्रादित्यस्य उपाख्याना-दिकथनं। २ त०,—दुन्दुभिनामकयक्षराजदुहितुर्मदनमञ्जर्य्या उपाख्यानं। टि-ण्टाकरालोपाख्यानादिकं। ३ त०,—उज्जयिनीनाथस्य विक्रमादित्यस्य सिंहले-श्वरकन्यापरिणयादिविवरणं। तस्य पुनः मलयवती-चन्द्रावत्यादिपाणिग्रहणवर्ण-नञ्च। ४ त०,—विक्रमादित्यसमीपे राज्ञ्या अनङ्गवत्याः कार्पाटिकोपाख्यानकथ-नं। कटाहद्वीपाधिपतेरश्वत्थनामकस्य नृपस्य उपाख्यानादिकथनं। विषमशीलो-पाख्यानं। ५ त०,—विक्रमादित्यसमीपे कस्यचित् मृतभार्य्याजीवनप्राप्तिविवरण-कथनं। कलिङ्गाधिपतेरुपाख्यानं। नरवाहनेन सह मदनकञ्चुकासमागमविव-रणञ्च। कविपरिचयः। समाप्तिः॥

No. 1259. आदिकाण्डमनोहरा।

Substance, country-made yellow paper, 16 × 4½ inches. Folia, 25. Lines, 9 on a page. Extent, 900 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

A'dikáṇḍa-manohará. A commentary on the first book of Válmíki's Rámáyaṇa. By Lokanátha Chakravartí. The most approved commen-

tary is that by Nílakaṇṭha, and an edition of it is now in course of publication by Hemachandra Bandyapádhyáya.

Beginning. नत्वा रघूत्तममयं परमं महस्तत्त्वक्लेशबन्धुनिचयाम्बतमोनुनोदं ।
श्रीलोकनाथबुध एष मनोहराख्यां रामायणस्य विदुषां प्रमुदे तनोति ॥
आस्ते यदा विमलबोधसुबोधटीका सर्व्वज्ञसञ्ज्ञरचिता च मनोज्ञरूपा ।
अत्रापि सारपरमस्य विमत्सरस्य श्रीलोकनाथरचितैव मनो विधत्ते ॥
प्रतिकल्पं श्रीरामायणपुराणेतिहास+ + +मनोनैर्म्मल्यद्वारा श्रवणद्वारा मननादिद्वारा वा तत्त्वज्ञानोपपादकाः सन्त्येव यद्यपि, तथापि तास्तपोविद्याविमर्षशीलिनो भगवतः कस्यापि स्वकर्त्तृत्वेन यशोऽर्पयन्त्यः प्रतिकल्पं विलसन्तीति अस्मिन् कल्पे अखिलभुवनभवनानेकचित्रनिर्म्माणचतुरेण ब्रह्मणा तदर्थं+पि ताभिस्ताभिश्च भगवान् वाल्मीकिरेव यशोभागीकृतः, तत्र काण्डसप्तकश्रीरामायणकर्त्ता वाल्मीकिस्तत्र प्रवृत्त्यवधिकबालचरितवर्णन एव आदिकाण्डस्य प्रवृत्तिः, तत्र सर्गाश्चतुःषष्टिरेव वृत्तान्ताः, द्व्यशीतिरिति अस्मदङ्कतोऽपि वृत्तान्तानुक्रमेणैव, तत्र भगवतो वाल्मीकस्य करतलायितभुवनतदाश्रयवृत्तान्तस्य यद्युपदेशापेक्षापि नापेक्षिता, तथापि विनोपदेशं तत्पुनर्युगस्य अवैदिकत्वेन श्रीमद्भगवन्नारदोपदेशस्यापि वृत्तत्वेन प्रथमं भगवता नारदेन सप्तकाण्डार्थं उपदिष्ट इति। प्रथमसर्गे स एव प्रस्तूयते भगवता वाल्मीकेन। तंत्र,—

"नमस्तस्मै मुनीन्द्राय श्रीयुताय तपस्विने।
शान्ताय वीतरागाय वाल्मीकाय नमो नमः॥"

इति प्रथमतो विमलबोधाः सम्प्रदायविरुद्धमपि पठन्ति, व्याचक्षते च इत्यादिः।

End. श्रितत्तरो विनीततरः ॥ १४ ॥ देवान् यौवराज्ये अभिषेचनं याचन्ते प्रार्थयन्ते।

Colophon. इति लोकनाथचक्रवर्त्तिकृतायामादिकाण्डमनोहरायां रामाभिषेकव्यवसायः।

विषयः। वाल्मीकिकृतरामायणादिकाण्डस्य व्याख्यानं।

No. 1260. अयोध्याकाण्डमनोहरा।

Substance, country-made yellow paper, 16 × 4½ inches. Folia, 48. Lines, 10 on a page. Extent, 1,909 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, fresh. Prose: Generally correct.

Ayodhyákáṇḍa-manohará. The second book of the work noticed in the preceding No. 1259.

Beginning. श्रीरामो जयति। अञ्जलिमालाः अञ्जलिश्रेणीः। प्रतिगृह्य दर्शनेन स्वीकृत्य ॥ १ ॥

End. व्यतिक्रमादिति अड़ागमाभाव आर्षः। व्यत्यक्रामदिति वा पाठः ॥ ६ ॥

Colophon. इति श्रीलोकनाथचक्रवर्त्तिकृतायाम् अयोध्याकाण्डमनोहरायां नन्दिग्राम-निवासः। अयोध्याकाण्डं समाप्तं ॥

विषयः। वाल्मीकिकृतरामायणायोध्याकाण्डस्य व्याख्यानं।

No. 1261. आरण्यकाण्डमनोहरा।

Substance, country-made yellow paper, 16 × 4½ inches. Folia, 43. Lines, 9 on a page. Extent, 1,644 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, fresh. Prose. Incorrect.

A'ranyakáṇḍa-manohará. The third book of the work noticed under No. 1259.

Beginning. ॐ नमो रामाय। तपोवनं तपोवने वा पाठः ॥ १ ॥ तापसो वानप्रस्थ आश्रमो येषां ते, राममाश्रित्य अवलम्ब्य दृष्ट्वा इत्यर्थः। इत्यादिः।

End. आसनानां स्वस्तिकपद्मादीनां, नियमः नियमासनं तत्रैव पूजाकाले अर्पितं प्राप्तं सुखमारम्भो यैः, न पुनरनियतासनैरित्यर्थः।

Colophon. इत्यारण्यकाण्डस्य श्रीलोकनाथचक्रवर्त्तिकृता मनोहरा समाप्ता ॥

विषयः ॥ वाल्मीकिकृतरामायणारण्यकाण्डस्य व्याख्यानं।

No. 1262. किष्किन्ध्याकाण्डमनोहरा।

Substance, country-made yellow paper, 16 × 4½ inches. Folia, 48. Lines, 10 on a page. Extent, 1,665 s'lokas. Character, Bengal. Date, ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, fresh. Prose. Incorrect.

Kishkindhyákáṇḍa-manohará. The fourth book of the work noticed under No. 1259.

Beginning. नत्वा रघूत्तममयं परमं महस्तत्पङ्केरुहबन्धुनिचयात्धृतमोनुनोदं।
श्रीलोकनाथबुध एष मनोहराख्यां रामायणस्य विदुषां प्रमुदे तनोति ॥

किष्किन्ध्याकाण्डपदानां व्याख्यानमधुनादरात् ।
कलयन्तु बुधाः काममुत्सार्य्य परमत्सरं ॥
तत्र किष्किन्ध्याशब्दो निर्यकारः सयकारश्च, मूर्द्धन्यमध्यमः । इत्यादिः ।

End. प्रवदन्तमङ्गदं, तथेत्यब्रुवन् सचान्वितः सत्वरं जगाम इत्यन्वयः ॥ १४ ॥ पितृराजः, धर्म्मराजः ॥ १५ ॥

Colophon. इति श्रीलोकनाथचक्रवर्त्तिकृता किष्किन्ध्याकाण्डमनोहरा समाप्ता ।

विषयः । वाल्मीकिकृतरामायणकिष्किन्ध्याकाण्डस्य व्याख्यानं ।

No. 1263. पद्मपुराणीयपातालखण्डः ।

Substance, country-made yellow paper, 7 × 5 inches. Folia, 165. Lines, 31 on a page. Extent, 5,115 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Pátála khaṇḍa of the Padma Puráṇa. This is the fourth part of the second great Puráṇa by Vyása. It comprises nine thousand slokas, divided into one hundred and two chapters. (*Ante*, p. 247). Its principal subject is a new and very diffuse version of the Rámáyaṇa. Professor Wilson has given a full analysis of this work, (*Essays* I, pp. 45ff.) and to it I must refer the reader for information on the subject. The contents of the different chapters have been detailed below in Sanskrit.

Beginning. कदाचिन् नैमिषारण्ये सूतं परमकोविदं ।
कोविदाः सर्व्वधर्म्मेषु सर्व्वयज्ञेषु कोविदाः ॥
श्रुतिस्मृतिपुराणज्ञाः सदाचारपरायणाः ।
अनूचानाः सदस्याश्च सर्व्वदा धर्म्मवादिनः ॥
केचित् स्वाध्यायनिरताः केचिद्वेदार्थतत्पराः ।
केचिदध्यात्मतत्त्वज्ञाः केचिद् योगविशारदाः ॥
तर्केषु निपुणाः केचिन् मीमांसायां विचक्षणाः ।
वेदान्तज्ञानसिद्धान्ताः सोऽहमस्मि जपे रताः ॥
वेदाभ्यासेऽतिनिपुणास्तपसा सूर्य्यवर्च्चसः ।
त्रिकालज्ञा महात्मानः स्वधर्म्मनिरताः सदा ॥

चतुःषष्टिकलाभिज्ञास्तेजसा सूर्य्यवर्चसः ।
त्रिकालध्याननिरताः सर्व्वशास्त्रविशारदाः ॥
हिमवन्निलयाः केचिन्महेन्द्रनिलयाः परे ।
विन्ध्याद्रिनिलयास्त्वन्ये सह्याद्रिनिलयास्तथा ॥
श्रीशैलनिलया ये च कुरुक्षेत्रस्थिताश्च ये ।
पम्पानिवासिनो ये च कुमाराचलवासिनः ॥
मलयाचलगाः केचिन्निषिध्याचलवासिनः ।
माल्यवन्निलयाः केचित् त्रिकूटाचलवासिनः ॥
दण्डकारण्यनिलया नक्रषारण्यवासिनः ।
चम्पकारण्यगा केचिद्वीक्षारण्यनिवासिनः ॥
धर्म्मारण्यरताः केचिद् गुहारण्यरतास्तथा ।
ब्रह्मारण्यरतास्त्वन्येऽर्ब्बुदारण्यनिवासिनः ॥
एते चान्ये च मुनयः सशिष्या बहवो मताः ।
सन्तः ++ धना दक्षा जितमाया जितेन्द्रियाः ॥
अहङ्कारविहीनाश्च निर्म्ममाः कामवर्ज्जिताः ।
भगवद्ध्याननिरता लोकानुग्रहतत्पराः ॥
निर्म्मोहाः क्रोधनिर्म्मुक्ताः शान्ता निर्लोभमत्सराः ।
शमादिगुणसम्पन्ना दृढभक्ता दयालवः ॥
नारायणं जगन्नाथं सर्व्वाध्यक्षमनामयं ।
यजन्तः परया भक्त्या तत्पदाविष्टमानसाः ॥
कृष्णाजिनप्रावरणा जटिला ब्रह्मचारिणः ।
रटणन्तः परमं ब्रह्म जगच्चचुरनामयं ॥
जितनिद्रा जिताहारा द्वन्द्वदुःखसहिष्णवः ।
पश्यन्तो विष्णुरूपेण चराचरमिदं जगत् ॥
अब्भक्ष्या वायुभक्ष्याश्च शीर्णा पर्णाशनाः सदा ।
निराहारास्तथा चान्ये कन्दमूलफलाशनाः ॥
कृच्छ्रातिकृच्छ्रपाराकैस्तप्तकृच्छ्रैस्तथैन्दवैः ।
नित्यं संशोधितात्मानस्तथा सान्तपनादिभिः ॥
धर्म्मार्थकाममोक्षाणामुपायं ज्ञातुमिच्छवः ।
एकदा मिलिताः सर्व्वे पप्रच्छुरिदमादरात् ॥
ऋषय ऊचुः । सूत सूतविदां श्रेष्ठ व्यासहार्दविचक्षण ॥ इत्यादिः ।

End. गङ्गायै यमुनायै च सरस्वत्यै वटाय च ।
सोमेश्वराय शेषाय माधवाय नमो नमः ॥

Colophon. इति श्रीपद्मपुराणे पातालखण्डे सूतशौनकसंवादान्तर्गतशेषसनकसंवादे शत तमोऽध्यायः ॥

विषयः । पद्मपुराणीयपातालखण्डीयप्रयागमाहात्म्यप्रकरणमिदं । अत्र १ प्रथमाध्याये,— सूतेन सह ऋषीणां संवादः ।

२ अ०,—देवदानवयक्षगिरिनदीवेदवृक्षशास्त्रप्रभृतीनां राजनिरूपणादिकं । शौचदयादिधर्म्मपादकीर्त्तनादिकं । स्तेयमदाद्यधर्म्मपादकथनं । कलौ नराणां प्रकृत्यादिनिरूपणं ।

३, ४ अ०,—प्रयागमाहात्म्यकथनं । भगवत्तत्त्वजिज्ञासूनां सनकादीनां पातालगमनपूर्व्वकं शेषस्तवनं । कामद-मोक्षदभेदेन तीर्थद्वैविध्यकथनं । प्रयागस्य तीर्थराजत्वनिर्व्वचनं ।

५, ६, ७, ८ अ०,—देवगणसनाथस्य नारदस्य ब्रह्मस्तवनादिविवरणं । ब्रह्मादिकृतप्रयागतुलाकरणवृत्तान्तः । प्रयागपरिमाणादिकथनं । तत्र ब्रह्मकृताश्वमेधयज्ञानुष्ठानविवरणं । तत्कृतमाधवस्तोत्रं ।

९, १० अ०,—अटतो नीलकण्ठस्य पुरतो माधवस्याविर्भाववृत्तान्तः । तत्कृतमाधवस्तोत्रं । माधवाज्ञया वटमूले शिवस्य नित्यावस्थानविवरणं । प्रयागक्षेत्रे शक्रकृतोद्यानशोभावर्णनं । इन्द्रकृतमाधवस्तोत्रादिकं

११, १२ अ०,—कामनाभेदे पुष्पविशेषेण पूजाविधानं । लक्षपुष्पपूजाविधिः । लक्षप्रदक्षिण-लक्षनमस्कार-लक्षदीपदानानां विधानं । मासविशेषे एतेषां फलविशेषकथनं ।

१३, १४ अ०,—माधवसमीपे अलौकिकरूपलावण्यशालिनीमविदितपूर्व्वां कामिनीं निरीक्ष्य लक्ष्म्यादीनां विस्मयः । अस्या जन्मादिविवरणं । विकटोपाख्यानकीर्त्तनञ्च ।

१५, १६, १७, १८ अ०,—अग्नितीर्थोत्पत्तिविवरणं । लक्षहोमविधिः । तत्र कुण्डादिनिर्म्माणप्रक्रिया । यमसमीपे वृद्धब्राह्मणरूपस्य भगवतो यत्किञ्चिद्दानेनापि महत्फलं भवतीति कथनं ।

१९ अ०,—निर्ऋतिक्षेत्रवर्णनं । विकिरनामधेयक्षेत्रवर्णनं । क्षुधार्त्तस्य भिक्षुकस्य निर्ऋतिसमीपे अन्नादिप्रार्थनावृत्तान्तः ।

२०, २१, २२, २३ अ०,—श्राद्धविधिः । श्राद्धपार्व्वणादीनां लक्षणं । तेषां नित्यत्वादिभेदकथनं । श्राद्धे पाचकभरणार्थं पङ्क्त्याधिकब्राह्मणनिमन्त्रणे दोषकथनं । श्राद्ध-

विषयः। कर्त्तुर्नियमाः। तत्र दानार्हद्रव्याणि। वर्ज्जनीयानि च। पाकविधिः। तत्र गर्भिणीस्तनवत्सादिकृतपाकवर्ज्जनकथनं।

२४, २५, २६, २७ अ०,—वरुणकृतब्रह्मखातविवरणं। तत्र चक्रवाकीसमीपे पथिकस्य स्वीयवृत्तान्तकथनं। चन्द्रवतीपुरीविवरणं। मदालसोपाख्यानं। पान्थं प्रति संसारस्य अनित्यत्वं कथयन्त्याश्चक्रवाक्या निजपूर्व्वजन्मकथाकीर्त्तनं। तस्मै पुनस्तस्याः सञ्जीवनीविद्यादानं।

२८, २९, ३० अ०,—वायवीयतीर्थवर्णनं। कौवेरतीर्थकथनं। पुलस्त्योपाख्यानं। कुवेरस्य लङ्कायां निवासविवरणञ्च। हिरण्याक्ष-हिरण्यकशिपु-रावणादीनां जन्मादिविवरणं। रावणविप्रकृतस्य कुवेरस्य तपस्यावर्णनादिकं।

३१, ३२, ३३, ३४, ३५ अ०,—ईशानतीर्थवर्णनं। ईशानकृतमाधवस्तुतिः। तपश्चरता तेन सह माधवस्य संवादः। तीर्थराजश्रवणस्मरणादीनां माहात्म्यकथनं। त्रिवेणीवर्णनं। तत्र तत्परिमाणादिकथनं। प्रणवस्य त्रिवेणीत्वनिरुक्तिः। गङ्गायमुनयोः संवादः। शेषकृतवेणीस्तोत्रं।

३६, ३७, ३८, ३९ अ०,—त्रिवेण्यां चीरमाहात्म्यं। तत्र वासमरणयोः फलश्रुतिः। किञ्च जलप्रवेशेनापि अन्यथा वा तत्र मरणे नात्मघातदोष इति कथनं। तीर्थयात्राविधिः। तत्र अधिकारिनिरूपणं। नियमादिकथनञ्च। तीर्थप्राप्तप्रथमदिनकृत्यनिरूपणं।

४०, ४१, ४२, ४३, ४४ अ०,—तीर्थराजस्नानादौ सङ्कल्पकरणे पापमोचनकामनया तदुल्लेखे पापनिरूपणसङ्ख्यादिकीर्त्तनं। तत्र तर्पणविशेषनिरूपणं। स्त्रीणां रजोयोगेऽपि प्रयागस्नानादौ दोषाभावकथनं। तीर्थश्राद्धविधिः। वेणीमाधवस्य ध्यानं, षोड़शोपचारपूजामन्त्रादिकथनञ्च। वेणीमाधवयोर्युगलस्तोत्रं।

४५, ४६, ४७ अ०,—द्वात्रिंशद्विधापराधकीर्त्तनं। शिलाचक्रपरीक्षणं। पञ्चायतनपूजाविधानं। तीर्थराजे ब्राह्मणदम्पतिपूजनफलकथनं। पुराणश्रवणविधिः। तत्र वक्तृश्रोतृलक्षणनियमादिकथनं।

४८, ४९, ५०, ५१, ५२ अ०,—माघस्नानफलकथनं। माघमासकर्त्तव्यसामान्यधर्म्मनिरूपणं। तत्र विशेषधर्म्मनिर्णयश्च। माघशुक्लचतुर्थ्याः कुन्दचतुर्थीतिनामकथनं। तत्र कुन्दपुष्पेण शिवार्चने फलकथनं। वसन्तपञ्चमी, तत्र वासन्तिकोत्सवविधिः। माघसप्तमीस्नानविधिः। तत्र शिरसि दीपं निधाय मौनस्नानकर्त्तव्यता। माघाष्टम्यां भीष्मतर्पणविधानं। भीमद्वादशी। महामाघीलक्षणं। माघस्नानव्रतोद्यापनविधानञ्च।

५३ अ०,—दानलक्षणं। तत्कर्त्रादिप्रशंसा। धर्म्मदानलक्षणं। अर्थदानलक्षणं। काम-

विषयः। दानलक्षणं। व्रीड़ादानलक्षणं। हर्षदानलक्षणं। भयदानलक्षणं। दानयोग्यपात्र-लक्षणं। दत्तस्वरूपकथनं। ध्रुवाजस्रिक-काम्य-नैमित्तिकादिदानलक्षणं। नैमित्तिकदानस्यापि त्रैविध्यं। इष्टापूर्त्तादिलक्षणं।

५४, ५५, ५६, ५७ अ०,—दानकालकथनं। दानार्हद्रव्यादिनिरूपणं। प्रथम-कल्पसमर्थस्य अनुकल्पानुष्ठाने दोषकीर्त्तनं। दानभेदे दक्षिणाभेदनिरूपणं। षोड़शमहादानकथनं। गोदानविधिः। अन्नादिदानविधिकीर्त्तनञ्च।

५८, ५९, ६०, ६१, ६२ अ०,—गुप्तदानप्रशंसा। तत्र मध्यदेशस्थगुप्तधनाभिध-वैश्यस्य उपाख्यानं। कृष्णशर्म्मोपाख्यानं। गुप्तदानमाहात्म्यवर्णनं। सर्व्वस्वदान-प्रशंसा। तद्विधानकथनं। अत्र नापितकुलजातयोः कयोश्चित् सर्व्वस्वदानवृत्तान्त-कीर्त्तनं। श्रीपतिजयाभिधेययोरुपाख्यानं।

६३, ६४ अ०,—ताम्बूलदानविधिः। नागवल्लीसमुत्पत्तिविवरणं। ताम्बूलस्य पारिभाषिकलक्षणकीर्त्तनं। ब्रह्मचारिविधवादीनां ताम्बूलभक्षणप्रतिषेधः।

६५, ६६, ६७, ६८, ६९, ७० अ०,—नानायज्ञमाहात्म्यवर्णनं। एकादशीव्रतनिर्णयः। तत्र अधिकार्य्यनुकल्पादीनां व्यवस्था। खण्डा-सम्पूर्णादीनां लक्षणकथनं वैष्णवलक्षणं। स्मार्त्तलक्षणं। एकादशीनिशाजागरणमाहात्म्यं। चण्डालब्रह्मराक्षसयोरुपाख्यानं। अनृतवचनं कुत्र कुत्र दोषाय न भवतीति भगवदुपदेशकीर्त्तनं।

७१, ७२, ७३, ७४, ७५ अ०,—एकादश्युत्पत्तिविवरणं। विष्णुहतासुरदानवनाशन-वृत्तान्तकीर्त्तनं। शक्तिं प्रति विष्णोर्वरदानं। अक्षयवटमाहात्म्यं। मूलमाधव-वटमाधव-शङ्खमाधव-पद्ममाधवादीनां विवरणं।

७६, ७७, ७८, ७९ अ०,—मूलटङ्केश्वर-सूर्य्यकुण्डप्रभृतीनां विवरणं। सूर्य्यस्य तपस्यादिकीर्त्तनं। आदिवेणी आरभ्य ऋणमोचनान्तं यावत्तीर्थवर्णनं। आनन्द-काननस्थस्य वामननामकब्राह्मणस्य उपाख्यानं। पापमोचनतीर्थवर्णनं। चन्द्रपुर-निवासिनो महामतिनामकस्य विप्रस्य उपाख्यानं।

८०, ८१ अ०,—रामतीर्थविवरणं। रेणुकावधानन्तरं परशुरामकृतैतत्तीर्थनिर्म्माणादिवृत्तान्तकथनं। पञ्चाग्न्यादिसाधनविधिः। अत्र विशेषेण धूमपानादीनां प्रकारनिरूपणं। सरस्वतीकुण्ड-गोघट्टनतीर्थादिमाहात्म्यकथनं।

८२, ८३ अ०,—पिशाचमोचनतीर्थ-कामतीर्थ-कापिलतीर्थ-तक्षकतीर्थविवरणं। इन्द्राज्ञया अश्विनीकुमारयो रसराजापहारकतक्षकान्वेषणवृत्तान्तकथनं। कालिय-तीर्थवर्णनं। गरुड़ेन सह विष्णोर्युद्धविवरणं। कालियनाग-गरुड़योरायोधनवर्णनं।

८४, ८५ अ०,—चक्रतीर्थवर्णनं। सिन्धुसागरतीर्थकथनं। पाण्डवकुण्ड-वरुणकुण्डयोः कथनं। भरद्वाजेश्वरविवरणं। सीतारामाश्रमकथनं। विश्वामित्र-गोतम-

वशिष्ठादीनामाश्रमकथनं। प्रयागक्षेत्रे अश्वदानोद्यतं शक्रं निरूप्य ब्रह्मसुराचार्य्ययोः संवादकथनं। भोगवतीतीर्थकथनं। गङ्गाया भोगवतीतिनामकारणकथनं। दिवोदासस्य तपस्यावर्णनं।

८६, ८७, ८८ अ०,—ब्रह्मकुण्डदशाश्वमेधिकप्रभृत्यन्तर्वेदिस्थतीर्थवर्णनं। सङ्क्षेपेण रामावतारप्रयोजनकीर्त्तनं। ऊर्व्वशीकुण्डकथनं। ऊर्व्वशीपुरूरवसोः संवादः। सुधारसतीर्थ-कोटितीर्थ-मानसतीर्थप्रभृतीनां माहात्म्यादिकथनं।

८९, ९०, ९१, ९२ अ०,—यमयमुनयोरुत्पत्तिविवरणं। तयो रूपवर्णनञ्च। यमुनामाहात्म्यकीर्त्तनं। कालिन्दीतिनामकारणकथनं। यमुनाकलिन्दपर्व्वतयोः संवादः। यमुनाया नदीभावप्राप्तिविवरणं। शान्तिपुरविवरणं। कलिन्दगिरेरारभ्य गङ्गासङ्गमपर्य्यन्तं यमुनापार्श्वस्थितानां तीर्थभूमीनां विवरणादिकं।

९३, ९४, ९५, ९६ अ०,—गङ्गामाहात्म्यं। गङ्गोत्पत्तिविवरणं। अत्र सगरस्य अश्वमेधयज्ञानुष्ठानादिकथनं। सरस्वत्या उत्पत्तिविवरणं। तस्या गर्भे वाड़वस्य जन्म, पुनस्तस्य समुद्रगर्भप्रवेशवृत्तान्तकथनञ्च। त्रिवेण्या उत्पत्तिः। वेणीदानमाहात्म्यं। त्रिवेण्यां क्षौराद्यनुष्ठाने तिथिवारादिदोषाभावकथनं।

९७, ९८, ९९, १००, हठयोगानुष्ठानप्रकारकीर्त्तनं। प्रयागमाहात्म्यश्रवणपठनादिमाहात्म्यकथनञ्च।

No. 1264. वामनपुराणं।

Substance, country-made yellow paper, 13 × 4½ inches. Folia, 198. Lines, 8 on a page. Extent, 6,336 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, new. Verse. Very incorrect.

Vámana Purána. The fourteenth of the eighteen great Puránas attributed to Vyása. According to the Matsya Purána, "that in which the four-faced Brahmá taught the three objects of existence, as subservient to the account of the greatness of Trivikrama, which treats also of the S'iva Kalpa, and which consists of ten thousand stanzas, is called the Vámana Purána." Its principal subject is the dwarf incarnation of Vishnu, in which he overcame the giant Bali by a trick, he not being assailable by force. It is related by Pulastya in compliance with a request of Nárada. The MS. under notice is not near so extensive as what the Matsya refers to, but it corresponds closely with the extent of the codices examined by Col. Vans Kennedy and Professor

H. H. Wilson. (Wilson's *Vishṇu Purana*, pp. LXXV ff.) Wilson supposes that "the compilation of the work may have amused the leisure hours of some Brahman of Benares three or four centuries ago," but its name and quotations from it occur in compilations of the 9th, 10th and 11th centuries, and Chand, at the close of the 12th century, gives its extent in verses. The work opens with an account of the rainy season, followed by a request of Deví to S'iva to build a dwelling for their joint use. Then follows the feast of Daksha and its consequences. S'iva, having decapitated Daksha, is required to expiate his crime of Bráhmanicide by dwelling at Kapálamochana in Benares. Then comes the marriage of S'iva with the daughter of the Himálaya mountain, with the usual preludes as described in the *Kumára-sambhava.* Descriptions follow of the birth of Kartikeya and the domestic delights of S'iva, and the whole interspersed with a variety of tales and episodes. The story of the dwarf incarnation, though avowedly the main subject, is given at the end, and takes up but a small portion of the work. Wilson justly observes that the work "divides its homage between S'iva and Vishṇu with tolerable impartiality."

Beginning. ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

पुलस्त्यमृषिमासीनमाश्रमे वाग्विदां वरं ।
नारदः पर्य्यपृच्छत्तं पुराणं वामनाश्रय ॥
कथं भगवता ब्रह्मन् विष्णुना प्रभविष्णुना ।
वामनत्वं धृतं पूर्व्वं तन्ममाचक्ष पृच्छतः ॥
कथं वा वैष्णवो भूत्वा प्रह्लादो दैत्यसत्तमः ।
त्रिदशै + + + सार्द्धमत्र मे विस्मयो महान् ॥
श्रूयते हि द्विजश्रेष्ठ दक्षस्य दुहिता सती ।
शङ्करस्य प्रिया भार्य्या बभूव वरवर्णिनी ॥
किमर्थं सम्परित्यज्य स्वशरीरं वरानना ।
पुनश्च देवदेवस्य पत्नीत्वमगमच्छुभा ॥
जाता हिमवतो गेहे गिरीन्द्रस्य महात्मनः ।
त्रैलोक्यराज्यमाच्छिद्य बलेरिन्द्रस्य सोऽददत् ॥
नमस्तस्मै श्रीधराय कृष्णवामनरूपिणे ।
एतन्मे संशयं छिन्धि सर्व्ववित् त्वमतो हि मे ॥ इत्यादिः ।

End. एतत्पवित्रमारोग्यं धन्यं दुःस्वप्ननाशनं ।

पुत्रदं सर्व्वकामाढ्यं सर्व्वग्रहनिवारणं ॥
नीचासनगतैः सर्व्वैः श्रोतव्यमिदमुत्तमं ।
पठितव्यं न सन्ध्यायां न देयं यस्य कस्यचित् ॥

Colophon. इति वामनपुराणे त्रिविक्रमचरितं समाप्तं । समाप्तश्चेदं वामनाख्यपुराणमिति ।

विषयः । १ प्रथमे अध्याये,—वर्षावर्णनं । वर्षणोद्वेजिताया गिरिजाया गिरिसमीपे गृह-निर्म्माणार्थप्रार्थना । जीमूतजालाकलनेन शिवस्य जीमूतकेतुनामकथनञ्च ।

२ अ०,—शरद्वर्णनं । सशङ्करां शङ्करीं विहाय दक्षस्य यज्ञानुष्ठानं । कथं भगवान् कपालीतिविवरणं । दुर्व्वासस उत्पत्तिः । ब्राह्मपुरुषशैवपुरुषयोरायोधनं ।

३ अ०,—बदरिकाश्रमे ब्रह्महत्यया आलिङ्गितं कपालिनं दृष्ट्वा नरनारायण-कालिन्दीपुष्करारण्यप्रभृतीनामन्तर्द्धानं । निर्व्विण्णस्य तस्य पुण्डरीकाक्षस्तवनं । हरे-रुपदेशेन हरस्य काशीपुरीगमनादिविवरणं । कपालमोचनतीर्थवर्णनञ्च ।

४, ५ अ०,—गौतमनन्दिन्याः प्रमुखाद् दक्षयज्ञवृत्तान्तं निशम्य दाक्षायण्या देह-त्यागः । वीरभद्रादीनामुत्पत्तिः । यज्ञभूमौ तैः सार्द्धं सङ्ग्रामे ततो देवानामप-यानं । विनष्टे च दक्षे यज्ञस्य मृगरूपेण अपसरणं । शिवस्य कालरूपत्वकीर्त्तनं । मेषादिद्वादशराशीनां लक्षणादिकञ्च ।

६, ७, ८ अ०,—नरनारायणजन्मादिकथनं । वसन्तवर्णनं । सतीविरह-विधुरस्य विधुभूषणस्य अङ्गस्पर्शेन दग्धायाः कालिन्द्याः कज्जलनिभत्वप्राप्तिः शिवविलापः । पाञ्चालीकेशविवरणं । मुनिकामिनीनामौत्सुक्यवर्णनं । शिवलिङ्गपतनवृत्तान्तः । हरिब्रह्मकृतहरस्तुतिः । शैवशिष्यप्रणाली । मदनदाहनं । कामधनुषो मुष्टिबन्ध-कोटिप्रभृतिपञ्चविधस्थानविशेषेण चम्पकबकुलादीनामुत्पत्तिः । ऊर्व्वश्या जन्म, रूपवर्णनञ्च । नरनारायणाभ्यां समं प्रह्लादस्य युद्धवर्णनं । पीताम्बरप्रह्लादसंवाद-कीर्त्तनञ्च ।

९, १० अ०,—अन्धकोपाख्यानं । तेन सह इन्द्रादीनां समरसंरम्भः । देवानां प्रत्येकं वाहनलक्षणादिकथनं । शक्रस्य जम्भ-वृत्र-बलाद्यभिधदैत्यनाशनं ।

११, १२, १३ अ०,—सुकेशिसमीपे मुनीनां धर्म्मस्वरूपकीर्त्तनादि । जम्बूप्लक्षा-दीनां परिमाणादिकथनं । पापविशेषे नरकविशेषकीर्त्तनं । जम्बूद्वीपस्थवर्ष-जनपद-नदीप्रभृतिकथनञ्च ।

१४, १५ अ०,—दशाङ्गधर्म्मकथनं । ब्रह्मचर्य्यलक्षणादिः । सदाचारलक्षणं । प्रातःकृत्यादिनिरूपणं । स्वधर्म्मपरित्यागनिष्ठुरसत्यहीनवचनादिप्रयोगनिषेधः । शौचादिनियमः । शशकमत्स्यकच्छपादीनां भोज्यताकथनं । मणिमुक्तावस-नादिद्रव्यशुद्धिः । पक्षि-मार्ज्जारप्रभृतीनां लक्षणं निरूप्य तद्गृहे भोजनादि-

विषयः। प्रतिषेधः। अशौचादिनिरूपणं। वानप्रस्थादिधर्म्मकथनं। शूद्रस्य केवलं गार्हस्थ्यधर्म्माधिकारकथनं।

१६, १७ अ०,—निशायां शून्यमार्गे निशाचरनगरीं निभाल्य सूर्य्यभ्रमेण लोकानां चेष्टादिवर्णनं। तत्पुरीपातनापराधात् पुरारिणा निपातितस्य दिनपतेरश्विवरुणयोः सलिलमध्ये भ्रमणादिविवरणं। उत्तरायणसङ्क्रान्त्यादिनिरूपणं। प्रतिपदादिक्रमेण देवानां शयनादिकालकथनं। चातुर्मास्यविधिः। सर्व्वाक्षयकरव्रतविधानञ्च।

१८, १९, २०, २१ अ०,—गिरिशगणेशादीनां प्रियपुष्पकथनं। शरदागमे विष्णुपूजा विधानं। वैष्णवपञ्जरस्तोत्रं। रम्भ-करम्भयोरुपाख्यानं। रम्भात् महिषीगर्भे महिषासुरजन्मविवरणं। रक्तवीजोत्पत्तिः। कात्यायन्या जन्म। अगस्त्य-विन्ध्यगिरिवृत्तान्तवर्णनं। देव्या सह चण्डमुण्डप्रभृतीनां संवादः। महिषासुरबधकथनञ्च।

२२, २३ अ०,—सोमवंशीयर्क्षराजोपाख्यानं। तपनतनयाया ऋक्षकुमारेण संवरणेन समं विवाहः। तस्या गर्भे कुरोर्जन्म। कुरुक्षेत्रोत्पत्तिश्च।

२४, २५, २६ अ०,—मेनकागर्भे कन्यात्रयजन्मविवरणं। तत्र ब्रह्मणः शापेन ज्येष्ठा जलरूपतां प्राप्य सुरनदी संवृत्ता, मध्यमा तु सन्ध्यारागवती बभूवेति कथनं। कनिष्ठाया महादेवप्राप्त्यर्थं तपस्या। तया सह भिक्षोः संलापः। सप्तर्षीणां हिमालयसमीपे उमाप्रार्थनादिवृत्तान्तः। शिवविवाहवर्णनं।

२७, २८, २९, ३०, ३१ अ०,—पितामहप्रसादात् काल्याः काञ्चनवर्णत्वप्राप्तिः। देवान् प्रति देव्याः शापदानं। गजाननजननं। इन्द्रस्य नमुचिनिसूदनं। देव्याश्चण्डमुण्डनिशुम्भहननं। कुमारस्य जन्म। सैनापत्ये अभिषेचनं। तारकासुरनाशनं। महिषक्रौञ्चगिरिभेदनञ्च।

३२, ३३ अ०,—मदालसोपाख्यानं। अन्धकासुरभयेन पार्व्वत्याः शतरूपग्रहणं। केदारतीर्थोत्पत्तिः। सुरदानवोपाख्यानं। तेन सह वशिष्ठयमादीनां संवादः। सनत्कुमार-सनक-सनातन-सनन्दप्रभृतिधर्म्मपुत्रकथनं।

३४ अ०,—पुन्नाम्नो नरकस्य प्रपञ्चं प्रदर्श्य तत्स्वरूपकथनं। शेषाख्यपापनिरूपणं। क्रमेण पुत्रशिष्ययोः पुन्नामनरकशेषपापहन्तृत्वकीर्त्तनं। औरसक्षेत्रजादिपुत्रलक्षणं। अहिंसाधर्म्मयोः ब्रह्मणे पुत्रत्वेन सनत्कुमारस्य सम्प्रदानं। द्वादशारचक्रलक्षणादिकथनं। विष्णोः सुरनाशनं।

३५ अ०,—शिवदर्शनवञ्चितानां देवानां पुरतः केशवस्य तत्प्रकाश्यलक्षणादिकथनं। तेषां तदनुष्ठानञ्च। जलमध्ये शिवस्य स्थाणुनामकरणं। तस्य शुक्राय सञ्जीवनीविद्यादानं। प्रह्लादान्धकसंवादः।

विषयः। ३६, ३७, ३८ अ०,—पाणिग्रहं याचमानस्य दण्डस्य पुरतः शुक्रसुताया विरजायाः चित्राङ्गदोपाख्यानकीर्त्तनं। अञ्जनसुताया उपाख्यानं। गन्धर्व्वकन्यकाभ्यां सार्द्धं अवगाहमानस्य गालवमुनेर्मत्स्येन सह संवादः। वेदवत्या उपाख्यानं। गद्येन हाटकेश्वरशिवस्तोत्रं। ऋतध्वजवानरयोः संवादः। वेदवतीचित्राङ्गदाप्रभृतिभिः सह इन्द्रद्युम्नसुरथप्रभृतीनां विवाहवर्णनं।

३९, ४०, ४१ अ०,—तव शिष्येण दण्डेन बलाद् वचनीयतां नीतास्मीति स्वदुहितुर्वचनमाकर्ण्य शुक्रस्य दण्डं प्रति शापदानवृत्तान्तकीर्त्तनं। दण्डकारण्यविवरणं। देवसैन्यानामन्धकसेनाभिः सह युद्धवर्णनं।

४२ अ०,—दैत्यगुरुकृतपशुपतिस्तुतिः। कवलितस्य तस्य शिवशरीरात् शुक्ररूपेण निर्गमनात् शुक्रेतिसञ्ज्ञाकीर्त्तनं। महादेवस्य अष्टादशभुजधारणं। शिवरूपपरिग्रहेण अन्धकस्य पार्व्वतीगृहप्रवेशविवरणं। तद्भयेन पार्व्वत्याः श्वेतार्ककुसुमप्रवेशकथनं। इन्द्रस्य जम्भवलप्रभृतिदानवनाशनं।

४३, ४४ अ०,—पुरारिणा सममन्धकस्य युद्धवर्णनादिः। सोमधार-सोमराज-कामराजप्रभृतिभैरवोत्पत्तिः। अन्धककृतशिवस्तोत्रं। अन्धकस्य गणेश्वरत्वं प्राप्य भृङ्गी बभूवेतिकथनञ्च। इन्द्रस्य मलयपर्व्वते दानवैः सह युद्धवर्णनं। पाकशासन-पुरन्दरेतिनाम्नोर्निरुक्तिः। एकोनपञ्चाशन्मारुतजन्मविवरणं। इन्द्रस्य गोत्रभिन्नामनिरुक्तिः।

४५ अ०,—स्वायम्भुवमन्वन्तरीयसवनराजोपाख्यानं। तत्र सप्तर्षिपत्नीनां पीयूषबुद्ध्या पुष्करस्थशुक्रपानेन गर्भसञ्चारविवरणं। तासां पुत्रीणां सप्तमारुतत्वकथनञ्च। एवं स्वारोचिषादिमन्वन्तरेषु सप्तसप्तमारुतसम्भवकीर्त्तनं।

४६, ४७, ४८ अ०,—बलिकालनेमिप्रभृतिभिः सह इन्द्रादीनां युद्धवर्णनं। विष्णोः कालनेमिनिपातनं। दैत्यजितानां देवानां पलायनादिवर्णनं। त्रिलोकाधिपतिं बलिं प्रति शुक्रस्य उपदेशदानं। विष्णोः सरस्वतीचतुष्टयसृष्टिविवरणं।

४९, ५०, ५१, ५२ अ०,—वामनप्रादुर्भावकथनं। प्रह्लादस्य तीर्थयात्राविवरणं। धुन्धुदैत्यस्य अश्वमेधयज्ञानुष्ठानं। बलिनिग्रहात् पूर्व्वमपि त्रिविक्रमरूपपरिग्रहेण भगवतो वालुकार्णवे धुन्धुनिक्षेपणं। दस्युना हृतसर्व्वस्वस्य सुधर्म्माख्यस्य वणिज उपाख्यानं। सोमशर्म्मोपाख्यानं। श्रवणद्वादशीकथनं।

५३, ५४, ५५ अ०,—नक्षत्रपुरुषव्रतविधानं। शिवस्य सुदर्शनचक्रधारणं। विष्णोरपि त्रिशूलाकलनमित्यादिवृत्तान्तकथनं। जलोद्भवासुरनामकीर्त्तनं। वीतमन्युद्विजोपाख्यानं। श्रीदामनरपतेरुपाख्यानं। चक्रिचिह्नेन सुदर्शनेन त्रिधाभिन्नस्य शिवस्य अंशत्रयेण हिरण्याक्षसुवर्णाक्ष-विरूपाक्षाख्यरुद्राविर्भावविवरणं।

५६, ५७, ५८, ५९, ६० अ०,—शिवस्य रुद्रकोटीतिनामनिर्व्वचनं। गजेन्द्रमोक्षविवरणं। विष्णुपञ्जरकीर्त्तनं। राक्षसम्प्रति ब्रह्मचारिणः सारस्वतस्तोत्रोपदेशः। पापप्रशमनाभिधस्तोत्रं। अन्यविधपापप्रशमनस्तुतिः।

६१, ६२, ६३, ६४, ६५ अ०,—विधातृकृतवामनस्तोत्रं। वामनस्य रूपविशेषेण स्वकीयस्थानकथनं। शुक्रसमीपे बलेः कोपकारणोपाख्यानकथनं। त्रिविक्रमरूपवर्णनं। बलिबन्धनपातालगमनादिवृत्तान्तकथनं। त्रिविक्रमस्य ब्रह्मणे लघुरूपप्रदर्शनं। गद्येन ब्रह्मणा वामनस्तुतिकीर्त्तनं।

६६, ६७ अ०,—बलिकृतसुदर्शनस्तोत्रकथनं। बलिं प्रति प्रह्लादस्य भगवत्तत्त्वोपदेशदानं। एतत्पुराणपठनादिफलश्रुतिकीर्त्तनञ्च।

No. 1265. पदार्थतत्त्वावलोकः।

Substance, country-made yellow paper, 10 × 6 inches. Folia, 50. Lines, 32 on a page. Extent, 1,800 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Padártha-tattvávaloka. A commentary on the *Padártha-khándana* of Raghunátha S'iromaṇi. By Siddhántapanchánana.

The full name of the commentator cannot be ascertained. The work of S'iromani is commonly called *Padártha-tattva* and also *Padártha-tattva-vivechana ;* it is a criticism of the Vaiseshika categories.

Beginning. इन्द्रादिवृन्दारकवृन्दवन्द्यं प्रणम्य पादाम्बुरुहं मुरारेः।
शिरोमणिस्वीकृत +×+++++++++ ॥
अथ द्रव्यादयस्तावत् प्राचीनपरिगृहीताः पदार्थाः सप्त, तत्र विचारपुरःसरं केषाञ्चिदाधिक्यं निराकरिष्यन् आधिक्यमपि केषाञ्चिद् व्यवस्थापयिष्यन् व+ व्यवस्थापकं सिद्धान्तप्रवादमात्रमनधिकृत्य प्रतिजानीते। अथेति। ईश्वरादिति। इत्यादिः।

End. परे तु दशरथपदवाच्यत्वादिनैव तत्र बोधः। न तु दशरथत्वादिना—इति कृतं परिभावनेन। श्रीरस्तु।
निर्म्मांसे कठिनेऽस्मिन्, अकौटिल्येनापि सूक्ष्मतरबुद्ध्या।
दत्तो दोषोऽपि मुदे, स्तन इव रचितोदरा+तः॥
विद्यानिवाससूनोः कृतिरेषा विश्वनाथस्य।
विदुषामतिसूक्ष्मधियाममत्सराणां मुदे भविता॥

तच्चिन्तावहरितेन तावकमहामायाविमूढात्मना
संसारार्णवदुर्निवारलहरीजालेषु मोमुह्यता ।
विद्योर्ज्जितसदसद्विवेकरहितेनेदं मया वर्णितं
तेनानेन मदर्पितेन भगवन् प्रीणातु नारायणः ॥

Colophon. इति सिद्धान्तपञ्चाननकृतः पदार्थतत्त्वावलोकः समाप्तः ।

विषयः । शिरोमणिकृतपदार्थखण्डनस्य व्याख्या ।

No. 1266. कूर्म्मपुराणपूर्व्वभागः ।

Substance, country-made yellow paper, 14 × 10 inches. Folia, 135. Lines, 23 on a page. Extent, 3,121 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, fresh. Verse. Incorrect.

Kúrma Puráṇa, Púrva-bhága. The Kúrma is the fifteenth of the eighteen great Puráṇas attributed to Vyása and the MS. under notice comprises only the first half of that work. The following is Professor Wilson's account of this Puráṇa :

"That in which Janárdana, in the form of a tortoise, in the regions under the earth, explained the objects of life—duty, wealth, pleasure, and liberation—in communication with Indradyumna and the R'ishis in the proximity of S'akra, which refers to the Lakshmí Kalpa, and contains seventeen thousand stanzas, is the Kúrma Puráṇa."

In the first chapter of the Kúrma Purána, it gives an account of itself, which does not exactly agree with this description. Súta, who is repeating the narration, is made to say to the R'ishis: "This most excellent Kaurma Puráṇa is the fifteenth. Samhitás are fourfold, from the variety of the collections. The Bráhmí, Bhágavatí, Saurí, and Vaishnaví are well known as the four Samhitás which confer virtue, wealth, pleasure, and liberation. This is the Bráhmí Samhitá conformable to the four Vedas; in which there are six thousand s'lokas; and, by it, the importance of the four objects of life, O great sages, holy knowledge and Parames'wara is known." There is an irreconcilable difference in this specification of the number of stanzas and that given above. It is not very clear what is meant by a Samhitá, as here used. A Samhitá, so observed above (p. XIX.), is something different from a Puráṇa. It may be an assemblage of prayers and legends, extracted, professedly, from a Puráṇa, but is not, usually, applicable to the origi-

nal. The four Samhitás here specified refer rather to their religious character than to their connexion with any specific work; and, in fact, the same terms are applied to what are called Samhitás of the Skanda. In this sense, a Puráṇa might be also a Samhitá; that is, it might be anassemblage of formulæ and legends belonging to a division of the Hindu system; and the work in question, like the Vishṇu Puráṇa, does adopt both titles. It says: "This is the excellent Kaurma Puráṇa, the fifteenth (of the series)." And again: "This is the Bráhmí Samhitá." At any rate, no other work has been met with pretending to be the Kúrma Puráṇa.

"With regard to the other particulars specified by the Matsya, traces of them are to be found. Although, in two accounts of the traditional communication of the Puráṇa no mention is made of Vishṇu as one of the teachers, yet Súta repeats, at the outset, a dialogue between Vishṇu, as the Kúrma, and Indradyumna, at the time of the churning of the ocean; and much of the subsequent narrative is put into the mouth of the former.

"The name, being that of an Avatára of Vishnu, might lead us to expect a Vaishṇava work: but it is always, and correctly, classed with the S'aiva Puráṇas; the greater portion of it inculcating the worship of S'iva and Durgá. It is divided into two parts, of nearly equal length. In the first part, accounts of the creation, of the Avatáras of Vishṇu, of the solar and lunar dynasties of the kings to the time of Krishṇa, of the universe, and of the Manwantaras, are given, in general in a summary manner, but, not unfrequently, in the words employed in the Vishṇu Puráṇa. With these are blended hymns addressed to Mahes'wara by Brahmá and others; the defeat of Andhakásura by Bhairava; the origin of four S'aktis, Mahes'warí, S'ivá, Satí, and Haimavatí, from S'iva; and other S'aiva legends. One chapter gives a more distinct and connected account of the incarnations of S'iva, in the present age, than the Linga; and it wears, still more, the appearance of an attempt to identify the teachers of the Yoga school with personations of their preferential deity. Several chapters from a Kás'í Máhátmya, a legend of Benares. In the second part there are no legends. It is divided into two parts, the I's'wara Gítá and Vyása Gitá. In the former, the knowledge of god, that is, of S'iva, through contemplative devotion, is taught. In the latter, the same object is enjoined through works, or observance of the ceremonies and precepts of the Vedas.

Beginning. नमस्कृत्याप्रमेयाय विष्णवे कूर्म्मरूपिणे ।
ुराणं सम्प्रवक्ष्यामि यदुक्तं विश्वयोनिना ॥
सत्रान्ते सूतमनघं नैमिषे च महर्षयः ।
पुराणसंहितां पुण्यां पप्रच्छ रोमहर्षणं ॥
त्वया सूत महाबुद्धे भगवान् ब्रह्मवित्तमः ।
इतिहासपुराणार्थं व्यासः सम्यगुपासितः ॥
तस्य ते सर्व्वरोमाणि वचसा हर्षितानि यत् ।
द्वैपायनस्तु भगवान् ततो वै रोमहर्षणः ।
भवन्तमेव भगवान् व्याजहार स्वयं प्रभुः ॥
मुनीनां संहितां वक्तुं स्वांशेन पुरुषोत्तमः ।
त्वं हि स्वायम्भुवे यज्ञे सत्याहे वितते सति ॥
सम्भूतः संहितां वक्तुं स्वांशेन पुरुषोत्तमः ।
तस्माद् भवन्तं पृच्छामः पुराणं कौर्म्ममुत्तमं ॥ इत्यादिः ।

End. द्वादशे रुद्रसावर्णो रोचमानस्त्रयोदशः ।
भौत्यश्चतुर्द्दशः प्रोक्तो भविष्या मनवः क्रमात् ॥
अयं वः कथितो ह्यंशः पूर्व्वो नारायणेरितः ।
भूतैर्भव्यैर्वर्त्तमानैराख्यानैरुपबृंहितः ॥
पाठयेच्छृणुयाद्वापि श्रावयेद्वा द्विजोत्तमान् ।
नमो देवाधिदेवाय देवानां परमात्मने ।
पुरुषाय पुराणाय विष्णवे प्रभविष्णवे ॥

Colophon. इति कूर्म्मपुराणे पूर्व्वभागः समाप्तः । त्रिपञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥

विषयः । १ अध्याये,—सूतेन सह ऋषीणां संवादः । रोमहर्षणनामनिरुक्तिः । महापुराणोपपुराणनामसङ्ख्यादिः । पुराणलक्षणं । समुद्रमन्थनकाले भगवतः कूर्म्मरूपधारणं । नारदादिभ्यो भगवतो लक्ष्मीपरिचयदानं । इन्द्रद्युम्नचरित्रकीर्त्तनं । लक्ष्मीसकाशात् तस्य तत्त्वज्ञानलाभः । तत्कृतविष्णुस्तुतिः । तस्मै कूर्म्मरूपस्य विष्णोः सदाश्रया, अव्यक्ताश्रया, ब्राह्मी चेति त्रिविधभावनाद्युपदेशदानं ।

२, ३ अ०,—महामायामाहात्म्यं । मरीच्यादीनां ब्राह्मणादीनाञ्च सृष्टिः । ब्राह्मणस्य यजन-याजन-दानप्रभृतिषट्कर्म्माणि । दानाध्ययनादिरूपक्षत्रियकर्म्माणि । दानाध्ययनकृष्यादिरूपवैश्यकर्म्माणि । द्विजशुश्रूषारूपशूद्रकर्म्म । गृहस्थ-वनस्थ-भिक्षुक-ब्रह्मचारिणां धर्म्मकथनादिः । गार्हस्थ्याश्रमकर्म्मयोगप्रशंसा । क्षमादयादानादिचातुर्वर्ण्यधर्म्मः । गृहस्थसन्न्यासिप्रभृतीनामवान्तरभेदः । ब्रह्मविष्णुशि-

विषयः। वानां वस्तुतोऽभेदः। वैष्णव-ब्राह्म-शैवाश्रमकथनं। त्रिपुण्ड्रधारणावश्यकता। आश्रमग्रहणक्रमकथनञ्च।

४, ५ अ०,—आदिसृष्टिविवरणं। तत्र चतुर्व्यूहकथनं। ब्रह्मस्वरूपं। प्रकृतिक्षोभेण महदादिसृष्टिः। ब्रह्मविष्णुशिवानां रजःसत्त्वादिगुणाश्रयत्वेन सगुणत्वादिः। अजप्रजापतिमहादेवप्रभृतिनामनिरुक्तिः। कालसङ्ख्या। युगसन्धिपरिमाणादिः। भगवतः कालात्मकत्वकथनञ्च।

६, ७, ८ अ०,—नारायणाख्यब्रह्मस्वरूपं। तत्स्तुतिः। तमोमोह-महामोहादिपञ्चविधाविद्याकीर्त्तनं। महद्-भूतवैकारिकैन्द्रियक-मुख्य-तिर्य्यक्स्रोतःप्रभृतिनवविधसृष्टिः। सनक-सनातन-सनन्दनादयः पञ्चयोगिनः। महादेवोत्पत्तिः। जगत्सृष्टिः। ब्रह्मणो देहार्द्धभागाभ्यां स्त्रीपुरुषोत्पत्तिः। मन्वादीनां सन्ततिः। दक्षकन्यकाः। पितरः। धर्म्मादीनां यशःकीर्त्तिप्रभृतिपुत्रकथनञ्च।

९ अ०,—पद्मनाभनाभिपद्मे हिरण्यगर्भस्य जन्मवृत्तान्तः। अन्योन्यं संलपतोः कमलेशकमलजयोः समीपे महादेवस्याविर्भावः रूपवर्णनञ्च। प्रीतस्य तस्य ब्रह्महरिभ्यां वरदानं। ब्रह्मपुत्रत्वकथनञ्च।

१० अ०,—मधुकैटभौ निहत्य प्रवेश्य च सचराचरं निजशरीरे नारायणाख्यब्रह्मणो योगनिद्रा। कोपाविष्टस्य ब्रह्मणः अश्रुविन्दुभ्यः प्रेतोत्पत्तिः। प्राणमयरुद्रोत्पत्तिश्च। रुद्रनामनिरुक्तिः। अष्टमूर्त्तयः। तत्पत्नीपुत्रादिकथनं। ब्रह्मकृतरुद्रस्तवनं। हरस्यान्तर्द्धानं। मरीच्यादीनां सृष्टिः।

११, १२ अ०,—तपस्यतो पितामहस्य समीपे अर्द्धनारीश्वररूपस्य रुद्रस्य प्रादुर्भावः। एकादशरुद्रोत्पत्तिः। दाक्षायण्या जन्मादिः। शिवशक्तिमाहात्म्यं। शक्तिशक्तिमतोरभेदः। मेनकागर्भे शिवशक्तेर्जन्म। चतुर्मुखाष्टभुजचन्द्ररेखादिलक्षणां तां विलोक्य भीतस्य हिमालयस्य अष्टोत्तरसहस्रनामभिस्तत्स्तुतिः। पुनर्नीलोत्पलदलश्यामां द्विभुजां सौम्यरूपाञ्च तां निरूप्य गिरिराजस्य तन्माहात्म्यवर्णनं। तस्मै देव्या उपदेशदानं। तत्र श्रुतिस्मृतिविरुद्धशास्त्राणां तामसत्वं। कापालभैरवयामलादीनां मोहनत्वं। चतुर्द्दशविद्याः। उपासनाफलं। देव्युपासनावश्यकत्वं। ज्ञानमाहात्म्यं। ब्रह्मस्वरूपं। कर्म्मज्ञान-भक्तियोगान्यतमेन ब्रह्मशरणावश्यकता। देवीमाहात्म्यफलश्रुतिः।

१३, १४, १५ अ०,—भृगु-मरीचि-वसिष्ठादीनां प्रियव्रतोत्तानपादादीनाञ्च सन्ततिकीर्त्तनं। पुराणवक्तुः सूतस्योत्पत्तिः। शिखण्डितनयस्य कुशलिनो महादेवार्च्चनवेदाध्ययनादिवृत्तान्तः। सप्तप्राचेतसानामुत्पत्तिः। दक्षोदितां शिवनिन्दामाकर्ण्य अपर्णाया देहत्यागः, हिमालयालये जननञ्च। दक्षाय शिवस्य शापदानं।

विषयः। जन्मान्तरेऽपि पूर्ववैरमनुस्मृत्य दक्षस्य विरूपाक्षभागरहितयज्ञानुष्ठानं। दक्ष-दधीचिसंवादः। वृत्तान्तमिममुपश्रुत्य देवीमुखाद् देवदेवस्य वीरभद्रसर्जनं गणाधिपं पुरस्कृत्य वीरभद्रादीनां यज्ञनाशनं। भर्गनेत्रवह्निजिह्वादिनाशः। तैः सह विष्णोर्युद्धं। महादेवागमनं। दक्षमुपदिश्य सपरिवारस्य तस्य प्रस्थानं। ब्रह्मणः शिवमाहात्म्यकथनञ्च।

१६ अ०,—दक्षकन्यानां विवाहः। अष्टौ वसवः। धर्म्म-ध्रुव-पवन-चन्द्र-विश्व-कर्म्मादीनां पुत्रकथनं। दितिसन्तानकथनं। पितामहं पुरस्कृत्य हिरण्यकशिपु-विप्रकृतानामिन्द्रादीनामुपेन्द्रसमीपे स्वावस्थाकथनं। समरसमये हिरण्यकशिपु-पादताड़ितस्य भगवद्गृह्य वैष्णवपुरुषस्य अन्तर्द्धानं। हिरण्याक्षाक्षिप्तपाशुपतास्त्रे-णापि अक्षतदेहं नृसिंहरूपं भगवन्तं निभाल्य नूनं वासुदेवोऽयमिति विन्दस्य विसृज्य च शस्त्राणि प्रह्लादस्य तच्चरणावनमनं। हिरण्यकशिपुवधः। हिरण्याक्षस्य पाताले पलायनं। भगवतो वराहरूपेण तन्निधनं। प्रह्लादं प्रति ब्राह्मणशापः। तेन सार्द्धं भगवतो युद्धं। पुनः पूर्व्वसंस्काराद् भगवज्ज्ञानेन तन्मुक्तिः। गोवध-वृत्तान्तकथनपूर्व्वकं गोतमनामनिरुक्तिः। ऋषीन् प्रति गोतमस्य शापदानं। लोकानां मोहनाय कापाल-पाञ्चरात्र-पाशुपतादिशास्त्ररचना। अन्धकासुरस्य गिरिजाहरणोद्योगः। अन्धकसमीपाद्देवानां पराजयः। शूलिना शूलेन ताड़ित-हृदयस्य अन्धकस्य तत्स्तवनादिः। तस्य नन्दीश्वरानुचरत्वकथनञ्च।

१७, १८ अ०,—सनत्कुमार-विरोचनसंवादः। बलेर्देवानां पराजयः। अदितेस्तपस्या, विष्णुस्तवनञ्च। प्रह्लादबलिसंवादः। अदितिगर्भे भगवतो जन्मग्रहणादिः। वामनरूपेण बलिसमीपे त्रिपादभूमिप्रार्थनादिः। गङ्गोत्पत्तिः। बलेः पातालप्रवेशः। वाणोपद्रुतेन वृन्दारवृन्देन संस्तुतस्य आशुतोषस्य वाणपुरदाहनादिः। कद्रुविनतादीनां सन्ततिकीर्त्तनं॥

१९, २०, २१ अ०,—नैध्रुव-रैभ्य-शाण्डिल्य-पुलस्त्य-मरीचिप्रभृतीनामृषीणां वंश-कीर्त्तनं। सञ्ज्ञा-राज्ञिप्रभादिसूर्य्यपत्नीकथनं। तासां गर्भे मनु-यम-यमुनादीनां जन्म। इक्ष्वाकुवंशकथनं। श्रावस्तेः गौड़देशे श्रावस्तिनामपुरनिर्म्माणं। धुन्धु-मारादीनां वंशः। तत्र विशेषेण त्रिधन्वराजोपाख्यानं। सङ्क्षेपेण रामपरिणयन-वनगमन-सीताहरण-सेतुबन्धन-रामेश्वरलिङ्गस्थापन-रावणनिधनादिकथनं।

२२, २३ अ०,—चन्द्रवंशकीर्त्तनं। तत्र विशेषेण शूर-शूरसेन-जयध्वजादीनां वृत्तान्तः। तेषां समीपे सप्तर्षीणां सुरनरकिन्नरप्रभृतीनामाराध्यदेवताकथनं। सार्द्धञ्च तैः सङ्गरसमये सुदर्शनेन भगवतो विदेहनामदानवघातनादिः। ततो जय-ध्वजवंशजस्य दुर्ज्जयस्य उर्व्वशीगमनरागादिकथनं। तस्य पुनः स्वपत्न्याः पतिव्रताया

विषयः। उपदेशेन कण्वाश्रमगमनं। ततो गन्धर्व्वहननपूर्व्वकविचित्रमालाग्रहण-सुरसुन्दरी-परित्याग-वाराणसीगमनादिवृत्तान्तकथनञ्च।

२४, २५ अ०,—क्रोष्टृवंशकथनं। तत्र स्मगयागतस्य नवरथस्य राज्ञो राक्षसदर्शनादिवृत्तान्तः। यदुवंशकीर्त्तनं। तत्र पुत्रलाभार्थं श्रीकृष्णस्य तपश्चरणादिः। तस्य पुनः मुनीश्वरसमीपे शिवाराधनादिस्थानजिज्ञासा। ततस्तदुपदेशेन सङ्कीर्त्य कृत्तिवासोगुणगानं। तद्दर्शनसञ्जातानन्दस्य नन्दनन्दनस्य नन्दीशवन्दनञ्च।

२६, २७ अ०,—गिरिशेन सह गिरिधरस्य कैलासगमनपूर्व्वकं विविधविलासकीर्त्तनं। पुनस्तस्य विशेषेण द्वारवतीप्रवेशवृत्तान्तादिवर्णनं। मार्कण्डेयसमीपे हरिहरयोरैक्यकथनं। लिङ्गोत्पत्तिविवरणकीर्त्तनञ्च। कलियुगे भगवद्भजनावश्यकता।

२८, २९ अ०,—गतवति कीर्त्तिशेषं शेषशयने द्वैपायनेन सममर्ज्जुनस्य संवादः। काशीवासप्रशंसा। युगधर्म्मकथनं। तत्र वेदभेदकारणकीर्त्तनञ्च।

३०, ३१, ३२, ३३, ३४, ३५ अ०,—अत्र षड़ध्यायाः पतिताः।

३६, ३७, ३८, ३९ अ०,—मार्कण्डेययुधिष्ठिरसंवादः। प्रयागमाहात्म्यं। तत्र यात्राविधिः। बलिवर्द्दारोहणेन तत्र गमने दोषः। कन्यादानफलं। प्राणत्यागफलं। माघमासे तत्र स्नानफलं। वटेश्वरमाहात्म्यादिकीर्त्तनञ्च।

४०, ४१, ४२ अ०,—प्रियव्रतपुत्राणां अग्नीध्रमेधातिथिप्रभृतीनां जम्बूप्लक्षादिसप्तद्वीपाधिपत्यकीर्त्तनं। तेषां पुत्रादिनाम्ना तत्र तत्र वर्षसञ्ज्ञाकथनञ्च। चन्द्र-बुध-बृहस्पतिप्रभृतीनामुच्चनीचत्वादिकथनं। छन्दोनामानि। यमलोकादिकथनं। अहोरात्रकारणनिरूपणं। द्वादशादित्याः। ब्रह्मवादिनो मुनयः। भूर्लोकादिसंस्थानकथनं। सप्तसङ्ख्यकवायुनेमिकीर्त्तनं। भूर्लोकात् सूर्य्यादीनां दूरत्वपरिमाणं। तेषां विष्कम्भविस्तारादिकीर्त्तनञ्च।

४३, ४४, ४५ अ०,—सूर्य्यस्य सप्तविधरश्मिनिरूपणादिः। तत्सहस्रसङ्ख्यककिरणानां विभागशो वर्षणादिकारणत्वकीर्त्तनं। वसन्तादौ सूर्य्यवर्णकथनं। बुधादिग्रहाणां सूर्य्यमभितो भ्रमणकथनं। चन्द्रादीनां त्रिचक्ररथादिकथनं। महर्लोक-सत्यलोकविष्णुलोकादिकथनं। सप्तपातालकथनं। जम्बूद्वीपसुमेरुप्रभृतीनां संस्थानपरिमाणादिकथनं। तत्र वर्षपर्व्वतादिकीर्त्तनञ्च।

४६, ४७, ४८ अ०,—महादेव-देवेन्द्र-यमादीनां पुरीकथनं। केतुमाल-भद्राश्वादिषु स्थितानां स्त्रीपुरुषादीनां वर्णादिकथनं। कुलपर्व्वताः। नागद्वीपादिविवरणं। नदीनामानि। पौण्ड्र-कलिङ्ग-मागधादिदेशाः। हेमकूटशिखरे महादेवपुरी। जैगीषव्याश्रमः। लक्ष्म्यादीनां वासस्थानं। अञ्जन-सुगन्धादिगिरिषु अप्सरःप्रभृतीनां

४९, ५०, ५१ अ०,—प्लचद्वीपवर्णनं। तत्र कुलपर्व्वतनदीवर्षादयः। कुशद्वीप वर्णनं। क्रौञ्चद्वीपादिकथनं। विशेषेण श्वेतद्वीपवर्णनं। पुष्करद्वीपस्थवटवृत्ते ब्रह्मावस्थानवृत्तान्तकथनं। गतागतमन्वन्तरवृत्तान्तकीर्त्तनञ्च।

५२, ५३ अ०,—अष्टोत्तरविंशतिव्यासाः। विभागपूर्व्वकं द्वैपायनव्यासस्य वैशम्पायनादिभ्यो वेदसम्प्रदानविवरणं। वेदानां शाखासङ्ख्याः। कलियुगे शिवावतारकथनं। योगिनः। एतत्पाठनादिफलश्रुतिः॥ इति पूर्व्वभागः।

No. 1267. कूर्म्मपुराणोत्तरभागः।

Substance, country-made yellow paper, 14 × 10 inches. Folia 122. Lines, 25 on a page. Extent, 3,050 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, fresh. Verse. Incorrect.

Kúrma Puráṇa, uttarabháága. The second part of the work described in the last preceding number. It comprises the I'svara Gítá and the Vyása Gítá.

Beginning. ऋषय ऊचुः। भवता कथितः सम्यक् सर्गः स्वायम्भुवः प्रभः।
ब्रह्माण्डस्यास्य विस्तारो मन्वन्तरविनिश्चयः॥
भद्रेश्वरेश्वरो देवो वर्णिभिर्धर्म्मतत्परैः।
ज्ञानयोगरतैर्नित्यमाराध्यः कथितश्च यत्॥
तद्वदाशेषसंसारदुःखनाशनमुत्तमं।
ज्ञानं ब्रह्मैकविषयं येन पश्येम तत्परं॥
त्वं हि नारायणः साचात् कृष्णद्वैपायनात् प्रभोः।
अवाप्ताखिलविज्ञानस्तत् त्वां पृच्छामहे पुनः। इत्यादिः॥

End. अवाप्तवान् पञ्चशिखो देवलादिदमुत्तमं।
सनत्कुमाराद् भगवान् मुनिः सत्यवतीसुतः॥
एतत्पुराणं परमं व्यासः सर्व्वार्थसञ्चयं।
तस्माद् व्यासादहं श्रुत्वा प्रदत्तवान् पापनाशनं॥
ऊचिवान् वै भवद्भिश्च दातव्यं धार्म्मिके जने।
तस्मै व्यासाय मुनये सर्व्वज्ञाय महर्षये॥
पाराशर्य्याय शान्ताय नमो नारायणात्मने।
यस्मात् सञ्जायते कृत्स्नं यत्र चैव प्रलीयते॥
नमस्तस्मै परेशाय विष्णवे कूर्म्मरूपिणे॥

Colophon. इति श्रीकूर्म्मपुराणे उपरिभागे षट्साहस्र्यां संहितायां व्यासगीतासु सप्तचत्वारिंशोऽध्यायः ॥०॥ ४७॥ समाप्तञ्चेदं कूर्म्मपुराणं ॥

अतः परं पुराणस्यस्यैका अनुक्रमणिका वर्त्तते। सा तु पुष्टैकमितेति शं।

विषयः। १, २ अ०,—सत्यवतीतनयेन सह ऋषीणां संवादः। सनत्कुमार-सनन्दन-सनकप्रभृतीनां नरनारायणस्वरूपदर्शनक्षणे क्षणदेशभूषणस्य प्रादुर्भावं प्रेक्ष्य तत्स्तवनं। तेषां निर्व्वेदातिशयेन अन्धकरिपोरात्मतत्त्वज्ञानकथनं। तत्र ब्रह्मणो निर्व्विशेषत्वं। संसारस्याज्ञानमूलत्वं। आत्मस्वरूपं। साङ्ख्ययोगमाहात्म्यञ्च।

३, ४, ५ अ०,—प्रधानपुरुषकालानामनादित्वं। सर्व्वेभ्यः शर्व्वस्य परमत्वं। तस्य परममाहात्म्यादिकीर्त्तनञ्च। ब्रह्मविष्णुरुद्राणां तदात्मकत्वं। व्यासकृतशशिशेखरपरमरूपवर्णनं। तद्गुणगानं। तस्य जगदात्मकत्वकीर्त्तनञ्च।

६ ७, ८, ९ अ०,—ईश्वरगीता। तत्र महादेवमाहात्म्यं। विभूतियोगः। चतुर्व्विंशतितत्त्वानि। पाशनिरूपणं। अविद्यादिपञ्चविधक्लेशकथनं। मूलप्रकृतिस्वरूपं। पुनरीश्वरमाहात्म्यं। नित्य-निरञ्जन-निष्कामस्य कामरिपोः कथं विश्वरूपत्वमिति प्रपञ्चः। तद्दर्शनोपायः। कैवल्यस्वरूपकीर्त्तनञ्च।

१०, ११ अ०,—ईश्वरयोगप्रशंसा। अपरयोग-महायोगयोर्लक्षणं। अन्यविधयोगनिन्दा। प्राणायामादियोगाङ्गानि। चित्तशुद्ध्युपायः। अहिंसालक्षणं। वैधहिंसाया अहिंसात्वं। सत्यलक्षणं। स्तेयास्तेयब्रह्मचर्य्य-परिग्रहाणां लक्षणं। योगसिद्ध्युपायः। तपस्या-स्वाध्याययोर्लक्षणं। वाचिकोपांशुमानसानां स्वाध्यायभेदानां लक्षणं। सन्तोष-शौच-शौचभेदानां लक्षणं। उत्तमादिभेदेन प्राणायामत्रैविध्यं। पुनस्तस्य सगर्भ-गर्भभेदाद् द्वैविध्यलक्षणादिः। तत्सञ्ज्ञानिरुक्तिः। रेचक-पूरकादीनां लक्षणं। आसनादीनां विभागकथनं लक्षणञ्च। योगसाधनप्रकारः। एतत्फलश्रुतिकीर्त्तनञ्च। ईश्वरगीता समाप्तिः।

१२, १३ अ०,—ब्रह्मयोगकथनं। तत्र उपनयनकालः। उपवीतलक्षणभेदाः। तद्धारणप्रकारादिः। मेखला। प्रातःकृत्यादिकथनं। गुर्व्वादीनामभिवादनप्रकारः। ब्राह्मणक्षत्रियादिषु कुशलादिजिज्ञासानियमः। गुरवः। तेषां पत्न्यः। एतैः सार्द्धमुपवेशनादिनियमः। सर्व्वत्र मातुः श्रेष्ठत्वं। अग्रजस्यावमाननायां दोषः। पितृव्य-मातुलादीनां पुरतः प्रत्युत्थाय 'अधावहमिति' कथनौचित्यं। भिक्षादीनां नियमकथनञ्च। उच्छिष्टादिविवेचनं। विण्मूत्रादित्यागस्थाननियमादिकथनं।

१४ अ०,—गुरुशुश्रूषणप्रकारः। ब्रह्मचारिणो नृत्यगीतद्यूतादिवर्ज्जनावश्यकता। उत्पथादिप्रतिपन्नगुरुपरित्यागकर्त्तव्यता। गुरुपत्नीकृत्यं। तरुणा गुरुपत्न्याः पाद-

विषयः । स्पर्शपूर्व्वकं प्रणामादिनिषेधः । पितृस्वस्रादिषु मातृवत्सम्मानादिकर्त्तव्यता । वेदाध्ययननियमः । गायत्रीजपप्रकारः । अनध्यायकालादिनिरूपणञ्च ।

१५, १६ अ०,—दारपरिग्रहनियमादिः । गार्हस्थ्यधर्म्माः । ब्राह्मणलक्षणं । शमदमादीनां लक्षणं । हिंसामिथ्याऽप्रियवचनादिपरित्याज्यता । प्रतिग्रहनियमः । ब्रह्मस्वापहरणादिनिषेधः । पाषण्डि-वामाचार-पाश्चराचाणां वाङ्मात्रेणापि अर्चनप्रतिषेधः । निवासयोग्यदेशनिरूपणादिः । पङ्क्तिभोजनादिनियमः । आत्मप्रशंसापरनिन्दादिवर्ज्जनं । नग्नस्त्रीदर्शन-सस्त्रीकभोजन-मान-मोहादिपरिवर्ज्जनीयता । पादप्रक्षालनशयनस्पर्शनादिनियमः ।

१७ अ,—अनापदि शूद्रनटगणिकाद्यन्नभोजने दोषः । मूल्यदानेन शूद्रगृहजातपायसस्नेहपक्वादिद्रव्याणां भोज्यता । पलाण्डु-लसुनादिभक्षणनिषेधः । भावदुष्टान्नादिनिन्दा । आविकादिक्षीरपानतिषेधः । वक-हंसदात्यूहादिमांसाभोज्यता । सशल्कमत्स्यभोजनादिविधिः ।

१८ अ०,—ब्राह्मणानां प्रातःकृत्यविधिः । सन्ध्योपासनादीनां कर्त्तव्यता । सूर्य्यहृदयस्तोत्रं । दर्भसूत्राभ्यां विना कर्म्मानुष्ठाने दोषः । मध्याह्नकृत्यं । जपनियमाः । तर्पणविधिः । हरिहरादीनां पूजनविधानं । देवयज्ञपितृयज्ञप्रभृतिपञ्चयज्ञकथनं । हन्तकारलक्षणं । अतिथिपूजावश्यकता ।

१९ अ०,—भोजने दिगादिनियमः । सूर्य्यग्रहणादिकाले भोजनकालादिनिरूपणं । भोजनादीनामात्मार्थे निष्फलत्वं । अन्धकारादौ तन्निषेधः । सायाह्नकृत्यं । शयननियमः ।

२०, २१, २२ अ०,—नित्यनैमित्तिककाम्यभेदात् त्रिविधश्राद्धकथनं । नक्षत्रवारतिथिविशेषे श्राद्धकरणे फलविशेषकथनं । गयागङ्गाप्रयागादौ तदनुष्ठानफलं । श्राद्धे दानयोग्यफलमूलमत्स्यमांसादिनिरूपणं । पिण्डान्वाहार्य्यकश्राद्धविधानं । पङ्क्तिपावनलक्षणं । पात्रयोग्यब्राह्मणनिर्व्वचनं । पङ्क्तिदूषकलक्षणं । वर्ज्जनीयब्राह्मणनिरूपणं । निमन्त्रणादिविधिः । श्राद्धयोग्यदेशः । तदनुष्ठानप्रकारः । श्राद्धदिने स्त्रीसंसर्गादौ दोषः । आमान्नश्राद्धविधिः । एकोद्दिष्टनान्दीमुखश्राद्धादिकालकथनञ्च ।

२३, अ०,—ब्राह्मणादीनां जननमरणशवानुगमनाद्यशौचकथनं । सापिण्ड्यादिनिरूपणं । नैष्ठिक-वनस्थादीनामशौचप्रतिषेधः । अशौचिगृहदानयोग्यद्रव्याणि । पर्णदाहविधिः । आद्यश्राद्धमासिकसपिण्डदानादिविधानञ्च ।

२४, २५ अ०,—अग्निहोत्रादिविधानं । श्रुतिस्मृत्योरभावे शिष्टाचारस्य प्रामाण्यं । शिष्टलक्षणं । साधकाऽसाधकभेदेन द्विविधगृहस्थकथनं । आपत्काले ब्राह्मणस्य क्षत्रियवृत्तिराश्रय एवं क्षत्रियस्य वैश्यवृत्त्यवलम्बनमित्यादिकथनं ।

विषयः। २६, २७ अ०,—दानधर्म्मकीर्त्तनं। दानलक्षणं। नित्यनैमित्तिकादिभेदेन तस्य त्रैविध्यं। तत्र तिथ्यादिविशेषे अन्नजलभूमिदानादिफलश्रुतिः। पात्रविवेचनं। दानादाननियमाः। वानप्रस्थाश्रमकर्म्मनिरूपणं। तपश्चरणप्रकारः।

२८, २९ अ०,—सन्न्यासग्रहणसमयः। ज्ञानसन्न्यासि-वेदसन्न्यासिप्रभृतिकथनं। सन्न्यासधर्म्मनिरूपणं। तत्र भोजनादिनियमः। अलावुपात्रादिपरिग्रहः। ध्यानप्रकारः। स्त्रीसंसर्गादिनिषेधश्च।

३०, ३१, ३२, ३३, ३४ अ०,—महापातकादिप्रायश्चित्तकीर्त्तनं। ब्रह्महत्याप्रायश्चित्तं। शिवकृतब्रह्मशिरश्छेदनवृत्तान्तकथनपूर्व्वकं कपालमोचनतीर्थमाहात्म्यकीर्त्तनं। सुरापान-सुवर्णापहरणमातृस्वस्रादिगमनप्रभृतीनां प्रायश्चित्तकथनं। जीवहिंसावृक्षादिच्छेदनाभक्ष्यभक्षणादीनां प्रायश्चित्तकथनं। पतिव्रताप्रशंसा। अत्र सीताया वह्निशुद्धिवृत्तान्तकीर्त्तनञ्च।

३५, ३६ अ०,—गया-प्रयाग-त्रियम्बक-सोमेश्वर-विजय-पुरुषोत्तम-गोकर्ण-कुब्जाम्र-कोकामुख-शालग्राम-हयतीर्थ-पुष्कर-सप्तसारस्वतप्रभृतिनानाविधतीर्थविवरणं। तत्र महादेवेन सह मङ्कणकमुनेः संवादकथनं। पुना रुद्रकोटि-मधुवन-कालञ्जर-प्रभृतितीर्थवृत्तान्तः। तत्र कालञ्जरतीर्थकथनप्रसङ्गेन कालेन समं श्वेतराजसंवादकीर्त्तनञ्च।

३७ अ०,—केदार-गङ्गावतरण-मगधारण्य-महातीर्थ-श्रीपर्व्वत-गोदावरी-कावेरी-प्रभृतितीर्थकथनं। पुनश्चन्द्र-पुण्डरीक-ब्रह्म-प्लक्षप्रस्रवण-व्यास-यमुनाप्रभ-कुवेरतुङ्गोत्तमाङ्ग-कालसर्पिर्दशार्ण-कनकनन्दा-वदरिकाश्रमप्रभृतितीर्थानि।

३८, ३९, ४० अ०,—स्त्रीरूपधारिणं गिरिधरं पार्श्वतो निधाय आकलित-जातरूपरूपस्य विरूपाक्षस्य देवदारुवनप्रवेशपूर्व्वकं मोहितमुनिकुमारीकुमारवृन्दस्य च वशिष्ठाश्रमप्रवेशः। अरुन्धत्या कृतातिथ्यस्य च तस्य ततो विनिष्क्रम्य लिङ्गोत्पाटनादिपुरःसरं मुनिसमाजादपसरणं। ब्रह्मोपदेशेन मुनीनां शिवलिङ्गोपासना। गिरिजया सह गिरिशस्य तत्र आविर्भावः। स्तवनेन प्रीतस्य तस्य मरीच्यादिसमीपे तत्त्वज्ञानकीर्त्तनञ्च।

४१, ४२, ४३, ४४, ४५ अ०,—नर्म्मदामाहात्म्यं। माहेश्वर-पुष्करिणी-शक्र-क्रोषक्षण-दीप्तेश्वर-व्यास-मातृ-सोम-काम-शुक्ल-गणेश्वर-भृगु-गौतमेश्वर-हंसप्रभृतिनर्म्मदास्थतीर्थमाहात्म्यं। नैमिषारण्यमाहात्म्यं। नैमिषेतिसञ्ज्ञाविवरणं। जप्येश्वरमाहात्म्यकथनावसरे शिवानुग्रहेण शिलादस्य भूमिकर्षणकाले पुत्रलाभवृत्तान्तकीर्त्तनं। स तु कुमारः शिवाराधनेन नन्दीशत्वं प्रापेति कथनञ्च। जप्येश्वरसमीपस्थ-पञ्चनदमहाकालप्रभृतितीर्थमाहात्म्यकथनं।

४६, ४७ अ०,—नित्यनैमित्तिकप्राकृतात्यन्तिकभेदेन चतुर्व्विधप्रलयस्वरूपकीर्त्तनं। प्रलयकालवर्णनं। वराहकल्पादिकथनं। प्रतिसर्गप्रक्रियाकीर्त्तनं। ब्रह्मादिसर्व्वदेवान् परित्यज्य शिवाराधनकर्त्तव्यता। जगतो ब्रह्ममयत्वं। ऋषीणां कूर्म्मरूपभगवत्स्तुतिः। एतत्पुराणसङ्क्षिप्तकथा। एतत्पठनपाठनश्रवणादिफलकीर्त्तनञ्च।

No. 1268. रामायणतत्त्वदीपिका।

Substance, country-made paper, 14 × 7 inches. Folia, 163. Lines, 6 on a page. Extent, 4,063 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Rámáyaṇá-tattva-dípiká. A commentary on the Rámáyaṇa of Válmíki. By Mahes'vara Tírtha, disciple of Náráyaṇa Tírtha. The MS. comprises only the Yuddha Káṇḍa of the text.

Beginning. अथ श्रीमद्युद्धकाण्डं व्याख्येयानि व्याक्रियन्ते। एवमपारं पारावारं गोवत्सपदवत्समुत्तीर्य्य निरातङ्कं लङ्कां प्रविश्य सीतान्वेषणपूर्व्वकमशोकवनभङ्गादिकमतिमानुषं पौरुषं कृत्वा प्रतिनिवृत्तेन हनूमता प्रत्यभिज्ञानप्रदानपूर्व्वकमभिभाषितं सीतावृत्तान्तं श्रुत्वा रामस्तदाकर्णनमुदितमनाः, "कृतकार्य्ये भृत्यजने स्वामिना एवं भवितव्यम्" इति सदाचारमुपदेष्टुं सुग्रीवादिहरिवीराणामुत्साहमुत्पादयितुञ्च समाहृतप्रेयसीवृत्तान्तं हनूमन्तमश्लोपीदित्याह,—श्रुत्वेति। इत्यादिः।

End. शृण्वन् रामायणं भक्त्या यः पादं पदमेव वा।
स याति ब्रह्मणः स्थानं ब्रह्मणा पूज्यते सदा॥ इति वचनात्।

Colophon. इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य्य-श्रीनारायणतीर्थस्वामिशिष्य-श्रीमहेश्वरतीर्थविरचितं श्रीमद्रामायणतत्त्वदीपिकायां युद्धकाण्डे एकत्रिंशोत्तरशततमः सर्गः॥ ॥१३१॥
महेशतीर्थरचिता रामपादसमर्पिता।
टीका श्रीयुद्धकाण्डस्य समाप्ता तत्त्वदीपिका॥

विषयः। वाल्मीकिरामायणयुद्धकाण्डव्याख्यानं।

No. 1269. रामायणतत्त्वदीपिका ।

Substance, country-made paper, 14 × 7 inches. Folia, 138. Lines, 5 on a page. Extent, 3,050 s'lokas. Character, Nágara. Date, S. M. 1852. Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Rámáyaṇa-tattva-dípiká. The last volume of the work described in the last preceding No. It comprises the Uttarakáṇḍa of the text.

Beginning. श्रीरुद्दोत्तरकाण्ड + + वहवः प्रचिप्तसर्गा इति
व्याख्याकर्तृभिरेव निपुणैस्तेषां न टीका कृता ।
तेषां भावमशेषमच महतां ज्ञाते मया + + +
सर्गाणां न कृता मदीयणवशाट् टीकेति विज्ञायतां ॥
एवं श्रीरामचन्द्रचिताचतारोद्योगप्रभृतिश्रीरामाभिषेकपर्य्यन्तां कथां षड्भिः काण्डैरुपवर्ण्य अतः परं सीतारामयोर्यथार्थं प्रका + + + रावणेन्द्रजिद्बालि-प्रभावकथनेन रामलक्ष्मणयोः प्रशंसाञ्च कर्त्तुं प्रथमं मुनीनामागमनमाह,—
प्राप्तेति । इत्यादिः ।

End. तद्रामायणकाव्यं ब्रह्मा अन्वमन्यत सकलपुरुषार्थसाधकत्वेन अङ्गीकरोतिस्म इत्यर्थः ॥

Colophon. इति परमहंसपरिव्राजकाचार्य्यश्रीनारायणतीर्थशिष्यमहेश्वरतीर्थविरचित-श्रीरामायणतत्त्वदीपिकायां दशोत्तरशततमः (सर्गः) ॥ ११० ॥
महेशतीर्थरचिता रामपादसमर्पिता ।
टीका तूत्तरकाण्डस्य समाप्ता तत्त्वदीपिका ॥
श्रीरामायणसिन्धुमध्यमसकृत्संविश्य तचोद्भवा-
न्युत्कृष्टानि पदार्थरत्ननिकराण्युद्धृत्य सद्भिः पुरा ।
टीकासम्पुटसञ्चितानि निपुणैस्तान्येव लब्ध्वा मया
श्रीनारायणतीर्थरामगुरुसत्पादार्पितान्यादरात् ॥
श्रीरामायणटीकेयं महेशयतिना कृता ।
शिवरामेण यतिना + + + + + कारिता ॥
यादृशी पुस्तिका दृष्टा तादृशी लिखिता मया ।
यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न दीयते ॥
शुभमस्तु सं(वत्) १८५२ ।

विषयः । वाल्मीकिरामायणोत्तरकाण्डव्याख्यानं ॥

No. 1270. वराहपुराणं ।

Substance, country-made yellow paper, 12¼ × 9¼ inches. Folia, 277. Lines, 31 on a page. Extent, 9,123 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, fresh. Verse. Incorrect.

Varáha Purána. The twelfth of the eighteen great Puráṇas attributed to Vyása. The following is Professor Wilson's account of this work:

"It is narrated by Vishṇu as Varáha, or in the boar incarnation, to the personified Earth. Its extent, however, is not half that specified; little exceeding ten thousand stanzas. It furnishes, also, itself, evidence of the prior currency of some other work, similarly denominated; as, in the description of Mathurá contained in it, Sumantu, a Muni, is made to observe: "The divine Varáha in former times expounded a Puráṇa, for the purpose of solving the perplexity of Earth."

"Nor can the Varáha Puráṇa be regarded as a Puráṇa agreeably to the common definition; as it contains but a few scattered and brief allusions to the creation of the world and the reign of kings: it has no detailed genealogies, either of the patriarchal or regal families, and no account of the reigns of the Manus. Like the Linga Puráṇa, it is a religious manual, almost wholly occupied with forms of prayer and rules for devotional observances, addressed to Vishṇu; interspersed with legendary illustrations, most of which are peculiar to itself, though some are taken from the common and ancient stock. Many of them, rather incompatibly with the general scope of the compilation, relate to the history of S'iva and Durgá. A considerable portion of the work is devoted to descriptions of various Tírthas, places of Vaishṇava pilgrimage; and one of Mathurá enters into a variety of particulars relating to the shrines of that city, constituting the Mathurá Máhátmya.

"In the sectarianism of the Varáha Puráṇa there is no leaning to the particular adoration of Kṛishṇa; nor are the Rathayátrá and Janmáshṭamí included amongst the observances enjoined. There are other indications of its belonging to an earlier stage of Vaishṇava worship; and it may, perhaps, be referred to the age of Rámánuja, the early part of the twelfth century." *Vishṇu Puráṇa*, p. LXX.

The guess about the date, as already elsewhere noticed, is wide of the mark. The MS. comprises 165 chapters numbered irregularly, and sometimes incorrectly. The subjects of these chapters have been detailed below in Sanskrit.

Beginning. नारायणं नमस्कृत्य नरञ्चैव नरोत्तमं ।
देवीं सरस्वतीञ्चैव ततो जयमुदीरयेत् ॥
नमस्तस्मै वराहाय लीलयोद्धरते महीं ।
खुरमध्यगतो यस्य मेरुः खणखणायते ॥
दंष्ट्राग्रेणोत्थिता गौरुदधिपरिहिता पर्व्वतैर्निम्नगाभिः
साकं मृत्पिण्डवत् प्राग्बृहदुरुवपुषानन्तरूपेण येन ।
सोऽयं कंसासुरारिर्म्मुरनरकदशास्यान्तकृत्सर्व्वसंस्तुः
कृष्णो विष्णुः सुरेशोऽनुदतु मम रिपूनादिदेवो वराहः ॥
यः संसारार्णवे नौरिव मरणजराव्याधिनक्रोर्म्मिभीमे
भक्तानां व्याधिहर्त्तासुरनरकदशास्यान्तकृत्कोलरूपी ।
विष्णुः सर्व्वेश्वरोऽयं यमिह कृतधियो लीलया प्राप्नुवन्ति
मुक्तात्मानोऽनपायं भवति प्रणुदितारातिपक्षः क्षितीशः ॥
यस्मिन् काले क्षितिः पूर्व्वं कल्पे वराहरूपिणा ।
उद्धृतार्थमथो भक्त्या पप्रच्छ परमेश्वरं ॥
धरण्युवाच । कल्पे कल्पे भवानेवं मां समुद्धरति प्रभो । इत्यादिः ।

End. एषा चेयं वराहाख्या वराहस्य सदा प्रिया ।
य एतां द्विजमुख्याय वाचकाय ददाति च ॥
स राज्यमतुलं भुक्त्वा कुलैः सार्द्धं व्रजेच्च मां ।
लिखितं तिष्ठते गेहे यस्य तस्य स्वयं हरिः ।
तिष्ठति स भवान् रुद्रो ब्रह्मा चैवात्र तिष्ठति ॥

Colophon. इति (श्रीवराहपुराणे) भगवच्छास्त्रे वराहपुराणं समाप्तं ॥

विषयः । १ प्रथमे अध्याये,—धरणीवराहसंवादः । धरणीकर्तृकवराहस्तुतिः ।
२ अ०,—पुराणलक्षणकथनं । आदिसृष्टिकथनं । तत्र प्रकृतिपरिणामेन बुद्ध्यादिसृष्टिकथनं । रुद्रादीनामुत्पत्तिकथनादिः । दक्षादीनामुत्पत्तिकथनं । नारायणनामनिरुक्तिः । विस्तरेण सृष्टिप्रक्रियाकथनं । नवविधसृष्टिकथन । ब्रह्मणो रुद्रादिसृष्टिः । स्वायम्भुवमनुवंशकीर्त्तनं । प्रियव्रतसमीपे नारदस्य सरसि साविची-दर्शनादिवृत्तान्तवर्णनं । साविच्यङ्गे वेददर्शनादिविवरणकथनञ्च ।
३ अ०,—नारदस्य नामव्युत्पत्तेः पूर्व्वजन्मवृत्तान्तस्य च वर्णनं ।
४ अ०,—दशावतारकथनं । ईश्वरः पञ्चभूतमय इत्यादिकीर्त्तनं । अश्वशिरसो राज्ञ उपाख्यानं । तत्र ब्राह्मणवेशेन उपस्थितयोः केशवकेशववाहनयोः स्वरूप-प्रदर्शनपूर्व्वकं ब्रह्मादीनां सर्व्वेषां विष्ण्वात्मकत्वप्रकाशः ।

विषयः। ५ अ०,—किं कर्म्मशीलो मोक्षभागी उत ज्ञानी इत्यादिनिरूपणं। रैभ्यवृहस्पति-संवादः। लुब्धकसंयमनवृत्तान्तः। योगकथनं। योगेन अश्वशिरसः ब्रह्मप्राप्तिः।

६ अ०,—काश्मीराधिपतिर्वसुरेव लुब्धक इत्यादिवृत्तान्तवर्णनं। पुण्डरीकाक्षपार-स्तोत्रकथनं। व्याधवाक्यात् वसोः पूर्व्वजन्मवृत्तान्तस्मरणं।

७ अ०,—वसोः स्वर्गारोहणं श्रुत्वा रैभ्यस्य तपस्याचरणं। तत्र तेन सह सनत्कुमार-संवादः। विशालाधिपतेर्विशालच्छपतेरुपाख्यानं। विष्णुप्रसादाद् विशालस्य मोक्षप्राप्तिः।

८ अ०,—रैभ्य विमुक्ते तद्देहस्थः पापपुरुषः धर्म्मव्याधो बभूवेत्यादिवृत्तान्तकथनं। पशुहिंसादोषकथनं। धर्म्मव्याधो विष्णुस्तवनेन तन्मयोऽभूदित्यादिकीर्त्तनं।

९ अ०,—प्रणवमाहात्म्यं। ॐकाररूपो हरिरितिकथनं। ततो लोकस्य सृष्टिः। वेदाविर्भावः। मत्स्यरूपेण भगवता वेदोद्धारः। तस्य स्तवनकीर्त्तनञ्च।

१० अ०,—आदिवराहसमीपे देवानां वरग्रहणं। सुप्रतीकोपाख्यानं। दुर्ज्जयकर्तृक-स्वर्गपराजयः। तेन सह विद्युत्सुविद्युन्नामकासुरयोः संवादः। हेतिप्रहेतिभ्यां दुर्ज्जय-समीपे पराजितानां देवानां विष्णुसमीपगमनादिवृत्तान्तकथनं। दुर्ज्जयाय हेतिप्रहे-तिभ्यां कन्यायुगलसम्प्रदानं। सुकेशीमिश्रकेश्योर्गर्भे तस्य पुत्रयुगजननादिकथनं।

११ अ०,—दुर्ज्जयस्य गौरमुखमुनेराश्रमप्रवेशः। भोजनं सर्व्वेषां कारयिष्यामीति मुनिवचनं श्रुत्वा तस्य कोपः। गौरमुखः विष्णुस्तवनेन चिन्तामणिं प्राप्य तत्प्रभा-वाद् दिव्यपुरीं निर्म्माय सबलस्य राज्ञः परमातिथ्यं कृतवान्। ततो बलात्कारेण मणिग्रहणोद्यते तस्मिन् गौरमुखस्य मन्यूद्भूतेन सैन्येन राजसेना हतेति वर्णनं। नारायणस्तु गौरमुखकृतस्तवेन तत्रागत्य निमिषेण सुदर्शनेन दुर्ज्जयं जघान, तेन च तत्स्थानं नैमिषेतिसंज्ञया विख्यातमित्यादिकथनञ्च।

१२ अ०,—दुर्ज्जयनिधनं निशम्य सुप्रतीकस्य श्रीरामस्तवनं। तस्य श्रीरामदर्शना-दिविवरणं।

१३ अ०,—गौरमुखस्य भगवदाराधनार्थं प्रभासतीर्थगमनं। तेन सह मार्कण्डेयस्य संवादः। पितृलोकसृष्टिकथनं। तेषां नाम कथनं। तिलोदकादिदानं। पितृ-गीतादिकथनञ्च।

१४ अ०,—श्राद्धे ब्राह्मणनिरूपणं। श्राद्धे पात्रकरणायोग्यनिरूपणञ्च। तत्र निम-न्त्रणप्रकारकथनादिः। श्राद्धकथनं। तत्र मांसनिरूपणादिः। विहिताविहित-द्रव्यकथनं। श्राद्धकालकथनादिकञ्च।

१५ अ०,—गौरमुखः श्राद्धैः पितृलोकान् सन्तर्प्य भगवन्तं स्तुत्वा च परमां गतिं प्रापेत्यादिकथनं।

विषयः। १६ अ०,—विद्युत्सुविद्युतोर्वधार्थं देवानां यज्ञकरणोद्योगः। गवां रक्षार्थं सरमानियोगः। गवामसुरसान्निध्यगमनादिकथनं। सरमाश्वासनं। देवानां यागकरणं। असुराणां पराजयकथनं।

१७ अ०,—प्रजापालोपाख्यानं। आश्रमागतेन तेन सार्द्धं महातपसो मुनेः संवादः। अहं प्रधानोऽहं प्रधान इति विवदमानानां देवानां वृत्तान्तकीर्त्तनं। विष्णोः प्राधान्यकथनादिः।

१८ अ०,—अग्न्यादीनामुत्पत्तिकथनादिः। अग्नेर्गार्हपत्यादिनामनिरुक्तिः।

१९ अ०,—ब्रह्मणः कोपात् प्रतिपदि तिथावग्नेरुत्पत्तिकथनं। तत्र हवने सर्व्वेषां देवानां प्रीतिरिति कथनादिः।

२० अ०,—अश्विनीकुमारयोर्जन्मविवरणं। तयोः पितामहस्तुतिः।

२१ अ०,—रुद्रोत्पत्तिकथनं। रुद्रनामनिर्व्वचनं। ब्रह्मणा रुद्राय गौरीसम्प्रदानं। रुद्रे जलप्रविष्टे गौरीमन्तःशरीरगां कृत्वा ब्रह्मणः पुनर्दक्षादिसृष्टिकरणकथनं। दाक्षायणीजन्मविवरणं। दक्षयज्ञवर्णनं। रुद्रपार्षदैः सह सुराणां युद्धकथनं। हरिहरयोर्युद्धवर्णनं। शिवभागदानपूर्व्वकं देवानां तत्स्तुतिः। दक्षस्य रुद्राय गौरीसम्प्रदानं।

२२ अ०,—दक्षस्य वैरमनुस्मृत्य गौर्य्या हिमालये जन्मग्रहणं। गौर्य्यास्तपश्चरणं। महादेवेन सह तस्या विवाहवर्णनं। तृतीयायां तिथौ गौर्य्या जन्मकथनं। तत्तिथिमाहात्म्यकथनादिः।

२३ अ०,—गणेशोत्पत्तिविवरणं। तस्य गजवक्त्रत्वादिकारणकथनं। विनायकानामुत्पत्तिकथनं। तेषामाधिपत्ये गणेशस्याभिषेकविवरणं। देवगणकृतगणपतिस्तोत्रं।

२४ अ०,—नागोत्पत्तिविवरणं। ब्रह्मकर्त्तृकं तेषां निवासस्थानादिकथनं।

२५ अ०,—कार्त्तिकेयोत्पत्तिविवरणकथनादिः। देवगणकृतमहेशस्तुतिः। स्कन्दोत्पत्तिः। एतत्फलश्रुतिः।

२६ अ०,—सूर्य्योत्पत्तिविवरणकथनादिः। देववृन्दकृतसूर्य्यस्तुतिः।

२७ अ०,—अन्धकविप्रकृतानां देवानां दैन्यवर्णनं। गिरिशं निहत्य गिरिजां हरिष्यामीति अन्धकस्य तत्प्रति युद्धयात्रा। विष्ण्वादीनामन्धकेन सार्द्धमायोधनं। शूलेन विद्धस्यान्धकस्य भूमिस्पृष्टशोणिताद् बहूनामन्धकानामुत्पत्तिः। मातृगणकर्त्तृकं तेषां शोणितपानं। कामादिगुणानामुत्पत्तिकथनादिः।

२८ अ०,—सिन्धुद्वीपराजविवरणं। तस्य पूर्व्वजन्मनि वृत्तान्तकथनं। तपस्यतः सिन्धुद्वीपस्य वेत्रवतीनद्या मनुष्यरूपायाः पाणिग्रहणं। तस्यां वृत्रासुरस्य जन्म।

विषयः। तेन सह देवानां युद्धकीर्त्तनं। कात्यायन्या उत्पत्तिकथनं। महादेवकृतदेवीस्तव-
नादिकथनं।

२९ अ०,—दिशामुत्पत्तिकथनं। तासां लोकपालैः सह विवाहकथनादिः।

३० अ०,—धनदोत्पत्तिविवरणं। तन्नामनिर्व्वचनं। तत्सेवार्थं तिथिनिरूपणं।

३१ अ०,—ईश्वरस्य विष्णुरूपेण प्रादुर्भावकथनं। तस्य नाभिदेशात् कमलरूपायाः पृथिव्या उत्पत्तिकथनादिः। कर्णिकारूपसुमेरुमध्ये ब्रह्मणो जन्मकथनादिः। तत्कृत-विष्णुस्तुतिः।

३२ अ०,—धर्म्मोत्पत्तिविवरणकथनादिः। युगविशेषे तस्य पादनिरूपणं। चन्द्रेण कृते ताराहरणे धर्म्मस्य वनप्रवेशः। तत्र देवानां स्तुतिकथनादिः।

३३ अ०,—रुद्राणामुत्पत्तिकथनादिः। पशुपतिरूपशिवस्तोत्रं।

३४ अ०,—पितृसर्गकथनादिः। तत्र तर्पणादितिथिकथनं।

३५ अ०,—चन्द्रम्प्रति दक्षशापविवरणं। समुद्रमन्थने तस्योत्पत्तिकथनादिः।

३६ अ०,—सुप्रभादिनृपाणां चरितकथनादिः। गोविन्दनामकहरिस्तुतिः।

३७ अ०,—भगवतो भावसाध्यताकथनादिः। ब्रह्मपुत्रस्य अवनेर्व्याधेन सह संवादः।

३८ अ०,—व्याधस्य तपस्यावर्णनादिः। तस्य दिव्यदेहप्राप्तिकथनादिः।

३९ अ०,—भगवत्साधनोपायवर्णनं।

४० अ०,—धरणीव्रतकथनादिः। तस्य फलश्रुतिकथनादिः। अत्र मार्गशीर्षे मासि महामीनरूपस्य भगवतः पूजाविधानं।

४१ अ०,—पौषशुक्लद्वादश्यां कूर्म्मरूपस्य तस्य पूजनं।

४२ अ०,—माघशुक्लद्वादश्यां वराहरूपस्य तस्य पूजनकथनादिः।

४३ अ०,—फाल्गुनशुक्लद्वादश्यां नृसिंहरूपस्य तस्य पूजाकथनादिः। अत्र पार-श्वराजोपाख्यानं।

४४ अ०,—एवं चैत्रमासे वामनरूपस्य तस्य पूजनकथनं। अत्र हयाश्वराजोपाख्यानं।

४५ अ०,—वैशाखमासे परशुरामरूपस्य तस्य पूजनं। अत्र वीरसेनराजोपाख्यानं।

४६ अ०,—ज्यैष्ठमासे रामलक्ष्मणपूजा। अत्र दशरथोपाख्यानं।

४७ अ०,—आषाढ़मासे श्रीकृष्णपूजनं। अत्र वसुदेवोपाख्यानं।

४८ अ०,—श्रावणमासे बुद्धपूजनं। अत्र नृगराजोपाख्यानं।

४९ अ०,—भाद्रमासे कल्किपूजनं। अत्र विशालराजोपाख्यानं।

५० अ०,—आश्विनमासे पद्मनाभपूजा। अत्र भद्राश्वराजोपाख्यानं।

५१ अ०,—कार्त्तिकमासे द्वादशीव्रतमाहात्म्यकथनं। इति धरणीव्रतं।

५२ अ०,—भद्राश्वागस्त्यसंवादः। दृश्यादृश्यविभागकथनं। योगकथनं। अगस्त्यगीता।

विषयः । ५३ अ०,—अगस्त्यगीतायां शरीरमधिकृत्य योगकथनं ।

५४ अ०,—प्रवृत्तिनिवृत्तिकथनं । सर्व्वेषां देहे समानं वस्तु वर्त्तते इति कथनं च ।

५५ अ०,—मानससरसि अप्सरसां नारदेन सह संवादः । तत्र वसन्तशुक्लद्वा०
दश्यां हरिपूजनविधिकीर्त्तनं । तासां विष्णुप्राप्तिकथनं ।

५६ अ०,—शुभव्रतविधानकथनादिः । अत्र कल्माषराजोपाख्यानं ।

५७ अ०,—धन्यव्रतविधानकथनादिः ।

५८ अ०,—कान्तिव्रतविधानकथनादिः ।

५९ अ०,—सौभाग्यव्रतविधानकथनादिः । अत्र हरिहरयोरैक्यकथनञ्च ।

६० अ०,—अविघ्नव्रतविधानकथनादिः ।

६१ अ०,—शान्तिव्रतविधानकथनादिः ।

६२ अ०,—कामव्रतविधानकथनादिः ।

६३ अ०,—आरोग्यव्रतविधानकथनादिः । पुरा किल अनरण्यो नाम नरपति-
र्मानससरसि मोहितो विशालकमलदर्शनेन तदाकलयितुं सम्प्रेरयामास स्वीय-
सारथिं । सारथिस्तु स्पर्शनक्षणे एव तन्मध्यजातकुमारशब्देन पञ्चत्वमुपागतं, राजा
च कुष्ठी संवृत्तः,-इत्यादिवृत्तान्तकथनं । राजसमीपे वशिष्ठस्य पद्मवृत्तान्तकथनञ्च ।

६४ अ०,—पुत्रप्राप्तिव्रतविधानकथनादिः । अत्र शूरसेनन्टपोपाख्यानं ।

६५ अ०,—शौर्य्यव्रतविधानकथनादिः ।

६६ अ०,—सार्व्वभौमव्रत-धनदव्रत-वैष्णवव्रत-धर्म्मव्रत-रुद्रव्रतेन्द्रव्रत-पितृव्रतानां
विधानकथनादिः ।

६७ अ०,—नारदो भगवन्मायामुग्धो जनयामास पञ्च पुत्रान् काशीराजसुतायामि-
त्यादिवृत्तान्तकथनपूर्व्वकं विष्णुमायासर्व्यकीर्त्तनं । नारदकृतविष्णुस्तोत्रकथनं ।

६८ अ०,—विष्णोर्नारदसमीपे जगदुत्पत्तिप्रकारप्रदर्शनं । तल्लयप्रकारप्रदर्शनञ्च ।
कालनिरूपणं । पञ्चरात्रशास्त्रोल्लेखादिः ।

६९ अ०,—पूर्व्वाध्यायोक्तसंशयनिराकरणं ।

७० अ०,—युगधर्म्मकथनं । तत्र विशेषेण कलिधर्म्मकथनं । शुद्धिकथनं ।

७१ अ०,—अगस्त्यस्य इलावृतवर्षभ्रमणवृत्तान्तकथनादिः । तत्र बहुविधाश्चर्य्यघट०
नाकीर्त्तनं । जलरूपिनारायणवृत्तान्तकथनञ्च ।

७२ अ०,—अगस्त्यस्य यज्ञानुष्ठानकाले सर्व्वेषां देवानामागमनं । तत्र शिवकर्त्तृक०
विष्णुप्राधान्यकथनादिः । कालो रुद्रेण मोहशास्त्रं प्रकाशितमित्यादिकथनञ्च ।

७३ अ०,—रुद्रगीता । गौतमस्य जलप्रक्षेपेणापि गोर्मरणाद् गोघातित्वमित्यादि
विवरणकथनं । गोदावरीनदीविवरणं । पाशुपती दीक्षा ।

विषयः। तीर्थकथनादिः। विष्णुधारातीर्थकथनं। बिन्दुसरस्तीर्थकथनं। सोमतीर्थकथनं तुङ्गकोटतीर्थकथनं। आदित्यचन्द्राश्रमतीर्थकथनं। पञ्चशिखतीर्थकथनं। गुह्यप्रभतीर्थकथनं। सप्तसामुद्रिकतीर्थकथनं। को+वलतीर्थकथनं। धर्म्मपुरतीर्थकथनं। गङ्गाधारातीर्थकथनं। पञ्चसत्तीर्थकथनं। शक्रकुण्डतीर्थकथनं। दंष्ट्राकुण्डतीर्थकथनं। विष्णुतीर्थकथनं। सर्व्वकामिकतीर्थकथनं। मत्स्यशिलातीर्थकथनं। कोकामुखतीर्थे वराहरूपस्य विष्णोरवस्थितिकीर्त्तनं।

१२४ अ०,—वदरिकाश्रमवर्णनं। तत्र ब्रह्मकुण्डाग्निकुण्ड-स्थपदेन्द्रलोक-पञ्चसरस्तुःस्रोत-देवाधार-द्वादशादित्यकुण्ड-लोकपाल-वरुण-मानसोद्भेदप्रभृतितीर्थवर्णनं। उर्व्वशीकुण्डतीर्थप्रस्तावे उर्व्वशीवृत्तान्तकथनं।

१२५ अ०,—सान्तःकरणशारीरविज्ञानकथनादिः। अध्यात्मयोगकथनं।

१२६ अ०,—नामसङ्कीर्त्तनादिमाहात्म्यं। चित्तन्यासकथनपूर्व्वकं तत्फलश्रुतिः। योगप्रशंसा। स्त्रीपुंधर्म्मकथनं। ऋतुमत्यभिगमननियममन्त्रादिकथनं। ज्ञानयोगमाहात्म्यं। सन्न्यासप्रशंसा।

१२७ अ०,—गुह्यमण्डलवृत्तान्तकथनादिः। वटमूलतीर्थविवरणं। कुम्भीरकनाममहाह्रदविवरणं। कापिलकाननकथनं। महास्रोतादिमहाह्रदकथनं। मन्दारकुण्डादितीर्थकीर्त्तनं।

१२८ अ०,—विस्तरेण मन्दारकुण्डतीर्थवर्णनं। तत्र मन्दारद्रुमवृत्तान्तकथनं। कोटरतीर्थकथनं।

१२९ अ०,—शालग्रामतीर्थवर्णनं। तत्र ब्रह्मर्षेः शालङ्कायनस्य वृत्तान्तकथनादिः। भगवतः शालग्रामेतिनामवृत्तान्तकथनं। तत्र विल्वप्रिय-गुह्यप्रभ-कालह्रदप्रभृतिपञ्चदशतीर्थकथनं। तत्र तत्र फलकीर्त्तनञ्च।

१४० अ०,—महादेवस्य शौर्व्वाश्रमभस्मीकरणवृत्तान्तवर्णनं। शौर्व्वाभिशापेन शिवस्य अन्तर्दाहकथनं। विष्णुवचनप्रीतस्य शौर्व्वस्य उपदेशेन गोनिष्क्रमतीर्थमासाद्य शिवस्य सुरभिदुग्धादिना तापशान्तिवृत्तान्तकथनं। तत्तीर्थमाहात्म्यं। रूपकुण्डतीर्थकथनं। पञ्चवटतीथकथनं। पञ्चाननतीर्थकथनं। रुद्रपदब्रह्मशिरःप्रभृतितीर्थकथनं। वराहस्य वासुदेवसञ्ज्ञो भविष्यामीति भाविवृत्तान्तकथनं। मात्सर्य्यस्य दोषाकरत्वकथनादिः। कोटवनतीर्थकथनं। विष्णुसरोनामतीर्थकथनं। एतेषां चैषाणां माहात्म्यकथनं।

१४१ अ०,—गोनिष्क्रमक्षेत्रे अयोमयी भगवत्प्रतिमा वर्त्तते इत्यादिवृत्तान्तकथनं। तत्र पञ्चकुण्डतीर्थमाहात्म्यकथनं। मणिकुण्डध्रुवकुण्डप्रभृतितीर्थवर्णनं। पञ्चायकतीर्थकथनं।

विषयः। १४१ अ०,—द्वापरयुगे यादवोऽहं भविष्यामीति वराहवचनं। दुर्व्वाससः शापेन यदुकुलक्षयो भविष्यतीतिवृत्तान्तकथनञ्च। जाम्बवतीनन्दनस्य शाम्बस्य वृत्तान्त-कथनादिः। द्वारकायां पञ्चसरो नामतीर्थमस्तीति तद्विवरणकथनादिः। प्रभास-तीर्थविवरणं। पञ्चकुण्डतीर्थकथनं। हंसकुण्डतीर्थविवरणं। ब्रह्मसङ्गमनतीर्थविव-रणं। कदम्बकुण्डक्षेत्रविवरणं। प्रद्युम्नभेदनक्षेत्रविवरणं। नारायणसङ्गमक्षेत्र-विवरणं। रैवतक्षेत्रकथनं। तत्र ऊर्द्धविल्वादिवृक्षविवरणं। विष्णुचङ्क्रमणक्षेत्र-कथनं। तत्र अश्वत्थवृक्षविवरणं। द्वारकामाहात्म्यं। ब्रह्मसरोनामकतीर्थकथनं। सङ्गमनक्षेत्रवर्णनं। रामसरोनामकतीर्थकीर्त्तनं।

१४२ अ०,—समुद्रमलययोर्मध्ये दूरं नाम स्थानं मे प्रियमस्ति। तत्र सूर्पारकं नाम क्षेत्रं परशुरामस्य आश्रमो भविष्यतीति वराहवचनं। जयकुण्डतीर्थकथनं। तत्र तत्र फलश्रुत्यादिकथनं॥

१४४ अ०,—म्लेच्छमध्ये लोहाकुलतीर्थवर्णनं। तत्र भगवन्मूर्त्तिकथनं। तत्र च भगवद्वाक्यादिकथनं। नारदकुण्डकथनं। पर्व्वतकुण्डकथनं। पञ्चशूलक्षेत्रकथनं। सप्तर्षिकुण्डकथनं। शरभङ्गकुण्डकथनं। आङ्गिरसकुण्डकथनं। बृहस्पतिकुण्ड-कथनं। वैश्वानरकुण्डकथनं। उमाकुण्डकथनं। माहेश्वरकुण्डकथनं। ब्राह्मणकुण्ड-कथनं। तत्र क्षम्वेदादिधाराकथनं। एतेषां माहात्म्यकथनं।

१४५ अ०,—मथुराक्षेत्रकथनं। यमुनायां कुण्डावर्त्ततीर्थकथनं। वृन्दावनकथनं। तत्र शिलोच्चयतीर्थवर्णनं। असितप्रभाशोकवृक्षकथनं। भाण्डीरवनकथनं। तत्रस्थवटवृक्षकथनं। रक्तशिलापट्टविवरणं। यमलार्ज्जुनकुण्डकथनं। अर्कस्थल-कथनं। वीरस्थलकथनं। कनकक्षेत्रकथनं। क्रीड़नकक्षेत्रकथनं। सोमकुण्डकथनं। तालकुण्डकथनं। पिण्डारकक्षेत्रकथनं। जम्बीरवटुकक्षेत्रकथनं। कुन्दारोहणक-क्षेत्रकथनं। बह्लकनक्षेत्रकथनं। नागजालोम्बककुण्डकथनं। परकुण्डकथनं। विन्दुप्रभकुण्डकथनं। शान्तरसतीर्थकथनं। ताथवनककनं। शक्रक्रीड़नकतीर्थक-थनं। वारुण-कौवेरप्रभृतितीर्थकथनं। कालीयह्रदकथनं। तत्र कदम्बवृक्षकथनं। प्लावनकक्षेत्रकथनं। सप्तसामुद्रकतीर्थकथनं। मथुरामाहात्म्यकथनादिः॥

१४६ अ०—मधुकाष्ठमयभगवत्प्रतिमानिर्म्माणविधिकथनादिः। तत्र नक्षत्रविशेष-च्छेदनादिकथनं। तत्र अधिवासप्रतिष्ठादिविधानं।

१४७ अ०,—शिलामयप्रतिमानिर्म्माणविधिः। तत्र मन्त्रकथनपूर्व्वकमभिषेकद्रव्य-प्रदानादिकथनं। पूजाविशेषविधानादिकञ्च।

१४८ अ०,—मृण्मयप्रतिमानिर्म्माणविधिः। तत्र प्रतिष्ठाविधानादिकथनं।

१४९ अ०,—ताम्रप्रतिमानिर्म्माणविधिः। तत्र प्रतिष्ठादिविधानकथनं। शान्ति-करनं।

विषयः। १५० अ०,—कांस्यप्रतिमास्थापनविधिः। तत्र प्रतिष्ठाविधानादिकथनं।
१५१ अ०,—राजतप्रतिमास्थापनादिविधिः। एवं सुवर्णप्रतिमाया इति कथनं।
१५२ अ०,—सर्व्वतोजलमये मायया बालरूपस्य भगवतो वटवृक्षाश्रयकथनादिः। ब्रह्मणो मुखादिभ्यो ब्राह्मणादीनामुत्पत्तिकथनादिः। नेमिनामकतपोधनस्य उपाख्यानं। श्राद्धस्य उत्पत्तिकथनं। दाहमन्त्रादिकथनं।
१५३ अ०,—अशौचकाले विहिताविहितनिरूपणं। त्रिषु वर्णेषु कर्त्तव्यं पाकभोजनमेव चेत्यादिकथनं। अस्थिसञ्चयनं। एकोद्दिष्टादिकथनं। प्रेतभूमिनिर्द्देशः। प्रेतकार्य्ये कुक्कुरादिध्वनिश्रवणनिषेधः। प्रेतोद्दिष्टभोजनप्रायश्चित्तकथनं। प्रेतश्राद्धविधानं। तत्र छत्रादिदाने फलश्रुतिकथनं। वृषपुच्छगलितोदकेन तर्पणविधानं। पितृयज्ञनामनिरुक्तिः। पितृयज्ञविधिः।
१५४ अ०,—प्रेतभोज्यभोजने पुनः प्रायश्चित्तकथनं। गोहस्त्यश्वादिदानग्रहणे प्रायश्चित्तं।
१५५ अ०,—पञ्चयज्ञविधानकथनादिः। पितृयज्ञे पात्रयोग्यभोक्तृनिरूपणादिः। नीलकण्ठपुच्छतर्पणं। सर्व्वेषां गार्हस्थ्याश्रममूलत्वकथनं। पितॄणामजीर्णनिवारणं। श्राद्धे निषिद्धदर्शनादौ प्रायश्चित्तकथनं।
१५६ अ०·—मधुपर्कोत्पत्तिकथनादिः।
१५७ अ०,—शान्तिकथनं। मधुपर्कदानकथनञ्च।
१५८ अ०,—जनमेजयसमीपे वैशम्पायनस्य यमालयवर्णनं। तत्र उद्दालकोपाख्यानं। सत्यप्रशंसाकथनं।
१५९, १६० अ०,—यमालयात् प्रत्यागतस्य नचिकेतसः समीपे ऋषीणां तद्वृत्तान्तशुश्रूषावर्णनं।
१६१ अ०,—यमालयवर्णनं।
१६२, १६३ अ०,—यातनास्वरूपवर्णनं।
१६४ अ०,—राक्षसैः सह यमकिङ्करीणां युद्धवर्णनं।
१६५ अ०,—पापविशेषे नरकविशेषकथनं। फलश्रुतिः। अत्र अध्यायसङ्ख्यावैषम्यमस्ति।

No. 1271. गेयगानं।

Substance, country-made yellow paper, 10 × 6 inches. Folia, 124. Lines, 24 on a page. Extent, 2,062 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, fresh. Prose. Incorrect.

Geyagána. One of the Sañhitás of the Sáma Veda. It is now in course of publication in the Asiatic Society's edition of the Sáma Veda Sañhitá.

Beginning. जन् ज व स्हः । तत्सवितुः वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि ॥ धियो यो नः
प्रचोदयात् । तत्सवितुं नुरणियोत् । भोर्गो देवस्य धीमाहि २ । धियो यो नः
प्रचो ५१५२१५२ । हेम् । भो २ । दायो भो २४५ ॥ १ ॥
उगायि श्रायाही २ वीयितायार यि । तैव्या २ यि । इत्यादिः ।

End. अपामिवा अरहो वा । हो ५ इ । डा । ढ २४ । रापस्य धाय रयासुता ।
अव्यो वारायि । भिः पवतो २२ यि । मदितमाः क्रीड़न्नूर्मिरपो वा १२१४ वा ।
श्रा ५ यिवो ६ हायि । फे २५ । सप्तदशः प्रपाठकः ।

Colophon. इति गेयगानं समाप्तं ।

विषयः । सामवेदीयसंहिताविशेषः ।

No. 1272. आर्षेयब्राह्मणं ।

Substance, country-made yellow paper, 10 × 6 inches. Folia, 11. Lines, 26 on a page. Extent, 295 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, fresh. Prose. Incorrect.

A'rsheya Bráhmaṇa. One of the eight Bráhmaṇas of the Sáma Veda. It contains notices of the Ṛishis or original "seers," *i. e.* the author's of the Sáma Veda hymns. It has been lately printed in the *Pratna-kamra-nandiní*, a Sanskrit periodical of Calcutta. Dr. Burnell of Madras has an edition of it now in the press.

Beginning. अथ खल्वयमार्षेयश्रष्टोऽभवत् ऋषाणां नामधेयगोत्रोपधारणात् स्वर्ग्यं यशस्यं धन्यं पुण्यं पुत्र्यं पशव्यं ब्रह्मवर्चस्यं स्मार्त्तमायुष्यं प्रा+तराम्निकमित्याचक्षते, तद्येवमाऽर्षं इदं उपधारत एकैकस्य ऋषि+यं वर्षसहस्रमतिथिर्भवत्यनन्दितं प्रतिनन्दितो मानितः पूजितस्तपः स्वाध्यायफलमुपजीवतीत्ययापि ब्राह्मणं भवति । यो ह वा अविदितार्षेयच्छन्दोदैवतब्राह्मणेन मन्त्रेण याजयति । इत्यादिः ।

End. आदित्यस्योन्नयं तदादित्यात्मेत्याचक्षते ++ महानाम्नं प्रजापते +++र्वा विश्वामित्रस्य वा सिमा वा मह्या वा शक्वर्य्यो वा शक्वर्य्यो वा।

Colophon. इत्यार्षेयब्राह्मणे तृतीयप्रपाठकः समाप्तः।

विषयः। फलकथनपूर्व्वकं साम्नां ऋषिनिरूपणं।

No. 1273. शिशुपालवधः।

Substance, palm-leaf, $14\frac{1}{4} \times 1\frac{3}{4}$ inches. Folia, 153. Lines, 4 on a page. Extent, 2,294 s'lokas. Character Bengali. Date, Sk. 1436. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, very old. Prose. Correct.

S'isupála-badha. An epic poem by Mágha, on an episode of the Mahábhárata, the subject being the destruction of Sis'upála, a sovereign inimical to the Pándu brothers. The work has been printed several times and is well known, but the MS. under notice is a very old one, being dated S'aka 1436 = A. C. 1512, and contains many readings not to be met with in the printed editions. Its style of writing is shown on plate V.

Beginning. श्रियः पतिः श्रीमति शासितु जगज्जगन्निवासो वसुदेवसद्मनि।
वसन् ददर्शावतरन्तमम्बराद्धिरण्यगर्भाङ्गभुवं मुनिं हरिः॥

End. सर्वेण सर्वाश्रय इत्यनिन्द्यमानन्दभाजा जनितं जनेन।
यश्च द्वितीयं ++++तीयो मुख्यः सतां गौणमवाप नाम॥
श्रीशब्दनस्य कृतशब्दसमाप्तिलक्ष्म लक्ष्मीपतेश्चरितकीर्त्तनमात्र++॥
तस्यात्मजः सुकविकीर्त्तिपुराशयोऽदः काव्यं व्यधत्त शिशुपालबधाभिधानं॥

Colophon. इति श्रीदत्तसूनोः श्रीमाघकवेः कृतौ श्रीलक्ष्मणि शिशुपालबधे महाकाव्ये ++ ++++: सर्गः समाप्तः॥

विषयः। शिशुपालबधविवरणं।

No. 1274. अभिज्ञानशकुन्तला।

Substance, palm-leaf, $13\frac{3}{4} \times 1\frac{1}{2}$ inches. Folia, 82. Lines, 4 on a page. Extent, 1,271 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1494. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, very old. Correct.

Abhijñána S'akuntalá. This is the oldest codex of the Bengali recension of the S'akuntalá that has yet been met with; it is dated S'aka 1494 = A. C. 1570. It corresponds with the North-West recension much more closely than the printed texts. It has been obtained from the library of a Paṇḍit of S'ántipur, whose ancestors have been Paṇḍits for many generations: the MS. was a heirloom. As it is written on palm-leaf and is in a very decayed condition, the Paṇḍit thought he made a good bargain by selling it for several printed books. It is remarkably correct, and written in a clear but crabbed old hand. See plate IV.

Beginning. या सृष्टिः स्रष्टुराद्या वहति विधिहुतं या हविर्या च होत्री
ये द्वे कालं विधत्तः श्रुतिविषयगुणा या स्थिता व्याप्य विश्वं।
या माहुः सर्व्ववीजप्रकृतिरिति यया प्राणिनः प्राणवन्तः
प्रत्यक्षाभिः प्रसन्नस्तनुभिरवतु वस्ताभिरष्टाभिरीशः ॥

End. वत्स एवमस्तु इति निष्क्रान्ताः सर्वे। सप्तमोऽङ्कः। समाप्ता चेयमभिज्ञान-शकुन्तला ॥

विषयः। शकुन्तलाद्वृत्तान्तवर्णनं।

No. 1275. दैवतब्राह्मणं।

Substance, country-made yellow paper, 10 × 6 inches. Folia, 2. Lines, 24 on a page. Extent, 45 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, fresh. Prose. Incorrect.

Daivata Bráhmaṇa, alias *Devatá-adhyáya-Bráhmaṇa.* One of the Bráhmaṇas of the Sáma Veda. Max Müller's Sanskrit Literature, p. 348.

Beginning. अग्निरिन्द्रः प्रजापतिः सोमो वरुणस्त्वष्टाङ्गिरसः पूषा सरस्वतीन्द्राग्नी इडा-निधनानि धनानि——इत्यादिः।

End. देवर्षिभ्यस्य ब्रह्मा सत्यञ्च ++ मामिति ब्रह्म सत्यञ्च पातु मामिति।

Colophon. इति दैवतब्राह्मणं। इति देवताध्यायः समाप्तः।

विषयः। साम्नां देवताच्छन्दआदिनिरूपणं। गायत्रीनिर्व्वचनं। गायत्र्यङ्गानि च।

No. 1276. वंशब्राह्मणं ।

Substance, country-made yellow paper, 12 × 7 inches. Folia, 12. Lines, 24 on a page. Extent 39 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Vaṅs'a Bráhmaṇa. One of the Bráhmaṇas of the Sáma Veda; it contains a genealogy of the Ṛishis of the Sáma Veda and of some of their descendants. A carefully edited text of this work with an interesting introduction has lately been published by the learned Dr. Burnell of Madras.

Beginning. नमो ब्रह्मणे नमो ब्राह्मणेभ्यो नम आचार्य्येभ्यो नम ऋषिभ्यो नमो देवेभ्यो नमो वेदेभ्यो नमो वायवे च मृत्यवे च विष्णवे च नमो वैश्रवणाया चोपजयाय च । शर्व्वदत्ताद् गार्ग्याच्छार्व्वदत्तो गार्ग्यो रुद्रभूतिर्द्राह्यायणिरित्यादिः ।

End. दृत्यदसुर्गोभिलो गोभिलादेव गोभिलो राधाच्च गौतमात् समानं परꣳ समानं परं ।

Colophon. इति वंशब्राह्मणं समाप्तं ।

विषयः । गार्ग्यादारभ्य गोभिलपर्य्यन्तम्टषीणां वंशविस्तारकथनं ।

No. 1277. साङ्ख्यचन्द्रिका ।

Substance, country-made yellow paper, 10 × 6 inches. Folia, 48. Lines, 18 on a page. Extent, 1,404 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Sáṅkhya-chandriká. A commentary on the Sáṅkhya Káriká of Ís'varakṛishṇa. By Náráyana Tírtha, a disciple of Rámagovinda Tírtha. Hall's *Contributions*, p. 7.

Beginning. श्रीरामगोविन्दसुतीर्थपादकृपाविशेषादुपलभ्य बोधं ।
श्रीवासुदेवादधिगम्य सर्व्वशास्त्राणि वक्तुं किमपि स्पृहा नः ॥
प्रकृतिं पुरुषच्चैव नत्वाचार्य्यान् गुरूंस्तथा ।
नारायणः साङ्ख्यमूले तनुते साङ्ख्यचन्द्रिकां ॥

तदिदं शास्त्रं चतुर्व्यूहं। हेयं हेयसाधनं हानं हानसाधनञ्चेति मुमुक्षुजिज्ञासितत्वात्। इत्यादिः।

End. इति षष्टिपदार्थानामष्टभिः सह सिद्धिभिः। इति।

तथा च श्चैतत् षष्टिपदार्थविवेचनान्नेदं प्रकरणं, किन्तु तन्त्रमेवेति सिद्धं।

Colophon. इति रामगोविन्दतीर्थशिष्यनारायणतीर्थकृता साङ्ख्यचन्द्रिका समाप्ता।

समाप्ता चेयं साङ्ख्यचन्द्रिका।

विषयः। ईश्वरकृष्णकृतसाङ्ख्यकारिकाया व्याख्यानं।

No. 1278. साङ्ख्यभाष्यं वा आर्य्यभाष्यं।

Substance, country-made yellow paper, 10 × 6 inches. Folia, 27. Lines, 34 on a page. Extent, 1,916 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'rírámpur College. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Sáṅkhya-bháshya alias *A'ryabháshya.* A commentary on the Sáṅkhya-káriká of I's'varakṛishṇa. By Vijñána Bhikshu. The text of I's'varakṛishṇa and the commentary of Gaurapáda, together with an English translation of the text by Colebrooke, and of the comment by H. H. Wilson, were printed some time ago by the Oriental Translation Fund, London. The commentary which forms the subject of this notice, as also that noticed under the last preceding No. have never been printed.

Beginning. कपिलाय नमस्तस्मै येनाविद्योदधौ जगति मग्ने।

कारुण्यात् साङ्ख्यमयी नौरिव विहिता प्रतारणाय॥

अल्पग्रन्थं स्पष्टं प्रमाणसिद्धान्तहेतुभिर्युक्तं।

शास्त्रं शिष्यहिताय समासतोऽहं प्रवक्ष्यामि॥

दुःखत्रयाभिघातादित्यादिः।

End. साङ्ख्यं कपिलमुनिना प्रोक्तं संसारविमुक्तिकारणं हि।

यत्रैताः सप्ततिरार्य्या भाष्यञ्चात्र गौड़पादकृतं॥

Colophon. इति विज्ञानभिक्षुविरचितं साङ्ख्यभाष्यं सम्पूर्णं।

विषयः। ईश्वरकृतसाङ्ख्यकारिकाया व्याख्यानं।

No. 1279. वराहपुराणान्तर्गतव्यङ्कटगिरिमाहात्म्यम् ।

Substance, country-made yellow paper, 11 × $4\frac{3}{4}$ inches. Folia, 46. Lines, 11 on a page. Extent, 828 slokas. Character, Nágara. Date, Sk. 1544. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Verse. Correct.

Vyañkatagiri Máhátmya. An episode of the Varáha Puráṇa; it treats of the religious merits of a famous place of pilgrimage called Vyañkaṭagiri in the Madras Presidency.

Beginning. ऋषय ऊचुः । रोमहर्षणसर्व्वज्ञ पुराणार्थविशारद ।
माहात्म्यं श्रोतुमिच्छामो गिरीन्द्राणां महीतले ॥

End. यः पठन् प्रयतो भक्त्या शृणुयाद्वा लिखेदपि ।
सर्व्वान् कामानवाप्नोति सम्प्राप्नोति च मङ्गलं ॥

Colophon. इति श्रीचतुर्व्विंशतिसाहस्रिकायां संहितायां श्रीवराहपुराणे श्रीव्यङ्कटगिरिमाहात्म्ये द्विषष्टितमोऽध्यायः ।

विषयः । व्यङ्कटगिरिमाहात्म्यवर्णनं ।

No. 1280. मृगारेष्टिहोत्रप्रयोगः ।

Substance, country-made yellow paper, $9\frac{3}{4}$ × $4\frac{1}{4}$ inches. Folia, 2. Lines, 23. Extent, 48 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Mrigáreshṭihotra-prayoga. A manual for the performance of the Vedic rite called *Mrigáreshṭi.*

Beginning. नमः प्रवक्त्रा इत्यादिसप्तदशसामिधेन्यः ।

End. देवा आज्यपा इत्यादिः । शेषं प्रकृतिवत् ॥

Colophon. इति मृगारेष्टिहोत्रं समाप्तं ।

विषयः । मृगारेष्टिहोत्रकथनं ।

No. 1281. बोधायनसूत्रं ।

Substance, country-made yellow paper, 9¾ × 4¼ inches. Folia, 3. Lines, 14—15 on a page. Extent, 189 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Bodháyana Sútra. This is a mere fragment of the aphorisms of Bodháyana, on the Sautra rites of the Black Yajur Veda. It treats of the new and the full moon sacrifices.

Beginning. अथोपप्याहरणं विज्ञायते क्रत्वादौ क्रतुकामं कामयीत ।

End. स्योनमाविशन्तु न इति सिकताः सम्भृत्य । (खण्डितं) ।

विषयः । दर्शपौर्णमासादियज्ञविधिकथनं ।

No. 1282. उक्थप्रयोगः ।

Substance, country-made yellow paper, 9½ × 4¼ inches. Folia, 101. Lines, 9 on a page. Extent, 2,137 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Ukthaprayoga. A manual for the performance of the Vedic rite called *Uktha.* It is described in full in Haug's Aitareya Bráhmaṇa, p. 251.

Beginning. तस्यैन्द्राग्नः पशुः । आवाहनकाले । आज्यभागानन्तरमिन्द्राग्नी आवह । वनस्पतिमावह इन्द्रं न सुमन्तमित्यादिः ।

End. एवमेतदहः कृत्वा एतां रात्रिं वसन्ति । संतिष्ठते दशममहः ।

Colophon. इति दशरात्रः समाप्तः ।

विषयः । उक्थप्रयोगकथनं । उक्थशब्देन सामवेदीयकर्मविशेष उच्यते ।

No. 1283. वायवीयसंहिता ।

Substance, country-made yellow paper, 14 × 5½ inches. Folia, 116. Lines, 10 on a page. Extent, 2,310 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Váyavíya Sañhitá. A treatise on the worship of S'iva. It professes to be a portion of the Váyu Puráṇa, but it is not included in the Index of that work given in the Náradíya Puráṇa.

Beginning. नमः शिवाय सोमाय सगणाय ससूनवे ।
प्रधानपुरुषेशाय सर्गस्थित्यन्तहेतवे ॥

End. ददृशे तत्क्षणे तस्मिन् विमानं भानुसन्निभं ।
गणेश्वरैरसङ्ख्येयैः संवृतञ्च समन्ततः ॥ खण्डितं ।

विषयः । अत्र पाशुपतज्ञानस्य मोक्षदातृत्वं पाशुपतविभूतयश्च । यत्सातत्यं प्रति उपमन्युना पुरा उक्तं, तस्य ऋषीन् प्रति वायोः पुनः कथनं ॥

No. 1284. अपरोक्षानुभूतिः । अपरोक्षानुभूतिदीपिकासहिता ।

Substance, country-made yellow paper, 12½ × 6½ inches. Folia, 16. Lines, 10—15—16 on a page. Extent, 704 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Text, verse; Commentary, prose. Correct.

Aparokshánubhuti with a commentary called *Aparokshánubhuti-dípiká.* A treatise on the Vedánta doctrine. By S'añkara Ácharya. The commentary is anonymous. *Hall's Contributions*, p. 104.

Beginning. मू०। श्रीहरिं परमानन्दमुपदेष्टारमीश्वरं ।
व्यापकं सर्व्वलोकानां कारणं तं नमाम्यहं ॥ १ ॥
अपरोक्षानुभूतिर्वै प्रोच्यते मोक्षसिद्धये ।
सद्भिरेव प्रयत्नेन वीक्षणीया मुहुर्मुहुः ॥ २ ॥

टी०। स्वप्रकाशत्वहेतुर्यः परमात्मा चिदात्मकः ।
अपरोक्षानुभूत्याख्यः सोऽहमस्मि परं सुखं ॥ १ ॥
श्रीमगुर्व्वात्मभेदाद्यः सकलव्यवहारभूः ।
सोपाधिकः स चिन्मात्रः सोऽपरोक्षानुभूतिकः ॥ २ ॥
तदेवमनुसन्धाय निर्व्विघ्नां स्वेष्टदेवतां ।
अपरोक्षानुभूत्याख्यामाचार्य्योक्तिं प्रकाशये ॥ ३ ॥

End. मू०। परिपक्वं मनो येषां केवलोऽयञ्च सिद्धिदः ।
गुरुदैवतभक्तानां सर्व्वेषां सुलभो भवेत् ॥

Colophon. इति श्रीमच्छङ्कराचार्य्यविरचिता अपरोक्षानुभूतिः समाप्ता ।

टी०। परिपक्वमनस्त्वाद् यतिदुःसाध्यान्यपि साधनानि सुसाध्यानि भवन्तीति हेतो-र्गुरुदेवतभजनमेव स्वधर्म्माविरोधेन सर्व्वैः कार्य्यमिति परममङ्गलं ।

इति अपरोक्षानुभूतिप्रदीपिका समाप्ता ॥

विषयः । अत्र प्रथमं विवेककथनं । ततः शमदम उपरतिसमाधानमुमुक्षुत्वादिकथनं । तत आत्मज्ञानविचारकथनं । तत आत्मपदार्थनिरूपणं । ततः जीवब्रह्मैक्य-प्रतिपादनं । ततो ब्रह्मसाक्षात्कारोपायनानाविधयोगकथनं ।

No. 1285. विन्ध्यमाहात्म्यं, टीकासहितं ।

Substance, country-made yellow paper, 13¾ × 7¼ inches. Folia, 157. Lines, 9—10 on a page. Extent, 3,927 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1924. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Text, verse; Commentary, prose. Incorrect.

Vindhya-máhátmya. Topography of certain sacred places on the Vindhya Hills, and the religious merit to be acquired by pilgrimage to them. The work professes to be an extract from the Vrihadus'anas Upapuráṇa and has a commentary attached to it. Contents 1—2. S'aunaka's enquiry about the Vindhya Hills. 3—4. The Puráṇas and the Upapuráṇas described. 5. The praise of a form of Deví dwelling on the Vindhya Hills. 6. Do. of Tárakes'vara. 7—8. Story of Táraka Asura. 9. Enumeration of the sacred places on the Hills. 10. Story of Hari's blessing the sacred places. 11—12. The pool of Lakshmí. 13—14. Story of the two giants, Tuhuṇḍa and Huṇḍa. 15, 16. The pool of Brahmá. 17. The pools of Saunaka and others. 18. Do. of Maríchi, &c. 19. Praise of the River Ganges. 20. The pool of Dharma. 21. Do. of Gokarṇa. 22. Do. of Navayogís'vara. 23. Expiation meet at these sacred pools. 24. Praise of the confluence of the Ganges and the Yomuná at Allahabad. 25. Pool called Nága-kúpa. 26. The majesty of Vindhyavásiní, the Deví dwelling on the Vindhya Hills. 27. Mystic emblems for her worship explained. 28. Purification of the elements before worshipping her. 29. Mode of worshipping her. 30. Adoration to her through a triangular diagram. 31. Her wars with Nisumbha and Sumbha. 32—33. Description of Rámagayá. 34.

Wanting in the MS. 35. Praise of Karnávatí. 36. Do. of S'iva. 37. The different abodes of Víndhyavásiní. 38. Merit of circumambulating the sacred pools. 39. Do. of a circuit of five kros'as round those pools. 40. Praise of the Purána. 41. The mode of circumambulating the pools.

Beginning. मू०। यो विघ्नभित्त्यै जगतां च गुप्तये स्वःसद्मभिर्वा मनुजैश्च पूजितः ।
यो विघ्नतूलैकक्रशानुरूपकस्तं ढुण्ढिराजं शरणं गतोऽस्मि ॥ १ ॥
यच्चिन्तनं विघ्नजनीनमुच्यते छित्त्वान्तरायं विनयेत् सतीं मतिं ।
यो विघ्नतामिश्रविवस्वरूपको द्वैमातुरं तं सततं नमाम्यहं ॥ २ ॥

टी०। श्रीमद्विष्णुप्रजाभिवन्द्यचरणं गोपादिकाराधितं
वन्दे पूर्णं विकुस्वसौम्यवदनं संसारतापापहं ।
सत्यं ज्ञानमनन्तमाद्यविधुरं गोभारसंहारकं
सर्व्वात्मानमपास्तसर्व्वममलं विघ्नेश्वरं शर्म्मदं ॥ १ ॥
व्याख्यानरहितस्यास्य व्याख्यानं सज्जनप्रियं ।
क्रियते स्वीयबोधाय प्रमादः क्षम्यतां बुधैः ॥ २ ॥

End. मू०। विन्ध्यक्षेत्रस्य माहात्म्यं यः शृणोति सुचेतसा ।
सर्व्वान् पापान् विधूयात्र लभते सद्गतिं परां ॥

Colophon. इति श्रीवृहद्वामनसोपपुराणे विन्ध्यमाहात्म्यवर्णनं नामैकचत्वारिंशोऽध्यायः ।

टी०। एतच्छ्रवणमाहात्म्यमाह, विन्ध्यक्षेत्रस्येति ।
इति विन्ध्यमाहात्म्यव्याख्यानं समाप्तं ।

विषयः । अत्र एकचत्वारिंशाध्यायाः सन्ति । तत्र १ प्रथमे, २ ये, च—शौनकप्रश्नकथनं । ३ये,—पुराणनामसङ्ख्याकथनं । ४र्थे,—उपपुराणकथनं । ५मे,—विन्ध्यक्षेत्र-निवासिन्या भगवत्या माहात्म्यवर्णनं । ६ष्ठे,—तारकेश्वरमाहात्म्यवर्णनं । ७मे,—शिवं प्रति तारकासुरस्तुतिकथनं । ८मे,—तारकेशस्योत्पत्तिकथनं । ९मे,—नानाविधपुण्यक्षेत्रकथनं । १०मे,—हरिवरप्रदानकथनं । ११शे,—लक्ष्मी-कुण्डोत्पत्तिवर्णनं । १२शे,—लक्ष्मीकुण्डमाहात्म्यवर्णनं । १३,१४शे,—तुण्ड-झण्डाख्यासुरद्वयवर्णनं । १५शे,—ब्रह्मकुण्डोत्पत्तिकथनं । १६शे,—ब्रह्मकुण्ड-वर्णनं । १७शे,—सनकादिकुण्डनिरूपणं । १८शे,—मरीच्यादिकुण्डवर्णनं । १९शे,—गङ्गामाहात्म्यवर्णनं । २०शे,—धर्म्मकुण्डवर्णनं । २१शे,—गोकर्णकुण्ड-वर्णनं । २२शे,—नवयोगीश्वरकुण्डवर्णनं । २३शे,—प्रायश्चित्तवर्णनं । २४शे,—गङ्गासङ्गममाहात्म्यवर्णनं । २५शे,—पुण्यजलाशयनागकूपाख्यानवर्णनं । २६शे,—

विन्ध्यवासिनीप्रादुर्भाववर्णनं। १७शे,—यन्त्रोद्धारादिवर्णनं। १८शे,—भूतशुद्ध्यादिवर्णनं। १९शे,—विन्ध्यवासिनीपूजाप्रकरणं। २०शे,—त्रिकोणयन्त्रपूजावर्णनं। २१शे,—निशुम्भशुम्भवधवर्णनं। २२शे,—रामगयोत्पत्तिवर्णनं। २३शे,—रामगयावर्णनं। चतुर्विंशोऽध्यायो नास्ति। २५शे,—कर्णावतीमाहात्म्यवर्णनं। २६शे,—शिवमाहात्म्यवर्णनं। २७शे,—विन्ध्यवासिनीस्थानप्रदर्शनवर्णनं। २८शे,—विन्ध्यक्षेत्रप्रदक्षिणकथनं। २९शे,—पञ्चक्रोशयात्रानिरूपणं। ४०शे,—पुराणमाहात्म्यवर्णनं। ४१शे,—पञ्चक्रोशादियात्रावर्णनं।

No. 1286. रामलिङ्गवर्णनं, वा तक्ररामायणं।

Substance, country-made yellow paper, 9½ × 4½ inches. Folia, 57. Lines, 10 on a page. Extent, 1,120 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1877. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

Ráma-liṅgavarṇana. An epitome of the Rámáyaṇa of Válmíki. Author unknown.

Beginning. हरिहरविधिरूपः सच्चिदानन्दरूपो ह्ययगजनकुलास्यो विघ्ननाशो गणेशः।
सुरसलुगमकाव्ये रामलिङ्गाभिधाने मम हृदयसरोजे सद्विकाशं करोतु॥

End. अनेन प्रीयतां देवो हयग्रीवः श्रियः पतिः।
तद्व्याख्याननिरतो मद्धर्मप्रतिपालकः॥

Colophon. इति श्रीरामलिङ्गवर्णनं सम्पूर्णं।

विषयः। अत्र नव सर्गाः सन्ति। तत्र १ प्रथमे,—रामलिङ्गवर्णनं। २ये,—रामकृतहरधनुर्भङ्गविवरणं। ३ये,—जानकीविवाहवर्णनं। ४र्थे,—श्रीरामस्य वनगमनवर्णनं। ५मे,—लक्ष्मणेन शूर्पणखानासिकाच्छेदनं। रावणेन सीताहरणं। सीतान्वेषणार्थं हनूमतो लङ्कागमनं। रावणेन सह हनूमतः कथोपकथनञ्च। ६ष्ठे,—रामरावणयुद्धविवरणं। ७मे,—श्रीरामस्य राज्याभिषेकवर्णनं। ८मे,—स्वपुत्राभ्यां सह युद्धे रामस्य पराजयहेतुकथनं। ९मे,—राममाहात्म्यकथनं।

No. 1287. आथर्व्वणतापनीयोपनिषद्भाष्यं ।

Substance, country-made paper, 7¾ × 3½ inches. Folia, 74. Lines, 9—10 on a page. Extent, 1,157 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Atharvaṇa-tápaníyopanishad-bháshya. Fragment of a commentary on the Rámatápaní Upanishad. Author unknown. The Upanishad with a commentary by S'aṅkaránanda has been published in the Bibliotheca Indica.

Beginning. यन्नाम्नोपनिषत् ख्याता तपनं तं विधिं गुरुं ।
प्रणम्योपासनागर्भां तद्व्याख्यां श्रद्धयारभे ॥

End. य एतं मन्त्रराजन्नरसिंहमानुष्टुभं नित्यमधीते इत्युक्तार्थं तथा। (खण्डितं) ।

विषयः । आथर्व्वणतापनीयोपनिषद्व्याख्यानं ।

No. 1288. वेदान्तपरिभाषार्थदीपिका । मूलसहिता ।

Substance, country-made paper, 14 × 7 inches. Folia, 88. Lines, 8—9 on a page. Extent, 3,476 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sм. 1916. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

Vedánta-paribhάshá-dípiká. A commentary on the Vedánta-paribháshá of Dharmarájá Dikshita. By Sívadatta, son of Dhanapati Suri. Colebrooke's *Misc. Essays*, I, pp. 335-6. Hall's *Contributions*, 100.

Beginning. प्रथमतश्चत्वारि पचाणि न सन्ति ।

End. मू०। तदेवं ब्रह्मज्ञानान्मोक्षसाधनर्थनिवर्त्तिनिरतिशयब्रह्मानन्दायासिद्धेति सिद्धं प्रयोजनं ।

Colophon. इति श्रीधर्म्मराजदीक्षितविरचितायां वेदान्तपरिभाषायामष्टमपरिच्छेदः समाप्तः ॥

टी०। यस्मादेवं तस्माद्व्यवस्था बद्धमुक्तव्यवस्थापरिच्छेदार्थं निगमयति ।
इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य्यबालगोपालतीर्थश्रीपादशिष्यदत्तवंशावतंस-राजकुमारस्थनुधनपतिसूरिसूनुशिवदत्तकृतायां वेदान्तपरिभाषार्थदीपिकायामष्टमः परिच्छेदः समाप्तः ॥

विषयः । वेदान्तपरिभाषाव्याख्यानं । वेदान्तपरिभाषायान्तु मोक्षोपायतत्त्वज्ञानजनक-तत्त्वमसीति महावाक्यघटकस्य तत्पदस्य त्वम्पदस्य च अर्थकथनं ।

No. 1289. दशकुमारचरितं ।

Substance, country-made paper, $9\frac{3}{4} \times 4\frac{1}{4}$ inches. Folia, 26. Lines. 7—10 on a page. Extent, 609 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1691. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

Das'akumára-charita. The adventures of Ten princes, a romance. By Dandí. An excellent edition of this work was published some time ago by the late Professor H. H. Wilson. The MS. is incomplete, but old, being dated Samvat 1691 = A. C. 1635. See plate X.

Beginning. ब्रह्माण्डच्छत्रदण्डः शतधृतिभवनाम्भोरुहो नालदण्डः
क्षोणीनौकूपदण्डः क्षरदमरसरित्पट्टिकाकेतुदण्डः ।
ज्योतिश्चक्राक्षदण्डस्त्रिभुवनविजयस्तम्भदण्डोऽङ्घ्रिदण्डः
श्रेयस्त्रैविक्रमस्ते वितरतु विबुधद्वेषिणां कालदण्डः ॥

End. चित्रहारिणं चतुर्दशभुवनवृत्तान्तं श्रावयामास । इतः परं खण्डितं ।

विषयः । मगधराजकुमाराणां चरित्रकथनं ।

No. 1290. दासबोधः ।

Substance, country-made yellow paper, $6\frac{1}{2} \times 4$ inches. Folia, 71. Lines, 9 on a page. Extent, 945 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1858. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, new. Prose and verse. Correct.

Dásabodha. Moral maxims founded partly on the Vedánta and partly on the Yoga doctrines. By S'rídása.

Beginning. जथें जाणिवेचि कथा । सर्व्वथा न चके । जेथें भावाचा तर्का । जेथें यां गुरुका विवेक ॥

End. गन्धपुष्पपूकधूमचन्दन । पीताम्बररत्नदीपु ।

Colophon. इति श्रीदासबोधः समाप्तः ।

विषयः । ज्ञानोपदेशकथनं ।

No. 1291. रसतरङ्गिणी ।

Substance, country-made paper, 9¾ × 4¼ inches. Folia, 37. Lines, 8—9 on a page. Extent, 749 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place. of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

Rasa-taranginí. A treatise on rhetoric. By Bhánudatta.

Beginning. लक्ष्मीमालोक्य लुभ्यन् निगममुपहसन् शोचयन् यज्ञजन्तून्
चर्चं शोणाक्षिपश्यन् समिति दशमुखं वीक्ष्य रोमाञ्चमञ्चत् ।
हत्वा हैयङ्गवीनं चकितमपसरन् स्वेच्छरक्तैर्दिगन्तान्
सिञ्चन् दन्तेन भूमिं तिलमिव तुलयन् पातु वः पीतवासाः ॥

End. यावद्भानोः सुता कापि कालिन्दी भुवि वर्त्तते ।
तावत्तिष्ठतु मे भानोरेषा रसतरङ्गिणी ॥

Colophon. इति श्रीभानुदत्तमिश्रविरचितायां रसतरङ्गिण्यां रसाभासनिरूपणं नामाष्टमस्तरङ्गः ।

विषयः । अत्र अष्टतरङ्गाः सन्ति । तत्र १ प्रथमे,—काव्यात्मभूतरसव्यवहारविषयस्थायिभावनिरूपणं । २ये,—काव्यात्मभूतरसप्रकाशकविभावनिरूपणं । ३ये,—काव्यात्मभूतरसप्रकाशकानुभावनिरूपणं । ४र्थे,—सात्त्विकभावनिरूपणं । ५मे,—व्यभिचारिभावनिरूपणं । ६ष्ठे, ७मे,—च काव्यात्मभूतरसनिरूपणं । ८मे,—रसाभासनिरूपणं ॥

No. 1292. जीवन्मुक्तिप्रकरणं ।

Substance, country-made paper, 8¾ × 3½ inches. Folia, 21. Lines 7—8 on a page. Extent, 320 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Jivanmukti-prakarana. The means of emancipating one's self from the trammels of existence during terrestrial existence, being moral maxims founded on the Vedánta doctrine. By Ashṭávakra. An edition of this work with a Bengali translation was published some time ago in Calcutta. Mr. Hall notices a work of this name with the alternative title of Jivanmukti Viveka, but it extends to 2600 slokas. *Contributions*, 133.

Beginning. मुक्तिमिच्छसि चेत्तात विषयान्विषवत्त्यज ॥

क्षमार्जवदयातोषसत्यं पीयूषवद्भज ॥ १ ॥
न पृथ्वी न जलं नाग्निर्न वायुर्द्यौर्न वा भवान् ।
एषां साक्षिणमात्मानं चिद्रूपं विद्धि मुक्तये ॥ २ ॥

End. क्व चास्ति क्व च वा नास्ति क्वास्ति चैकं क्व च द्वयं ।
बहुनात्र किमुक्तेन किञ्चिन्नोत्तिष्ठते मम ॥ १४ ॥

Colophon. इति शिष्यप्रोक्तं जीवन्मुक्तिचतुर्दशकम् ।

विषयः । चतुर्दशजीवन्मुक्तिसाधनीभूतज्ञाननिरूपणं ।

No. 1293. लघुशब्दरत्नं ।

Substance, country-made paper, 13 × 5 inches. Folia, 178. Lines, 8—9—10 on a page. Extent, 5,310 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Laghus'abda-ratna. A commentary on the Praudha-manoramá. By Hari Díkshita, son of Vis'vesvara Díkshita, and grandson of Bhaṭṭojí Díkshita. The MS. is imperfect.

Beginning. शेषविभूषणमीडे शेषाशेषार्थलाभाय ।
दातुं सकलमभीष्टं फलमीष्टे यत्कृपादृष्टिः ॥ १ ॥
ध्यायमिति । ध्यात्वा ध्यात्वेत्यर्थः । णमुलन्तमेतत् ।

End. षाञ्जसे नैवेति । षत्र केचिदित्यादिना मदुक्तमूलसरणीत्येति भाव इति शुभम् ।

Colophon. इति श्रीमद्दीक्षितभट्टोजिपौत्रदीक्षितहरिविरचिते प्रौढमनोरमाव्याख्याने लघुशब्दरत्ने सुबन्तं समाप्तिमगमत् ॥

विषयः । सुबन्तपर्यन्तायाः प्रौढमनोरमाया व्याख्यानं ।

No. 1294. पिण्डपितृयज्ञप्रयोगः, प्रयोगरत्नीयः ।

Substance, country-made paper, 8¾ × 3¾ inches. Folia, 7. Lines 8—9 on a page. Extent, 95 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1838. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Piṇḍapitri-yajna-prayoga. A manual for the offering of funeral cakes to the manes. The work is a fragment of the Prayogaratna of Harihara.

Beginning. अथ पिण्डपितृयज्ञप्रयोगः । स चानाहिताग्निनापि कार्यः । एवमामनाहिता-
ग्निर्नित्ये श्रपयित्वातिप्रणीय जुहुयादिति सूत्रात् ।

End. पार्वणवच्छ्राद्धं पृथगेव कुर्यात् । तत्प्रकारन्तु श्राद्धप्रयोगे वक्ष्यामः ।

Colophon. इति प्रयोगरत्ने पिण्डपितृयज्ञप्रयोगः ।

विषयः । पिण्डपितृयज्ञविधिः ।

No. 1295. एकाकारटीका ।

Substance, country-made paper, 10½ × 6 inches. Folia, 283. Lines, 12—13—14 on a page. Extent, 6,898 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Ekákára-ṭíká. A commentary, in Marhaṭṭi, on some verses of the eleventh book of the Bhágavata Puráṇa. Anonymous.

Beginning. नाही भाव अभावभावना । न देखो निमी तूपाना । नमन श्रीचरणा सद्गुरु-
राया ॥ १ ॥
स्नोक ॥ भक्त्या भागवतं भावमभावं काव्यपाठतः ।
पठनात्पदव्युत्पत्तिज्ञानप्राप्तस्तु भक्तितः ॥ १ ॥

End. श्रीकृष्ण उद्धवाचे ज्ञान । तत्काल निरसी अज्ञान । एका विनवी जनार्द्दन ।
सावधान परियेसा ॥

Colophon. इति श्रीभागवते महापुराणे एकादशस्कन्धे एकाकारटीकायां नवमोऽध्यायः ।

विषयः । श्रीभागवतैकादशस्कन्धस्य नवाध्यायगतभूरिश्लोकानां महाराष्ट्रभाषया व्याख्यानं ।

No. 1296. मुहूर्त्तगणपतिः ।

Substance, country-made paper, 9¾ × 4½ inches. Folia, 147. Lines, 8—9—10—11 on a page. Extent, 3,102 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1892. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Muhúrta-gaṇapati. An astrological calendar for determining auspicious days for the performance of domestic rites, as also for coronations, and other civil and religious ceremonies. By Rával Gaṇapati, son of Rával Harisaṅkara Súri. The work is of some repute, but scarce.

Beginning. श्रीमत्या कल्पवल्लेव हैमवत्या निरत्ययः ।
जयत्यालिङ्गतः कल्पद्रुमः सत्फलदः शिवः ॥ १ ॥
प्रवर्त्तयति सालोकं लोकं यज्ञादिकर्म्मसु ।
यन्मुहूर्त्ताकरोद्यास्ति वन्देऽर्कं कालमीश्वरं ॥ २ ॥
श्रीविश्वेशं गणेशं गुरुचरणमथो यज्ञकीर्त्तिं सुकीर्त्तिं
नत्वा पित्रोः पदाब्जं निखिलमुनिवरान् संहितासम्प्रणेतॄन् ।
गर्गात्रिश्रीवशिष्ठाङ्गिरसविरचिताः संहिता मूलभूता
ज्ञात्वा ज्योतिर्निबन्धानतिललितपदान् रत्नमालां विचिन्त्य ॥ ३ ॥
सङ्केतान् संविहाय व्यवहृतिसुखदं कालबोधाय शीघ्रं
ज्योतिर्ग्रन्थोदितार्थैः सुगमलघुपदैः सिद्धकार्य्यैर्मुहूर्त्तैः ।
ज्योतिःसिद्धान्तवेत्तुः श्रुतिविविधकलाशास्त्रपारीणबुद्धे-
र्गौडाधीशेन मानक्षितिपतितिलकेनार्च्यमानस्य भूयः ॥ ४ ॥
श्रीरामदाससूनुर्यो हरिशङ्करस्य श्रीरावलस्य तनयो विनयोपपन्नः ।
ग्रन्थं मुहूर्त्तगणपत्यभिधं विधत्ते विद्यानिधिर्गणपतिर्गणिनागमज्ञः (?) ॥ ५ ॥

End. आयुः प्रज्ञा यशः सौख्यं सौभाग्यं फलमक्षयं ।
आभिश्चैष्टं पशून् पुत्रान् लभतां ग्रन्थतत्त्ववित् ॥ ९१ ॥

Colophon. इति श्रीमदग्निहोत्रिचातुर्मास्ययज्ञसमासादितसकलपुरुषार्थदेवयज्ञवर्य-रावल-हरिशङ्करसूरिसूनुरावलगणपतिकृते मुहूर्त्तगणपतौ ग्रन्थालङ्कारप्रकरणं द्वाविंशं समाप्तम् ॥

विषयः । अस्य द्वादशप्रकरणेषु क्रमेण संवत्सर-तिथि-वार-नक्षत्र-योग-करण-चन्द्रतारा-बल-शुभाशुभ-त्याज्यनक्षत्रादि-लग्न-नानाविधशुभकर्म्ममुहूर्त्त-सङ्क्रान्ति-विवाह-राजाभिषेक-यात्रावास्तु-गृहप्रवेश-जलाशयप्रतिष्ठादीनां शुभाशुभादिनिर्णयः ।

No. 1297. हरिमीडेस्तोत्रं, सटीकम् ।

Substance, country-made paper, 11¼ × 3 inches. Folia, 6. Lines, 18—22 on a page. Extent, 278 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Corrected.

Harimíḍe-stotra, with a gloss. A hymn in praise of Hari, by S'aṅkara Áchárya, with a commentary by Ánandagiri. The hymn begins with the words *Harim íḍe*, "I adore Hari," whence the name of the work.

Beginning. (टी॰) यद्विशुद्धं परं ब्रह्म सच्चिदानन्दमव्ययं।
तदेवाहं परं तत्त्वं स शिवः स परो हरिः।

(मू॰) स्तोष्ये भक्त्या विष्णुमनादिं जगदादिं यस्मिन्नेतत्संसृतिचक्रं भ्रमतीत्थं।
यस्मिन्नष्टे नश्यति तत्संसृतिचक्रं तं संसारध्वान्तविनाशं हरिमीडे ॥ १ ॥

End. (मू॰) इत्थं स्तोत्रं भक्तजनेड्यं भवतीदं ध्वान्तार्काभं भगवत्पादीयमिदं यः।
विष्णोर्लोकं पठति शृणोति व्रजतीत्थं ज्ञानं ज्ञेयं स्वात्मनि चाप्नोति मनुष्यः॥

(टी॰) तदेव ध्वान्तस्वविनाशकतया अर्कवद्भवतीति तयोक्तं। भक्तानामिहाधिकार इत्याह। भक्तजनेड्यमिति ॥ ४४ ॥

Colophon. इति श्रीगोविन्दभगवत्पूज्यपादशिष्यपरमहंसपरिव्राजकाचार्य्यश्रीशङ्करभगवत्कृतिर्हरिमीडेस्तुतिरानन्दगिर्य्याचार्य्यकृतभाष्येण सहिता समाप्ता ॥

विषयः। हरिमीडेस्तोत्रव्याख्यानं।

No. 1298. कालनिर्णयः, सटीकः।

Substance, country-made paper, 10½ × 4 inches. Folia, 7. Lines, 12—13—14—15 on a page. Extent, 276 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Kálanirṇaya, with a commentary. A treatise on the astrological calendar of the Hindus. By Madhava Ácháriya. The commentary is anonymous. The MS. is incomplete.

Beginning. (मू॰) वागीशाद्याः सुमनसः सर्वार्थानामुपक्रमे।
यन्नत्वा कृतकृत्याः स्युस्तं नमामि गजाननम् ॥ १ ॥
व्याख्याय माधवाचार्यो धर्मान् पाराशरानथ।
तदनुष्ठानकालस्य निर्णयं वक्तुमुद्यतः ॥ २ ॥

End. (खण्डितं)

विषयः। कालनिर्णयव्याख्यानं।

No. 1299. ऋतुशान्तिः।

Substance, country-made paper, 9½ × 4¼ inches. Folia, 6. Lines, 9—10 on a page. Extent, 123 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Ritus'ánti. Rites and ceremonies to be observed should signs of puberty first manifest themselves on an inauspicious day. This is a fragment of a large work entitled *Sanskára-nirnaya*, and is founded upon the Grihya aphorisms of Bodháyana.

Beginning. अथ प्रयोगः। यजमानस्तिथ्यादिदोषरहितचन्द्रानुकूल्ये चतुर्थपञ्चमदिनेऽन्यतरे वा शुभासने वस्त्राच्छादिते पीठे प्राङ्मुख उपविश्य स्वदक्षिणतः पत्नीमोपवेश्य पवित्रपाणिः प्राणानायम्य—सुमुखश्चेत्यादि देशकालौ स्मृत्वा मम पत्न्याः प्रथमरजोदर्शने अमुकदुष्टमासादिसूचितसकलारिष्टनिरसनशान्तिद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं सग्रहमखां बौधायनोक्तामृतुशान्तिं करिष्ये इति सङ्कल्पः।

End. आवाहितदेवता विसृज्य कलशादिकं ब्राह्मणाय दत्वा विसर्जनान्ते आचार्याय सोपस्करप्रतिमां प्रतिपाद्य अग्निपूजान्ते गच्छ गच्छेत्यग्निं विसृज्य पुनः पुण्याहं वाचयेत्। कर्माङ्गदेवतामुद्दिश्य दशाधिकान् ब्राह्मणान् भोजयिष्ये इति सङ्कल्प्य भूयसीं दक्षिणां दद्यात्। नीराजनादि कुर्यात्। शान्तिपाठं ब्राह्मणैः सह पठन् कर्म सम्पूर्णमस्त्विति वाचयित्वा प्रमादात् कुर्वतां कर्मेति विष्णुं स्मरेत्।

Colophon. इति संस्कारनिर्णये बौधायनोक्ता ऋतुशान्तिः।

विषयः। अप्रशस्तमासतिथिनक्षत्रादौ प्रथमरजोदर्शने तच्छान्तिविधिः।

No. 1300. निरुक्तं, पूर्व्वार्द्धं।

Substance, country-made paper, 7½ × 3½ inches. Folia, 14. Lines, 8 on a page. Extent, 182 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Nirukta. An old and correct MS. of the well-known work of Yáska. It is, however, incomplete.

Beginning. समाम्नायः समाम्नातः स व्याख्यातव्यस्तमिमं समाम्नायन्निघण्टव इत्याचक्षते निघण्टवः कस्मान्निगमा इमे भवन्ति।

End. (खण्डितं)।

विषयः। वैदिकशब्दव्याख्यानं।

No. 1301. मकरन्दविवरणं ।

Substance, country-made paper, 8¾ × 3¾ inches. Folia, 15. Lines, 7—8—9 on a page. Extent, 217 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1715. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Makaranda-vivaraṇa. Rules for determining various astronomical problems in connexion with civil rites and ceremonies. By Divákara, son of Nṛisiñha, and grandson of S'ríkṛishṇa Dáivajña.

Beginning. स्वर्दां यतः प्राप्य कृतप्रतिज्ञं स्वर्दां विपक्षे प्रसभं प्रतिज्ञं ।
अज्ञोऽपि तं श्रीशिवनामधेयं गुरूपमं स्वीयगुरुं भजे तं ॥ १ ॥
श्रीमच्छिवात् समधिगम्य वरप्रसादं इत्तांशुभिर्विवरणाभिनवारविन्दं ।
एतद्दिवाकरविकासितमार्यवर्यैष्टङ्गा भजन्तु मकरन्दपिपासवो ये ॥

End. बालोदितेऽपि बहुसुन्दरविस्तृतार्थै तुष्टिं भजन्तु सुहृदो गतमत्सरा ये ।
आकस्मिकं खलु सतां हृदयेषु लग्नं सौख्यानि पञ्चरसुकस्य वचस्तनोति ॥

Colophon. इति श्रीसकलगणकसार्व्वभौमश्रीकृष्णदैवज्ञसुतनृसिंहस्य सुतेन दिवाकरेण रचितं मकरन्दविवरणं समाप्तं ।

विषयः । अत्र प्रथमं प्रकोष्ठद्वारा स्वकीयेष्टतिथ्यादिसाधनं । ततः प्रकोष्ठकरणमन्तरेण स्वकीयेष्टतिथ्यादिसाधनं । ततोऽधिमासक्षयमासलक्षणकथनं । ततश्चन्द्रसूर्य्यग्रहणादिनिरूपणं । उदयास्तादिनिरूपणञ्च ।

No. 1302. गानी ।

Substance, country-made paper, 8 × 3¾ inches. Folia, 5. Lines, 7—10 on a page. Extent, 96 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, new. Prose. Correct.

Gání. A vocabulary of those words of the S'ákala Sañhitá which comprise the letters ṇ, n, y, j, v, b, &c. The object of the work is to point out the correct spelling of the words quoted. Anonymous.

Beginning. त्वं होता तोयमानां च म्रम्यानिषीदस्येषमूर्ज्जं यज्ञेभिरिन्द्रो सुत इन्द्रो आरब्धा योनिस्वतस्य सीदसि सप्त सीदसि ।

End. पयस्वन्तो मनसेति षट्चत्वारिंशद्योतिवर्त्मायः ।

Colophon. शाकलसंहितायां गानी समाप्ता ॥
विषयः । नकारयकारादिवर्णवज्जानाम्चां पाठः ।

No. 1303. विवेकामृतं, उत्तरार्द्धं ।

Substance, country-made paper, 9½ × 4¼ inches. Folia, 24. Lines, 9 on a page. Extent, 837 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Vivekámṛita. A dissertation on the distinction between the gross and the spiritual body; the prototype of our corporeal existence; the form in which men exist when liberated from transmigration; the true nature of the body of the divinity, &c., &c. The MS. is imperfect, wanting the first half and some unknown portion of the end.

Beginning. सद्यः सञ्जायते साचादपरोचात्मवेदनं ।
यदाकर्ण्य विवेकाब्धेरुत्तरार्द्धं तदुच्यते ॥ १ ॥
चित्सदानन्दरूपाय सर्व्वविद्युतसाचिणे ।
नमो वेदान्तवेद्याय ब्रह्मणेऽनन्तमूर्त्तये ॥ २ ॥
ब्रह्मविष्णुमहेशादिलीलाविर्भावकारणं ।
प्रकृत्याश्लिष्टमनिशं पुरुषं भावयाम्यहं ॥ ३ ॥
सच्चिदानन्दपूर्णात्मवेदनं यन्निपाठतः ।
विवेकामृतसद्ग्रन्थोत्तरार्द्धमथुनोच्यते ॥ ४ ॥

End. (खण्डितं ।)

विषयः । अत्र प्रथमप्रकरणे स्थूलदेहनिरसनं । २ये,—लिङ्गशरीरनिरसनं । ३ये,—अज्ञानरूपसूक्ष्मशरीरनिरसनं । ४र्थे,—महाकारणदेहनिरसनं । अत्र तुर्य्यावस्था उद्भवति स महाकारणदेहः । ५मे,—ईश्वरस्य साच्चिकराजसिकतामसिकशरीरत्रयनिरसनं ।

No. 1304. आधानप्रयोगः ।

Substance, country-made paper, 8¾ × 3¾ inches. Folia, 16. Lines, 9—10—13 on a page. Extent, 468 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Generally correct.

A'dhána-prayoga. Manual for establishing the household fire, according to the rules of As'valáyana. The MS. is defective, and the author's name is not known.

Beginning. अथापस्तम्बाधानप्रयोगः । आश्वलायनानां स्त्रतिविवरणे विशेषः । अग्निमाधाने चन्द्रमा मे श्रद्धा स मे श्रद्धा श्रद्धाणं त्वा केशवशर्माणं हवे ।

End. (खण्डितं ।)

विषयः । आधानप्रयोगकथनं ।

No. 1305. चिदस्थिमाला ।

Substance, country-made paper, 9⅓ × 4½ inches. Folia, 10. Lines, 9 on a page. Extent, 163 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Chidasthimálá. A gloss on the *Laghus'abdendus'ekhara,* which is a commentary on the *Siddhánta-kaumudí* of Bhaṭṭoji Díkshita. By Vaidyanátha Páyaguṇḍa.

Beginning. निराधाराधारं निखिलजगतां पारमुदधे-
भवस्य प्राकारं विमलसुखलच्म्याः सुचिरं ।
चिरं धारं धारं मनसि गुरुगीर्व्वाणकृपया
परं वन्दे वन्दे हरिहरमहं श्रीकरवरं ॥ १ ॥
नत्वा गुरुं वैद्यनाथः पायगुण्डाख्यको हतिं ।
चिदस्थिमालां तनुते लघुशब्देन्दुशेखरे ॥

End. (खण्डितं ।)

विषयः । सिद्धान्तकौमुद्याः लघुशब्देन्दुशेखराख्यटीकाया व्याख्यानं ।

No. 1306. प्रक्रियाकौमुदी ।

Substance, country-made paper, 9½ × 4½ inches. Folia, 90. Lines, 8—9 on a page. Extent, 1,468 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1623. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Prakriyá-kaumudí. A dissertation on verbal affixes of the Sanskrit grammar. By Rámachandra A'chárya, disciple of Gopála A'chárya. The MS. is an old one, being dated Samvat 1623 = A. C. 1567. Vide Plate VIII.

Beginning. प्रथमपत्रं नास्ति ।

End. मीमांसायुगलाचपारकणभुक् तत्वप्रसद्वाक्पदा-
दुर्न्नयखनयं+ +मासतप्रसृनसां मब्दावतेच्छावतां ।
मब्दाधारविचार्य्यसाधुवचनध्वान्ताभिलामघमा
तन्या श्रीगुरुरामचन्द्रजनिता सा प्रक्रिया कौमुदी ॥

Colophon. इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्य्यश्रीगोपालाचार्य्यश्रीगुरुपूज्यपादशिष्यश्रीराम-
चन्द्राचार्य्यकृता प्रक्रियाकौमुदी परिपूर्णा ।

विषयः । कृत्प्रत्ययादिप्रक्रियाकथनं ।

No. 1307. मृगारेष्ट्यादिप्रयोगः ।

Substance, country-made paper, 7 × 3½ inches. Folia, 25. Lines, 10—11—12 on a page. Extent, 580 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Mṛigáreshṭyádi-prayaga. Manual for the performance of the Vedic rites called Mṛigáreshṭi, Pavitreshṭi, Mitravindeshṭi, Vrihisyámákágrayaṇeshṭi, Yavágrayaṇeshṭi, Játeshṭi, Indra-váruṇeshṭi, and Kárirísḥṭi. The MS. is incomplete, and the author's name cannot be made out.

Beginning. पापक्षयकामो मृगारेष्ट्या यक्ष्ये। विधुत्। अस्यां मृगारेष्ट्यां अध्वर्य्युं त्वां वृणीमहे ।

End. खण्डितं ।

विषयः । अत्र प्रथमं मृगारेष्टिप्रयोगः । ततः पवित्रेष्टिप्रयोगः । ततो मित्रविन्देष्टिप्रयोगः । ततो व्रीहिश्यामाकाग्रयणेष्टिप्रयोगः । ततो यवाग्रयणेष्टिप्रयोगः । ततो जातेष्टि-
प्रयोगः । तत इन्द्रवारुणेष्टिप्रयोगः । ततः कारीरीष्टिप्रयोगः ।

No. 1308. नृसिंहकल्पः ।

Substance, country-made paper, 10 × 3 inches. Folia, 20. Lines, 9 on a page. Extent, 540 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sм. 1663. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Nṛisiñha-kalpa. An extract from the Nṛisiñha Puráṇa, containing directions for the adoration of Nṛisiñha, the man-lion incarnation of Vishṇu.—The MS. is dated Samvat 1663 = A. C. 1607. Vide plate XI.

Beginning. विशुद्धविज्ञानघनस्वरूपं विज्ञानविश्राणनदत्तदीक्षं ।
दयानिधिं देहभृतां शरण्यं देवं हयग्रीवमहं प्रपद्ये ॥
या वैष्णवीसुखसदद्वयबोधरूपा भूम्यादिपञ्चकतया बहुधा विभिन्ना ।
तां षोडशद्वितयतत्त्वनृसिंहमूर्त्तिं तां मूलशक्तिममलां प्रणतोऽस्म्युदारां ॥
योऽसौ नित्यविशुद्धनिर्गुणसदानन्दाद्वयज्ञानभूः
साक्षात् सत्त्वमयीमवाप स हरिः श्रीनारसिंहीं तनुं ।
मूलाहङ्कृतिखण्डिनीं कवलयन् संसारघोराब्धिज-
क्ष्वेड़ज्वालनशीतलामृतसरित्पूरं सुखायास्तु नः ॥
प्रणिपत्य जगन्नाथं चराचरगुरुं हरिं ।
वक्ष्ये प्रयोगं मन्त्रस्य नृसिंहानुष्टुभः शुभं ॥

End. नमो भगवते तस्मै वासुदेवाय शार्ङ्गिणे ।
शङ्खचक्रगदापद्मधारिणे प्रत्यगात्मने ॥

Colophon. इति श्रीनारसिंहे वैरिञ्चे कल्पेऽष्टमः पटलः ॥ समाप्तश्चायं कल्पः ॥

विषयः । नृसिंहमन्त्रप्रयोगः । अत्र अष्टपटलाः सन्ति, तेषु प्रथमे,—ब्रह्मनारदसंवादः । २ये,—नृसिंहमन्त्रस्य तदीयमाहात्म्याधिदेवतर्षिच्छन्दस्तत्त्वादीनाञ्च कथनं । २ये,—मन्त्रस्वरूपकथनं । ४र्थे, ५मे च,—मन्त्रसकलीकरणं । ६ष्ठे,—मन्त्रस्य न्यासाङ्गमुद्रिकादिकथनं । ७मे,—मन्त्रस्य पूजाविधानं । ८मे—मन्त्रस्य परिवारादिकथनं ।

No. 1309. विश्वगुणादर्शः ।

Substance, country-made paper, 9½ × 4½ inches. Folia, 63. Lines, 8—9—10—11 on a page. Extent, 1,240 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Vis'vagunádars'a. Poetical descriptions of various natural objects, such as the sun, the lotus, the ocean, &c. By Vyañkaṭa Áchárya, son of S'ríniváṣa by Sitámbá, and grandson of Rághunátha Áchárya Díkshita.

Beginning. प्रथमपत्रं नास्ति ।

End. प्रकामदोषप्रचुरेऽप्यमुष्मिन् ग्रन्थे मदीये करुणानुबन्धात् ।
प्रसादवन्तो न क्षमानवन्तु परन्तु वैश्वावसवन्तु सन्तः ॥

Colophon. इति पञ्चमतभञ्जननिबन्धव्याख्यातृतातयज्वभागिनेयवाजपेयसर्व्वंष्टष्ठाहोयामादि-
याज्याचेयवंशमौक्तिकभवद्पायाचार्य्यतनुभवस्तोषयमकचक्रवर्त्तिरघुनाथाचार्य्य-
दीक्षिततनयस्य श्रीनिवासरूपातिशयसुविदिततनयस्य सीताम्बागर्भसम्भवस्य
श्रीमत्काञ्चीनगरवास्तव्यस्य व्यङ्कटाचार्य्ययज्वनः कृतिषु विश्वगुणादर्शः सम्पूर्णः ॥

विषयः । सूर्य्यपद्मसमुद्रादिविश्ववस्तूनां गुणवर्णनं ।

No. 1310. आत्मविद्योपदेशविधिः ।

Substance, country-made paper, 9 × 4½ inches. Folia, 14. Lines, 8—10—11—12 on a page. Extent, 378 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1818. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Átmavidyopades'a-vidhi alias *Átmopades'a.* Self-knowledge, or an epitome of the Vedánta scheme of salvation; in the form of a dialogue. By S'añkara Áchárya. *Hall's Contributions*, p. 111.

Beginning. ॐ तत्सज्ज्ञानात्मने नमः ।
चित्सदानन्दरूपाय सर्व्वधीवृत्तिसाक्षिणे ।
नमो वेदान्तवेद्याय ब्रह्मणेऽनन्तरूपिणे ॥
यदज्ञानादिदं भाति यज्ज्ञानात् विनिवर्त्तते ।

नमस्तस्मै चिदानन्दवपुषे परमात्मने ॥
अथात्मविद्योपदेशविधिं व्याख्यास्यामः ।

End. अथ शण्डानां धूर्त्तानां अश्रद्दधानां नास्तिकानामुत्पथगामिनां एतद्विद्यां न प्रकाशयेत् ।
यस्य देवे परा भक्तिर्यथा देवे तथा गुरौ ।
तस्यैताः कथिता विद्याः प्रकाशन्ते महात्मन इति श्रुतेः ।

Colophon. इति श्रीसङ्क्षिप्तवेदान्तशास्त्रप्रक्रियायां श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य्यश्रीमच्छङ्करकृतं बहिर्मुखान्तःप्रवणमज्ञानबोधनी आत्मविद्योपदेशविधिः समाप्तः ॥

विषयः । मोक्षसाधनीभूतस्य आत्मतत्त्वज्ञानस्य उपायकथनं ॥

No. 1311. इष्टकापूरणं ।

Substance, country-made paper, 7¾ × 3¾ inches. Folia, 8. Lines, 7 on a page. Extent, 70 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Ishṭaká-púraṇa. Directions for the making and using of bricks for fire altars, founded on the aphorisms of Kátyáyana. The work itself is written in an aphoristic form, but I cannot make out the name of its author.

Beginning. अथातः सुपर्णचित्यस्याग्नेः कातीयसूत्रशेषमृजुपक्षस्यानुव्याख्यास्यामः ॥ तत्रेष्टकाप्रमाणं । समचतुरस्राणां यथा पुरुषमङ्गुलौ षड़ङ्गुलं द्वादशाष्टादशचतुर्विंशतिरिति ।

End. अयुतश्च सहस्रश्च शतश्च शप्ततिं तथा ।
सङ्ख्यैषा शाण्डिल्यस्याग्नेस्तस्मै च मुनये नमः ॥

Colophon. इष्टकापूरणं समाप्तं ॥

विषयः । यज्ञीयेष्टकापूरणप्रकरणं ।

No. 1312. द्वादशस्तोत्रव्याख्या ।

Substance, country-made paper, 6¾ × 3¼ inches. Folia, 49. Lines, 9—10 on a page. Extent, 690 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Dvádás'astotra-vyákhyá. A commentary on a hymn in twelve stanzas by Anánda Tirtha in praise of Hari. Author's name not known; the hymn is held in great esteem by the Vaishṇavas of Bengal.

Beginning. उत्पत्तिस्थितिसंहृतिप्रणियति ज्ञानानिबन्धावृती

मोक्षश्चेति यतो भवन्ति जगतो भावाः स्वतन्त्रात् परात् ।

तं वन्दे निरवद्यमद्गुणतनुं लक्ष्मीधरालिङ्गितं

दोर्भिश्चक्रगदाम्बुजाभयधृतं मुक्तैकगम्यं हरिं ॥ १ ॥

प्रणम्य श्रीमदानन्दतीर्थार्य्यचरणाश्रितान् ।

गुरून् व्याकरवै विष्णोः प्रीतये द्वादशस्तुतीः ॥ २ ॥

End. श्रानन्दतीर्थयोगीन्द्रवाचोदीनाः सुदुर्विदाः ।

क्वाहमल्पमतिः व्याख्यानुग्रहः साधयेन्न किं ॥

Colophon. इति श्रीमदानन्दतीर्थभगवत्पादाचार्य्यविरचितद्वादशस्तोत्रव्याख्या समाप्ता ।

विषयः । श्रीमदानन्दतीर्थविरचितस्य हरेर्द्वादशस्तोत्रस्य व्याख्यानं ।

No. 1313. प्रस्तोतृप्रयोगः ।

Substance, country-made paper, 9½ × 4¼ inches. Folia, 22. Lines, 5 on a page. Extent, 196 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, new. Prose. Correct.

Prastotṛi-prayoga. The duties of the Prastotá, one of the priests at a sacrifice, defined and explained. Anonymous.

Beginning. (५ र, १र, २, २ र र ५, ५ र ३र २) त्य मू षू । वाजि । ना ई ४ ५ म् । देवजूता २३४ म् । स दो वा नं तो ।

(२, २) व ता २ । रं५

End. तेजो धर्म्मः सक्रीडन्ते शिशुमतीर्वायुर्गोपाखेजखतीर्मरुद्भिर्भुवनानि चक्रदू

२२४५ ॥ ११ ॥

Colophon. इति प्रश्नोत्थप्रयोगः समाप्तः ।

विषयः । प्रश्नोत्थपाथर्क्कथनं ।

No. 1314. आह्निकप्रयोगः ।

Substance, country-made paper, 9 × 4 inches. Folia, 28. Lines, 8—9 on a page. Extent, 513 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1695. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

A'hnika-prayoga. Directions for the performance of the daily religious duties obligatory on householders. By Raghunátha Bhaṭṭa, son of Mádhava Bhaṭṭa.

Beginning. अथाह्निकं । तत्र प्रभात उत्थाय मातापितृगुर्व्विष्टदेवतां मनसा नत्वा तद्दुःकर्त्तव्यं विचार्य्य ब्रह्मामुरारिस्त्रिपुरान्तकारी भानुः शशी भूमिसुतो बुधश्च गुरुश्च शुक्रः शनिराहुकेतवः कुर्व्वन्तु सर्व्वे मम सुप्रभातं ।

End.

Colophon. इति श्रीमदुपाध्यायभट्टमाधवात्मजभट्टरघुनाथवर्णित आह्निकप्रयोगः सम्पूर्णः ।

विषयः । आह्निककृत्यनिरूपणं ।

No. 1315. चातुर्मास्यप्रयोगः ।

Substance, country-made paper, 8½ × 3½ inches. Folia, 59. Lines, 7—8—9 on a page. Extent, 754 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Cháturmásya-prayoga. Directions for the performance of the quadrimensial rite called *Cháturmásya.* It used to be observed during the summer season; the Buddhists adopted it, and for the convenience of hermits, fixed its period from July to October. Hindus now observe it during the same period, assuming it to be the time during which Vishṇu sleeps on the face of the ocean.

Beginning. अथ चातुर्मास्यप्रयोग उच्यते । फाल्गुन्यां चैत्र्यां वैश्वदेवेन यजते तयोः

पूर्व्वस्यां चतुर्द्दश्यां प्रातरग्निहोत्रं कृत्वा पत्न्या सह प्राणानायम्य एवं गुणविशेषण-
विशिष्टायां पुण्यतिथौ चातुर्मास्यं प्रारप्स्ये इति सङ्कल्प्य ।

End. ऐन्द्राग्न एकादशकपाले वै देवो द्वादशकपालः चरुर्व्वा अन्वाहार्य्यो दक्षिणा ।

Colophon. समाप्तानि चातुर्मास्यानि ।

विषयः । चातुर्मास्यप्रयोगकथनं ॥

No. 1316. तत्त्वदीपः, सटीकः ।

Substance, country-made paper, $10\frac{1}{2} \times 4\frac{3}{4}$ inches. Folia, 97. Lines, 6—7—8—9 on a page. Extent, 2,127 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Text, Verse; Commentary Prose. Incorrect.

Tattvadípa. The philosophy of the Bhágavata Purána digested, systematized and explained. The MS. is incomplete.

Beginning. मू०। नमो भगवते तस्मै कृष्णायाद्भुतकर्म्मणे ।
रूपनामविभेदेन जगत् क्रीड़ति यो यतः ॥ १ ॥
सात्त्विका भगवद्भक्ता ये मुक्तावधिकारिणः ।
भवान्तसम्भवा दैवात् तेषामर्थे निरूप्यते ॥ २ ॥
भगवच्छास्त्रमाज्ञाय विचार्य्य च पुनः पुनः ।
यदुक्तं हरिणा पश्चात् सन्देहविनिवृत्तये ॥ ३ ॥

टी०। सर्व्वोद्धारप्रयत्नात्मा कृष्णः प्रादुर्बभूव ह ।
तथात्वं येन संसिद्धेत् तदर्थं व्यास उक्तवान् ॥ २ ॥
श्रीभागवतमत्यन्तं सर्व्वेषां सुखवापकं ।
तथापि तत्त्वं येनैव सिद्धेदिति विचार्य्य हि ॥ २ ॥
अग्निश्चकार तत्त्वार्थदीपं भागवते महत् ।
तथापि येन संसिद्धेद्व्याख्यानं तन्निरूप्यते ॥ ३ ॥
श्रीभागवततत्त्वार्थं प्रकटीकरिष्यन् प्रथमं शास्त्रार्थोपनिबन्धनलक्षणं मङ्गलमा-
चरति नम इति ।

End. लक्षितं ।

विषयः । श्रीमद्भागवतादिशास्त्राणां सङ्क्षेपेण तत्त्वार्थप्रकटीकरणं ।

No. 1317. गीतगोविन्दटीका, पद्द्योतनिकानाम्नी ।

Substance, some leaves of country-made white paper, and some of country-made yellow paper, 12⅓ × 5 inches. Folia, 37. Lines, 10—11 on a page. Extent, 1,361 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect and incomplete.

Gitagovinda Ṭíká A commentary on the Gitagovinda of Jayadeva. By Náráyaṇa Paṇḍita.

Beginning. भद्राय भवतां भूयात् कृष्णः सद्भक्तिभावितः ।
कालिन्दीजलसंसर्गी सेवश्यामोऽतिसुन्दरः ॥

End. खण्डितं ।

विषयः । गीतगोविन्दस्य व्याख्यानं ।

No. 1318. बौधायनीयशुल्वं ।

Substance, country-made paper, 9½ × 4 inches. Folia, 12. Lines, 10 on a page. Extent, 312 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

S'ulva S'útra alias *Baudháyana-sulva*. Aphorisms on the measurement and laying out of fire altars. By Bodháyana. Vide Journal As. Soc. XLIV. pp. 227ff. and *Pandit*, for 1875.

Beginning. अथेमे अग्निचयास्तेषां परिमाणविहारान् व्याख्यास्यामः ।

End. अथाग्न्याधेयिके विहारे नानाचतुरस्रसमस्य + । अथेमेऽग्निचयाः ।

Colophon. इति बौधायनीयशुल्वं समाप्तं ।

विषयः । अग्निचयनभूमिपरिमाणविहारादिप्रकरणं ।

No. 1319. जीवत्पितृककर्त्तव्यसञ्चयः ।

Substance, country-made paper, 9½ × 4 inches. Folia, 28. Lines, 9 on a page. Extent, 544 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Jivatpitrikartavya-sanchaya. Duties of sons to their parents while living. By Rámakrishṇa Bhaṭṭa, son of Náráyaṇa Súri, and grandson of Rámesvara Bhaṭṭa.

Beginning. रघुवीरपदद्वन्द्वं निधाय हृदि मङ्गलं।
कुर्व्वता सर्व्वकर्म्माणि निर्व्विघ्नाः कार्य्यसम्पदः॥

End. उदन्वतोऽम्भसि स्नानं नखकेशादिकर्त्तनं।
अन्तर्वत्न्याः पतिः कुर्व्वन्न प्रजा जायते ध्रुवम्॥
इत्याद्यन्यच्च दर्शनादित्यलमतिविस्तरेण।
श्रीभट्टरामेश्वरसूरिसूनुश्रीभट्टनारायणसूरिसूनुः।
श्रीरामकृष्णः सुधिया व्यधत्त जीवे पितर्य्यात्मजकार्य्यशुद्धिं॥

Colophon. इति श्रीमद्विद्वद्वृन्दवन्द्यपादश्रीमद्रामेश्वरभट्टसूनुश्रीमद्विद्वन्मुकुटमाणिक्यश्रीनारायणसूरिसूनुश्रीरामकृष्णभट्टविरचितो जीवत्पितृककर्त्तव्यसञ्चयः समाप्तिमगमत्।

विषयः। जीवत्पितृककर्त्तव्याकर्त्तव्यनिरूपणं।

No. 1320. प्रायश्चित्ताध्यायः।

Substance, country-made paper, 9½ × 4 inches. Folia, 52. Lines, 10—11 on a page. Extent, 1,407 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect and incomplete.

Práyas'chittádhyáya. On expiations and purifications for householders. This is a fragment of a large work on Smṛití; but I have not been able to ascertain its name, nor that of its author.

Beginning. अधुना प्रायश्चित्ताध्यायो वर्ण्यते। गृहस्थाश्रमिणां नित्यनैमित्तिका धर्म्मा उक्ताः। अभिषेकादियुक्तस्य गृहस्थविशेषस्य गुणधर्म्माश्च दर्शिताः। अधुना तदधिकारसङ्कोचहेतुभूता शौचप्रतिपादनमुखेन तेषामपवादः प्रतिपाद्यते।

End. इति स्मृतिकाराणामभिप्रायो लक्ष्यत इत्यदोषः। खण्डितं॥

विषयः। प्रायश्चित्तादिकथनं।

No. 1321. पारसीकप्रकाशः ।

Substance, country-made paper, 10 × 4½ inches. Folia, 12. Lines, 10 on a page. Extent, 247 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1666. Place of deposit, Calcutta, Government of India; another copy at Benares, with Bábu Haris'chandra. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Párasika-prakás'a. A list of Persian words strung in anushṭup verses, and explained in Sanskrit. By Víhárikṛishṇadása. The work professes to have been compiled by order of the Emperor Akbar, but it is a meagre one, and the MS. is incomplete. It is, however, a very old one; it is dated Samvat 1666 = A. C. 1610 and must be one of the earliest copies made from the original of the author. Vide plate IX.

There is another work of this name which comprises a vocabulary of astronomical, astrological and technical terms borrowed by the Hindus from the Arabs. It was compiled by one Vedánga Ráya, under the auspices of Sháh Jehán. The description given of this work under No. CLXII (vol. I, p. 87) "Persian (Arabian?) astronomy as known to the Brahmans" is incorrect. For लग्नयात्रादिनिरूपणं on that page, the description should be पारसिकज्योतिषः शब्दमाला ।

Beginning. श्रीसूर्य्याय नमो विधाय विधिवत् सन्धाय चित्तं रवै।
दिव्यानामिव पारसीकवचसां कुर्व्वे प्रकाशं नवं ।
साधाट् शाहजलालदीन्द्रसदसि प्राज्ञप्रमोदप्रदं
वाह्यध्वान्तमिवापहन्तु पुरुषान्तरस्थं नमः + + + ॥
यद् ब्रह्म वेदेन विकारहीनं प्रतीयते स्म प्रकृतेः परस्तात ।
तदेष गोब्राह्मणपालनार्थं सहीमहेन्द्रोऽकवरः प्रजातः ॥
यदस्य नामाखिलशास्त्रसागरे स्मृतीतिहासादिषु साधु विश्रुतं ।
गतं त्रिलोकीषु चिरस्थितिं ततस्तदाख्यया तन्त्रमिदं वितन्यते ॥
यद् गोपालसुतेन कृष्णविभुना गावस्तथा पालिता
दासैर्भूसुरदैवतैर्द्विजवरास्त्राता न चित्रञ्च तत् ।
गोविप्राभिभवप्रिये यवनजे वंशेऽवतीर्णो विभु-
र्गोविप्रान् प्रतिपालयत्यकवरो विष्णुर्विचित्रं महत् ॥
कियतां पारसीकानां वचसां सङ्ग्रहो मया ।
विधीयते स्वबोधार्थं संस्कृतार्थावबोधनैः ॥

End. प्रायश्छन्दोऽनुरोधेन सम्यगुच्चारणाय च ।
सिंहकायस्य शब्दान्ते प्रयुक्तौ यौ न तौ स्थिरौ ॥

Colophon. इति महीमहेन्द्रश्रीमदकबरसाहिविरचिते विहारिकृष्णदासकृते पारसीकप्रकाशे शब्द.यैकोशप्रकरणमिति ।

विषयः । यावनिकसामान्यशब्दमाला ।

No. 1322. सर्व्वपृष्ठाप्तोर्यामप्रयोगः ।

Substance, country-made paper, 9½ × 4½ inches. Folia, 23. Lines, 10—11—12 on a page. Extent, 438 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of Iṇdia. Appearance, old. Prose. Correct.

Sarvaprishṭháptoryáma-prayoga. A manual for the performance of the Soma right called Sarvaprishṭháptoryáma. It treats of only those parts of the rite which differ from the ordinary A'ptoryáma. Anonymous.

Beginning. सर्व्वपृष्ठाप्तोर्यामस्य प्रयोगः । होतुः । सर्व्वमतियाखिवित् । आज्यशस्त्रे प्र वो देवायाग्नयेत्येतस्य स्थाने अग्निं नर इति सूक्तं पञ्चविंशतिकं भवन्ति ।

End. सोमस्याग्ने वीही वौषट् द्विर्वा गोजः ।

Colophon. इति सर्व्वपृष्ठाप्तोर्यामे होतुर्वैश्वानराग्निमारुतं शस्त्रं । अन्यत् सर्व्वं प्रकृतिवत् ।

विषयः । सर्व्वपृष्ठाप्तोर्यामप्रयोगकथनं ।

No. 1323. विनायकशान्तिः ।

Substance, country-made paper, 8¾ × 4½ inches. Folia, 5. Lines, 10—11 on a page. Extent, 96 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, new. Prose and verse. Incorrect.

Vináyaka-s'ánti. A manual for the performance of a rite required to be observed on the 4th or the 5th of the waxing moon every month, for the gratification of Vináyaka. It follows the rules of Baudháyana. Anonymous.

Beginning. अथ विनायकशान्तिविधिरुक्तो बौधायनेन । अथातो विनायककल्पं व्याख्यास्यामो मासि मासि चतुर्थ्यां शुक्लपक्षस्य पञ्चम्यां वाभ्युदयादौ सिद्धिकाम ऋद्धिकामः पशुकामो विनायकस्य बलिं हरेत् ।

End. शान्तिरत्ने तु देवनचचेऽपि करणमुक्तं। उपनयनाङ्गत्वेन क्रियमाणायान्तु सम्भवत्कालोपसङ्ग्रहः कार्य्य इति सम्प्रदायः।

विषयः। विनायकशान्तिप्रयोगकथनं।

No. 1324. वाक्यवृत्तिविवरणं, मूलसहितं।

Substance, country-made paper, 10 × 4½ inches. Folia, 10. Lines, 9 on a page. Extent, 270 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Vákya-vṛitti-vivaraṇa. A commentary on the *Vákyavṛitti.* By A'nandajñána, disciple of S'uddhánanda. Both the teacher and the pupil were Paramahañsas. The MS. comprises also the text, in which S'añkara A'chárya expounds, in fifty-two couplets, in the form of a dialogue between a preceptor and a pupil, the principles of the Vedánta Philosophy. Hall's Contributions, pp. 106—204.

Beginning. ऐदम्पर्य्येण वेदान्ता यद्वदन्ति परं पदं।
तदहं ब्रह्मनिर्भेदं सत्यादिपदलक्षितं॥
मुमुक्षुजनाननुजिघृक्षया वाक्यवृत्तिसञ्ज्ञितं प्रकरणं प्रारभमाणो विघ्नोपप्लवोपशमादिप्रयोजनसिद्धये परदेवताप्रमाणरूपं मङ्गलाचरणं मुखतः सम्पादयन प्रकरणारम्भापेक्षितमनुबन्धचयञ्च विषयसाधनप्रयोजनलक्षणं सङ्क्षिप्य प्रतिपत्तिसौकार्य्यार्थं कथयति। सर्गेति॥

End. वाक्यवृत्तेरियं वृत्तिरचिरा रचिता मया।
पुनः सुचरिता याता सङ्गता पुरुषोत्तमे॥

Colophon. इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य्यश्रीशुद्धानन्दपूज्यपादशिष्यश्रीभगवदानन्दज्ञानविरचितं वाक्यवृत्तिविवरणं समाप्तम्।

विषयः। वाक्यवृत्तेर्व्याख्यानं। वाक्यवृत्तौ च प्रथमं जीवपदार्थनिरूपणं। ततः परमात्मपदार्थनिरूपणं। ततः जीवब्रह्मणोस्तादात्म्यकथनं। ततस्तत्त्वमस्यादिवाक्यघटकस्य तत्पदस्य ब्रह्मप्रतिपादकत्वकथनं। त्वम्पदस्य जीवप्रतिपादकत्वकथनञ्च।

No. 1325. बौद्धाधिकारः ।

Substance, country-made paper, 14 × 4¼ inches. Folia, 2. Lines, 25. Extent, 42 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Bauddhádhikára, alias *A'tmatattvaviveka*. An exposition of the knowledge of the soul as taught in the Vais'eshika system, and a refutation of Buddhist and other forms of infidelity and atheism. By Udayana A'chárya. The work was published in Calcutta about forty years ago. Hall's Contributions, pp. 81, 82.

Beginning. स्वाम्यं यस्य निजं जगत्सु जनितृत्वादौ ततः पालनं
व्युत्पत्तेः करणं हिताहितविधिव्यासेधसम्भावनं ।
भूतोक्तिः सहजा कृपानिरुपधिर्यत्नस्तदर्थात्मक-
स्तस्मै पूर्व्वगुरूत्तमाय जगतामीशाय पित्रे नमः ॥

End. सहकार्य्यभावप्रयुक्तकार्य्याभाववांश्च सहकारिविरहे कार्य्यवांश्चेति व्याहतं ।
तस्माद् यद्यद्भावे यन्न करोति तत्तद्भावे तत्करोत्ये (इतः खण्डितं) ।

विषयः । आत्मतत्त्वनिरूपणं ।

No. 1326. बौद्धाधिकाररहस्यं ।

Substance, country-made paper, 14 × 4¼ inches. Folia, 7. Lines, 9 on a page. Extent, 216 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Bauddhadhikára-rahasya, alias *A'tmatattva-vivaka-rahasya*. A commentary on the work noticed under the last preceding No. By Mathuránátha Tarkavágís'a.

Beginning. कुञ्चिताधरपुटेन पूरयन् वंशिकां प्रचलदङ्गुलिपङ्क्तिः ।
मोहयन्नखिलवामलोचनाः पातु कोऽपि नवनीरदच्छविः ॥
श्रीमता मथुरानाथतर्कवागीशधीमता ।
बौद्धाधिकारविवृतिर्विषदीकृत्य उच्यते ॥

End. यद्वा घटस्य प्रसाध्याङ्कदृष्टान्ततया अन्वयसहचारनिश्चयाभावेन व्याप्तिनिश्च-
यादित्यर्थः ।

Colophon. इत्यात्मतत्त्वविवेकमाथुरी ।

विषयः । बौद्धाधिकारमूलस्य व्याख्यानं ।

No. 1327. बौद्धाधिकारदीधितिः ।

Substance, country-made paper, 14 × $4\frac{1}{4}$ inches. Folium, 1. Lines, 20. Extent, 33 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Bauddhádhikára-didhiti alias *A'tma-tattva-vivika-didhiti.* A gloss on the work noticed under No. 1325. By Raghunátha Bhaṭṭácharya Tarkas'iromaṇi.

Beginning. ॐ नमः सर्व्वभूतानि विष्टभ्य परितिष्ठते ।
अखण्डानन्दबोधाय पूर्णाय परमात्मने ॥
निर्णीय सारं शास्त्राणां तार्किकानां शिरोमणिः ।
आत्मतत्त्वविवेकस्य भावमुद्भावयत्यसौ ॥

End. कामयमानास्तु सुखादिकं विहितनिषिद्धं साधनमस्यानुतिष्ठन्तः कर्म्माशयाना-
चिन्वाना जन्मादिकमनुभवन्ति ।

विषयः । बौद्धाधिकारदीधितिव्याख्यानं ।

No. 1328. वैयाकरणभूषणं ।

Substance, country-made paper, 16 leaves 10 × 5 inches, remainder $12\frac{3}{4}$ × 5 inches. Folia, 70. Lines, 11 on a page. Extent, 2,881 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Vaiyákaraṇa-bhushaṇa. A dissertation on the philosophy of language. By Koṇḍa Bhaṭṭa. Vide Asiatic Society's Catalogue, Part I, p. 86 and Aufrecht's Catalogue, p. 177.

Beginning. (प्रथमावधिपत्रद्वयं नास्ति ततः परं) व्याप्तिश्च अर्द्धं नपुंसकमिति समासात् ।
एवं पूर्व्वकाय इत्यादि तत्पुरुषेऽपि द्रष्टव्यं ।

End. पाणिनीयवचसां खलु मूलं चन्द्रशेखरभवानिति रूढं । तेन भूषणमिदं च्वि
तवैव प्रीतये भवतु साम्बशिवस्य ॥

Colophon. इति श्रीमत्पदवाक्यप्रमाणपरावारपारीणधुरीणरङ्गोजिभट्टात्मजकोण्डभट्टकृते वैयाकरणभूषणे चरमः स्फोटवादः समाप्तः ।

विषयः । व्याकरणमतसिद्धशब्दशक्तिविवेचनं, पदार्थाभिव्यञ्जकस्फोटसिद्धान्तकथनञ्च ।

No. 1329. अन्त्येष्टिपद्धतिः ।

Substance, country-made paper, 9½ × 4½ inches Folia, 33. Lines, 9—10 on a page. Extent, 426 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Antyeshṭi-paddhati. A manual of funeral rites according to the modern ritual. By Bhaṭṭa Náráyana, son of Bhaṭṭa Rámes'vara. The author is probably the same with the writer of the Venisañhára-náṭaka, and one of the five Bráhmans who came to Bengal at the invitation of Adisura. The MS. is incomplete.

Beginning. भट्टरामेश्वरसुतो भट्टनारायणः सुधीः ।
नत्वा शिवौ संविचार्य्य कुरुतेऽन्त्येष्टिपद्धतिं ॥

End. सपत्नाभावे भ्रातुः पुत्रः भ्राता स्नुषा दुहिता दौहित्रः पत्न्याः सगोत्रः सपिण्डः सब्रह्मचारी मित्रः । (परं खण्डितं) ।

विषयः । अन्त्येष्टिक्रियाकथनं ।

No. 1330. उपदेशरहस्यं, महाराष्ट्रीयभाषा ।

Substance, country-made paper, 6¾ × 4 inches. Folia, 88. Lines, 11—13 on a page. Extent, 1,501 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Upades'a-rahasya. An exposition of the Vedánta doctrine in the Marháṭṭi language. Anonymous.

Beginning. श्रीमद्गुरुचे चरण । जेकां विश्रान्तिसि कारण । तयाते करुणि नमन । ग्रन्थकथन करितसे ।

End. काश्मीराजमाझे सर्व्वस्व। तेँचि रहस्याचे रहस्य। ह्मणोनि उपदेशरहस्य।
अतिसोरसे केलेँश। सन्तदयालु जे असति। तेँचि माझि काश्मीराजमूर्ति।
तच्चरणप्रसादेँ स्फूर्त्ति। समर्पिली निजमति तत्पदीँ।

Colophon. इति श्रीउपदेशरहस्यं सम्पूर्णं।

विषयः। वेदान्तमतसिद्धपञ्चभूततत्त्वविवेकः।

No. 1331. तत्त्वकमलाकरः।

Substance, country-made paper, $9\frac{1}{4} \times 4\frac{1}{4}$ inches. Folia, 28. Lines 9—10 on a page. Extent, 641 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1696. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Tattva-kamalákara. On the philosophy of the rites and ceremonies enjoined in the S'ástras, being a dissertation on the principles of the Mimáṅsá school as bearing on Hindu ritual. By Kamalákara Bhaṭṭa, son of Rámakrishṇa Bháṭṭa, and grandson of Náráyaṇa Bhaṭṭa. The author was a distinguished Smṛiti scholar, and his opinions and writings on matters of law are largely quoted. The MS. is dated Samvat 1696 =A. C. 1640. Vide plate XIII.

Beginning. श्रीरामं पितरौ नत्वा कमलाकरशर्म्मणा।
अर्थशब्दौ निरूप्याथ शास्त्रतत्त्वं निरूप्यते॥

End. एवमञ्जलिना सक्तून् जुहोतीति न हस्तद्वयसंयोगोऽञ्जलिः, (किं) तु व्याकोशः॥
तेन श्रुतार्थापत्त्या शब्दकल्पना॥

Colophon. इति श्रीजगद्गुरुमीमांसकनारायणभट्टसूनुरामकृष्णभट्टात्मजकमलाकरभट्टकृते
तत्त्वकमलाकरे प्रथमोऽध्यायः।

विषयः। अथातो धर्म्मजिज्ञासेत्यादिमीमांसासूत्राणां व्याख्यानं।

No. 1332. चातुर्मास्यप्रयोगः।

Substance, country-made paper, $11\frac{1}{2} \times 4\frac{3}{4}$ inches. Folia, 38. Lines, 10—11 on a page. Extent, 841 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Another copy at Benares, with Bábu Harís'chandra. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Cháturmásya-prayoga. A manual for the performance of the quadrimensial rite *Cháturmásya* of the Vedic liturgy. The rite commenced on the full moon of the month of Phálguṇa or Chaitra, and lasted, as its name implies, for four months. It was the archetype on which the modern Hindu rite of that name and the *Wassá* of the Buddhists were modelled; but the time was changed to the rains and autumn, from the middle of June to October, and, as was the case with many old rites and customs in India and elsewhere, the original meaning of the ceremony was obliterated, and the name alone retained to utilize the hold it had on the mind of the people. The MS. is incomplete, and the author's name is wanting.

Beginning. अथ चातुर्मास्येतिकर्त्तव्यता। फाल्गुन्यां पौर्णमास्यामारम्भः। चैत्र्यां वसन्ते वा। तत्र प्रथमप्रयोगे मातृपूजापूर्व्वकमाभ्युदयिकं श्राद्धं। ततो वैश्वानरपार्ज्जन्येष्टिः।

End. इदं पितृभ्यः सोमवद्भ्य इदं सोमाय पितृमते इदं पितृभ्यो वर्हिषद्भ्य इदं पितृभ्योऽग्निष्वात्तेभ्यः। इदमग्नये कव्यवा (इतः परं खण्डितं।)

विषयः। चातुर्मास्ययागप्रयोगकथनं।

No. 1333. चिकित्सासारः।

Substance, country-made paper, 13¾ × 7 inches. Folia, 42. Lines, 14—15 on a page. Extent, 1,672 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Chikitsá-sára. A fragment of a treatise on the practice of medicine. Author's name unknown.

Beginning. कमलनयन शशिभाल नागवदन एकरदनयत। वरद विरदप्रतिपाल हरो विघन अमराधिपत॥

End. (खण्डितं।)

विषयः। चिकित्साकथनं।

No. 1334. दर्शपूर्णमासप्रयोगः ।

Substance, country-made paper, 9½ × 4¾ inches. Folia, 39. Lines, 12—14 on a page. Extent, 1,246 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Dars'a-paurṇamása-prayoga. A manual for the performance of the New-moon and the Full-moon sacrifices. The MS. is incomplete, and the author's name cannot be ascertained.

Beginning. अथातो दर्शपूर्णमासौ व्याख्यास्यामः । प्रातरग्निहोत्रं हुत्वा यजमानस्य ब्रह्मचर्य्यं दक्षिणादानं द्रव्यप्रकल्पनं कामानां कामनं प्रत्यगाशिषो मन्त्राञ्जपत्यकरणानुपतिष्ठते पर्व्वणि ॥

End. (खण्डितं) ।

विषयः । दर्शपूर्णमासप्रयोगकथनं ।

No. 1335. बौधायनसोमप्रयोगः ।

Substance, country-made paper, 10½ × 4 inches. Folia, 26. Lines, 8—10 on a page. Extent, 593 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Baudháyana-soma-prayoga. A manual for the performance of the Soma rites according to the rules of Baudháyaṇa. The MS. is incomplete.

Beginning. सोमेन यक्ष्यमाणः पूर्व्वेद्युर्द्दिशान्तिप्रतिसरबन्धान् विधाय प्रातरग्निहोत्रं हुत्वा ऋत्विग्भिः सह स्नानादिपञ्चकं विधाय प्रागग्रेषु दर्भेषु उपविष्टः ।

End. तन्तमेव ज्योतिषाममुकशर्म्मन् नु मा तनुहि ज्योतिषा । खण्डितं ।

विषयः । सोमयागप्रयोगकथनं ।

No. 1336. बौधायनदर्शपौर्णमासप्रायश्चित्तं ।

Substance, country-made paper, 9½ × 3¾ inches. Folia, 9. Lines, 11—12 on a page. Extent, 248 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Baudháyana-dars'a-paurṇamása-práyas'chitta. Expiations ordaine by Baudháyana in connexion with the rites described in the work noticec under No. 1334. The MS. is incomplete.

Beginning. अथ बैाधायनदर्श्शपैार्णमासप्रायश्चित्तानि । तत्र । अन्वाधानानन्तरं दक्षिणाग्निनाशे शुचिर्भूत्वा विहारं प्रविश्य गार्हपत्यान्तं प्रणीय प्राणानायम्य दक्षिणाग्निनाशनिमित्तं प्रायश्चित्तं करिष्ये इति सङ्कल्प्यः ।

End. प्रियो देवानां परमे जनित्रे इति मन्त्रेण स्वायतने पुनः क्षिपेत् । ततः सर्व्वप्रायश्चित्तं । खण्डितं ।

विषयः । दर्श्शपैार्णमासकर्म्मवैकल्यप्रायश्चित्तकथनं ।

No. 1337. यजमानकृत्यं ।

Substance, country-made paper, $7\frac{3}{4} \times 3\frac{3}{4}$ inches. Folia, 22. Lines, 7—8 on a page. Extent, 315 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Yajamána-kritya. The duties of the institutor of the sacrifices in connexion with the rites noticed in No. 1334. Anonymous.

Beginning. याजमानं व्याख्यास्यामो यजमानस्य ब्रह्मचर्य्यं दक्षिणादानं द्रव्यप्रकल्पनं कामानां कामनं प्रत्यगाशिषो मन्त्रान् जपत्यकरणानुपतिष्ठतेऽनुमन्त्रयते पर्व्वणि च केशश्मश्रुवापयतेऽप्यल्पशो लोमानि वापयत इति वाजसनेयकं ।

End. प्रायश्चित्तान्यनेकानि तपः कर्म्मात्मिकानि वै ।
यानि तेषामशेषाणां कृष्णानुस्मरणात् परं ॥

Colophon. (समाप्तिसूचकं वाक्यं नास्ति)।

विषयः । दर्श्शपैार्णमासयागसङ्कल्पानन्तरं सपत्नीकयष्टृपाठ्यमन्त्राणां कथनं ।

No. 1338. मृताहिताग्निदाहादिविधिः ।

Substance, country-made paper, $9 \times 3\frac{1}{4}$ inches. Folia, 17. Lines, 7—8—9 on a page. Extent, 188 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1796. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Mritáhitágnidáhádi-vidhi. Funeral rites for persons who have preserved the domestic fire during their lives. The MS. is incomplete, and the author's name is not given, but from the salutation it would seem that the work is a sequel to No. 1329 and by the author of that work—Bhatta Náráyana.

Beginning. आश्वलायनमाचार्य्यं भट्टरामेश्वरं गुरुं ।
नत्वाहिताग्निमरणे दाहादि प्रोच्यतेऽधुना ॥

End. लौकिकाग्निना पात्राणि दहेत्। तदाग्नीन् वै तान् प्रक्षिपेदप्सु आवसथ्यं चतुष्पथे ॥

विषयः । मृतसाग्निकदाहादिविधानं ।

No. 1339. ग्रहलाघवविवरणं, वा ग्रहलाघवोदाहरणं ।

Substance, country-made paper, 11 × 5½ inches. Folia, 19. Lines, 13—14 on a page. Extent, 712 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Grahalághava-vivarana alias *Grahalághavodáharana.* Illustrations and exercises for the explanation of the Grahalághava—a treatise by Ganes'a Daivajña on the calculation of planetary motions. By Vis'vanátha. The MS. is incomplete.

Beginning. ज्योतिर्विद्गुरुणा गणेशगुरुणा निर्मथ्य शास्त्राम्बुधिं
यच्चक्रे ग्रहलाघवं विवरणं कुर्व्वेऽस्य सत्प्रीतये ।
स्मृत्वा शम्भुसुतं दिवाकरसुतस्तद्विश्वनाथः कृती
जायज्ज्योतिषवर्गगोकुलपरित्राणाय नारायणः ॥ १ ॥

End. इदं विषयघ्नभक्तं राशयः शेषं । २ । २२ । खण्डितं । त्रिंशत् ३० गुणितं ।

विषयः । गणेशदैवज्ञकृतग्रहलाघवस्य व्याख्यानं ।

No. 1340. केशवीटीका ।

Substance, country-made yellow paper, 9¾ × 5 inches. Folia, 21. Lines, 13—14 on a page. Extent, 576 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Kes'aví-ṭíká. A commentary on Kes'ava's treatise on astronomical calculations. By Vis'vanátha.

Beginning. श्रीगणेशं नमस्कृत्य केशवीनामपद्धतेः ।
गणितं विश्वनाथेन क्रियते बालबुद्धये ॥

End. एवं चन्द्रादीनामपि ज्ञेयं शेषोत्थवलपदमिति पातद्वयस्य मूलं ग्राह्यं ।——
इतः परं खण्डितं ।

विषयः । केशवकृतगणितशास्त्रस्य व्याख्यानं ।

No. 1341. वैयाकरणसिद्धान्तमञ्जूषा ।

Substance, country-made yellow paper, 13 × 4¼ inches. Folia, 27. Lines, 12—14 on a page. Extent, 914 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, new. Prose. Incorrect.

Vaiyákaraṇa-siddhánta-mañjúshá alias *Mañjúshá.* A treatise on the Philosophy of grammatical structure. By Náges'a. Vide Asiatic Society's Catalogue, Part I, p. 87, Aufrecht's Catalogue, p. 177. Colebrooke's Essays, I, p. 42.

Beginning. नागेशभट्टविदुषा नत्वा साम्बं शिवं लघुः ।
वैयाकरणसिद्धान्तमञ्जूषैषा विरच्यते ॥

End. अस्माकन्तु व्यावहारिकोऽपि प्रपञ्चो दीर्घस्वप्न एव इति बोध्यं । तदनन्यत्वमिति सूत्रे भाष्यं । तथा च स्मृगद——(इतः परं खण्डितं) ।

विषयः । अत्र व्याकरणमतसिद्धाष्टस्फोटेषु वाक्यस्फोटस्य मुख्यत्वकथनं, शब्दशक्तिनिरूपणादिकञ्च ।

No. 1342. बालखिल्यशस्त्रं ।

Substance, country-made paper, 10½ × 4½ inches. Folia, 12. Lines, 12—13—14 on a page. Extent, 390 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1768. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Bálakhilla-s'astra. A compendium of the mantras of the Bálakilla rite.

Beginning. ॥ हिं भूर्भुवः स्वरोम् अध्वर्य्यो शोशोंसावोमेत्थूषु ब्रवाणि तेऽग्न इत्थेतरा गिरः ॥

End. सोमस्याग्ने वीही वौषट् ।

Colophon. इति मैत्रावरुणस्य बालखिल्यशस्त्रं ।

विषयः ॥ मैत्रावरुणीयबालखिल्यशस्त्रात्मकमन्त्रकनं ।

No. 1343. कुसुमाञ्जलिबोधिनी ।

Substance, country-made paper, $9\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 59. Lines, 9—10 on a page. Extent, 1,333 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old and decayed. Prose. Incorrect.

Kusumánjalíi-bodhiní. A commentary on the Kusumáñjali of Udayana A'chárya. The MS. is incomplete, and the author's name cannot be made out.

Beginning. दर्शयितुमर्थवं विनिहन्तुं चान्तरायसन्तमसम् ।
मम मनसि सन्निधत्तां नरहरिमवलाकृतिर्ज्योतिः ॥ १ ॥
विश्वं यो विदधात्यदृष्टसचिवः सत्सम्प्रदायो यतः
प्रामाण्यं लभते श्रुतिर्गुणवतो वक्तुर्यतो नान्यतः ।
यस्मिन् बाधकसङ्कयापि वितथा माता च मानञ्च यः
सिद्धो यः श्रुतिनीतिसम्भवश्रतैस्तं मन्महे मानतः ॥ २ ॥
औदयने पथि गहने वैदेशिकः प्रतिपदं स्खलति लोकः ।
तस्य कृते कृतिरेषा कुसुमाञ्जलिबोधिनी जयति ॥

End. (खण्डितं)

विषयः । कुसुमाञ्जलिव्याख्यानं ।

No. 1344. आधानबौधायनी ।

Substance, country-made paper, 9×4 inches. Folia, 60. Lines, 8 on a page. Extent, 952 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

A'dhánabaudháyani. A manual for the collection and preservation of the household fire according to the rules of Baudháyana. This is

different from the treatise noticed under No. 833, (*ante* II, p. 235). The MS. is incomplete, and the author's name cannot be made out.

Beginning. फलमत उपपत्तेरिति नयतो यो श्रेयकर्म्मफलदाता ।
तमहं सकलसुराणां परमं प्रणमामि यज्ञनामानं ॥ १ ॥
आधानप्रयोगः । तत्र कल्पसारः ।
आधित्स्वरग्नीन् पुरतो विशुद्धः शिष्टाननुज्ञाप्य तयोत्तमर्णं ।
कच्छादिशुद्धः कुशली सजायो मैत्रीं व्रजेत् प्राणिभिराकुमारं ॥

End. ऋत्विग्वरणादिगोपितृयज्ञवर्जमधिकृतमग्न्याधेयं कुर्य्यात् ।

Colophon. इति आधानप्रकरणं समाप्तं ।

विषयः । आधानकर्म्मविवेकः ॥

No. 1345. योगवाशिष्ठसारटीका, मूलसहिता ।

Substance, country-made paper, $9\frac{1}{3} \times 5\frac{1}{2}$ inches. Folia, 156. Lines, 9—10—11—12 on a page. Extent, 2,918 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sk. 1618. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Yogavás'ishṭa-ṭíká. A commentary, in the Marhatta language, on the philosophical maxims inculcated in the Yogavás'ishtasára. By Mádhavadása.

Beginning. जय जय उज्वलोज्वला । जय जय मङ्गलमङ्गला ॥
जय जय निर्म्मलनिर्मला । जय जय दयाला सद्गुरु ॥ १ ॥
जय जय चिदेककृपाला । भुवनभूषणभूपाला ।
गगनोपमाविशाला । जय जय दयाला सद्गुरु ॥ २ ॥

End. हे टीका ऐके आणी पुढे । आगी जोडे ब्रह्म वे ॥ ८८ ॥
माधवदास नारायणचा । मुक्तीचेनी नामे आला मांचा ॥
ह्मणे सत्य हेची वाचा । सद्गुरुप्रसादेकरूनि ॥ ९८० ॥

Colophon. इति श्री योगवाशिष्ठसारमाधवदासकृतटीकायां निर्वाणो नाम दशमप्रकरणं सम्पूर्णम् ॥

विषयः । योगवाशिष्ठसारस्य महाराष्ट्रभाषया व्याख्यानम् ।

No. 1346. विवेकसिन्धुः ।

Substance, country-made paper, 8½ × 4½ inches. Folia, 138. Lines, 9 on a page. Extent, 1,856 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1636. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Viveka-sindhu. An exposition of some of the leading topics of the Vedánta doctrine. By Mukuṇḍa Rája, or Mukuṇḍa Muni, disciple of Rámanátha, who was a disciple of Harinátha. The work is in the form of a dialogue in verse, and is said to have been composed for the instruction of the author's pupil Jainapála. Attached to the text is a Marhaṭṭi translation in verse. Contents: 1 to 3. Order of creation. 4. The threefold bodies of the Creator. 5. Typical *(linga)* body. 6. Carnal *(sthula)* body. 7. Pantheism. 8. Unreality of the carnal body. 9. Ditto of the typical body. 10. Ditto of the rudimentary *(kárana)* body. 11. Ditto of the primary intellectual *(jñána-purna)* body. 12. Ditto of the three kinds of corporeality. 13. Ditto of absolute primary *(púrna-mahákárana)* body. 14. The true character of *mukti* or salvation. 15. The identity of the human and the divine souls. 16. The great non-duality. 17. The order of destruction. 18. Praise of the line of teachers. Hall's 'Contributions,' p. 100. The MS. is dated Samvat 1636 = A. C. 1692. Vide plate XIII.

Beginning. लम्बोदर नमस्तुभ्यं सततं मोदकप्रिय ।
निर्विघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा ॥ १ ॥
श्रीहरिं जगदाधारमरविन्दाक्षमक्षरं ।
अभिवन्द्यात्मविज्ञानोपदेशविधिरुच्यते ॥ २ ॥
जये जये जी चन्द्रमैाली, मातें कृपादृष्टि न्याहाली ।
तरिच पावे ननकाली, ब्रह्मसुखाची ॥ १ ॥

End. संपलें ग्रन्थाचे उत्तरार्द्ध । जे निजबोधाचे विशुद्ध ।
ह्मणोनि राजयोगिप्रसिद्ध । श्रीमुकुन्दराज ह्मणे ॥ १२५ ॥

Colophon. इति श्रीविवेकसिन्धैा संहारकर्मणि गुरुशिष्यसंवादे गुरुपरम्परामाहात्म्यकथनं नामाष्टादशप्रकरणं समाप्तम् ।

विषयः । १ । २ । ३, प्रकरणेषु सृष्टिक्रमः । ४, ईश्वरदेहत्रयकथनं । ५, लिङ्गदेहविवरणं । ६, स्थूलदेहविवरणं । ७, सर्वब्रह्मविवरणं । ८, स्थूलदेहनिरसनं । ९, लिङ्गदेहनिरसनं । १०, कारणदेहनिरसनं । ११, ज्ञानपूर्णदेहमहाका-

रणदेहनिरसनं। १२, देहत्रयनिरसनं। १३, पुनर्महाकारणदेहनिरसनं। १४, मुक्तिस्वरूपविवरणादिः। १५, भेदखण्डनपूर्वकाद्वयस्वरूपप्रतिपादनं। १६, महाद्वैतप्रतिपादनं। १७, संहारक्रमः। १८, गुरुपरम्परामाहात्म्यं।

No. 1347. न्यायसुधा।

Substance, country-made paper, $10\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{4}$ inches. Folia, 28. Lines, 11—12 on a page. Extent, 984 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1624. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Nyáya-sudhá. A commentary on the Tantra-vártika—a treatise on the Vedánta. By Bhaṭṭa Somes'vara, son of Bhaṭṭa Mádhava. This is apparently a different work from the one of this name noticed by Mr. Hall, in his 'Contributions,' No. CXII, p. 113. The MS. bears date Samvat 1624 = A. C. 1680. Vide plate VI.

Beginning. यावज्जीविकोऽभ्यासः कर्मधर्मः प्रकरणात्॥ भाष्ये वक्तृत्वविशेषणस्य चिन्तानोपयिकत्वाद्यथावस्थितोक्तिमात्रार्थत्वं सूचयतुमाह, वक्तृचेति। चिन्तालक्षणसङ्गतिमाशङ्कते ननु वेति।

End. उक्तेन प्रकारेण शब्दान्तरादिप्रामाणिकाभेदसिद्धिर्न शाखान्तरप्रामाणिकेत्येवकारार्थः।

Colophon. इति श्रीमत्त्रिकाण्डमीमांसामण्डनप्रतिवसन्नसोमयाजिभट्टमाधवात्मजभट्टसोमेश्वर++++त्रवार्त्तिकटीकायां सर्वानवद्यकरण्यां न्यायसुधाख्यायां द्वितीयाध्यायस्य चतुर्थो यावज्जीव++++याध्यायस्य समाप्तः।

विषयः। तन्त्रवार्त्तिकव्याख्यानं।

No. 1348. भाष्यप्रदीपोद्योतः, वा कैयटटीका, मूलसहिता।

Substance, country-made paper, $11 \times 4\frac{1}{4}$, $14\frac{1}{4} \times 5\frac{1}{2}$ inches. Folia, 427. Lines, 9—10—11—12—13 on a page. Extent, 11,510 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Bháshypradípodyota alias *Kaiyaṭaṭíká* This is a very imperfect fragment of Nages'a Bhaṭṭa's annotations on Kaiyata's commentary on the Mahábháshya of Patañjali.

Beginning. (टी०) नत्वा साम्बशिवं देवीं वागधिष्ठानिकां गुरून् ।
पाणिन्यादिमुनीन् वन्द्यान् पितरौ च सतीशिवौ ॥ १ ॥
नागेशभट्टो नागेशभाषितार्थविचक्षणः ।
हरिदीक्षितपादाब्जसेवनावाप्तसन्मतिः ॥ २
याचकानां कल्पतरोररिकक्षहुताशनात् ।
शृङ्गवेरपुराधीशाद्रामतो लब्धजीविकः ॥ ३ ॥
नातिविस्तीर्णं न विलीनं मध्यानामपि बोधकृत् ।
भाष्यप्रदीपव्याख्यानं कुर्वेऽहं तु यथामति ॥ ४ ॥
भाष्यं व्याचिकीर्षुः शिष्टाचारप्राप्तं मङ्गलं शिष्यशिक्षायै निबध्नाति । सर्वेति ।

End. (प्रारम्भे बहुदूरे मूलपाठोऽस्ति)
(मू०) भावसाधनः करणसाधनो वाश्रयिष्यते इति नार्थः । सञ्ज्ञाद्वयविधानेन तेन विनापीष्टस्य सिद्धत्वात् ॥

Colophon. इत्युपाध्यायजय्यटपुत्रकैयटकृते महाभाष्यप्रदीपे प्रथमाध्यायस्य चतुर्थपादे चतुर्थमाह्निकम् । इति प्रथमाध्यायः समाप्तः ।
(टी०) यथेति । ऐकपद्ये इति । एकपदे इत्यर्थः । भावसाधन इति । अत्र पक्षे स्वरवसानयोरित्यत्र बोद्ध + + + र्यमाश्रयणीयमिति शिवम् ॥ ११० ॥
इति श्रीकालोपनामकशिवभट्टसुतसतीगर्भजनागोजीभट्टकृते भाष्यप्रदीपोद्द्योते प्रथमस्य चतुर्थमाह्निकं, पा + + ध्यायश्च समाप्तः ।

विषयः । पूर्वभागे अष्टाध्याय्याः प्रथमाध्यायस्य पादद्वयस्थानां पाणिनीयसूत्राणां यद्भाष्यं, तस्य च यत् कैयटकृतव्याख्यानं तस्य विवरणं । विवरणमिदं किञ्चिदूनाष्टमाह्निकपर्यन्तं । अतोऽयं ग्रन्थः खण्डितः ।
मध्यभागे शेषभागे तृतीयचतुर्थपादगतानां पाणिनीयसूत्राणां यद्भाष्यं तस्य च यत् कैयटकृतव्याख्यानं तस्य विवरणं । मिलित्वा प्रथमाध्यायगतसर्वसूत्रभाष्यव्याख्याविवरणपर्यन्तमेवास्य ग्रन्थस्य पाठोऽस्ति ।

No. 1349. भगवद्गीताभाष्यं, वा श्रीमद्गीताभाष्यं ।

Substance, country-made paper, $11\frac{1}{2} \times 5\frac{1}{4}$ inches. Folia, 32. Lines, 18—19—20 on a page. Extent, 1,520 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1753. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Bhagavadgítá-bháshya. A commentary on the Bhagavad Gítá By Ánanda Tírtha.

Beginning. ॐ देवं नारायणं नत्वा सर्वदोषविवर्जितं ।
परिपूर्णं गुरून् स्वान् गीतार्थं वक्ष्यामि लेशतः ॥ १ ॥
नष्टधर्मज्ञानलोकक्रपालुभिर्ब्रह्मोपेन्द्रादिभिरर्थितो ज्ञानप्रदर्शनाय भगवान् व्यासोऽवततार ।

End. यस्तु कर्म्मफलत्यागी स त्यागीत्यभिधीयते । इति चोक्तम् ।
पूर्णाशेषमहाविष्णोर्गीतामाश्रित्य लेशतः ।
निरूपणं कृतं तेन प्रीयतां मे सदा विभुः ॥

Colophon. इति श्रीमदानन्दतीर्थभगवत्पादाचार्यविरचिते श्रीमद्गीताभाष्येऽष्टादशोऽध्यायः ।

विषयः । भगवद्गीताव्याख्यानं ।

No. 1350. श्रीभगवद्गीतातात्पर्यनिर्णयः ।

Substance, country-made yellow paper, 11½ × 5¼ inches. Folia, 28. Lines, 18—19—20 on a page. Extent, 1,330 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1753. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old and decayed. Prose. Generally correct.

Bhagavadgítá-tátparya-nirṇaya. An essay on the philosophy of the Bhagavad Gíta, being an attempt to reduce the teachings of the Gítá to the principles of the Vedánta. By Ánanda Tírtha.

Beginning. ॐ समस्तगुणसम्पूर्णं सर्वदोषविवर्जितं ।
नारायणं नमस्कृत्य गीतातात्पर्यमुच्यते ॥
शास्त्रेषु भारतं सारं तच नामसहस्रकम् ।
वैष्णवं कृष्णगीता च तज्ज्ञानान्मुच्यतेऽञ्जसा ।

End. मध्ये यस्तु तृतीयं मे तदनुभाग्रयः कृतः के ++++ निःशेषदोषरहितं कला नारखेलसद्गुणभूतिः स्वयम्भूसर्वासर्वादिवन्द्यं त्वां नौमि मे ? ++++ ।

Colophon. इति श्रीमदानन्दतीर्थभगवत्पादाचार्यविरचिते श्रीमद्भगवद्गीतातात्पर्यनिर्णये + +++ दशोऽध्यायः ॥ १८ ॥

विषयः । भगवद्गीतातात्पर्यव्याख्यानं ।

No. 1351. प्रयोगदीपिका ।

Substance, country-made paper, 10¾ × 4½ inches. Folia, 124. Lines, 10 on a page. Extent, 2,686 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

Prayoga-dípiká. A compendium of the rules for the performance of the Soma Yága. The MS. is incomplete.

Beginning. ॐ अथ सोमप्रयोग उच्यते । सोम ओषधिविशेषः । तत्साध्यत्वात् कर्मनाम्नानेन
सच्यमाणः सोमेन यच्यमाणः । यस्य सोमेन यच्यमाणस्य पिता पितामहो वा-
निष्टप्रथमयज्ञौ स्यातां स एन्द्राग्नेष्ट्वा सोमेन यजेत ।

End. (खण्डितं ।)

विषयः । सोमयागविधिः सोमप्राशनप्रतिज्ञान्तः। विधिरयं ग्रन्थस्यास्य खण्डितत्वादसम्पूर्णः।

No. 1352. प्रायश्चित्तमुक्तावली ।

Substance, country-made paper, 13¼ × 5 inches. Folia, 21. Lines, 8—9 on a page. Extent, 566 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Práyas'chitta-muktávalí. A succinct account of the expiations ordained for the various kinds of offences and sins defined in the Smṛiti. By Divákara. The MS. is incomplete.

Beginning. यस्योदये मखभुजां प्रचरन्त्यशेषाः पुण्याः क्रियाः प्रतिदिनं हवनार्चनाद्याः ।
सोऽयं तमिस्रदलनो दिशतामभीष्टं भानुस्त्रयीमयतनुः परिपूर्णरूपः ॥ १ ॥
श्रीरामेश्वरसूरिसूनुरभवन्नारायणाख्यो महा-
नेनाकार्यविमुक्तके सुविधिना विश्वेश्वरस्थापना ।
तत्पुत्रो विबुधाधिपः क्षितितले श्रीशङ्करस्तत्सुतो
जातो भाट्टनयेऽतुलः पृथुयशाः श्रीनीलकण्ठो बुधः ॥ २ ॥
तत्पुत्रीतनयो दिवाकरकृती शास्त्रेष्वधीती पितृ-
र्मीमांसानयकोविदः पुरभिदः क्षेत्राधिवासी सुधीः ।
प्रायश्चित्तविनिर्णयामलमहामुक्तावलीं सन्मुदे
विस्पष्टं तनुते प्रणम्य महसां राशिं जगद्बोधकं ३ ॥

End. (खण्डितं)।

विषयः। महापातकोपपातकादिप्रायश्चित्तकथनं।

No. 1353. चातुर्मास्यसूत्रं, वा चातुर्मास्यप्रश्नः।

Substance, country-made paper, 9 × 3¾ inches. Folia, 12. Lines, 9—10—11 on a page. Extent, 270 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Corrected.

A'pastamba Sútra alias *Chaturmásya Sútra.* The Sútras of A'pastamba treating of the quadrimensial rite noticed under No. 1332. Vide ante, p. 335.

Beginning. अथर्व्य ॐ ह वै चातुर्मास्ययाजिनः सुकृतं भवति। फाल्गुन्यां पौर्णमास्यां चैत्र्यां वा वैश्वदेवेन यजते पूर्वस्मिन् पर्वणि पञ्च होतारं मनसानुद्रुत्याहवनीये स ग्रह ॐ ऊत्वान्वारम्भणीयामिष्टिं निर्वपति।

End. इत्येतद्वचनोऽभ्यासः पञ्चसांवत्सरिकेषु वैश्वानरपार्जन्या पञ्चहोता च नाभ्यावर्त्तते नैकोपक्रमत्वादन्यान्वारम्भणीयायान्वारम्भणीयाय ॥ २२ ॥

Colophon. इति चातुर्मास्यप्रश्नः।

विषयः। अन्वारम्भणीयवरुणप्रघासादिचातुर्मास्यकर्त्तव्यकर्मविधिसूचनम्।

No. 1354. ताजिकसारटीका।

Substance, country-made paper, 12⅓ × 5⅓ inches. Folia, 32. Lines, 14 on a page. Extent, 1,113 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1762. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Tájika-sára-ṭiká. A commentary on the Tájikasára, a treatise on horoscopy. By Sámanta. The work was completed on the 10th of the waxing moon in the month of Phálguṇa of the S'aka year 1617, under the auspices of a prince named S'ripaṭi-Vishṇudása, who is said to have reigned in a country whose name reads something like Svekára purvára, but the letters are indistinct, and I cannot rely on the reading, nor guess what the names refer to.

Beginning. नियतेति । नीयते वर्षादिके वर्षमासादौ सति जन्तोः प्राणिनः निश्चितं परं विपाकमेति फलतीत्यर्थः । तस्मात्कारणात्परिचिन्त्य विस्तृश्य वर्षजनितं फलं वच्ये ।

End. वर्षे शैलद्वयाङ्कभूपरिमिते १६१७ मासे तथा फाल्गुने
पक्षे शुभतरे तिथौ दशमिते श्रीखेखपूर्वा(प)रे ।
राज्ये श्रीपतिविष्णुदासन्नपतेः खेरीभट्टन्दे हरौ
वृत्तिं श्रीगुरुरत्न+ +क्षपया सामन्तनामाकरोत् ॥ १ ॥
गुरुबान्धवरत्नाकृदीर्घायुर्वद्धनादयः ।
निरन्तराग्रहाद्देषा रचिता तनुताचिरम् ॥ २ ॥

Colophon. इति ताजिकसारटीका सोदाहरणा सम्पूर्णा ॥

विषयः । ताजिकसारस्य सोदाहरणं व्याख्यानं ।

No. 1355. चतुर्वर्गचिन्तामणिः ।

Substance, country-made paper, 12 × 5 inches. Folia, 103. Lines, 8—10—11 on a page. Extent, 3,086 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sk. 1402. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old and decayed. Prose and verse. Generally correct.

Chaturvarga-chintámaṇi. A digest of Hindu law and ritual, in five parts. The 1st treats of Vrata, or fasts; the 2nd of Dána, or Benefactions; the 3rd of Kála or time appropriate for the celebration of ceremonial rites, the 4th of S'ráddha, or offerings to the manes, and the 5th of miscellaneous rites and observances. By Hemádri, Rájá of Deogar, who flourished in the thirteenth century, (Ante II. p. 47). It is generally believed that Vopadeva is the author of the work, and he was born in the S'aka year 1182. The MS. is a mere fragment, containing only a portion of the third part; but it is of great age being dated in the S'aka year 1402 = A. C. 1478, *i. e.*, nearly four hundred years ago. The second part of the work has been published by the Asiatic Society of Bengal, and the first is now in course of publication. Vide plate VII.

Beginning.

End. न मुख्यद्रव्यलोभेन गौणकालप्रतीक्षणं ।
तस्मेवमेतत्सिद्धं, वचनमन्तरेण गौणकालग्रहणं न कार्यं । सति तु वचने गौणस्य तस्मात्परस्यापि कार्यमिति स्थितिः ।

Colophon. इति श्रीमहाराजाधिराजश्रीमहादेवीयसमस्तकरणाधीश्वरसकलविद्याविशारद-श्रीहेमाद्रिविरचिते चतुर्वर्गचिन्तामणौ परिशेषखण्डे कालनिर्णये कालातिक्रम-विशेषकालनिर्णयः ।

विषयः । सांवत्सरिककालनिर्णयः । पुण्यतिथिनिर्णयादिश्च । अनध्यायनिर्णयादिः । ब्रह्म-चर्यादिकालाः । अग्निहोत्रादिकालाः । वास्तुप्रकरणं । प्रतिष्ठालक्षणकालादिः । देवपूजादिः । पवित्रारोपणादिः । पुष्पदाने विशेषकथनादिः । विष्णुशय-नादिकालनिर्णयः । कालातिक्रमे विशेषः ।

No. 1356. चातुर्मास्यहोत्रं, होत्रकल्पद्रुमीयं ।

Substance, country-made paper, 9 × 3¾ inches. Folia, 36. Lines, 9 on a page. Extent, 594 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1874. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Cháturmásya-hotra. The ritual of the quadrimensial rite. By Govinda. The work is a section of a comprehensive treatise on Hindu rituals entitled *Hotra-kalpadruma.* Vide ante II. p. 244.

Beginning. अथ चातुर्मास्यानि । तेषां फाल्गुन्यां पौर्णमास्यामारम्भः । चातुर्मास्यस्य स्वरू-पन्तु । चतुर्मासीयो यज्ञ इत्यनुशासनाच्चतुर्षु मासेषु भवति इति व्युत्पत्त्या वैश्वदेववरुणप्रघासशाकमेधशुनासीरीयाख्यानि चत्वारि पर्वाणि । इत्यादिः ।

End. कात्यायनमते । अग्निः सोमः सविता सविता सरस्वती पूषा शुनासीर इन्द्रं शुनासीरो वा वायुः सूर्यः पञ्च प्रयाजा इति ।

Colophon.. इति होत्रकल्पद्रुमे चातुर्मास्यहोत्रं समाप्तम् ।

विषयः । चातुर्मास्यकर्त्तव्यकतिपयेष्ट्यादिकथनं ।

No. 1357. गोपालविवेकः, सटीकः ।

Substance, country-made paper, 13½ × 5½ inches. Folia, 20. Lines, 9—10—11 on a page. Extent, 662 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

Gopála-viveka. A poem in praise of devotion to Gopála, with a commentary. Anonymous.

Beginning. (टी०) यत्पादपद्ममिति । हे करुणानिधे तव चरणकमलस्य माहात्म्यं शेषोऽपि वक्तुं न शक्नोति । तथा श्रीभागवते । गायन् गुणान् दशशतानन आदिदेवः शेषोऽधुनापि समवस्यति नास्य पारम् । एवम्भूतं पादपद्मं विहाय विषये मे बुद्धिः। कथम्भूतं पादपद्मं । इत्यादिः ।

(मू०) । यत्पादपद्मं मुनिभिश्च सेवितं नुतं विरिञ्च्यादिभिरर्चितं शुभम् ।
त्यक्त्वा परं तं विषयेषु बुद्धिः सुखी कथं स्यां करुणानिधेऽहं ॥ १ ॥

End. (मू०) यश्चेमां शृणुयाद्भक्त्या कथां कृष्णस्य धीमतः ।
स मुक्तः पातकैः सर्वैः प्रयाति भवनं हरेः ॥ ४२ ॥

(टी०) यश्चेमामिति । यो भक्तोऽभक्तो वा इमां कृष्णस्य कथां शृणुयात् । कथम्भूतस्य कृष्णस्य, धीमतः, विमलबुद्धेः, सर्वज्ञस्य, सः पातकोपपातकमहापातकैर्मुक्तः हरेर्भवनं वैकुण्ठाख्यं प्रयाति ॥ ४२ ॥

Colophon. इति गोपालविवेकस्य टीका समाप्ता ।

विषयः । गोपालविवेकव्याख्यानम् ।

No. 1358. विहारकारिका, वा चातुर्मास्यादिकारिका ।

Substance, country-made paper, $9\frac{1}{2} \times 4\frac{3}{4}$ inches. Folia, 9. Lines, 9 on a page. Extent, 130 s'lokas, Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Vihára-káriká alias *Cháturmásyádikáriká.* Memorial verses on the formation of the fire altar for the second class of rites called Haviryajñas. The Sulva Sútras contain the original rules on the subject, and include the earliest ideas of the Hindus on the principles of Geometry, but they are speculative and not handy enough for practical purposes, and these memorial verses are designed to give their substance in a compendious form. Anonymous. The MSS. is incomplete.

Beginning. कथितं लक्षणं शुल्वकल्पे बौधायनीयके ।
द्वैधे शुल्वान्तरे भाष्ये व्याख्यायां कारिकासु च ॥ १ ॥
वेद्यग्निधिष्ण्यानाञ्च दर्शयज्ञे तदुच्यते ।
अरत्निमात्रं विज्ञेयमग्नेरायतनं शुभम् ॥ २ ॥

End. षडङ्गुलोच्छ्रिता कार्या समन्ताद्वेदिमेखला ।
तत्र चार्द्धप्रमाणाः स्युः सर्वासामुपमेखलाः ॥
विस्तारमुच्चता च द्वयोरप्यर्द्धप्रमाणतः ।

Colophon. एषा दर्शपौर्णमासकी वेदिः ।

विषयः । बौधायनीयशुल्वकल्पानुयायी दर्शपौर्णमासादिवेदिनिर्माणप्रकारः ।

No. 1359. सर्वोपनिषत्सारः ।

Substance, country-made paper, $7\frac{3}{4} \times 3\frac{3}{4}$ inches. Folia, 5. Lines, 9 on a page. Extent, 100 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Corrected.

Sarvopanishad-sára. The essence of the Upanishads, or the belief, duties and destiny of Yogis. Anonymous.

Beginning. अथ योगिनां परमहंसानां कोऽयं मार्गस्तेषां का स्थितिरिति नारदो भगवन्तमुपसमेत्योवाच । तं भगवनाह ।

End. अनादिरन्तरावर्त्तिनी प्रमाणसाधारणा न सती स्वयमविकारिणी विकारहेतुर्मूला लक्षणशून्या सा मायेत्युच्यते ॥

Colophon. इति सर्वोपनिषत्सारः सम्पूर्णः ।

विषयः । योगिनां परमहंसानां को मार्गः का च तेषां स्थितिरित्यादिनारदप्रश्नस्योत्तराणि ।

No. 1360. चिद्रत्नम् वा षट्श्लोकी, महाराष्ट्रभाषाटीका मूलसहिता ।

Substance, country-made paper, $9\frac{1}{4} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 7. Lines, 8 on a page. Extent, 112 s'lokas. Character, Nagara. Date, Sm. 1869. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Chidratna. Six stanzas on faith and devotion, founded on the teachings of S'añkara A'chárya, with a metrical translation of the same in Marhâṭṭi. The verses are by Nirañjana Mádhava Yogi, disciple of Rámaparabrahmánandanátha, and bear the name of *Chidratna*, the translation is called *Shaṭs'lokibháshyaṭíká,* but its author's name is not given.

Beginning. श्रीरामब्रह्मानन्दगुरु । भावे वन्दूनि कल्पतरु ॥
चिद्रत्नाख्य रचि ग्रन्थ । कविनिरञ्जन लोकहिता ॥ १ ॥

End. हे विरुद्धपदार्थ, यांच्या त्यागे करून पूर्णबोधस्वरूप ब्रह्म च अवश्य राहते॥
एसा त्रिश्लोकी उपदेश।

Colophon. इति श्रीमत्परमहंसरामपरब्रह्मानन्दनाथशिष्यनिरञ्जनमाधवयोगिविरचितं चि
द्रत्ननामकग्रन्थषट्श्लोकीटीका समाप्ता।

विषयः। शङ्कराचार्यकृतषट्श्लोक्याः महाराष्ट्रभाषया व्याख्यानम्।

No. 1361. पुनरुपनयनप्रयोगः।

Substance, country-made paper, 9⅓ × 4¼ inches. Folia, 2. Lines, 8—9 on a page. Extent, 60 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India: another copy at Benares, with Bábu Harischandra. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Punarupanayana-prayoga. A guide to the rite of second initiation when the first is vitiated by the eating of garlic, carrots and onions, and the drinking of the milk of bitches, camels, buffaloes, elephants mares, and asses, on the part of Bráhmaṇas. The MS. is defective, and the author's name is not known.

Beginning. अथ पुनरुपनयनमुच्यते। पारिजाते शातातपः,
लशुनं गृञ्जनं जग्ध्वा पलाण्डुञ्च तथा शुनं।
उष्ट्रमाहिषकेभाश्वरासभीचीरभोजनात्॥
उपनयनं पुनः कुर्यात्ततः कृच्छ्रञ्चरेदिति।

End. (खण्डितं)।

विषयः। लशुनगृञ्जनादिभक्षणे पुनरुपनयनविधिः।

CLASSIFICATION.

I.—Veda S'ástra.
- *a.* S'añhitá (hymns).
- *b.* Bráhmaṇa (ceremonials).
- *c.* A'raṇyaka (do. appropriate for forest life).
- *d.* Upanishad (theology).
- *e.* Vaidika (Sútras, rituals, phonetics, &c.).

II.—Aitihásika S'ástra.
- *a.* Itihása (history).
- *b.* Puráṇa (ancient legends).

III.—Kávya S'ástra.
- *a.* Kávya (poems).
- *b.* Náṭaka (drama).
- *c.* Champú (poetico-prose compositions).
- *d.* Kosha (miscellaneous poetical collections).
- *e.* Upákshyáṇa (tales and romances).

IV.—Abhidha'na S'a'stra (lexicography).

V.—Vya'karaṇa S'a'stra (grammar).

VI.—Chhandas S'a'stra (versification).

VII.—Alańka'ra S'a'stra (rhetoric).

VIII.—Jyotisha S'a'stra (astronomy and astrology).

IX.—Smṛiti S'a'stra (law, civil and canonical).

X.—Sańgi'ta S'a'stra (music).

XI.—S'ilpa S'a'stra (arts).

XII.—Ka'ma S'a'stra (erotics).

XIII.—Darsa'na S'a'stra (philosophy).
- *a.* Sáńkhya (hylotheistic).
- *b.* Nyáya (dialectic).
- *c.* Vais'eshika (physical).
- *d.* Mimañsá (ritualistic).
- *e.* Vedánta (monotheistic).
- *f.* Yoga (theocratic).
- *g.* Aparadársanika (minor systems of philosophy).

XIV.—Bhakti S'a'stra (faith).
XV.—Tantra S'a'stra (mysticism).
XVI.—Vaidyaka S'a'stra (medicine).
XVII.—Jaina S'a'stra (Jain religion).
XVIII.—Bauddha S'a'stra (Buddhist religion).
XIX.—Anirdishṭa (miscellaneous).

CLASSIFIED INDEX.

I.—Veda S'a'stra.

1.—*a. Sañhitá.*

1.—*b. Bráhmaṇa.*

1.—*c. A'raṇyaka.*

1.—*d. Upanishad.*

1.—*e. Vaidika.*

II.—Aithihásika S'ástra.

2.—*a. Itihása.*

2.—*b. Puráṇa.*

III.—Kávya S'ástra.

3.—a. *Kávya.*

3.—b. *Náṭaka.*

13.—*c*. *Vais'eshika.*

No. 47.

From Bábu RÁJENDRALÁLA MITRA,

To Captain J. WATERHOUSE, B. S. C.

Secretary to the Asiatic Society of Bengal.

Dated, Maniktollah, Calcutta, 15th February, 1875.

Sir,

I have the honor to submit the following report on the operations carried on by me to the close of 1874 for collecting information regarding Sanskrit manuscripts in native libraries.

Objects of the enquiry.—2. Under the orders of Government my attention has been steadily directed—1st, to enquire and collect information regarding rare and valuable manuscripts; 2nd, to compile lists thereof; 3rd, to print all procurable unprinted lists of such codices with brief notices of their contents; 4th, to purchase, or secure copies of, such of them as are rare or otherwise desirable.

Enquiry for MSS. Places visited.—3. The work under the first head has been mainly conducted by a Pandit who has been deputed to the Mufassil to visit the different private Toles, or Sanskrit colleges, and private gentlemen who are reputed to possess collections of Sanskrit MSS., and I have been out on several occasions to help him. I have also been to Benares on three occasions to enquire for and purchase MSS. The places visited by the Pandit include the districts of Dacca, Nuddia, Burdwan, Hoogly, and 24-Purgunnahs. The large collections of Rájá Jotindramohan Tagore, of the late Sir Rájá Rádhákánta Deb, of the late Bábu Rámcomal Sen, of the late Rájá Pitámbar Mitra, of Bábu Subaldása Mallik, and of others in Calcutta have also been examined. In Dacca Pandits are the only owners of MSS., no private gentleman having anything like a large collection, and the few works they have, being mostly such as have already been printed. In Nuddia the library of the Rájá of Krishnanagar contains the largest number of Tantras, but at the time when my Pandit visited it, the MSS. were kept in a very neglected state, and most of them were found to be defective. In Burdwan there are not many Toles, but Bábu Hitalála Misra of Mánakara has a very choice collection of works, including a great number of very rare treatises

on the Vedánta. In Hoogly the Serampur College has a small but valuable collection of MSS. procured principally by the late Dr. Carey, and there are also a few Toles owning MSS. In the 24-Purgunnahs, several zemindars have good collections of the Tantras and the Púraṇas, and the numerous Toles on the left bank of the river Hoogly and at Harinábhi and elsewhere contain many old and rare works of which very little is known to European Orientalists. There are no *Maths* (monasteries) in any of the districts named which contain a collection of Sanskrit works: not even the Maṭh attached to the great temple of Tárakes'vara in the Hoogly district is noted for its literary treasures. The case is, however, different in Rájsháhi, Mymensing, Pabnah, Tirhoot and Orissa, where some of the Maṭhs own large collections of great age and considerable value.

Substance of MSS. Paper.—4. The manuscripts examined are mostly written on country paper sized with yellow arsenic and an emulsion of tamarind seeds, and then polished by rubbing with a conch-shell. A few are on white Kás'miri paper, and some on palm-leaf. White arsenic is rarely used for the size, but I have seen a few codices sized with it, the mucilage employed in such cases being acacia gum. The surface of ordinary country proper being rough a thick coating of size is necessary for easy writing, and the tamarind-seed emulsion affords this admirably. The paper used for ordinary writing is sized with rice gruel, but such paper attracts damp and vermin of all kinds, and that great pest of literature, "the silver-fish," thrives luxuriantly on it. The object of the arsenic is to keep off this insect, and it serves the purpose most effectually. No insect or worm of any kind will attack arsenicised paper, and so far the MSS. are perfectly secure against its ravages. The superior appearance and cheapness of European paper has of late induced many persons to use it instead of the country arsenicised paper in writing puthis; but this is a great mistake, as the latter is not near so durable as the former, and is liable to be rapidly destroyed by insects. I cannot better illustrate this than by referring to some of the MSS. in the Library of the Asiatic Society. There are among them several volumes written on foolscap paper, which dates from 1820 to 1830, and they already look decayed, mouldering, and touched in several places by silver-fish. Others on John-letter paper, which is thicker, larger and stouter, are already so far injured that the ink has quite faded, and become in many places illegible; whereas the MSS. which were originally copied on arsenicated paper for the College of

Fort William in the first decade of this century are now quite as fresh as they were when first written. I have seen many MSS. in private collections which are much older, and still quite as fresh. This fact would suggest the propriety of Government records in Mofussil Courts being written on arsenicised paper instead of the ordinary English foolscap, which is so rapidly destroyed both by the climate and also by white-ants. To guard against mistakes, I should add here that the ordinary yellow paper sold in the bazars is dyed with turmeric, and not at all proof against the attack of insects.

History of paper.—5. It is well known that originally the Hindus used leaves of trees for writing upon, whence the name of letters in Sanskrit has become *patra*, and laterly newspapers have been designated by the same name. The oldest manuscript on paper I have seen is a copy of the Bhágavata Purána now in the possession of Bábu Harischandra of Benares. It bears date, Samvat, 1367.=A. C. 1310, and is consequently 565 years old. Its paper is of a very good quality, and judging from it, it is to be inferred that the people of the country must have, at the time when it was written, attained considerable proficiency in paper-making. Long before that time, in the reign of Bhoja Rájá of Dhárá, a work was written on letter-writing (the *Prasasti-prakás'iká*), and in it detailed directions are given for folding the material of letters, for leaving a large space on the left side of such letters as margin, for cutting a portion of the left lower corner, for decorating the front with gold leaf, for writing the word S'rí a number of times on the back, &c., &c., all which apply to paper, and cannot possibly be practicable on palm-leaf, and the inference therefore becomes inevitable that paper was then well-known and in general use, though the word used to indicate it was *patra*, probably very much in the same way as paper of the present day owes its name to papyrus. Again a verse occurs in the Sañhitá of Vyása, which must be at least two thousand years old, in which it is said "that the first draft of a document should be written on a wooden tablet, or on the ground, and after correction of what is redundant and supplying what is defective, it should be engrossed on *patra*," and it would be absurd to suppose that *patra* here means leaf, for leaves were so cheap that it would have been a folly to save them by writing on wooden tablets which were much more costly. How long before the time of this verse paper was known, I have no positive evidence to show, but the frequent mention in the old Smritis of legal documents (*lekhya*), of their attestation by witnesses, of their validity, &c., suggests the idea of there having been extant, in olden times,

some material more substantial and convenient than palm-leaf for writing, and knowing that paper was first manufactured by the Chinese long before the commencement of the Christian era, that the famous charta bombycina of Europe was imported from the East, and that block-printing was extensively practised in Tibet in the fourth century, I am disposed to believe that the Hindus must have known the art of paper-making from a very early date. Whether they originated it, or got it from the Chinese through the Tibetans, or the Kás'miris, who have been noted for their proficiency in the art of making paper and papier-mache ware, is a question which must await further research for solution. *A priori* it may be argued that those who manipulated cotton so successfully as to convert it into the finest fabric known to man, would find no difficulty in manufacturing paper out of it.

Palm-leaf.—6. The palm-leaf referred to above is not now much in use, except in Orissa and in the Mufassil vernacular schools as a substitute for slates. In Bengal the Chaṇḍi is the only work which is now-a-days written on palm-leaf, as there is a prejudice against formal reading of that work from paper MSS.—a prejudice in many respects similar to what obtained in Europe against printed Bibles in the first century after the introduction of printing. Formerly two kinds of palm-leaf were in use, one formed of the thick strong-fibred leaflets of the *Corypha taliera* (*tiret*), and the other of the *Borassus flabelliformis* (*tálapátá*). The former is generally preferred for writing Sanskrit works, as it is broader and more durable than the latter, and many MSS. are still extant which reckon their ages by five to six hundred years. The leaflets of the *Corypha elata* is sometimes used in lieu of those of the *taliera*. The leaflets of all the three kinds of palms are first dried; then boiled or kept steeped in water for some time; then dried again; cut into the required size; and polished with a smooth stone, or a conch-shell. For school use no such preparation is necessary.

Bark.—7. The practice of writing on bark is of the greatest antiquity, and from constant use the Greek and the Latin terms for that substance—*biblos* and *liber*—have long since become the names for books, even as the name of the rolls of ancient parchment MSS. produced the term *volume*, and codes of laws have received their generic name from the bundles of boards on which they were written,—from *codex* a tablet of wood. In the eastern districts this practice of writing on bark still prevails, and I have seen several codices of bark, which formed thin sheets like veneer, eighteen inches by four; but I have not been able to ascertain from what species of

tree the article had been obtained. Some say that the tree called *ugra* (*Morunga hyperanthera*) yields the best bark for writing upon, but I have not seen it. The birch bark, Bhurjapatra (*Betula bhurja*) is extensively used as a material for writing upon, but only for amulets, it being too thin and fragile for books. I have by me a piece of this bark about a hundred years old, which on a space of ten inches by eight, contains the whole of the Bhagvadgítá, written with letters so small that they are illegible to the naked eye and require a magnifying glass to be read. It was evidently intended to be worn as an amulet enclosed in a locket of gold or copper, but it had never been so used. Whether the bhurj bark was ever pasted or glued into thick sheets I cannot say.

Wood, metal and skin.—8. In the S'ástras tablets of wood and metal have been recommended as materials for writing upon, and in former times, copper-plates were usually employed for royal patents, and in Burmah they are still occasionally used for writing large works; but I have seen none now used by the Pandits of Bengal. Wooden tablets are confined to petty traders' account-books in Bengal, but in the North Western Provinces poor people have some religious books written with chalk on blackened boards. In the Lalita Vistara, or legendary life of Buddha, mention is made of sandal-wood boards which were handed to S'ákya when he first commenced to write. In Europe, parchment and dressed skins of goats have been from time immemorial used as materials for books, and for durability they stand unrivalled; but I have never seen mention in Indian works of parchment or dressed skin of any kind as material for writing; and palimpsests are of course unknown.

Pens.—9. According to the Yogini Tantra, bamboo twigs and bronze styles are unfortunate, and gold and reeds are the best for pens; but the universal practice among the Pandits of Bengal is to use the bamboo twig for pens, and only rich householders employ the *vrinnala* or *khákrá* reed. In the North Western Provinces, the reed or calamus, whence the Indian word *kalama*, is generally used, and bamboo pens are all but unknown. The latter, however, when well-prepared is much more elastic and durable, and it has the further and supreme advantage of being every where procurable without any cost. Crow-quills were formerly used for writing very small characters for amulets, but never for ordinary manuscripts. In Orissa, where letters are scratched and not written on palm-leaves, an iron style with a pointed end and a flat top every where replaces the bamboo twig and the calamus reed.

Ordinary ink.—10. The ink used for writing puthis is of two kinds; one fit for paper and the other for palm-leaves. The former is made by mixing a coffee-coloured infusion of roasted rice with lampblack, and then adding to it a little sugar, and sometimes the juice of a plant called *kesurte* (*Verbesina scandens*). The labour of making this ink is great, for it requires several days' continued trituration in a mortar before the lampblack can be thoroughly mixed with the rice infusion, and want of sufficient trituration causes the lampblack to settle down in a paste, leaving the infusion on top unfit for writing with. Occasionally acacia gum is added to give a gloss to the ink, but this practice is not common, sugar being held sufficient for the purpose. Of late an infusion of the emblick myrobolan prepared in an iron pot has occasionally been added to the ink, but the tannate and gallate of iron formed in the course of preparing this infusion are injurious to the texture of paper, and Persian MSS., sometimes written with such ink, suffer much from the chemical action of the metallic salts.

The ink for palm-leaf consists of the juice of the *kesurte* mixed with a decoction of *áltá*. It is highly esteemed, as it sinks into the substance of the leaf, and cannot be washed off. Both the inks are very lasting, and, being perfectly free from mineral substances and strong acids, do not in any way injure the substance of the paper or leaf on which it is applied. They never fade, and retain their gloss for centuries.

Coloured ink.—11. To mark the ends of chapters and for writing rubrics, colophons and important words on paper, an ink made of cinnabar, or áltá, is sometimes used, and in correcting errors the usual practice is to apply on the wrong letters a colour made of yellow or red orpiment ground in gum-water, and when it is dry to write over it. Omissions of entire words and sentences of course cannot be rectified in this way, and they have therefore to be supplied by writing on the margin. Interlineation is generally avoided, but in old MSS. which have been read and revised by several generations, they are not altogether wanting. In commentaries, the quotations from texts are generally smeared over with a little red ochre, which produce the same effect which red letters in European MSS. were intended to subserve, and whence the term rubric got into currency. These peculiarities, however, are more prominent in the MSS. of the North Western Provinces than in those of Bengal, and in palm-leaf codices they are generally wanting, except in Burmah where some sacred Páli works are written with a thick black varnish on palm-

leaves throughout richly gift and wrought over with scrolls and other ornaments. Ordinary Burmese MSS. have the edges of the leaves painted and sometimes gilt.

Illustrations.—12. Illustrations are almost unknown in Bengal, but in Orissa they are frequently employed. The most noted place, however, for illustrations is Kás'mir, and the finest and richest MSS. are usually produced in that province, the illuminations consisting of flowery initials, grotesque cyphers, single figures, historical compositions, marginal lines, and scroll borders; most of the illustrations are in the Moorish style.

Size &c. of Paper MSS.—13. The size of paper MSS. varies from eight to twenty inches by four to eight inches. The paper is folded so as to mark the margins and regulate the straightness of the lines. In the North Western Provinces, the paper is sometimes so folded as to retain two leaves together, but in Bengal it is always cut into separate and distinct folia. Sometimes a board mounted with strong thread tied at equal distances is used for a ruler. The paper is laid flat on this board, and then pressed hard with a ball of cloth whereby it receives an impression of the threads on its surface, and these impressions look very like water-lines. The leaves are written over lengthwise, leaving a uniform margin all round. The words are generally, but not always, separated by small spaces, and for punctuation the upright stroke or *dándi* is freely used. No breaks are made to indicate the ends of paragraphs or sections, and should the writing at the end of a work terminate in the middle of a line, the line is filled up by writing the letter *srí*, or stars, or the name of some god several times until the line is completed, so that all the lines may be of uniform length. In the case of codices which contain both a text and a commentary, the text is written in large letters in the middle, and the commentary above and below it in smaller letters. This arrangement is called the *trivalli* form, and some tact is necessary in engrossing it, so that all the commentary on the given text may be comprised on the same page. The copyist's name is frequently given at the end, and also the date in S'aka or Samvat, rarely in Jupiter's cycles. The name of the place where the copy is made and that of the party for whom it is made are also occasionally given, but never the name of the reigning sovereign. A protestation sometimes occurs at the end, saying that the copyist has faithfully followed his text and is not responsible for errors.

Size &c. of palm-leaf MSS.—14. Palm-leaf MSS. are from the nature of the material narrower and longer, and they are

never ruled or folded, the veins of the leaf serving the purpose of ruling. A square space is usually left blank in the middle of the page, and in the centre of it a round hole is punched for a string to pass through, for the purpose of tying the codex in a bundle. Very long MSS. have two such spaces and holes. The Tantras enjoin that the holes should always be punched, never cut with a knife, or produced by burning. The reason for this rule is obvious, as cutting or burning produces a hole with jagged sides which are very apt to catch the string and cause a split in the leaf. A clean-punched hole allows the string to slide freely, and produces no injury. In Bengal some very old paper codices have the square blank space in the middle, but none has any hole bored in it. In the North Western Provinces the blank space does not occur, and both in Bengal and the North West the leaves are piled in a bundle between two boards, and then tied round in a piece of coarse cloth. Where the codices are small, with a view to economy, several of them are usually tied in one bundle, and this causes much trouble in finding out any particular work when needed. For boards the spatha of the betel-nut tree, which yields a thick, coreaceous, pliant substance, is often substituted in the eastern districts, and they are found to be very useful, as they are not liable to warp, crack, or be attacked by insects.

Mode of preserving MSS.—15. In the houses of rich men a dry masonry room is generally assigned to MSS. where a sufficient number of shelves or chests are provided for the storage of the codices. But care is not always taken to open the bundles every now and then, and to expose them to the sun for a few hours. In pukká monasteries, the same mode of preservation is also adopted, and there being always some monk or other who can read, and who takes a delight in reading, the bundles are more frequently opened, aired and dried. The Jains are very particular in this respect, and in their monasteries great care is usually taken of their literary treasures. The case is, however, very different as regards the Toles of Bengal. The men who own them are, with rare exceptions, very poor; they live in low, damp, thatched huts of the meanest description; they have no means of buying proper cabinets for their manuscripts; and their time is so occupied by their professorial duties, and frequent perigrinations to distant places for earning the means of their livelihood, that they cannot often look after their books. The receptacle they usually assign to their MSS. is a bamboo frame placed across the beams of their huts, exposed constantly to the damp emanating from the daily-washed

mud floors of their rooms, and occasionally to leakage from ill-made and old thatched roofs, while mice and other vermin have full and free access to them at all times. The mice are particularly destructive, as they not only gnaw cloth, boards and palm-leaves, but by their liquid discharges, rapidly destroy the texture of arsenicised paper. The fact was first brought to my notice by a mukhtear when I was a boy. He asked my permission to put two sheets of fresh-looking, written, stamped paper for a night on the bottom of a cage of white mice which were my pets. The permission was granted, and the next morning the papers were taken out, stained and decayed very like old documents, which they were, I then learnt, intended to pass for. I was also told and shown that by careful and repeated washing with a mixture of the fluid discharge of mice with water, paper can be made to assume the appearance of any age that may be desired: the effect produced is not confined to the surface, but is perceptible even in the texture of the paper.

Copyists and Copying.—16. Even as in mediæval Europe monks were the principal copyists of ancient works, so were their congeners, the principal preservers of Sanskrit literature in India during the last ten or fifteen hundred years. Yatis, Sannyásis, Gossains, and their disciples congregated in large Maṭhs, devoted all their leisure hours, the former in composing and the latter in copying, and the monasteries benefited largely by their labours. In the Toles the pupils were, and still are, the principal copyists. In return for the board, lodging and education they receive, free of all charge, from their tutors, they copy all such works as their tutors require, and thus the Toles are enriched. For the public, however, the principal copyists are the Káyasthas. Old and used-up men of this caste, when no longer fit to earn their livelihood by active exertion, generally betake to copying ancient works for householders and private gentlemen, and the bulk of the MSS. now extant is due to their labours. Poor Bráhmans also betake to this occupation. Seated on their haunches, with the paper, or palm-leaf, resting on their raised knees, which serve for a table, and the pen and ink procured from materials everywhere available, they ply their vocation without making any outlay, or subjecting themselves to any exertion which would be unsuited to their habits and time of life. The remuneration they formerly derived ranged from one rupee to two rupees eight annas per thousand s'lokas of thirty-two thousand letters, according to the quality of writing. The rates have now been doubled, owing principally to the demand for copyists being limited, and very few

betaking to the profession. As a class, these copyists are men of limited literary knowledge; but generally speaking, they are faithful to their duty, and reproduce the originals placed before them with fair accuracy.

Authenticity of MSS.—17. They rarely attempt to correct the errors and mistakes of the originals, and to exonerate themselves from all charge of tampering the origianls, they not unoften put a verse at the end of their works, saying, "As he has seen, so has he copied, and the copyist should not be blamed for mistakes." Clerical errors they are certainly liable to, and do commit, but such errors are not numerous. One serious mistake they, however, sometimes commit,—it is that of copying in the body of the text, notes and parallel or remarkable passages which often occur on the margins of old and frequently-read codices, and these consequently appear as parts of the texts in their works, and subsequent copying from their codices perpetuates the interpolation. This is, however, done through ignorance, and not through any wicked motive. Of fabrications and forgeries, the Máhátmyas and local legends afford ready instances; but they are due to Pandits, and not to copyists. Corrections made by Pandits when reading are necessarily perpetuated by copyists, and to them is principally due the numerous *varæ lectiones* which are to be met with in Sanskrit writings. This evil has been of late greatly multiplied by incompetent editors, who print texts from solitary MSS., and replace doubtful readings and fill up lacunæ by imaginary emendations. With a few praiseworthy exceptions, the publications of the Bengali and Benares presses belong to this class, and they are much less trustworthy than even corrupt MSS. The plasticity of the Sanskrit language admits of even obviously incorrect readings being explained somehow, and the authenticity of the originals is thereby irretrievably ruined. The errors of MSS. may be corrected by collation, for though there are many faulty MSS. I have every reason to doubt that there are many falsified texts, but the fabrications in printed books issued by thousands cannot be readily detected and exposed.

With so many causes at work to injure the authenticity of ancient Sanskrit works, and at a time when European Orientalists are so busily employed in tracing interpolations and corruptions which have already taken place, it would be futile to attempt in a report like this to enquire at length how far the charge may be sustained; but this much may be said that the MSS. now extant do not show any sign of

dishonest fabrications; codices from three to four hundred years old, existing in different parts of India, in Bengal, Madras, Bombay and Kás'mír, are so closely similar in their readings, that they produce no suspecion in the mind of their having been tampered with. What happened before that time, it is not necessary for me to guess; suffice it to say, in the language of Isaac Taylor, that "the habitudes of Eastern nations undergo so little change in the lapse of ages that, probably, these descriptions of things as they are now, would differ little from a similarly graphic account of the same operations, dated a thousand years back. Where the arts of life remain in their rude state, all those operations which depend upon them, continue nearly the same."

Age of MSS.—18. The oldest palm-leaf manuscript I have seen bears date Samvat 1189 = A.C. 1132, and the oldest paper manuscript as aforesaid is Samvat 1367 = A. C. 1310; but such records are exceedingly rare, and the general run is from 150 to 250 years. Among old MSS. taken to Europe, Dr. Weber, in his invaluable catalogue of the Berlin collection, notices several codices ranging from 4 to 6 hundred years. Seeing that charta bombycina has lasted in Europe for eight to twelve hundred years, this age for works which claim to be from two thousand to three thousand five hundred years old, is very unsatisfactory; but the climate of Bengal and the manner of keeping MSS. here, as above described, are highly unfavourable to their preservation for a long time, not to advert to the wholesale destruction of MSS. in large Maṭhs, and richly endowed temples which must have resulted from the ravages of those whose co-religionists burnt the Alexandrine library. Indeed it is not remarkable that old MSS. are so rare, but that notwithstanding such potent influences constantly at work, there should still exist in the country so many and such old MSS. as have been from time to time met with. A new influence is now at work for the destruction of MSS. The halo of sanctity which formerly surrounded Sanskrit literature is fast fading away; the ancient Hindu religion is gradually losing its hold on men's minds; Sanskrit is no longer a paying study; European literature is rapidly replacing it everywhere; the venerable old pandits—the repositories of traditional and book knowledge of ages,—whose erudition was the profoundest, to whom no modern scholar, European or Asiatic, can for a moment be compared, and who have hitherto preserved with such unflinching zeal the oldest literary monuments of the Aryan race, are rapidly dying out, and their places are not being supplied by the rising generation. For hundreds who for-

merly studied Sanskrit we have not scores; and, there being little demand, very few new MSS. are being prepared to take the place of those which are crumbling down by age. Many works of great literary value and age have already disappeared, and others are in eminent risk, and, unless timely saved, will in half a century more be irreparably lost.

Accessibility of MSS.—19. Generally speaking, the heads of Toles are the only persons who have really old and scarce works. They know the value and history of the several works on particular branches of Sanskrit learning to which they severally devote their attention, and each tries his utmost to secure copies of all the leading and rare works bearing upon the subject of his study. It also often happens that the son generally takes up the subject in which his father was most proficient, and in some families for many successive generations the same subject has been studied, and the works collected by them are generally very correct and complete. But the worthy professors, deeply learned as they are, are not open to worldly influence, and extremely shy and suspicious. In their estimation, the most valued treasures they possess are their MSS., and they evince the greatest reluctance to show them to strangers. Ordinarily they do not flatly refuse access to their stores, though some do so; but the passive resistance they offer is often insurmountable. The first day's visit is generally passed in conversation; on the second day a few of the commonest works are shown; on the third, the proprietor is busy with other duties, and has no time to bring out MSS.; on the fourth day he is not at home; and so on several days are lost, before a really good MSS. is brought to light, and as my plan requires the copying of the initial and final lines, and an abstract of the contents, a great deal of valuable time is lost before a single collection is finally examined, and before this consummation can take place, it often happens that the owner of the MSS. is called away by a distant invitation or some other errand, and my travelling pandit's work is brought to a stop. No possessor of a Tole has any catalogue or list of his MSS. and if by dint of repeating the names of a great number of rare works, the owner is made to acknowledge he has a particular work, very little advance is made towards getting access to it, for the bundles in which MSS. are kept are not numbered, and as from 6 to 20 different works find place in each bundle, the task of finding it out takes days, if it be at all forthcoming, which is not always the case.

In the houses of private gentlemen access is readily given; but when visits have to be repeated for days, the party in charge of the

library offers much passive resistance, and a great deal of time is lost to meet his convenience.

If I could satisfy myself with bare names, the work could advance more expeditiously, but as a work of this kind can only be done once, I think that it is better to lose some time than to produce a result which cannot be satisfactory to scholars. It is not at all likely that an undertaking of this nature will be attempted a second time.

Lists of rare works.—20. With a view to help the travelling Pandit, I have printed two lists of very rare MSS. for which he makes enquiries at every Tole. Copies of these lists have also been sent through the Director of Public Instruction to the heads of all the schools under his controul; but as yet no satisfactory return has been obtained.

Compilation of a general list or inventory.—21. The work under the second head of my enquiry has been conducted by me with the assistance of a Pandit and a writer. The lists procured by the travelling Pandit, and by me through friends and correspondents, are regularly entered alphabetically in a large book, writing only the names of the MSS., their subjects, and the names of their owners. This book when completed will be an inventory of all the Sanskrit MSS. of value extant in Bengal. A compilation is then made from this record of all works which require to be noticed in detail, and the descriptive accounts are then written out in full.

Publication of Notices.—22. At first I was under an impression that separate lists of particular collections would be the best, as suggested in the orders of Government; but I soon perceived that it involved much unnecessary trouble and expense, and caused the repetition of the same names a great number of times. So it had to be given up. The nominal list referred to in the last preceding para. will, I think, when completed and published, supply the information fully and in a handy form.

In the meantime my attention has been devoted to detailed notices of all works not included in the catalogue of the Asiatic Society's collection. Of these "Notices" two volumes and one part have already been published, comprising altogether 861 pages royal octavo, and descriptive accounts of 1140 separate codices. For the sake of carrying on the printing while my researches are in progress, no systematic arrangement is attempted, and manuscripts are noticed as they turn up. The inconvenience arising from this course is, however, obviated by annexing to each volume a classified table, and a full alphabetical Index.

Contents of the Notices.—23. The number of Vedic works or portions of the Vedas in the published Notices is limited, and all of them have been seen or obtained at Benares, not a single codex having been seen in the possession of a Pandit of Bengal in the several Toles which have been visited. This total absence of the most important and most revered of Sanskrit works in the libraries of those who have been the principal custodians of Sanskrit literature is a remarkable fact, and it is usually accounted for by the Pandits by reference to a verse of the *Yogini Tantra* which says, "whoever keeps MSS. of the Vedas in his home, soon finds his abode struck by lightning." The verse is obviously due to the sectarian zeal of the Tantra which would admit of no rival in its neighbourhood, but the true cause, I believe, is that Bengal has never been the seat of a Vedic school, and consequently it has never been taught here, nor MSS. prepared or preserved. It is said that when on the overthrow of the Pála rájás, A'disura, the Hindu sovereign of Bengal, wanted to celebrate a great Vedic sacrifice, he could find no native Bráhman competent to officiate at it, and had to indent for five learned priests from Kanauj. These priests settled in the country, and gave new life to Hinduism everywhere; and many of their descendants have been noted as great scholars and distinguished authors; but they do not seem to have cultivated the Vedas, and there is not a single treatise on the Vedas or Vedic learning among their writings. Their special forte has been philosophy, and works on the subject are abundant everywhere. The Nyáya schools of Tirhut and Nuddia have enjoyed deserved celebrity all over India, and every Pandit of any note has some work or other on the subject, not common elsewhere. Works on the Vedánta are also numerous. The former class is represented in the published Notices by 98 treatises, and the latter by 67, codices. The Upanishads as bearing on the Vedánta are represented by 92 works. The Tantras come next to Nyáya; Bengal is particularly noted for them, and of them I have noticed 205 works or parts of works. In my last report I have already given an account of the nature and character of this class of works. Grammar, Lexicography, Rhetoric and other branches of Sanskrit learning are also fairly represented in my Notices, as will be evident from the following classified list:

I. Veda S'ástra.

a.	*Sañhitá* (Hymns), ...	...	...	...	2
b.	*Bráhmaṇa* (Ceremonials),	...	...	...	9

c. *A'ranyaka* (do. appropriate for forest life), ...	2
d. *Upanishad* (Theology), ...	92
e. *Vaidika* (Sútras, Rituals, Phonetics, &c.), ...	100
II. Aitihásika S'ástra.	
a. *Itihása* (History), ...	15
b. *Purána* (Ancient legends), ...	40
III. Kávya S'ástra.	
a. *Kávya* (Poems), ...	68
b. *Náṭaka* (Drama), ...	14
c. *Champú* (Poetico-prose compositions), ...	8
d. *Kosha* (Miscellaneous poetical collections), ...	60
e. *Upákshyánạ* (Tales and romances), ...	16
IV. Abhidhána S'ástra (Lexicography), ...	30
V. Vyákaraṇa S'ástra (Grammars), ...	29
VI. Chhandas S'ástra (Versification), ...	7
VII. Alaṅkára S'ástra (Rhetoric), ...	6
VIII. Jyotisha S'ástra (Astronomy and Astrology), ...	61
IX. Smṛiti S'ástra (Law, civil and canonical),... ...	164
X. Saṅgita S'ástra (Music),...	5
XI. S'ilpa S'ástra (Art), ...	3
XII. Káma S'ástra (Erotics), ...	2
XIII. Darsána S'ástra (Philosophy).	
a. *Sáṅkhya* Hylotheistic), ...	1
b. *Nyáya* (Dialectic), ...	98
c. *Vais'eshika* (Physical), ...	0
d. *Mimáṅsá* (Ritualistic), ...	3
e. *Vedánta* (Monotheistic), ...	67
f. *Yoga* (Theocratic), ...	13
g. *Apparadárs'anika* (Minor systems of philosophy),...	2
XIV. Bhakti S'ástra (Faith), ...	21
XV. Tantra S'ástra (Mysticism), ...	205
XVI. Vaidyaka (Medical Science), ...	44
XVII. Jaina S'ástra (Jain religion), ...	7
XVIII. Bauddha S'ástra (Buddhist religion), ...	0
XIX. Anirdishṭa (Miscellaneous), ...	7
Total ...	1140

It should be noted that in making my selections I have been guided by a desire to exclude all works existing in the Library of the

Asiatic Society of Bengal, a descriptive catalogue of which is now in the press, and it is not desirable that the same works should be twice noticed. My work will, in conjunction with the catalogue of the Calcutta Sanskrit College and of the Asiatic Society, constitute a complete record of the bulk of the Sanskrit literature extant in Bengal, and as all the three works are being printed at the cost of Government, they may well be taken to be parts of one undertaking.

Facsimiles.—24. At the suggestion of Mr. Burnell of Mangalore, I have introduced in the last two fasciculi facsimiles of some of the more ancient and important MSS. noticed. When a sufficient number of these illustrations has been published, they will prove of much use in determining the age of manuscripts from the style of their writing, and as contributions to a knowledge of Indian Paliography.

Oudh Catalogue.—25. While carrying my Notices through the press, I have been also engaged in editing a Catalogue of Sanskrit MSS. existing in Oudh. Four fasciculi of this work have already been published.

Purchase of MSS.—26. MSS. are not marketable articles; they do not readily find purchasers; the people at large look upon them as worthless; and consequently there are no shops in Bengal for the sale of MSS., while the Pandits of the province, who are the principal owners of MSS., look upon them as treasures of inestimable value, never to be parted with on any account. I have, therefore, found the greatest difficulty in buying MSS. in Bengal. The case is different at Benares. From all parts of India, Pandits, at an advanced age, leaving everything behind them, except their MSS., repair to that sacred place to die, and on their demise, hawkers purchase their stocks for a trifle, and subsequently sell them to pilgrims and others at a considerable profit, and my purchases have been made principally from these hawkers. The total of my acquisitions on account of Government comprises 656 codices, mostly entire works, some being fragments of larger treatises. Most of these have been purchased, a few being copied to my order. They may be thus classified :—

I. Veda S'ástra.		
a.	*Sañhıtá* (Hymns), ...	2
b.	*Bráhmaṇa* (Ceremonials,)	5
c.	*Árayaṇka* (do. appropriate for forest-life), ...	1
d.	*Upanishad* (Theology), ...	36
e.	*Vaidika* (Sútras, Rituals, Phonetics, &c.), ...	143
		187

	187
II. Aitihásika S'ástra.	
a. Itihása (History), ...	9
b. Puráṇa (Ancient legends), ...	7
III. Kávya S'ástra.	
a. Kavyá (Poems), ...	36
b. Náṭaka (Drama), ...	2
c. Champú (Poetico-prose compositions), ...	2
d. Kosha (Miscellaneous poetical collections), ...	3
e. Upákshyána (Tales and Romances), ...	7
IV. Abhidhána S'ástra (Lexicography), ...	8
V. Vyákaraṇa S'ástra (Grammars), ...	28
VI. Chhandas S'ástra (Versification),...	3
VII. Alañkára S'ástra (Rhetoric), ...	5
VIII. Jyotish S'ástra (Astronomy and Astrology), ...	43
IX. Smṛiti S'ástra (Law, civil and canonical),... ...	58
X. Sañgita S'ástra (Music),...	1
XI. S'ilpa S'ástra (Art), ...	0
XII. Káma S'ástra (Erotics), ...	1
XIII. Darsaṇa S'ástra (Philosophy).	
a. Sañkhya (Hylotheistic), ...	3
b. Nyáya (Dialectic), ...	48
c. Vais'esthika (Physical), ...	1
d. Mimáñsá (Ritualistic), ...	5
e. Vedánta (Monotheistic), ...	62
f. Yoga (Theocratic), ...	10
g. Apparadárs'anika (Minor systems of philosophy),...	0
XIV. Bhakti S'ástra (Faith), ...	17
XV. Tantra S'ástra (Mysticism), ...	76
XVI. Vaidyaka (Medical Science), ...	14
XVII. Jaina S'ástra (Jaina religion), ...	0
XVIII. Bauddha S'ástra (Buddhist religion), ...	0
XIX. Anirdishṭa (Miscellaneous), ...	0
	656

Most of these are new to the Asiatic Society's collection, and are generally old and correct. Several of them are very scarce. A good many relate to the rites and ceremonies of the Vedas. Though small and not of much worth as literary compositions, these last will be found of great value to scholars engaged in the study of the Vedas, as they

help materially to elucidate all obscure passages relating to the Vedic ritual. A few are worthless, having been taken only because they happened to be parts of collections which the owners would not break up. The names of the works are given in the Appendix. As they have been, or will be, fully described in my Notices, I refrain from giving a detailed account of them here.

Rare MSS.—27. Among the MSS. that I have seen or purchased there are, however, some which require special mention here. Following the order of the classification above given, the first work I have to notice is the Aitareya A'raṇyaka of the Rig Veda. Good MSS. of this work are not accessible in Europe, and about eighteen months ago Professor Max Müller called my attention to it, and suggested the propriety of collecting materials for an edition of it for the Bibliotheca Indica. I have since found five old MSS. of it with the commentary of Sáyaṇa, and a carefully collected text of this work has been prepared for the press. At the time named, Professor Max Müller also directed my attention to the *Brihaddevatá* of S'aunaka, of which also good MSS. are not available in Europe. I have seen six codices of this work, four of them very old and correct, and belonging to two different recensions. These have all been collated, and an eclectic copy prepared for the press.

The next work I have to notice is the Kalpa Sútra of A'pastamba. The only complete copy of this treatise I have heard of belongs to Mr. Burnell of Mangalore. During my recent tour in the North West, I found several fragments of it. These have all been purchased, and they make up a little over two-thirds of the work—(22 out of 28 chapters). I have also found a fragment of Dhúrta's commentary on it, and Kausikaráma's gloss on the exegesis of Dhúrta.

Among Vaidika works I should also mention some short treatises on Vedic Phonetics which I have met with. These include (1) the Páṇiníya S'ikshá; (2) the Lomes'i S'ikshá; (3) the Kátyáyana S'ikshá; (4) the Amoghánandini S'ikshá; (5) Kaus'iki S'ikshá; (6) Maṇḍuka S'ikshá; (7) Náradíya S'ikshá; (8) Párásara S'ikshá; (9) Kes'aví S'ikshá, and (10) the S'ikshá-vivaraṇa. Seven of these have not yet been noticed by European orientalists.

Under the general head of Kávya, my acquisitions include a codex of the Bengali recension of the Sakuntalá three hundred and two years old: a fragment of the Vrihatkathá of Kshemendra, about four hundred years old: a Sanskrit version of the Hindi Totákahání, or Tales by a Parrot; and a complete copy of Narahari's commentary on the

Naishadha. But the most important of my acquisitions are some treatises on the grammar of the Prakrit language. These include 1st, Audárya-Chintámani of Subbaságara; 2nd, Prákrita-sarvasva of Márkaṇḍeya; 3rd, Prákrita-kaumudí; 4th, Prákrita-lankes'vara, of Vávana; 5th, Prákrita-kámadhenu of the same author; 6th, Prákrita-lakshaṇa of Chaṇḍa; 7th, Prákrita-chandriká; 8th, Prákrita-manorama. None of these has been noticed in Professor Lassen's Institutiones Linguæ Prakriticæ, and all of them will, I think, be new to European scholars. The first, I believe, is the same work which Dr. Hörnlè has noticed in the *Indian Antiquary* of August last, but it is there described as the work of one Subhachandra. My codex comprises only two chapters. It has been copied from a text which, from the appearance of its paper and the antiquated form of its writing, I believe is about five hundred years old.

I have the honor to be,

Sir,

Your obedient Servant,

RÁJENDRALÁLA MITRA

APPENDIX.

I. १ Veda S'ástra.

I. A. Sañhitá. संहिता।

९५ सावत्सरसंहिता,

४३० पवमानवामनसूक्तम्,

I. B. Bráhmaṇa. ब्राह्मणः।

३३१ गोपद्ब्राह्मणः,

४६० ऐतरेयब्राह्मणः,

६०५ छान्दोग्योपनिषद्ब्राह्मणः,

I. C. Aranyaka. आरण्यकं।

१०० आरण्यपञ्चकम्,

I. D. Upanishad. उपनिषत्।

१६७ ईश्वरीगीतोपनिषत्,

२२७ नृसिंहोत्तरतापनीव्याख्या,

२५३ अमृतविन्दूपनिषत्,

२५४ वज्रसूचिको उपनिषत्,

२५५ सन्ध्या उपनिषत्,

२५६ महोपनिषत्,

२५७ अमृतनाद उपनिषत्,

२५८ छुरिकोपनिषत्,

२५९ कैवल्योपनिषत्,

२६० गारुडोपनिषत्,

२६१ गारुडोपनिषत्,

२६२ हंसोपनिषत्,

२६३ परमहंसोपनिषत्,

२६४ अथर्व्वपञ्चमोपनिषत्,

२६५ रामोत्तरतापनी उपनिषत्,

२६६ नारायणोपनिषत्,

२६७ शिवोपनिषत्,

२६८ ब्रह्मोपनिषत्,

२६९ गोलोकोपनिषत्,

३०० ऋषिकोपनिषत्,

३०१ उपनिषत्काण्डम्,

३०२ कौशीतकी उपनिषत्,

३०४ श्वेताश्वोपनिषत्,

३०६ सुरेश्वरभाष्यः,

२८९ पैङ्गलोपनिषत्,

४४० आथर्वणोपनिषद्भाष्यम्,

५२४ आथर्वणतापनीयोपनिषद्भाष्यम्,

६०६ केनोपनिषद्व्याख्याविवरणं,

६०७ केनोपनिषद्भाष्यं,

६१० मुण्डकाद्युपनिषत्,

६११ आथर्वणतापनीयोपनिषद्भाष्यं, गूढार्थप्रदीपिका, अथर्वणोपनिषत्टीका,

४४१ काठकोपनिषद्भाष्यं,

४४२ माण्डुक्योपनिषद्भाष्यं,

४४३ तैत्तिरीयोपनिषद्भृगुवल्ली,

४४४ तैत्तिरीयोपनिषदन्तर्गतब्रह्मवल्लीभा-
ष्यम्,

६११ बह्वृचब्राह्मणोपनिषत्,

I. E. Vaidika. वैदिकम्।

१ अग्न्याधानपद्धतिः,

३ अच्छावाकप्रयोगः, वा द्वादशाहप्र-
योगः,

१७ रुद्रपद्धतिः,

१८ अग्निप्रयोगः, वा बौधायनाऽग्निप्र-
योगः,

२२ अग्निष्टोमपद्धतिः, कात्यायनसूत्रं,

२८ अग्न्याधानबौधायनं,

२९ कात्यायनप्रयोगः,

३० दर्शपूर्णमासः,

३२ वाजपेयप्रयोगः,

३३ शुल्वसूत्रविवरणं,

३४ वाजपेयप्रयोगः,

३५ पञ्चपादिका,

३६ छन्दोगापरसूत्रं,

३८ सप्तसोमसंस्थापद्धतिः,

३९ दर्शपौर्णमासाध्वर्य्यवप्रयोगः,

४० चातुर्मास्यप्रयोगः,

४१ यज्ञानुष्ठानपद्धतिः,

४३ अश्वमेधपद्धतिः,

४५ कृष्णार्कमरीचिमाला, (टीका)

५० ज्योतिरतिरात्रं,

५२ पदगाढः,

५७ सावित्रचयनं,

५९ महाग्निप्रयोगः,

६० अग्निहोत्रहोमः,

६१ ऋषितर्पणं, मैत्राग्निशाखीयं,

६३ रुद्रजपः,

६४ होत्रकल्पद्रुमः,

६६ चातुर्मास्यहोत्रं,

७८ सङ्क्षेपप्रयोगः, आश्वलायनः,

८० कृष्णार्कमरीचिमाला, (मूलं)

८५ यज्ञप्रायश्चित्तविवरणं,

८६ आधानप्रयोगः, वा आधानपद्धतिः,

८८ आश्वलायनसूत्रप्रयोगः,

८९ सङ्ग्रहणेष्टिः,

९० अन्त्येष्टिप्रयोगः,

९२ आधानबौधायनं,

९७ बौधायनचातुर्मास्यसूत्रप्रयोगः,

१०५ गायत्रीब्रह्मकल्पप्रयोगः,

१०६ शान्तिकल्पदीपिका,

१०७ शाङ्खायनसूत्रं,

१८० दैवतनिर्णयकाण्डम्,

२४७ नक्षत्रेष्टिप्रयोगः,

२४८ चातुर्मास्यप्रयोगः,

२८० गृह्यसूत्रप्रयोगः,

३०० बौधायनसोमयागसूत्रं,

३०३ दर्शपौर्णमासप्रायश्चित्तकारिका,

३०४ आहिताग्न्यन्त्येष्टिप्रयोगः,

३०६ चयनपद्धतिः,

३०७ सुबोधिनी, कल्पसूत्रटीका,

३१२ ऋग्वेदानुक्रमणिका,

३४४ ऋग्विधानं,

३४५ शौनकलघुऋग्विधानं,

३४६ अनुक्रमणिकाविवरणं,

६०३ नारदीयशिक्षा,

२७५ पुष्पसूत्रं,
२७० प्रयोगरत्नं,
२९९ प्रयोगसारः,
१०२ पवमानहोमविधिः,
१०४ ऋग्वेदसंहिताहोमविधानं,
४५० सुब्रह्मण्यसामप्रयोगः,
२५८ रहस्यच्छलाचरं,
२५९ जहच्छलाचरं,
२६० अग्न्याधानं,
२९२ नेष्टृप्रयोगः,
२९४ आधानेष्टिः,
४१२ कल्पविवरणं,
४१६ भारद्वाजसूत्रं, (पैतृमेधिकदहन-
विषयं)
४१२ अग्निहोत्रप्रयोगः,
४२० सोमप्रयोगः,
४२१ आपस्तम्बोक्ताग्न्याधाननिरूपणं,
४२२ आश्वलायनोक्ताग्रयणहौत्रप्रयोगः,
४२४ आश्वलायनसूत्रप्रयोगदीपिका,
४२५ मैत्रावरुणप्रयोगः,
४२८ प्रातिशाख्यं, (ऋग्वेदीयं)
४२९ दर्शपौर्णमासप्रयोगः,
४३१ द्वादशाहहौत्रप्रयोगः,
४३१ पवमानहोमविधिः, वा पवमानविधिः,
४३२ लघुवृत्तिः,
४३७ उपनिषद्ब्राह्मणं,
४३८ हिरण्यकेशीसूत्रं,
४४६ भारद्वाजपरिभाषासूत्रं,
४४७ आधानान्वारम्भणीयहौत्रं,
४४९ दर्शपौर्णमासः,
४४८ आधानप्रयोगः,
४५२ आश्वलायनब्रह्मप्रयोगः,
४५५ विहारकारिका, वा चातुर्मास्यका-
कारिका,
४५८ चातुर्मास्यहौत्रं,
४६१ चातुर्मास्यसूत्रं,
४६२ दर्शपूर्णमासप्रयोगः,
४६७ प्रयोगदीपिका,
४७४ आधानबौधायनी,
४७८ बालखिल्यशस्त्रं,
४७९ बौधायनसोमप्रयोगः,
४८० बौधायनदर्शपौर्णमासप्रायश्चित्तं,
४८१ यजमानकृत्यं,
४८२ साग्निकाश्वलायनस्मृतविधिः,
४८४ चातुर्मास्यप्रयोगः,
४८६ दर्शपौर्णमासप्रयोगः,
४९० आपस्तम्बसोमप्रयोगसूत्रं,
४९७ सर्वपृष्ठाप्तोर्यामप्रयोगः,
४९९ बौधायनीयशुल्बसूत्रं,
५०२ चातुर्मास्यप्रयोगः,
५०७ प्रस्तोतृप्रयोगः,
५०८ निरुक्तं, (उत्तरषट्कं)
५१८ निरुक्तं, (पूर्व्वार्द्धं)
५१२ अन्त्येष्टिपद्धतिः,
५१३ निघण्टुः,
५१४ मृगारेष्टिः, (आपस्तम्बीया)
५१६ आधानप्रयोगः,
५२० गानी,
५३९ पदगाढः,
५४१ मृगारेष्टिः,
५४२ बौधायनसूत्रं,
४६ उक्थ्यप्रयोगः,

५५० ऋक्प्रातिशाख्यभाष्यं,
५५७ पवमानः,
५६९ स्वरमञ्जरी,
५७२ अपत्नीकाधाननिर्णयः,
५७४ पशुबन्धः, (बौधायनसूत्रीयः)
५८० अनुक्रमणिका,
५८१ ज्योत्स्ना, (हिरण्यकेशिसूत्रव्याख्या)
६०२ व्याडीहयग्रीविप्रातिशाख्यविवरणं,
६२१ हिरण्यकेशिसूत्रं,
६२२ सामान्यसूत्रं,
६२३ आपस्तम्बसूत्रं, वा द्वादशाहसूत्रं, वा द्वादशाहप्रश्नः,
६२४ आपस्तम्बसूत्रं,
६२५ अश्वमेधसूत्रं,
६४२ आपस्तम्बसूत्रधूर्त्तभाष्यं,
६४४ आपस्तम्बसूत्रं,
६४५ आपस्तम्बसूत्रं,
६४६ आपस्तम्बसूत्रं,
६४७ एकाहप्रश्नः,
६४८ आपस्तम्बसूत्रं,
६५० शुल्बविवरणं,
६५१ सुपर्णचितिपद्धतिः,
६२६ कपर्दिस्वामिभाष्यं,
४९१ विनायकशान्तिप्रयोगः,
५०१ आपस्तम्बीयप्रायश्चित्ताध्यायटीका,
५०७ प्रस्तोत्टप्रयोगः,
६४१ सोमप्रयोगः,
६४९ आपस्तम्बसूत्रं,
६५२ धूर्त्तस्वामिभाष्यटीका,
२८७ बृहतीसहस्रं,

II. Aitihásika S'ástra.

A. Itihása. इतिहासः।

२९७ महाभारतम्,
२११ कपिलसंहिता,
१०९,ए महावंशावली,
२९२ रामायणं, वाल्मिकीयं, प्रथमकाण्डः,
२९४ —— —— द्वितीयकाण्डः
२९५ —— —— तृतीयकाण्डः,
६१५ सौभरसंहिता, इन्द्रप्रस्थमाहात्म्यं,
४८२ भारतभावप्रदीपः,
५९१ अध्यात्मरामायणं,

B: Puráṇa. पुराणं।

७ पद्मपुराणीयपातालखण्डः,
८ विश्वादपुराणं,
८४ पराशरपुराणं,
२१२ शिवसंहिता,
२२६ बृहन्नारदीयपुराणं,
२२२ बृहद्धर्मपुराणीयगङ्गास्तवः,
२०५ बृहन्नारदीयपुराणं,
२०८ पराशरपुराणं,
२१५ वेदस्तुतिविवरणं,
२१७ पद्मपुराणं,
२९२ बृहन्नारदीयपुराणं,
२९६ भागवतं,
२९८ ब्रह्माण्डपुराणं,
२९९ कूर्मपुराणं,
४०० लिङ्गपुराणं,
२६५ लोकेश्वरायश्लोकटीका,
२९७ शिवपुराणं,

III. Kávya S'ástra.

A. Kávya. काव्यं ।

III. B. Náṭaka. नाटकं ।

III. C. Champu. चम्पूः ।

III. D. Kosha. कोषः।

२१५ शान्तिशतकम्,
४१५ विद्यारिशतशय्या,
५६० विद्वद्भूषणं,

III. E. Upákhyána. उपाख्यानं।

४०१ कथाकल्पतरुः,
५३० दशकुमारचरितं,
३१४ शुकसप्ततिका,
४८ सत्योपाख्यानं, वा रामरहस्यं,
५२ सिंहासनद्वात्रिंशत्कथा,
७२ दमयन्तीकथा,
३१८ दशकुमारं,

IV. Abhidhána. अभिधानं।

१११ जकारभेदः,
११९ पदार्थकौमुदी, (अमरटीका)
१२५ लिङ्गादिसङ्ग्रहटीका,
१४६ द्विरूपकोषः,
४०९ अमरकोषः,
५६२ पञ्चतत्त्वप्रकाशः,
४९६ पारशिकप्रकाशः,
४१० अनेकार्थमञ्जरी,

V. Vyákaraṇa. व्याकरणं।

५ वैयाकरणसिद्धान्तरत्नाकरः,
६५ आख्यातवादटीका,
१६५ हरिनामामृतं,
१०२ कातन्त्रपरिशिष्टं,
१०७ कातन्त्रवृत्तिटीका,
१०८ मुग्धबोधं,
१०८ ए, मुग्धबोधटीका,
२०९ कातन्त्रवृत्तिटिप्पनी,
२५२ मध्यकौमुदी,
२६१ आख्यातविवेकः,
२६२ दशलकारवादः,
२८१ कारकविचारः,
२८५ शब्दानुशासनवृत्तिः,
२६४ रप्रत्याहारमण्डनं,
२८० शब्दशासनव्याकरणं,
२८८ हरिनामामृतं,
३०२ सारस्वतप्रक्रिया,
३४२ औदार्य्यचिन्तामणिः,
२६२ सुबोधिनी,
४११ सारस्वतप्रक्रिया,
४६९ कैयटटीका,
४०२ प्रक्रियाकौमुदी,
४०७ वैयाकरणसिद्धान्तमञ्जूषा,
४८० वैयाकरणभूषणं,
५१० चिदस्थिमाला,
५२६ लघुशब्दरत्नं,
५९० भाषावृत्तिः,
६४२ शब्दकौस्तुभं,

VI. Chhandas S'ástra. छन्दः।

३१६ पिङ्गलछन्दोवृत्तिः,
५५८ वृत्तमुक्तावली,
४०७ छन्दोमञ्जरी,

VII. Alaṅkára. अलङ्कारः।

८१ रसतरङ्गः,
२८१ सारबोधिनी, (साहित्यदर्पणटीका)
५२१ रसतरङ्गिणी,
५४६ काव्यप्रकाशटीका,
५५५ एकोनषष्ट्यलङ्कारप्रकाशः,

VIII. Jyautisha. ज्यौतिषं।

५१ दैवज्ञचिन्तामणिः,
५५ प्रश्नार्णवः,
६१ लघुशौनकी,
७१ लग्नचन्द्रिका,
७२ योगिनीदशाफलं,
७४ केतूदयफलं,
७६ लघुजातकटीका,
९० कोशलागमं,
९७ जगच्चन्द्रिका,
१३४ अद्भुतसारसङ्ग्रहः,
१५१ दिव्यचूड़ामणिः,
१६८ ज्योतिःसागरसारः,
१८९ प्रश्नकौमुदी,
२१२ शिशुबोधिनी,
२१६ स्वरोदयः,
२४० ज्योतिर्भूषणं,
२४९ सामुद्रिकं,
२६८ बादरायणप्रश्नः,
२६६ भावचिन्तामणिः,
२५४ षट्प्रश्नी,
२६९ जैमिनिताजिकोदाहरणं,
२२९ मुहूर्त्तचिन्तामणिटीका,
२४१ प्रश्नावली,
२४८ बृहस्पतिसंहिता,
२४९ रेखाजातकसुधाकरः,
२५० वृहत्सञ्जीवनी,
२५१ बृहत्पाराशरी,
३०८ बृच्छाज्ञानं,
४२६ वासनाभाष्यं, (सिद्धान्तशिरोमणिटीका)
४२९ बृहज्जातकं,
४०५ ग्रहलाघवोदाहरणं,
४०६ केशवीटीका,
५१९ मकरन्दविवरणं,
५२४ मुहूर्त्तगणपतिः,
६०४ संहिताविवृतिः, भट्टोत्पलीया,
६२० दैवज्ञबान्धवः,
६११ रमलसारः,
५०५ ज्योतिषरत्नमाला,
५०७ रमलप्रश्नः,
६२२ ताजिकसारटीका,
६२१ पञ्चस्वरः,
२४२ ग्रन्थसङ्ग्रहः,
१५७ ग्रन्थसङ्ग्रहः,

IX. Smriti. स्मृतिः।

१ प्रवासकृत्यं,
६ पद्धतिसङ्ग्रहः,
९ व्रतोद्यापनविधिः, वा व्रतकथा,
११ कृत्यप्रकाशः,
१४ उत्सर्गमयूखः,
१९ धर्म्मसिन्धुसारः,

४२ नान्दिश्राद्धपद्धतिः,
४७ सूर्य्यादिपञ्चायतनप्रतिष्ठापद्धतिः,
५६ यज्ञप्रायश्चित्तविवरणं,
५८ महाशान्तिपद्धतिः,
७९ ऋषितर्पणं,
९१ गदाधरभाष्यं, वा स्मार्त्तधर्म्मप्रयोगः,
११० षोड़शपिण्डदानप्रयोगः,
११२ दुर्गोत्सवविवेकः,
११४ प्रतिष्ठाविवेकः,
११५ सङ्क्रान्तिनिर्णयः,
११६ शुद्धितत्त्वकारिका,
११८ अशौचमञ्जरी,
१२० वास्तुतत्त्वं,
१२९ पुराणदानमाहात्म्यं,
१४४ दोलारोहणपद्धतिः,
२१८ श्राद्धविधिः,
२२७ वास्तुहोमः,
२२५ व्यवस्थार्णवः,
२४६ प्रायश्चित्तप्रदीपिका,
२७८ प्रयोगपद्धतिः,
२०२ प्रायश्चित्तचन्द्रिका,
२६७ कर्म्मप्रकाशः,
३२९ जीर्णोद्धारविधिः,
३५२ कामरूपयात्रापद्धतिः,
३८० पूजापद्धतिः,
३८६ पुरुषोत्तमतत्त्वं,
३८९ तिथितत्त्वं,
२७७ समयप्रतिबन्धविचारः,
२१४ शुद्धिदीपिका,
४ अशौचकाण्डः,
२४५ अन्त्येष्टिप्रयोगपद्धतिः,
२४५ के, अन्त्येष्टिप्रयोगपद्धतिः,
२०७ सन्ध्यापद्धतिः,
२९५ प्रयोगरत्नं,
४१७ प्रयोगचूड़ामणिः,
४१९ दशकर्म्मादिपद्धतिः, वा संस्कारपद्धतिः,
४२५ सन्न्यासग्रहणपद्धतिः, वा सन्न्यासप्रयोगः,
४४५ कालतत्त्वविवेचनं,
४५१ मङ्गलपूजाप्रयोगः,
४५२ पुनरुपनयनप्रयोगः,
४६२ अन्त्येष्टिपद्धतिः,
४६४ प्रायश्चित्तमुक्तावली,
४८८ अन्त्येष्टिपद्धतिः,
५०० जीवत्पितृककर्त्तव्यसञ्चयः,
५०२ आह्निकप्रयोगः,
५२१ कालनिर्णयः,
५२२ ऋतुशान्तिः,
६२४ चतुर्व्वर्गचिन्तामणिः, (शेषखण्डः)
६२७ विद्याकल्पसूत्रम्,
६२९ प्रयोगरत्नं, और्द्ध्वदेहिकपद्धतिसहितं,
५२७ पिण्डपितृयज्ञप्रयोगः, (प्रयोगरत्नीयः)
५६८ तत्त्वकमलाकरः,

X. Sañgíta. सङ्गीतं।

५६६ नादकारिकावृत्तिः,

XI. S'ilpa.

XII. Káma. कामशास्त्रं।

२१३ वात्स्यायनकामशास्त्रं,

XIII. Dars'ana.

A. Sañkhya. साङ्ख्यदर्शनं।

२०६ साङ्ख्यकौमुदी,
२७४ साङ्ख्यतत्त्वकौमुदी,
३२४ साङ्ख्यार्थतत्त्वप्रदीपिका,

B. Nyáya. न्यायदर्शनं।

४४ खण्डनप्रकाशः,
४९ अनुभवसारः,
६७ शिरोमणिपूर्व्वार्द्धटीका,
६८ भवानन्दीयभावप्रकाशिकाटीका,
९९ न्यायसिद्धान्तमुक्तावलीदीपिका,
१३१ अनुमितिरहस्यं,
१३३ अपरोक्षानुभूतिरहस्यं,
१८६ पक्षताटिप्पनी,
१८८ पदार्थधर्म्मसङ्ग्रहः,
१९१ पक्षतारहस्यं,
२०० सामान्याभावरहस्यं,
२०१ सामान्याभावटिप्पनी,
२०२, सामान्यलक्षणारहस्यं,
२११ शब्दचिन्तामण्यालोकः,
२१९ सिंहव्याघ्रः,
२२२ तर्करहस्यं,
२२५ तर्कटिप्पनी,
२२८ व्याप्तिग्रहोपायरहस्यं,
२२९ विशेषव्याप्तिरहस्यं,
२३० व्यधिकरणधर्म्मावच्छिन्नाभावरहस्यं,
२३१ व्याप्तिपञ्चकरहस्यं,
२३८ व्याप्त्यनुगमटिप्पनी,
२३९ न्यायबिन्दुः,
२३२ द्वितीयादिव्युत्पत्तिवादः,
२३६ चिन्तामणिप्रमेयदीपिकाटीका, माथुरी,
२४२ पक्षतारहस्यं,
२८१ भाषापरिच्छेदः,
२८२ व्याप्तिज्ञानं,
३३६ शब्दार्थसारमञ्जरी,
२९६ भावदीपिका,
४७२ कुसुमाञ्जलिबोधिनी,
४९४ बौद्धाधिकारसूत्रं,
४९५ बौद्धाधिकारशिरोमणिः,
५४४ न्यायसिद्धान्तमञ्जरीदीपिका, वा तर्कप्रकाशः,
५४५ गुणसारमञ्जरी,
५४८ हेत्वाभासदीधितिटिप्पनी,
५४९ सामान्यलक्षणादीधितिटिप्पनी,
५७९ तर्कामृतं, (सटीकं)
५५६ परोक्षज्ञानं,
५५९ तर्कप्रसङ्गः,
५७९ तर्कामृतं,
५८४ न्यायचिन्तामणिवार्त्तिकं,
६०१ पदार्थखण्डनटिप्पनी,
६०२ पदार्थखण्डनं,
५७१ निग्रहयत्ननिवृत्तिः,
५९५ प्रमाणपारायणः,
४९२ बौद्धाधिकाररहस्यं,

C. Vais'eshika Dars'ana.

वैशेषिकदर्शनं,

---

13. D. Mimáñsá Dars'ana.

मीमांसादर्शनं ।

२०९ वैयासिकाधिकरणमाला,
४३४ विहारवापी,
४६८ न्यायसुधा,
५८३ मीमांसासारसर्व्वस्वं,
५९४ पूर्व्वमीमांसार्थसङ्ग्रहः,

---

13. E. Vedánta Dars'ana.

वेदान्तदर्शनं ।

२५ अद्वैतब्रह्मसिद्धिः,
६९ सिद्धान्तचन्द्रोदयः,
९८ द्वैतनिर्णयसिद्धान्तसङ्ग्रहः,
१४३ दर्शनकलिका,
१२८ बालबोधिनी,
२०५ सिद्धान्तदीपिका,
२९२ ब्रह्मविद्या,
२०१ दृक्दृश्यविवेकव्याख्या,
२०५ तत्त्वानुसन्धानं,
२८६ अद्वैतदीपिका,
३२० तत्त्वप्रकाशिका,
३२१ सिद्धान्तलेशसङ्ग्रहः,
३२५ अद्वैतदर्पणभावप्रकाशिका,
३१० आत्मपुराणं,
३३३ ब्रह्मामृतवर्षिणी,
३३५ मुमुक्षुसर्व्वस्वसारः,
३३८ अद्वैतदीपिका,
१०९ तत्त्वमुक्तावली,
२४२ भाष्यच्छायाव्याख्या,
२९१ शास्त्रप्रदीपिका,
३२८ सिद्धपरिभाषा,
३३२ प्रकाशार्थप्रदीपिका,
२१ ब्रह्मसिद्धान्तपद्धतिः,
५९० शास्त्रसिद्धान्तलेशः,
५४० भाष्यटीकाविवरणं, वा विवरणोपन्यासः,
२८४ ब्रह्मसूत्रं,
२८८ वेदान्तकल्पलता,
४१४ विवेकसारः, (महाराष्ट्रीयभाषायां)
४५६ सर्व्वोपनिषत्सारः,
४५० षट्श्लोकीटीका (मूलसहिता),
४७१ विवेकसिन्धुः, (महाराष्ट्रीयभाषायां),
४८९ उपदेशरहस्यं,
४९२ वाक्यवृत्तिविवरणं, मूलसहितं,
५०४ तत्त्वदीपः,तत्त्वनिबन्धटीकासहितः,
५११ आत्मविद्योपदेशविधिः,
५१५ विवेकामृतं, उत्तरार्द्धं,
५२९ जीवन्मुक्तिप्रकरणं, (अष्टावक्रीयं),
५३५ वेदान्तपरिभाषार्थदीपिका,
५३० अपरोक्षानुभूतिः,
५५२ अद्वैतसिद्धान्तविद्योतनं,
५५३ वाक्यसुधा, विवरणसहिता,
५६० आकाशोपन्यासः,
५६१ निबन्धतत्त्वदीपः,
५६३ अमृतवर्षिणी, (ब्रह्मसूत्रवृत्तिः),
५६४ मनचरित्रं, (महाराष्ट्रीयभाषायां),
५६५ मुक्ताफलं, सटीकं,
५७२ स्फोटतत्त्वं,
५८५ नरेश्वरपरीक्षाप्रकाशः,
५८६ अद्वैतसिद्धिः,

५९२ ब्रह्मविद्याभरणं, (शारीरिकभाष्य-
व्याख्या),

५९३ ब्रह्मविद्याभरणं,

५९६ लघुचन्द्रिका,(अद्वैतसिद्धान्तव्याख्या),

६३० पञ्चभूतविवेकादिटीका, मूलसहिता,

५९८ सिद्धान्तचन्द्रिकाटीका,

६०० सनत्सुजातीयं, विवरणसहितं,

६१२ अमृतवर्षिणीः, वा ब्रह्मसूत्रवृत्तिः,

६१५ जीवन्मुक्तिविवेकः,

६१४ वेदान्तसञ्ज्ञानिरूपणं,

६१७ गौड़पादभाष्यटीका, मूलसहिता,

६२६ सहस्रोपदेशी, गद्यात्मिका,

६२७ सहस्रोपदेशीपद्यात्मिका,

५९८ सिद्धान्तचन्द्रिका,

F. Yoga Darṣana. योगदर्शनं।

९४ दत्तगीता,

९६ योगसारसङ्ग्रहः,

१५७ दत्तात्रेयसंहिता,

१६० गोरक्षाष्टकं,

२३९ योगवाशिष्ठसारः,

२४१ योगविवरणं,

२५५ योगवीजं,

२४७ हठप्रदीपिका, सटीका,

२९१ योगवाशिष्ठरामायणं,

४७० योगवाशिष्ठसारटीका,

---

13. G. Aparadárs'anika.
अपरदार्शनिकं।

---

14. Bhakti S'ástra. भक्तिशास्त्रं।

१२७ भक्तिरत्नावली,

१२८ भगवद्भक्तिविलासः,

२७९ विष्णुभक्तिकल्पलता,

४०८ राधाकुण्डादिनिर्णयः,

३९० गोविन्दलीलामृतं,

४५९ गोपालविवेकः,

६२८ भगवद्भक्तिचन्द्रिकोल्लासः,

४५४ श्रीमद्गीतागूढार्थप्रदीपिका,

४०२ हामबोधः,

२५७ रङ्गभृङ्गवल्ली,

४६५ श्रीमद्भगवद्गीताभाष्यं,

४६६ श्रीमद्भगवद्गीतातात्पर्य्यनिर्णयः,

६१२ शिवगीता, मत्स्यपुरोत्तरखण्डीया,

६२९ गूढार्थदीपिका,

६०८ पिशाचभाष्यं,

५२५ हरिस्तुतिव्याख्या, वा हरितत्त्वमुक्ता-
वली.

५१५ हरिमीडेस्तोत्रं, सटीकं,

---

15. Tantra S'ástra. तन्त्रशास्त्रं।

१० श्यामापूजापद्धतिः,

१३ तन्त्ररत्नं,

२१ समयाचाररत्नं, वा समयाचारतन्त्रं,

४६ उपाङ्गललितापूजनं,

८१ बालातन्त्रं,

८३ शिवपूजापद्धतिः,

११२ पार्थिवलिङ्गपूजाविधिः,

१११ तान्त्रिकपूजापद्धतिः,

१२२ षट्चक्रभेदः,

१२३ प्राणतोषणी,

१३२ आचारसारतन्त्रं,

१३६ ब्रह्मज्ञानतन्त्रं,

१३९ ब्रह्मज्ञानतन्त्रराजः,

११७ भगवतीगीता,

१३५ भगवतीगीता,

१४१ चक्रदीपिकाषट्चक्रविवरणं,

१४९ देवीकवचं,

१५० दुर्गावाक्यप्रबोधः,

१५२ गौरिकसुलिका,

१५५ गायत्रीत्रस्लोल्लासतन्त्रं,

१३० अन्नदाकल्पः,

१५६ गुरुगीता,

१४८ दुर्गादादिनामस्तोत्रं,

१५८ गायत्रीकल्पः,

१५९ गुरुतन्त्रं,

१६२ गुप्तसाधनतन्त्रं,

१६४ गुरुपादुकापञ्चकस्तोत्रटीका,

१६६ ईशानसंहिता,

१६९ ज्ञानतन्त्रं,

१७० कालीस्तवराजः,

१७१ कालिकादिसहस्रनामटीका,

१७२ कामरूपयात्रापद्धतिः,

१७४ कैवल्यतन्त्रं,

१७५ कर्पूरादिस्तवटीका,

१७६ कालीसहस्रनामस्तोत्रं,

१७९ मुण्डमालातन्त्रं,

१८० मातृकाकोषः,

१८१ मायातन्त्रं,

१८२ मातृकाजगन्मङ्गलकवचं,

१८३ नीलतन्त्रं,

१८५ निगमतन्त्रसारः,

१८७ पुरश्चरणरसोल्लासः,

१९३ पुरश्चरणविवेकः,

१९५ पूर्णानन्दचक्रनिरूपणटीका,

१९६ पीठनिर्णयः,

१९९ श्यामास्तोत्रं,

२०१ सुन्दरीशक्तिदानस्तोत्रं,

२०४ सरस्वतीतन्त्रं,

२०८ षट्चक्रभेदटिप्पनी,

२१० षट्चक्रवृत्तिटीका,

२१७ श्रीगुरुसहस्रनामस्तोत्रं,

२२० तकारादिस्वरूपं,

२२१ तारारहस्यवृत्तिका,

२२३ तकारादिस्वरूपाख्या,

२२४ त्रिपुरासारसमुच्चयटीका,

२३४ विद्योत्पत्तिगुह्यातिगुह्यतन्त्रं,

२२२ वीजकोषः,

२३६ बगलामुखीस्तोत्रकवचं,

२३७ बगलापटलः,

२४२ गायत्रीहृदयः,

२४४ कामरत्नतन्त्रं,

२५० वर्षतन्त्रं,

३२३ शक्तिसङ्गमतन्त्रं,

३०६ वामकेश्वरतन्त्रं,

पिच्छिलातन्त्रं,

अवधूतानुभूतिः,

भैरवतन्त्रं,

प्रत्यङ्गिराकवचं,

३०७ अपराजितास्तोत्रं,

३०९ ताराभक्तिः,

२२६ लिङ्गार्चनं, वा लिङ्गचयनं,
१२ न्यायरत्नामणिः.
८० ज्ञानार्णवः,
९२ ज्ञानार्णवटीका.
२०२ गायत्रीविश्वामित्रकल्पः,
५५३ गायत्रीहृदयः,

---

16. Vaidyaka S'ástra. वैद्यशास्त्रं।

१६ रसायनप्रकाशः,
२६ भावप्रकाशः,
५१ सारङ्गधरसङ्ग्रहः
७५ सारसङ्ग्रहः,
१८४ नाड़ीज्ञानदीपिका,
१९० पर्य्यायरत्नमाला,
१९७ रोगविनिश्चयः,
१९८ राजवल्लभः,
१४५ रसेन्द्रचिन्तामणिः,
२५६ ज्वरादिचिकित्सा.
६१८ वैद्यरहस्यपद्धतिः,
६१९ सञ्ज्ञासमुच्चयः,
५५४ विद्याप्रकाशचिकित्सासारः,
४८५ चिकित्सासारः,

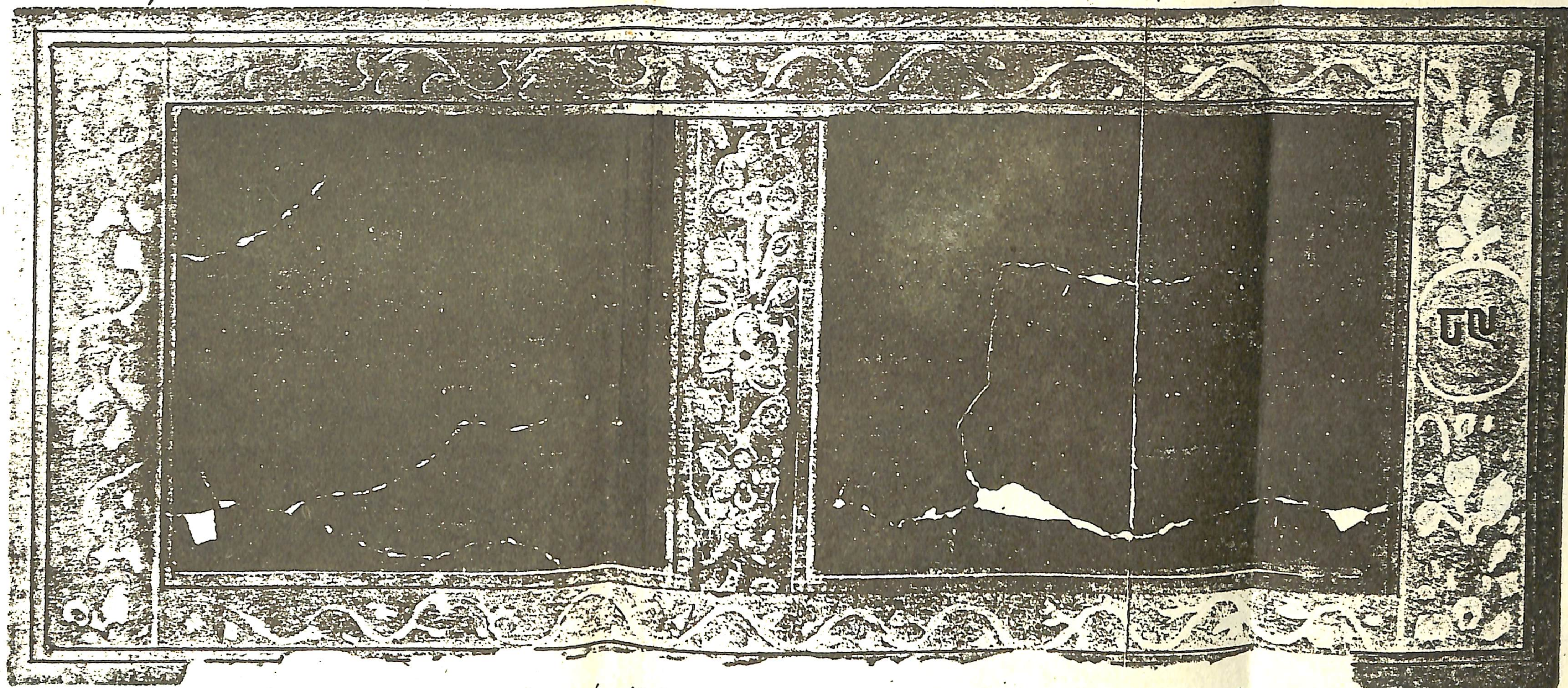
1. B. Brahmaṇa.

२५३ रुद्रभाष्यं,
२२ ऐतरेयब्राह्मणं.

13. Nyáya न्यायशास्त्रं।

५८९ स्याद्वादमञ्जरीः,

INDEX TO VOL. III.

Facsimile of a Page of an illuminated MS. of the Kalpa Sútra supposed to be about three hundred years old.

Facsimile of the last page of a MS. of the Avasyaka Sutra, seven hundred and forty-two years old: Samvat 1189 = A. D. 1132.

পতিং ॥ প্ৰশাসিতাৰং সৰ্ব্বে
ঃযসৰ্ব্বানেহৃতানি পঞ্চ
ঃকেতন্মানৰ্বশাস্ত্ৰ হন্তুং
॥ যত্ৰযত্ৰ তকেত প্ৰীতিৰ্ব্বি

ষামনীষাং সমলো ৰাপ । ৰুমাৰ্ত্তং সপ্তধীগৰ্ম্মং নিত্যাৰ্ত্তং পৰং পৰ [illegible] ॥ এতাং মন্ত্ৰৈ দস্মাদ্দং মন্ত্ৰ
ভিৰ্ব্বাপ্য মূৰ্ত্তিভিঃ । জন্মবৃদ্ধি ক্ষয়ৌন্নিত্যং সংসাৰয়া [illegible] ॥ এৱং যঃ সৰ্ব্বভূতেষু পশ্য
প্ৰোক্তিপ০ন্ন্বিভিঃ । জবলাচাৰবান্নিত্যং যথোক্তং প্ৰা [illegible] ॥ ঃ ॥ ইতি মানৱ
যমেষু মহাস্থানে । এতং মাদৃশং ব্ৰিপ্ৰেষু প্ৰতিপাদয়েৎ [illegible] ॥ শুনমো ভগৱতে ॥ শক [illegible]
মৰ্দ্বুত

Facsimiles of the last two pages of a MS. of Sakuntalá, three hundred and four years old, dated Saka, 1494.=AD. 1571.

T. Black & Co., Cal.

[illegible]

[illegible]

Facsimiles of the last two pages of a MS. of the Siśupāla-badha, three hundred and sixty-four years old, dated Saka, 1434, =1511.

क्लिष्टाकोपाधिकरणेव्युत्पादितेत्याशयः। [redacted] ष्टाकोपाधिकरणे नवहेतिन्नुनरुक्तं स्यादित्याशंक्य कृतेने नैवेति

[redacted] नुक्तत्वात्पौनरुक्त्यपरिहरति [redacted]ति। ननु ते घटदर्ना द्धि रोधस्येतावतापि वाकारणग्रहणप्रसंगानि या शुर्द

प्रतीयेरन्निति निमित्तांतरस्य समाप्तिपदो [redacted] त्पौनरुक्त्यं स्यादित्याशंक्याह [redacted]त्रहीनि। सूत्रस्य विरोधो क्रमा

दि संयोगा [redacted] भावेनेहोक्तेन सिद्धो विरोधाभावस्तत्र [redacted] हेतुत्वेनोक्तो न तूपपादित इत्याशयः। [redacted]स्मादित्यधि

करणार्थेपि संहारभाष्यं व्याचष्टे [redacted]स्मादिति। तदेवेत्यनेनैकं वेति सिद्धांतसूत्रार्थोपसंहारः। न कथंचिदित्यनेन

नास्मादिभेदहेतुनिरासोपसंहारः। नकारणमित्यनेन नशास्त्रांतरस्यभेदकत्वनिरासोपसंहारः। अव्याप्यार्थ

मुपसंहरति एवमिति। उक्तेनप्रकारेण शास्त्रांतरादिप्रमाणिको [redacted] भेदस्सिद्धि नशास्त्रांतरप्रमाणिकेत्येवकारा न

र्थः॥ ॥६॥ ॥[redacted]ति श्री[redacted]मी[redacted] [redacted]नतिबद्धं नसोमयज्ञिभट्टकाधवाभ्यजभट्टसोमे [redacted] २९

[redacted]तिविटीकायां सर्वनि[redacted] र[redacted]सुधाख्यायां द्वितीयस्याध्यायस्य चतुर्थेपा[redacted]

या[redacted]समाप्तः॥ ॥[redacted] १६२४ कार्तिककृष्णद्वितीयायां मंदवासरे विदद्यश्रीरामेश्वरभट्टरू ९.२५

२९ नारायणभट्टेन समापितं पुस्तकलेखनं॥ ॥

Facsimile of the last page of a MS. of the Nyáya-sudhá, dated Samvat 1624 = A. C. 1568

T. Black & Co., Lithrs., Cal.

नुकेत्र विविद्वकमस्तु किंविदेव कालान्तरमनुकल्पत्वेन मुख्यकालवन्न्याय्यात्वात्तमेव विधीयते। अतोनेतद्वनवद्वेनः
सध्वसरत्तुमासतिथ्यादिकालविशेषविहितानि कर्माणि तत्कालातिक्रमे कालान्तरेपि कर्त्तुं युज्यन्ते। यत्तु संध्यस
रात्र्योः श्राद्धनिषेधः सोपि राहुग्रस्तः श्राद्धस्य तद्दिनादेरिव न्यायाभासो स्यादिति मोहश्राद्धस्योपपद्यते। अथवा।
दर्शश्राद्धस्य संपत्तिः श्राद्धप्रसिद्धिरुपविश्वते। अकाले यदि वा काले तीर्थश्राद्धं सदा नरैः। प्राप्तेरेव हि कर्त्तव्यमित्या
दितिरपरात्वादिव्यतिरिक्तकालप्राप्तस्य श्राद्धस्य संध्यरादिकाले सर्वथा प्रतिषेधः। यत्तु मुख्यकालातिक्रमे नित्य
नैमित्तिककालानां गौणकालेऽनुष्ठानं दृश्यते यत्र विविधविशिष्टगर्हपरिहारमनः परितोषणार्थं किंचिच्चा
नुकल्पत्वेन कालान्तरविधिरित्यनवद्यं। उपदिष्टकालातिक्रमे बाधिकाराभावाद्देव मुख्यस्य कालात्कालान्मु
ख्यकालातिक्रमो नकार्यः। एतदेव संदेहपूर्वकमुपन्यस्यति कौडमंडनेन निर्णीतं। मुख्यकाले हि मुख्यं
वेलाधनेनैव लभ्यते। तत्कालद्वययोः कस्य मुख्यत्वं गौणता पि वा। मुख्यकालमुपाश्रित्य गौणमुख्यस्य सा
धनं। मुख्यद्रव्यलोपेन गौणकालप्रतीक्षणं। तमेवमेतत्सिद्धं वचनमंतरेण गौणकालमंडलीनकार्यं स्यादिति मु
ख्येनागौणस्य तस्मात्परस्यापि कार्यमिति॥ ॥इति श्रीमहाराजाधिराजश्रीमहादेवीयसमस्तकरणाधीश्वरसत्

Facsimile of the last leaf of a M.S. of the Chaturvarga-chintámani, dated Sáka 1402=A.C.1479.

T. Black & Co., Lithrs., Cal.

ऋविद्याविशारद श्रीहेमा[illegible]ते काळनिर्णये कालातिक्रमविशेषकालनिर्णयः॥ छ॥ ॥छ॥ समाप्तश्च काळनिर्णयाख्योग्रंथः॥छ॥ ॥श्रीरामचंद्रार्पणमस्तु॥ श्रीशाके १४०२ शार्वरीसंवत्सरे मार्गशिरसिताष्टम्यां बुधे लिखितमिदं पुस्तकं। श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यवर्यश्रीमदव्ययाश्रमाख्यस्तेषां चरणानुचरेण चक्रपाणिपाठकसुत कृष्णपाठकेनेदं पुस्तकं लिखितं आत्मार्थं परोपकृतये चेति॥ ॥श्रीरामाय नमः॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥छ॥ लास्यपुरनिवासि [श्रीपादा॰] नाकृष्णेन लिखितं॥छ॥ ॥छ॥ ॥ ॥ ॥छ॥ लिखापितं च।

श्रीस्तु तत्पुस्तकलेखकपाठकयोर्मंगळमस्तु॥ ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥ ॥ ॥छ॥

घनाब्धिवेदैर्मितेव शाके श्रीहायने मासि सहे च शार्वरी। सितवल्लायांरजनीशपुत्रजे दिने त्विदं काळविचारसंहितं। श्रीचक्रपाणिरिति विश्रुयितः पृथिव्यां वेदांगविद्वेदविदश्च पाठकः। तत्सूनुरेकः खलु तद्गुणाधिकः श्रीकृष्णपाठक इति स्वलिखच्च पुस्तकं॥छ॥

२

श्र:
प्रा: १
४१

बालव्युत्पत्तये स्मानिःसंक्षिप्योक्ता यथामति [redacted] प्रक्रियाकौमुदी सेयं रामचन्द्रप्रकाशिता ॥६
दासता॥ विकीर्णतिः॥ अदेः कि निवृत्ते वकुलं चंद सी कित्व स्मृत्तु सिन सोहीलियेस्तु
पधालोपः॥ कलौ कली तिसल्लोपः॥ धत्वं वपधालोपः स्यास्का निवल्ला वस्यस्स्वं
समानाभिः सन्धिः इत्यादि प्रयोगमनुसृत्या व्याख्यातम्॥ [redacted] इति [redacted] को [redacted]॥
आनत्यासर्वः शाङ्गाहन शब्दानुशासि ॥४ असहु बसत्तमो बध्यातु सवकार प्रिय
विरं॥ [redacted] उदयति सुजगम्भू हिमु धृता सावल्लोकः प्रशमितजनतापो विठ्ठलस्वाम
दीपः॥ स वकितं मिव लक्ष्मीः सेवते यत्पदाब्जं ललिततरकरान्यां साधुसर्ववाह
यतो [redacted]। मीमांसायुगला पारकृपा कृतज्ञ सह्यामदाब्जं ललित यस्वनये
शास्त्रतन्त्रमनसा शशाङ्ग विचार्य सा भुवनमाला जिननाम्ना
[redacted] मातन्या — पुरु रामचन्द्रजनिता सा प्रक्रियाकौमुदी॥ ॥ [redacted] परम
[redacted] परिव्रा[redacted]चार्य श्री॥ गोपपा [redacted] चार्य [redacted] गुरु पाद शिष्य श्रीरामचन्द्रा
[redacted] रचिता प्र[redacted] कौमुदी [redacted] सम्पूर्णा॥ ॥ [redacted]॥ ॥ [redacted] स्तु॥ [redacted] श्रीः॥ [redacted]॥

Facsimile of the last leaf of a MS. of the Prakriyá-kaumudí, dated Samvat 1623 = A. C. 1567.

T. Black & Co., Lithrs., Cal.

संवत १६२३ भाव नाम संवत्सरे। दक्षिणायने श्री सूर्ये वर्षा ऋतौ॥ श्रावण मासे कृष्ण
पक्षे अष्टम्यां लिखितं। औदीच्यज्ञातिना केशवेन लिखितं॥ शुभमस्तु॥ ॥ शुभं भू
लमस्य पुस्तकं॥ ॥श्री लक्ष्मीनृसिंहाय नमः॥ श्रीः॥ ॥शुभं भवतु॥ श्री॥

१८० श्रा कि पाण्डो भद्री

४५

४५

रकस्तुष्के अकीर्तितं ॥ ३७ ॥ स्पूते दोरस्तहतिस्थालनः सर्वतः पारसीमते । आमोरत्नडुपादिष्टे स
तरस्थानभरत्नस्तुपरीविते ॥ ४० ॥ ॥ विशेष्यनिघ्नवर्गः ॥ माह स्त्री डूवमासेव मुरोक्रयिणि मुश
री । सिघ्रातेपपलो हल्लो मेहरहस्पालकरुणा कयोः ॥ ४१ ॥ रूप स्याकोस्यमुखयोः कफः
फेनेत लेकफे । फेरंगः कथ्यते तत्रैः कुष्ठदेश विशेष्ययोः ॥ ४२ ॥ शाखस्तु दृष्टशाखायां तु
पशोः शृंगे पि कथ्यते । अर्जं विज्ञाप नेव स्वपरी णा हे पि कीर्तितं ॥ ४३ ॥ प्रस्तुरमेकांचुकेव पेश
वाज पारसीमतो । शान इकरसमा धिन्यां । नवेशास्थि विशेषके । निमा जाग्रसरे मुखेप स्मार्श्वई
मामई रितः । शाय इयोगपत्नु मानेवं किनारस्कंधकूलयोः ॥ ४५ ॥ नेव दरबारि विषये श्र
मलकमा धिकारयोः । सरमस्ताकोनि दिशीस्याद पर्य्यस्यफि लेबवर ॥ ४७ ॥ मकरकटौ नवं दे
ववाजउ हाटनि वसायाः आबूजलेव प्रतिष्ठायां सर्वतः पारसीमत ॥ ५० ॥ आये खरो दूरा
धेन सम्पगुख्यारणापव । सिंरकार स्थ शासते प्रयंक्तौ यीन तौ स्थिरे ॥ ४९ ॥ ॥ इति महीमहे

Facsimile of the last leaf of a MS. of the Párasika-prakáśa dated Samvat 1666 = A. C. 1610

T. Black & Co., Lithrs. Cal.

इ श्रीमदकब्बरशाहिकारिते विहारिकृष्णदासकृते पारसीकप्रकाशे शब्दार्थकोशप्रकरणं स
प्ति॥ ॥ भगवान मिश्रैर लेखि॥ ॥ संवत १६६६ समय श्रावण शुक्ल ८ गुरुवासरे॥ ॥:

Facsimile of the last page of a MS of the Daśa-kumára-charita, dated Samvat 1691=A C. 1635

T. Black & Co. Lithrs., Cal

यावन्मदायुस्तावत्स्वविष्ठायां जायते कृमिः यस्त्वेनां हीनविधिना विद्यां स्वीकुरुते नरः यावन्मदायुः स नरस्तावद्विष्ठाशनो
भवेत् योऽहिंसकः [illegible] गुरुत्वकृत् तेन राज्यम् [illegible] कोटिशतेनापि मन्त्र [illegible] पिबा अनेककोटिसहस्रसविष्णु [illegible]
[illegible] भवेत् तस्मात्सर्वप्रयत्नेन गुरुं संपूज्य यत्नतः [illegible] विद्यामेनां संसारमोचिनीम् [illegible] समदृष्टिम
[illegible] शरीरं [illegible] देहः [illegible] स्यात् [illegible]
[illegible] नारदः परमात्मा [illegible] नारदेन [illegible] कपिलाय महात्मने कपिलो [illegible]
[illegible] विदे [illegible] विष्णवे [illegible] सिद्धाय [illegible]
[illegible] इति पर्व [illegible] नमो भगवते तस्मै वासुदेवाय [illegible] 20
[illegible] प्रत्ययगात्मने ॥ ॥ इति श्रीनारसिंहे [illegible] पटलः ॥ ॥ समाप्तश्चायं कल्पः ॥ ॥ श्रीः
[illegible] राघवदेवेन लेखितं [illegible] श्रीमत् [illegible] प्रियताम् ॥ ॥ श्री [illegible] नमः

Facsimile of the last leaf of a MS. of the Nrisiñha-kalpa, dated Samvat 1663=A. C. 1607.

स्मार्त देवं पुटको गोपुलि खेचिंतामणिं तथा · कोष्ठेतारं चक्राणि वको णप्रकवहिस्तत · वेष्टयेच्च लिखी जानाम स्कन्दविव
ण · मूर्ध्नि नामेवय श्रालामिदंय मंत्रास्यते · अस्मि कलशमावाह्य योसि सिद्धे समाह्निता संपद्स्त्व स्मृतिपुरुष पस्तवे गुरा
सर्व रोगाः प्रणश्यन्ति शतायुश्च भविष्यति · अथ योगप्रवक्ष्यामि मन्त्रेणानेन सुव्रत · मूलाधारे च हृदये च भ्रुवोर्मध्ये च मूर्द्धनि · योगि
प्रीतये · गत्स्व तत्रीकृतमानसः · मूलाधारादि उपगताङ्गो अप्तमुक्के दलानां मेकैक स्मि न्यसेत्तु व मंतो रक्त वासस्पष्ट सद्धाम मे
श्रुक्ला न्यस्य मध्ये न्यसेत्तु व तु वने ब्रीं बन काम्लिकाया तस्यामध्ये न्यसेत्तु व मनो रस्य बीज विधिज्ञः · बीजाय स्फुरत्यवि द्रो स्फुर
न्नबिकसित ज्योतिरे खाङ्कुरांसो मूर्द्धन्या सक नास्व कृशायुर्विगलद्दुर्लिपी भूषविन्दून · आप्यायया व्यय स्वात्म न्यसेत्तु दिन मौषि
कुर्व स्वि देवस्त तेज सम पूर्व देहा स्तरे सा बहिर् विमलकलेवा ने वसंहृत्य स्वात्मनि सम स्तु जगत्स्वभावम् · दर्व क्रमेण मनसा तु समस्त
तत्वान स्यान्तरे परमधाम मलि विश्राम्य स्यात् · इति वक थितो शुक्ल मयो गोस्य महामनो : अत्रापि ध्यस्थल मध्ये देविनिर्धि करो सि
ति · नाशु चायम दातव्यं नाविध्याय क दाचन · नास्मकाय वदे नेय मुरोमन्त्रे व सुव्रत · अथलो ना न्मदा हृषिद्धारन धिकारिणो ·

तत्वक०
२८

तितेन घृतरूपविशेषग्रहणेऽप्यैक्ये विरोधः अर्थानिष्पत्त्या विधेः आक्षेप्यावधप्रयोजकं॥ अतएवैत्वादेर
श्रुतत्वात्तत्यागेऽपि न दोषः॥ अर्थद्वारकल्पनैकदेशता॥ लिंगान्न संदिग्धार्थनिर्णयः॥ स्रुवेणावद्यति
स्वधितिनावद्यति हस्तेनावद्यतीति विधौ किमिति संदेहे र्थनिर्णये सामर्थ्यापि ज्ञाप्यामप्रामाण्यापे
क्षेर्न व्यवस्था॥ अतः सर्वैः सर्वस्यावदानमेवं॥ अशक्यार्थो विध्यसंभवादवश्यं सामर्थ्यसहकारिवि
धेः॥ तेन सामर्थ्याद्ध्रुवं मांसपकटिनं द्रव्यं बाध्याहार्यं॥ एवमंजलिना सक्तून्जुहोतीति न हस्तद्वयस
यामोंजलिं तु व्याकेष्ठः॥ तेन श्रुतार्थापत्त्याश्रुतकल्पना॥ ॥ ॥ इति श्रीमज्जगद्गुरुमीमांसकना
रायणभट्टसूनुरामकृष्णभट्टात्मजकमलाकरभट्टकृते तत्त्वकमलाकरे प्रथमोऽध्यायः॥ ॥ शुभमस्तु
॥ ॥ संवत् १६९५ समये चैत्रशुदी ४ वार शुक्रवासरे लिखितं १५ ४४४४४४४४४४४४४

राम०
२८

श्रीरामायनमः॥ ॥ कमलाकरभट्टीयं

Facsimile of the last page of a MS. of the Tattvakamalákara, dated Samvat 1695=A. C. 1638

T. Black & Co., Lithrs., Cal.

विवे० प० ७८

ज योगि प्रसिध । श्रीमुकुंदराजहंसो ॥ पद ५ ॥ इति श्री मद्विवेकसिंधौ सं
तारक मैं गुरु शिष्यसंवादे । गुरुपरंपरा माहात्म कथन नाम अष्टद
शो प्रकर्णः समाप्तः ॥ १८ ॥ यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिखितं
मया । अबधो सुबधो वा मम दोषो न लिप्यते ॥ १ ॥ हस्ताक्षर संन्या
सि भारति नाम लिखितं चंद्रभागा तिरे त्रिस्थळि मध्य भागे ॥ ॥ ॥
सवत् १६३६ अशाड मास वदि पक्ष तिथे नाम दशम्या वार सोमवा
सरे ॥ संपुर्णमस्तु ॥ या ग्रंथा नाव विवेकसिंधु ॥ लिहितां दोष बहु
अस्ताहु । जयांसि आसेयाचा बोधु । तो चि जाणे ॥ १ ॥ ग्वेरां सहें बहुगु
ड । आत्मज्ञानाचीं स्तुति नेहे निवाडु । जया साक्षात्कार प्रौढ । तो चि जाणे । २ १९

जयनाथस न कोरे

Facsimile of the last leaf of a MS. of the Viveka-sindhu, dated Samvat 1636 = A. C. 1579.

कोंडें आनुभवसोयरयांलागोनियां विरक्तिमुनिवर्यां विवेकसिंधु हा ॥ १९ ॥ ऐ
ज्या । सेना हिंसा । अप्रतीत नेणोनि तर्कें उद्वेग चित्तस्थिति । तयालागिं मराठी
या युक्ति केलि ग्रंथरचना ॥ २० ॥ उपार्जनेचा शिणा नेणे बाळ । तयासि
मुखिं मिष्टान्न कवळ । सोय जननि जे विकृपाळ । अपत्याविषईं ॥ २१ ॥ तैं
सें उपनिषधांचें निर्मथना करूनि केलें ग्रंथनिर्माणा । तेंसि यथिकारि
ति शिष्यजन । जेसि यभीतै ॥ २२ ॥ चिरप्राप्त्र्याचा मतितार्थ । मिया बोलि
ला परमार्थ । तिथें वसविजे हृदयपंथ । श्रोतेजनिं ॥ २३ ॥ या संप्रदायाचा
अभिमानि स्वयें आपणा कृपाळि । श्रीतिपावोयहिं वचनिं । सर्वेश्वर
ते ॥ २४ ॥ रुपलें ग्रंथाचें उतरार्थी जे निजबोधाचे विशुध्या ह्मणोनि निरा

Sharada Prakashan
DELHI-110052